Olje- og energidepartementet
Vedlegg til St. prp. nr. 1, 1980—81.
Vassdrags- og elektrisitetsvesenet

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1979

Innholdsfortegnelse.

Side

1. Kraftverkene i Orkla. Tillatelse til planendring vedrørende utbygging av Grana Kraftverk. Kongelig resolusjon 12. januar 1979 5
2. Orkla Exolon A/S & Co. gis konsesjon på leie av 130 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Kongelig resolusjon 12. januar 1979 28
3. A/S Oslo Sporveier. Konsesjon på leie av inntil 24 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker. Kongelig resolusjon 16. februar 1979 32
4. Elkem-Spigerverket A/S — Fiskaa Verk. Fornyet konsesjon på leie av 19,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk. Kongelig resolusjon 16. februar 1979 34
5. Rena Kartonfabrik A/S. Fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW spillkraft fra Hedmark Kraftverk. Kongelig resolusjon 16. februar 1979 38
6. Gloppen Elektrisitetsverk. Endring av manøvreringsreglement — Regulering av Breimsvatn. Kongelig resolusjon 16. februar 1979 40
7. Saugbrugsforeningen. Konsesjon på leie av inntil 100 MW spillkraft fra Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning. Kongelig resolusjon 2. mars 1979 44
8. Gloppen Elektrisitetsverk. Tillatelse til erverv av fall i forbindelse med utbygging av Trysilfossen i Breimselv. Kongelig resolusjon 16. mars 1979 47
9. Otteraaens Brugseierforening. Tillatelse til å endre planen for regulering av Øvre Otra. Kongelig resolusjon 16. mars 1979 56
10. L/L Sunnhordland Kraftlag. Reguleringskonsesjoner i Blådalsvassdraget. (Kongelig resolusjon 20. mai 1949 og 12. august 1966.) Ytterligere fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 19. mars 1979 98
11. I/S Øvre Otra. Tillatelse til å ekspropriere manglende fallrettigheter i Otra og i de bielver til Otra som berøres av utbyggingen av Øvre Otra. (Kongelig resolusjon 15. november 1974.) Kongelig resolusjon 23. mars 1979 98
12. Norske Skogindustrier A/S. Konsesjon på leie av:
    1) Inntil 1 500 kW fra Spydeberg kommunale Elektrisitetsverk,
    2) Inntil 500 kW fra Fredrikstad Elektrisitetsverk,
    3) Inntil 1 900 kW fra Aust-Agder Kraftverk. Kongelig resolusjon 30. mars 1979 99
13. Mesna Kraftselskap. Tillatelse til regulering av Næren i Ringsaker. Ny reguleringskonsesjon. Kongelig resolusjon 6. april 1979 103
14. Norske Skogindustrier A/S. Konsesjon på kraftleie av ytterligere inntil 56 MW/400 GWh/år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av selskapets produksjonsanlegg i Skogn i Levanger i henhold til omforenet avtale. Kongelig resolusjon 6. april 1979 127
15. Tinfos Papirfabrik A/S. Tillatelse til å bygge og drive Øye Varmekraftverk. Olje- og energidepartementets samtykke 25. april 1979 139
16. A/S Ila og Lilleby Smelteverker. Konsesjon på leie av ytterligere 18 MW/131 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk i Trondheim og Holla Smelteverk i Hemne. Koigelig resolusjon 11. mai 1979 142
17. Altavassdraget. Samtykke til statsregulering. Kongelig resolusjon 15. juni 1979 150
18. L/L Tussa Kraft. Regulering av Åmelavassdraget m. v. (Kongelig resolusjon 16. juni 1972.) Planendring. Olje- og energidepartementets samtykke 15. juni 1979 159
19. Tofte Cellulosefabrikk A/S. Tillatelse til å bygge og drive et turboaggregat ved bedriftens fabrikk i Tofte i Hurum kommune. Olje- og energidepartementets samtykke 29. juni 1979 .. 159
20. I/S Øvre Otra. Regulering av Bykil i Otra — Byke kommune. Olje- og energidepartementets samtykke 9. juli 1979 162
21. Granvin Elektrisitetsverk. Regulering av Krokvatn i Folkedalselva. Ytterligere fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 18. juli 1979 162
22. Elkem-Spigerverket. Endring i vilkårenes pkt. 2 i kraftleiekonsesjoner gitt ved kongelig resolusjon av 22. oktober 1976 og kongelig resolusjon av 16. februar 1979. Kongelig resolusjon 24. august 1979 163

Side

23. Orkla Industrier A/S. 30 MVA turboaggregat. Søknad om konsesjon. Olje- og energidepartementets samtykke 31. august 1979 164
23. Elkem-Spigerverket. Hovedkontoret. Endring i konsesjonsvilkårenes pkt. 2 om styre, aksjekapital m. v. i Elkem-Spigerverket A/S' kraftleiekonsesjon av 22. oktober 1976 og 16. februar 1979. Olje- og elergidepartementets samtykke 31. august 1979 166
25. Kraftverkene i Orkla. Ekspropriasjon av grunn og rettigheter for kraftverkene Lillefossen, Brattset og Svorkmo. Olje- og energidepartementets samtykke 27. september 1979 166
26. I/S Skollenborg. Tillatelse til utbygging av Labrofoss — Gravenfoss — Tofstadfoss i Numedalslågen. Kongelig resolusjon 12. oktober 1979 167
27. Regulering av Randsfjorden i Oppland fylke. Endring av manøvreringsreglementet. Koigelig resolusjon 30. november 1979 208
28. Troms Kraftforsyning. Tillatelse til erverv og utbygging av Lavkajåkka. Kongelig resolusjon 7. desember 1979 210
29. Foreningen til Randsfjordens regulering v/h.r.advokat Kjell Haavind. Endring av manøvreringsreglementet. Olje- og energidepartementets samtykke 10. desember 1979 230
30. Arendal Smelteverk A/S. Konsesjon på leie av 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Arendal Fossekompani A/S. Kongelig resolusjon 14. desember 1979 230
31. Norton A/S. Konsesjon på leie av inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Aust-Agder Kraftverk og inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Arendal Fossekompani. Kongelig resolusjon 14. desember 1979 234

1. Kraftverkene i Orkla.

(Tillatelse til planendring vedrørende utbygging av Grana Kraftverk.)

Kongelig resolusjon 12. januar 1979.

Innledning.

Kraftverkene i Orkla, som består av Hedmark Kraftverk, Sør-Trøndelag Kraftselskap og Trondheim Elektrisitetsverk fikk ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 tillatelse til regulering og utbygging av Orkla/Granavassdraget. Etter at Regjeringen hadde sendt utbyggingssaken over til Stortinget (St. prp. nr. 86 (1977—78)), søkte kraftverkene i Orkla i brev av 13. mars 1978 om å foreta en planendring i forbindelse med utbyggingen av Grana. Planendringen gikk ut på å utnytte fallet fra Nerskogen i ett trinn istedenfor i to trinn som Regjeringen hadde gått inn for i proposisjonen.

Søknaden om planendringen var fremsatt for sent til å kunne bli behandlet etter vassdragsloven med anledning for de berørte parter til å uttale seg før Stortinget ga sitt samtykke til utbygging av Grana og Orkla. Stortinget ga derfor samtykke til Kongen til å avgjøre planendringen, jfr. Innst. S. nr. 294 (1977—78), side 5.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 14. august 1978 avgitt følgende innstilling angående planendringen:

Fra Kraftverkene i Orkla er innkommet følgende søknad datert 13. mars 1978:

«I St. prp. nr. 86 (1977—78) vedrørende Orklautbyggingen går regjeringen inn for utbygging av Grana etter alternativ Grindal.

Hvis det blir gitt konsesjon for utbygging av Grana etter dette alternativet, søker KVO om å få bygge ut fallet mellom Nerskogmagasinet og Orkla i ett trinn og med utløp i Orkla ved Ramlo i tråd med vedlagt utredning «Utbyggingsplan og grunnlag for eksproprisjonssøknad for Grana kraftverk. Alternativ Grindal i ett trinn» datert 15. februar 1978.

Hovedbegrunnelsen for planendringen er at en utbygging i ett trinn vil gi samme kraftmengde og koste ca. 22 mill. kroner (prisnivå 1. januar 1978) mindre enn den planlagte utbygging i to trinn.

Det må anses som en fordel for Grana at inntaksmagasinet ved Elvåsen går ut av planen i det restfeltet ved utløpet i Orkla blir 77 km^2 mot 24 km^2 etter totrinnsalternativet.

En annen fordel ved ettrinnsalternativet er at selve anleggsvirksomheten i mindre grad berører områder nede i bygda, og det blir lettere å plassere sprengningsmasser enn ved totrinnsalternativet.»

I den nevnte utredningen heter det innledningsvis:

«Utgangspunktet for denne utredningen er «Utbyggingsplan og konsesjonssøknad for Grana kraftverk. Alternativ Grindal» datert 12. juni 1972.

Utredningen tar sikte på å danne grunnlag for søknad om planendring og ekspropriasjon etter Vassdragsloven.

Planendringen går ut på at i steden for å bygge ut fallet fra Nerskogmagasinet til Orkla ved Grindal i to trinn, utbygges fallet fra Nerskogmagasinet til Orkla ved Ramlo i ett trinn som vist på fig. 1 og 2.

Det planlagte inntaksmagasin på Elvåsen og dermed et nedslagsfelt på 53,3 km^2 går ut av planen. Dette blir omtrent kompensert ved at den resterende vannmengde blir utnyttet over et ca. 20 m høyere fall.

Begrunnelsen for planendringen er at en utbygging i ett trinn som anført vil, med prisnivå 1. januar 1978, koste ca. 22 mill. kroner mindre enn den planlagte utbygging i to trinn.

2. BESKRIVELSE AV PROSJEKTET

2.1. *Overføringer og reguleringer.*

Planendringen medfører ingen forandring med hensyn til nedslagsfelter som søkes overført til Nerskogmagasinet, men tunnellengder og tverrsnitt er noe forandret som det framgår av pkt. 2.2.

Elvåsmagasinet går ut av planen, ellers er det ingen forandringer i reguleringssøknaden.

2.2. *Kraftverket.* Fig. 2. 3 og 4.

Inntak.

I en utgravet grop med bunn på fjell ca. kt. 604 bygges en sylindrisk inntakskonstruksjon med diameter 6 m. Den er åpen mellom kt. 608 og kt. 609,7 og har et kraftig betongtak båret av stålribber som også tjener som grovvaregrind foran inntaket.

Fra betonginntaket fører en 20 m² vertikal sjakt ned til inntakstunnelen på kt. 565. Den 20 m² store inntakstunnelen er ca. 900 m lang og kan stenges ved hjelp av en sidemanøvrert rulleluke ved krysset med tverrslagstunnelen.

Tilløpstunnel/overføring.
Fra inntakstunnelen fører en 10,3 km lang tunnel på 20 m² fram til trykksjakt. Den drives fra et 440 m langt tverrslag ved dammen og et 420 m langt tverrslag ved Meåsvollen. Tunnelstrekningen på 2,7 km mellom Meåsvollen og trykksjakt passerer under et område med laveste fjelloverflate ca. kt. 620, som krever tunnelkote ca. kt. 560. Ved tverrslaget ligger tunnelen på kt. 595. Svartbekken og Hella tas inn via normale bekkeinntak og skråsjakter.

Overføring fra Jøla.
Fram til tverrslaget ved Meåsvollen fører en 5,8 km lang overføringstunnel fra Jøla med 8 m² tverrsnitt og fall 3 promille. Den munner ut i tverrslaget på kt. 615 via et sandfang. Her er tverrslaget stengt med betongpropp og kjøreport, og tunneltaket luftes med borhull. Inntaket av Jøla, Fjellbekken og Langtjønnbekken skjer via normale bekkeinntak og skråsjakter.

Sjakt — svingekammer.
Fra tillupstunnelen på kt. 555 fører en 520 m lang 12 m² råsprengt sjakt med fall 1 : 1 til en kort trykktunnel med sandfang på ca. kt. 185—180. Herfra går en 6 m² stålforet sjakt med samlet lengde 70 m inn til kuleventil i stasjonen. Fig. 4.
Svingekammer anordnes som en (delvis utvidet) (30 m²) sjakt 1 : 1 som drives fra toppen av trykksjakta til dagen omtrent på kt. 675.

Adkomsttunnel.
Fra påhugg på kt. 400 under Gjelåsen ved Granaboken drives en 1 865 m lang adkomsttunnel med fall 1 : 8 og 30 m² tverrsnitt. Det støpes såle av betong, og anordnes møtenisjer for hver 200 m.
Ventilasjon og kabelutføring skal også skje via adkomsttunnelen.

Stasjonshallen.
Kraftstasjonen får et francisaggregat med 500 o/min. og maksimal ytelse 80 MW ved maksimal vannføring 20 m³/s. og netto fallhøyde 468 m. Utgående spenning fra en 100 MVA hovedtransformator blir 132 kV.
Stasjonshallen blir 40×11 m i grunnflate, med konvensjonell planløsning. Transformatoren plasseres under maskinsalgulvet i eksplosjonssikkert rom med trykkavlastningssjakt til en tilstøtende transporttunnel.
Det anordnes et spesielt sikret tilfluktsrom med nødventilasjon og reserveluft. Dette skal erstatte nødutgang.
Avløpstunnel.
Avløpstunnelen blir 7,8 km lang med 20 m² hverrsnitt og skal drives fra en avgrening av adkomsttunnelen og fra utløpet v/Ramlo. Den blir tilnærmet horisontal og forutsettes å gå dykket.
Avgreningen fra adkomsten tjener som svingekammer for undervannet.

Sugerøret kan avstenges med sugerørsluke via sjakt fra en transporttunnel.
Ved utløpet ved Ramlo plasseres en luke som muliggjør lensing av avløpstunnelen.

2.3. *Kraftledninger.*
Kraftverket skal tilknyttes en planlagt 132 kV-linje gjennom Rennebu fra Kvikne til Orkdal.
Planendringen medfører at det spares inn ca. 5 km tilknytningslinje.

2.4. *Vegbygging.*
Det blir ingen forandring i nødvendig vegbygging i forbindelse med reguleringene, bortsett fra at den planlagte omlegging av fylkesvegen ved Elvåsen utgår.
For bygging av selve kraftverket blir det nødvendig å bygge følgende veger: Fig. 6 og 7.
1. Fra Nerdskogvegen, ved Ræset, til påhugg for adkomsttunnel ved Granabogen og videre vestover til en privat skogsbilveg/seterveg mellom Grindal og Jølvatnet. Lengde ca. 3,0 km.
   Mindre utbedring av nevnte veg ca. 7 km nesten fram til Meåsvollen. Derfra ca. 1,0 km ny veg fram til påhugg.
2. Fra riksvegen ved Ramlo fram til utløpet i Orkla. Lengde ca. 1 km. Fig. 9.

3. ENERGIPRODUKSJON
Alle høydeangivelser refererer seg til NGO's 0-plan.
Overvann i Nerskogmagasinet:

HRV	650,0
LRV	610,0
Normal vannstand	643,0

Undervann ved utløp i Orkla:

Normal vannstand	162,0
Normalt bruttofall	481,0
Normalt nettofall	470.0
Energiekvivalent kWh/m³	1,089

Kraftverket får samme vannmengde til disposisjon som det øverste kraftverket i totrinnsalternativet. Ved å sammenligne energiekvivalentene og de beregnede produksjonstall for nevnte kraftverk, finner man at den økning i fallhøyde og dermed produksjon som planendringen medfører, temmelig nøyaktig oppveier produksjonstapet ved at lokalfeltet til det nederste kraftverket i totrinnsalternativet utgår.
Midlere årsproduksjon med full utbygging blir dermed 315 GWh, og uten regulering i Minilla 303 GWh.»

Av et detaljert kostnadsoverslag, basert på prisnivået 1. januar 1978, går det fram at Granautbyggingen (inkl. Nerskogreguleringen) i 2 trinn vil koste 378 mill. kroner, mens utbygging i 1 trinn vil Ramlo vil koste 356 mill. kroner.

Videre er uttalt:

«5. ØKONOMI
Det vises til pkt. 3 om energiproduksjon og pkt. 4 med kostnadsoverslag med prisnivå 1. januar 1978.
Kraftverkene i Orkla har prioritert alternativ Hol høyest, og det er derfor gjort tilsvarende kostnadsoverslag for dette alterna-

tivet inklusive overføring av Jøla og Hella. Alle alternativer er med andre ord regnet uten regulering i Minilla.

I tabellen nedenfor er kraftprisene «på kraftstasjonsvegg» basert på at de årlige utgiftene er 11 pst. av anleggskostnadene.

	Total anleggs-kostnad mill. kr.	Midl. årlig prod. GWh	Utbygn.-pris pr. kWh øre	Kraftpris «på kraft-stasjonsvegg» øre
Alt. Grindal i to trinn	378	303	125	13,7
Alt. Grindal i ett trinn	356	303	117	12,9
Alt. Hol	308	288	107	11,8

Som det framgår av tabellen vil alternativ Grindal i to trinn koste 70 mill. kroner mer enn alternativ Hol mens økningen i midlere årsproduksjon er bare 15 GWh.

Ved å bygge alternativ Grindal i ett trinn vil besparelsen bli 22 mill. kroner i forhold til en totrinnsutbygging.

6. EIENDOMSFORHOLD, RETTIGHETER

Trondheim Elektrisitetsverk, TEV, har kjøpt 95 pst. av fallrettighetene i Grana fra utløpet i Orkla til høyeste vannstand i Nerskogmagasinet kote 650. Det er søkt om ekspropriasjonstillatelse på de resterende fall i Grana.

Det er inngått avtale mellom TEV og Rennebu kommune om at kommunen skal delta i Granautbyggingen med 15 pst. TEV's andel i Granautbyggingen blir dermed redusert fra 35 til 20 pst.

En utbygging i ett trinn til Ramlo vil betinge ekspropriasjon av Grana-vannets fall fra utløpet i Orkla til Ramlo ca. 20 m.

Vedlagt kart, fig. 5, over Orkla viser området.

7. ULEMPER

7.1. *Ferdsel.*

Omlegging av fylkesvegen ved Elvåsen bortfaller.

Den planlagte vegen forbi kraftstasjonen til Meåsvollen vil lette adkomsten til Jøldalen.

Ellers medfører planendringen ingen vesentlige endringer med hensyn til ferdsel.

7.2. *Fløtning.*

Orklavassdraget med bielver nyttes ikke til fløtning.

7.3. *Tørrlegging av elver og bekker.*

Regulering og overføring av elver og bekker vil føre med seg hel eller delvis tørrlegging nedenfor inntakene, med tilhørende komplikasjoner for vannforsyning, gjerdehold etc.

Grana som har et nedslagsfelt på 318 km² ved utløpet i Orkla, blir hardest berørt.

Planendringen vil medføre at Grana ved utløpet i Orkla vil få en utberørt vassføring fra 77 km² mot 24 km² etter totrinnsalternativet.

7.4. *Neddemming av grunn.*

Neddemming av et areal på 0,27 km² ved Elvåsen bortfaller.

7.5. *Isforhold.*

Vurdering fra Iskontoret, NVE, av 9. februar 1978 følger som bilag.

Utløp i Orkla ved Ramlo ser ut til å være minst like så gunstig som utløp ved Grindal med hensyn til isproblemer på strekningen Grindal—Bjørset.

8. ANLEGGSSTEDENE, PLASSERING AV TUNNELMASSENE, BERØRTE GRUNNEIERE

8.1. *Inntak ved dam Nerskogen.*

Her trengs ingen ekstra arealer ut over de som er nødvendig for gjennomføring av reguleringen.

8.2. *Tverrslag ved Meåsvollen.* **Fig. 7.**

Herfra sprenges tilløpstunnelen på 2 stuffer, en i retning inntaket på Nerskogen og den andre i retning kraftstasjonen og dessuten sprenges overføringstunnelen fram til Jøla og Langtjernbekken herfra.

Det vil her komme ut 200 000 m³ fast fjell som tilsvarer ca. 300 000 m³ løst lagret masse.

Vegadkomst til Meåsvollen er planlagt fra kraftstasjonsområdet vestover 1,8 km til Jøldalsvegen, videre ca. 7,0 km nesten fram til Meåsvollen. Derfra ca. 1,0 km ny veg fram til brakkerigg og påhugg.

8.3. *Påhugg for adkomsttunnel ved Granabogen.* Figur 8.

Hovedriggen for kraftverket blir plassert ved Granabogen. Brakkeleiren plasseres i nærheten av Nerskogvegen i god avstand fra selve anleggsområdet.

Verkstedene og permanent bygg for apparatanlegg plasseres ved påhugg for adkomsttunnelen.

Fra Granabogen sprenges adkomsttunnelen, stasjonshallen, trykksjakten, øvre del av avløpstunnelen, sugerørslukesjakten og diverse hjelpetunneler. Alle bygningstekniske arbeider i og rundt stasjonen og montasje av turbin, generator m. m. skal og foregå herfra.

Her vil det komme ut 150 000 m³ fast fjell som tilsvarer ca. 220 000 m³ løst lagret masse.

En del av steinen brukes til vegbygging mot Jøldalsvegen, men storparten plasseres i tipp på myra ved påhugget.

8.4. *Utløp i Orkla ved Ramlo.* Fig. 9.

Herfra drives nedre del av avløpstunnelen. Ved utløpet monteres luke med lukehus. Fra utløpet og ca. 150 m nedover i elva kan det bli aktuelt med kanalisering.

Det vil komme ut 100 000 m³ fast fjell eller 150 000 m³ løst lagret masse som legges opp i tipp.»

Av oversikt over nødvendige arealer går det fram at det Meåsvollen blir beslagtlagt ca. 40 dekar grunn til tipper m. v., dessuten midlertidig ca. 15 dekar til brakker og ca. 12 dekar til riggområde. Tilsvarende arealer ved Granabogen er 45 dekar til tipper, 25 dekar til brakker og 20 dekar til rigg. Ved

Ramlo regnes det med ca. 25 dekar til tipper, ca. 7 dekar til brakker og ca. 20 dekar til rigg.

Vurderingen fra NVE's iskontor, nevnt under pkt. 7.5. ovenfor, lyder:

«Iskontoret har tidligere vurdert 2—3 alternative utbygginger av Grana, konferer uttalelse av 29. april 1975 til Vassdragsavdelingen, NVE og uttalelse av 27. november 1975 til kraftverkene i Orkla.

Iskontoret har ment at alternativet Grindal har vært det beste med hensyn til isforholdene uansett en utbygging av Øvre Orkla eller ikke. Begrunnelsen har bl. a. vært frykt for en sterk isproduksjon nedover fra Mærk som ville kunne skape isproblemer og skader på strekningen Å—Lo bru. Iskontoret har antatt at alternativet Grindal ville føre til minst isproblemer av de vurderte alternativ.

En utbygging av Grana i ett trinn og med utløp i Orkla et sted mellom Grindal og Å, antar Iskontoret er et like godt alternativ som det opprinnelige Grindalalternativet. Før en eventuell utbygging av øvre Orkla, vil det mest fordelaktige for isforholdene være at avløpet fra Grana kraftverk munner ut i Orkla så langt nede som mulig. Dette fordi overtemperaturen i avløpsvannet da i sterkere grad vil redusere og vanligvis hindre eventuelle isproblemer på strekningen ned til Bjørset. For isforholdene nedenfor Lo bru, vil ikke plasseringen av kraftverkutløpet spille noen vesentlig rolle.

Ved utbygging av øvre Orkla er det ikke så selvsagt at beste løsningen for isforholdene er et Granautløp i Orkla så langt nede som mulig. Dette fordi en økt vassføring i Orkla før samløpet vil føre til større isproduksjon på strekningen nedover fra Mærk. Dersom denne større vintervassføringen med økt isproduksjon ikke fører til vesentlige isproblemer på strekningen nedover til forbi Å, vil det også i dette tilfelle være det beste for isforholdene at utløpet fra Grana munner ut i Orkla langt nede. Et utløp lenger oppe vil imidlertid kunne hindre eventuelle isproblemer på strekningen Grindal—Å. Iskontoret er kommet til at et sted mellom Ramlo og 2 km nedstrøms Å sannsynligvis vil være den løsningen som vil gi minst isproblemer når strekningen Grindal—Bjørset ses under ett.

En jevnest mulig kjøring i Grana kraftverk er det beste for isforholdene i Orkla nedenfor samløpet. Full weekendstopp vil kunne forverre isforholdene mellom utløpet og inntaksmagasinet ved Bjørset betraktelig og selv full nattstopp kan skape komplikasjoner spesielt i strenge kuldeperioder.

På grunn av en temperatur på +2 til +1° C i avløpsvannet fra Grana kraftverk vil Orkla etter samløpet stort sett gå åpen noen kilometer nedover. Dette vil føre til noe større luftfuktighet og kan øke risikoen for tåkedannelsen på denne strekningen.»

Iskontoret har senere, i brev av 10. mai 1978, vurdert Grindal- og Ramlo-alternativene med hensyn til frostrøyk:

«Ved begge disse alternativene regner Iskontoret med at Orkla stort sett vil gå åpen fra utløpet til forbi Å. Ved alternativet Ramlo vil Orkla gå åpen lengre nedover nedenfor Å enn ved alternativet Grindal.

For området ved Å vil den eneste vesentlige forskjellen ved de to alternativene være at vanntemperaturen ved alternativet Ramlo vil være inntil ½° C varmere enn ved alternativ Grindal. Dette fordi avkjølingsstrekningen ned til Å blir kortere. Spørsmålet blir derfor hvor stor virkning denne halve graden har på frostrøykforekomsten.

Frostrøykforekomst, både hyppighet og årsak (betingelser) er observert og vurdert i mange år i området nedover fra utløpet av Vågåvatnet i Gudbrandsdalen. Bygget på erfaringer og statistikk fra dette området har Meteorologisk Institutt v/statsmeteorolog Nordli satt opp et program som til en viss grad gjør det mulig å kvantifisere virkningen av bl. a. forskjellig vanntemperatur og lufttemperatur på hyppigheten av frostrøykforekomster. Går en ut fra at forholdene ved Å stort sett blir de samme som ved Vågåmo med hensyn til frostrøykdannelse, vil en ½° varmere vann i Orkla, i følge ovennevnte program, føre til en øking i frostrøykhyppigheten på ca. 1 dag pr. vinter. Meteorolog Nordli føyer også til at selv om forholdene ved Å skulle være noe gunstigere for dannelse av frostrøyk enn ved Vågåmo, vil neppe en forskjell på ½° i vanntemperaturen gi nevneverdig utslag i forstrøykhyppigheten.

For området nedenfor Å, kan forskjellen bli større fordi Grindalsalternativet fører til isdannelse noe lenger opp i vassdraget enn ved Romlo-alternativet. Og en helt eller delvis islagt elv fører til mindre frostrøyk. Området her er imidlertid åpent og godt ventilert slik at frostrøyk antas ikke å bli noe stort problem her heller.»

Før søknaden ble kunngjort, innhentet Kraftverkene i Orkla uttalelse om planendringens virkninger for fiske og for resipientforholdene

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har 8. mai 1978 anført:

«Planendringen vil direkte berøre gyte- og oppvekstmulighetene for laks, samt utøvelsen av fisket på strekningen mellom Ramlo og Grindal. Dette vil være til skade for produksjonsmulighetene for laksunger i Orkla totalt sett. Særlig uheldig vil den omsøkte planendring virke når en nevner at direktoratet ved vurderingen av alternativene i konsesjonssøknaden var oppmerksom på at valg av Holsalternativet ville føre til at en betydelig lengre elvestrekning ble tilført mere vann gjennom året, med de muligheter dette gir for fisken og fisket. Direktoratet gikk imidlertid inn for Grindalsalternativet fordi mulighetene for jevn vannføring ut fra Grana kraftverk var så gode, og dessuten at jevn vannføring ut i Orkla ble tillagt så stor betydning for laksen at Grindalsalternativet måtte velges. En vil sitere fra uttalelsen fra direktoratets arbeidsutvalg for laksespørsmål som ble nedsatt i forbindelse med søknaden om utbygging av Orkla:

«For fiskebestanden i Orkla er det av betydning at vintervannføringen er så stabil

som mulig. «Alternativ Grindal», men med de endringer som er foreslått av siviling. Ræstad fremstår for utvalget som den heldigste løsning for utbyggingen av Grana. Det forutsettes at installasjonen for Øvre Grana blir økt fra 25 MW som foreslått av TEV, til 32 MW, og at installasjonen i Nedre Grana blir redusert fra 45 MW til 38 MW. Avløpet fra Nedre Grana kraftverk skulle da bli 16—17 m^3 pr. sek. mot 19,7 m^3/sek. etter TEV's plan. Ved å velge dette alternativ kunne en kjøre Øvre Grana etter forbrukerkurven og ta variasjonene i belastningen ved dette kraftverket, uten at det fører til døgnvariasjoner i vannføringen i Orkla.
Elvåsdammen forutsettes ved en oppdemming på 22 m å være stor nok til at Nedre Grana som har direkte avløp til Orkla kan kjøres jevnt.»

Direktoratet har vurdert planendringen med utløp fra Grana kraftverk ved Ramlo nøye, men kan ikke se at den byr på de samme fordeler for laksen og laksefisket i Orkla som Grindalsalternativet. Direktoratet forutsetter at en kommer tilbake til saken når søknaden om utbygging av Orklavassdraget er behandlet i Stortinget.»

Sør-Trøndelag fylkeskommune, Plan- og utbyggingsavdelingen, har 10. mars 1978 bemerket:

«Planendringen medfører bl. a. at avløpet fra Grana Kraftverk flyttes ca. 4 km nedover i vassdraget til Ramlo. På denne strekningen er det ikke eksist. eller planlagt virksomhet med spesielle kloakkeringsproblemer. Reguleringen i Øvre Orkla inkl. kjøringen av Brattset Kraftverk vil medføre at minstevannsføringen i Orkla mellom Brattset og Bjørset (ca. 40 km) blir større enn før regulering. Spesielle avløpsmessige problemer antas således ikke å oppstå i dette elveavsnitt etter evnt. utbygging. På denne bakgrunn, — samt at det ikke er utslipp av spesiell karakter mellom Grindal og Ramlo, — antas at en eventuell planendring ikke medfører negative konsekvenser ut fra bruken av vassdraget som resipient for avløpsvann.»

Etter dette ble søknaden 11. mai 1978 kunngjort i 3 lokalaviser og forelagt Rennebu kommune, fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Miljøverndepartementet. Dokumentene ble også lagt ut til ettersyn på Rennebu kommunekontor og Grindal postkontor.

Rennebu kommunestyre gjorde i møte 8. juni 1978 enstemmig følgende vedtak:

«Renneby kommunestyre er etter nøye vurdering kommet til at omsøkte planendring, for Rennebus vedkommende, i forhold til den opprinnelige plan, virker positiv og tilrås imøtekommet.
Kommunestyret har merket seg at Elvåsmagasinet ikke er aktuelt i den nye plan og at restfeltet for Grana ved utløpet i Orkla blir 77 km^2 mot 24 km^2 etter totrinnsalternativet. Videre at inngrepene nede i bygda blir mindre omfattende etter den nye planen. Jordstyret og skogrådet har ikke gått imot den nye planen med hensyn til de arealer det legges beslag på. Det vises til disse uttalelser fra grendakomitéen for Grindal.
Hydroconsult har ikke funnet fysiske betenkeligheter ved planendringen. Det samme gjelder skattemessige konsekvenser for kommunen.
En besparelse på 22 mill. kroner vil virke positivt for Rennebu kommune som deltager i utbyggingen.
Kommunestyret forutsetter at konsesjonsbetingelsene og utbyggers tilbud om tiltak ikke påvirkes i negativ retning av planendringen.
Det forutsettes videre at kommune og interessenter i det berørte område får uttale seg om vegtraseer og andre praktiske spørsmål.
Planendringen medfører at driftsvannet fra kraftstasjonen løper ut i Orkla nærmere Meldals grense en i den opprinnelige plan. Dette kan føre til at faren for frostrøyk i øvre del av Meldal øker.
Renneby kommunestyre forutsetter at dette spørsmål blir undergitt sakkyndig vurdering og at Meldal kommune får uttale seg.»

Grendakomitéen for Grindal har 22. mai 1978 uttalt:

«Grendakomitéen som er valgt for å ivareta grunneiernes interesser i samband med utbygging av Grana kraftverk i ett trinn består av tre grunneiere som blir sterkt berørt av denne utbygginga, pluss en formann.
Ettersom denne komitéen er valgt, og skal fungere, bare under den forutsetning at dette ett-trinnsalternativet blir vedtatt, kan ikke denne uttalelsen gis på grunnlag av en vurdering mellom det opprinnelige to-trinnsalternativet og dette nye.
Komitéen mener imidlertid at i forhold til størrelsen på utbygginga vil inngrepene etter den endra planen kunne tilpasses omgivelsene på en skånsom måte, både når det gjelder terreng, veier og bebyggelse, og vil videre vesentlig bare berøre relativt urproduktivt areal.
Komitémedlemmene mener for sin egen del at de ulempene som oppstår ikke vil være til vesentlig varig driftsmessig hindring.
På grendamøter i samband med utbygginga er en slik vurdering ikke tatt opp til drøfting, men komitéen har inntrykk av at denne planendringa er meget godt mottatt på lokalt hold.»

Meldal kommune har etter møte i formannskapet 30. mai 1978 uttalt:

«Meldal kommune er gjort kjent med at Kraftverkene i Orkla har søkt om en planendring når det gjelder bygging av Grana kraftverk. De opprinnelige planer gikk ut på bygging i to trinn, det vil si at fallhøyden mellom reguleringsmagasinet på Nerskogen og utløpet i Orkla ved Grindal skulle utnyttes i to kraftstasjoner. Det nye alternativ går ut på bygging i ett trinn der hele fallhøyden blir utnyttet i en kraftstasjon, med utløp i Orkla 4 km lenger nede.
Søknaden er ved ekspedisjon fra NVE av 11. mai 1978 oversendt til fylkesmannen i Sør-Trøndelag til uttalelse. En er kjent med at

også Rennebu kommune har fått saken til behandling, og går ut fra at den ble sendt dit samtidig.

Også Meldal kommune blir i stor grad berørt av den planendring det er søkt om ved at utløpet fra kraftstasjonen etter dette alternativ er lagt helt ned til kommunegrensen. Meldal formannskap er derfor meget forbauset over at saken ikke er oversendt til vår kommune til behandling samtidig som den ble sendt til de forannevnte. Selv om en nå etter anmodning har fått den oversendt fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag er dette ikke tilfredsstillende da halvdelen av uttalefristen allerede er gått. Innenfor den tid en nå har til rådighet er det ikke mulig å gi en uttalelse som fullt ut belyser de virkninger det vil få for vår kommune dersom det nye alternativ godkjennes, virkninger som kan gjøre seg gjeldende på fisket, isforhold, frostrøyk m. v. Dersom dette skulle gjøres måtte det engasjeres konsulentbistand. En kan bare konstatere at dette nå ikke lar seg gjøre.

På bakgrunn av den korte uttalefristen saken er gitt og spesielt fordi den ikke er oversendt vår kommune, vil Meldal formannskap på det skarpeste protestere mot den behandling saken er gitt. At den ikke er oversendt samtlige berørte parter kan umulig være i samsvar med god forvaltningsskikk.

Meldal formannskap finner likevel å måtte gi en uttalelse og vil peke på endel punkter der en antar at det nye alternativ for Grana kraftverk vil få virkninger i kommunen:

1. *Fisket.*

Formannskapet vil understreke det som tidligere er anført både fra grunneier- og fiskerihold om Orklas betydning som lakseelv, både når det gjelder oppfisket kvantum og ikke minst som rekreasjonsobjekt. En må derfor legge betydelig vekt på at elvens verdi som fiskeelv ikke blir forringet ved den forestående utbygging.

Etter det formannskapet forstår vil det nye alternativet medføre større ulemper for fisket enn alternativet med utløp ved Grindal. Det kan vises til uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, datert 8. mai 1978.

Når spørsmålet om valg av alternativ skal avgjøres må etter vårt syn en slik uttalelse veie meget tungt.

2. *Isforhold.*

Som tidligere nevnt ville det være naturlig med en så rommelig uttalefrist at kommunen kunne fått tid til å engasjere konsulent for å vurdere virkningene nedenfor utløpet fra kraftstasjonen. En har kontaktet firma Hydrokonsult Sivilingeniør Erik Ræstad A/S, v/ sivilingeniør Alv Sværen, med tanke på slik bistand, men man kunne ikke ta et slikt oppdrag med den korte tid som er til rådighet.

En har derfor ikke andre sakkyndige uttalelser å holde seg til enn den fra hydrologisk avdeling i NVE, datert 9. februar 1978. Såvidt en skjønner av det som der sies er totrinnsalternativet og ettrinnsalternativet likeverdige når det gjelder isproblemene.

Ellers vil en peke på den usikkerheten som preger uttalelsen, noe som etter vår mening gjør at den ikke bør tillegges for stor vekt.

3. *Frostrøyk.*

Her i Meldal er en sterkt redd for at om kraftverket blir bygd etter det nye alternativet vil faren for frostrøyk bli langt større enn om det bygges etter Grindalsalternativet. Sistnevnte alternativ har utløp 4 km lenger oppe i elven, og vannet vil gjennom de lange strykpartier på denne strekningen få en god avkjøling før det når tettbebyggelsen ved Å i Meldal. Ved alternativ Ramlo derimot vil utløpet bli liggende ved kommunegrensen 2 km oppstrøms Å. Elven er her stilleflytende og avkjølingen av vannet derfor minimal og faren for frostrøyk må ansees å være langt større. At dalen ved tettbebyggelsen på Å er vid og nærmest gryteformet gjør også at den er dårlig ventilert, slik at frostrøyken blir liggende i lang tid.

Heller ikke når det gjelder disse problemene kunne Hydrokonsult påta seg å gi en uttalelse innenfor den frist som er gitt. Men ut fra konsulentens kjennskap til forholdene fra oppdrag ved den tidligere behandling av konsesjonssaken, uttalte han at det utvilsomt ville være betydelig større fare for frostrøyk etter det nye alternativ.

At dette er tilfelle går også fram av uttalelsen av 9. februar 1978 fra hydrologisk avdeling i NVE, der det heter:

> «På grunn av en temperatur på +2 til +1° C i avløpsvannet fra Grana Kraftverk vil Orkla etter samløpet stort sett gå åpen noen kilometer nedover. Dette vil føre til noe større luftfuktighet og kan øke risikoen for tåkedannelser noe på denne strekningen.»

Det kan således etter vårt syn ikke være tvil om at faren for frostrøyk i de tett befolkede områdene i den sørlige delen av vår kommune blir langt større dersom Ramlo-alternativet blir valgt.

Ellers finner Meldal formannskap å måtte nevne at Kraftverkene i Orkla i drøftinger med vår kommune har hevdet at totrinnsalternativet ikke lenger er aktuelt. Dersom alternativet etter den nye søknad ikke blir godkjent, vil utbyggeren derfor søke om endring av Grindals-alternativet slik at dette blir utbygd i ett trinn, og da med utløp i Orkla som etter den opprinnelige plan.

Ved en utbygging som her er antydet vil man langt på veg oppnå de samme økonomiske fordeler som ved Ramlo-alternativet, og samtidig unngå de større ulemper man vil få i de sørlige deler av vår kommune. Gyte- og oppvekstvilkår for laksen samt virkningene på fisket skulle da også bli uendret. Vi mener derfor at konsesjonssøkeren bør pålegges å utrede også dette alternativ skikkelig før standpunkt tas til søknaden. For vår del synes vi en slik planendring virker så interessant at den bør bearbeides videre.

Formannskapet vil også peke på at de uttalelser Meldal kommune tidligere er kommet med, er basert på helt andre forutsetninger enn de som nå er til stede. Det er derfor svært utilfredsstillende å få denne planendring til behandling etter at regjering og Storting har tatt stilling til konsesjonssøknaden. Meldal kommune er således fratatt muligheten til å gå imot utbygging på grunnlag av de foreliggende planer.

Under henvisning til det som er sagt foran og etter en samlet vurdering av den omsøkte planendring, finner Meldal formannskap å måtte gå inn for utbygging av Grana kraftverk etter den opprinnelige plan, eventuelt endret til utbygging i ett trinn.»

Fylkestinget i Sør-Trøndelag behandlet søknaden i møte 14. juni 1978 og gjorde med 67 mot 4 stemmer følgende vedtak:

«1. Fylkestinget i Sør-Trøndelag viser til de foreliggende planer og uttalelser og vil anbefale utbygging i ett trinn.
Fylkestinget har vurdert to alternativer under denne forutsetning: Grindal og Ramlo. Idet søknaden omfatter alternativ Ramlo, vil fylkestinget anbefale dette.
2. Fylkestinget ber de sentrale myndigheter foranledige en betydelig økning av Næringsfondet til Meldal kommune som en rimelig kompensasjon for de forventede økte ulemper som påføres kommunen.»

Fylkestingets mindretall stemte for følgende forslag:

«Fylkestinget i Sør-Trøndelag viser til de foreliggende planer og uttalelser og finner etter en samlet vurdering ikke å kunne gi planene om utbygging av Grana kraftverk etter Ramlo-alternativet sin fulle tilslutning, men har i prinsippet intet imot utbygging i ett trinn.
For å begrnse eventueile ulemper for laksefisket og faren for frostrøyk bør det foretas en vurdering av mulighetene for og konsekvensene av flytting av utløpet fra kraftverket opp mot Grindal.»

Fra fylkesrådmannens innstilling til fylkestinget gjengis to utsnitt:

«En er enig med Meldal kommune at fristen for å gi uttalelse til planen har vært for kort. I den tiden som har vært til rådighet, har de berørte parter ikke hatt anledning til å foreta nødvendige undersøkelser, skaffe supplerende opplysninger og innhente uttalelser fra sakkyndig hold i den grad det skulle ha vært ønskelig.»

«En har merket seg at både Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og den issakkyndige legger stor vekt på betydningen av at Grana kraftverk kjøres jevnt så en unngår sterke og plutselige variasjoner i vannføringen.
Drøftinger med representanter fra KVO kan tyde på at det foreligger visse misforståelser vedrørende minste-vannføringer mellom Grindal og Ramlo. Direktoratet har imidlertid forutsatt å komme tilbake til saken når søknaden om utbygging av Orklavassdraget er behandlet i Stortinget.
En vil i denne forbindelse påpeke behovet for forbislippingsanordninger i Grana Kraftverk som automatisk må tre i virksomhet ved uforutsatte avslag og driftsstans i kraftstasjonen.

En anser behovet for forbislippingsanordning i Grana kraftverk like berettiget som i Brattset og Svorkmo Kraftverk for både alternativ Ramlo og Grindal»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har med brev av 20. juni 1978 oversendt innkomne distriktsuttalelser, deriblant en underskriftliste fra i alt 275 innbyggere i Meldal kommune som gir sin tilslutning til formannskapets uttalelse og som protesterer mot at utbygging skjer etter det nye alternativ.
Fylkesmannen uttaler:

«Fylkesmannen vil i likhet med fylkestinget og på de samme vilkår anbefale utbygging av Grana etter alternativ Grindal i ett trinn med utløp i Orkla ved Ramlo. I store trekk er dette også i samsvar med vedtaket i Rennebu kommunestyre.
Derimot har både Meldal kommune og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk pekt på visse ulemper som kan oppstå for fisket i Orkla på strekningen mellom Grindal og Ramlo, og Meldal kommune har dessuten pekt på faren for isproblemer og frostrøykdannelser i Orkla. Når det gjelder fisket, synes det klart at skadevirkningene vil avhenge av i hvilken grad det lykkes å holde noenlunde jevn vannføring i vassdraget. Såvidt fylkesmannen har forstått, vil den omstendighet at Granas utløp flyttes fra Grindal til Ramlo, ikke utelukke at også vannføringen mellom Ramlo og Grindal kan reguleres. Representanter for KVO har opplyst at slik regulering vil være mulig fra kraftverk i vassdragets øvre del. Noe større usikkerhet synes å knytte seg til de ulemper Meldal kommune har framhevet når det gjelder isforhold og frostrøyk. En har merket seg at hydrologisk avdeling ved NVE ikke regner med at ulemper av denne art vil øke i nevneverdig grad. En vil likevel be om at disse spørsmål blir viet større oppmerksomhet under den videre behandling.»

Kraftverkene i Orkla har i brev av 16. juni 1978 disse bemerkningene til kommunenes og fylkeskommunens uttalelser:

«Rennebu kommune. Vedtak av 8. juni 1978.
Frostrøykfaren i øvre del av Meldal er vurdert i brev av 10. mai 1978 fra NVE, Hydrologisk avdeling, som konkluderer med at planendringen neppe vil gi nevneverdig utslag i frostrøykhyppigheten. Ellers ingen bemerkninger.

Meldal kommune. Brev av 31. mai 1978.
1. Fisket.
Etter vår mening kan ikke uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 8. mai 1978 tillegges særlig vekt i det den ikke tar utgangspunkt i den planlagte totrinnsutbyggingen av Grana som Olje- og energidepartemntet tilrår i St. prp. nr. 86, men velger å vurdere planendringen ut i fra et ikke lenger aktuelt endringsforslag for en totrinnsutbygging.

2. Isforhold.
Iskontoret i NVE foretrakk Grindalsalternativet framfor Holalternativet hovedsakelig fordi det førstnevnte hadde utløp lengst nede i elva. Etter at vi hadde antydet at det var mulig å sprenge en 6 km lang tunnel fra Mærk til Ramlo slik at vannet kunne holdes bore fra elveleiet på denne strekningen, uttalte iskontoret at en slik løsning i ishenseende på det nærmeste ville stille de to alternativene likt. Dette er nærmere beskrevet i nevnte stortingsproposisjon side 29 og 132.
Tunnelutløp ved Ramlo har således vært drøftet tidligere som et tiltak for å redusere isproblemer, og det skulle således ikke være grunn til å undervurdere uttalelsen fra Hydrologisk avdeling i NVE, datert 9. februar 1978.

3. Frostrøyk.
Etter våre målinger er avstanden fra utløpet ved Ramlo langs elva til tettbebyggelsen til Å 4,5 km. Ellers vises til våre merknader til Rennebu kommunes vedtak.

4. Utbygging i ett trinn med utløp ved Grindal.
Det er riktig at en god del av besparelsen ligger i at det bygges en i steden for to kraftstasjoner. Ved å flytte avløpet for en utbygging i ett trinn fra Grindal til Ramlo fås en økning i årlig produksjon på 13 GWh, fra 290 til 303 GWh, og en økning i kostnad på ca. 12 mill. kroner, fra 344 til 356 mill. kroner.
Produksjonsøkningen på 13 GWh vil man således få til en langt lavere kostnad enn utbyggingen for øvrig koster.
Anleggsteknisk byr og Ramlo på store fordeler i forhold til Grindal.

Fylkesrådmannens bemerkning.
Meldal kommune v/kraftutbyggingsnemnda inkl. ordfører og kontorsjef ble orientert om planendringen den 20. april, dagen før Industrikomitéen hadde sitt siste møte med kommunen. På møtet ble det enighet om at Meldal kommune skulle engasjere Hydrokonsult for å vurdere konsekvensene ved planendringen.
Vi kan ikke innse at det er nødvendig med en forbislippingsanordning i Grana kraftverk.

Sør-Trøndelag fylkeskommune. Vedtak av 14. juni 1978.
Ingen bemerkninger.»

Meldal Jakt- og Fiskarlag har 6. juni 1978 sagt seg «overbevist om at gyteforholdene i Orkla blir betraktelig forringet ved alt. Ramlo, og dermed dårligere fiske i hele elva».

Laget støtter for øvrig Meldal kommunes uttalelse.

Trondhjems Turistforening uttaler i brev av 8. juni 1978 at planendringen ikke berører områder hvor foreningen har sin virksomhet og at foreningen derfor ikke har noen bemerkninger.

Advokat Hallstein Pedersen har i brev av 8. juni 1978 på vegne av firmaet Hytte & Fritid A/S forbeholdt seg å kreve erstatning for økonomisk tap, skade og ulempe dersom kraftverksutbyggingen skulle berøre et hytteområde som firmaet har håndgivelse på og som er planlagt utbygget med 7 hytter.

Kraftverkene i Orkla har imidlertid tidligere, i brev til advokat Pedersen 1. juni 1978 uttalt bl. a.:

«Den disposisjonsplan vi har fått utlevert, viser at en planlagt tipp bare i liten grad direkte berører hytteområdet, men vi er innstilt på å forandre våre planer slik at hytteområdet ikke blir direkte berørt.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 23. juni 1978 ikke noe å bemerke til planendringen, men har tilføyet:

«Når det gjelder overføring av vel 46 km² av Jøla/Resavassdraget har vi i vår uttalelse av 17. desember 1974 et generelt vilkår om at konsesjonæren kan tilpliktes å opprettholde en viss minstevassføring i de berørte vassdrag dersom departementet anser dette nødvendig, samt vilkår om at konsesjonæren tilpliktes å innbetale et beløp til de berørte kommuner basert på eventuelle merutgifter ved utbygging av avløps- og vannforsyningsanlegg som følge av reguleringen og vilkår om å bekoste en jevnlig overvåkingsundersøkelse av de berørte vassdrag.
På bakgrunn av hovedstyrets innstilling datert 10. juni 1975 hvor det fremgikk at hovedstyret ikke gikk inn for overføring av Jøla-vassdraget (i forbindelse med Hol-alternativet har vi ikke senere vurdert forholdet i Pøla/Resa-vassdraget). Det er følgelig heller ikke satt krav om minstevassføring i dette vassdraget eller krav om slipp av vann.
I forbindelse med planendringen finner vi det påkrevet at vårt forslag til vilkår datert 17. desember 1974 om senere fastsetting av nødvendig minstevassføring som nevnt ovenfor blir tatt med.
Våre forslag til vilkår for øvrig med våre bemerkninger i forbindelse med kraftverkene i Orkla, vårt brev av 1. november 1976, anses å være dekkende også for denne saken.»

Eiliv Grut har i brev 25. juli 1977 framholdt bl. a.:

«Kraftstasjonen ble pålagt flyttet fra Hol til Grindal for å unngå frostrøyk og isproblemer i tettbygde jordbruksområder der en også har tettstedet Voll, med barneskole. Ved å flytte utløpet videre, fra Grindal til Ramlo, vil de samme problemer bli overført til tettbygde jordbruksområder øverst i Meldal. der en har tettstedet Å, med barneskole. Vedlagte kartutsnitt i M= 1 : 50 000 illustrerer dette forholdet. Avstand Hol—Voll er 4 km. Avstand Ramlo—Å er også 4 km. Det sies at miljøproblemene vil bli lite merkbare for Å krets selv om utløpet blir lagt til Ramlo. Et naturlig spørsmål er da: Hvorfor ble utbyggerne pålagt en merutgift på 70 mill. kroner for at strekningen Hol—Mærk skulle slippe disse utlempene? (Utbyggingen til Grindal er oppgitt å koste 70 mill. kroner mer enn utbyggingen til Hol.)

I spørsmålet om frostrøyk er det sagt at «ventilasjonen av dalføret er god, og at frostrøykfaren derfor er liten. Ved tettstedet Å kommer Resdalen omtrent vinkelrett på hoveddalføret, og det er trulig stor fare for ei bakevje av frostrøyk nettopp over tettstedet, der bl. a. barneskolen ligger.

Utbyggingen av Orkla—Grana er vedtatt av Stortinget, og lokalbefolkningen er klar over at de nødvendige ulemper som følger med, må aksepteres.

Det som imidlertid ikke kan aksepteres, er at myndighetene påberoper seg miljøvern ved å fri ett lokalsamfunn for vesentlige ulemper, og så etterpå godtar at de samme ulemper blir pålagt et annet lokalsamfunn, som bare er gitt meget små sjanser til å forsvare seg mot en slik disponering. Folket i Å krets ønsker selvsagt en utbygging som medfører minst mulig ulemper, og av de framlagte alternativ foretrekkes utbygging av Grana til Grindal.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har 8. august 1978 uttalt:

«En flytting av utløpet for Grana kraftverk, fra Grindal som er det naturlige utløpssted for Grana i Orkla og nedstrøms ca. 4 km til Ramlo, vil føre til redusert vannføring på denne strekningen. Flere til dels meget gode fiskehøler for laks blir derved berørt samtidig som produksjonsmulighetene for fiskeunger blir mindre.

Når det gjelder fiskehølene på strekningen Grindal—Ramlo kan en regnet nedenfra nevne Igdhølen, Gorsethølen, Gamshølen, Pollen, Aunhølen og Korshølen, hvorav spesielt må framheves Gamshølen og Pollen. Det foreligger ingen oppgaver over årlig fangst av laks i disse hølene, men det hevdes fra lokalt hold at fiskehølen Pollen må være en av de beste fiskeplassene for laks i hele vassdraget. De andre hølene regnes også som gode, slik at laksefisket på den ca. 4 km lange strekningen som blir berørt av planendringen, må ansees som betydelig.

Det er vanlig at hølenes betydning som fiskeplasser varierer innenfor visse rammer i den naturlige vannføring. Som eksempel kan nevnes Gamshølen som er best fiskbar på liten vannføring, mens f. eks. Pollen er en god fiskehøl på alle vannføringer. Felles for begge typer er imidlertid at når vannføringen går under en viss grense opphører fisket. Den omsøkte planendring vil i denne sammenheng redusere vannføringen på strekningen Grindal—Ramlo såvidt mye at en må forvente en betydelig reduksjon i mulighetene for utøvelse av fisket. Dette under forutsetning av at det ikke blir kjørt/sluppet så mye vann fra de øvre deler av vassdraget slik at det tilsvarer de naturlige vannføringsforhold i Orkla nedstrøms samløpet med Grana.

Med hensyn til produksjonsmulighetene for fiskeunger må den nåværende elvestrekning mellom Grindal og Ramlo betegnes som meget god. En reduksjon i vannføringen i forhold til uregulert sommervannføring, vil i til dels stor grad kunne endre på dette, avhengig av vannføringsreduksjonens størrelse.

Grana har i nåværende uregulert tilstand liten betydning som laks- og sjøørretelv. Med de reguleringer som er vedtatt vil en nå helt kunne se bort fra laks- og sjøørretfisket i Grana, selv om en tar hensyn til at den omsøkte planendringen medfører en økning i uregulert nedslagsfelt fra 24 km² til 77 km². Mulighetene for en viss produksjon av stasjonær ørret i Grana vil likevel fortsatt være til stede.

Direktoratet har under hele behandlingen av Orkla-saken vært opptatt av at den verdifulle ressurs som laksen og laksefisket representerer skal bli sikret og opprettholdt best mulig også etter at en regulering eventuelt skulle bli satt i verk. En har i denne forbindelse foreslått minstevannføringer og tiltak som imidlertid bare delvis er blitt imøtekommet av de konsesjonsgivende myndigheter. Ethvert tiltak koster penger, også når det gjelder å opprettholde laksefisket i et regulert vassdrag, og en vil her særlig henlede oppmerksomheten på betydningen av minstevannføringer for laksefisket.

Idet en viser til ovenstående, vil direktoratet ikke motsette seg at kraftverkene i Orkla blir gitt tillatelse til den omsøkte planendring. Det forutsettes imidlertid som betingelse for tillatelse til gjennomføring av planendringen at følgende vilkår blir oppfylt:

1. Det avsettes et årlig indeksregulert beløp på kr. 75 000 som skal benyttes til fiskeribiologiske tiltak innen Rennebu kommune, samt et årlig indeksdegulert beløp til tilsvarende formål på kr. 50 000 til hver av kommunene Tynset, Meldal og Orkdal. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av vedkommende departement.
2. Dersom ikke annet er bestemt, skal minstevannføringen på strekningen Bjørset—Svorkmo, når Svorkmo kraftverk settes i drift, være minst 30 m³/sek.

For øvrig vil direktoratet reservere seg mot Olje- og energidepartementets vurdering av vanntemperaturens betydning for lakseoppgangen i tørre somre, St. prp. nr. 86, side 242, 1. spalte, 2. avsnitt. Direktoratet vil bemerke at i norske vassdrag må vannføringen vurderes som avgjørende for lakseoppgangen bortsett fra de tilfeller hvor vannet er for kalt, f. eks. i breelver eller i elver med mye fosser og stryk, hvor det kreves en viss minimum vanntemperatur for at laksen skal makte å ta seg oppover. Tilskudd av kaldt bunnvann i Orkla må derfor ansees som uheldig, særlig når en tenker på de tunge strykene fra Svorkmo og oppover til Bjørset. For øvrig har vanntemperaturen også stor betydning for oppvekstmulighetene for fisk i vassdraget.»

Hovedstyret vil bemerke:

Ved kongelig resolusjon av 16. juni 1978 fikk Kraftverkene i Orkla tillatelse til erverv og regulering m. v. i Orkla-Granavassdragene i samsvar med tidligere framlagt proposisjon og vedtak i Stortinget. Allerede Stortinget var imidlertid klar over at det forelå søknad om endring av den utbyggingsplan for Grana som Departementet hadde gått inn for, jfr. således Innst. S. nr. 294 for 1977—78, s. 5.

Den omsøkte planendringen går ut på at

Grana i stedet for å bygges ut i to trinn til Grindal blir bygget ut i ett trinn fra Nerskogen til Orkla ved Ramlo, ca. 4 km nedenfor Grindalalternativets utløp. Derved utnyttes en ytterligere fallstrekning på ca. 20 m til kraftproduksjon. På den annen side vil utnyttelsen av tilløpet til det mellomliggende nedbørsfeltet mellom Nerskogmagasinet og Elvåsmagasinet bortfalle. I to-trinnsutbyggingen ble dette tilløpet tatt inn i Nedre Grana kraftverk.

Netto fallhøyde i kraftverket etter alt. Ramlo vil bli 475 m. Hovedstyret antar at regulert vassføring i et medianår vil være 9,70 m³/sek., tilsvarende ca. 61 000 nat.hk. I et bestemmende år vil regulert vassføring være 7,99 m³/sek og økingen på grunn av regulerering og overføring 7,51 m³/sek, tilsvarende ca. 48 000 nat.hk. Det viser seg at disse effekttall er meget nær de samme som man ville ha fått ved Grindalalternativet, — øket fallhøyde kompenserer således redusert vassmengde på nedre del.

I følge søkerens beregninger vil også midlere årsproduksjon falle sammen med Grindalalternativets, nemlig 303 GWh.

Bakgrunnen for søknaden er at utbygging i ett trinn vil falle langt billigere enn etter de konsederte planene. Etter søkerens kalkyler, som Hovedstyret ikke har noe vesentlig å bemerke til, vil kostnadene ved alt. Ramlo bli 22 mill. kroner lavere enn ved alt. Grindal.

Også på andre måter mener Hovedstyret at den nye planen vil ha klare fordeler framfor Grindalalternativet. Først og fremst gjelder dette selve kraftstasjonsområdet som ved Ramlo gir anledning til langt bedre muligheter for plassering av tippmasser. Det må også legges vekt på at man ved ett-trinnsutbygging unngår neddemming av et areal på 270 dekar på Elvåsen.

Samtidig vil nedre del av Grana få en betydelig større vassføring enn etter den konsederte planen. Fra Elvåsmagasinet er det i gjeldende reglement fastsatt samme minstevassføring som fra Nerskogen, — 100 l/sek om sommeren, 50 l/sek om vinteren. Ved Ramloalternativet vil det i tillegg komme naturlig avløp fra et nedbørfelt på 53 km², noe som på årsbasis kan anslås til ca. 1,3 m³/sek.

Etter Hovedstyrets syn vil planendringen føre med seg små skadevirkninger. Hva angår fiske vil man komme tilbake til dette senere og vil her bare peke på at Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk ikke har villet motsette seg planendringen. På andre fagområder foreligger uttalelser som synes å bekrefte at det neppe vil bli skade av betydning hverken for resipient-, is- eller frostrøykforholdene.

Imidlertid har Meldal kommune uttalt frykt for at kommunen vil bli påført betydelig ulempe som følge av større frostrøykhyppighet.

Hovedstyret vil vise til utredningene fra iskontoret, som regne med at elva vil gå åpen forbi tettbebyggelsen Å både ved Grindal- og Ramloalternativet. Eventuell øking i frostrøykfrekvensen vil derfor få virkning først og fremst for den elvestrekningen nedenfor Å der elva ville være islagt ved Grindalaltenativet, men hvor den vil gå åpen ved utbygging til Ramlo. På denne strekningen er det spredt bebyggelse, og gårdene ligger stort sett så langt fra elva at frostrøyk neppe vil være noe stort problem. For Meldal sentrum vil den nye planen ikke bringe inn endringer, — i strenge kuldeperioder når frostrøyk kunne tenkes å oppstå, vil elva være islagt såvel ved Grindal- som Ramlo-alternativet.

Ellers vil Hovedstyret peke på at iskontoret har gitt uttrykk for at den heldigste plassering av kraftstasjonsavløpet vurdert ut fra isforholdene vil være på strekningen fra Ramlo til 2 km nedstrømst Å.

Som konklusjon mener Hovedstyret at det for Meldal kommunes vedkommende må antas at det alt i alt kan bli noe mer frostrøyk ved Ramloalternativet, men at dette alternativet til gjengjeld vil by på lettere isforhold. Man vil imidlertid understreke at endringene såvel for frostrøyk som for is vel være svært små og at heller ikke de totale frostrøykulempene for Meldal, Orkla-Granautbyggingen sett under ett, kan antas å være av noen vesentlig betydning.

Dette er da også årsaken til at Vassdragsdirektoratet forela søknaden bare for Rennebu kommune, som er den eneste kommunen der planendringen medfører direkte fysiske inngrep på grunnarealer og rettigheter. Meldal kommune har imidlertid protestert mot saksbehandlingen særlig fordi kommunen mener at den på denne måten har fått for kort frist med å avgi uttalelse. Hovedstyret vil presisere at planendringen ble kunngjort på vanlig måte i lokalpressen, men at det fra Meldal kommunes side ikke ble gjort henvendelse til NVE vedrørende den frist som var satt. Ellers går det fram av søkerens kommentarer at Meldal kommune så tidlig som 20. april 1978, altså tre uker før søknaden ble formelt kunngjort, ble orientert om planendringen og gitt anledning til å engasjere teknisk konsulent.

Når det gjelder de aktuelle ekspropriasjonene for utbygging i ett trinn, vil Hovedstyret peke på at det ikke er innkommet protester fra grunneierhold. I denne sammenheng legger man også vekt på at den lokale grendekomitéen som Rennebu kommune nedsatte og

som bestod av tre sterkt berørte grunneiere, har vurdert planendringen som gunstig.

Hovedstyret vil defor anbefale at planendringssøknaden imøtekommes og at det gis tillatelse til ekspropriasjon av de omsøkte arealene og rettighetene for utbyggingen. For ekspropriasjonstillatelsen anser man det unødvendig med særskilte vilkår, idet man etter det som foreligger går ut fra at det planlagte hytteområdet som er omtalt i saken ikke vil bli nevneverdig berørt av utbyggingen.

For planendringen forutsetter man at de vilkårene som er foreslått i Orklaproposisjonen blir gjort gjeldende så langt de passer.

De fiskesakkyndige har krevet årlige indeksregulerte tilskudd til fiskeribiologiske tiltak med kr 75 000 til Rennebu og kr 50 000 til hver av kommunene Tynset, Meldal og Orkdal. Videre er krevet at minstevassføringen nedenfor Bjørset skal være minst 30 m³/sek. når Svorkmo kraftverk er i drift.

Hovedstyret har inntrykk av at de fiskesakkyndiges uttalelse i betydelig grad har hatt som utgangspunkt uregulerte forhold i Orkla, mens den foreliggende saken utelukkende dreier seg om endring av allerede vedtatte utbyggingsplaner.

Stortingets vedtak er entydig, og denne planendringen rokker ikke ved forutsetningene for vurderingen av forholdene nedenfor Bjørset. I følge post 18 III i konsesjonsvilkårene skal det slippes en minstevassføring forbi Bjørset på mellom 20 og 30 m³/sek. om sommeren, mellom 10 og 15 m³/sek. i en overgangsperiode om høsten og minst 4 m³/sek. resten av året.

Heller ikke endres fiskeforholdene eller produksjonsforholdene for fisk i Orkdal, Meldal eller Tynset ved den aktuelle planendringen. Derimot vil det uten tvil bli en viss endring innen Rennebu kommune, selv om Hovedstyret finner grunn til å presisere at endringene neppe vil bli av vesentlig betydning. Man vil således peke på at Grana kraftverk først blir tillatt satt i drift etter at Nerskogmagasinet er på det nærmeste fylt, jfr. manøvreringsreglementets post 2, 1. avsnitt. I særlige tørrår vil det etter dette ikke bli noen som helst endring av forholdene før langt ut på ettersommeren.

Hovedstyret vil likevel tilrå at det pålegges konsesjonæren å betale et årlig beløp til Rennebu kommune. Ut fra samme resonnement som vedrørende de øvrige kommunene, vil man imidlertid anbefale at beløpet reduseres til kr 25 000. Vilkåret foreslås sålydende:

«Konsesjonæren plikter å innbetale til Rennebu kommune kr 25 000 pr. år som skal benyttes til fiskeribiologiske tiltak innen kommunen. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av vedkommende departement.

Etter 10 år kan konsesjonsmyndighetene ta fastsettelsen av det årlige beløp opp til ny prøvelse.»

Da Elvåsmagasinet etter dette faller ut, vil planendringen medføre at tilhørende linje under post 1 A. Reguleringsmagasin i manøvreringsreglementet må styrkes. I post 2, 7. avsnitt må ordnes «og Elvåsmagasinet» strykes.

Øvrige merknader.

Fylkestinget i Sør-Trøndelag har anbefalt søknaden, men har samtidig bedt om at næringsfondet til Meldal kommune må økes betraktelig «som en rimelig kompensasjon for de forventede økte ulemper som påføres kommunen».

Som ovenfor anført mener Hovedstyret at Meldal kommune totalt sett ikke blir utsatt for større ulemper ved Marlo-alternativet enn dem kommunen ville få ved den konsederte planen. Man kan derfor ikke anbefale øking av fondet.

Statens forurensningstilsyn har foreslått at det blir tatt inn vilkår om en viss minstevassføring i Jøla. Den foreliggende planendring medfører imidlertid ingen endringer vedkommende Jøla, og da spørsmålet om minstevassføringer må antas å ha vært vurdert i forbindelse med behandlingen av konsesjonssaken, finner Hovedstyret ikke å kunne ta dette spørsmålet opp nå.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 14. august 1978.»

Innkomne uttalelser til Hovedstyrets innstilling:

Rennebu kommune har i brev av 6. oktober 1978 oversendt følgende utskrift av møtebok fra kommunestyremøte 5. oktober 1978:

«Ved skriv av 29. august 1978 fra O. E. D. er oversendt til kommunens uttalelse hovedstyrets innstilling forsåvidt gjelder den omsøkte planendring for Grana kraftverk, og med uttalelsesfrist 6. oktober 1978.

Rennebu kommunestyre behandlet ovennevnte planendring i møte den 8. juni 1978 som sak 61. På visse forutsetninger ga kommunestyret sin tilslutning til endringen. Det vises til dette vedtak.

Under 1. gangs behandling av planendringen i kommunestyret forelå en uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk datert 8. august 1978.

I uttalelsen heter det til slutt:

«Direktoratet forutsetter at en kommer tilbake til saken når søknaden om utbygging av Orklavassdraget er behandlet i Stortinget.»

Det foreligger nu en ny uttale fra samme Direktorat, datert 8. august 1978, og som er mere uttømmende. Direktoratet peker her på den minkende vassføring en vil få på strekningen Grindal—Ramlo ved at utløpet flyttes ned til Ramlo, og den virkning det vil få på fisket. Dette er en strekning på 4 km med tildels meget gode laksehøler.

En sier seg enig med Direktoratets vurderinger i dette spørsmål, likeså Direktoratets forslag om at det blir avsatt et årlig indeksregulert beløp på kr 75 000 til fiskeribiologiske tiltak innen Rennebu kommune.

I tillegg synes det mulig at kraftverkene i øvre Orkla blir kjørt på en måte som sikrer bedre vassføring for fisket på strekningen Grindal—Ramlo.

Ut over dette kan en ikke se at noe nytt er kommet inn i saken etter 1. gangs behandling i kommunestyret.

Ordføreren vil foreslå at formannskapet fremmer saka for kommunestyret med slik forslag til

v e d t a k :

Kommunestyret viser til 1. gangs behandling av «Grana kraftverk — Planendring» og det vedtak som der ble fattet i møte 8. juni 1978, sak nr. 61/78.

I samsvar med uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk kreves at der blir avsatt et årlig indeksregulert beløp på kr 75 000 til fiskeribiologiske tiltak innen Rennebu kommune.

Videre må en kreve at kraftstasjonene i Øvre Orkla blir kjørt på en slik måte at det avhjelper vannføringen på strekningen Grindal—Ramlo og mulighetene for et fortsatt fiske.

Ut over dette har ikke Renneby kommunestyre spesielle bemerkninger til Hovedstyrets innstilling.

Formannskapets tilråding til vedtak samrøystes som ordføraren si tilråding.

Kommunestyrets vedtak samrøystes som Formannskapets innstilling.»

Landbruksdepartementet har i brev av 20. oktober 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Saken er ikke tidligere forelagt Sør-Trøndelag fylkeslandbruksstyre/fylkesskogråd og uttalelse fra disse instanser er derfor innhentet.

Planendringen går ut på at Grana skal bygges ut i ett trinn i stedet for to, og at utløpet i Orkla flyttes fra Grindal til Ramle, 4 km lenger nede på grensen mot Meldal. Planendringen vil såvidt sees, ikke totalt sett medføre større inngrep i landbrukets produksjonsgrunnlag enn de man ville stått overfor i den konsederte plan.

Inngrepene vil imidlertid berøre a n d r e ressurser og a n d r e bruksenheter. Videre vil risikoen for frostrøyk og andre klimaforringelser flyttes noe nedover i vassdraget og dermed berøre også Meldal kommune.

Mulige skadevirkninger på fiske og forverrede isforhold, behandles av andre høringsinstanser. Landbruksdepartementet minner likevel om at forringede muligheter for utnytting av vassdrag og skog og annen utmark, får virkning for hele bygdesamfunnet.

Departementet viser ellers til uttalelser av 20. oktober 1975 (Grana) og 10. desember 1976 (Orklavassdraget). I sistnevnte erklærte departementet seg «i likhet med søkerne enig i at uforutsatte skadevirkninger som registreres på et sent stadium, bør vurderes og erstattes i minnelighet eller ved utsatt skjønn».

Under henvisning til uttalelse fra fylkeslandbruksstyret, datert 10. oktober 1978 og fra fylkesskogkontoret, datert 16. oktober 1978, vil Landbruksdepartementet tilrå at planendringssøknaden imøtekommes. Departementet viser imidlertid til ovennevnte merknader, og til de forbehold som framgår av Rennebu jordstyres uttalelse.»

Brev av 16. oktober 1978 fra Sør-Trøndelag Fylkesskogkontor:

«Fra et skogbrukssyn anser en omleggingen å være positiv. Bl. a. ved at en sparer produktiv mark i Elvåsmagasinet (270 da.), at en nå regner med å få en bedre veg fram til Meåsvollen og at en nå trulig får kortere tilknytningslinjer.

De nødvendige områder for steintipper og brakkeanlegg vil legge beslag på noe god skogsmark, men en har ikke alternative områder å peke på.

Ev. frostrøykskader på skog vil neppe være særlig forskjellig ved alternativene Grindal og Ramlo.»

Brev av 10. oktober 1978 fra Sør-Trøndelag landbruksselskap:

«Planendringa går ut på at det skal byggjast ein kraftstasjon i staden for to, og at utløpet skal bli lagt til Ramlo i staden for Grindal, dvs. 4 km lenger ned i dalen, noe som gjør at ein kan oppnå eit ekstra fall på 20 meter.

Dei viktigaste følgjene av dette er:

a) Ved E l v å s e n blir den 270 dekar store inntaksdammen sløyfa, og det blir ikkje aktuelt med noko omlegging av fylkesvegen forbi. Dei to steintippane som var planlagde her, går også ut.
b) Ved M e å s v o l l e n blir det eit midlertidig anleggsområde på 27 dekar og ein steintipp på 34 dekar.
c) Ved G r a n a b o g e n blir påhugg og riggområdet på 20 dekar og steintippen på 45 dekar.
d) Ved R a m l o går det med 12 dekar for påhugg, 20 dekar til midlertidig anleggsområde og 24 dekar til steintipp. Dessuten vil det bli bygd ein 1 km lang veg frå riksvegen ved Ramlo til utløpet i Orkla.
e) Ved G r i n d a l blir det verken anleggsområde, påhugg eller steintippar, ettersom det ikkje blir noe utløp her.
f) Elles går det ut ein steintipp ved H e l a og ein ved F j e l l b e k k e n. Alt i alt blir det færre steintippar etter det nye alternativet, men arealet som dekkes av stein, blir noe større, da det blir tatt ut meir tunnelmasse.

g) Frå Ræset på Nerskogvegen blir det bygd ein 3 km lang veg fram til setervegen Grindal—Jølvatnet. Setervegen blir utbetra i 7 km lengd, og endeleg blir det bygd 1 km veg fram til påhugg ved Meåsvollen. Dette veganlegget kjem til nytte også ved at det gir tilgjenge til dyrkingsareal og ved at det blir betre veg til Seligrenda.

Trondheim elektrisitetsverk opplyser at ein av årsakene til at det no blir billigare med ei eitt-trinns utbygging i staden for to-trinns utbygging, er at kostnadene med utstyr til kraftstasjonar i den seinare tida har auka mykje meir enn kostnadene med tunnel arbeid.

Rennebu jordstyre vedtok 23. mai 1978: «Etter ei samla vurdering finn Rennebu jordstyre å kunne tilrå planendringa for alternativ Grindal i ett trinn, mot at tidligare nevnte merknader vert imøtekomen.» Saksutgreiinga frå jordstyret er vedlagt.

Rennebu skogråd har heller ikkje hatt vesentlege merknader til planendringa.

Frå grunneigarar i Meldal og frå Meldal kommune har det kome innvendingar mot dei nye planane på grunn av at tunnelvatnet sleppes ut i Orkla lenger nede i dalen enn opphaveleg bestemt. Innvendingane gjeld verknaden for fiske, isforholda og auka fare for frostrøyk. Desse sidene ved utbygginga er vurdert av andre instansar enn landbruksselskapet.

Etter det som er kome fram, har Sør-Trøndelag landbruksselskap ingen særlige merknader til dei planendringane som Kraftverkene i Orkla har søkt om å få gjennomføre i brev til Olje- og energidepartementet den 13. mars 1978.»

Utskrift av møtebok for Rennebu jordstyre i møte 22. mai 1978:

«Rennebu jordstyre har gått igjennom det framlagte materiale, og vil kome med slik fråsegn:

Neddemming:

Når det gjeld Nerskogsmagasinet, blir det inga endring, og viser til tidlegare uttale.

Jon Olav Viggen har tidlegare ikkje vore med og gjeve nokon uttale om Nerskogsmagasinet, og vil difor berre taka stilling til det denne plana gjeld, nemleg endring av utbygginga nedanfor Nerskogsmagasinet

Inntaksmagasinet på Elvåsen, på 270 dekar fell bort, noko som ein ser på som positivt ut frå hensynet til skogproduksjon.

Vegbygging:

Vegen frå Ræset over Grana og fram til Jøldalsvegen og vidare til Meåsvollen er ei positiv endring for jordbruket. Rennebu jordstyre reknar da med at vegen både i anleggstida og seinare blir open for transport til jordbruksføremål, og at kraftutbyggarane tek kostnadene med vedlikehaldet også i framtida.

Ulempene med at arealet vert teke til veggrunn, meiner ein vert kompensert med at adkomsten til nye dyrkingsområder vert åpne.

Vegen gjennom Ramlosmoen ser ut til at han er lagt slik at han ikkje vil kome i berøring med dyrka mark.

Frå R.v. 700 og sør-over er vegen planlagt over eigedomen Ramlo, gnr. 167, bnr. 1, og arealet der vegen er tenkt lagt består av høgtil middels bonitet skogsmark, og arealet er på øk. kartverk registrert som dyrkbart.

Ein meiner at vegen ikkje må byggjast bredere enn nødvendig, og ein reknar med at den kan brukast som adkomst for jordbruk og for leveringsplass for skogsvirke for ettertida. Dersom det vert endringar på dei planlagte vegtraséane, vil jordstyret få høve til uttalelse på et senere tidspunkt. Her bør det være et nært samarbeid mellom kraftutbyggar og grunneigarar.

Kraftlinjer:

Jordstyret saknar materiale for å gje uttale om kraftlinjer, og vil be om at planane for linjebygging vert framlagt så snart råd er.

Brakke- og riggområde, steintipp og påhugg ved Meåsvollen:

Ved Meåsvollen er det planlagt ein brakkeleir på 13,5 dekar. Arealet består av fastmark som har liten jordbruksverdi etter oppgave frå øk. kartverk.

Det er planlagt to steintippar, med eit samla areal på 34 dekar. Arealet består hovedsakeleg av myr- og innslag av fastmark. Arealet har liten jordbruksverdi.

Riggområde vil leggje beslag på 12 dekar, og arealet har liten jordbruksverdi, da det består av myr og våtmark.

Påhugg vil leggje beslag på 7 dekar, og arealet har liten jordbruksverdi.

Berørte eigedomar ved Meåsvollen og oversikt over arealene:

Frå eigedomen Grindal, gnr. 156, bnr. 1 eigar Knut Sponås, Grindal, vil det gå med 3,5 dekar som skal nyttast til brakkeleir. Arealet er ikkje registrert som dyrkbart på øk. kartverk.

Eigedomens arealer: 72 dekar dyrka mark og 1 614 dekar produktiv skog og anna areal. 185 dekar er registrert som dyrkbart areal.

Frå eigedomen Myren, gnr. 150, bnr. 8 eigar Ingvald Aas, Grindal, vil det gå med 10 dekar til brakkeleir og 22 dekar til steintipp.

Arealet består av blanding av myr og fastmark, og er ikkje registrert som dyrkbart på øk. kartverk.

Eigedomens areal er: 111 dekar dyrka mark og ca. 2 000 dekar produktiv skog og anna areal. I tillegg kjem seter-eigedomen Svartådalen med ca. 4 000 dekar fjellterreng.

Frå eigedomen Meåsvollen, gnr. 152, bnr. 7, eigar Arne Kjelland, Jonsvatnet, vil det bli teke i bruk areal truleg til riggområde og påhugg.

Uklare eigedomsgrensar gjer at lengder og arealer ikkje kan oppgis.

Arealet som truleg vert teke i bruk frå eigedomen består hovedsakeleg av myr med liten jordbruksverdi.

Eigedomens arealer: Eigedomen Meåsvollen, gnr. 152, bnr. 7 og Langvassenget, gnr. 146, bnr. 2 er to utmarksteigar som er oppgjeve til ca. 1 000 dekar.

På grunn av uklare grensar i området er det vanskeleg å angi hvor mye kvar eigedom vert berørt.

Jordstyrets merknader til framlagte planar ved Meåsvollen:

Etter drøftingar finn ein å kunne tilrå planane slik som framlagt ved Meåsvollen. Arealet som vert berørt har liten jordbruksverdi.

Steintippane er planlagt lagt på myr. Ein forutsetning for at jordstyret kan tilrå planane er at steintippane etter utbygginga vert påkjørt jord og tilplanta slik at dei ikkje vil virke skjemmande for ettertida. Det same gjeld og arealet som skal nyttast til brakkeleir og rigg.

Riggområde, steintipp og påhugg i Granabogen og brakkeområde ved Ræset:

Ved Ræset er det planlagt ein brakkeleir på samla 24 dekar. Arealet er på øk. kartverk registrert som middels bonitet skogsmark, og er ikkje registrert som dyrkbart.

I Granabogen er det planlagt steintipp på 45 dekar som er tenkt lagt på myr og noko fastmark av låg bonitet. Arealet er karrigt og har liten jordbruksverdi.

Påhugg og riggområde vil leggja beslag på 21 dekar. Arealet er registrert som middels til låg bonitet skogsmark, og er ikkje registrert som dyrkbart på øk. kraftverk.

Berørte grunneigarar i Granabogen og Ræset med oversikt over arealene:

Frå eigedomen Meås, gnr. 152, bnr. 1, 2 og 5, eigar Jon Olav Sugaren, Grindal, vil eit areal på 24 dekar bli nytta til brakkeleir.

Arealet har liten jordbruksverdi.

Eigedomens arealer: 67 dekar dyrka mark, 530 dekar produktiv skog og 431 dekar anna areal.

Itillegg har eigedomen ein fjellstrekning ved Jøldalen.

Omlag 100 dekar er registrert som dyrkbart areal.

Frå eigedomen Grindal, gnr. 156, bnr. 1, eigar Knut Sponås, Grindal, vil 45 dekar bli teke i bruk til steintipp og 21 dekar til rigg og påhuggsområde.

Arealet består av blanding av myr og fastmark som har liten jordbruksverdi.

Eigedomens arealer: 72 dekar dyrka mark og 1 614 dekar produktiv skog og anna areal. 185 dekar er registrert som dyrkbart areal.

Jordstyrets merknader til framlagte planer ved Granabogen og Ræset:

Jordstyret har ingen særlege merknader utover det som vart sagt om planane ved Meåsvollen.

Arealet som vert berørt har liten jordbruksverdi.

Ein forutsetning for at jordstyret kan tilrå planane er at steintippane etter utbygginga vert påkjørt jord og tilsådd, slik at dei ikkje vil virke skjemmande for ettertida.

Det same gjeld arealet som skal nyttast til rigg og brakkeleir.

Brakke- og riggområde, steintipp og påhugg i Ramlosmoen:

I Ramlosmoen er det planlagt ein brakkeleir på 6,5 dekar. Arealet består av høg bonitet skogsmark, og er registrert som dyrkbart etter økonomisk kartverk.

Steintipp vil leggja beslag på samla 24 dekar, herav 21 dekar registrert som høg bonitet skogsmark, arealet er registrert som dyrkbart, blokkrik mark.

Resterande 3 dekar er på øk. kraftverk registrert som overflatedyrka mark, noko brattlendt.

Riggområde vil leggja beslag på 13 dekar flantlendt dyrka mark.

Påhugg vil leggja beslag på samla 12 dekar, herav er ca. 9 dekar registrert som høg bonitet skogsmark, noko branttlendt og ca. 3,0 dekar overflatedyrka mark, noko brattlendt.

Berørte eigedomar i Ramlosmoen, med oversikt over arealene:

Frå eigedomen Ramlo, gnr. 167, bnr. 1, eigar Randi Ramlo, Grindal, vil det bli teke i bruk 6,5 dekar høg bonitet skogsmark til brakkeleir.

Arealet er registrert som dyrkbart.

Tipplass vil leggje beslag på 21 dekar, høg bonitet skogsmark, arealet er registrert som dyrkbart, blokkrik mark.

Veg på 680 meter over eigedomen er planlagt.

Eigedomens arealer: 90 dekar dyrka mark, 30 dekar beite og ca. 800 dekar produktiv skog. Ein har ikkje oppgave over eigedomens samla utmarksareal.

Frå eigedomen Reitåsmo, gnr. 166, bnr. 2, eigar Olaf Hoel, Grindal, vil det bli teke i bruk 3 dekar til tipplass. Arealet er på øk. kartverk registrert som overflatedyrka mark, noko brattlendt.

Eigedomen Reitåsmo, gnr. 166, bnr. 2 og Moen, gnr. 164, bnr. 2 har 39 dekar dyrka mark, ca. 3 dekar overflatedyrka mark og ca. 20 dekar produktiv skog og anna areal.

Frå eigedomen Nordgjerdet, gnr. 165, bnr. 5, eigar Karen Resell, Grindal ,vil det bli teke i bruk 13 dekar dyrka mark til rigg-område.

Påhugg vil leggje beslag på 4 dekar, noko branttlendt skogsmark.

Arealet er på øk. kraftverk ikkje registrert som dyrkbart.

Eigedomens areal: 60 dekar dyrka mark, ca. 600 dekar produktiv skog og ca. 500 dekar anna areal.

Frå eigedomen Gunhildenget, gnr. 165, bnr. 2 og 3, eigar Oddbjørn Gorsetbakk, Grindal, vil det gå med 8 dekar til påhugg og utløp.

Herav er ca. 3 dekar registrert som overflatedyrka mark og resterande 5 dekar er registrert som høg bonitet skogsmark. Arealet er branttlendt.

Eigedomens areal: 24 dekar dyrka mark og ca. 80 dekar produktiv skog og anna areal.

Jordstyrets merknader til planane for brakke- og riggområde, steintipp og påhugg i Ramlosmoen:

Påhugg, riggområde, steintipp og brakkeleir i Ramlosmoen er den delen av framlagte plan som i sterkest grad vil kome i berøring med dyrka og dyrkbar mark, og ein har her nøye drøfta det framlagte materiale.

Påhugg vil samla leggje beslag på 12 dekar. Herav er ca. 3 dekar registrert som overflatedyrka mark og 9 dekar skogsmark. Arealet er brattlendt og har etter jordstyrets syn liten jordbruksverdi.

Riggområde vil etter planane leggje beslag på 13 dekar, flatlendt dyrka mark frå eige-

domen Nordgjerdet, gnr. 165, bnr. 5. Eigedomen Nordgjerdet er oppgjeve til å ha omlag 60 dekar dyrka mark, og eit slikt inngrep på ein eigedom med eit så beskjedent areal dyrka mark, vil gå hardt utover næringsgrunnlaget på eigedomen.

Da det er vanskeleg å finne eit bedre alternativ for plassering av rigg-området, finn jordstyret å måtte gå inn for at nevnte areal vert nytta, mot at dyrkamarka på eigedomen vert istandsett når utbygginga vert ferdig. Utbyggaren plikter derimot å skaffe eigaren anna dyrka mark eller formiddel som ein kompensasjon i utbyggingstida.

Brakkeleir vil leggje beslag på 6,5 dekar dyrkbar mark frå eigedomen Ramlo, gnr. 167, bnr. 1.

Ein finn her å kunne tilrå at arealet vert nytta til brakkeleir, mot at arealet vert istandsett etter utbygginga, slik at det kan nyttast for framtidig jordbruks- eller skogbruksproduksjon.

Størst inngripnad vil steintipp på samla 24 dekar få, til lagring av ca. 150 000 m^3 masse.

21 dekar av arealet består av høg bonitet skogsmark, blokkrik dyrkbar mark, og 3 dekar er registrert som overflatedyrka mark, noko brattlendt.

Dette arealet synast noko stort, og ein vil rå til at det vert eit samarbeid med f. eks. kommunen og grunneigarar om å nytte tunnelmasse som grunnmateriale til vegar, industritomtar, elveforbygging osv. slik at steintippen kan gjerast noko mindre Tunnelmassen bør her knusast før lagring, for eventuelt senere bruk.

Plassering av steintipp på slik mark burde vore unngått, men det er vanskeleg å finne eit betre alternativ.

Konklusjon:

Etter ei samla vurdering finn Rennebu jordstyre å kunne tilrå planendringa for alternativ Grindal i ett trinn, mot at tidligare nevnte merknader vert imøtekomen.

Samrøystes.»

Meldal kommune har i brev av 16. november 1978 oversendt følgende utskrift av møtebok for Meldal kommunestyre i møte den 15. november 1978. Av 25 representanter var 25 tilstede medregnet møtende varamenn.

«Kommunestyrets medlemmer har tidligere fått tilsendt innstillingen fra Hovedstyret for NVE når det gjelder planendring for Grana kraftverk.

Det foreligger nå utredning fra siv.ing. Alv Sværen om mulige virkninger i Meldal kommune når det gjelder is og frostrøyk i forbindelse med endring av planene for Grana kraftverk. Videre foreligger tilsvarende utredning fra førsteamanuensis Kjell Ofstad når det gjelder fiskeriforhold.

Begge dnsse utredninger følger vedlagt.

På bakgrunn av det foreliggende materiale, har advokat Selmer i samråd med 2 medlemmer av kommunens arbeidsutvalg, lagt fram følgende forslag til uttalelse fra kommunen når det gjelder planendringen for Grana kraftverk:

«*Vedr. Kraftverkene i Orkla-Grana kraftverk.*

Vi viser til vår tidligere skrivelse av 31. mai d. å. til NVE i saken i forbindelse med spørsmålet om å flytte kraftstasjonen fra Grindal til Ramlo, og til advokat Selmers brev til Dem av 21. september d. å.

Videre viser vi til uttalelser fra Hydroconsult — Sivilingeniør Erik Ræstad A/S v/sivilingeniør Alv Sværen av 25. oktober d. å. og fra førsteamanuensis Kjell Ofstad av 30. oktober d. å. Vi vedlegger et eksemplar av hver av disse uttalelser.

På grunnlag av de uttalelser som nå er fremkommet fra sivilingeniør Sværen og amanuensis Ofstad finner vi å ha fått en bekreftelse på vår mistanke om at forholdene for Meldal kommune ville bli forverret ifall kraftstasjonen ble flyttet fra Grindal til Ramlo forsåvidt angår frostrøk og klima og forsåvidt angår fisket.

Av denne grunn protesterer vi mot at det gis tillatelse for kraftverkene til å legge kraftstasjonen ved Ramlo i stedet for ved Grindal, og viser til de to sakkyndiges uttalelser, som begge mener at forholdene vil forverres for Meldal kommune ved alternativet Ramlo framfor Grindal, og skal få tilføye:

Det område vi mener blir sterkt skadelidende på grunn av frostrøk og klima er området omkring Å, hvor ca. 6—700 personer bor og delvis har sitt arbeid. Foruten familieboligene finnes i dette område barneskole og et kommunalt byggefelt for ca. 100 boliger, som er regulert på den ene siden av elven. Dette område vil altså bli sterkt forulempet ved Ramlo-alternativet. Vi peker i denne forbindelse på det advokat Selmer har anført i brevet til Dem av 21. september d. å. side 2, hvor han sier:

«Det jeg i denne forbindelse vil peke på er det som sies på side 237 i St. prp. nr. 86, hvor det bl. a. står:

«Den omsøkte utbyggingen av Grana til Hol vil imidlertid etter departementets vurdering medføre fare for frostrøykulemper for lokalsamfunnet langs Orkla i det tettest befolkede område i Rennebu og andre isulemper nedover mot Svorkmo. Ulempene kan unngås ved at Grana utbygges langs sitt naturlige løp til Grindal slik Rennebu kommune . . . . . »

«Videre sies:

«Jeg viser også til det herredsskogmester Eiliv Grut har uttalt i brev av 25. juli 1977, inntatt i NVE's brev til Olje- og Energidepartementet av 14. august 1978 side 20, hvor han sier:

«Kraftstasjonen blir pålagt flyttet fra Hol til Grindal for å unngå frostrøyk og isproblemer i tettbygde jordbruksområder der en også har tettstedet Voll, med barneskole.

Ved å flytte utløpet videre fra Grindal til Ramlo, vil de samme problemer bli overført til tettbygde jordbruksområder øverst i Meldal, der en har tettstedet Å, med barneskole . . .»

Vi understreker at herredskogmester Gruts uttalelse helt faller sammen med den sakkyndige sivilingeniør Sværens uttalelse.

Vi finner derfor å måtte motsette oss dette endrede alternativ til tross for Hovedstyrets anbefaling fra hovedstyremøte 14. august 1978.

Vi finner også å ville peke på følgende anførsel i brev fra Meldal formannskap til NVE av 31. mai d. å., hvor vi sier:

> «Ellers finner Meldal formannskap å måtte nevne at Kraftverkene i Orkla i drøftinger med vår kommune har hevdet at titrinns-alternativet ikke lenger er alternativt. Dersom alternativet etter den nye søknad ikke blir godkjent, vil at totrinns-alternativet ikke lenger er aktuelt. Dersom alternativet etter den nye søknad ikke blir godkjent, vil utbyggeren derfor søke om endring av

I samme forbindelse viser vi til det Kraftverkene i brev av 16. juni har uttalt i anledning Meldal kommunes foran nevnte anførsel. Kraftverkene sier i p. 4:

> «Utbygging i ett trinn med utløp ved Grindal.
> Det er riktig at en god del av besparelsen ligger i at det bygges en i steden for to kraftstasjoner. Ved å flytte avløpet for en utbygging i ett trinn fra Grindal til Ramlo fås en økning i årlig produksjon på 13 GWh, fra 290 til 303 GWh, og en økning i kostnad på ca. 12 mill. kr., fra 344 til 356 mill. kr.»

M.a.o. hvis Grindalprosjektet blir lagt til grunn vil de økede ulemper m. v. som Meldal kommune vil få ved Ramlo-alternativet bortfalle, og Kraftverkene vil produsere noe mindre kraft. Vi peker også på at departementet selv har foreslått Grindalprosjektet lagt til grunn fremfor Hol nettopp for å fjerne i første rekke ulempene m. v. for tettstedet Voll.

Det vil da være forbausende for oss hvis et slikt syn ikke blir lagt til grunn også for Meldal kommunes vedkommende. Vi peker også på at departementet valgte Grindal-alternativet på tross av at dette ble et langt dyrere utbyggingsprosjekt enn Hol-alternativet.

I tillegg til de økede ulemper Meldal kommune vil få ved Ramlo-alternativet kontra Grindal-alternativet kommer så de økede skadevirkninger Ramlo-alternativet vil få for fisket. Vi viser til førsteamanuensis Ofstads uttalelse.

På grunnlag av foranstående protesterer vi mot den omsøkte planendring.

«Vi forutsetter, ifall det fremkommer ytterligere opplysninger i saken foranlediget av dette vårt brev, at vi blir gjort kjent med disse med anledning til å imøtegå det nye som måtte fremkomme.»

Formannskapets tilråding:

Formannskapet tilrår overfor kommunestyret å slutte seg til forslaget til uttalelse som er lagt fram av advokat Selmer.

V e d t a k : Formannskapets tilråding enstemmig vedtatt.»

Utredning fra Hydroconsult angående virkninger i Meldal kommune av planendring for Grana kraftverk. Rapport datert 25. oktober 1978.

«*Orientering.*

I møte i Trondheim den 5. oktober 1978 med adv. Reidar Selmar og representanter for Meldal kommune ble vi engasjert til å bistå kommunen med å vurdere virkningene av planendringen for Grana kraftverk. Vår uttalelse skal omhandle endringer i isforhold og frostrøyk ved en utbygging av Grana mot Ramlo, sammenlignet med den vedtatte utbygging mot Grindal.

Av grunnleggende betydning både for vurdering av isforhold og frostrøyk er temperaturen på elvevannet. Det er derfor nødvendig å starte med en vurdering av vanntemperaturen.

Vurdering av vanntemperaturen.

For alternativ Grindal har vi vurdert temperaturen i elvevannet tidligere. Såvidt angår vanntemperatur om vinteren innenfor Meldals grenser vises til vår rapport av 13. februar 1976 hvor vi sier på side 10:

> «Noen kilometer nedenfor kraftverksutløpene vil imidlertid vannet normalt være avkjølt igjen til null grader, og islegging eller eventuelt isproduksjon vil begynne. Det ventes derfor ikke noen endring av vintertemperaturen i elvevannet i Meldal. Dette gjelder ved begge utbyggingsalternativ for Grana.» (Hol og Grindal.)

Vår vurdering her er imidlertid motstridende til Iskontorets brev av 10. mai 1978, gjengitt i Hovedstyrets uttalelse av 14. august 1978 side 9:

> «Ved begge disse alternativene (Grindal og Ramlo) regner Iskontoret med at Orkla stort sett vil gå åpen fra utløpet til forbi Å. Ved alternativt Ramlo vil Orkla gå åpen lenger nedover nedenfor Å enn ved alternativet Grindal.»

Etter dette har vi funnet det nødvendig å ta opp til ny vurdering også temperaturforholdene ved alternativ Grindal. Vi rekapitulerer at ved alternativ Grindal kommer vannet fra kraftverket ut i Orkla ca. 5 km ovenfor grensen til Meldal kommune og ca. 8 km ovenfor tettstedet Å. Se kopi av vassdragsnivellementet bilag A.

Det vann som kommer fra Grana kraftverk om vinteren har en temperatur noe høyere enn null grader fordi det tappes fra dypt nivå i magasinet.

Tidlig i tappeperioden vil temperaturen ligge nær 4° C, men vil avta etter hvert som det varme vannet uttappes. Restmagasinet ved laveste regulerte vannstand i Nerskogmagasinet er meget lite, noe som tilsier liten overtemperatur på slutten av tappeperioden.

I den aktuelle periode for isproblemer og frostrøyk antas det etter dette rimelig å regne med en temperatur på 1—2° C i avløpsvannet fra Grana. Disse tall stemmer overens med Iskontorets vurdering i uttalelse av 9. februar 1978. Så langt er det derfor ingen meningsforskjell når det gjelder temperaturforholdene.

Avløpet fra Grana kraftverk vil blandes med det øvrige elvevannet i Orkla, som i det vesentligste kommer fra magasinene i øvre del av vassdraget. Dette vannet vil være avkjølt til null grader lenge før det kommer ned til Grana.

I følge fremlagte oppgaver over vannføringer, bygget på driftssimuleringer for Orklaverkene, fremgår at vintervannføringene ovenfor Grana ligger på omkring 20 m^3/s mens Grana kraftverk gir en økning på ca. 10 m^3/s. Dette vil si at når vannføringen fra Grana har en overtemperatur på 1—2° C vil vanntemperaturen bli ⅓—⅔° C nedenfor kraftverksutløpet, etter blanding med elvevannet i Orkla.

Hvor lang elvestrekning som vil medgå nedenfor kraftverksutløpet før vannet avkjøles til null grader vil avhenge av værforholdene. Det er utviklet beregningsmåter som angir avkjølingen ved forskjellige klimatiske forhold.

Ved klart, stille vær med temperatur ÷10° C og en vannføring på 30 m^3/s kreves en kjøleflate (elveoverflate) på ca. 300 dekar for avkjøling av elvevannet ⅔° C. Hvis temperaturen synker til ÷20° C kreves en kjøleflate på ca. 200 dekar.

Da bredden av elva ifølge målinger fra kartet i middel dreier seg om 60—80 m, kreves en elvestrekning på henholdsvis ca. 4,5 km og 3,0 km for å oppnå ovennevnte kjøleflater.

De her antatte klimatiske forhold vil være typiske for perioder med fare for frostrøyk. En ser at vannet da vil være avkjølt til null grader før Meldal grense og det vil dannes isdekke på elva der hvor strømhastigheten tillater dette.

Det vil forekomme at en spesielt i kalde perioder vil kjøre kraftverkene sterkere, og en større vannføring krever lengre elvestrekninger for samme avkjøling. Det skal imidlertid store endringer til i forutsetningene før en kommer til at den åpne elvestrekningen vil strekke seg betydelig innenfor Meldals grenser, og nedover mot Å.

Denne vurdering av vanntemperaturen stemmer således med vår tidligere konklusjon.

Ved alternativ Ramlo kommer avløpsvannet fra Grana ut i Orkla ca. 1,5 km ovenfor Meldal grense og ca. 4,5 km ovenfor tettstedet Å.

Den strekning som elva vil gå helt åpen nedenfor utløpet vurderes å bli omtrent den samme som ved alternativ Grindal. Dette vil si at elva i kuldeperioder vil gå åpen nedover til området omkring tettstedet Å, og ventelig noe lengre ved sterk tapping fra kraftverkene.

Vurdering av isforhold.

Det er to faktorer som virker med til å hindre islegging nedenfor utløpet av et kraftverk. Den første er en overtemperatur på avløpsvannet fra kraftstasjonen slik som allerede nevnt. Den andre er at økt strømhastighet som følge av økt vintervannføring hindrer dannelsen av et isdekke.

Overtemperatur på elvevannet hindrer all i s p r o d u k s j o n, og følgelig kan det heller ikke oppstå noe isproblem som sådant på den nærmeste strekning nedenfor et kraftverksutløp hvor det tappes vann med overtemperatur.

Den andre faktoren, økt strømhastighet, vil imidlertid gjøre seg gjeldende nedover hele vassdraget så lenge vannføringen går i elveløpet. Problemer vil spesielt oppstå i strykpartier med dannelse av sarr, bunnis og isdammer.

Men dette siste fenomenet vil det ikke bli noen endringer i i Meldal kommune, uansett utbyggingsalternativ for Grana, når en er kommet nedenfor influensområdet til det «varme» vannet fra stasjonen.

Når det gjelder isforholdene i Meldal isolert betraktet kan disse etter dette i alle fall ikke antas å bli ugunstigere ved alternativ Ramlo enn ved alternativ Grindal. Det forutsettes da at Grana kraftverk blir kjørt like jevnt over døgn og uke ved ett-trinnsutbyggingen som ved den konsederte plan.

Vurdering av frostrøyk og klima.

Endringer i vinterklimaet med økt frostrøykhyppighet som den mest iøynefallende faktor, vil gjøre seg gjeldende der hvor elva går åpen.

Som nevnt blir det ingen forskjell på alternativ Grindal og Ramlo etter at vannet er avkjølt til null grader. Den strekning som det er aktuelt å betrakte er derfor strekningen fra kommunegrensa nedover til området omkring Å.

Ved alternativ Ramlo vil elva her gå åpen også i strenge kuldeperioder.

Ved alternativ Grindal ville en også få en del åpne partier på grunn av stor strømhastighet, men disse ville være av begrenset utstrekning sammenlignet med en fullstendig isfri elv.

Frostrøyk må etter dette antas å oppstå både hyppigere og spesielt med større mektighet ved alternativ Ramlo enn ved alternativ Grindal på strekningen nedover til Å.

Hvor ofte frostrøyk vil komme til å oppstå er meget vanskelig å forutsi. I alle fall kreves det en forskjell på vann- og lufttemperatur på minst 10° C før frostrøyk kan oppstå, som regel betydelig mer. Frostrøyk oppstår dessuten spesielt i stille vær, og dannes lettere når luftfuktigheten på forhånd er høy.

Undersøkelser av frostrøyk i Skjåk viser at ved ÷20° C er det frostrøyk ca. 25 pst. av tiden og ved ÷30° C ca. 40 pst. av tiden. Men det skal nevnes at Skjåk er et strøk av landet med lav luftfuktighet. Dessuten er den fri vannflate der hvor frostrøyken observeres liten. Det er derfor meget usikkert å trekke noen slutninger fra disse observasjonene til Meldal kommune.

I utredning fra NVE's hydrologiske avdeling (Kanavin) av august 1974 finner vi en del temperaturobservasjoner fra Orkladalføret. Nedenstående observasjoner er fra Berkåk meteorologiske stasjon, men observasjoner fra en del sammenfallende år i Meldal viser at temperaturene her er temmelig like.

Antall dager med temperatur lavere enn ÷10° C ved Berkåk. Medianverdier for perioden 1960—73.

Måned	Nov.	Des.	Jan.	Febr.	Mars	Sum
Antall dager	9	11	17	10	11	58

En ser at summen av antall dager med temperatur under ÷10° C i et medianår er 58. Etter det som er sagt foran kan sluttes at frostrøyk vil opptrå i et mye lavere antall dager enn dette, men noen mer nøyaktig antydning er det ikke mulig for oss å gi.

Med erfaring fra andre regulerte vassdrag vil vi nevne at ved siden av frostrøyk er rimnedslag på hus, redskap, landbruksmaskiner, stråfôr m. v. ulemper som kan følge av den økte luftfuktigheten ved elva. I likhet med frostrøyken er dette fenomenet mest å betrakte som en negativ faktor for trivselen, uten at det så vidt vi kjenner til kan påvises særlige økonomiske skadevirkninger. I samme kategori kommer også økt kuldefølgelse som følge av den økte fuktigheten.

Disse sistnevnte ulempene må også antas å bli mer fremtredende i øvre del av Meldal kommune ved alternativ Ramlo enn ved alternativ Grindal.»

Utredning av 30. oktober 1978 fra førsteamanuensis Kjell Ofstad, Universitetet i Trondheim angående skadevirkninger for fisket.

«Fra Meldal kommune v/advokat Selmer er jeg blitt anmodet om å avgi en uttalelse om hvorvidt planendring for Grana kraftverk fra alternativ «Grindal» til alternativ «Ramlo» kan tenkes å gi økede skadevirkninger for fisket i Orkla eller Grana.

Det materiale jeg har hatt å bygge på er følgende:

1. Stortingsproposisjon nr. 86 (1977—78)
2. Innstilling S. nr. 294 (1977—78)
3. Generalplan for kraftverkene i Orkla-Grana.
4. Utbyggingsplan og grunnlag for ekspropriasjonssøknad for Grana kraftverk, alternativ Grindal i ett trinn.
5. NVE. Hovedstyrets innstilling av 14. august 1978.
6. Utredning fra Hydroconsult A/S nr. 1905B av 13. februar 1976.
7. Uttalelser fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 8. mai og 8. august 1978.

Etter det jeg kan se, er det følgende forandringer som må vurderes når det gjelder fiskeforholdene i Orkla og Grana, dersom man velger alternativ Ramlo i stedet for Grindal utbygget i to trinn:

a) Det blir større uberørt vannføring i Grana idet inntaksmagasin ved Elvåsen går ut. Nedslagsfelt 77 km² mot 24 km².
b) Vannføringen i Orkla mellom Grindal og Ramlo blir redusert.
c) Man må forutsette døgnvariasjoner i vannføringen til Orkla ved Ramlo, noe som ble forutsatt å kunne unngås ved alternativ Grindal i to trinn.
d) Det angis at det kan bli aktuelt med ca. 150 m kanalisering i Orkla fra utløpet ved Ramlo.

Når det gjelder punkt a), så vil den større uberørte vannføring i Grana ikke forverre forholdene for fisket, men heller virke i positiv retning.

I Orkla, mellom Grindal og Ramlo, vil vannføringen bli redusert med det som ville gått gjennom Grana kraftverk ved alternativ Grindal, minus den noe større uberørte vannføring man får i Grana ved alternativ Ramlo (punkt b). Det er grunn til å anta at denne vannføringsreduksjon vil kunne medføre ganske store skader på anledningen til å utøve fiske, og en del skader også på produksjons- og oppvekstmuligheter for laks og sjøørret. Disse forhold omtales i uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 8. august 1978, der angjeldende strekning omtales som en av de beste fiskestrekninger i vassdraget. Å anslå størrelsen på disse skader, og å angi den verdi de representerer er ikke mulig med de opplysninger som foreligger i dag.

Et forhold som ikke er omtalt i Direktoratets uttalelse av 8. august 1978, er det som er nevnt i punkt c) ovenfor. Mens man ved alternativ Grindal i to trinn kunne regne med å unngå døgnvariasjoner i vannføringen til Orkla, må man regne med dette for alternativ Ramlo. Døgnvariasjoner vil erfaringsmessig kunne forringe fiskemulighetene i høy grad. Laks og sjøørret vil nemlig sjelden gå på stangredskap i perioden hvor vannstanden stiger eller synker i nevneverdig grad, og dessuten er fisket i de enkelte høler oftest best innenfor bestemte vannstandsområder. Vannstandsvariasjoner kan også gå utover fiskeungenes oppvekstmuligheter dersom man får tørrlegging i strandområdene i løpet av et forholdsvis kort tidsrom.

Virkninger av en eventuell kanalisering på ca. 150 m i Orkla nedenfor utløpet ved Ramlo kan heller ikke sees å være vurdert i forhold til fisket i det foreliggende materiale. Generelt om dette kan sies at man på en kanalisert strekning må regne med at fiskemulighetene i praksis vil totalskades når det gjelder laks og sjøørret. Eventuelle gyteplasser vil også forsvinne, mens oppvekstmuligheter fortsatt vil være til stede i noen grad.

Ovenstående vurderinger angår, som det vil sees, bare alternativene Grindal i to trinn og Ramlo i ett trinn, og dreier seg altså bare om den foreslåtte planendrings virkninger på fisket. Virkninger som spesielt angår Meldal kommune antar jeg først og fremst vil være døgnvariasjonene, og generelle virkninger av forringet reproduksjonsforhold for laks og sjøørret, selv om slike skader skjer i Rennebu kommune.

Selv om det ikke direkte angår denne uttalelse fordi forholdene ikke vil være nevneverdig forskjellig for alternativene Grindal og Ramlo, tillater jeg meg allikevel å fremsette noen bemerkninger om temperaturens virkninger nedenfor kraftverk der det tappes kalt vann om sommeren fra bunnen av innsjøer. Dersom den uberørte vannføring er liten i forhold til det som går gjennom kraftstasjonen, kan det kalde bunnvannet fra sjøene senke temperaturen i elven nedenfor betydelig. Når samtidig de naturlige flommer er sterkt dempet som følge av reguleringen for øvrig, kan det oppstå gunstige betingelser for oppblomstring av visse grønnalger som har sine beste vekstvilkår i forholdsvis kaldt miljø. Kommer man ned i vanntemperaturer på 8—9° C, og flommene ikke er store nok til å renske bunnen for algene som fester seg til bunnvegetasjonen, kan man få elvebunnen mer eller mindre dekket av svære flak av grønnalger som vil være til stort hinder for utøvelse av fiske. Når det gjelder disse ting kan jeg henvise til de forhold man har fått i Surna-vassdraget i forbindelse med Trollheimen kraftverk.

Om man hadde hatt anledning til under slike forhold å kunne tappe overflatevann (over sjøens sprangsjikt), og dermed fått tilnærmet de naturlige temperaturforhold i elven nedenfor kraftstasjonen, antar jeg at det meste av disse skadevirkninger kunne vært unngått.

Jeg nevner disse forhold fordi både St. prp. nr. 86, side 242, spalte 1, og Direktoratets uttalelse av 8. august 1978 er inne på temperaturforholdene i relasjon til fiskens vandringer, mens de her nevnte muligheter for skader og ulemper for fisket ikke er nevnt.»

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i brev av 23. november 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Fylkesutvalget i Sør-Trøndelag behandlet saken ved møte den 23. november 1978 som sak 374/78.

Fylkesrådmannens innstilling var:

«1. Fylkesutvalget i Sør-Trøndelag vil anbefale at planendringssøknaden for Grana Kraftverk imøtekommes.
2. Fylkesutvalget vil gjenta fylkestingets tidligere vedtak om å be de sentrale myndigheter foranlediget til en betydelig økning av Næringsfondet til Meldal kommune som en rimelig kompensasjon for forventede økede ulemper ved planendringen.
3. Fylkesutvalget vil tilrå at årlige beløp til fremme av fiskeribiologiske tiltak i Rennebu kommune økes fra kr. 25 000 til kr. 75 000 og at Meldal kommune får et årlig beløp på kr. 50 000 til samme formål.»

Slungård fremmet følgende alternative forslag til innstillingens pkt. 1:

Det vises til Meldal kommunestyres uttalelse.

Fylkesutvalget gir sin tilslutning til vedtaket om å gå mot flytting av kraftstasjonen fra Grindal til Ramlo.

Det vises til Venstres forslag i fylkestinget den 14. juni 1978 om utbygging i 1 trinn til Grindal.

Det ble først stemt over Slungårds forslag som falt med 2 stemmer (Slungård, Bakken).

Innstillingen ble deretter tatt opp til punktvis votering:

Punkt 1 ble vedtatt mot 2 stemmer (Slungård, Bakken).

Punkt 2 ble enstemmig vedtatt.

Punkt 3 ble enstemmig vedtatt.

Saksframlegget fra fylkesutvalget med fylkesrådmannens uttalelse og innstilling følger vedlagt.»

Fylkesrådmannens uttalelse:

«Fylkesrådmannen deler Hovedstyrets syn på at den nye planen ved utbygging til Ramlo på visse områder har klare fordeler framfor Grindal-alternativet.

Ramlo-alternativet i ett trinn er vesentlig rimeligere enn Grindal-alternativet i to trinn. Alternativet gir bedre muligheter for plassering av tippmasser i kraftstasjonsområdet, en unngår neddemming av 270 da på Elvåsen og nedre del av Grana får større vassføring, tilsvarende avløp fra uregulert felt på 53 km^2 nedenfor Elvåsmagasinet.

Hovedstyret mener at planendringen vil føre med seg små skadevirkninger. Når det gjelder resipient-, is- og frostproblemer, antar Hovedstyret at problemene sett under ett ikke vil være av vesentlig betydning. Fylkesrådmannen mener at en ut fra de foreliggende uttalelser vedrørende frostrøykproblemene ikke kan trekke klare konklusjoner ved sammenlikningen av de to alternativer. Fylkesrådmannen tolker allikevel uttalelsene slik at frostrøykproblemene kan bli større ved alternativ Ramlo enn alternativ Grindal både når det gjelder hyppighet og mektighet uten at en kan ta stilling til om dette kan medføre uheldige konsekvenser av betydning.

Hovedstyret mener at fiskeforholdene og produksjonsforholdene for fisk vil bli dårligere mellom Grindal og Ramlo, men at de ikke vil bli endret i Orkdal og Meldal kommuner ved den aktuelle planendring.

De fiskerisakkyndige har gitt nye uttalelser på bakgrunn av Hovedstyrets bemerkninger og innstilling, og fylkesrådmannen vil støtte opp om forslaget fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om et årlig indeksregulert beløp på kr. 75 000 til Rennebu kommune og kr. 50 000 til Meldal kommune til fiskeribiologiske tiltak.

Fylkesrådmannen har merket seg at de sakkyndige legger vekt på at Grana kraftverk bør kjøres jevnest mulig uten store døgnvariasjoner bl. a. av hensyn til fiske- og isforholdene i Orkla nedenfor Kraftverket.

Fylkesrådmannen mener at Hovedstyrets bemerkninger og de øvrige uttalelser som foreligger ikke inneholder opplysninger eller forhold av slik betydning at de gir grunnlag for en endring av fylkestingets tidligere uttalelse til planendringssøknaden.

Fylkesmannen vil tilrå fylkesutvalget å gjøre slikt

VEDTAK:

1. Fylkesutvalget i Sør-Trøndelag vil anbefale at planendringssøknaden for Grana Kraftverk imøtekommes.
2. Fylkesutvalget vil gjenta fylkestingets tidligere vedtak om å be de sentrale myndigheter foranledige til en betydelig økning av Næringsfondet til Meldal kommune som en rimelig kompensasjon for forventede økte ulemper ved planendringen.
3. Fylkesutvalget vil tilrå at årlige beløp til fremme av fiskeribiologiske tiltak i Rennebu kommune økes fra kr. 25 000 til kr. 75 000 ,og at Meldal kommune får et årlig beløp på kr. 50 000 til samme formål.»

Miljøverndepartementet har i brev av 5. desember 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Planendringen vil i de aller fleste år føre til store endringer i vassføringen i Orkla mellom Grindal og Ramlo i forhold til den vedtatte reguleringsplan, jfr. notat fra Trondheim elektrisitetsverk av 30. oktober 1978. Det er med dette utgangspunkt skadevirkningene på laksefisket må vurderes, og ikke ut fra forholdene i særlige tørrår (jfr. Hovedstyrets innstilling s. 27). Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk uttaler, jfr. vedlegg, at

planendringen klart vil føre til større ulemper for fisken og fisket. Direktoratet har derfor foreslått at konsesjonæren utbetaler årlige beløp til fremme av fisket.

Miljøverndepartementet var blant annet p. g. a. skadevirkningene på laksefisket sterkt i tvil om Orkla-utbyggingen burde gjennomføres.

Planendringen vil føre til tilleggsskader på laksefisket. Departementet støtter derfor direktoratets forslag til vilkår og vil ikke frarå planendringen om forslaget følges.

Tillatelse i henhold til lov om vern mot vannforurensing.

Departementet antar at planendringen ikke innebærer nye eller andre forurensningsproblemer enn de som danner bakgrunn for vilkårene i konsesjonen av 16. juni 1978. Departementet finner derfor å kunne gi tillatelse til utbygging i samsvar med Hovedstyrets innstilling i medhold av lov om vern mot vannforurensing.»

Brev av 9. november 1978 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

«En viser til direktoratets uttalelse av 8. august 1978.

Det går klart fram at uttalelsen er formulert med utgangspunkt i den omsøkte planendring, og en er derfor uenig i Hovedstyrets formulering om at: «de fiskerisakkyndiges uttalelse i betydelig grad har hatt som utgangspunkt uregulerte forhold i Orkla». Når det derimot gjelder direktoratets forslag til vilkår for gjennomføringen av planendringen kan en imidlertid være enig i at disse når det gjelder tilskott til fiskeformål i Rennebu og Orkdal kommuner er relativt omfattende i forhold til søknaden om planendring.

I forbindelse med den foreliggende søknad synes det å være nødvendig å presisere at den klart vil føre til større ulemper for fisken og fisket i forhold til den konsederte plan om utløp av Grana kraftverk ved Grindal. Bakgrunnen for dette er den endring som skjer i vannføringsforholdene på elvestrekningen Grindal—Ramlo som følge av en flytting av utløpet av kraftstasjonen fra Grindal til Ramlo.

I direktoratets uttalelse av 8. august d. å. er det listet opp en rekke til dels meget gode fiskeplasser mellom Grindal og Ramlo, hvor fiskemulighetene som følge av planendringen må forventes å bli redusert. Dette tapet for den enkelte rettighetshaver, dekkes gjennom erstatninger fastsatt ved skjønn. Direktoratet legger imidlertid vekt på at denne strekningen har vært leiet ut til sportsfiske, enten gjennom direkte utleie eller fiskekortsalg, og således både kvantitativt og kvalitativt har gitt gode rekreasjonsmuligheter for almenheten. Dette bør kompenseres i størst mulig utstrekning og etter direktoratets mening skjer dette best gjennom årlige avsettinger til fremme av fisket i kommunen. Da planendringen i størst grad direkte angår Rennebu kommune vil en opprettholde det tidligere forslag om et årlig indeksregulert beløp på kr. 75 000 som skal benyttes til fremme av fiske i Rennebu kommune.

Med hensyn til eventuelle negative virkninger for fisket i Meldal som følge av den omsøkte planendringen, er det lite trolig at vilkårene for selve utøvelsen av fisket vil bli vesentlig endret i forhold til den plan som er vedtatt for utbyggingen av Orkla. Derimot kan en regne med at de gode gyte- og oppvekstområdene for fisk i Orkla i de nedre deler av Rennebu, også kommer deler av Orkla innen Meldal kommune til gode, og vil bli skadelidende ved den omsøkte planendring. En vil her vise til at tilsvarende problemstilling har vært trukket inn når det gjelder betydningen av de øvre områder i Altavassdraget ved Savtso, i forhold til elva lengre nede. Dette forholdet er også tatt opp i uttalelsen fra Meldal Jakt- og fiskeforening. På dette grunnlag vil direktoratet opprettholde forslaget om et årlig indeksregulert beløp på kr. 50 000 til fremme av fiske innen Meldal kommune. Det er for begge kommunenes vedkommende viktig å fastsette at vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av vedkommende departement.

Når det gjelder de foreslåtte årlige beløp avsatt til fiskefremmende tiltak i Tynset og Orkdal kommuner, kan en være enig i at dette er strukket noe langt i forhold til den omsøkte planendring. En vil imidlertid likevel gå inn for at Olje- og Energidepartementet følger direktoratets forslag, slik at det blir avsatt årlige indeksregulerte beløp på kr. 50 000 til fiskefremmende tiltak også for disse kommuner.

Årsaken til at direktoratet nå tar opp dette spørsmålet skyldes at direktoratet tidligere ikke i tilstrekkelig grad har vært oppmerksom på de meget positive sider etablering av slike tiltak har hatt til fremme av fiske i andre og liknende kommuner, og derfor ikke sørget for at disse spørsmålene ble diskutert under konsesjonsbehandlingen av Orklavassdraget. En vil derfor be om at denne skjevheten nå blir rettet opp i forbindelse med den omsøkte planendringen slik at de foreslåtte årlige beløp til fremme av fisket innen Tynset og Orkdal kommuner blir tatt med i vilkårene for planendringen.

For øvrig synes Hovedstyrets forslag om en periode på 10 år for de årlige beløpene som skal avsettes, før beløpet størrelse kan taes opp til ny prøvelse å være en unødig lang tid. Dersom årlige indeksregulerte beløp medfører store vanskeligheter av hensyn til valg av indeks m. v. vil en foreslå en lengde for justeringstiden på maksimum 5 år.

Flytting av utløpet for Grana kraftverk fra Grindal til Ramlo vil endre vannføringen på denne strekningen i Orkla i forhold til allerede vedtatte reguleringsp'aner. Det skal ikke tappes fra Nerskogmagasinet før vannstanden har nådd kote 648. I mediane år vil dette medføre at det ikke kan tappes før ca. 21. juni. Tilsvarende for år i øvre og nedre kvartil, er tappingen etter opplysninger fra KVO beregnet til å starte henholdsvis ca. 27. juni og 14. juni. Det er med dette utgangspunkt en må vurdere vannføringsendringene i forhold til fisken og utøvelsen av fisket.

Fisket på strekningen Ramlo—Grindal er i de fleste år godt igang omkring den 15.—20. juni og det varer til den 31. august som er siste tillatte fiskedag. Ved alternativ Grindal ville driften av Grana kraftverk gitt tilskuddsvann for produksjon av fiskeunger og utøvelsen av fisket fra ca. 14. juni i 13 av

30 år. Dette er simulert ut fra perioden 1942—1971. I 25 av disse 30 årene ville dette ha skjedd fra den 27. juni. Kraftverkene i Orkla har på anmodning fra dette direktorat beregnet vannføringene i Orkla ved Grindal og sammenholdt dette med produksjonen (vannføringen) i Grana kraftverk. Kopi av notatet vedlegges. Tallene er angitt som ukemidler. En vil nedenfor referere kun til ukenr. ca. 24 til ukenr. 35, fordi dette representerer en viktig periode for produksjon av fiskeunger og er den viktigste når det gjelder oppgang av fisk og utøvelsen av fisket.

Resultatene viser at i normale vannår, representert ved årene 1961, 1968 og 1970, ligger vannføringen i Grana opp imot og i kortere perioder faktisk litt høyere sammenlignet med vannføringen i Orkla. Denne relativt store betydningen av Grana for den totale vannføringen i Orkla nedenfor samløpet synes å gjelde for store deler av perioden, dvs. ukenr. 24—35 i et normalt vannår. Når det gjelder størrelsen av vannføringene viser en til vedlagte notat fra KVO.

I tørre vcannår er det mulighet for at Grana kraftverk ikke kommer i drift i løpet av ukenr. 24—30, mens i andre tørrår kan kraftverket kjøres, og dette ville gitt verdifullt tilskuddsvann for strekningen Grindal—Ramlo.

I vannrike år betyr Grana relativt sett mindre, men også i disse årene viser simuleringene at Grana ville ha gitt betydelig tilskuddsvann i enkelte perioder i den aktuelle sesong.

Konklusjon.

En flytting av utløpet av Grana kraftverk vil når en ser på perioden ukenr. 24—35 som er viktig når det gjelder produksjon av fiskeunger og den viktigste for oppgang og utøvelsen av fisket, medføre tildels betydelig vannføringsreduksjoner på strekningen fra Grindal til Ramlo i forhold til den konsederte plan. For delvis å kompensere denne vannføringsreduksjonen vil direktoratet gå inn for at kraftverkene i Orkla pålegges å holde en vannføring i Orkla ved Grindal på minst 20 m^3/sek. i tiden fra 20. juni og til 1. september.

Ved siden av dette vil en gå inn for at de indeksregulerte årlige beløp til fremme av fisket som er foreslått tildelt de berørte kommuner blir stilt til disposisjon.

Forslag til vilkår for søknaden om planendring:

I.

Før tillatelsen taes i bruk plikter konsesjonæren å innbetale årlige indeksregulerte beløp til Rennebu, Meldal, Orkdal og Tynset kommuner i størrelse henholdsvis kr. 75 000, kr. 50 000, kr. 50 000 og kr. 50 000. Beløpene skal nyttes til fremme av fisket i vedkommende kommune. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av vedkommende departement.

II.

Konsesjonæren plikter å holde en vannføring i Orkla ved Grindal på minst 20 m^3/sek. i tiden fra 20. juni og til 1. september. Under ekstraordinære forhold med ekstremt liten avrenning fra regulerte og uregulerte felt kan bestemmelsen om minstevannføring fravikes i forståelse med en tilsynsmann oppnevnt av Miljøverndepartementet.

Dersom Olje- og energidepartementet ikke aksepterer forslaget om årlige tilskott til fiskefremmende tiltak i Tynset og Orkdal kommuner, vil en anmode om at spørsmålet blir drøftet med Miljøverndepartementet før endelig avgjørelse blir tatt.»

Departementets bemerkninger:

Ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 fikk kraftverkene i Orkla tillatelse til utbygging av Grana i fallet mellom Nerskogen og Grindal i to trinn. Øvre kraftstasjon skal etter denne tillatelsen ha inntak i Nerskogmagasinet og utløp i Grana ved Elvåsen der det skal dannes et lite, kunstig magasin. Elvåsmagasinet skal også være inntaksmagasin for nedre kraftverk som vil få utløp ved Grindal der Grana renner ut i Orkla. Denne utbyggingsplanen er i samsvar med KVO's subsidiære søknad om utbygging av fallet fra Nerskogen. Kraftverkenes prinsipale søknad gikk ut på utbygging av fallet i ett trinn til Hol, ca. 10 km ovenfor Grindal.

Etter at det ble klart at Regjeringen gikk inn for utbygging av Grana til Grindal, søkte KVO om planendring slik at Grana kan utbygges i ett trinn fra Nerskogen til Orkla med utløp for kraftverket ved Ramlo, ca. 4 km nedenfor Grindal.

Ved utbygging til Ramlo vil det bli utnyttet en netto fallstrekning på ca. 475 m til kraftproduksjon. Ved utbygging til Grindal vil utnyttet fallhøyde bli ca. 20 m lavere. Videre vil planendringen medføre at avløpet fra nedbørfeltet mellom Nerskogmagasinet og Elvåsen på 53 km^2 ikke blir utnyttet i nedre kraftverk slik det vil bli etter den konsederte planen.

Den reduserte vannføringen gjennom kraftverket er beregnet å kompenseres av den økede fallhøyden. Årsproduksjonen i kraftstasjonen vil bli 303 GWh som tilsvarer den beregnede produksjonen i de to stasjonene ved alternativ Grindal. Ved begge alternativer forutsettes overføring av Jøla med de inntak på overføringstunnelen det er gitt tillatelse til i den konsederte planen.

Hovedårsaken til at det er søkt om planendring er at kostnadene ved en utbygging i ett trinn med utløp ved Ramlo er beregnet å bli 22 millioner lavere enn ved det konsederte Grindalalternativet.

Det er også mulig å foreta en utbygging i ett byggetrinn med utløp ved Grindal. Da vil imidlertid kraftproduksjonen reduseres til 290 GWh, fordi en ikke får kompensert den minskede vannføringen gjennom kraftverket med øket fallhøyde. Utbyggingsprisen ved dette alternativet er beregnet å bli 34 mill.

kroner lavere enn ved to byggetrinn. Prisforskjellen mellom utbygging i ett trinn med utløp henholdsvis ved Ramlo og Grindal er 12 mill. kroner. Utbyggingsprisen pr. kWh for de 13 GWh større produksjon en får ved Ramloalternativet blir derved ca. kr. 1 som er svært gunstig etter dagens prisnivå.

Andre fordeler ved utbygging er at Elvåsmagasinet faller bort. Derved unngås neddemming av et areal på 270 dekar og omlegging av veien forbi magasinet. Avrenningen fra nedbørfeltet mellom Nerskogen og Elvåsen er på årsbasis beregnet til 1,3 m^3 pr. sek. Denne vannføringen vil komme i tillegg til minstevannslippet fra Nerskogmagasinet. Spesielt nedre del av Grana vil derved få en betydelig øket vannføring sammenlignet med den konsederte planen. Ved Ramlo vil det være bedre muligheter for plassering av tippmassene enn ved Grindal.

Den omsøkte planendringen med utbygging til Grindal vil medføre redusert vannføring i Orkla mellom Grindal og Ramlo ved at avløpsvannet fra Grana kraftstasjon blir borte på denne elvestrekningen. Forholdene i elven blir de samme som ved utbygging til Grindal så lenge Grana kraftverk ikke er satt igang om sommeren mens Nerskogmagasinet fylles opp. Først når magasinet er fyllt opp til 2 m under HRV kan kraftverket settes i gang. Etter dette tidspunktet medfører planendringen redusert vannføring på elvestrekningen.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i sine uttalelser anført at planendringen vil medføre klart større ulemper for fisken og fisket i forhold til den konsederte planen. Fisket på strekningen Ramlo—Grindal kommer igang ca. 15.—20. juni de fleste år. Fra dette tidspunkt og ca. 10 uker fremover er en viktig periode for produksjon av fiskeunger og den viktigste tiden for oppgang av fisk og utøvelse av fisket.

Mellom Grindal og Ramlo finnes en rekke gode fiskeplasser som har gitt gode rekreasjonsmuligheter for almenheten. Fiskeplassenes kvalitet varierer med vannføringen i elven. Når vannføringen kommer under en viss grense, opphører fisket. Etter direktoratets vurdering vil den omsøkte planendringen redusere vannføringen på strekningen så vidt mye at en må forvente en betydelig reduksjon i mulighetene for utøvelse av fisket. Også gyte- og oppvekstmulighetene på strekningen er meget gode. Direktoratet antar at en vannføringsreduksjon vil gjøre forholdene dårligere og vil være til skade for produksjonsmulighetene for lakseunger i Orkla totalt sett.

Dersom planendringen gjennomføres er det imidlertid mulig å pålegge slipping av minstevannføring slik at vannføringen i fiskeperioden blir like stor som om kraftverket hadde avløp ved Grindal.

Det er også anført at døgnvariasjoner i kraftverket vil kunne forringe fiskemulighetene og oppvekstvilkårene for laksen. Direktoratet anførte bl. a. som en del av begrunnelsen for å foretrekke utbygging av Grana til Grindal i to byggetrinn i forbindelse med hovedutbyggingen i vassdraget at to kraftverk ville gi mulighet for å unngå døgnvariasjon i nedre kraftverk og derved gi jevnt utslipp til Orkla. Utbygging i ett trinn gir ikke den samme fordelen for laksen og laksefisket når det gjelder jevn vannføring.

Meldal kommune har uttalt frykt for at planendringen vil medføre frostrøykulemper i kommunen, bl. a. ved tettstedet Å. Kommunen har lagt frem en ekspertuttalelse angående dette forholdet som konkluderer med at forstrøyk må antas å oppstå både hyppigere og spesielt med større mektighet ved alternativ Ramlo enn ved alternativ Grindal på strekningen nedover til Å.

Etter den konsederte planen ville avløpsvannet fra nedre Grana kraftverk kommet ut i Orkla ca. 5 km ovenfor grensen til Meldal kommune og ca. 8 km ovenfor tettstedet Å der det bor ca. 600—700 mennesker. Dersom planendringen gjennomføres, vil avløpsvannet renne ut i Orkla ca. 1 km ovenfor kommunegrensen. Iskontoret i NVE regner med at Orkla stort sett vil gå åpen fra utløpet til forbi Å ved begge alternativer. Ved alternativ Ramlo vil imidlertid elven gå åpen lengre nedover nedenfor Å enn ved alternativ Grindal. For området ved Å vil vanntemperaturen ved alternativ Ramlo være ca. ½° C varmere enn ved alternativ Grindal, fordi elvestrekningen det oppvarmede driftsvannet fra kraftstasjonen får avkjøle seg på blir kortere. Sammenlignet med erfaringer en har fra andre steder vil ½° varmere vann i Orkla medføre noe øking i frostrøykhyppigheten. NVE's Iskontor har imidlertid antatt at den lille forskjellen i vanntemperaturen ved Å ved de to alternativene Grindal og Ramlo neppe vil gi nevneverdig forskjell i antall dager hvor det er forstrøyk.

Dannelsen av frostrøyk er imidlertid avhengig av luftfuktigheten og luftventilasjonen hvert enkelt sted i tillegg til vann- og lufttemperaturen. Disse forholdene varierer i de forskjellige dalførene. En kan derfor ikke trekke sikre slutninger for Meldal kommune på grunnlag av erfaringer med frostrøyk andre steder i landet.

På strekningen nedenfor Å hvor elven ville vært helt eller delvis islagt ved Grindalsalternativet kan frostrøykforskjellen bli større,

fordi isleggingen ville medført mindre fare for frostrøyk. Området nedenfor Å er imidlertid åpent og godt ventilert og med spredt bebyggelse. Frostrøyk vil derfor neppe bli noe problem på denne strekningen.

Innkomne uttalelser:

Hovedstyret har anbefalt at planendringssøknaden imøtekommes. Det har understreket at de totale frostrøykulempene for Meldal p. g. a. hele Orkla/Granautbyggingen ikke kan antas å være av noen vesentlig betydning og at endringene i hyppigheten av frostrøyk og forbedrede isforhold p. g. a. planendringen vil være svært små. Hovedstyret har foreslått et vilkår om et årlig beløp til Rennebu kommune som kompensasjon for de ulempene for fisken som planendringen medfører i forhold til den opprinnelig konsederte planen.

Rennebu kommunestyre har enstemmig tilrådet søknaden imøtekommet og har uttalt at planendringen for Rennebu kommunes vedkommende virker positiv. Kommunen har krevet at det blir avsatt et årlig indeksregulert beløp til fiskeribiologiske tiltak innen Rennebu kommune. Videre er det krevet at kraftstasjonene i øvre Orkla blir kjørt på en slik måte at det avhjelper vannføringen på strekningen Grindal—Ramlo og mulighetene for et fortsatt fiske.

Meldal kommunestyre har enstemmig gått imot søknaden under henvisning til at planendringen ville forverre forholdene for så vidt angår frostrøyk og klima og for så vidt angår fiske.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har anbefalt at planendringssøknaden imøtekommes. Fylkesutvalget har bedt de sentrale myndighetene foranledige til en betydelig økning av næringsfondet til Meldal kommune som en rimelig kompensasjon for forventede, økte ulemper ved planendringen. Fylkesutvalget har også tilrådd at det utbetales årlige beløp til fremme av fiskeribiologiske tiltak til Rennebu og Meldal kommuner.

Landbruksdepartementet har tilrådet at planendringssøknaden imøtekommes. Planendringen vil såvidt Landbruksdepartementet kan se ikke totalt sett medføre større inngrep i landbrukets produksjonsgrunnlag enn de man ville stått overfor i den konsederte plan.

Miljøverndepartementet har uttalt at planendringen vil medføre tilleggsskader på laksefisket. Departementet vil ikke fraråd planendringen dersom et forslag fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om vilkår for fisket følges. Direktoratets forslag vil bli nærmere omtalt nedenfor.

Departementet har ved sin vurdering av planendringen lagt avgjørende vekt på Meldal kommunes frykt for forstrøyk spesielt ved tettstedet Å. I forbindelse med tillatelsen til utbyggingen av Orkla og Grana ble det ved plasseringen av Grana kraftverk lagt vesentlig vekt på Rennebu kommunes frykt for frostrøyk på elvestrekningen forbi tettstedet Voll ved alternativ Hol. Utbygging til Grindal ble ansett for å være meget gunstig m. h. t. virkningene av frostrøyk. På denne bakgrunn finner departementet det riktig å fastholde den allerede gitte tillatelsen til utbygging av Grana til Grindal istedenfor å forskyve faren for frostrøykproblemer nedover elven til tettstedet Å.

Den gitte tillatelsen gjelder imidlertid bygging av to kraftverk i fallet mellom Nerskogen og Grindal. Ved å bygge ut det samme fallet i ett trinn vil utbyggingsprisen som tidligere nevnt bli 34 mill. kroner lavere enn ved utbygging i to trinn. Samtidig reduseres kraftproduksjonen med 13 GWh slik at utbyggingen vil gi 290 GWh. Sammenlignet med kostnadene for utbygging i ett kraftverk vil de 13 GWh som kan innvinnes i tillegg ved to kraftverk, få en utbyggingspris på ca. kr 3 pr. KWh. Utbyggingsprisen for hele produksjonen i Grana kraftverk vil reduseres fra kr 1,25 pr. KWh ved to trinn, til kr 1,19 KWh ved utbygging i ett trinn.

På denne bakgrunn tilrår Olje- og energidepartementet at tillatelsen til utbygging av Grana kraftstasjon med utløp ved Grindal som er gitt ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 fastholdes, men at kraftverkene i Orkla får tillatelse til utbygging av fallet fra Nerskogen til Grindal i ett trinn.

Denne tillatelsen medfører i likhet med Ramloalternativet at Elvåsmagasinet bortfaller. Manøvreringsreglementet for utbyggingen av Orkla og Grana, gitt ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 må derfor endres i samsvar med dette. Endringen medfører at annen linje i post 1 A og ordene «og Elvåsmagasinet» i post 2, avsnitt 7, tas ut av manøvreringsreglementet.

Ett trinns utbyggingen medfører at det blir vanskeligere å kjøre Grana kraftverk med jevnt utslipp til Orkla enn med to kraftverk. Da det er av betydning for fisken at kraftverket kjøres mest mulig jevnt over døgnet foreslås inntatt et tillegg i manøvreringsreglementet for Orkla-Grana utbyggingen om at utpreget døgnvariasjon ikke må forekomme i Grana kraftverk i den tid det foregår laksefiske i Orkla, fra 15. juni til 1. september. Tillegget foreslås inntatt i 3. siste avsnitt i post 2 i manøvreringsreglementet. Dette avsnittet i post 2 får derved følgende ordlyd:

«Med unntak for Botnan kraftverk må utpreget døgnregulering ikke forekomme i den

tid isvansker kan oppstå i vassdraget. I tiden fra 15. juni til 1. september må ikke utpreget døgnvariasjon forekomme i Grana kraftverk. Ellers må endringer i vasslippingen for kraftverksdriften skje med så myke overganger som mulig.»

Med dette tillegget i manøvreringsreglementet vil ikke utbyggingen av fallet fra Nerskogen til Grindal medføre nye ulemper i forhold til den konsederte planen. De foreslåtte endringene i vilkårene for den omsøkte planendringen til Ramlo faller derved bort.

Olje- og energidepartementet
t i l r å r :

I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 gis Kraftverkene i Orkla tillatelse til å bygge ut Grana elv til Grindal i en kraftstasjon i samsvar med og på det vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

2. Orkla Exolon A/S & Co.

(Konsesjon på leie av 130 GWh pr. år fra Statskraftverkene.)

Kongelig resolusjon av 12. januar 1979.

Ved kongelig resolusjon 22. oktober 1965 for Orkla Exolon A/S & Co. konsesjon på leie av inntil 11,7 MW/70 GWh pr. år fra Statskraftverkene. I brev 10. mai 1974 søkte bedriften om konsesjon på leie av ytterligere 60 GWh pr. år eller i alt 130 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Stortinget samtykket 9. januar 1978 i kraftleveringen og prisvilkårene ved behandlingen av St. prp. nr. 6 (1977—78) om leie av kraft fra Statskraftverkene til Orkla Exolon. I samsvar med vedtaket er det nå inngått kraftleiekontrakt på tilsammen 130 GWh/år mellom Orkla Exolon A/S & Co. og Statskraftverkene.

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjon foreslås gitt i det vesentlige på samme vilkår som konsesjonen av 22. oktober 1965, herunder visse vilkår om salg av bedriftens produkter.

Orkla Exolon A/S & Co. har i brev 10. mai 1974 søkt om konsesjon på leie av ytterligere 60 GWh pr. år eller i alt 130 GWh fra Statskraftverkene.

Søknaden:

Søknaden lyder slik:

«Vi søker med dette om konsesjon for leie av 130 GWh elektrisk energi årlig for fremstilling av silisium-karbid ved vårt verk på Orkanger.

Kraften vil bli levert fra Statskraftverkene som fremdeles vil være eneleverandør av kraft til vår bedrift.

Som Industridepartementet vil vært kjent med fra de samtaler som har vært ført om saken er det ikke mulig for oss å ta noe standpunkt til kontraktsform sålenge kontraktsbetingelsene ikke er endelig fastlagt av Stortinget. Vi henviser imidlertid i denne forbindelse til det tilsagn som er gitt i Industridepartementets brev av 30. mai 1969.

Siden våre søknader av 11. juli 1963, 11. november 1964 om kraftleiekonsesjon har Christiania Spigerverk og Elkem A/S fusjonert.

Christiania Spigerverks andel i vårt firma er så overtatt av Elkem-Spigerverket A/S. Videre er fra denne gruppen direktør K. Martinsen valgt til styremedlem i Orkla Exolon A/S istedenfor direktør Gunnar Schjeldrup.

For øvrig er det ikke skjedd forandringer i firmaets organisasjon eller finansielle forhold av betydning for konsesjonsspørsmålet.»

I påvente av ny kraftleieavtale med Statskraftverkene ble behandlingen av søknaden stilt i bero, jfr. for øvrig St. prp. nr. 6 (1977—78).

I brev av 7. juni 1978 til Olje- og energidepartementet har Orkla Exolon A/S meddelt at avtale med Statskraftverkene nå er undertegnet og at de opplysninger som er gitt i søknaden av 10. mai 1974 fremdeles er relevante.

Avgitte uttalelser.

O r k d a l k o m m u n e s t y r e har i møte 4. juli 1978 enstemmig vedtatt følgende innstilling fra kontorsjefen og formannskapet:

«Orkdal kommune har ingen innvending mot at Orkla Exolon A/S & Co. gis konsesjon for leie av 130 GWh pr. år elektrisk energi fra Statskraftverkene.»

S ø r - T r ø n d e l a g k r a f t s e l s k a p har i brev av 25. juli 1978 til fylkeskommunen meddelt:

«Vi viser til Deres brev av 11. ds. og kan meddele at vi ikke har noen særskilte merknader til søknaden om kraftleiekonsesjon på inntil 130 GWh fra Statskraftverkene og vil anbefale at den blir gitt.»

S ø r - T r ø n d e l a g f y l k e s k o m m u n e, Plan- og utbyggingsavdelingen, har i brev av 2. februar 1978 til fylkesmannen vist til uttalelse fra Sør-Trøndelag kraftselskap og har for øvrig ingen merknader til at søknaden blir imøtekommet.

F y l k e s m a n n e n i S ø r - T r ø n d e l a g har i påtegning til NVE av 4. august 1978 meddelt at han heller ikke har noe å merke til søknaden og rår til at konsesjonen gis på leie av inntil 130 GWh fra Statskraftverkene.

Industridepartementet har i brev av 26. oktober 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Orkla Exolon A/S har i følge NVE's brev av 25. august 1978 til Olje- og energidepartementet inngått en kraftleieavtale med Statskraftverkene om levering av tilsammen 130 GWh/år til drift av selskapets anlegg i Orkanger. Av disse skal 70 GWh/år leveres på «gamle» industrivilkår og resten i h.h.t. St. prp. nr. 81 (1975—76) «Om pris og andre vilkår for Statskraftverkenes leveringer av kraft til kraftkrevende industrier m. v.».

Den fremlagte kraftleiekontrakt er i samsvar med industridepartementets tilråding i St. prp. nr. 6 (1977—78). Industrikomitéen gikk i Innst. S. nr. 117 (1977—79) enstemmig inn for tilrådingen.

Industridepartementet vil anbefale at Orkla Exolon gis en konsesjon på leie av kraft i h.h.t. fremlagte avtale av 19. januar 1978 med Statskraftverkene.

Tillatelsen foreslås gitt i det vesentlige på samme vilkår som tidligere tillatelse av 22. oktober 1965. NVE forutsetter i sin uttalelse at Olje- og energidepartementet nærmere vurderer hvorvidt vilkårene for salg av bedriftens produkter i den tidligere konsesjon skal medtas i den nye. I post 8 i konsesjonen av 1965 heter det:

> «Salg av bedriftens produkter må ikke i noe tilfelle uten samtykke av Industridepartementet finne sted til priser som ligger under de til enhver tid gjeldende oppnåelige priser på verdensmarkedet.
>
> Selskapet må for øvrig ikke uten samtykke av departementet inngå i noen overenskomst til kunstig forhøyelse av priser her i riket på de produkter som frembringes ved hjelp av den elektriske kraft.»

Industridepartementet vil anbefale at disse vilkår også medtas i den nye konsesjonen.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 25. august 1978 avgitt følgende uttalelser:

«2. *Kraftleiekontrakten.*

Ifølge kontrakten, som er datert 19.1. 1978, er Statskraftverkene forpliktet til å stille til disposisjon:

	Fastkraft 1 fra 1. juli 1977	Fastkraft 2 fra 1. juli 1977	Fastkraft 3 med avbruddsklausul fra 1. juli 1977	Ikke-garantert kraft fra 1. juli 1977
Totalt	70 GWh	30 GWh	15 GWh	15 GWh
Timemiddel	8,8 MW	3,8 MW	1,9 MW	1,9 MW

Levering og måling av kraften skal skje i Orkla transformatorstasjon som trefaset vekselstrøm med en nominell spenning av 66 kV.

For fastkraft 2 og 3 skal Orkla Exolon A/S betale 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + (12+4) pst. overføringstillegg. Prisen reguleres hvert år, første gang 1. januar 1977, på grunnlag av endringen i engrosprisindeksen. For det ikke-garanterte kraftkvantum skal betales 75 pst. av nevnte basispris. Overføringstillegget skal være det samme i øre/kWh som for fastkraft 2 og 3. For fastkraft 1 skal Orkla Exolon A/S betale 1,8 øre/kWh (basispris) + 25 pst. overføringstillegg. Basisprisen skal reguleres hvert 5. år i takt med endringen i statskraftprisen for den alminnelige forsyning, utregnet med 6 000 timers brukstid. Pr. 1. juli 1977 utgjør kraftprisen etter dette 2,956 øre/kWh + 25% = 3,695 øre/kWh.

Uttak av overforbruk utover fastkraft og ikke-garantert kraft skal bare kunne skje etter forhåndsavtale og etter en nærmere bestemt pris, jfr. kontraktens § 4 pkt. 3 og § 13.

Kontrakten skal gjelde til 31. desember 1995, dog ikke utover konsesjonstiden. For fastkraft 1 er leveringsvilkårene forutsatt å gjelde til 31. desember 1987, da vilkårene vil bli tatt opp til vurdering med virkning for de følgende år.

For øvrig kan vises til vedlagte kontraktskopi.

4. *NVE's uttalelse.*

Under henvisning til den inngåtte kraftleiekontrakt av 19. januar 1978 og St. prp. nr. 6 for 1977—78 finner NVE å kunne anbefale at Orkla Exolon A/S som ansvarlig medlem av K/S Orkla Exolon A/S & Co. gis tillatelse til å leie i alt inntil 16,4 MW/130 GWh pr. år fra Statskraftverkene til fremstilling av silisiumkarbid ved selskapets verk på Orkanger i Orkdal kommune.

Tillatelsen foreslås gitt med samme tidsbegrensning som for kraftleiekontrakten, nemlig til 31. desember 1995.

For øvrig foreslås tillatelsen i det vesentlige gitt med samme vilkår som tillatelsen av 22. oktober 1965, herunder vilkår om styre m. v. og om en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Hvorvidt det også i den nye konsesjon skal medtas vilkår om salg av bedriftens

produkter, jfr. tidligere post 8, forutsettes nærmere vurdert av departementet. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes fortsatt sløyfet.

Den årlige avgift til staten etter konsesjonen av 22. oktober 1965 er betalt til og med for året 1977. For 1977 var den kr. 12 412,50.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Konsesjonen gitt ved kongelig resolusjon 22. oktober 1965 forutsettes ved dette å bortfalle i helhet.»

Departementet skal bemerke:

Stortinget samtykket 9. januar 1978 i at det ble inngått kontrakt om kraftleveranse fra Statskraftverkene i samsvar med St. prp. nr. 6 (1977—78), jfr. Innst. S. nr. 117 s. å. Om leie av kraft fra Statskraftverkene til K/S Orkla Exolon A/S & Co. På dette grunnlag er det inngått kontrakt mellom Statskraftverkene og bedriften, datert 19. januar 1978, om levering av 130 GWh/år. Av denne kraftmengde skal 70 GWh leveres til priser og vilkår i samsvar med St. prp. nr. 145 (1961—62), Statskraftverkene — kraftpris m. v. Disse vilkår skal gjelde til 31. desember 1987 for så å bli tatt opp til ny vurdering. 60 GWh/år skal leveres til priser og vilkår i samsvar med St. prp. nr. 81 (1975—76), Om pris og andre vilkår for Statskraftverkenes leveringer av kraft til kraftkrevende industri m. v.

Når det gjelder kraftleveransens virkning på den nasjonale kraftbalanse, har kraftleveringen til Orkla Exolon A/S vært medregnet i NVE's kraftbalanseprognoser i flere år, samtidig som avtalen er en formalisering av tidligere mer usikker krafttildeling.

Kraftmengden skal brukes ved selskapets bedrift i Orkdal kommune til fremstilling av silisiumkarbid: et produkt som anses å være av økende betydning på verdensmarkedet. Bedriften er en viktig del av næringslivet i Orkladalføret.

Departementet vil foreslå at bedriften gis konsesjon på vesentlig samme vilkår som konsesjonen av 22. oktober 1965, herunder visse vilkår om salg av bedriftens produkter. Konsesjonen anbefales gitt til 1995 på vilkår av bl. a. at styrets flertall, herunder formannen er norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. KW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Ved denne konsesjon anses konsesjonen av 22. oktober 1965 bortfalt i sin helhet.

Departementet vil i tilslutning til NVE anbefale at Orkla Exolon A/S & Co. gis konsesjon på følgende vilkår:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleiekontrakten av 19. januar 1978 med Statskraftverkene måtte bestå, nemlig til 31. desember 1995.

2. *Styre m. v.*

Orkla Exolon A/S skal være et selvstendig norsk aksjeselskap med sete i Norge. Selskapets produksjons- og salgsvirksomhet skal ledes fra Norge etter sunne forretningsmessige prinsipper.

Selskapets ytelser for teknisk og merkantil hjelp skal holdes på et rimelig nivå i samsvar med vanlig forretningspraksis.

Styret skal ha sitt sete her i riket og skal for et flertalls vedkommende bestå av norske statsborgere. Styreformannen skal være norsk statsborger.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av granneloven § 19, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest

norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Salg av bedriftens produkter.*

Salg av bedriftens produkter må ikke i noe tilfelle uten samtykke av Industridepartementet finne sted til priser som ligger under de til enhver tid gjeldende oppnåelige priser på verdensmarkedet.

Selskapet må for øvrig ikke uten samtykke av departementet inngå i noen overenskomst til kunstig forhøyelse av priser her i riket på de produkter som frembringes ved hjelp av den elektriske kraft .

9. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

10. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter

som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Orkla Exolon A/S & Co. konsesjon på leie av 130 GWh/år fra Statskraftverkene.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 1978.

3. A/S Oslo Sporveier.

(Konsesjon på leie av inntil 24 000 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker.)

Kongelig resolusjon av 16. februar 1979.

Ved kongelig resolusjon av 26. august 1949 og ved Industridepartementets brev av 17. oktober 1960 er A/S Oslo Sporveier gitt konsesjon på leie av inntil 6 000 kW primakraft henholdsvis 2 500 kW spillkraft fra Oslo Lysverker. I brev 12. juli 1978 søker selskapet om fornyelse og utvidelse av disse konsesjoner til 24 000 kW primakraft og 1 000 kW spillkraft.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjon foreslås gitt på vanlige vilkår.

Søknaden lyder slik:

«Vi viser til Deres brev av 23. juni 1978, Deres jnr. 4112. E-78. Videre viser vi til vårt brev av 9. juni 1976, hvor det er gitt en orientering angående administrativt tilknyttede baner. Det vedlegges kopi av A/S Oslo Sporveiers overenskomst med Oslo Lysverker, datert 1. juli 1953.

Overenskomsten er på en rekke punkter ikke à jour med de faktiske forhold, noe som for øvrig fremgår av vårt brev av 9. juni 1976. Brevet følger vedlagt i kopi.

Videre vedlegges kopi av våre kontrakter med Oslo Lysverker for leie av spillkraft til Moldegt. 1, datert 7. juni 1966 og Etterstadsletta 18, datert 18. november 1965.

Det vedlegges vår søknad også firmaattest, datert 4. januar 1978, «Vedtekter for A/S Oslo Sporveier» og en oppgave over styremedlemmer for valgperioden 1976—79.

Vi tillater oss herved å søke om fornyelse av vår konsesjon gitt ved kgl. res. av 26. august 1949 og av Industridepartementet ved brev av 17. oktober 1960, på leie av inntil 24 000 kW (tidligere 6 000 kW) prima kraft samt 1 000 kW spillkraft (tidligere 2 500 kW) fra Oslo Lysverker.

Prima-kraften anvendes i det alt vesentlige for drift av sporvei, forstad- og T-baner i Oslo-regionen samt våre vognhaller og vognverksteder — dog ikke A/S Holmenkolbanens baner.

Spillkraften anvendes for oppvarming av driftsbygninger for busser (garasje og verksted) samt driftsbygninger bane-, bygnings- og strømforsyningsavdelinger.»

Avgitte uttalelser:

Oslo Lysverker foreslår i brev av 15. august 1978 søknaden anbefalt.

Oslo Bystyre har i møte 20. september 1978 enstemmig anbefalt søknaden.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i sitt brev av 28. august 1978 ikke noe å bemerke til søknaden.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 26. januar 1979 avgitt følgende uttalelse:

«A/S Oslo Sporveier har som nevnt konsesjon av 7. desember 1976 på leie av inntil 3 800 kW fra Bærum Elverk til drift av sine anlegg i Bærum kommune. Tillatelsen er tidsbegrenset til 1. januar 1987.

Dessuten hadde selskapet to konsesjoner av 26. august 1949 og 17. oktober 1960 som utløp 15. juli 1978, på leie av inntil 6 000 kW primakraft og inntil 2 500 kW spillkraft.

Tillatelsene er gitt med i hovedsak de samme vilkår, herunder med vilkår om helt norsk styre. Tillatelsen av 1976 er gitt med vilkår om en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW, og de to utløpte tillatelsene er gitt uten vilkår om avgift.

Søknaden fra A/S Oslo Sporveier av 12. juli 1978 gjelder tillatelse til å leie inntil 24 000 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker til drift av sporvei, forstads- og T-baner i Oslo samt til vognhaller og -verksteder og til oppvarming av driftsbygninger m. m.

NVE har for sin del ikke noe å bemerke til søknaden og vil anbefale at A/S Oslo Sporveier gis den omsøkte tillatelse.

Tillatelsen foreslåes gitt med i hovedsak de samme vilkår som i tillatelsen av 7. desember 1976, herunder vilkår om helt norsk styre og med en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW primakraft, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW samt med den samme tidsbegrensning — 1. januar 1987.»

Departementet skal bemerke:

A/S Oslo Sporveier har i tillegg til den omsøkte konsesjon på 24 000 kW primakraft og 1 000 kW spillkraft, en konsesjon av 7. desember 1976 på leie av inntil 3 800 kW fra Bærum Elektrisitetsverk. Denne konsesjonen utløper 1. januar 1987.

Primakraften anvendes i det alt vesentlige til selskapets drift av sporvei, forstad- og T-baner i Oslo-regionen, med unntak av A/S Holmenkollbanens baner.

Spillkraften anvendes til oppvarming av driftsbygninger m. v.

Ved banedrift varierer kraftforbruket vesentlig i løpet av døgnet avhengig av trafikkhyppighet og trekktyngde. Det omsøkte kraftkvantum er derfor beregnet ut fra gjennomsnittlig forbruk. For å få det konsederte kvantum mer i samsvar med det reelle forbruk, ønsker selskapet den nye konsesjon vesentlig utvidet i forhold til konsesjonene av 1949 og 1960.

Departementet vil i samsvar med NVE anbefale at A/S Oslo Sporveier gis konsesjon på vilkår av bl. a. en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes.

Konsesjonen foreslås gitt til 1. januar 1987, slik at utløpstiden blir den samme som for den andre konsesjonen selskapet har.

Vilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1987.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykkę av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulmpene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens u'nyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departe-

mentet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den primakraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd i § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis A/S Oslo Sporveier konsesjon på leie av inntil 24 000 kW primakraft og inntil 1 000 kW spillkraft fra Oslo Lysverker.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 1979.

4. Elkem-Spigerverket A/S — Fiskaa Verk.

(Fornyet konsesjon på leie av 19,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.)

Kongelig resolusjon av 16. februar 1979.

Ved kongelig resolusjon 6. november 1953 fikk Elkem-Spigerverket A/S konsesjon på leie av 19,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til drift av Fiskå Verk i Kristiansand. I brev 14. mai 1975 søker bedriften om å få fornyet denne konsesjonen. I St. prp. nr. 165 for 1975—76 Om kraftlevering til kraftkrevende industri, som Stortinget godkjente 9. juni 1976, er Elkem-Spigerverket A/S — Fiskå Verk gitt tilsagn om fornyelse av den omsøkte kraftleiekonsesjon.

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vanlige vilkår.

I brev 15. november 1978 til Olje- og energidepartementet har Elkem-Spigerverket A/S bekreftet at de opplysninger som er gitt i søknaden av 14. mai 1975 fremdeles er relevante.

Søknaden:

I søknaden av 14. mai 1975 heter det bl. a.:

«Det søkes herved om:

1. Bekreftelse på fornyelse av konsesjon for løpende kontrakt (kfr. bilag I) med Vest-Agder Elektrisitetsverk (V. A. E.), datert 17. januar 1950, på 19 500 kW, gjeldende fra 1. oktober 1953 i 25 år til 1. oktober 1978 med rett til fornyelse i nye 25 år etter prisjusteringer.
   Kontrakt meddelt konsesjon 21. november 1953 av Industridepartementet. Styret i V. A. E. har i brev av 8. oktober 1974 selvsagt godkjent ønsket om forlengelse.

Begrunnelse for søknad:

Det er ikke hensikten å foreta noen kapasitetsutvidelse av verket. En mulig ombytning i fremtiden av rasjonelle grunner av tre mindre smelteovner med en større vil bli basert på nøyaktig samme kapasitet i KVA.

Verkets mere konstante kraftforbruk i dag vil derfor i fremtiden ikke øke med mere enn det som er nødvendig for å:

A. Oppfylle konsesjonskrav til ytre miljø (røykfiltere).
B. De nødvendige forbedringer av indre miljø, herunder også ved automatisering og datastyring av ovner en jevnere og noe høyere kapasitetsutnyttelse av bestående trafo kapasitet.

Begrunnelsen er imidlertid:

Med den fullstendige usikkerhet som hersker om hvorvidt en tredjedel av kraftbehovet fortsatt vil bli dekket etter oktober 1978 (kontrakt 1), og om en annen tredjedel av kraftbehovet vil bli dekket som spillkraft i fremtiden — er det umulig å planlegge og sikre driften av verket forsvarlig.

Råstoffer som tildeles er mangelvare, må sikres ved kontrakter på 5—25 år. Ferdige produkter forlanges i dag av kunder solgt på 3—5 års kontrakter.

Fullførelsen av ytre og indre miljøtiltak, som ønskes utført hurtigst mulig, modernisering av produksjonsutstyr, lagre osv. kan selvsagt heller ikke utføres under disse usikre kraftforhold. En begynnende nedtrapping av verket er derfor resultatet.»

Avgitte utalelser:

Kristiansand bystyre har i møte 15. oktober 1975 fattet følgende vedtak:

«Kristiansand bystyre vil anbefale at Elkem-Spigerverket A/S — Fiskå Verk får innvilget sin konsesjonssøknad av 14. mai 1975.»

Fylkesmannen i Vest-Agder har i brev av 17. november 1975 til NVE sluttet seg til bystyrets anbefaling.

Kristiansand Elektrisitetsverk har i påtegning av 13. august 1975 bl. a. uttalt:

«Vi er således for vår del interessert i at søknaden fra Fiskå Verk blir anbefalt innvilget.»

Industridepartementet har i brev 24. november 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til Deres brev av 10. og 21. november 1978.

Elkem-Spigerverket A/S, Fiskaa Verk, inngikk i 1953 en avtale med Vest-Agder Elektrisitetsverk (VAE) om leie av 19,5 MW gjeldende til 1. oktober 1978 med rett til fornyelse i 25 år. Styret i VAE har godkjent selskapets ønske om forlengelse av kontrakten og i brev av 14. mai 1975 ble det søkt om konsesjon for forlengelsen av avtalen. I nevnte brev søkes også om konsesjon for konvertering av løpende spillkraftkontrakt med Kristiansand Elektrisitetsverk og VAE på 20 MW til en fastkraftkontrakt. Denne sak vil imidlertid i henhold til brev av 2. oktober 1978 fra NVE til OED bli behandlet særskilt.

I St. prp. nr. 165 (1975—76) som Stortinget godkjente høsten 1976 ble kraftleiekontrakter til kraftkrevende industri behandlet. Proposisjonen tar primært opp krafttildeling innen den såkalte Ao-gruppen, dvs. konvertering av tilfeldig og/eller ikke-garantert kraft nyttet i bestående anlegg + fornyelse av utløpte kontrakter.

Tildelingen av 150 GWh/år til Fiskaa gjaldt fornyelsen av ovenfor nevnte kontrakt på 19,5 MW som utløp i 1978. Industridepartementet har derfor intet å bemerke til at konsesjon på den fornyete kontrakt gis.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev 2. oktober 1978 avgitt følgende uttalelser:

«Med Industridepartementets påtegning av 1. juli 1975 fikk NVE oversendt til behandling søknad av 14. mai 1975 fra Elkem-Spigerverket A/S, Fiskå Verk om konsesjon på kraftleie. Jfr. for øvrig selskapets brev av 22. juli 1975 til Industridepartementet.

Søknaden gjelder:

a. Fornyelse av konsesjon gitt ved kgl. res. av 6. november 1953 på leie av 19,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk med utløpstid 1. oktober 1978.
b. Konsesjon på konvertering av løpende spillkraftkontrakt med Kristiansand Elektrisitetsverk og Vest-Agder Elektrisitetsverk på 20 MW til fastkraft med et eller begge verk.

Med NVE's brev av 17. juli 1975 til fylkesmannen i Vest-Agder ble søknaden forelagt fylket og Kristiansand kommunestyre til uttalelse. Kommunestyret behandlet saken i møte 15. oktober 1975 og vedtok å anbefale søknaden innvilget. Det samme gjorde fylkesmannen i påtegning til NVE av 17. november 1975.

Saken er ikke sendt departementet før nå i påvente av en avklaring på endel spørsmål i forbindelse med det under pkt. b nevnte

kraftkvantum. Når det gjelder denne del av søknaden forutsetter NVE at den vil bli behandlet særskilt.

I tillegg til konsesjonen av 6. november 1953 har Elkem-Spigerverket A/S følgende konsesjoner til drift av Fiskå Verk:

a. 21. juni 1963 på leie av 10,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk med utløpstid 30. juni 1994. Dessuten gjaldt konsesjonen bl. a. leie av 20 MW spillkraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk og Kristiansand Elektrisitetsverk med utløpstid 1. januar 1972.
b. 14. juni 1968 på leie av ytterligere 7 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk med utløpstid 30. juni 1994.

Avgift i henhold til disse 2 konsesjoner er pålagt bare til staten og med kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Den er betalt til og med for året 1977. For 1977 var avgiften i alt kr. 30 165.

I brev av 10. august 1976 til Elkem-Spigerverket A/S, Fiskå Verk har Industridepartementet meddelt:

«Det vises til selskapets brev av 22. juli 1975.

Som kjent vedtok Stortinget Regjeringens forslag til krafttildeling (St. prp. nr. 165 for 1975—76) den 9. juni i år. Det er her foreslått at Fiskaa Verk får fornyet sin kraftleiekonsesjon på 150 GWh/år som utløper i 1978.

Selskapets konsesjonssøknad av 14. mai 1975 er oversendt NVE til behandling.»

NVE vil på bakgrunn av dette anbefale at Elkem-Spigerverket A/S gis fornyet konsesjon på leie av inntil 19,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk til drift av Fiskå Verk.

Konsesjonen foreslås tidsbegrenset til 30. juni 1994, slik at utløpstiden blir den samme som for de øvrige konsesjoner som er nevnt.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med samme vilkår som konsesjon gitt ved kgl. res. 22. oktober 1976 vedrørende PEA, herunder vilkår om styre m. v. og om en årlig avgift pr. kW.

I konsesjonen av 6. november 1953 som nå søkes fornyet er det pålagt en årlig avgift til staten på kr. 0,75 og til kommuner på kr. 0,75 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgiften er betalt til og med for året 1977. For 1977 var den kr. 14 625 til staten og det samme beløp til kommunen (Kristiansand kommune). I samsvar med den praksis som nå følges vil NVE foreslå at det nå pålegges en årlig avgift på til sammen kr. 1,50 pr. kW og i helhet til staten. Det bemerkes at Kristiansand kommune ikke har uttalt seg spesielt om avgiftsspørsmålet.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

Elkem-Spigerverket sin avdeling i Kristiansand, Fiskå Verk, har i tillegg til den omsøkte, fornyede konsesjon på 19,5 MW, to konsesjoner på kraftleie fra Vest-Agder Elektrisitetsverk på tilsammen 17,5 MW primakraft. Begge konsesjoner utløper 30. juni 1994.

Kraften nyttes til produksjon av ferrosilisium og elektrodemasse. Markedssituasjonen for ferrosilisium er nå i ferd med å bedre seg, og bedriftens fortjeneste på dette produkt var god for siste halvdel av 1978. Når det gjelder bedriftens produksjon av elektrodemasse, som er et viktig materiale i smelteindustarien, går 80 pst. til den samlede norske smelteindustri.

I St. prp. nr. 165 Om kraftlevering til kraftkrevende industri, har departementet vurdert hvilke bedrifter som bør få konsesjon på kraftleveranser fra andre kraftleverandører enn Statskraftverkene. Det er her foreslått at Fiskå Verk får fornyet sin konsesjon når denne utløper.

Konsesjonen anbefales gitt på vilkår av bl. a. at styrets flertall, herunder formannen, er norske statsborgere og om en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig ytes.

Departementet vil i samsvar med NVE foreslå at bedriften gis konsesjon til 30. juni 1994, slik at utløpstiden blir den samme for de øvrige konsesjoner som er nevnt.

Vilkårene er som følger:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Vest-Agder Elektrisitetsverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 30. juni 1994.

2. *Styre m. v.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer eller parter skal lyde på navn. De kan ikke med rettsvirkning tegnes, erverves eller eies av eller pantsettes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller med vedkommende departements godkjennelse andre norske banker eller selskaper. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse for mindre aksjeposters vedkommende, dog ikke utover to tiendedeler av aksjekapitalen.

Selskapets vedtekter såvel som senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjennelse.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet. Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*
For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Elkem-Spigerverket A/S — Fiskå Verk — fornyet konsesjon på 19,5 MW primakraft fra Vest-Agder Elektrisitetsverk.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 1979.

5. Rena Kartonfabrik A/S.

(Fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW spillkraft fra Hedmark kraftverk.)

Kongelig resolusjon 16. februar 1979.

Ved kongelig resolusjon av 13. desember 1969 fikk Rana Kartonfabrik A/S konsesjon på leie av 15 000 kW spillkraft fra Hedmark kraftverk til drift av en elektrokjel. I brev av 14. november 1978 søker bedriften om å få fornyet denne konsesjon. Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjon foreslås gitt på vanlige vilkår.

Søknaden lyder slik:

«Idet vi viser til Industridepartementets konsesjonstillatelse av 9.1.1969, ref. 2796/68 IDV VH/IMH, tillater vi oss herved å søke om forlenget kraftleiekonsesjon, idet den opprinnelige godkjenning utløper 1.1.1979.

Driftssituasjonen og forutsetningene er de samme som lå til grunn for någjeldende konsesjon.

Brev fra Hedmark Kraftverk om denne sak, kopi av vår opprinnelige søknad fra 1968, samt Industridepartementets konsesjonstillatelse fra 1969.

Vi imøteser Deres velvillige svar.»

Kraftleiekontrakten.

Ifølge kraftleieavtale av 8. mars/14. mars 1968 har Hedmark Kraftverk rett til å levere inntil 15 MW til elektrokjelen ved Rena Kartonfabrik A/S.

Kraften skal leveres som trefaset vekselstrøm med spenning av ca. 5 kV og ca. 50 per. pr. sek.

Kraften måles i kartonfabrikken hvor kraftverket setter opp kWh-måler. Den leverte energi skal betales etter en kWh-pris som er basert på prisen for fyringsolje.

Avtalen gjelder med 1 års gjensidig oppsigelse.

Avgitte uttalelser.

Hedmark Kraftverk har i brev av 23. november 1978 anbefalt at konsesjonen fornyes.

Åmot kommunestyre har i møte 8. desember 1978 enstemmig godkjent formannskapets og kontorsjefen i Åmot kommunes innstilling om at søknaden anbefales.

H e d m a r k f y l k e s k o m m u n e har i møte 27. november 1978 fattet følgende vedtak:

«Hedmark fylkeskommune betrakter Rana Kartonfabrik A/S som et viktig element i fylkets næringsliv og gir selskapets søknad av 14. november 1978 om konsesjon på leie av kraft til drift av elektrokjel sin beste anbefaling.»

Industridepartementet har i brev av 20. november 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til NVE's ekspedisjon av 16. 11.78.
Industridepartementet har ikke noe å merke til at selskapets konsesjon på leie av spillkraft fornyes slik det er søkt om.»

Norges vassdrags - og elektrisitetsvesen har i brev av 29. januar 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Rena Kartonfabrik A/S har som nevnt konsesjon gitt 17. desember 1976 på leie av inntil 7 500 kW primakraft fra Rena Kraftselskap A/S til drift av sine anlegg i Åmot kommune. Tillatelsen er tidsbegrenset til 1. januar 1987. Dessuten hadde selskapet tillatelse gitt 13. desember 1969 på leie av inntil 15 000 kW spillkraft som utløp 1. januar 1979.

Tillatelsen er gitt med i hovedsak de samme vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre. Primakrafttillatelsen er gitt med vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW og spillkraftkonsesjonen som vanlig, er gitt uten vilkår om avgift.

Søknaden fra Rena Kartonfabrikk A/S av 14. november 1978 gjelder fornyet tillatelse til å leie inntil 15 000 kW spillkraft fra Hedmark Kraftverk til drift av selskapets elektrokjel.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil foreslå at selskapet gis den omsøkte tillatelse.

Tillatelsen foreslås gitt med i hovedsak de samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og uten vilkår om avgift samt med tidsbegrensning til 1. januar 1987.

Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

I tillegg til den omsøkte fornyede konsesjon, har Rena Kartonfabrik A/S en konsesjon av 17. desember 1976 på leie av inntil 7 500 kW primakraft fra Rena Kraftselskap A/S. Denne konsesjonen utløper 1. januar 1987.

Rena Kartonfabrik A/S ligger i Åmot kommune og produserer hovedsakelig kartongprodukter. Bedriften er en viktig del av næringslivet i dette distriktet.

Spillkraften skal nyttes til oppvarming av en elektrokjel. Dampen som elektrokjelen produserer nyttes i tørkeprosessen av kartongproduktene. Prisen på spillkraft blir regulert i samsvar med den til enhver tid gjeldende oljeekvivalentpris.

Bedriften tar ut spillkraft når Hedmark Kraftverk har disponibel energi; en ordning som er gunstig for såvel bedriften som kraftselskapet.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at Rena Kartonfabrik A/S gis konsesjon på vesentlig samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre. I samsvar med vanlig praksis for spillkraftkonsesjoner, blir konsesjon gitt uten vilkår om avgift. Konsesjon foreslås gitt til 1. januar 1987, slik at utløpstiden blir den samme som for den foran nevnte konsesjon.

Vilkårene er som følger:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Hedmark Kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1987.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal tilenhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19, må det foreligge tillatelse fra miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller at søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske pro-

duksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måterf søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.»

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Rena Kartonfabrik A/S fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW spillkraft fra Hedmark Kraftverk.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 1979.

6. Gloppen Elektrisitetsverk.

(Endring av manøvreringsreglement — regulering av Breimsvatn.)

Kongelig resolusjon 16. februar 1979.

Manøvreringsreglementet for regulering av Breimsvatn — Gloppen Elektrisitetsverk ble fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juni 1964.

Gloppen Elektrisitetsverk har ved søknad 1. desember 1977 bedt om endringer av manøvreringsreglementet da det er bygget en ny og annen type dam som erstatning for den gamle nåledammen.

I anledning av søknaden har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen avgitt følgende innstilling til Olje- og energidepartementet, datert 9. mai 1978:

«Med brev av 1. desember 1977 har Gloppen Elektrisitetsverk sendt over til Hovudstyret følgjande søknad til fråsegn:

«*Regulering av Breimsvatn.*

Vi viser til Dykkar brev av 12. juli 1977, 13. juli 1977 og 25. november 1977, vedk. spørsmålet om erstatning for grunn som blir neddemt mellom den gamle nåledammen og den nye dammen over Trysilfossen. Vi har inngått avtale med grunneigarane om å halde skjønn etter at anlegget er avslutta. Skjønsmenn er oppnemnt og synfaring før anlegget tok til er foreteke.

Når det gjeld spørsmålet om endring i reguleringsreglementet, så er vi merksam på at ein del endringar må til. Vi har ikkje kome med framlegg til endring p. g. a. at det ikkje er avklara om det også skal byggast kraftstasjon i Trysilfossen. El.verket var tenkt å kome tilbake til dette spørsmålet seinare, men El.direktoratet går inn for at ein tek dette opp til avgjerd no, og det kan bli aktuelt med bygging av kraftstasjon alt til komande år.

Men sjølv om det blir bygging av kraftanlegg til kommande vinter, så vil det likevel bli ein sesong med regulering av den nye luka, før evnt. kraftstasjon kjem i drift. Når kraftstasjonen kjem i drift, så vil tapping av vatn i det meste av vinterhalåret foregå gjennom turbinane. Trysilfossen vert då tørrlagt slik som Eidsfossen no. Før kraftstasjonen kjem i drift vil vintertappinga foregå ved senking av lukehøgda, då ein har sløyfa toppluke.

Ein skal kome med fylgjande framlegg til mellombels endring av reguleringsreglementet:

Punkt 1. Som nå.
Punkt 2. Som nå.
Punkt 3. Det skal førast kontroll minst ein gong i veka at hydraulisk utstyr til lukestyringa verkar som det skal, og at manøreringsog fjernstyringsutstyr for luka er i driftsmessig stand. Det skal førast protokoll over alle endringar av lukestillinga. Avskrift av protokollen skal framleggast for NVE når dei bed om det. Vannstand — vertilhøve for VM 620 og 932 skal noterast og sendast NVE som tidligare.

Kommentar tid punkt 3.

Det er ein føresetnad at luka skal fjernstyrast frå Eidsfossen Kraftstasjon, der det også skal framførast fjernmåling av vannstand (høgde) av Breimsvatn v/luka. Ved det produksjonssamarbeid som er inngått med S. F. K. (Sogn og Fjordane Kraftverk) og Statskraftverka, må ein rekne med at det blir interesser utanfor GEV som dirigerer produksjonen og dermed lukestillinga. Ein må derfor rekna med at det kan bli endring av lukestilling minst 2 gonger i døgnet, den tid ein køyrer på magasin.

Ein reknar derfor med at ein enten ved eigen protokoll eller i driftsprotokollen for Eidsfossen fører inn ein rubrikk for endring av lukestilling og vannhøgde som blir utfyllt dagleg av vakthavande maskinist. Då dette kan bli mykje papir av, meiner ein det kan vere tilstrekkelig å sende kopi når NVE ynskjer det.

Punkt 4: Når vannstanden har nådd øvre reguleringsgrense eller er over denne skal luka ligge nede. Ansvaret for at reguleringsreglementet blir fulgt har vakthavende maskinist ved Gloppen El.verk.

Punkt 5. Som nå.

Dersom dette manøvreringsreglement blir godkjent er det ein føresetnad at reglementet blir fornya når det evnt. blir bygt kraftstasjon. Dersom det er andre ting De meiner bør vere med i reglementet høyrer vi gjerne frå Dykk.»

Saka er med brev av 2. januar 1978 send Gloppen kommune til fråsegn. I møte 22. februar 1978 hadde ikkje formannskapet eller kommunestyret merknader til framlegget til endring av manøvreringsreglementet.

Gloppen Innlandsfiskenemnd har på møte 2. februar 1978 gjort slikt vedtak:

«Då reguleringsgrensene for heving og senking av Breimsvatnet ikkje er endra, kan ikkje nemnda spå at dei endringane i reguleringsreglementet som er nemnde, vil tilføre nye ulemper for fisket i Breimsvatnet. Ved permanent demning, og lett manøvrerbart lukeanlegg, vil ein kan hende oppnå jamnare vannstand. Nemnda har soleis ikkje noko å merka til denne reguleringa.»

Hovudstyret sine merknader:

Breimsvatn er i medhald av kongelig resolusjon av 20. januar 1950 tillatt regulert 1,8 m mellom kotene 61,139 og 59,339. Reguleringa er gjennomført ved hjelp av ein nåledam. Med tida vart dammen så dårleg at det var uforsvarleg å manøvrere (ta opp nåler) ved fullt magasin. Det vart difor utarbeidd ein plan for bygging av ein ny dam ved Trysilfossen, omlag 300 m nedanfor den gamle nåledammen. Arbeidet med dammen er nå i gang, og dammen er planlagd ferdig til sommaren. Dammen vil bestå av ei klappeluke med to betongpilarar og ein massivdel av betong. Luka skal fjernstyrast frå Eidsfossen kraftstasjon, der det også skal framførast fjernmåling av vasstand av Breimsvatn ved luka. Ein må rekne med at det kan bli endring av lukestilling minst 2 gonger i døgret i den tida ein køyrer på magasin. Damanlegget vil gjere det naudsynt med endring i manøvreringsreglementet i og med at det er bygd ein annan type dam en den gamle nåledammen. Det er og planar om

om bygging av ein ny kraftstasjon i Trysilfossen, og Hovudstyret er difor av den meining at ein nå bør finna fram til eit manøvreringsreglement som også kan gjelda om det vert bygd ein ny kraftstasjon i Trysilfossen, jfr. vedlagde framlegg til nytt manøvreringsreglement.

I framlegget er punkt 1 og 2 identisk med dei same punkta i det gamle reglementet, med unntak av at ein i punkt 2 i det nye reglement har teke inn at når vasstanden har nådd øvre reguleringsgrense, eller er over denne, skal luka liggje nede.

Punkt 3 — om føring av protokoll over manøvreringa og tilsyn med at tappeløp m. v. er i god stand — har Hovudstyret forma ut på vanleg måte. I denne utforminga ligg det at reguleringslukene med hydraulisk utstyr skal fungera etter føresetnadene.

Når det gjeld manøvreringsreglementets punkt 4 står det i vassdragsreguleringslova §§ 12 nr. 12: «En norsk statsborger, som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen.» Dette er difor satt som vilkår i pkt. 4.

Det gamle manøvreringsreglementets pkt. 5 er tatt inn under pkt. 4, men Hovudstyret har rådd til at ein og tar med at brigde i dette reglement kan berre gjerast av Kongen etter at dei interesserte har hatt høve til å uttala seg.

Hovudstyret har rådd til eit nytt pkt. 5, der departementet kan avgjere mogleg usemje om forståinga av dette reglement.»

Miljøverndepartementet har i brev av 5. september 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 26. mai 1978 vedlagt innstilling fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Til erstatning for den gamle nåledammen, er det under bygging en ny betongdam på toppen av Trysilfossen. I forbindelse med dambyggingen er det sprengt en tappetunnel. I denne tappetunnelen er det siden planer om å bygge en liten kraftstasjon.

Det er så vidt kjent ikke søkt om tillatelse etter vassdragsloven for å bygge den nye dammen, som ligger 300 meter nedenfor den gamle. Det ble bygget laksetrapp i Trysilfossen i 1972, vesentlig finansiert av direktoratet. Trappa er nå forlenget da den nye dammen vil heve vannstanden på toppen av fossen. Kostnadene er forskuttert av regulanten, men det er ikke avtalt hvordan disse skal fordeles. Da regulanten som grunneier, ga tillatelse til trappebyggingen i 1972 tok han forbehold om kostnadsdekningen ved en eventuell forlengelse dersom ny dam ble bygget. Hovedstyrets innstilling har vært forelagt Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, jfr. vedlagte kopi av uttalelsen. Direktoratet mener at regulanten bør pålegges å dekke kostnadene ved forlengelsen av laksetrappa. Departementet er enig i dette. Direktoratet mener videre at regulanten bør pålegges å manøvrere luka for laksetrappa til riktig stilling ved endring i vannstandsforholdene. Departementet er enig i dette.

Departementet finner det ikke nødvendig å fastsette spesielle vilkår etter lov om vern mot vannforurensning.»

Vedlegg fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 16. juni 1978:

«En viser til departementets brev av 8. juni 1978.

Det ble i 1972 bygget laksetrapp i Trysilfossen, vesentlig ved midler bevilget av DVF. I forbindelse med bygging av ny dam er denne trappa forlenget til også å kunne virke ved de nye vannstandsforhold i tidsrommet 1. mai —1. oktober. Kostnadene med forlengelsen er forskuttert av Gloppen E.verk, og det er ikke avtalt hvordan de endelige kostnader blir å fordele. Videre er det ved avløpet fra tapptunnelen forutsatt å styre vannstrømmen mot trappa på en måte som gjør at tappingen ikke blir til ugunst for drift av trappa.

Direktoratet mener at regulanten i forbindelse med bygging av ny dam burde vært pålagt å dekke kostnadene med forlengelsen av laksetrappa, selv om Gloppen E.verk i forbindelse med tillatelse til trappebygging i 1972 har tatt forbehold om dette.

Fra direktoratets side har det vært ønskelig at dammen ble regulert etter naturlige forhold ut til 1. november, da det også vil være en del lakseoppgang i oktober måned i henhold til de oppservasjoner som er foretatt. En har imidlertid overfor regulanten gitt uttrykk for å ville godta 1. oktober, da oppgangen etter dette tidsrom antas å bli liten.

En vil ellers påpeke at dersom det blir hyppige endringer i vannstandsforholdene ($<$ 10 cm) vil dette også kreve regulering av luka for laksetrappa. Det var derfor ønskelig at regulanten ble pålagt å manøvrere luka for laksetrappa til riktig stilling ved endring i vannstandsforholdene.

Direktoratet har for øvrig ingen merknader til manøvreringsreglementet, og går ut i fra at en blir forelagt saken på ny dersom tappetunnelen blir utbygget med et kraftverk.»

Miljøverndepartementets standpunkt at regulanten bør pålegges å dekke kostnadene ved forlengelsen av laksetrappen ble forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, som i brev av 20. november 1978 uttaler følgende:

«Vi viser til Departementets ekspedisjon av 19. sept. d. å. angående ovennevnte sak. Saken gjelder hvem som skal betale kostnadene med forlengelsen av laksetrappen i Trysilfoss. Vi har i den forbindelse vært i kontakt både med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Gloppen Elektrisitetsverk for å få de dokumenter de hadde i saken, jfr. vedlegg.

Det framgår av saken at Gloppen E-verk i forbindelse med tillatelsen til bygging av lak-

setrappen i 1972 tok forbehold om å være fri merkostnader ved en eventuell forlengelse dersom ny dam ble bygget i Trysilfossen.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk sier i sin uttalelse av 16. juni d. å. at regulanten burde vært pålagt å dekke kostnadene med forlengelsen av laksetrappen i forbindelse med bygging av den nye dammen. Direktoratet sier videre at det er ønskelig at regulanten ble pålagt å manøvrere luka for laksetrappen til riktig stilling ved endring i vasstandsforholdene. Disse synspunkter har fått støtte av Miljøverndepartementet i uttalelse av 5. september d. å.

NVE vil peke på det forhold at laksen kunne komme opp Trysilfossen ved hjelp av laksetrappen slik den var planlagt og med dammen liggende noe høyere opp i vassdraget (gamle dam). Når nå den nye dammen ble bygget ved Trysilfossen, måtte laksetrappen forlenges for at laksen skulle kunne passerer dammen. Det nye dammen representerer således et nytt hinder for fiskens frie gang i vassdraget, jfr. vassdragslovens §§ 104 og 106, og NVE finner derfor at det er naturlig at Gloppen elektrisitetsverk betaler kostnaden for den nødvendige forlengelsen av laksetrappen. NVE finner det videre rimelig at regulanten manøvrerer luka for lakserappen til riktig stilling ved endring i vasstandsforholdene.»

Departementet skal bemerke:

Det foreliggende manøvreringsreglementet av 26. juni 1964 for regulering av Breimsvatn er beregnet for en regulering gjennomført med hjelp av en nåledam. Det er i nærværende sak spørsmål om å tilpasse reglementet etter de forhold som nå vil inntre etter at man nå har bygd en ny dam med klappeluke i stedet for den gamle nåledammen.

Breimsvatn er i medhold av kongelig resolusjon av 20. januar 1950 regulert 1,8 m mellom kotene 61,139 og 59,339. For å opprettholde dette, er det i 1978 bygget en ny dam ved Trysilfossen omlag 300 m nedenfor den gamle kondemnable nåledammen.

Damluken og måling av vasstand i Breimsvatn skal fjernstyres fra Eidsfossen kraftstasjon. Det kan bli endring av lukestilling minst 2 ganger i døgnet når man kjører på magasin.

Departementet har nå til behandling en innstilling fra NVE vedrørende ervervskonsesjon for et kraftverk i Trysilfossen. Hovedstyret er av den oppfatning at det nye manøvreringsreglementet bør utformes slik at det også kan gjelde dersom dette nye kraftverket blir bygget.

Saken har vært forelagt Miljøverndepartementet som ikke har noen merknader til det nye manøvreringsreglementet. I tillegg til dette uttaler dog Miljøverndepartementet at regulanten bør pålegges å dekke kostnadene ved forlengelsen av en laksetrapp, og at luka for laksertappen skal manøvreres til riktig stilling ved endring i vannstandsforholdene.

Det ble bygget laksetrapp i Trysilfossen 1972, vesentlig finansiert av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. I anledning den nye dammen er trappen nå forlenget. Kostnadene er forskuttert av regulanten, men det er ikke avtalt hvem som endelig skal dekke kostnadene ved forlengelsen.

Miljøverndepartementets uttalelse er lagt fram for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som finner det naturlig at Gloppen elektrisitetsverk betaler kostnaden ved forlengelsen av laksetrappen. Dette fordi den nye dammen representerer et nytt hinder for fiskens frie gang i vassdraget, jfr. vassdragslovens §§ 104 og 106. NVE finner det videre rimelig at regulanten manøvrerer luka for laksetrappen til riktig stilling ved endring i vannstandsforholdene. Departementet slutter seg her til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og forutsetter at regulanten betaler kostnaden for forlengelsen av laksetrappen og manøvrerer i overensstemmelse med NVE's tilråding.

Departementet vil etter dette tilrå at manøvreringsreglementet fastsettes i samsvar med vedlagte utkast:

«1.

Breimsvatn:	
Øvre reguleringsgrense kote	61,139
Nedre reguleringsgrense kote	59,339
Reguleringshøgd	1,8 m

Kotehøgdene refererer seg til nivellement utført av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og svarer til 1,8 og 0,0 m på vassmerke 620 ved Breimsvatn.

Reguleringsgrensene skal merkast med faste og tydelege vasstandsmerke, som Hovudstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen godkjenner.

2.

I tida frå vårflaumen byrjar — men seinast frå 1. mai—til 1. oktober — skal dammen så vidt råd er manøvrerast slik at vasstandane i Breimsvatnet og vassføringa i elva til kvar tid ligg nær tilhøva som ville vore utan regulering. Regulanten skal syta for at den naud-

synte utrekning for rekonstruksjon av dei naturlege tilhøve blir gjennomført.

Ved manøvreringa skal ein elles ha for auga at naturleg flaumvassføring ikkje aukar. Heller ikkje må lågvassføringa minka til skade for andre sine interesser.

Når vasstanden har nådd øvre reguleringsgrense, eller er over denne, skal luka liggje nede.

Manøvreringa av dammen skal gå for seg slik at vassføringsendringane i elva ikkje vert for brå.

Elles kan vassleppinga skje etter det Gloppen Elektrisitetsverk har trong for.

3.

Det skal sjåast etter at flaum- og tappeløp ikkje blir hindra av is eller liknande og at reguleringsanlegget til kvar tid er i god stand. Det skal førast protokoll over manøvreringa og avlesne vasstandar og observerast og noterast om det blir kravt, nedbørmengder, temperatur, snødjupt m. v. Hovudstyret for Norges vassdrags- og elekerisitetsvesen kan krevja å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten har plikt til å taka vare på for heinle reguleringstida.

4.

Syner det seg at sleppinga etter dette reglementet fører med seg skadelege verknader av omfang for almenne interesser, kan Kongen utan vederlag til konsesjonæren, men med plikt for han til å erstatte moglege skadeverknader for tredjemann, fastsetje dei brigde i reglementet som finst turvande.

Til å bestemma manøvreringa skal tilsettast ein norsk statsborgar som blir godteken av vedkomande departement.

Brigde i dette reglementet kan berre gjerast av Kongen etter at dei interesserte har hatt høve til å uttala seg.

5.

Mogleg usemje om forståinga av dette reglement avgjerast med bindande verknad av departementet.»

Olje- og energidepartementet

tilrår:

At det fastsettes nytt manøvreringsreglement for Gloppen Elektrisitetsverks regulering av Breimsvatn i samsvar med utkast inntatt i Olje- og energidepartementets tilråding av 1979.

7. Saugbrugsforeningen.

(Konsesjon på leie av inntil 100 MW spillkraft fra Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning.)

Kongelig resolusjon 2. mars 1979.

Saugbrugsforeningen har i brev av 5. mai 1978 søkt om konsesjon på leie av inntil 100 MW spillkraft fra Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning. Søknaden har sin bakgrunn i bedriftens planlagte installasjon av tre nye elektrokjeler på tilsammen 100 MW.

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling og konsesjonen foreslås gitt på vanlige vilkår for spillkraftkonsesjoner.

Søknaden.

Søknaden lyder slik:

«Saugbrugsforeningen forbereder installasjon av tre nye elektrokjeler på tilsammen 100 MW. Dette gjøres først og fremst for å redusere utslipp til luft fra fyringskjeler.

Elektrisitetsdirektoratet er fra tidligere kjent med planene om installasjon av nye elektrokjeler, og har ved brev av 3. februar i år meddelt bedriften konsesjon på de nødvendige elektriske anlegg for dette formål. Det er ført forhandlinger med NVE-Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning om kraftleveransen. En har tatt utgangspunkt i vanlige vilkår for leveranser til elektrokjeler. Partene er blitt enige om en kontrakt for leveranser inntil 100 MW. Fra bestemmelsene i kontrakten hitsettes:

> «Kontrakten gjelder i 10 år fra idriftssettelsen av kjelen og deretter med ett års gjensidig oppsigelse, regnet fra utløpet av det år hvor oppsigelsen finner sted. Selgerens rettigheter og plikter etter denne kontrakt fordeles til enhver tid, i den utstrekning selgerne ikke måtte bli enige om noe annet, med de ideelle andeler mellom Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning i forholdet 2/2 : 1/3. Eventuelle rettigheter som den ene av selgerne ikke skulle ønske å utnytte, har den annen selger fortrinnsrett til å utnytte fremfor andre mulige selgere.»

Kraftleiekontrakten er av Statskraftverkene datert og underskrevet 30.1.78. Den er for øvrig godkjent av Olje- og energidepartementet og av Fylkestinget i Østfold, og senere underskrevet av partene. Det har hittil bare vært meget små mengder tilfeldig kraft vi selv har kunnet levere til våre kjeler. Dette vil også sikkert være tilfelle i fremtiden. En utnyttelse av de nye elektrokjeler er derfor helt avhengig av at søknad om kraftkonsesjon blir innvilget.

Våre gamle elektrokjeler vil bli satt ut av drift og hugget opp i løpet av sommeren 1978. Den konsesjon vi i dag har for leie av inntil 18 MW Kjelkraft fra A/S Hafslund vil dermed kunne utgå (denne konsesjon er meddelt oss ved Industridepartementets brev av 16.4.1979). De nye kjeler kan være driftsklare i mars 1979.»

Kraftleiekontrakten.

Ifølge kraftleiekontrakten har Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning (selgerne) rett til fra 1. oktober 1978 å levere 100 MW til Saugbrugsforeningen (kjøperens) elektrokjel. Kraften skal leveres med spenning av ca. 4 700 V.

For den leverte energi betales en kWh-pris basert på prisen for fyringsolje.

Kontrakten gjelder i ti år fra idriftsettelsen av kjelen og deretter med 1 års gjensidig oppsigelse.

Avgitte uttalelser.

Statskraftverkene har i brev av 22. mai 1978 ingen bemerkninger til at søknaden imøtekommes.

Østfold Kraftforsyning har i møte 20. juni 1978 enstemmig vedtatt å anbefale søknaden imøtekommet.

Fylkesmannen i Østfold har i brev av 27. juni 1978 ingen bemerkninger og anbefaler søknaden innvilget.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev 15. juni 1978 avgitt følgende uttalelser (pkt. 5):

«Saugbrugsforeningen har konsesjon på leie av ialt inntil 41,5 MW/320 GWh fastkraft fra Statskraftverkene gitt ved kgl. res. av 15.10. 76 og 14.10.77. I tillegg har selskapet som nevnt konsesjon på leie av inntil 18 MW spillkraft fra A/S Hafslund gitt ved kgl. res. 13.3.70.

Tillatelsene av 1976 og 77 er tidsbegrenset til 1.1.1985 og spillkraftkonsesjonen til 1.1. 1980.

Tillatelsene er gitt med i hovedsak de samme vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre. Mens fastkraftkonsesjonene er gitt med velkår om avgift, er spillkraftkonsesjonen gitt uten i samsvar med praksis for leie av spillkraft.

Søknaden fra Saugbrugsforeningen av 5.5.78 gjelder konsesjon på leie av 100 MW spillkraft fra Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning til drift av tre nye elektrokjeler. Konsesjonen av 13.3.70 skulle ifølge selskapet kunne bortfalle.

NVE har for sin del ikke noe å innvende mot søknaden og vil foreslå at selskapet gis den omsøkte tillatelse.

Tillatelsen foreslås gitt med i hovedsak de samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og uten vilkår om avgift.

Tillatelsen foreslås gitt med tidsbegrensning til 1.1.1985. Det vises for øvrig til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Industridepartementet har i brev av 16.5. 1978 avgitt følgende uttalelser:

«Industridepartementet har ikke noe å merke til at søknaden innvilges.»

Departementet skal bemerke:

I tillegg til den ansøkte konsesjon på leie av inntil 100 MW spillkraft fra Østfold Kraftforsyning og Statskraftverkene, har bedriften konsesjon på leie av i alt 41,5 MW/320 GWh fastkraft fra Statskraftverkene.

Saugbrugsforeningen har ved kongelig resolusjon av 13. mars 1970 også konsesjon på leie av 18 MW spillkraft fra A/S Hafslund. Denne kraften nyttes til oppvarming av gamle elektrokjeler som skal byttes. Dette kraftleieforhold vil opphøre når de gamle kjelene settes ut av drift.

Den omsøkte kraftmengde skal nyttes til oppvarming av tre nye elektrokjeler. Elektrokjelene nyttes til koking av treflis til celluloseproduksjon. Dessuten nyttes dampen som elektrokjelene produserer til tørking av tremasse til papirproduksjon.

Prisen på spillkraften er lik den til enhver tid gjeldende oljeekvivalentpris.

Spillkraften blir tatt ut når kraftleverandørene har overskuddskraft til disposisjon. Dette er en gunstig ordning for såvel bedriften som kraftleverandørene.

Olje- og energidepartementet har for øvrig i brev 20. januar 1978 godkjent kreditorordningen i omhandlede kraftleiekontrakt, og den er tatt med i Olje- og energidepartementets budsjett for 1979.

Departementet vil i tilslutning til NVE anbefale at bedriften gis konsesjon på vanlige vilkår for spillkraftkonsesjoner. Konsesjonen anbefales gitt med tidsbegrensning til 1. januar 1985 med bl. a. vilkår om helt norsk styre, men uten vilkår om avgift i samsvar med vanlig praksis når det gjelder spillkraftkonsesjoner.

Ved denne konsesjon anses konsesjonen av 13. mars 1970 bortfalt i sin helhet.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 ,må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligereutslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tilaltelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

8. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 7 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selkapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni

1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og industridepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 7.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Saugbrugsforeningen konsesjon på å leie inntil 100 MW spillkraft fra Statskraftverkene og Østfold Kraftforsyning.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 1979.

8. Gloppen Elektrisitetsverk.

(Tillatelse til erverv av fall i forbindelse med utbygging av Trysilfossen i Breimselv.)

Kongelig resolusjon 16. mars 1979.

Gloppen Elektrisitetsverk har i brev av 18. juli 1978 søkt om nødvendig tillatelse til å bygge ut Trysilfossen Kraftverk i Breimselv.

Planen går ut på å benytte fallet i Trysilfossen mellom kote 61,14 og kote 49,14. Søkeren har eiendomsrett til ¾ av fossen og avtale om å få overta den manglende ¼.

Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som i brev av 13. desember 1978 har avgitt følgende innstilling:

«Hovudstyret har teke imot følgjande søknad av 18. juli 1978 vedkomande nemnde sak:

«Gloppen Elektrisitetsverk søkjer med dette om turvande løyve til å bygge ut Trysilfossen Kraftverk i Breimselv.

Geografisk plassering.

Trysilfossen ligg i Breimselv ved utlaupet av Breimsvatn i Gloppen kommune i Sogn og Fjordane.

Utbygde anlegg i Breimselv.

Elva nedanfor Breimsvatn er i dag delvis regulert ved ei godkjend regulering av Breimsvatn på 1,80 m. (HRV k. 61.14 og LRV k. 59.34). Dette gir eit magasin på 42 mill. m³. Oppdemning er tillate berre i tida 1. oktober —30. april.

Regulering vert utført ved ein ny lukedam, oppstrøms Ryssdal bru, over Trysilfossen. Lukedammen er utstyrt med ei klappluke bxh = 14,5 × 5,14 m.

Magasinet vert regulert etter reguleringsreglement av 26. juni 1964, sjå vedlegg til bilag 2.

I samband med bygging av ny lukedam er framlegg til endring av dette reguleringsreglement ute til høyring og godkjenning. Etter framlegg til nytt reguleringsreglement, skal magasinet regulerast frå Eidsfossen Kraftstasjon, som ligg ca. 2 km nedanfor Trysilfossen. Installasjonen i Eidsfossen er ca. 8 MW.

Omlag 2 km nedanfor Eidsfossen Kraftstasjon, ligg Evebøfossen Kraftstasjon. Installasjonen her er 0,5 MVA. Eigar av begge desse kraftstasjonane er Gloppen Kommune.

I samband med bygging av ny lukedam i Trysilfossen foretek Direktoratet for Vilt og Ferskvassfiske ei forlenging og utbetring av tidlegare bygd laksetrapp. Trappa vil kunne føre laksen frå k. 49.14 til k. 58.

Laksetrappa er konstruert av Ingeniør Chr. F. Grøner A/S i samarbeid med Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfiske ved konsulent Grande.

Laksetrappa er vassførande i heile sommarhalvåret 1. mai—30. september.

Beskrivelse av kraftverket.

Fallet som skal utnyttast i Trysilfossen Kraftverk, strekkjer seg frå toppen av Trysilfossen ca. 200 m oppstrøms Kjørvik bru og til foten av fossen, ei strekning på ca. 400 m.

Inntaket på kraftverket vert plassert ca. 60 m oppstrøms Kjørvik bru på høgre side av Breimselv.

Inntak og tilløpstunnel er bygd tidlegare, som omlaupstunnel ved bygging av ny lukedam for regulering av Breimsvatn. Tunneltverrsnitt F = 28 m², og lengde på tunnelen frå inntaket og fram til kraftstasjn er ca. 100 m.

Tunnelen er tilpassa ei vassføring på ca. 30 m³/sek.

Godkjend HRV k. 61.14 i Breimsvatn i vintersesongen 1. oktober—30. april vil ikkje bli endra.

I sommarsesongen vil ein ved automatisk flotørstyring av luka oppretthalde normal vasshøgd i Breimsvatn.

Kraftstasjonen er tenkt plassert i dagen nedstrøms fossen på høgre side av elva. I kraftstasjonen er planlagt installert 2 aggregat (rørturbinar) med ei yting på høvesvis 1750 og 850 KW ved maksimal fallhøgd (brutto) 12 meter og nominell vassføring på 30 m³/sek.

Nedslagsfelt, regulering og vassføring.

Trysilfossen Kraftverk vil nytte avlaupet frå eit nedslagsfelt på 552 km².

Medel avlaup pr. år i perioda 1900—1949 var 1 276 mill. m³ eller 40,4 m³/sek.

Midels minstevassføring i perioda er oppgitt til 4,0 m³/sek.

I manøvreringsreglementet juni 1964 er det gitt løyve til oppdemning av Breimsvatn på 1,80 m. Reguleringa skal foregå mellom

k. 59,34 og 61,14. Oppdemninga gir eit magasin på 42 mill. m^3, men her er berre 33,6 mill. m^3 effektivt magasin.

Oppdemninga vil foregå i vinterhalvåret 1. oktober—30. april.

Med denne reguleringa vil regulert vassføring i Breimsvatn i eit medianår vere ca. 10 m^3/sek.

Flaumvassføringa er sett til 350 m^3/sek.

Fallrettar.

Kraftverket skal utnytte fallet i Trysilfossen mellom k. 61,14 (HRV i Breimsvatn) og k. 49,14 i vinterhalvåret 1. oktober—30. april.

I sommerhalvåret 1. mai—30. september vert nytta fallet mellom ca. k. 60 (ca. vannstand ved inntak) og k. 49,14.

Av dette fallet eig Gloppen kommune heile fallet på høgre side av elva og halve fallet på venstre side av elva (gnr. 76, bnr. 17, gnr. 1, bnr. 4 i Gloppen kommune).

Resten av fallet på venstre side av elva eig Lars Ryssdal (gnr. 1, bnr. 2 i Gloppen kommune).

Grunneigaren er villig til å overlate sin halvdel av venstre side, mot erstatning i form av gratis kraft. Det er oppsett framlegg til avtale, sjå vedlegg, som er godkjent av grunneigaren og styret for el.verket, men framlegget har ikkje vore framlagt for kommunestyret.

Til orientering er inntegna eigedomsinngrep og fallrettar på tegning nr. 3313—000.

Med regulert vassføring på 10 m^3/sek. vil fallet i vinter- og sommarhalvåret gi høvesvis 1600 og 1500 nat.-hk.

Produksjon.

Medel årsproduksjon er pårekna til 18,61 GWh, fordelt med 9,61 GWh vinterkraft og 9,00 GWh sommarkraft. Ugunstigaste årsproduksjon er pårekna til 15,07 GWh, fordelt på 6,09 GWh vinterkraft og 8,98 GWh sommarkraft.

Investering pr. utbygd KWh blir etter dette 53 og 65 øre/KWh for høvesvis medel og minste årsproduksjon.

Skader, ulemper og eigedomsinngrep.

Utbygging av Trysilfossen Kraftverk vil medføre at nedre del av Trysilfossen (nedanfor luka) ca. 20 m vil verte turrlagt i dei perioder vassføringa i elva er under 30 m^3/sek. Ved vassføring over 30 m^3/sek. vil vatnet gå over luka.

Laksetrappa vil vere vassførande i heile sommarhalvåret.

Steinmassene frå kraftstasjonen ca. 1300 m^3 vert enten lagra mellombels i tilknytning til tidlegare lagertipp (avtale med grunneigarane), eller dei vert transportert vekk etter kvart som utsprenginga skrid fram.

Lagringsplass er vist på tegning nr. 3313—000.

I samband med anleggsarbeidet kan det bli turvande å ta i mellombels bruk ein del mindre areal.

Oversikt over egedomsinngrep er vist på tegning nr. 3313—000.

Anleggsvegen som vart bygd i 1977 for utbygging av reguleringsanlegget, vil også verte nytta som permanent vei til kraftstasjonen, og evnt. til skogs- og dyrkningsveg for dei andre grunneigarane.

Ved utbygging av reguleringsanlegget vart det ført 20 KV linje fram til området og oppsett transformator for anleggsdrifta. Denne transformatoren vil og bli nytta for anleggsdrifta for kraftanlegget og tilknytning av kraftstasjonen til 20 KV nettet vil bli gjort til denne 20 kV linja, som vist på tegning nr. 3313—000 og vedlagde kart.

Manøvreringsreglement.

Framlegg til reguleringsreglement, sjå vedlegg nr. 2.

Søknad.

For å få gjennomført utbygging av Trysilfoss Kraftverk i Breimselv tillet Gloppen Elektrisitetsverk seg å søkje om fylgjande løyve:

1. Løyve til å erverve fallretten mellom k. 61,14 og k. 49,14 for halve fallet på den venstre sida av elva.
   Som nemnt tidlegare er eigar av fallretten interessert i å overdrage fallretten til Gloppen Kommune mot erstatning i form av gratis kraft.
2. Løyve til å føre inntil 30 m^3/sek. av vatnet i tunnel forby Trysilfossen.
   Dette inneber at fossen vert turrlagt i ca. 20 m lengde i dei perioder vassføringa i elva er under 30 m^3/sek.
   Alt i samsvar med tidlegare beskrivelse og grunneigar opplysningar.»

Saka blei lagt fram for Sogn og Fjordane fylkeskommune med følgjande brev frå Hovudstyret dagsett 2. august 1978:

«Gloppen elektrisitetsverk har lagt fram plan for utbygging av nemnde kraftverk til ei yting av 18,6 GWh i eit medels år. Det er naudsynt for kommunen med kjøp av 25 pst. av fallrettane, og i høve til ervervslova av 14. desember 1917 § 1, er dette kjøpet konsesjonspliktig.

Idet ein syner til § 9 i same lov, bed ein om eventuelle merknader snarast mogleg.

Staten vil ikkje gjera gjeldande sin forkjøpsrett til fallet.

Ein kan ikkje sjå at ei vekkføring av maks. 30 m^3/sek. frå elva vil skade ålmene interesser i nemnande grad, jfr. §§ 104 og 105 i vassdragslova av 15. mars 1940. Ein legg då vekt på at fiskeinteressene er ordna gjennom bygging og drift av fisketrappa. Det blir berre nedste delen av Trysilfossen (i 20 m lengd) som får redusert vassføring — til tider blir det her heil turrlegging — men nemnande ålmen skade kan ein ikkje tru dette vil føra til.»

Sogn og Fjordane fylkeskommuie har gitt dette svar dagsett 15. september 1978:

«Sogn og Fjordane fylkeskommune vil ikkje gjere bruk av sin forkjøpsrett etter ervervslova § 9, post 2, og rår til at Gloppen kommune får konsesjon for kjøp av fallrettar for utbygging av Trysilfossen kraftverk i Breimselva.»

Hovudstyret sine merknader:

Gloppen Elektrisitetsverk har drive produksjon av elektrisk kraft i Eidsfossen i Storelva (Breimselva) sidan 1917. Fram til 1950 var installasjonen ca. 1000 kW, frå 1950 ca. 2200 kW og frå 1968 ca. 7200 kW.

I 1915 kjøpte Gloppen Elektrisitetsverk Evebøfossen kraftverk som ligg ca. 2 km nedanfor Eidsfossen i same vassdrag. Installasjonen er 500 MVA.

Øvst i vassdraget like nedanfor Breimsvatnet ligg Trysilfossen. Gloppen Elektrisitetsverk har eigedomsrett til ¾ av fossen og avtale om å få overta den manglande ¼.

Elektrisitetsverket eig såleis:

Trysilfossen 11 m fall (¾ av eigedomsretten til fossen)
Eidsfossen 32 m fall (utbygd)
Evebøfossen 6 m fall (utbygd)

Alle falla ligg i Storelva (Breimselva) nedanfor Breimsvatnet, som er magasin for dei to kraftverka som er utbygde.

Breimsvatn er i medhald av kongelig resolusjon av 20. januar 1950 tillatt regulert 1,8 m mellom kotene 61,139 og 59,339 i tida 1. januar til 30. april. Reguleringa vart gjennomført ved hjelp av ein nåledam. Med tida viste reguleringa ved nåledammen seg så tungvint og risikofylt, at det vart naudsynt å bygge ny dam. Ein ny dam ville også redusere flomtapet og gjera det mogleg å døgnregulere. Det vart difor i 1977 gjort vedtak om å bygge ny dam. For å tørrlegge damstaden i byggetida vart det slått ein knapt 100 m lang tunnel på nordsida av fossen. Det er denne tunnelen som skal nyttast som driftstunnel i Trysilfossen kraftverk. Når dammen vart bygd, vart omløpstunnelen tiltenkt denne funksjon sjølv om den eigentlege grunngjevinga for å bygge ny dam, var omsynet til dei to verka som alt er utbygde.

Plan og søknad.

Planen går ut på å nytte det ca. 11 m høge fallet i Trysilfossen. Som driftstunnel vert nytta omløpstunnelen som vart sprengd i samband med bygging av ny dam ovanfor Trysilfossen.

Søknaden går ut på å erverve den manglande ¼ av fallet etter § 1 i ervervslova.

Produksjon m. v.

Trysilfossen kraftverk har eit årstillaup på 1276 mill. m³. Med eit effektivt magasin i Breimsvatn på 33,6 mill. m³, gjev dette ein magasinprosent på 2,6.

Energipotensialet (tillaupsenergien) i Trysilfossen er i Vassdragsdirektoratet pårekna til ca. 33 GWh. Medels årsproduksjon med den valgte installasjon er 18,6 GWh. Dette tilseier at kraftverket berre nyttar ca. 58 pst. av dei energiressursar som fallet representerer.

Det er tenkt installert to aggregat med maksimal yting på 1750 og 850 kW. Kapasiteten (slukeevna) på aggregata er høvevis 20 og 10 m³/sek. Med ein medels årsproduksjon på 18,6 GWh, vert brukstida ca. 7400 timar.

Utbygginga er kostnadsrekna til 9,8 mill. kroner som gjev ein investering pr. utbygd kWh på 53 øre for medel årsproduksjon.

Vassdragsdirektoratet har pårekna at ved å installere ytterlegare eit aggregat med maksimal yting 1750 kW (slukeevne 20 m³/sek.), vil medels årsproduksjon auke med ca. 6,6 GWh. Kostnaden ved denne installasjonsauke er pårekna til 5,4 mill. kroner som gjev ein marginalkostnad på ca. 82 øre/kWh. Utnyttingsgraden av energiressursane i Trysilfossen vil dermed auke frå ca. 58 pst. til ca. 78 pst.

Ytterlegare installasjonsauke er pårekna til ca. 150 øre/kWh.

Hovudstyret meiner at føresetnaden for å gi konsesjon på tileigning av fallrettane må vere at energiressursane i Trysilfossen vert nytta rasjonelt og mest mogleg optimalt. Hovudstyret kan ikkje sjå at dette er tilhøve etter dei utbyggingsplanar som ligg føre. Skal ein oppfylle dei nemnde intensjonar, er Hovudstyret av den oppfatning at det er naudsynt å installere ytterlegare eit aggregat (med maksimal yting på 1750 kW).

Auka installasjon vil først og fremst gi større produksjon av sommarkraft. Ved verdivurderinga av kraftverket er det imidlertid viktig å sjå verket i samkøyringssamanheng.

Dersom ein simulerer Trysilfossen kraftverk i samkøyringssystemet vil den alt overveiande del av produksjonen, også sommarproduksjonen, bli til fastkraft.

Hovudstyret kan vanskeleg sjå at ein ved vurderinga av installasjonsstorleiken har lagt slike kriterier til grunn.

Etter Hovudstyret si oppfatning gjev den valgte installasjon så låg utnyttingsgrad at energiressursane i Trysilfossen ikkje vert rasjonelt utnytta. Hovudstyret vil difor tilrå at føresetnaden for konsesjonen vert at ein ved full utbygging forstår ein energiproduksjon i kraftverket basert på ei maksimumsvassføring = $2 \times 20 + 10 = 50$ m³/sek. Det vil vera rasjonelt ved bygging av kraftverket å gjere naudsynte førebuingar med ein gong for installasjon av eit tredje aggregat med yting på 1750 kW i eit seinare byggesteg, jfr. likevel vilkåret om byggetid.

Skader og ulemper.

Hovudstyret kan ikkje sjå at ei vekkføring frå elva maks. 50 m^3/sek. kan skade ålmene interesser i nemnande grad, slik at det skulle vera naudsynt med løyve etter §§ 104 og 105 i vassdragslova. Ein legg då vekt på at fiskeinteressene er ordna ved bygging og drift av fisketrapp, jfr. Hovudstyrets brev av 20. november 1978. Ved sida av dette er det avgjerande at Trysilfossen — eit stryk på 400 m lengd — ved bygging av den nye dammen blei demt opp i ca. 380 m lengd. Det er difor berre 20 m av stryket som blir rørd ved sjølve kraftutbygginga no. Denne delen har også tidlegare blitt heilt tørrlagd — med unnatak av lågvassføringa — ved oppfylling av magasinet.

Hovudstyret vil rå til at ervervskonsesjon blir gitt på dei vilkår som følgjer av vedlagde utkast. Om desse vil ein merka:

Konsesjonstid, post 1.

Hovudstyret gjer framlegg om avgrensa konsesjonstid i samsvar med § 4 i ervervslova og med atterhald om høve til revisjon av vilkåra etter 50 år.

Årlege avgifter, post 2.

For reguleringa av Breimsvatn betalar no Gloppen kommune ei avgift til staten på kr. 0,30 pr. nat.-hk og til kommunar på kr. 1,00 pr. nat.-hk. Jølster kommune har og del i avgifta ved sida av Gloppen.

Hovudstyret finn at avgifter bør svarast i samsvar med vanlege satsar og er blitt stående ved å tilrå kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten og kr. 7,00 til kommunar.

Reguleringsavgiftene kjem til frådrag i beløpet.

Byggefristar, post 4.

Det er brukt dei vanlege fristane for full utbygging av fallet i samsvar med § 2 pkt. 3 i ervervslova: 2 år for å taka til med arbeida og ytterlegare 5 år for fullføring etter den plan som er omtala i det førre.

Dokumenta i saka ligg ved.

Handsama i Hovudstyret sitt møte 11. desember 1978.»

Hovedstyrets forslag til vilkår for tillatelse til å erverve fallrettigheter lyder:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 1,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommune som Kongen bestemmer av kr. 7,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år regnet fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

Driften må ikke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva som måtte være avgitt til bruk for stat, kommune eller fylkeskommune etter post 13, og slike stansninger eller innskrenkninger må ikke noensinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid, som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 200.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris (med tillagt toll), som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av departementet.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig, og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å p'anlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det 'andskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan på'egges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidene. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt

vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

12.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanleggene er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonene eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller locout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvirke noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den bruks-tid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departemente. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft, som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 13 eller 15, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

16.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Innkomne uttalelser i anledning hovedstyrets innstilling.

Gloppen kommune har i brev av 5. januar 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Vedlagt følgjer serutskrift av kommunestyret si møtebok sak nr. 188/78 «Utbygging av Trysilfossen», og ein viser til første avsnitt i vedtaket der det står:

«Gloppen kommune godtek vilkåra for konsesjon slik det er gjort vedtak om på møte i hovudstyret for NVE 11. desember 1978.»

Vedlagt særutskrift av kommunestyrets møtebok nr. 188/78.

«Tilråding.

Gloppen kommune godtek vilkåra for konsesjon slik det er gjort vedtak om på møte i hovudstyret for NVE 11. desember 1978.

Kommunestyret gjorde i sak nr. 98/78 vedtak om å ta opp lån kr. 11 000 000 for utbygging i Trysilfossen. Dette vert å auke med kr. 1 500 000 til samla lånesum kr. 12 500 000.

Gloppen Elektrisitetsverk sine eigedomar vert pantsett som trygd for lånet.

Formannskapet får fullmakt til å godta lånevilkåra.

Styret i Gloppen Elektrisitetsverk får fullmakt til å tilsetje entreprenør.»

Formannskapet og kommunestyret vedtok saka samrøystes.»

I brev av 15. januar 1979 har Sogn og Fjordane fylkeskommune uttalt følgende:

«Hovedstyret for NVE si innstilling har vore førelagt adm. dir. Herland, Sogn og Fjordane Kraftverk, og utbyggingsavdelinga til fråsegn. Det ligg no føre melding om at dei ikkje har noko å merke til innstillinga.

På bakgrunn av ovanstående og etter samråding med fylkesordføraren, har ein ikkje funne grunn til på nytt å leggje saka fram for fylkesutvalet. Med tilvising til fylkesutvalet sitt vedtak 6.9.78 (innteke i innstillinga) rår ein til at utbyggingsplanen vert gjennomført på dei vilkår Hovedstyret for NVE har tilrådd.»

Følgende har Kommunaldepartementet uttalt i brev av 31. januar 1979:

«Vi viser til brev fra Olje- og energidepartementet datert 20. desember 1978.

Kommunaldepartementet har ingen spesielle merknader og tilrår at det blir gitt konsesjon.»

Landbruksdepartementet uttalte følgende i brev av 7. februar 1979:

«Saken har vært forelagt jordstyret og landbruksselskapet, som ikke har innvendinger mot at konsesjon blir gitt. Landbruksdepartementet slutter seg til dette.»

Følgende uttalelse har Miljøverndepartementet avgitt i brev av 8. mars 1979:

«Vi viser til Deres brev av 20. desember 1978, og til vårt brev av 5. september 1978 vedrørende endringen av manøvreringsreglementet for Breimsvatn.

Departementet har forelagt saken for Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Kopi av Direktoratets uttalelse følger vedlagt.

Hovedstyret er av den oppfatning at de almene interesser ikke skades i en slik grad at det er nødvendig med tillatelse etter §§ 101 og 105 i vassdragsloven.

Av Direktoratets uttalelse går det fram at oppgangen av laks trolig vil hindres når kraftstasjonen kjører med maksimal vassføring. Departementet antar derfor at tillatelse etter vassdragsloven er nødvendig.

Dersom de vilkår som er foreslått av Direktoratet knyttes til konsesjonen, har Departementet ingen merknad til at tillatelse gis.

Departementet finner det ikke nødvendig å fastsette spesielle vilkår etter lov om vern mot vannforurensning.»

Vedlagt uttalelse av 26. februar 1979 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

«Deres brev av 11. januar 1979. Saken har vært forelagt fiskerikonsulenten i Vest-Norge til uttalelse.

Søknaden.

Gloppen Elektrisitetsverk søker om å få utnytte fallet mellom kote 61.14 og kote 49.14 i Trysilfoss Kraftverk ved å føre inntil 30 m^3/sek. av vatnet gjennom kraftstasjonen forbi fossen. Dette innebærer at fossen blir tørrlagt i ca. 20 m lengde i de perioder vannføringen er mindre enn 30 m^3/sek.

Etter hovedstyrets oppfatning gir den valgte installasjon i søknaden så lav utnyttelsesgrad at energiressursene i Trysilfossen ikke blir rasjonelt utnyttet. Hovedstyret anbefaler derfor at en forutsetning for konsesjonen blir at en ved full utbygging forstår en energiproduksjon i kraftverket basert på en maksimumvannføring på 50 m^3/sek.

Ulemper for fisken og fisket.

Breimsvatn som har et areal på 2 300 ha har en noe tett bestand av aure og røye. Forholdene ligger vel til rette for et kommersielt fiske i vatnet. Den gamle reguleringen på 1,8 m er trolig årsaken til at røya nå dominerer over auren. Dersom den nye regulering fører til vannstandsvariasjoner over døgnet i Breimsvatnet kan dette føre til en forverring for aurens levevilkår, og en ytterligere forskyvning i forholdet mellom auren og røya til fordel for røya. Det kan vise seg nødvendig

med utsetting av aure for å prøve å motvirke dette, men det vil være nødvendig med fiskeribiologiske undersøkelser for å belyse dette forhold nærmere.

De laksetrappene som er bygd fører laks og sjøaure opp i Breimsvatnet med tilløpselver, men mengdene har foreløpig vært små. Grunneierne driver hvert år utsettinger av store mengder laksyngel for å øke den totale mengde av laks i vassdraget. Ved den planlagte regulering skal oppdemningen av Breimsvatn foregå i perioden 1. oktober—30. april. Om sommeren skal et automatisk flottørsystem holde normal vannstand i Breimsvatn. Laksetrappa skal være i drift i perioden 1. mai—30. september.

Trappa bruker ca. ½ m³/sek., men for at laksen skal søke mot trappåpningen er det en forutsetning at det går en større vannmengde i fossen ved siden av fisketrappa. Fra «Hydrologiske undersøkelser i Norge» har vi hentet følgende tall:

Måned	Middel vannføring m³/sek.	Restvannføring i Trysilfossen		Minimum vannføring m³/sek.	Restvannføring i Trysilfossen	
		Etter søknad	Etter hovedst.		Etter søknad	Etter hovedst.
Juni	73	43	23	40	10	0
Juli	88	58	38	66	36	16
August	70	40	20	44	14	0
September	60	30	10	23	0	0

I tabellen er vist restvannføringen i Trysilfossen etter de to alternativ 30 m³/sek. og 50 m³/sek. ført gjennom kraftstasjonen ved siden av fossen. Tallene viser at ved middelvannføring og høyere er det trolig nok vatn i Trysilfossen til å lokke laksen opp i trappa når kraftstasjonen bare kjører med 30 m³/sek. Kjører kraftstasjonen etter hovedstyrets forslag med 50 m³/sek., vil restvannføringen i middelperioder trolig bli for lav særlig i august og september sett i forhold til utløpet av kraftstasjonen som kommer ut et stykke fra Trysilfossen. Å bygge rister for å stoppe fisken er teknisk vanskelig og forbundet med store omkostninger når vannføringen er såvidt stor. Ved minimal vannføring vil det bli svært lite vatn igjen i Trysilfossen med tørrlegging i den viktige måneden september. Dersom hovedstyrets alternativ legges til grunn kan fossen bli tørrlagt i perioder hver måned.

Problemet for laksen kan trolig delvis løses ved:

1. å lage et nytt inntak for laksetrappa ved utløpet fra kraftstasjonen.
2. eller å sørge for en minstevannføring på 10—25 m³/sek. i Trysilfossen i månedene juli, august og september. Størrelsen på minstevannføringen vil man kunne fastslå nærmere ved å foreta prøveslippinger i fossen.

Utvandring av smolt og vinterstøing foregår i perioden april—juni. Fisken går helst i overflaten og vil trolig passere over dammen så lenge det er overløp, helst et konsentrert overløp. Fisk som havner i kraftstasjonen får en usikker skjebne.

Direktoratet foreslår at følgende vilkår knyttes til konsesjonen:

Forslag til konsesjonsvilkår.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk, og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport,
c. å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser innen området (herunder også langtidsundersøkelser og kontrolltiltak),
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Regulanten pålegges å utstyre den eksisterende laksetrapp i Trysilfossen med et alternativt inntak knyttet til avløpet fra Trysilfossen kraftverk, eller regulanten pålegges å avgi en minstevannføring på 10—25 m³/sek. i Trysilfossen i månedene juli, august og september etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Utgifter forbundet med kontrollen av overholdelsen av disse vilkår og pålegg gitt med hjemmel i disse bekostes av konsesjonæren.»

Departementet skal bemerke:

Gloppen Elektrisitetsverk har i brev av 18. juli 1978 søkt om tillatelse til å bygge ut Trysilfossen Kraftverk i Breimselv.

Siden 1915 har Elektrisitetsverket produsert elektrisk kraft i Breimselv. I dag er Eidsfossen (32 m fall) og Evebøfossen (6 m fall) utbygd og i Elektrisitetsverkets eie.

Øverst i vassdraget like nedenfor Breimsvatnet ligger Trysilfossen. Elektrisitetsverket har eiendomsrett til ¾ av fossen og avtale om å få overta den manglende ¼.

Breimsvatn, som er magasin for de to utbygde kraftverker, er i medhold av kongelig resolusjon av 20. januar 1950 tillatt regulert 1,8 m mellom kotene 61,139 og 59,339 i tiden 1. oktober til 30. april. For å gjennomføre reguleringen ble det i 1977 fattet vedtak om å bygge en ny dam forbi reguleringen med den gamle nåledammen viste seg tungvint og risikofylt. Den nye dammen vil redusere flomtapet og gjøre det mulig å døgnregulere.

I samband med byggingen av den nye dammen ovenfor Trysilfossen ble det slått en 100 m lang omløpstunnel på nordsiden av fossen. Det er denne tunnelen som i følge planen skal brukes til driftstunnel i et kraftverk som vil benytte det ca. 11 m høye fallet i Trysilfossen.

Søknaden går ut på å erverve den manglende ¼ av fallet etter § 1 i ervervsloven.

Utbygging av Trysilfossen Kraftverk, som er påregnet en middels årsproduksjon til 18,6 GWh, vil medføre at nedre del av Trysilfossen (ca. 20 m) blir tørrlagt i de perioder vassføringen er under 30 m³/s. i elva. Laksetrappen vil være vannførende hele sommeren.

Hovedstyrets vurdering.

Ifølge Hovedstyret innebærer utbyggingsplanen at energiressursene i Trysilfossen bare benyttes til 58 pst. I planen er det tenkt installert to aggregat med maksimal yting på 1 750 og 850 kW. Kapasiteten (slukeevne) på aggregatene er henholdsvis 20 og 10 m³/sek.

Hovedstyret setter som forutsetning for å tilrå at konsesjon blir gitt til erverv av fallrettighetene at energiressursene i Trysilfossen blir benyttet rasjonelt og mest mulig optimalt. I den anledning er Hovedstyret av den oppfatning at det er nødvendig å installere ytterligere et aggregat (med maksimal yting på 1 750 kW). Kraftverket ville da fullt utbygget få en energiproduksjon basert på en maksimumsvannføring på 50 m³/s. (2×20+ 10 m³/s) slik at middels årsproduksjon vil øke med 6,6 GWh.

Utnyttingsgraden av energiressursene i Trysilfossen vil øke fra ca. 58 pst. til ca. 78 pst. En større installasjon vil først og fremst gi større produksjon av sommerkraft og sett i samkjøringssammenheng vil en overveiende del av produksjonen, også sommerproduksjonen, bli til fastkraft.

Hovedstyret finner at en bortføring av maks. 50 m³/sek. ikke kan skade almene interesser i slik grad at det skulle være nødvendig med tillatelse etter §§ 104 og 105 i vassdragsloven. Hovedstyret har da lagt vekt på at fiskeinteressene er ordnet ved bygging og drift av fisketrapp og at bare ca. 20 m av fossen blir tørrlagt.

Innkomne uttalelser.

Gloppen kommune, Sogn og Fjordane Fylkeskommune, Kommunaldepartementet og Landbruksdepartementet tilrår at det gis konsesjon på de vilkår Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har foreslått.

Miljøverndepartementet antar i sin uttalelse at tillatelse etter vassdragsloven er nødvendig og viser til vedlagt uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk der det framgår at oppgangen av laks trolig vil hindres når kraftstasjonen kjører med maksimalvassføring.

Videre finner Miljøverndepartementet det ikke nødvendig å fastsette spesielle vilkår etter lov om vern mot vannforurensing.

Dersom de vilkår som er foreslått av Direktoratet knyttes til konsesjonen, har Miljøverndepartementet ingen merknad til at tillatelse blir gitt.

Vilkårene foreslått av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk vil bli omtalt under departementets bemerkning til vilkårene.

Departementets vurdering.

Gloppen Elektrisitetsverk søker om utbyggingstillatelse for et kraftverk som ifølge Vassdragsdirektoratet bare vil benytte ca. 58 pst. av energiressursene i det 11 m høye fallet i Trysilfossen. Departementet slutter seg til Hovedstyret som mener at det må installeres ytterligere et aggregat (med maks ytring på 1 750 kW) før man er villig til å tilrå en konsesjon.

Det vil være rasjonelt ved bygging av kraftverket å gjøre nødvendige forberedelser med en gang for installasjon av et tredje aggregat i et senere byggetrinn. Fullt utbygd vil da kraftverket produsere 25,2 GWh mot omsøkte 18,6 GWh og benytte ca. 98 pst. av energiressursene i Trysilfossen.

Sammen med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk peker Miljøverndepartementet på at fisken trolig vil hindres når kraftstasjonen kjører med maksimalvassføring. Olje- og

energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementet som antar at tillatelse etter vassdragsloven er nødvendig.

Skadene og ulempene ved utbyggingen innskrenker seg i hovedsak til ca. 20 m tørrlagt elv. Den korte lengden skyldes at 380 m av ialt 400 m av fossen ble demmet opp i samband med bygging av ny dam for reguleringen av Breimsvatn. Manøvreringsreglementet fastsatt i kongelig resolusjon 16. februar 1979.

Med dette som bakgrunn vil departementet tilrå at søknaden imøtekommes i samsvar med Hovedstyrets forslag. Tillatelsen foreslås gitt på vilkår som foreslått av Hovedstyret og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Til enkelte av vilkårene vil departementet bemerke:

Konsesjonstid, post 1.

Hovedstyret foreslår at konsesjon blir gitt på ubegrenset tid i samsvar med § 4 i ervervsloven og med forbehold om mulighet til revisjon av vilkårene etter 50 år. Departementet slutter seg til Hovedstyret.

Årlige avgifter, post 2.

Hovedstyret finner at avgiften bør være i samsvar med vanlige satser og tilrår kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten og kr. 7,00 til kommunene. Departementet slutter seg til Hovedstyret.

Byggefrister, post 4.

Departementet slutter seg til Hovedstyret som har brukt de vanlige fristene for full utbygging av fallet i samsvar med § 2 pkt. 3 i ervervsloven: 2 år for å påbegynne arbeidet og ytterligere 5 år til fullføring.

Fiske.

Hovedstyret har i sin innstilling ikke funnet at fiskegangen vil bli skadet av utbyggingen. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk er av en annen mening. Direktoratet påviser i sitt vedlegg til Miljøverndepartementets uttalelse at når kraftstasjonen kjører med 30 m³/sek. er det trolig nok med vatn i fossen til å lokke laksen opp i trappen. Kjører kraftstasjonen etter Hovedstyrets forslag med 50 m³/sek. vil restvannføringen i middelperioder trolig bli for lav særlig i august og september sett i forhold til utløpet av kraftstasjonen.

Direktoratet uttaler at dersom Hovedstyrets forslag legges til grunn kan fossen bli tørrlagt i perioder hver måned.

Trappen bruker ca. ½ m³/sek., men for at laks skal søke mot trappåpningen er det en forutsetning at det går en større vannmengde i fossen ved siden av fisketrappen.

For å løse ulempene for vilt og fiske i samband med utbyggingen, har Direktoratet foreslått visse vilkår som departementet slutter seg til.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. § 1 gis Gloppen Elektrisitetsverk tillatelse til erverv av fallrettigheter for utbygging av Trysilfossen i Breimselv, i det vesentlige i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i dette foredrag av 1979.
2. I medhold av lov nr. 3 av 15. mars 1940 om vassdragene §§ 104 og 105 gis tillatelse til utbygging av Trysilfossen i Breimselv, i det vesentlige i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i dette foredrag av 1979.

9. Otteraaens Brugseierforening.

(Tillatelse til å endre planen for regulering av Øvre Otra.)

Kongelig resolusjon 16. mars 1979.

Ved kongelig resolusjon 15. november 7974 ble det gitt tillatelse for Otteraaens Brugseierforening til å overføre Otra fra Hartevatn til Vatnedalsvatn gjennom tunnel fra Hartevatn.

I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening har ved søknad 21. november 1977 bedt om tillatelse til å endre denne planen og overføre Otra i tunnel fra Lislevatn om Store Førresvatn og videre herfra til Vatnedalsvatn. Det lokale tilløp til Hartevatn må da pumpes opp i tunnelen. I anledning av søknaden, har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen avgitt følgende innstilling til Olje- og energidepartementet, datert 6. oktober 1978:

«Fra I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening har man mottatt følgende søknad, datert 21. november 1977:

1. *Søknaden.*
1.1. Resymé av søknad.

Begrunnelse. Se bilag A.

I konsesjon av 15. november 1974 er gitt tillatelse til å overføre Otra fra Hartevatn

til Vatnedalsvatn gjennom tunnel fra Hartevatn. Det måtte da bygges pumpestasjon ved Hartevatn for å pumpe hele avløpet på 598 mill. m^3 vann pr. år over til Vatnedalsvatn.

Det søkes nå om tillatelse til å endre denne planen, og overføre Otra i tunnel fra Lislevatn om Store Førresvatn og videre herfra til Vatnedalsvatn. Det lokale tilløp til Hartevatn må da pumpes opp i tunnelen. Pumpestasjonen som da vil bli liggende ved Breive, skal pumpe ca. 205 mill. m^3 pr. år, her innbefattet 54 mill. m^3 som eventuelt må tappes for å holde en foreslått minstevannføring i Otra forbi Hovden.

Fordelene ved planendringen er:

a. Netto produksjon vil øke med 110 GWh/år. Av dette er 60 GWh oppnådd ved energiøkonomisering i form av mindre energi til pumping. Det er regnet med at den foreslåtte minstevannføring i Otra ved Hovden skal holdes, og at dette vil belaste pumpingen med 15 GWh/år.
   En utbygging slik planendringen tar sikte på, vil koste ca. 45 mill. kroner mer enn utbygging i. h. t. konsesjon av 15. november 1974. Se pkt. 4 og 5.
b. Pumpestasjonen vil bli enklere, billigere og mer driftssikker. Driftsutgiftene vil bli vesentlig mindre, og konsekvensene ved eventuelt brudd i strømtilførselen vil bli mindre. Maskinsalen vil bli liggende over vannstanden fra Hartevatn, og altså uten fare for å bli oversvømmet. Maskinsalen i en eventuell pumpestasjon ved utløpet av Hartevatn ville derimot bli liggende ca. 20 m lavere enn vannstanden i Hartevatn.
c. Det vil kunne bygges ut en kraftstasjon ved utløpet av overføringstunnelen vest for Vatnedalsvatn, med en årlig produksjon på ca. 85 GWh. Så godt som hele systemet for tilløpstunneler vil bli ferdigbygget i forbindelse med overføringen av Otra, likeså kraftledninger og atkomstveien.
   Nye naturinngrep for å bygge stasjonen er unødventdig. Utbyggingsprisen vil trolig bli lav.
d. Brev av 9. desember 1976 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen om opprusting av vassdragene (se bilag B), har sammen med utviklingen på energisektoren i inn- og utland i meget sterk grad aktualisert og fremskyndet denne søknad om planendring, som altså vil kunne gi 195 GWH større produksjon i Otravassdraget.

1.2. Søkerne.

Søkerne er: Otteraaens Brugseierforening, senere kalt OB og Interessentskapet Øvre Otra, senere kalt ØO.

1.3. Søknaden.

Det vises til: «Tillatelse for I/S Øvre Otra til erverv av fallrettigheter og for Otteraaens Brugseierforening til å foreta ytterligere regulering og overføring i Otravassdraget.» (Meddelt ved kgl. res. av 15. januar 1974.)

I det etterfølgende er denne kalt «Konsesjon av 15. november 1974».

Søknaden gjelder planendring vedrørende pkt. B. a. 6. i manøvreringsreglement i konsesjon av 15. november 1974.

Alle inngrep ligger i Bykle kommune.

Otteraaens Brugseierforening søker om tillatelse til:

1.3.1. Å overføre avløpet fra Lislevatn, 271 mill. m^3/år, 244 km^2, til Førresvatn (gjennom tunnel). Siste strekningen føres sammen med avdløpet fra Væringså og Skyvatn, 83 mill. m^3/år, 56 km^2, som konsesjon av 15. november 1974 gir anledning til å overføre.

1.3.2. Å overføre avløpet fra Hartevatn, i alt 100 mill. m^3/år, 82,4 km^2, til Store Førresvatn, sammen med avløpet fra Geiskeliå og Aurevasså, 32 mill. m^3/år, 31,3 km^2, ved pumping inn på den tunnel som er nevnt under pkt. 1.

1.3.3. Å overføre det lokale avløpet fra Store Førresvatn, 90 mill. m^3/år, 56 km^2, til Vatnedalsvatn gjennom tunnel, sammen med de overføringer sob er nevnt foran under pkt. 1 og 2. Til sammen skal overføres 598 mill. m^3/år, 491 km^2.

1.3.4. Å overføre avløpet fra Ormsavatn 205 mill. m^3/år, 104 km^2 inn på tunnelen nevnt under pkt. 1.3.3., og videre til Vatnedalsvatn.

ØO søker om tillatelse til:

1.3.5. Å bygge og drive følgende 66 kV kraftledninger og ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter i den forbindelse:

a. En ledning fra Hartevatns utløpsos frem til pumpestasjonen ved Breive, ca. 8,5 km.
b. En ledning fra tverrslaget på sydsiden av Vatnedalsvatn frem til Ormsa kraftstasjon, ca. 11,0 km.
c. Ombygging (oppisolering) av ny 22 kV kraftledning fra tverrslaget på sydsiden av Vatnedalsvatn frem til 66 kV ledning ved østre ende av vannet, ca. 5,5 km.

1.4. Betingelser. Rettigheter.

Vi regner med at de samme betingelser vedrørende grunn og rettigheter, fallrettigheter, iverksettelse av eiendomsinngrep etc., som er gitt i konsesjon av 15. november 1974 vil bli gjort gjeldende ved eventuell tillatelse til å gjennomføre planendringen, såfremt ikke noe annet uttrykkelig er nevnt.

2. *Teknisk løsning. Hovedtrekk.*

2.1. Konsesjonssøknad av februar 1972.

Da konsesjonen av 15. november 1974 ikke stemmer helt overens med de planer man søkte konsesjon på for overføring av Otra til Vatnedal, og da planendringen har visse hovedtrekk felles med søknaden av 1972, tas her for sammenhengens skyld med grunntrekkene i søknaden av 1972. Man søkte da prinsipalt om tillatelse til å gjennomføre følgende plan (se bilag A).

a. Overføring av avløpet fra Børtemannsbekk til Lislevatn gjennom en ca. 3,2 km lang kanal.
b. Overføring av avløpet fra Lislevatn til Store Førresvatn gjennom tunnel. Det ble ikke fremmet konkret forslag om garantert minstevannføring i Otra på strekningen mellom Lislevatn og Hartevatn.
c. Avløp fra Væringsdal og Skyvatn føres inn på tunnelen som er nevnt under pkt. b, og videre til Førresvatn.

d. Det lokale avløpet fra Hartevatn føres inn på tunnelen nevnt under pkt. b ved pumping, og videre til Førresvatn. Pumpestasjon ved Breive.
e. Hele tilløpet til Førresvatn føres over til Vatnedalsvatn gjennom tunnel. Førresvassåville bli tørrlagt.
f. Følgende endringer i reguleringsmagasinene:

Hartevatn:
Av bestående regulering på 7,0 m brukes bare 1,6 m når det pumpes. Resten tillates tappet til vassdraget, og for å holde eventuell minstevannføring nedenfor Hartevatn utløp.

Store Førresvatn:
Reguleringen utvides 16 m ved senkning. Tital regulering ville da bli 23 m.

Ormsvatn:
Reguleringen utvides 16,5 m ved senkning. Total regulering ville da bli 28 m. Vassdraget mellom Ormsvatn og Vatnedalsvatn ville stort sett bli tørrlagt.

2.2. Konsesjon av 15. november 1974. (Se bilag A.)
Det er gitt tillatelse til å overføre avløpet fra Hartevatn til Vatnedalsvatn, vesentlig ved pumping. Pumpestasjonen som ville få en kapasitet på ca. 60 m³/sek., måtte eventuelt bygges ved utløpsosen av Hartevatn.
Vannføringen målt ved Hoslemo V.M. må ikke komme under 1 m³/sek. om vinteren og 2 m³/sek. om sommeren.
For øvrig ingen andre inngrep ovenfor utløpet av Hartevatn enn overføring av Gjeiskeliå og Aurevasså til Børtemannsbekken.

2.3. Planendringen. (Se bilag A.)
Denne går ut på:
a. Avløpet fra Børtemannsbekken skal fremdeles renne til Otra.
b. Avløpet fra Lislevatn overføres til Store Førresvatn gjennom tunnel.
Det holdes en minstevannføring i Otra ved utløpet av Lislevatn og nedenfor samløpet med Børtemannsbekken (se pkt. 8.3.).
Det bygges en mindre dam ved utløpet av Lislevatn, eventuelt med fisketrapp.
Vannstanden i Li'slevatn skal ikke kunne bli høyere ved flom eller lavere i tørkeperioder enn den har vært til nå.
c. Avløpet fra Væringså og Skyvatn føres inn på tunnelen nevnt under pkt. b, og videre til tSore Førresvatn.
d. Alt vann som kommer til Hartevatn, unntatt slipping av minstevannføring til Dtra i. h. t. konsesjonen av 15. november 1974, pumpes inn på tunnelsystemet nevnt under pkt. b, og føres til Førresvatn.
e. Hele tilløpet til Førresvatn føres til Vatnedalsvatn gjennom tunnel.
f. Endringer i reguleringsmagasiner:
Ingen endring i reguleringsgrensene for noen av magasinene, og ubetydelig endring i bruken av dem. (Se pkt. 8.1.)
g. Det må bygges en 66 kV kraftledning fra påtenkt pumpestasjon ved Hartevatns utløp til pumpestasjonen ved Breive (se pkt. 3.5).

Videre vil ledningen for anleggskraft til området ved Ormsvatn bli bygget for 66 kV.

3. *Planendringen. Teknisk løsning. Detaljer.*
3.1. Overføringstunnel mellom Lislevatn og Store Førresvatn. Se bilag E.
Strekning fra Lislevatn til pumpestasjon Breive: 7,1 km, 30 m².
Strekning fra pumpestasjon til Væringså: 2,2 km, 35 m². Strekning fra Væringså til Store Førresvatn: 1,8 km, 38 m².
Tunnelen vil bli drevet fra et tverrslag i Mjåvassdal og en tipp i Bdeivatn mellom to nes.
Utslagene i Førresvatn og Lislevatn vil bli drevet fra tunnelen, likeså sjakten for inntak av Væringså.
Tunnelen vil bli utstyrt med enkel avsetningsanordning ved Lislevatn (sannsynligvis bjelkestengsel). Inntaket her vil bli utført slik at den laveste vannstand ved minstevannføring ikke skal bli lavere enn den har vært til nå. Utløpet i Førresvatn skal — om nødvendig for inspeksjon — kunne tørrlegges ved nedtapping av Førresvatn, innenfor de nåværende reguleringsgrenser. Det blir enkel avstengningsanordning ved Førresvatn (bjelkestengsel).

3.2. Overføringstunnel mellom Førresvatn og Vatnedalsvatn. Se bilag E.
Tunnelen blir 5,9 km lang og får et tverrsnitt på 35 m².
Den vil sannsynligvis bli drevet fra et tverrslag ved Ormsvatn, ca. 5,1 km, og fra tunnelens utløp i Vatnedal, ca. 0,8 km. Steinmassene vil bli plassert i tipp ved tunnelens utløp i Vatnedal, under H.R.V. i Vatnedalsvatn.
Tunnelen vil bli utstyrt med reguleringsluke ved inntaket i Førresvatn. Ved hjelp av denne skal Førresvatn kunne tappes helt ned om vinteren. Luken vil bli fjernstyrt eller styrt automatisk av vannstanden.
Ved utløpet i Vatnedal vil tunnelen bli lagt tilstrekkelig lavt til, og for øvrig plassert slik at fallet mellom Førresvatn og Vatnedal kan utnyttes i en kraftstasjon (se pkt. 3.8.).

3.3. Pumpestasjon ved Breive. Ytelse. Pumpeenergi. Se bilag E.
Stasjonen vil bli liggende i fjell og få en maksimal pumpekapasitet på ca. 20 m³/sek. Uten tilløp vil buffermagasinet i Hartevatn/Breievatn kunne pumpes tomt på ca. 6 døgn ved full pumping.
Stasjonen vil antagelig bli utstyrt med 8 stk. like pumper, hver med en slukeevne på 2,5 m³/sek., og ytelse 2,5 MW. Den vil bli drevet med kraft fra 66 kV kraftledning fra Holen kraftverk, og fra den påtenkte Ormsa kraftstasjon (se pkt. 3.8). Stasæonen vil også bli utstyrt med 66/22 kV transformator for kraftlevering til den alminnelige forsyning i Hovdenområdet.
Totalt vil det medgå ca. 40 GWh/år til pumping av det lokale tilløpet til Hartevatn. Det vi limidlertid medgå ca. 55 GWh/år hvis de minstevannføringer skal holdes i vassdraget mellom Lislevann og Hartevann som er antydet i pkt. 8.3.

3.4. Dam ved utløpet av Lislevatn. Se bilag E.

Dammen som skal sperre det naturlige elveløpet og sikre at avløpet går til overføringstunnelen mot Førresvatn, vil bli utført som naturvennlig fyllingsdam. Det vil bli utført med overløp. Flomvannstanden skal ikke bli høyere enn den har vært til nå. Dammen vil bli utført med mulighet for tapping av eventuell påbudt minstevannføring, og da også i forbindelse med eventuell fisketrapp, hvis dette er tjenlig med hensyn til fisken, og hensiktsmessig løsning finnes.

3.5. 66 kV kraftledninger Se bilag E, tegning 002.

a. Pumpestasjonen ved Breive må få tilført kraft ved 66 kV spenning. Den allerede bygde 66 kV ledning med tverrsnitt 3×FeAl nr. 185 til den påtenkte pumpestasjonen ved utløpet av Hartevatn må forlenges med ca. 8,5 km frem til pumpestasjonen.

Ledningen forutsettes bygd med impregnerte tremaster og med traverser av stål. Den vil bli ført langs sydsiden av Hartevatn. Ved Breivevatn har man to muligheter for ledningsføringen. Den ene går ut på å føre ledningen mest mulig parallelt med bestående 22 kV ledning på nordsiden av Breivevatn. Den andre løsning, som vil bli ca. 1 km kortere og også rimeligere, vil betinge kryssing av Breivevatn i høyt og langt spenn. Sistnevnte løsning ønskes av stedets grunneiere og beboere. For kraftselskapet er begge løsninger teknisk sett brukbare.

b. Fra den påtenkte kraftstasjon med Ormsa, må kraften — maksimalt sannsynligvis 50 MW — føres på 66 kV ledning frem til den under pkt. a nevnte og allerede bygde ledning fra Holen til Hartevatn.

Den 22 kV kraftledningen, ca. 5,5 km lang, som nå er bygget for tunneldriften på sydsiden av Vatnedalen, må da bygges om til 66 kV når tiden kommer ,og anleggskraftledningen videre frem til Omsa, ca. 11,0 km lang, vil bli bygget for 66 kV med en gang.

3.6. Anleggsveier.

Det vil måtte bygges følgende anleggsveier:

a. Ca. 2,0 km vei til tverrslaget i Mjåvassdal, fra Lislefjødd. Det må bygges ny bro over Otra.
b. Ca. 0,5 km vei fra Breive til atkomsttunnelen og tverrslag for pumpestasjonen.
c. Ca. 11 km vei på sydsiden av Vatnedalsvatn til tverrslaget ved Ormsavatn. Veien vil begynne ved tverrslaget for inntaket til Holen kraftverk og gå gjennom en del av tverrslaget. Denne vei vil da senere bli atkomstvei for eventuell kraftstaspon i overføringstunnelen. Se pkt. 3.8. Veier må da stenges ved inntaket til Holen.
d. Ca. 1,0 km vei fra riksveien og ned til dammen ved Lislevatn, på østre side av Otra. Denne vei vil antagelig bli fjernet senere.

3.7. 22 kV kraftledninger. Se bilag E, tegning 002.

Det må bygges følgende 22 kV ledninger for anleggskraft:

a. En ca. 1,5 km lang kraftledning til tverrslaget i Mjåvassdal. Denne ledning blir midlertidig.
b. En ca. 0,5 km lang kraftledning fra Breive til atkomsttunnelen til pumpestasjonen. Denne ledning vil bli permanent.
c. En del av de bestående 22 kV kraftledningene i Hovden-området må omstrekkes til større tverrsnitt.

3.8. Ormsa kraftstasjon. Orientering.

Ved at vannstandene i Førresvatn og Ormsavatn ligger høyere enn H.R.V. i Vatnedal, og videre ved at Vatnedalsvatn som får en reguleringshøyde på 140 m vil være mer eller mindre nedtappet mesteparten av året, vil det vatn som skal overføres til Vatnedalsvatn kunne utnyttes i et fall som varierer fra 0 til 140 m. P.g.a. begrensninger i arbeidsområdet for turbinene, vil man i praksis ikke kunne utnytte hele fallhøyden. Beregninger viser at det sannsynligvis vil være riktig å velge turbiner som kan arbeide i området fra ca. 35—ca. 85 m vanntrykk, og med en nominell slukeevne på ca. 60 m^3/sek. Man vil da kunne oppnå en produksjon på 85—90 GWh/år. Stasjonens maksimale ytelse ved største fallhøyde vil da bli ca. 50 MW.

Stasjonen som vil bli nokså spesiell, vil først bli planlagt i detalj når og hvis planendringssøknaden avgjøres med positivt resultat. De foreløpige planene går ut på: (Se bilag E, tegning 010).

Det sprenges atkomsttunnel, og sjakt fra overføringstunnelen fra Førresvatn ned til kraftstasjonen som blir liggende under H.R.V. i Vatnedalsvatn. Tunnel fra Førresvatn utstyres med luke ved utløpet, som i flemperioder skal kunne stå helt eller delvis åpen samtidig med at kraftstasjonens maskiner går. Avløpet fra Ormsavatn føres inn på tunnelen fra Førresvatn, og forsynes med luke. Det må veksles mellom tapping fra Ormsvatn og Førresvatn, da H.R.V. i disse to vann ikke er den samme.

Den maksimale ytelse blir så stor at det blir nødvendig med kraftledning på 66 kV spenning ,og forholdene ligger greit til rette for å bygge en sådan. Se pkt. 3.5.

4. *Omkostninger.* Se bilag B.

Omkostningene er beregnet til 286 mill. kroner, med prisnivå 1. september 1977.

Den løsningen som konsesjonen av 15. november 1974 gir anledning til å gjennomføre, er beregnet å koste ca. 241 mill. kroner, med samme prisnivå.

Den utførelse som planendringen tar sikte på, vil altså koste ca. 45 mill. kroner mer enn utførelse i henhold til konsesjonen av 15. november 1974.

5. *Produksjonsgevvinst.*

a. Beregninger som er utført på simuleringsmodell har gitt følgende resultat:

Med pumpestasjon ved	Hartevatn (som konsesjon av 15/11-74)	Breive (som planendring)
Produksjon i Holen kraftverk	565 GWh/år	605 GWh/år
Til pumping sommer	75 GWh/år	28 GWh/år
Til pumping vinter	40 GWh/år	12 GWh/år
Netto produksjon når pumping er fratrukket	450 GWh/år	565 GWh/år
Flomtap for Holen kraftverk	13 mill. m^3	3 mill. m^3

Flomtapet forbi Holen vil utgjøre et produksjonstap på ca. 10 GWh/år i anleggene nedenfor Holen.

Når produksjonen i Holen vil øke fra 565 til 605 GWh/år ved planendringen, så kommer det av at det vil være riktig å holde vannstanden i Vatnedal noe høyere ved planendringen.

Produksjonsgevinsten vil altså kunne bli 125 GWh/år. Av dette oppnås 75 GWh ved energiøkonomisering i form av innspart pumpeenergi.

Hvis man skal slippe minstevannføring i Otra slik som angitt i pkt. 8.3. vil det imidlertid gå med 15 GWh/år mer til pumping ,og produksjonsgevinsten blir redusert til 110 GWh/år.

b. Tunnelsystem, veier og kraftledninger tilrettelegges for senere utbygging av en konsentrert stasjon med årlig produksjon på ca. 85 GWh og maksimal ytelse ca. 50 MW (Ormsa).

6. *Fordeler.*

6.1. Kraftøking.

Planendringen vil altså gi netto 110 GWh større årlig produksjon, (125 GWh større årlig produksjon hvis det ikke slippes minstevannføringer slik som angitt i pkt. 8.3.). Anleggsomkostningene øker med 45 mill. kr.

Det tilrettelegges for et kraftverk med 85 GWh årlig produksjon, uten nye større naturinngrep, og sannsynligvis til lav pris. (Ormsa. Se pkt. 3.8.)

De årlige driftsomkostninger vil bli mindre da det maskinelle utstyret i pumpestasjonen ved Breive vil bli vesentlig enklere enn ved Hartevatn. Svikt i krafttilførsel til pumpestasjonen vil få langt mindre alvorlige følger hvis planendringen gjennomføres, da den vannmengde som skal pumpes vil bli redusert til ca. 33 % (det er da regnet med minstevannføring i Otra i henhold til pkt. 8.3.).

6.2. Veier. Krafttilførsel.

Det må bygges vei til indre ende av Vatnedalsvatn. Dette vil hjelpe på en del av de ulemper som den utvidede regulering i Vatnedal forvolder.

Veien til tverrslaget i Mjåvassdal med ny bro over Otra ved Lislefjødd vil bli verdifull for kommunikasjon, bl. a. til sommerfjøset her.

Krafttilførselen til Hovdenområdet vil bli sikrere enn med pumpestasjon ved Hartevatn. Kraftstasjon ved Ormsa vil også bidra til å øke sikkerheten i kraftleveringen.

6.3. Skatter. Avgifter. Fond. Etc.

Skatter og avgifter til Bykle kommune vil bli større da anleggene blir betraktelig mer verdifulle som følge av at de vil gi større netto produksjon, og investeringen og sysselsettingen vil bli større.

Når Ormsa kraftverk i vestre ende av Vatnedalsvatn blir bygget, vil dette bli et nytt skatte- og avgiftsobjekt for kommunen.

Ved planendringen må det sannsynligvis innløses ca. 17 000 nat.-hk som i dag er i privat eie.

Bykle kommune vil i henhold til bilag B kunne regne med å få et tilskudd på 10 mill. kr., slik at finansieringen av en del kommunale tiltak skulle være sikret, f. eks. kloakkrenseanlegg i Hovdenområdet.

7. *Skader.*

7.1. Skader på almene interesser.

7.1.1. Ferdsel.

a. Lislevatn.

Muligheter for ferdsel på is og i åpent vann regnes ikke med å bli endret, da vannføringen gjennom vannet vil bli mindre, og vavnnstandsvariasjonene ikke skal bli større enn de nå er.

b. Elvestrekningen mellom Lislevatn og Hartevatn.

Området er nå meget benyttet for skigåing. I snøsmeltingsperioden vil faren ved å krysse elven bli vesentlig mindre enn den nå er.

c. Hartevatn.

Det vil bli mindre gjennomstrømming av vann. Om vinteren vil derfor isen holde seg sikrere. Om sommeren regner vi ikke med at planendringen vil merkes praktisk, da reguleringsgrensene ikke skal endres i forhold til vilkårene i konsesjon av 15. november 1974.

I forhold til den nåværende bruken av magasinet med medhold i tidligere gitt konsesjon på 7,0 m regulering, vil imidlertid forholdene bli vesentlig bedre om sommeren.

d. Breivatn.

Mellom pumpestasjonen og vannets indre ende vil det bare bli uvesentlig gjennomstrømming av vann.

Mellom pumpestasjonen og vannets utløp vil gjennomstrømmingen av vann bli mindre enn før. Mulighet for ferdsel på isen vil derfor neppe bli forverret.

Ferdselsmuligheten om sommeren vil ikke bli forandret da reguleringen ikke skal endres.

e. Førresvatn.

På grunn av gjennomstrømmingen av vann vil det om vinteren kunne bli dårlig is ved tunnelmunningene. Her må det sannsynligvis settes opp sperringer.

Om sommeren vil ferdselsmulighetene ikke bli endret.

f. Ormsavatn. Vatnedalsvatn.

Her blir det ingen endring i ferdselsmulighetene.

7.1.2. Fløting.
Fløting har så vidt vi vet ikke forekommet i Otra mellom Lislevatn og Hartevatn og i Førresvassåa eller i Ormsåa, hverken som privat fløting eller i fellesfløtningens regi. Planendringen regnes derfor ikke med å få innvirkning på tømmerfløtingen.

7.1.3. Fiske.
Se bilag C: Uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
Det er i dag godt fiske i vannene i Hovden-området og vannkvaliteten er god og har liten surhet.

a. Lislevatn.
Fisket i Lislevatn regner vi med skal kunne opprettholdes ved at gyteplassene ved innløpet i nord ikke blir endret, og ved at fisken skal få adgang til gyteplassene ved utløpet gjennom fisketrapp, eller ved utsetting av yngel. Vannet skal ikke reguleres, og vannstandene regnes med å få desimeters avvik å bli som ved uregulert vassdrag, og man vil få samme høyeste vannstand ved flom og samme laveste vannstand ved lavvannsføring som nå.

b. Elvestrekningen mellom Lislevatn og Hartevatn.
Her tas det i henhold til avtale med Bykle kommune (se bilag B) sikte på å holde en minstevannføring som skulle gi mulighet for fiske, eventuelt også ved etablering av terskler/fiskedammer.

c. Hartevatn/Breivevatn.
Gyteplass ved Førresvassås innløp i Breivevatn vil antagelig bli skadet ved planendringen. Ved Otras innløp i Hartevatn vil det imidlertid også i fremtiden bli til dels store vannføringer i flomperioder. Hvis ikke de naturlige gyteplasser er tilstrekkelige, må det settes ut yngel. For øvrig vil livsforholdene for fisken ikke bli endret ved planendringen, da reguleringsgrensene blir som angitt i konsesjonen av 15. november 1974.

d. Førresvatn.
Fisket her regnes ikke med å bli skadet ved planendringen, da reguleringsgrensene og bruk av magasinet vil bli uendret.

e. Ormsavatn og Vatnedalsvatn.
Planendringene vil ikke innvirke på fisket.

7.1.4. Reinsjakt. (Se bilag C.)
Det foregår en god del trekking av rein i de omliggende fjellområder, og ikke minst i området mellom Ormsavatn og Vatnedalsvatn. Anleggsdriften i tiden 1979—1981 vil da kunne virke forstyrrende inn på trekket her. Men etter anleggstiden antas ikke planendringen på noe sted å ville virke forstyrrende på reinstrekket.

7.1.5. Naturforhold. Naturvitenskapelige interesser. (Se bilag D. Uttalelse fra kontaktutvalget.)
Området Vidmyr vest og syd for Lislevatn er fredet. Planendringen vil bare komme i røring med dette området med vestre feste for den lave dammen ved utløpet av Lislevatn.
Vi antar at med uendret vannstand i Lislevatn, og ved å holde en viss minstevannføring i Otra nedenfor Lislevatn, vil planendringens påvirkning på Vidmyr ikke kunne registreres.
Planendringen vil ikke berøre de områder i østheiene, hvor det er vitenskapelige interesser knyttet til en del løsmasseforekomster. Se uttalelse fra NGU i bilag D.

7.1.6. Turistnæring.
Hovden er et attraktivt og godt benyttet område for turister. Dette gjelder for mesteparten av det området som planendringen ligger innenfor.
Slik planendringen tenkes gjennomført som beskrevet i pkt. 3, regner vi med at turister og turistnæring bare kan komme til å merke planendringen i samband med mindre vannføring i Otra mellom Lislevatn og Hartevatn. Her har vi imidlertid tenkt å holde følgende minstemannføringer.
Ved utløpet av Lislevatn:
1 m³/sek. om vinteren og 2 m³/sek. om sommeren.
Nedenfor samløpet med Børtemannsbekk:
1 m³/sek. om vinteren og 4 m³/sek. om sommeren.
Disse vannføringer er vesentlig større enn de minstevannføringer man til sine tider har i dag, og de kan bare oppnås ved at magasinet i Breivatn—Sesvatn brukes dels for dette formål. De kan ikke garanteres alle år.
Vi regner også med at det kan bli aktuelt å bygge terskler i elveleiet, og at terskelplan vil bli utarbeidet av vassdragsvesenet.

7.1.7. Resipient.
Ved innløpet til Hartevatn vil flomvannføringen trolig kunne komme opp i 20—30 m³/sek.
De naturlige minstevannføringene på elvestrekningen forbi Hovden har i henhold til vassdragsvesenets oppgaver sannsynligvis vært nede i omkring 0 m³/sek. om vinteren i januar, februar og mars og 0,65 m³/sek. i august måned og 1,45 m³/sek i september måned.
Vi antar da at med de minstevannføringer i Otra som er antydet i pkt. 8.3 med 1 m³/sek. om vinteren og 2—4 m³/sek. om sommeren, vil det kunne tas hånd om resipientforholdene.
Bykle kommune har lenge arbeidet med å løse kloakkforholdene for Hovden-området, og det foreligger nå en gjennomarbeidet plan for kloakkrenseanlegg. Med det tilskudd på 10 mill. kr. som vi er blitt enig med Bykle kommune om å yte hvis planendringen blir gjennomført, er finansieringen av kloakkrenseanlegg for Hovden ordnet. Se bilag B.

7.2. Skader på skog, jord beite. Neddemmede arealer.
I planendringen inngår ingen nye magasiner eller utvidelser av bestående reguleringer. Ingen nye arealer skal legges under vann. Skader av betydning på skog, jord og beite som følge av reguleringsmessige inngrep regner vi derfor ikke med vil bli forvoldt.

7.3. Arealer til tipper, veier, pumpestasjon.
For å bygge og drive anleggene vil det bli nødvendig å erverve både varige og midlertidige rettigheter til grunn i forbindelse med steintipper, veier, brakker, kraftlinjer, massetak, pumpestasjon m. v.
Det er umulig på det nåværende tidspunkt å si hvor store grunnavståelsene vil måtte bli.

Nødvendige midlertidige rettigheter til lagerplasser, tomter til brakker, verksted etc., midlertidige kraftlinjer m. v. vil bli ryddet så snart som mulig etter at anleggene er ferdige.

Anleggene, heri innbefattet tipper, massetak, veier m. v., vil bli lagt mest mulig skånsomt i landskapet ,og det vil i den forbindelse bli samarbeidet med lokale myndigheter og landskapspleiekontoret i vassdragsvesenet. Det vil bli sørget for forsvarlig opprydding.

For å kunne gjennomføre eventuelle pålegg, må vi ha varig råderett over tipper og de andre områder som kan være aktuelle i denne forbindelse.

7.4. Arealer til kraftledninger.

De under pkt.: 3.5 og 3.7 beskrevne kraftledninger vil maksimalt legge beslag på følgende ledningsgater:

66 kV ledning, ryddebelte 20 m, belte med byggeforbud 18 m.

22 kV ledning ,ryddebelte 10 m, belte med byggeforbud 15 m.

8. *Bruk av magasinene. Manøvreringsreglementer. Minstevannføringer.*

8.1. Bruk av magasinene.

a. Breivatn — Sesvatn.

Reguleringshøyden på 2,5 m skal ikke utvides.

Det vil være riktig å holde vannet litt nedtappet om sommeren, for å ha et magasin til å ta imot eventuelle flommer. Bruken av magasinet vil da bli omtrent den samme som hvis den plan man har konsesjon på ble gjennomført, med «et visst buffermagasin i Breivatn—Sesvatn hele sommeren». (Jfr. konsesjonssøknaden 1972, side 45.)

I tørre år vil vannet kunne bli helt nedtappet hvis det å overholde eventuelle bestemmelser om minstevannføring i vassdraget (se pkt. 8.3) også i slike år skal ha prioritet fremfor vannstanden i Breivatn—Sesvatn.

b. Hartevatn.

Av reguleringshøyden på 7,0 m skal 1,6 m kunne brukes ved pumpingen, slik det er gitt konsesjon på. Bruken av pumpemagasinet vil ikke bli endret ved planendringen. Da pumpenes slukeevne vil bli redusert til ca. ½, vil imidlertid tiden for å pumpe magasinet tomt, uten lokalt tilløp, øke fra ca. 2 døgn til ca. 6 døgn.

c. Store Førresvatn.

Reguleringeshøyden på 7,0 m vil være uendret .

Magasine har til nå også vært brukt om sommeren med til dels store nedtappinger i tørre perioder.

Da magasinet vil få større tilløp enn til nå, og da det er om å gjøre å få minst mulig flomtap må magasinet holdes litt nedtappet om sommeren. Vi regner med en maksimal nedtapping på 1,5—2,0 m om sommeren. Om vinteren vil nedtappingen foregå som til nå. For øvrig regnes med at det er Store Førresvatn som fortrinnsvis skal tappes for å holde minstevannføringen nedenfor Hartevatn, (jfr. konsesjon av 15. november 1974, manøvreringsreglement, side 10).

d. Ormsavatn.

Planendringen vil ikke føre til noen endring i bruken av dette magasinet.

e. Vatnedalsvatn.

Planendringen vil gjøre det lønnsomt å holde vannstanden en god del høyere enn etter den plan man har konsesjon på, sannsynligvis 10—20 m høyere. For øvrig vil bruken av magasinet bli uendret, med gjennomgående lite tapping av magasinet om sommeren.

8.2. Manøvreringsreglement.

Vi foreslår at manøvreringsreglementene for magasinene blir de samme som gitt i konsesjon av 15. november 1974, med tillegg for eventuelle bestemmelser om minstevannføring på nye steder, (se pkt. 8.3).

8.3. Minstevannføringer.

Vi foreslår følgende minstevannføringer (se bilag B, avtale med Bykle) så lenge det finnes vann til det.

I Otra nedenfor dam Lislevatn:

2 m^3/sek. i tiden fra snøsmeltingen begynner til 15. oktober.

1 m^3/sek. i tiden fra 16. oktober til snøsmeltingen begynner.

Vi regner ikke med å slippe vann fra Førresvatn for å holde minstevannføring i Førresvassså, eller fra Ormsavatn for å holde minstevannføring i Ormsaå.

9. *Varsel, Orienteringer. Innkomne uttalelser.*

9.1. Varsel. Orienteringer.

Følgende instanser har til nå vært orientert om planendringen:

a. Det er konferert med vassdragsavdelingen ved Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, og orientert om hovedlinjene i planendringen.

b. Bykle kommune ved formannskapet er holdt løpende orientert, og har vært med på å diskutere planendringen, naturvern etc. Representanter fra kommunen har sammen med representanter fra landskapspleieavdelingen i NVE deltatt i befaring til de aktuelle anleggsområdene.

Man har drøftet og funnet frem til vilkår for at kommunen kan gå inn for planendringen. Avtale foreligger, se bilag B.

c. Alle grunneiere har sammen med Bykle kommune og teknisk og juridisk rådgiver vært innkalt til møte på Hovden, der planene ble lagt frem for belysning og diskusjon.

d. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk er orientert og har vært på befaring ved dr. Gunnerød. Uttalelser foreligger se bilag C.

e. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer er orientert, og har vært på befaring ved P. E. Faugli. Uttalelse foreligger, se bilag D.

f. Aust-Agder fylke ved fylkesmannen er orientert skriftlig om planendringen og muntlig ved orientering for flere ved fylkesadministrasjonen.»

Før man gjengir videre fra søknaden, tas her inn konklusjoner m. v. fra de to utredningene som fulgte:

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (Reguleringsteamet), rapport datert september 1977:

«På grunnlag av de fiskeribiologiske undersøkelser som ble gjennomført i Lislevatn—Hartevatn-området i august 1977, samt pågående viltbiologiske undersøkelser i Setesdalsheiene og innhentede opplysninger fra I/S Øvre Otra og andre kilder, vil vi trekke følgende konklusjoner for planendringens følger for vilt og fisk i området:

1. *Ulemper.*

For fisket er det den reduserte vassføring i Otra nedenfor Lislevatn og spesielt før samløpet med Børtemannsbekk som umiddelbart synes å representere den største skadevirkning. Denne vil i noen grad, men ikke fullstendig, kunne kompenseres ved fastsettelse av en rimelig minstevassføring sommer og vinter nedenfor dammen. Tapet av gyte- og oppvekstplasser for aure fra Lislevatn vil med de bestandsforhold en i dag har i Lislevatn neppe ha noen negativ betydning. Dette vil imidlertid i fremtiden kunne endre seg, dels som en følge av hardere beskatning i Lislevatn, dels på grunn av tap av fisk gjennom overføringstunnelen fra Lislevatn til Store Førresvatn.

Det må også regnes med et visst tap av aure fra Store Førresvatn gjennom tappetunnelen til Vatnedalsvatn. I antall fisk vil dette tap utvilsomt kompenseres av tilført fisk fra Lislevatn og Væringsåni, men etter som det er oppgitt er fisken i Store Førresvatn i dag større enn f. eks. i Lislevatn, slik at virkningen i Store Førresvatn totalt sett blir negativ.

Det er for viltet og særlig for villreinen at en har de største betenkeligheter ved planendring. Foruten den forstyrrelse i området som følger av den utvidede anleggsvirksomhet og tap av viltareal ved faste installasjoner og tipper, er det spesielt fremføring av anleggsvegen på sørsiden av Vatnedalsvatn frem til tverrslagene og eventuell kraftstasjon mellom Vatnedalsveien og Ormsavatn, som representerer den største fare. Det må derfor være en uttrykkelig forutsetning at aktiviteten langs- og i nærheten av denne vegens siste del blir begrenset til det absolutte minimum, spesielt i den tiden villreinen oppholder seg eller trekker i dette området på senvinteren og våren. Vegen må ikke bli en innfallsport til utvidet hyttebygging eller annen fritidsaktivitet i dette meget følsomme området for hele villreinstammen i Setesdalsheiene. Betydningen av dette området ventes å øke i fremtiden som følge av de øvrige reguleringsinngrep som pågår både av I/S Øvre Otra, NVE-Statskraftverkene (Ulla-Førre) og Sira-Kvina kraftselskap.

Det blir nedenfor fremmet konkrete forslag til tiltak for å motvirke unødige skadevirkninger for villreinen som følge av anleggsvegen.

2. *Fordeler.*

Foruten den fordel som planendringen har økonomisk (ca. 10 mill. kr. rimeligere enn den vedtatte plan), kraftmessig (110 mill. kWh/år høyere produksjon innbefattet foreslåtte minstevannslipping) og teknisk (enklere pumpesystem ved Breive enn ved Hartevatn), vil planendring først og fremst være en fordel for vannkvaliteten i Store Førresvatn. Her er riktignok allerede Væringsåni vedtatt overført etter den opprinnelige plan, med tilskuddet av vann med vesentlig høyere pH-verdi fra Lislevatn og nedslagsfeltet ovenfor, vil både umiddelbart kunne øke fiskeproduksjonen og gjøre Store Førresvatn mindre utsatt i fremtiden for den tiltakende forsuring som følge av sur nedbør.

3. *Ingen vesentlige endringer.*

Etter de undersøkelser som nå er foretatt ventes planendringen ikke å få særlige følger for vannkvaliteten i Hartevatn/Breivevatn.

Heller ikke i Lislevatn og Vatnedalsvatn medfører planendringen noe følger for vannkvaliteten i forhold til den vedtatte plan.

Fiskeproduksjonen i selve Lislevatn ventes ikke å endre seg vesentlig så lenge vannstandsvariasjonene her holdes innenfor de naturlige uregulerte grenser, og heller ikke korttidsvariasjonene her blir større enn de naturlige. Dette bør kunne sikres ved utformingen av tappetunneler. Vi kommer tilbake til dette nedenfor.

Fisket i Hartevatn/Breivevatn ventes ikke påvirket i nevneverdig grad ved flyttingen av pumpestasjonen til Breiva. Reduksjonen i de vannmengder som blir pumpet vil minske fisketapet med pumpevannet.

I forhold til den overføringsplan som ble avvist under konsesjonsbehandlingen forrige gang, medfører den nå foreslåtte planendring ingen endringer i reguleringen av Ormsvatn eller Store Førresvatn. Børtemannsbekk vil fortsatt følge sitt naturlige utløp i Otra og sammen med overførte nedslagsfelter fra Geiskeliåni og Auervassåni bidra til å opprettholde vannføringen i Otra nedenfor samløpet.

FORSLAG TIL TILTAK

Generelt forutsettes de konsesjonsvilkår som er fastsatt i kgl. res. av 15. november 1974 og som er anvendbare på dette området som berøres av planendringen, også gjøres gjeldende for denne.

Under den endelige utformingen av planendringssøknaden og forslaget til konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement, foreslår vi videre følgende spesielle tiltak/vilkår av hensyn til fisket og viltet.

1. *Fisket i Lislevatn og i Otra mellom Lislevatn og Hartevatn.*

a. Laveste tillatte senkning av vannstanden i Lislevatn skal ikke være under normal lavvannstand om sommeren i dag.

Begrunnelse: Fordi vatnet er så grunt og bunnsedimentene såpass ustabile, er Lislevatn særlig sårbart for senkninger. Det er fra grunneierhold hevdet at dersom det blir nødvendig å godta en viss variasjon i vannstanden av hensyn til tappetunnelen, er det bedre at denne skjer ved en moderat hevning av dagens vannstand enn en senkning. Vi er enige i dette.

b. Minstevannføringen nedenfor Lislevatndammen fastsettes foreløpig til 2,0 m^3/sek. om sommeren og 1,0 m^3/sek. om vinteren i samsvar med I/S Øvre Otras eget forslag. I tappetunnelen fra Lislevatn

støpes en terskel slik at dersom tilsiget til Lislevatn er lavere enn 2,0 m³/sek. om sommeren, skal alt avløp gå i Otra. Om vinteren skal vannføringen nedenfor dammen aldri være lavere enn 1,0 m³/sek. Industridepartementet skal etter å ha innhentet uttalelse fra Miljøverndepartementet og underliggende organer, kunne øke overnevnte minstevannføringer dersom hensynet til utseende, fiske eller forurensningssituasjonen i Otra mellom Lislevatn og Hartevatn, gjør dette nødvendig.

Begrunnelse: Det må være en forutsetning at det foreslåtte minstevannsreglement må kunne endres senere dersom almene hensyn tilsier dette. Videre vil bestemmelsen om at alt naturlig tilsig skal gå i Otra dersom tilsiget går under en viss grense (foreløpig satt til 2,0 m³/sek. om sommeren) sikre at forholdene i tørrår ikke blir dårligere enn de er i dag med reguleringen av Breivatn/Sessvatn. En vil på denne måten unngå å måtte foreta ekstra tappinger av Breivatn/Sessvatnmagasinet for å holde en fastsatt minstevannføring nedenfor Lislevatn, med de uheldige følger dette vil kunne få både for utseende og fisket i Breivatn/Sessvatn. Vi ser det videre lite hensiktsmessig med en egen fastsatt minstevannføring om sommeren nedenfor samløpet med Børtemannsbekk, da vannføringen i Børtemannsbekk i fremtiden normalt vil være noe større enn tilsiget fra det uregulerte feltet til Lislevatn (jfr. kapitlet om vannføringen og fisket i Otra nedenfor Lislevatn). Dessuten vil forslaget om at minstevannføringen kan endres gjøre behovet for detaljer i dette mindre enn forutsatt av I/S Øvre Otra.

c. Ved valg av damsted i utløpet av Lislevatn foreslår vi at nedre alternativ velges (jfr. Figur 2, side 12). Dette er i samsvar med ønsker fra de berørte grunneiere. Dammen bør utstyres med fisketrapp eller annen anordning som letter aurens passasje forbi dammen.

d. Spørsmålet om bygging av terskler i Otra på strekningen Lislevatn—Hartevatn vurderes av NVE — Vassdragsdirektoratet og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Begrunnelse: Vi er klar over at denne elvestrekning topografisk egner seg dårlig for terskelbygging etter vanlige kriterier. På den annen side vil det her av hensyn til sportsfisket i området ved Hovden kunne være aktuelt å etablere enkelte «fiskehøler» ved forbygninger eller støpte terskler i elveleiet.

e. Både i Lislevatn, i Hartevatn (inntak pumpe ved Breive) og i Store Førresvatn bør det i konsesjonsvilkårene åpnes adgang til å kunne pålegge I/S Øvre Otra å sette opp gitter eller annet sperre for å hindre utvandring/pumping av fisk fra disse vatn.

Begrunnelse: De sperrer som hittil er prøvet i regulerte vassdrag har vært lite hensiktsmessige. Det pågår imidlertid en stor forskningsaktivitet på dette området både i Norge og i utlandet. Resultatene av denne forskning vil kunne bli at en kommer frem til egnede konstruksjoner som også med fordel vil kunne anvendes f. eks. i overføringfstunnelen Lislevatn —Store Førresvatn—Vatnedalsvatn og foran pumpeinntaket i Breivevatn. Det er for eventuelt senere å kunne komme tilbake til dette at vi foreslår punktet medtatt i vilkårene.

2. *Fisket i Store Førresvatn*

Selv om planendringen som tidligere nevnt neppe får uheldige følger for fisket i Store Førresvatn, men tvert om at vannkvaliteten vil bedres, tillater vi oss likevel å foreslå at I/S Øvre Otra aksepterer at det innføres visse restriksjoner i den fremtidige manøvreringen av dette magasin. Vi foreslår følgende vilkår:

a. Store Førresvatn skal søkes fylt så hurtig som mulig om våren. Etter dette bør vannstanden ikke senkes lavere enn 1 m under høyeste regulerte vannstand (HRV) før 1. november.

Begrunnelse: Både for fremtidig båthold, utseende, utøvelsen av fisket og fiskeproduksjonen vil en slik begrensning av manøvreringen av Store Førresvatn være en fordel. Sannsynligvis vil den også redusere omfanget av fisk som tappes ut av vatnet om sommeren fordi tappetunnelens inntak da vil ligge 6—7 m under overflaten. På den tid vil auren på jakt etter overflateinnsekter og plankton stort sett holde seg i de øvre vannlag.

3. *Forslag av hensyn til viltet.*

a. Steintipper som plasseres i eller nær vatn tilsås med gras over HRV. Den nye strandlinje langs tippene flates ut og påføres pukk eller annen knust tunnelmasse.

b. Anleggsvegen til Ormsosen stenges for almen ferdsel med bom ved Vatnedalsdammen. Kjøring på vegn skal kun være tillatt i forbindelse med byggingen og driften av kraftanlegget og for grunneiere i næringsøyemed. Vegen skal ikke brøytes før 15. juni så fremt ikke hensynet til kraftverkets drift gjør tidligere brøyting tvingende nødvendig.

c. Et område begrenset av 1 km på hver side av Ormsåni båndlegges mot hyttebygging. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Begrunnelse: Punktene b og c er nødvendig for villreinens beiting og trekk i området og en følge av at anleggsvegen blir bygget. Det er vesentlig at disse vilkår blir medtatt i de alminnelige konsesjonsvilkår.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, rapport fra geofaglig befaring august 1977:

«Den planendring utvalget er forelagt for uttalelse, vil ut i fra de geofaglige forhold ikke forringe området. Men her er verneverdige lokaliteter av kvartærgeologisk/geomorfologisk art, og disse må forbli uberørte. Da planene ikke er kjent i detalj, må faglig ekspertise delta i detaljplanlegging og under markarbeidet slik at en unngår å skade de interessante forekomstene. Det tenkes her spesielt på veibygging fra riksvei 12 til dam Lislevatn, masseuttak og anleggssteder.

Fluvialgeomorfologisk er planendringen uten betydning.

Imidlertid påpekes til tross for at konsesjon er gitt, at Byrtevannsbekkens felt inneholder interessante lokaliteter. En tør derfor be om at faglig ekspertise blir tatt med på råd når disse inngrepene planlegges. Ved dette håper vi at de mest interessante lokaliteter kan registreres og eventuelt forbli uberørt. Dette gjelder de kvartære avsetningene øst for Hartevatn og de fluviale forhold i Byrtevannsbekkens delfelt.»

Deretter fortsettes fra søknaden:

«9.2. Kommentarer til innkomne uttalelser.

9.2.1. Vedrørende uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Side 34. 1. a. Vedsørende vannstand i Lislevatn.

Det er ingen uoverensstemmelse mellom direktoratets syn og vår planendringssøknad.

Side 34. 1. b. Minstevannføring nedenfor Lislevatn.

Vårt forslag til minstevannføringer er noe bedre enn det direktoratet mener er nødvendig, idet direktoratet ikke finner det påkrevet med nærmere spesifikasjoner for minstevannføringen nedenfor samløpet med Børtemannsbekk. Vi ville selvsagt ønske en forenkling overensstemmende med direktoratets syn, men er ellers innstillet på å oppfylle avtalen med Bykle kommune på dette punkt.

For øvrig mener vi at det er et viktig moment når direktoratet er inne på at en stor minstevannføring i Otra nedenfor samløpet med Børtemannsbekk vil i tørre år kunne føre til en så stor nedtapping av Breivatn-Sesvatn-magasinet at fisket her kan skades mer enn en stor vannføring i Otra nedenfor Børtemannsbekk gagner. Spørsmålet har vært diskutert med Bykle kommune, og her er vi for vår part åpne for utspill fra direktoratet om hva som skal ha prioritet, vannføringer i Otra eller vannstand/magasin i Breivatn-Sesvatn som i tørre somre vil kunne bli tappet helt ned.

Side 35. 1. c. Vedrørende damsted Lislevatn.

Nedre damalternativ vil kunne brukes av oss, og vi er villige til å forsøke å få til en effektiv fisketrapp i dammen.

Side 35. 1. d. Terskler i Otra mellom Listevatn og Hartevatn.

Av søknadens pkt. 7.1.6. fremgår det at vi ser positivt på bygging av terskler, selv om strekningen dessverre ikke ser ut for å egne seg særlig godt for terskelbygging.

Side 35. 1. e. Vedrørende fiskesperrer.

Vi vil be om at en generell bestemmelse om oppsetting av fiskesperrer ikke blir tatt med i en eventuell tillatelse til planendring, da man til i dag så vidt vi vet ikke har funnet frem til praktiske utførelser av sådanne sperrer.

Selv grinder med stor lysåpning 40—60 mm, gror igjen på ganske kort tid av røtter, plast, gress etc. En grind med passende åpning for å hindre småfisk å gå gjennom ville derfor sannsynligvis måtte kreve meget hyppig rensing, noe som ville være praktisk ugjennomførbart for de fleste dykkede inntak i det omfang vårt selskap da måtte regne med å få slike sperrer.

Side 35. 2. a. Store Førresvatn. Vannstand om sommeren.

Vi ønsker sterkt å kunne holde vannet nede 1,5—2 m om sommeren, av hensyn til overføring fra Lislevatn. Dr. Gunnerød har på forespørsel bekreftet at en slik nedtapping på 1,5—2 m under H.R.V. sannsynligvis ikke vil være mer skadelig for fisken enn 1 m under H.R.V., og at det direktoratet ønsker er å få bedret forholdene i forhold til bruken av magasinet i dag.

Side 35. 3. a. og b. Steintipper. Stengning av anleggsveier.

Steintipper vil i henhold til vanlig praksis bli behandlet i forståelse med naturvernkontoret ved Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Når det gjelder bruk av anleggsveien til Ormsa, ser I/S Øvre Otra helst at veien blir stengt permanent ved østre ende av Vatnedalsvatn, slik som vi allerede nå gjør, i forståelse med Kraftforsyningens Sivilforsvarsnemnd, fordi Holen kraftverk er et lukket anlegg. Videre vil vi anse det som nødvendig å stenge veien der hvor den kommer til å gå i tunnel som for en del utgjøres av atkomsten til inntakslukekammeret for Holen kraftverk.

9.2.2. Vedrørende uttalelse fra kontaktutvalget for vassdragsreguleringer.

Denne uttalelse omfatter geofaglige forhold.

I rapportens side 1, pkt. c, heter det: «En antar anleggsarbeid og steintipp ved Lislevatn.»

Dette kan lett misforståes. Se pkt. 3. 1. Det blir ingen steintipp ved Lislevatn. Tunnelutslaget vil bli drevet fra tunnelen. Støping av inntaksarrangementet og dam ved utløpet av Lislevatn må riktignok utføres åpent i dagen. Men det blir minimal tilrigging og små synlige landskapsmessige endringer når opprydding er foretatt.

Når det gjelder de geofaglige forhold, kan vi ikke se at uttalelsen fra kontaktutvalget på noe punkt er imot planendringen. Vi er selvsagt innstillet på å etterkomme de krav som fremsettes i konklusjonen på side 5 om at faglig ekspertise må få delta i detaljplanleggingen under markarbeidet, slik at skade kan unngås på det som forekommer av interessante lokaliteter av kvartær-geologisk/geomorfologisk art.

10. *Diverse.*

10.1. Tidsfrister etc. Se bilag E, tegning 001.

Holen kraftverk skal etter planen være ferdig for produksjon 1. juni 1981.

Planen går videre ut på å være ferdig med overføringen av Otra til Vatnedal innen 1. april 1982, altså før snøsmeltingen begynner. Betingelsen for å klare dette programmet, som er ganske stramt, er at det foreligger avgjørelse på planendringssøknaden senest innen 1. november 1978.

Holen kraftverk vil i det utbyggingstrinn som nå er påbegynt, få et årlig tilløp på 1 162 mill. m³/år, og en årlig produksjon på 765 GWh. Av dette skyldes 598 mill. m³/år den omhandlede overføring av Otra til Vatnedelsvatn, og dette tilsvarer igjen en produksjon på ca. 394 GWh/år.

Hele 45 pst. av årsavløpet kan regnes med å komme i løpet av 2 måneder under snøsmeltingen i de områdene det her gjelder. En utsettelse på 2—3 måneder i avgjørelsen på nærværende planendringssøknad, vil altså kunne føre til at man mister en produksjon på omkring 175 GWh for året 1982.

Idet vi henviser til avtale med Bykle kommune, og til de positive uttalelser fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, håper vi derfor at søknaden vil bli behandlet på raskest mulig måte.»

Med brev av 5. desember 1977 har I/S Øvre Otra oversendt følgende uttalelse fra Botanisk avdeling ved Universitetet i Trondheim (DKNVS), datert 16. november 1977:

«Sommeren 1977 fikk jeg anledning til å oppsøke Vidmyr og vedlagt følger kopi av rapport til Miljøverndepartementet vedrørende verneverdien av Vidmyr i forhold til andre myrer i området.

I forbindelse med vern av Vidmyr har jeg foreslått at det taes med områder nord og vest for myra. Dette er bl. a. nødvendig for å hindre at inngrep i områdene omkring skal virke inn på selve myra. Jeg er også nylig blitt kjent med at fylkesmannen i Aust-Agder foreslår et større landskapsvernområde som inkluderer Vidmyr og områdene nordover. I sør og øst danner Otra/Lislevatn naturlig vernegrense.

Vidmyr med nærmeste omgivelser har høg verneverdi, og det er sterkt ønskelig at inngrep som kan ha innvirkning på hydrologi, vegetasjon o. l. unngås. Generelt er det også uheldig at naturfreda områder grenser opp mot sterkt regulerte vassdrag. Nå er allerede Otra påvirket av kraftutbygging høgere opp i vassdraget. Etter det jeg har forstått er imidlertid endringen i Otra innen det aktuelle området små, og vannstanden i Lislevatn er som før.

Lislevatn og Otra grenser direkte mot det aktuelle verneområdet over en avstand på ca. 5 km. Nedom Lislevatn flyter Otra de første 1,5 km for det meste stille og brei, og elva er lite nedskåret i terrenget. På dette partiet av elva og langs Lislevatn grenser de store myrområdene på Vidmyr direkte mot elva og vatnet ,og overflaten på de store, flate myrene ligger delvis bare noen dm over vannnivået i vassdraget.

Lenger nede er Otra noe mer skåret ned i terrenget, i alle fall i forhold til de store myrflatene på Vidmyr. Elva går stridere innen dette partiet på 2—3 km.

Ved de planendringer det er søkt om, vil Otra stenges med dam ved utløpet av Lislevatn. Nedenfor dammen vil Otra ha sterkt redusert vannføring. Dette vil påvirke de tilgrensende landområder, både ved endra grunnvannsforhold og fuktige forhold.

Den planlagte overføring av vann fra Lislevatn til Breivevatnet er planlagt like nord for selve Vidmyr, men innenfor området som bør fredes. Jeg kjenner ikke til om denne overføringstunnel vil bety vesentlige inngrep i området. I alle fall ved inntaket ved Lislevatn vil det måtte bli tunnelinnslag.

Konklusjon.

Vidmyr med nærmeste omgivelser har høg verneverdi og området bør skånes mot tekniske inngrep. Det må også hindres at utbygging i tilgrensende områder virker inn på de verneverdige områdene.

Den planlagte kraftutbygging betyr sterkt redusert vannføring i elva øst for det planlagte reservatet. Dette vil påvirke de tilgrensende landområder ved endra grunnvannsforhold og luftfuktighet. Særlig vil dette kunne influere på Vidmyr i de øverste delene ved Lislevatn der vassdraget grenser direkte mot de store myrområdene. Jeg må på dette grunnlag fraråd at det gis konsesjon for den planlagte utbygging ved Lislevatn.

Dersom det likevel gis konsesjon for utbygging bør det stilles følgende krav:

1. Inngrep på vestsida av Lislevatn må hindres. Særlig gjelder dette ved dammen ved utløpet av Lislevatn. Men også ved overføringstunnelen mellom Lislevatn og Store Førsvatn som er planlagt like nord for Vidmyr må sår i landskapet unngås.
2. Det må stilles krav til minstevannføring i Otra nedenfor Lislevatn. Så langt som mulig må Lislevatn og Otra få vannspeilet i naturlig nivå. Dette gjør det nødvendig å bygge terskler i Otra. Særlig er dette viktig i ca. 2 km nedenfor Lislevatn. Her ligger også forholdene bedre til rette for terskelbygging enn lenger nede.»

I/S Øvre Otra har kommentert uttalelsen slik:

«1. Uttalelsens side 2, linje 7—10 ovenfra kan tyde på en forestilling om at det vil bli et tunnelinntak i det området som er foreslått fredet. Dette er i tilfelle en misforståelse. I henhold til de planer for fredning som er blitt forelagt for oss, har vi lagt tunnelinntaket et godt stykke utenfor grenser for fredning.

   Og det er planen å drive alle arbeider med inntaket fra tunnelen. Tilkjøring av nødvendige anleggsmaskiner skal også foregå gjennom tunnelen. Vi har med hensikt unngått det området som skal fredes, ved å legge tunneltverrslaget i Mjåvassdal, selv om tunnelen dermed blir atskillig lengre og dyrere enn hvis den var drevet direkte fra Lislevatn.

   Selve fredningsområdet vil få kontakt med og bli berørt av anlggsarbeidene bare ved vestre feste av den lave dam/ terskel som må bygges ved utløpet av Lislevatn.

2. Det er riktig når det i avsnitt 2 i konklusjonens side 2 påpekes at planendringen vil bety sterkt redusert vannføring i elven øst for Vidmyr. Vi vil imidlertid påpeke at det til sine tider i sommerens tørreste perioder, og også store deler av vinteren, vil komme til å gå mer vann på

den aktuelle elvestrekning enn tilfellet er nå, hvis vårt forslag om minstevannføring blir fulgt. Videre bør det ikke glemmes at Otra nedenfor sam øpet med Børtemannsbekk også kommer til å føre flomvann som antagelig vil kunne komme opp i 20—25 m³/sek. ved forholdsvis normale vår- og høstflommer. Siden det da alltid vil komme til å gå vann i elveleiet, og i vannfattige perioder mer enn nå, kan vi vanskelig forstå terrenget som Vidmyr utgjør, vil kunne endres merkbart og til skade for Vidmyr, hvis planendringen gjennomføres.

Vi er innforstått med Vidmyrs store verdi som reservat. Men vi mener at hensynet til reservatet vil kunne bli ivaretatt på en ansvarlig måte, f. eks. ved de foranstaltninger og tiltak som vi har foreslått, slik at også de store verdier som området representerer i energisammenheng, og som er påpekt i søknadens pkt. 6, ikke skal gå til spille for landet.

De foranstaltninger og tiltak som vi foreslår går ut på at vannstanden i Lislevatn vil bli uendret (se pkt. 3.1., siste avsnitt og 3.4. i søknaden), og minstevannføring i Otra nedenfor Lislevatn (se pkt. 8.3. i søknaden). Dette stemmer da også helt overens med de krav som uttalelsen fra DKNVS-muséet mener bør stilles, hvis konsesjon for planendringen blir gitt.»

Søknaden ble kunngjort på vanlig måte i Norsk lysingsblad og i 3 lokalaviser. Den ble forelagt distriktet og Miljøverndepartementet, og dokumentene ble lagt ut til alminnelig gjennomsyn på kommunekontoret i Bykle.

Fylkesmannen i Aust-Agder har 25. januar 1978 oversendt brev fra fylkets naturvernkonsulent 10. s. m., der det heter:

«I Hovedområdet har fylkesmannen i brev datert 19. november 1976 foreslått at et område på 100—110 km² utlegges som landskapsvernområde. Kopi av brev og kart vedlegges.

Kraftverkets foreliggende planer vil bl. a. medføre bygging av 2 veger, en kraftoverføringslinje, en dam og anlegg av tippområde innenfor landskapsvernområdet.

Hva angår Videmyr — som utgjør en liten del av landskapsvernområdet — blir dette som opplyst av I/S Øvre Otra berørt ved vestre damfeste av dam ved Lislevatn når en ser på det anleggsmessige.

I tillegg til eventuell etablering av Videmyr som naturreservat er det til vurdering å etablere et våtmarksreservat for den del av Lundane som grenser ned til Lislevatn. I det samme området kan det også bli aktuelt å gi kvartærgeologiske forekomster vern etter naturvernloven.»

Senere er det fra I/S Øvre Otra innkommet en omfattende rapport fra Norsk institutt for vannforskning (NIVA), datert 3. mars 1978.

NIVA's konklusjoner lyder:

«På grunnlag av data og vurderinger lagt fram i rapporten, vil NIVA gå inn for følgende minstevannføringer og tilbake:

a) Otra mellom Lislevatn og Byrtemannsbekken: 1—2 m³/s. gjennom året. Tiltak for fisket vurderes.

b) Otra på strekningen forbi Hovden: minst 3,5 m³/s. i perioden etter snøsmelting og fram til 15. oktober; minst 1,5 m³/s. deretter i vinterperioden. Disse vannføringene betinger tiltak for å begrense utslipp fra Hovdenområdet.

c) Otra fra utløp Hartevatn til samløp Løyningåni: minst 0,5 m³/s. gjennom hele året. Denne minstevannføringen må imidlertid ikke medføre nedtapping av Hartevatn under K 757,3 (jfr. punkt f). Av hensyn til utseendet bør terskelbygging vurderes. Elvestrekningen vil bli helt uegnet som resipient. Mulig bosetting eller andre forurensende aktiviteter langs strekningen må frarås.

d) Otra etter samløp med Løyningåni, ned til Sarvsfoss: her vil vi tilrå at Miljøverndepartementets forslag fra 1974 (se St. prp. nr. 140, s. 91) tas opp på nytt. Dette forslaget gikk ut på 3 m³/s. hele året. Selv med denne minstevannføringen er elvestrekningen lite egnet som resipient. Belastning ut over dagens situasjon bør unngås.

e) Otra, Sarvsfossen — innløp Bykil: her vil elveløpet bli så godt som helt tørrlagt. Elvestrekningen bør ikke få minstevannføring. En tilgroing med busker og kratt kan skje dersom flomvannføringer ikke slippes i det tørrlagte elveleiet. Dette er bedre enn en minimal minstevannføring, som ikke kan gjøre stort til eller fra med hensyn til å opprettholde elva som vannløp.

f) Hartevatn: våre undersøkelser viser at innsjøen kan bli utsatt for en uheldig utvikling, dersom ikke utbyggingen av Hovden-området styres på en god måte. Rensetiltak er absolutt nødvendig dersom Hartevatn skal brukes som resipient. Selv med renset avløpsvann er innsjøen ingen god resipient, og det ville være ønskelig å lede avløpsvannet til et annet sted.

For å unngå en framtidig uheldig utvikling av innsjøen bør tilløpet ikke reduseres under det nivå som planendringen legger opp til, dvs. 250—300 mill. m³/år. Med denne vanntilførslen er det neppe grunn til å frykte problemer i resipientsammenheng dersom rensetiltakene på Hovden følger takten i en utbygging av området.

Hartevatn er sterk påvirket av den nåværende regulering på 7,0 m. Denne gir seg utslag i endringer av bunnvegetasjonen og fravær av bunnsamfunn som er til stede i mindre regulerte innsjøer. Fisket er preget av overbefolkning og minsket tilvekst.

Ved planendringen vil vannstanden i Hartevatn bli mer stabil og ligge på K 757,3 med mindre avvik i følge simuleringsberegninger. En utjevning av vannstanden vil få gunstig innvirkning på etablering av bunnvegetasjon og bunndyr i innsjøen, med mulig positiv innflytelse på fiskeforholdene. Denne siden av planendringen er derfor ønskelig.

Det må understrekes at den positive innflytelse som utjevning av vannstand i Hartevatn kan få, helt vil forsvinne dersom innsjøen av og til tappes helt ned til K 751,9 som det er konsesjon for. I dagens situasjon tappes innsjøen ned, riktignok til en høyere kote, hvert år. Dersom en slik nedtapping skjer med lengre tidsrom vil det likevel oppstå skadevirkninger, fordi flerårige samfunn blir påvirket.

Etter vårt syn er det ønskelig å sikre at Hartevatn ikke tappes ned mer enn reguleringshøyden 1,6 m (ned til K 757,3). Det er grunn til å endre manøvreringsreglementet på dette punktet for å sikre den positive innflytelse som I/S Øvre Otras planendring kan få på Hartevatn.»

I tilknytning til ovenstående pkt. d tas med følgende utsnitt fra selve rapportens omtale av vassføringsforholdene på strekningen fra samløpet med Løyningsåni og ned til Sarvsfossen:

«På denne strekningen er det, etter konsesjonsvilkårene 15. november 1974, pålagt minstevannføring på 2 m³/s. (sommer), henholdsvis 1 m³/s. (vinter) ved Hoslemo VM. Både NVE-Hovedstyret og Industridepartementet (jfr. St. prp. nr. 140) anfører at «naturlig minstevannføring» ved Hoslemo er ca. 1 m³/s. Som f. eks. figur 2—6 viser, er dette klart villedende. I NVE's vannføringsmålinger fra VM 535 Hoslemo 1918—1974 er absolutt minste målte ukeverdi 2,4 m³/s., laveste ukemiddel er 7 m³/s. og 10. persentil i varighetskurven er ca. 13 m³/s. Virkelig lavvannsføring ved VM 535 Hoslemo er derfor ca. 13 m³/s., og det kan påregnes skadevirkninger i de tilfeller der vannføringen settes lavere enn dette.

Elvestrekningen vil bli dårlig egnet som resipient med redusert vannføring. Allerede i dagens situasjon er det ved flere anledninger observert betenkelige konsentrasjoner av næringsstoffer, spesielt fosfor (jfr. tabell 3—2).

Konsesjonsvilkårenes minstevannføringer er klart for lave, og det er grunn til å tvile på grunnlaget som de er kommet fram på.»

Både fylkesmannens brev og NIVA's rapport er gjort kjent for såvel Miljøverndepartementet som de lokale organene som behandler søknaden.

Bykle formannskap har i møte 29. januar 1978 vist til tidligere vedtak i kommunestyret vedrørende godkjenning av avtale mellom kommunen og I/S Øvre Otra. Formannskapet mener at dette må betraktes som kommunens uttalelse og understreker at

«berre ei fullsetting av dei hovedvilkåra kommunen har sett i samband med denne planendringa setter kommunen i stand til fullt å kunne tilrå søknaden.»

Avtalen, som også er nevnt flere ganger i søknaden, lyder:

«I.

Ved kgl. res. av 15. november 1974 fikk Interessentskapet tillatelse til å foreta diverse reguleringer og overføringer i øvre del av Otravassdraget i Bykle i forbindelse med utbyggingen av fallet i hovedelven og en rekke sidevassdrag.

Interessentskapet vil ultimo 1977 sende søknad til Industridepartementet om endring av planene. Søknaden går i korte trekk ut på å overføre Otra til Vatnedalsvatn gjennom tunnel via Førresvatn direkte fra Lislevatn i stedet for ved pumping fra Hartevatn. Den planlagte pumpestasjon ved Hartevatn flyttes til Breivevatn. Anleggsveien på sørsiden av Vatnedalen forlenges til vestenden av Vatnedalsvatnet. Børtemannsbekken skal som tidligere renne til Otra. Planendringen forutsetter også endret plassering av tunnelmasser. bygging av nye kraftlinjer etc. Det vises for øvrig til Interessentskapets detaljerte søknad.

II.

Bykle kommune vil ikke motsette seg at utbyggingsplanene blir endret slik som det søkes om, under forutsetning av at nærværende avtale blir lagt til grunn og sideordnet med de konsesjonsvilkår som måtte bli fastsatt av de bestemmende myndigheter.

III.

For å hindre tørrlegging forplikter Interessentskapet seg til å holde en minstevannføring i Otra ved utløpet av Lislevatn på minst 2 m³/sek. i tiden fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og minst 1 m³/sek. i tiden fra 15. oktober til snøsmeltingens begynnelse.

Videre skal vannføringen i Otra umiddelbart nedenfor samløpet med Børtemannsbekken ikke være mindre enn 4 m³/sek. fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og ikke mindre enn 1 m³/sek. i tiden fra 15. oktober til snøsmeltingens begynnelse.

De nødvendige endringer av gjeldende manøvreringsreglement utformes av konsesjonsmyndighetene.

IV.

Magasinet i Breivavtn/Sesvatn skal fortrinnsvis benyttes til å opprettholde de under III fastsatte minstevannføringer i Otra og Interessentskapet forplikter seg til å manøvrere magasinet med sikte på å holde disse vannføringene. Interessentskapet har dog rett til å holde et buffermagasin på 0.5 m i Breivatn/Sesvatn av hensyn til flomdempning.

Dersom det ikke er muplig for Interessentskapet å beholde nevnte vannføringer, og magasinet har vært brukt i samsvar med bestemmelsene i denne avtale, skal det ikke anses som avtalebrudd at vassføringene i slike perioder ikke kan holdes som forutsatt.

Interessentskapet skal sørge for at disponibelt magasin blir brukt til dette formålet, også så snart som mulig sørge for at vannføringene i Otra økes til fastsatte minimumsverdier.

Eventuell annen bruk av magasinet, f. eks. ønske om å holde høyere vannstand i Breivatn/Sesvatn enn det som er mulig som følge av tapping for minstevannføringer, kan bare fastsettes av konsesjonsmyndighetene, og slik at partene har hatt anledning til å uttale seg i henhold til vanlige regler. Interessentskapet

skal ikke under noen omstendighet ta noe initiativ til endring av manøvreringsreglementet uten at Bykle kommune samtykker.

V.

Interessentskapet forplikter seg til ved nærværende avtale ,ikke å søke om andre endringer av planene for overføring av Otra til Vatnedal enn de som er medtatt i foran nevnte søknad.

Interessentskapet forplikter seg også til ikke å søke om overføring av Børtemannbekken til Lislevatn, uten etter pålegg fra bestemmende myndigheter.

VI.

Overføringsanlegget med tunneler, steintipper, kraftlinjer, atkomstveier, riggområder og brakkeområder m. v. må legges og utføres slik at de forårsaker minst mulig skade på natur og miljø i de berørte områder.

Det forutsettes at den endelige utforming av planene på vanlig måte blir forelagt kommunen og NVE til godkjenning før anleggsarbeidene settes i gang.

VII.

Interessentskapet er villig til å fjerne den nye anleggsveien fra R. 12 til damstedet ved Lislevatn.

VIII.

Til utførelse av nødvendige tiltak for å redusere de ekstra skader planendringen vil påføre kommunen, til dekning av næringsfond, til å bedre det lokale miljø i utbyggingsområdet og til å skaffe kommunen varige arbeidsplasser når anlegget er avsluttet, skal Interessentskapet stille til disposisjon for kommunen et beløp på kr. 10 000 000 — timillionerkroner.

Beløpet forfaller til betaling den dag søknaden om planendring godkjennes av myndighetene. Fra denne dato eller senest fra 1. august 1978 og til betaling skjer, betales 10 pst. p. a. i rente. Rentes-rente betales med 1 års mellomrom.

IX.

Ved steintippen på Breive skal Interessentskapet deponere 25 000 m^3 tunnelmasse som skal stilles til rådighet for kommunen. Massen må være fjernet innen 2 år etter at Breive pumpestasjon er satt i drift.

Partene sørger i fellesskap for å få etablert rett til tilfredsstillende atkomst for nødvendige maskiner og transportutstyr for uttak av denne masse. Kommunen plikter å ta ut massen etter retningslinjer som bestemmes av NVE.

Tillatelse til slik disponering av steinmassene forutsettes innhentet av partene i fellesskap i forbindelse med avgjørelsen av søknaden om planendringer.

X.

Bykle kommune er med denne avtale ikke forhindret fra å fremme krav om naturverntiltak på vanlig måte, så som krav om terskler m. v. på de tørrlagte elvestrekninger.

XI.

Med denne avtale regnes med at endelig oppgjør i forbindelse med planendringen er foretatt mellom partene. Dette gjelder dog ikke hvis vedkommende myndigheter skulle pålegge kommunen uforutsette økonomiske byrder som skyldes overføringen av Otra fra Lislevatn.

Eventuelle spørsmål om tilleggsvederlag skal da kunne tas opp til drøfting mellom partene. Dersom enighet ikke oppnås, avgjøres spørsmålet ved skjønn som påstevnes av I/S Øvre Otra.

XII.

Interessentskapet dekker kommunens utgifter til teknisk og juridisk bistand i forbindelse med inngåelsen av nærværende overenskomst.

XIII.

Nærværende avtale bortfaller hvis det ikke gis tillatelse til å gjennomføre de planene som søknaden om planendring omfatter.»

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre og Aust-Agder fylkesskogråd har i møter henholdsvis 6. og 28. februar 1978 ingen merknader til søknaden.

Aust-Agder fylkesfriluftsnemnd ga følgende enstemmige uttalelse i møte 23 .mai 1978:

«1. Nemnda kan ikke anbefale at det gis konsesjon for planendringer da dette vil ha store skadevirkninger på frilufts- og naturverninteressene. En viser i den forbindelse til St. prp. nr. 140 (1973—74) hvor tilnærmet lik utbygging ikke ble gitt konsesjon p. g. a. skadevirkningene på naturmiljøet.
2. Nemnda vil derimot ikke motsette seg økt regulering, ved perifere magasiner, for derved å øke kraftproduksjonen.
3. Uansett om det blir gitt konsesjon for planendringen eller ikke vil nemnda anbefale at reguleringen av Hartevatn blir begrenset mellom HRV 758,9 og LRV ved pumping 757,3.
4. Dersom det skulle bli nødvendig med økt vassføring 5 m^3/sek. om sommeren og 3 m^3/sek. om vinteren forbi Hoslemo VM må vannet tas fra Vatnedalsdammen dersom en ellers ville underskride LRV 757,3 ved Hartevatn.
5. Nemnda slutter seg ellers til de synspunkter som er fremkommet i saksforberedelsen.»

Fra nevnte saksforberedelse hitsettes:

«Hva angår friluftsinteressene så berører inngrepene ved Lislevatn selve kjernen for friluftsaktivitetene i Hovdenområdet.

Da fylkesmannen i sin tid fremmet forslag om at det burde etableres et landskapsvernområde på 100 km^2 i området nord for Hovden så var begrunnelsen ved siden av de rene naturverninteresser som er dokumentert tidligere, også hensynet til friluftslivet. Det syntes den gang helt åpenbart at dersom området skulle bli beslaglagt med hytter, som det forelå planer om, ville verdien av området bli sterkt redusert, dermed ville antakelig også Hovden som et fremtidig turistsenter bli mindre attraktivt.

At det nå fremlegges planer for kraftutbygging gjør at man likevel får den situasjon man har tilstrebet å unngå, nemlig at arealene blir ødelagt av utbygging — denne gang ikke hytter — men kraftutbygging.

Det er hevdet fra utbyggerne at inngrepene er skånsomme, men deres eksistent gjør likevel området langt mindre interessant for flere brukergrupper. I dette store, tilnærmet uberørte området vil en få veier, kraftlinjer, dammer, tverrslag m/tipper, dette bidrag til å redusere områdets verdi.

Konsesjonssøknaden er mangelfull både når det gjelder naturvern og friluftsliv.

Hva angår naturverninteressene vil en peke på at skadevirkningene i strandsonen ved regulering av Lislevatn ikke er utredet tilfredsstillende. Det er naturlig at konsesjonssøkerne tar kontakt med Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer for å få utredet dette forhold.

Skadevirkningene som den foreslåtte utbygging vil medføre på friluftslivsinteressene er heller ikke utredet.

Det er neppe forsvarlig å behandle i konsesjonssakene før disse problemer er utredet f o r s v a r l i g.

En er vel kjent med behovet for økt energitilgang. For å unngå regulering og flere tekniske inngrep i området med tilhørende skadevirkninger vil en anbefale at reguleringen i mindre sentrale områder utvides.»

F y l k e s u t v a l g e t i A u s t - A g d e r gjorde på møte 3. juli 1978 følgende vedtak:

«Fylkesutvalget vil tilrå at det gis konsesjon for den omsøke reguleringsendring på følgende vilkår:

1. At minstevannføringen forbi Hovden settes til minimum 4 m³/sek. om sommeren og 1 m³/sek. om vinteren.
2. At reguleringen av Hartevatn begrenses til 1,6 m ned til kote 757,3.
3. At det overveies om minstevassføringen ved Hoslemo vannmerke som nå er fastsatt til minimum 2 m³/sek. om sommeren og 1 m³/sek. om vinteren kan økes.
4. At alt anleggsarbeid utføres så skånsomt som mulig og at spesielt arbeider i det påtenkte landskapsvernområdet nord for Hovden planlegges i samarbeid med naturvernmyndighetene.»

Fra fylkesrådmannens innstilling tas med følgende utsnitt:

«4. *Otra mellom Hartevatn og Sarv.*

På den øverste del av denne strekningen overfor Løiningså, er det ikke krav om minstevassføring. Ved Hoslemo vannmerke er det inntil videre satt en minste vassføring på 2 m³/sek. om sommeren og 1 m³/sek. om vinteren. Det antas at regulanten vil bruke Hartevatn til å oppnå minstevassføring ved Hoslemo noe som kan føre til at det blir aktuelt å bruke de syv meters reguleringshøyde som en har i dag. Hvis dette er riktig vil det også gi en minstevassføring i Otra ovenfor Løiningså, men det skjer sannsynligvis på bekostning av Hartevatn.

Når det gjelder minstevassføringen ved Hoslemo kan det være verd å peke på at NIVA mener de tall som er anført i St. prp. nr. 40 (1973—74) som naturlig minstevassføring er klart villedende. NIVA mener at minstevassføringen bør settes høyere og går inn for at den minstevassføring som Miljøverndepartementet kom fram til i 1974, nemlig 3 m³/sek. bør gjøres gjeldende. Dette må imidlertid ikke skje på bekostning av Hartevatn ved å gjøre bruk av reguleringshøyden på 7 m. I stedet bør det vurderes å slippe vann fra Breivatn, alternativt Vatnedalsvatnet for å oppnå en tilfredsstillende vassføring ved Hoslemo vannmerke. Inntil 1 m³/sek. i minstevassføring om vinteren og 4 m³/sek. om sommeren vil en imidlertid få ved å nytte minstevassføringen i Otra ovenfor Hartevatnet. Dette skulle kunne gjøres uten at det får betydning for pumpevannmengden fra Breive. På strekningen Hartevatn/Sarv foregår det i dag en utstrakt hyttebygging og landskapet ligger til rette for mer intensive turistanlegg. Uten en tilfredsstillende minstevassføring vil det ikke kunne gjennomføres noen videre utbygging i området.

Fylkesrådmannen finner det meget vanskelig å foreta en objektiv vurdering av de fordeler som innvinnes mot de ulemper den omsøkte planendring vil medføre. Klare økonomiske fordeler må sammenlignes med skadevirkninger som en på forhånd ikke fullt ut kan vurdere, og som dessuten er vanskelig målbare. Ulempene er også avhengige av hvordan utbyggingen gjennomføres i praksis. En del av ulempene kan således bøtes på ved at arbeidet med tipper, massetak, demninger, veger og andre inngrep i naturen planlegges og utføres skånsomt og at sporene søkes fjernet mest mulig.

Fylkesrådmannen finner å måtte legge stor vekt på at Bykle kommune har anbefalt reguleringsendringen i henhold til den avtale som er inngått mellom kommunen, Otteraaens Brukseierforening og I/S Øvre Otra.»

F y l k e s m a n n e n i A u s t - A g d e r har i brev av 23. juni 1978 uttalt:

«Fylkesmannen finner for sin del å kunne tilrå konsesjon under forutsetning av at de vilkår som er tilrådd i de ulike uttalelser imøtekommes.

Spesielt vil fylkesmannen peke på viktigheten av at reguleringshøyden i Hartevatn fastsettes til 1,6 m og at laveste regulerte vannstand i Hartevatn fastsettes til kote 757,3.

Fylkesmannen vil videre peke på at det ut fra tungtveiende samunnshensyn kan bli nødvendig å øke vannføringen ved Hoslemo vannmerke til det maksimalt mulige innenfor konsesjonsvilkårene. Fylkesmannen vil også peke på at det må holdes en forsvarlig vannføring i vassdraget nedenfor Hartevannsdammen.

I Hovdenområdet og spesielt ved Lislevatn foreligger det meget sterke friluft- og naturverninteresser. I forbindelse med ev. anleggsarbeider ved Lislevatn forutsettes det at disse gjennomføres i nøye samråd med kommunen og fylkets naturvernmyndigheter.»

H ø y e s t e r e t t s a d v o k a t T h o r s t e i n V a l e, brev av 22. februar 1978:

«Undertegnede representerer en rekke grunneierinteresser som blir berørt ved den omsøkte planendring. Disse grunneierinteresser er vesentlig konsentrert om indre del av Hartevatn, særskilt benevnt Breivevatn, samt Store Førresvatn, Lislevatn og de mellomliggende elvestrekninger m. v.

De grunneiere som i første rekke blir berørt, angis som følgende:

1. Veringsdalen, gnr. 1, bnr. 8 og 10, eiere:
   ⅓ Birgit Lidtveit og Anne Lise Skjevesland.
   ⅓ Harald Breive.
   ⅓ Dreng Breive.
   Eiendommen berøres i Lislevatn, elva i Veringsdalen, Førresvatn m/elva.
2. Haugen (Breive), gnr. 1, bnr. 2, eier:
   Knut A. Breive.
   Eiendommen berøres i Breivevatn, Førresvatn og Bergetjønnane m. v.
3. Nordgarden (Breive), gnr. 1, bnr. 1, eier:
   ½ Per Tveiten.
   ½ Bjarne Tveiten.
   Eiendommen berøres i Førresvatn og Breivevatn. Videre blir eiendommen berørt med et veganlegg.
4. Flåten (Breive), gnr. 1, bnr. 6, eier:
   Olav K. Breive.
   Eiendommen berøres i Lislevatn og Breivevatn.
5. Londane, gnr. 1, bnr. 22, eier:
   Knut A. Breive jr.
   Eiendommen berøres i Lislevatn m. v.
6. Austigard, gnr. 2, bnr. 8, eier:
   Jorun Hovden, v/Bjørgulv Hovden.
   Eiendommen berøres for så vidt gjelder elven fra Lislevatn, foruten i Hartevatn m. v.

For øvrig representerer jeg grunneierinteresser som blir berørt i tilgrensende områder og i andre deler av vassdraget.

Omsøkte planendring ble kunngjort for de berørte grunneiere ved utlysing i lokalavisene den 30. desember 1977. Søknadsdokumentene ble etter anmodning først oversendt undertegnede på vegne av grunneierne den 6. januar 1978. Ved dette tidspunkt hadde Bykle kommunestyre allerede i midten av november 1977 inngått en avtale med konsesjonssøkerne, hvoretter kommunen mot et nærmere angitt vederlag aksepterte planendringen. Avtalen er inntatt som bilag B. til søknaden.

Bykle kommunes forhandlere og avtaleinngåelse med konsesjonssøkerne, har overhodet ikke vært gjort kjent for de berørte grunneiere jeg representerer. Det har følgelig heller ikke tidligere vært anledning til å framkomme med begrunnede uttalelser før kommunestyret hadde inntatt sitt standpunkt. Når kommunestyret derfor i sitt utgangspunkt synes å mene at planendringen ikke medfører vesentlig skade for berørte interesser, må dette sees på bakgrunn av den høyst mangelfulle behandling i kommunen, og dette at representantene i kommunen ikke har hatt tilstrekkelig kjennskap til de lokale forhold i det berørte felt av vassdraget.

Ut fra foranstående faktiske forhold, finner jeg grunn til å understreke at Bykle kommunes avtaleinngåelse med konsesjonssøkerne mot et vederlag på 10 mill. kroner, ikke må sees som en uttalelse fra distriktet m. h. t. berettigelsen og rimeligheten av planendringen, hensett til de interesser som blir skadelig berørt. At kommunen har sikra seg et betydelig vederlag for å inngå på avtalen, viser meget klart at det økonomiske motiv har overskygget hensynet til det utmarkområdet som må unngjelde for denne beslutning. At de berørte grunneiere ikke har fått anledning til å uttale seg før kommunen traff sin beslutning, viser også at de lokale interesser har vært ansett av underordnet betydning i forhold til det kommunen oppnår. Ved konsesjonsmyndighetenes behandling av saken, antar en imidlertid at vurderingsgrunnlaget må bli et helt anna enn ved den kommunale behandling.

Ad krav om bedre utredning omkring planendringen.

En vesentlig del av planendirngen berører Hartevatn, for så vidt pumpeinntaket skal flyttes til den indre del som går under navn av Breivevatn. Ved utredningen av saken er angitt en rekke data for Hartevatn, uten at det er gitt tilsvarende data for Breivevatn. Det ligger da opp til å benytte de oppgitte data for Hartevatn som også gjeldende for Breivevatn, således bl. a. på side 16 der det uten unntak anføres for Hartevatn at reguleringshøyden er 7,0 m.

Det er helt på det rene at gjeldende regulering i Breivevatn er begrensa av en terskel mellom Breivevatn og Hartevatn, slik at reguleringshøyden i hvert fall ikke overstiger 1,6 m. Siden reguleringshøyden beror på de naturlige forhold, og det ved den endrede og økede gjennstrømning kan komme til å skje fysiske endringer i profilet, er det klart det må bestemmes og fastsettes hvilken reguleringshøyde som kan utnyttes i Breivevatn. Bl. a. kan det være spørsmål om å sikre profilet ved div. tiltak.

Under henvisning til foranstående, må en kreve at det for konsesjonen i alle fall trekkes opp klare linjer for den reguleringshøyde som kan utnyttes i Breivevatn, og at det i forhold til dette klarlegges hvilken reguleringshøyde som hittil faktisk har kunnet utnyttes.

I denne sammenheng viser en til side 6 i søknaden, der det også reservasjonsløst angis 7 m regulering for Hartevatn, og 1,6 m som pumpemagasin. Det må angis at reguleringen på 7,0 m ikke gjelder Breivevatn, og at de 1,6 m pumpemagasin gjelder den øverste del av reguleringsmagasinet og bare kan tas ut fra toppen av magasinet.

Tilsvarende finner en på side 7 under pkt. 2.3. d. at a l t v a t n som kommer til Hartevatn, unntatt minstevannslippingen, kan pumpes gjennom Breivevatn. Dette kan vel bare gjelde så langt magasinet overstiger 1,6 m fra H.R.V.

Ad skader og ulemper for oppsitterne ved Breivevatn.

På nordsida av Breivevatn ligger Breivegårdene, med jord, beite og skogarealer som blir sterkt berørt av vannstandsendringer. Det er ikke bare reguleringshøyden i seg sjøl som har betydning for vekstforholdene, men spørsmålet er til hvilke tider av året vannstanden når til de forskjellige høydenivå. F. eks. vil disse endringer i vannstanden gjennom året kunne ha vesentlig innflytelse på jordstrukturen, fuktighetsforholdene om sommeren, vekstsesongens lengde m. v. Det foreliggende materiale gir ikke mulighet for at

grunneierne kan danne seg noe begrunna oppfatning av skadens omfang. Tendensen i endringen tyder imidlertid på at skadene blir vesentlige.

Breivevatn har hittil fått sitt tilsig fra Væringsåni og fra Førresvassåni, som begge kommer fra fjellvatn med ypperlig vannkvalitet. Breivevatn benyttes derfor til dekning av alle vannbehov for gårdsbrukene, liksom det gir maksimale muligheter for godt fiske og miljøet i det hele.

Ved den omsøkte planendring bortfaller denne situasjon, og det blir nå det forurensede vatn fra Hartevatn som føres inn iBreivevatn. Ut fra de analyser som foreligger, er det da klart at Breivevatn ikke lenger kan være drikkevannskilde, liksom miljøfaktorene for øvrig blir betydelig endret.

M. h. t. forholdene for båtholdet, må det også etableres tekniske innretninger som gjør det mulig å kunne bruke båtene til enhver tid. Herunder vil en peke på de mange utjenlige opptrekksanordninger som mange steder er blitt etablert i regulerte vatn, og som hver vår vanligvis er ødelagt av isen. Det må kunne være mulig å utvikle tekniske tilfredsstillende opptrekksanordninger som gjør det mulig å kunne holde båt for disse oppsittere som er avhengig av båt for sin virksomhet.

For øvrig vil en peke på andre konsekvenser av planendringen, så som framføring av ny kraftlinje, veganlegg som berører gårdsdrift og beitebruk, samt henleggelse av tippmasser ved gårdsbrukene, som medfører miljømessige og driftsmessige problemer.

Ad Store Førresvatn.

På side 16 i søknaden er under Store Førresvatn anført at reguleringshøyden på 7,0 m vil bli uendret. For så vidt det dermed menes å være etablert en lovlig reguleringshøyde slik det nå praktiseres, må jeg på vegne av mine parter protestere mot dette. Forholdet er nemlig at det i de siste år er foretatt en ytterligere heving av dammen ved påbygging med ca. 12″ på damkronen. Dette i forbindelse med en flytting av dammen. Herunder er oppført en hytte og et materiallager, og det er truffet disposisjoner som innebærer betydelige endringer i forhold til tidligere. Da det ikke er etablert noe lovlig grunnlag for disse endringer i forhold til mine klienter, vil det være uriktig å gi konsesjon på basis av at den bestående regulering med rettigheter er rettmessig etablert. Dersom de rettigheter som nå utøves skal danne grunnlag for framtida, må det søkes konsesjon for etablering av denne tilstand.

Ad Lislevatn.

Det synes hevet over tvil at planendringene vil medføre betydelige skader for Lislevatn og miljøforholdene i dette område. For så vidt finner jeg det tilstrekkelig å henvise til de allerede innkomne uttalelser fra Direktoratet For Vilt og Ferskvannsfisk, samt Universitetet i Trondheim, botanisk avd. Det er åpenbart at en her står overfor verdier av den største betydning for næringsvirksomheten og dermed bosettingen i dette område av Setesdal, og at det er grunn til å gå meget forsiktig fram. Jeg skulle anta det vil være riktig i forbindelse med konsesjonen å gi nokså vide fullmakter til Direktoratet for Ferskvannsfisk m. h. t. etter hvert å utforme de pålegg som vil være nødvendig for å opprettholde fiskebestanden. Så vidt betydelige interesser det her står om, også ut fra allmenhetens interesser, kan neppe noe pålegg til regulanten bli for vidtgående.

I forbindelse med Lislevatn og det område som her blir berørt, vil en ikke unnlate å nevne at Bykle kommune så sent som den 16. desember 1976 har gått inn for å etablere et landskaps/naturvernområde som ved planendringen blir sterkt berørt. Det synes åpenbart at Bykle kommune i den sammenheng har vært mer opptatt av å sikre miljøinteressene for kommunen enn situasjonen var ved inngåelsen av den siste salgsavtale med regulantene.

Ad Viltinteressene i området.

Mine klienter har betydelige interesser også når det gjelder alle former for jakt, og en vil fremholde de betenkeligheter som er kommet til uttrykk fra de hold som har uttalt seg i den forbindelse. Det er imidlertid meget vanskelig for grunneierne å gi en nærmere begrunnelse for sine betenkeligheter før hele situasjonen er utredet av viltsakkyndige.

På bakgrunn av foranstående bemerkninger vil jeg på vegne av mine klienter protestere mot at konsesjonssøknaden innvilges i den form den foreligger.»

Kristiansand og Oppland Turistforening har i brev av 25. februar 1978 uttalt bl. a.:

«I alt vesentlig kan vi ikke finne at planendringen medfører noe særlig nytt i forhold til konsesjon av 15. januar 1974 når det gjelder turistinteresser.

Vi ser med interesse at avtalen mellom Bykle kommune og I/S Øvre Otra er godkjent til begges tilfredshet.

Ellers slutter vi oss i det vesentlige til de tiltak Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har foreslått.»

Olav K. Breive og Knut A. Breive, brev av 30. mars 1978:

«Underskrevne er fastbuande på gardsbruk ved Breivevatnet og vert soleis sterkt berørt av den omsøkte planendring. Dette gjeld fiske i Lislevatnet, med elvi Otra, m. m. I Hovdenområdet er der ein stor kloakk som kjem fra hyttefelt, hotell, pensjonat, fastbuande m. m. All ureinske kjem soleis ned i Hartevatnet.

Skulle tunnelen Lislevatn—Førsvatnet koma og Veringselva og Førsvasselvi vert då burte, det vert då ikkje tilført reint vatn til Breivevatnet.

Ad Breivevatnet: Den naturlege vatngang fra Breivevatn til Hartevatnet. Planendringa dersom den får medhald, so kjem vatnet til å sirkulere motsatt retning, og soleis vert forurensa, ved sterk innblanding av kloakk, og soleis ubrukeleg til drikkevatn.

Desse 4 gamle bruki i Breive hev tidlegare fenge dei største vatni og delar av vatn regulert som magasin, det er då leit skulle ein få vatnet som ligg inntil gardane ødelagt som drikkevatn. Serleg i tørkeperiodar er det fleire som er avhengig av å ta reint vatn or Breivevatnet.»

Advokat Odd Simonsen, brev av 1. april 1978:

«Som hytteeier ved Breivevatnet må jeg protestere mot den konsesjonssøknad som foreligger. Jeg ser at saken er kommet så langt at det er lite trolig at en protest fra meg og de øvrige hytteeiere vil kunne ha noen innvirkning på avgjørelsen, men man bør i hvert fall ved utformingen av konsesjonsvilkårene ta hensyn til oss.

Av søknaden fremgår det at der skal legges en 66 kV linje i strekk til pumpestasjonen. Denne vi gå over det vakreste parti på Hovden —Breive — og vil bli meget skjemmende hva enten den legges til slutt over Breivevatnet eller krysser ved kanalen. Ser man hen til de store besparelser man har ved endringen av pumpestasjonens plassering må der kunne kreves at andre alternativer utredes.

Jeg nevnte at som hytteeier forsvinner jeg vel i billedet og det også om de øvrige hytteeiere ved Breive sikkert er enig med meg. Men dette er et spørsmål som angår oss alle. Dette er en naturvernsak og må behandles deretter.

Det er nødvendig at Naturvernkonsulenten snarest kobles inn og får gitt anledning til å uttale seg. Samtidig må søkeren pålegges å fremlegge andre alternativer. Det synes for meg å være riktig at ledningen blir lagt på den andre siden av Hartevatnet og at ledningen dels legges i spenn og i kabel. Jeg er klar over at utgiftene blir større, men dette kan gjøres uten at naturen som i søknaden blir ødelagt for all fremtid.

Jeg ber etter dette om å bli meddelt om saken vil bli sendt til Naturvernkonsulenten til uttalelse og om søkeren vil bli pålagt å fremkomme med forslag til nytt linjevalg.

Hartevatnet skal nu pumpes opp i Breivevatnet. Dermed vil vår vannkilde gå tapt. Dette er en sikker vannkilde idet forurensning fra gardene og de få hyttene er uten praktisk betydning. Nu vil dette bli ødelagt på grunn av kloakk fra hyttene på Hovden. Jeg nevner i denne forbindelse at søkeren har fått godkjent ca. 100 hytter på sitt område — og dette er vel også en del av avtalen med Bykle kommune.

Det må settes som et vilkår for konsesjonssøknaden at søkeren påtar seg å sørge for vannforsyningen.

Vi er ikke tjent med å bli tilkjent en erstatning, for det er ikke mulig for meg alene eller sammen med 3—4 hytteeiere å få en tilfredsstillende løsning.»

Aust-Agder Naturvern, brev av 24. april 1978:

«Generelt.

Da I/S Øvre Otra den 15. november 1974 fikk konsesjon på overføring av Otra til Vatnedalsvatn via pumping fra Hartevatn (Alt. C), — og ikke som nå omsøkt via tunnel fra Lislevatn (tilnærmet lik Alt. A), så hadde dette sin bakgrunn i hensyn til naturinngrepene i en av Otravassdragets mest vitale elevestrekninger.

I forbindelse med konsesjonen gitt i 1974 uttalte Bykle kommunestyre bl. a.

Fråsegn frå kommunestyremøte 27. juli 1972:

«Dei planar som I/S Øvre Otra nå legg fram er basert på den sterkast tenkjelege utnytting av kraftressursane. Inngrepa i naturen blir tilsvarende alvorlige. Når Bykle kommune likevel generelt sett tilrår søknaden, er det avdi ein finn det betre å samle motstanden mot dei delar av planane som skader mest og som gjev minst, nemlig overføring av Otra til Vatnedalsvatnet etter alt. A og dei øvste oppdemningsmetrane i Bossvatn.

Dei som er kjend i øvre Setesdal, veit at noko av den venaste naturen i dalen finn ein øvst oppe mellom Hovden og Bjåen. Det er også her at turismen har slått til med hotelldrift og hyttebygging. Utviklinga i det siste tyder på at dette berre vil auke på.

Bykle kommune kan difor ikkje gjera anna enn å gå mot alt. A, og berre tilrå alt. B, direkte pumping frå Hartevatn til Vatneralsvatn.»

Denne uttalelsen blant mange flere gikk sterkt inn for å bevare elvestrekningen Bjåen —Hartevatn i sin nåværende form, og anså som en hovedmotivering for å godta de øvrige dels omfattende reguleringer og overføringer i Øvre Setesdal.

Hovedstyret for NVE, Industridepartementet og Stortinget gikk videre og gikk inn for det tredje alt. (Alt. C), som var til minst skade for området ved Hovden—Bjåen, selv om dette alt. gav 79 GWh mindre kraft enn det primært omsøkte Alt. A, og ca. 20 GWh mindre kraft enn alt. B som for så vidt også var akseptabelt sett fra et naturvernsynspunkt.

Med andre ord ble konsesjonen for de meget omfattende vassdragsreguleringene i Øvre Setesdal godtatt, spesielt for det at elvestrekningen Hartevatn—Sæsvatn ikke ble berørt.

Det er derfor meget betenkelig at I/S Øvre Otra nå, — bare 3 år etter at hele vassdragsreguleringen har gjennomgått en grundig konsesjonsbehandling — på ny søker om en planendring som tidligere er avslått på grunn av naturinngrepene og ønsker denne vurdert løsrevet fra den store sammenheng. Verre er det at interesseselskapet først synes å ha «bondefanget» kommunen ved å tilby en billighetserstatning på 10 mill. kroner.

Dersom det for framtida skal bli en slik kutyme at utbyggerne først kan «kjøpe» de politiske myndigheter og deretter søke om konsesjon, da må det være tillatt å stille et spørsmålstegn om vi heretter kan forvente en forsvarlig og objektiv behandling av slike saker som i den grad angår oss alle.

Ut fra ovenstående vil vi anmode om at den formelle side ved denne konsesjonssøknaden må bli grundig vurdert.

Verneverdiene.

De mange spesielle naturvitenskapelige og miljømessige varneinteresser som er knyttet til dette vassdragsavsnitt, vil formodentlig bli påvist av andre instanser. Aust-Agder Naturvern vil for sin del begrense seg til kun å påpeke at omsøkte planendring vil vanskeliggjøre, — om enn ikke umuliggjøre — etableringen av det påtenkte landskapsvernområdet nord for Hovden. Hvilket det for øvrig har vært stor enighet om i kommunen og fylket.

Aust.Agder Naturvern har satt sin lit til

dannelsen av dette landskapsvernområdet, og sett dette som en garanti for at det her var positiv vilje til stede for å bevare et særpreget og unikt naturlandskap til glede for hele Setesdal og ikke minst Bykle kommunes egne innvånere og til de tusener som allerede har og vil komme til å etablere et fast forhold til Hovden området.

Det faktum at det er naturen i seg selv, som legger grunnlaget for den virksomhet som kommunen for framtida kan sette sin lit til, må ikke bli glemt. Vern av naturen i dette området er i realiteten av stor økonomisk verdi for kommunen, og er ikke kun av betydning for visse suspekte naturvernfantikeres ønskedrømmer.

Utbyggingsplanene.

I den foreliggende konsesjonssøknad er det i motiveringen for planendringen særlig lagt vekt på økt produksjon i Otravassdraget. De tallmessige gevinstoppgaver er imidlertid etter vårt skjønn relative, og i høy grad misvisende.

Med unntak av overføringen av Børtemannsbekken til Lislevatn vil omsøkte planendring være identisk lik Alt. A, som det primært ble søkt konsesjon for i februar 1972. Den gang ble kraftgevinsten ved valg av Alt. A framfor Alt. C (konsesjonstillatelsen) beregnet til 79 GWh. Når en av dokumentene ser at planendringen som nå omsøkes er et redusert Alt. A ved at minstevannføringen er økt og at Børtemannsbekken går til Hartevatn, vil kraftgevinsten bli redusert til maks 50 GWh, og ikke som anført i søknadsdokumentene 125 GWh. Den beregnede energiøkonomisering ved spart energi til pumping er et høyst usikkert tall som vil være avhengig av den vannstand som en til enhver tid har i Vatnedalsvatn.

Konklusjon.

Verdien av omsøkte planendring står ikke i noe forhold til de skader og ulemper reguleringen vil medføre. Aust-Agder Naturvern ville imidlertid ikke ha sett det som urimelig om en hadde søkt om en overføring etter Alt. B, da tapet av kraft i dette tilfelle antagelig ville bli mindre enn 30 GWh regnet i forhold til det omsøkte reduserte Alt. A.»

I/S Øvre Otra har fått seg forelagt ovenstående uttalelser og har gitt sine kommentarer i brev av 12. juli 1978. Innledningsvis har selskapet listet opp uttalelsene og deretter bemerket:

«Uttalelsene berører til dels samme spørsmål. Vi har derfor funnet det riktig, stort sett, å knytte våre bemerkninger til de spørsmål/saker som er reist, og altså ikke kommentere hver uttalelse for seg. Hver sak vi kommenterer vil imidlertid fremgå med et nummer i henhold til foranstående inndeling, og eventuelt også et sidetall som viser hvilken uttalelse som har behandlet spørsmålet.»

Da disse sidehenvisninger m. v. kan virke noe forvirrende, fordi sidetallene naturlig nok ikke faller sammen med vedkommende uttalelses plassering i nærværende sammendrag, har Hovedstyret foretatt rent redigeringsmessige endringer i denne forbindelse.

Etter dette lyder I/S Øvre Otras kommentarer:

«1. *Planendringen i forhold til den løsning det ble søkt om, men ikke gitt konsesjon på (alt. A i konsesjonssøknad, datert 23. februar 1972).*

I uttalelsene fra Aust-Agder fylkes Friluftsnemnd og Aust-Agder Naturvern fremstilles planendringen som «tilnærmet lik» eller «med unntak av overføringen av Børtemannsbekken til Lislevatn vil omsøkte planendring være identisk lik» det alternativ A som man i 1974 ikke fikk konsesjon på.

Den riktige fremstilling av disse forhold som man finner i planendringssøknaden, fremgår også for en del av hovedelementene av følgende oppsett:

Planløsning i henhold til:

Del av planløsningen	Alt. A i konsesjonssøknad av 23. februar 1972	Planendring
Børtemannsbekk. Overføring.	Kanal, ca. 3,2 km til Lislevatn.	Utgår.
Førresvatn. Økt regulering.	16 m økt senkning.	Utgår.
Ormsavatn. Økt regulering.	16,5 m økt senkning.	Utgår.
Hartevatn. Bruk av magasin.	Som konsesjon av 15. november 1974.	Som konsesjon av 15. november 1974.
Lislevatn. Vannstander	Forslag ikke fremmet.	Høyeste og laveste vannstand holdes som nå.
Garantert minstevannføring, sommer/vinter ved:		
Utløpet av Lislevatn.	Påbudt minstevannføring.	S: 2, V: 1, m³/sek.
Ved Børtemannsbekken.	Påbudt minstevannføring.	S: 4, V: 1, m³/sek.
Pumpestasjon og 66 kV kraftledning til denne, ved	Breive.	Breive.
Vanntilløp til Hartevatn.	100 mill. m³/år (middel ca. 3,17 m³/sek.).	Ca. 218 mill. m³/år (middel ca. 6,91 m³/sek.)

Planendringen er altså ikke lik alt. A. Vår intensjon har da også vært å få ryddet bort det som gjorde alt. A uakseptabelt, og samtidig få beholde mesteparten av det som gjorde dette alternativ så attraktivt i en produksjonssammenheng. I sam-

arbeid med Bykle kommune mener vi å ha oppnådd dette.

2. *Tapping fra Vatnedalsmagasinet for å holde den konsesjonsbestemte minstevassføring ved Hoslemo v. m.*

Reguleringshøyden i Vatnedal vil bli på 140 m. Av dette er 42,5 m senkning under nåværende L.R.V. Når man gjør bruk av senkningsmagasinet vil vannstanden ikke nå bort til damfoten. Det vil da være umulig å få ut vann forbi dammen med tanke på minstevannføringen nedstrøms.

Å tappe minstevannføring gjennom den tappeinnretning som man blant annet av sivilforsvarsmessige grunner må etablere i samband med dambyggingen, kan av tekniske og sikkerhetsmessige grunner ikke tillates. Vi kan her bare henvise til de lukehavarier man har hatt ved tapping av små vannføringer gjennom luker av denne type for høyt trykk.

Eventuell tapping for minstevannføring kan derfor ikke foretas fra Vatnedal. Magasinet i Hartevatn eller andre magasiner ovenfor må brukes til dette formål.

3. *Begrensning av reguleringen i Hartevatn til 1,6 m mellom kote 758,9 og kote 757,3.*

Denne angitte reguleringsgrense på 1,6 m er gitt i konsesjon av 15. november 1974, og gjelder ved pumping. Under andre forhold vil restmagasinet på 25,6 mill. m³ til den totale nåværende reguleringshøyde på 7,0 m kunne tappes ut. Vi har da oppfattet dette slik at restmagasinet under kote 757,3 skal kunne brukes for å holde påbudt minstevannføring nedenfor Hartevatn, eller hvis magasinet trengs for kraftforsyningen.

Å tappe ut restmagasinet i Hartevatn vil bety et produksjonstap i Holen kraftverk på 10—15 mill. kWh. Derfor vil det sannsynligvis bare være i nødssituasjoner for hele Norges energiforsyning — og da sent på vinteren — at magasinet kan tenkes å bli helt nedtappet. Å forby full nedtapping av magasinet også i slike situasjoner er vi uenig i.

I manøvreringsrglement i konsesjon av 15. november 1974 heter det at «nødvendig vann til minstevassføringen nedenfor Hartevatn skal fortrinnsvis tappes fra Store Førresvatn». Videre kan nevnes at vårt forslag til minstevassføring nedenfor Lislevatn på 1 m³/sek. om vinteren og 2—4 m³/sek. om sommeren, er den samme og til dels høyere enn den påbudte minstevassføring ved Hoslemo v.m. Dette nødvendiggjør at magasinet i Breivatn-Sesvatn disponeres med denne minstevassføring for øyet. Det er derfor liten grunn til å regne med at noen større del av restmagasinet i Hartevatn under kote 757,3 må brukes til å holde den minstevassføring ved Hoslemo v.m. som nå er påbudt, slik som det uttrykkes frykt for i fylkesrådmannens innstilling.

Vi viser også til at til nå har en så godt som full nedtapping av magasinet vært en årviss foreteelse. Og mer enn 1,6 m nedtapping har ofte forekommet flere ganger årlig. Forholdene vil med andre ord bli vesentlig forbedret i forhold til i dag.

Magasinet på 25,6 mill. m³ under kote 757,3 vil i fremtiden få mindre reguleringsmessig verdi enn det har hatt til nå. Vi vil imidlertid, med tanke på å beholde en ekstra vannreserve for energiproduksjon og minstevassføring i de knappe år, fraråde at reguleringshøyden blir redusert fra 7,0 til 1,6 m.

4. *Økning av den påbudte minstevassføring ved Hoslemo v.m. som i konsesjon av 15. november 1974 er satt til henholdsvis 1 og 2 m³/sek. om vinteren og sommeren.*

Ingen av uttalelsene stiller grav om en større minstevassføring enn foran angitt ved Hoslemo v.m., men ber om at spørsmålet blir overveid, og at det eventuelt fastsettes adgang til en større minstevassføring.

Vi synes det ville være for tidlig allerede nå å revurdere den minstevassføring som ble gjennomtenkt og bestemt 15. november 1974, og som ikke vil bli praktisert før i 1981. Her skal man også merke seg at det lokale tilløpsfeltet mellom Hartevatn og Hoslemo v.m. utgjør ca. 3,33 m³/sek. i middel. Ytterligere kommer det et lokalt tilløp på 3,96 m³/sek. ovenfor Bykle, slik at det totale lokale tilløpet er i middel 7,29 m³/sek. der hvor Otra føres over til Bossvatn gjennom tunnel.

I NIVA's rapport betegnes det som er anført av NVE og Industridepartementet i St. prp. nr. 140 (1973—74) om «naturlig minstevassføring» som «klart villedende».

Det «villedende» her består så vidt vi kan se i at Industridepartementet/NVE taler om «naturlig minstevassføring», mens NIVA refererer til en «midlere årlig varighetskurve» som viser den vassføring man i årene 1945—1974 ved hjelp av magasinene har hatt i henhold til NVE's vassføringsmålinger. Vi mener at når minstevassføringen skal bestemmes, så bør denne ses i sammenheng med de forhold vassdraget ville hatt uten regulering, og ikke sammenlignes med de forhold som man i en årrekke ved hjelp av reguleringene har klart å holde.

Når NIVA tidligere — og nå igjen foreslår en minstevassføring på 3 m³/sek. året rundt, så ville det bety en så sterk økonomisk svekkelse av utbyggingen ved at den tilsvarende vassmengde ville komme til å gå utenom Holen kraftverk og Vatnedalsmagasinet, at vi vil fraråde en så høy minstevassføring. Med den begrensede bosetting man nå har langs vassdraget vil etter vår mening en mindre vassføring klare seg.

Når det i fylkesrådmannens utredning heter «inntil 1 m³/sek i minstevassføring om vinteren og 4 m³/sek. om sommeren, vil en imidlertid få ved å nytte minstevassføringen i Otra ovenfor Hartevatn. Dette skulle kunne gjøres uten at det får betydning for pumpevannmengden fra Breive», så tyder denne formulering på at man ikke fullt ut har hatt forståelsen av hvilke produksjonsmessige og reguleringsmessige tap man ville få ved å føre en slik minstevassføring utenom Holen og Vatnedal.

Vi mener at følgende må være riktig i denne sammenheng:

De minstevannføringer som er bestemt i konsesjon av 15. november 1974 beholdes. Nødvendige tiltak — bedre renseanlegg/større minstevassføring — må vurderes hvis forholdene skulle bli uakseptable.

5. *Samarbeid med naturvernmyndigheter.*

Helt fra vi begynte å bearbeide planendringen har vi samarbeidet med Bykle kommune og kommunenes tekniske rådgiver, og

videre med naturvernkontoret i NVE. Vi er innstilt på samarbeide med naturvernmyndigheter også i fremtiden, og da i særlig grad for landskapsvernområdene nord for Hovden.

6. *Produksjonsgevinst ved planendringen.*
I uttalelsen fra Aust-Agder Naturvern heter det at gevinstoppgavene i søknaden er «relative, og i høy grad misvisende».
Denne bemerkning bygger blant annet på oppgaver fra konsesjonssøknaden av 23. februar 1972.
Resultatene fra de nye beregningene som også er utført på simuleringsmodell og som fremgår av søknaden, er langt sikrere enn de som var gjennomført i 1972. Spesielt skyldes dette at vi for pumpestasjonen ved utløpet av Hartevatn, som teknisk sett er ganske komplisert, i 1972 hadde fått oppgitt altfor gunstige data for pumpene. Senere beregninger viste en sterk økning av pumpeenergien. Pumpestasionen ved Breive derimot er teknisk meget enkel og oversiktlig, da den arbeider mot et tilnærmet konstant trykk.
Det riktige er altså at netto prodksjonsøkning ved planendringen vil øke med ca. 110 mill. kWh/år. Det er da regnet med å bruke 15 mill. kWh/år til å pumpe det vann som slippes fra Lislevatn for å holde minstevassføringen forbi Hovden. Dessuten vil planendringen gjøre tilløpstunnelsystemet klart for, og for øvrig gjøre det mulig å bygge Ormsa kraftverk med en årlig produksjon på 85 mill. kWh.

7. *Samarbeid med Bykle kommune og andre.*
I uttalelsen fra Aust-Agder Naturvern heter det at interessentskapet har «bondefanget» kommunen.
Vi har hele tiden hatt åpne diskusjoner og godt samarbeid med Bykle kommune og deres juridiske og tekniske rådgiver. Av søknadens pkt. 9.1, vil det fremgå hvilke andre instanser vi også har samarbeidet med.

8. *Kunngjøring av planendring for berørte grunneiere.*
I uttalelsen fra høyesterettsadvokat Vale heter det at «omsøkte planendring ble kunngjort for de berørte parter i lokalavisene 30. desember 1977», og at «de berørte grunneiere ikke har fått anledning til å uttale seg før kommunen traff sin beslutning».
Denne fremstilling er ikke dekkende for det som har foregått.
Alle berørte grunneiere var sammen med representanter fra Bykle kommune innkalt til møte på Hovden 16. juni 1977, altså ca. 5 mndr. før avtalen med Bykle kommune var i orden. Det møtte da 31 personer. På møtet ble det gitt orientering om planendringen, og blant de mange spørsmål diskuterte man også hvordan grunneierne eventuelt kunne behandle saken videre for sitt vedkommende.
Vi vedlegger kopi av vårt interne notat fra dette møtet, datert 5. juli 1977.

9. *Reguleringshøyden i Breivevatn.*
Vi er enige når det i høyesterettsadvokat Vales uttalelse sier at «det er helt på det rene at gjeldende regulering i Breivevatn er begrenset av en terskel mellom Breivevatn og Hartevatn, slik at reguleringshøyden i hvert fall ikke overstiger 1,6 m». Og det har da heller ikke vært meningen sammen med planendringen å søke om utvidet regulering av Breivevatn til 7,0 m som for Hartevatn.
Vi har derfor intet imot at det i oversikten over reguleringsmagasiner i manøvreringsreglementet i konsesjon av 15. november 1974 eventuelt også ble innført Breivevatn med øvre og nedre reguleringsgrenser på henholdsvis kote 758,9 og 757,3.

10. *Skader og ulemper for oppsitterne ved Breivevatn.*
Det pekes her spesielt på fisket, vannforurensning, båthold, fremføring av kraftledning, plassering av tipper, veier etc.

10.1. Vedrørende fisket.
Når det gjelder planendringens innvirkning på fisket, så har Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk gitt en forholdsvis fyldig utredning som er vedlagt konsesjonssøknaden. Utredningen gir så vidt vi kan se ingen grunn til å frykte for at planendringen skal medføre særlige skader på fisket noe sted, og den antyder forslag til tiltak for i alle tilfeller å verne om fiskebestanden. Utredningen peker også på at planendringen har visse fordeler for fisket, f. eks. i Store Førresvatn, hvor vannkvaliteten vil bli bedre.
For øvrig må regnes med at planendringenes innvirkning på fisket vil bli nærmere belyst ved skjønnet.

10.2. Vedrørende vannforurensning.
NIVA har i sin utredning 0-133/77 utredet resipientforholdene i Hartevatn ved planendringen. Så vidt vi kan bedømme ser NIVA i det store og hele ikke noe betenkelig ved planendringen. Tvert i mot vil resipientforholdene i fremtiden bli gunstigere med 1,6 m regulering enn de nå er ved 7 m regulering, selv om tilførselen av vann i fremtiden reduseres til det planendringen forutsetter.
Vi er enig i at Breivevatn neppe kan brukes som drikkevannskilde i fremtiden når Hartevatn skal føres frem til pumpestasjonen her, selv om Hovdenområdet vil få nytt og tidsmessig renseanlegg. Som kilde for eventuell jordbruksvanning vil Breivevatn imidlertid ikke ta skade. Erstatninger eller annen kompensasjon for tap av drikkevannskilde regner vi derfor må bli et skjønnstema.

10.3. Vedrørende båthold.
Reguleringen av breivevatn er nå 1,6 m, og den skal ikke utvides ved planendringen. Vannet vil sannsynligvis komme til å bli holdt jevnt noe mer nedtappet enn til nå. Forholdene for båteierne skulle derfor ikke bli forverret. Eventuelle krav må behandles av skjønnet.

10.4. Vedrørende føring av kraftledninger, veier, plassering av tippmasser etc.
Når det gjelder trasévalg for kraftledninger og veier og plassering av tippmasse etc., så har vi hatt godt samarbeid med landskapspleiekontoret ved NVE og Bykle kommunes tekniske og juridiske rådgiver, og vi ser ingen grunn til at et sådant samarbeid ikke skulle fortsette.
Vi er da også innstilt på å følge de råd hva landskapshensyn og landskapspleie angår som myndighetene gir.

11. *Førresvatn. Lovlig reguleringshøyde og andre rettigheter.*

Høyesterettsadvokat Vale påpeker en del endringer som skal være gjort f. eks. ved heving av damkrone med ca. 12″ da ny dam ble bygd i 1963, bygging av ny hytte og lager etc. Og det hevdes at «det ikke er etablert noe lovlig grunnlag for disse endringer i forhold til mine klienter».

Vi kjenner ikke til at det skulle være gjort noe urett eller ulovlig fra vår side i denne sammenheng. Og da saken ikke har noen tilknytning til planendringen, må den henvises til eventuell egen separat behandling.

12. *Naturvernområdet på Hovden.*

Vi er kjent med at Vidmyrområdet er viktig i en naturvernsammenheng. Derfor har vi også beflittet oss på å holde alt anleggsarbeid utenfor dette området. Ingen veier og steintipper og kraftledninger vil bli lagt her. Vannstanden i Lislevatn vil bli holdt praktisk uendret, og likeså høyeste vannstand ved flom og laveste vannstand ved lavvannsføring. Terskelen ved utløpet av Lislevatn vil bli bygget fra den østre elveside, og vil få en landskapsvennlig utførelse. Bare det vestre damfeste vil ligge på Vidmyr-siden. Vannføringen i Otra langs Vidmyr nedenfor Lislevatn vil imidlertid bli mindre, men det vil bli garantert en vassføring om sommeren og vinteren som i lavvannsperioder til dels vil være større enn nå. Og nedenfor Børtemannsbekkens innløp vil det kunne bli flommer i Otra som antagelig kan komme opp i 20—35 m^3/sek.

Vi synes derfor at de endringer som planendringen vil medføre i omgivelsene omkring Vidmyr er av en slik størrelsesorden at de må kunne aksepteres.

13. *Vedrørende NIVA's rapport 0-133/77.*

Denne rapporten er utarbeidet etter oppdrag fra fylkesmannen i Aust-Agder, etter et møte 22. november 1977, da representanter fra ØO ikke var til stede.

ØO ved overingeniør Egeland orienterte om planendringen på et møte ved NIVA 21. desember 1977.

NIVA's utredning bygger blant annet på ØO's driftssimuleringer, som viser at det totale avløpet fra Hartevatn ved planendringen vil bli ca. 218 mill. m^3/år. Utredningen konkluderer med at det vil få en positiv virkning på resipientforholdene at vannstandsvariasjonene i fremtiden skal holdes innenfor 1,6 m, i stedet for 7,0 m som til nå, selv om gjennomstrømningen av vann reduseres til det som planendringen forutsettes.

På utredningens side 2-25 heter det «som følge av reguleringen halveres midlere årlige gjennomstrømningsvolum i Hartevatn (fra 585 mill. m^3 til ca. 290 mill. m^3)».

Det kan her synes å være en uoverensstemmelse mellom 290 mill. m^3 og det foran antydede avløp på 218 mill. m^3. Vi har imidlertid fått opplyst fra NIVA's saksbearbeider Rørslett at når det «gjennomstrømmingsvolum» som NIVA angir er større enn det av ØO simulerte årlige «avløp», så kommer det av at det foregår indre strømninger og forskyvninger som også er bestemmende når «gjennomstrømmingsvolumet» beregnes, slik at i dette tilfelle blir «gjennomstrømmingsvolumet» større enn avløpet.

14. *Turistløyper.*

Vi har vært i kontakt med Kristiansand og Opplands Turistforening, og har drøftet turistløyper, hytter etc. med dem. Vi er her innstilt på å finne frem til en ordning som økonomisk er tjenlig for turistforeningen og som kan praktisk samordnes med våre planer og de krav som stilles av Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk (se f. eks. planendringssøknadens pkt. 9.2.1.).»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har 20. juli 1978 gitt en lengre utredning med følgende helhetsvurdering og konklusjon:

«*Viltet.*

Ulemper.

Det er for viltet og særlig for villreinen at en har de største betenkeligheter ved planendring. Foruten den forstyrrelse i området som følger av den utvidede anleggsvirksomhet og tap av viltarealer ved faste installasjoner og tipper, er det spesielt fremføring av anleggsvegen på sørsiden av Vatnedalsvatn frem til tverrslagene og eventuell kraft-stasjon mellom Vatnedalsvat og Ormsavatn, som representerer den største fare. Det må derfor være en uttrykkelig forutsetning at aktiviteten langs- og i nærheten av denne vegens siste del blir begrenset til det absolutte minimum, spesielt i den tiden villreinen oppholder seg eller trekker i dette området på senvinteren og våren. Vegen må ikke bli en innfallsport til utvidet hyttebygging eller annen fritidsaktivitet i dette meget følsomme området for hele villreinstammen i Setesdalsheiene. Betydningen av dette området ventes å øke i fremtiden som følge av de øvrige reguleringsinngrep som pågår både av I/S Øvre Otra, NVE-Statskraftverkene (Ulla-Førre) og Sira-Kvina kraftselskap.

Det blir nedenfor fremmet konkrete forslag til tiltak for å motvirke unødige skadevirkninger for villreinen som følge av anleggsvegen.

Heller ikke i Lislevatn og Vatnedalsvatn medfører planendringen noen følger for vannkvaliteten i forhold til den vedtatte plan.

Fiskeproduksjonen i selve Lislevatn ventes ikke å endre seg vesentlig så lenge vannstandsvariasjonene her holdes innenfor de naturlige uregulerte grenser, og heller ikke korttidsvariasjonene her blir større enn de naturlige. Dette bør kunne sikres ved utformingen av tappetunneler. Vi kommer tilbake til dette nedenfor.

Fisket i Hartevatn/Breivevatn ventes ikke påvirket i nevneverdig grad ved flyttingen av pumpestasjonen til Breive. Reduksjonen i de vannmengder som blir pumpet vil minske fisketapet med pumpevannet.

I motsetning til den overføringsplan som ble avvist under konsesjonsbehandlingen forrige gang, medfører den nå foreslåtte planendring ingen endringer i reguleringen av Ormsavatn eller Store Førresvatn. :Børtemannsbekk vil fortsatt følge sitt naturlige utløp i Otra og sammen med overførte nedslagsfelter fra Geiskeliåni og Aurevassåni bidra til å opprettholde vannføringen i Otra nedenfor samløpet.

Totalt vil direktoratet ut fra hensynet til vilt og fisk ikke motsette seg at det blir gitt tillatelse til den omsøkte planendring, under forutsetning av at de nedenfor angitte vilkår fastsettes i reguleringstillatelsen og at den avtalte minstevassføring mellom I/S Øvre Otra og Bykle kommune for Otra nedenfor Lislevatn medtas i manøvreringsreglementet.

Forslag til tiltak.

Generelt forutsettes de konsesjonsvilkår som er fastsatt i kongelig resolusjon av 15. november 1974 pkt. 19 og 20 og som er anvendbare på dette området som berøres av planendringen, også gjøres gjeldende for denne. De gjøres herunder også gjeldende for Store Førresvatn. Direktoratet slutter seg for øvrig til de forslag til spesielle tiltak som er foreslått i søknadens Vedlegg C, side 34—36, Rapport nr. 10 — 1977 fra DVF-Reguleringsteamet, og begrunnelsen for disse. Nedenfor er disse gjengitt i sammendrags form.

Fisket.

Ulemper.

For fisket er det den reduserte vassføring i Otra nedenfor Lislevatn og spesielt før samløpet med Børtemannsbekk som umiddelbart synes å representere den største skadevirkning. Denne vil i noen grad, men ikke fullstendig, kunne kompenseres ved fastsettelsen av en rimelig minstevassføring sommer og vinter nedenfor dammen. Tapet av gyte- og oppvekstplasser for aure fra Lislevatn vil med de bestandsforhold en i dag har i Lislevatn neppe ha noen negativ betydning. Dette vil imidlertid i fremtiden kunne endre seg, dels som følge av hardere beskatning i Lislevatn, dels p. g. a. tap av fisk gjennom overføringstunnelen fra Lislevatn til Store Førresvatn.

Det må også regnes med et visst tap av aure fra Store Førresvatn gjennom tappetunnelen til Vatnedalsvatn. I antall fisk vil dette tap utvilsomt kompenseres av tilført fisk fra Lislevatn og Væringsåni, men etter det som er oppgitt er fisken i Store Førresvatn i dag større enn f. eks. i Lislevatn, slik at virkningen i Store Førresvatn totalt sett blir negativ.

Fordeler.

Foruten den fordel som planendringen har økonomisk (ca 10 mill. kr. rimeligere enn den vedtatte plan), kraftmessig (110 mill kWH/år høyere produksjon innbefattet foreslått minstevannslipping) og teknisk (enklere pumpesystem ved Breiva enn ved Hartevatn), vil planendring først og fremst være en fordel for vannkvaliteten i Store Førresvatn. Her er riktignok allerede Væringsåni vedtatt overført etter den opprinnelige plan, men tilskudd av vann med vesentlig høyere pH-verdi fra Lislevatn og nedslagsfeltet ovenfor, vil både umiddelbart kunne øke fiskeproduksjonen og gjøre Store Førresvatn mindre utsatt i fremtiden for den tiltakende forsuring som følge av sur nedbør.

Ingen vesentlige endringer.

Etter de undersøkelser som ble foretatt i 1977 ventes planendringen ikke å få særlige følger for vannkvaliteten i Hartevatn/Breivevatn.

I konsesjonsvilkårene.

1. Dammen ved utløpet av Lislevatn plasseres i samsvar med søknadens Vedlegg E, tegning 002, og skal såfremt en tilfredsstillende teknisk løsning kan finnes, utstyres med fisketrapp. Utformingen av trappen skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
2. Ved vurdering av spørsmålet om terskler på strekningen Lislevatn—Hartevatn skal det spesielt søkes etablert spesielle fiskehøler i Otra i området ved Hovden turistsenter.
3. Steintipper som plasseres i eller nær vatn tilsåes med gras over HRV. Den nye strandlinje langs tippene flates ut og påføres pukk eller annen knust tunnelmasse.
4. Anleggsvegen til Ormsaosen stenges for almen ferdsel med bom ved Vatnedalsdammen. Kjøring på vegen skal kun være tillatt i forbindelse med bygging og driften av kraftanlegget og for grunneiere i næringsøyemed. Vegen skal ikke brøytes før 15. juni så fremt ikke hensynet til kraftverkets drift gjør tidligere brøyting tvingende nødvendig.
5. Et område begrenset av 1 km på hver side av Ormsaåni båndlegges mot hyttebygging. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.
6. Utgifter forbundet med kontrollen av overholdelsen av disse vilkår og pålegg gitt med hjemmel i disse, bekostes av konsesjonæren.

I manøvreringsreglementet.

1. Laveste tillatte senkning av vannstanden i Lislevatn skal ikke være under normal lavvannstand om sommeren i dag.
2. Minstevassføringen i Otra nedenfor dam Lislevatn og nedenfor samløp Børtemannsbekk (i parentes) skal være:
   I tiden fra snøsmeltingen begynner til 15. oktober: 2 (4 m^3/sek.).
   I tiden fra 16. oktober til snøsmeltingen begynner: 1 m^3/sek.
   Minstevassføringen kan økes av departementet dersom hensynet til fisket, utseende eller resipientforholdene gjør dette nødvendig.
3. Store Førresvatn skal søkes fylt så hurtig som mulig om våren. Etter dette bør vannstanden ikke senkes lavere enn 1,5 m under høyeste regulerte vannstand (HRV) før 1. november.»

Statens forurensningstilsyn har 2. august 1978 uttalt:

«Planendringen berører spesielt Lislevatn, Hartevatn, Store Førresvatn og Otra fra Lislevatn til Hartevatn. I mindre grad berøres Ormsavatn, Vatndalsvatn og Otra nedstrøms Hartevatn.

a. *Lislevatn* (852 m o. h.) blir ifølge planendringen inntaksmagasin for overføringstunnelen til Store Førresvatn. Det er ikke tidligere gitt noen tillatelse til regulering av Lislevatn og det søkes heller ikke om noen regulering. Derimot planlegges det bygget en demning/terskel ved utløpet av Lislevatn.

Det er forutsatt at vannstanden i Lislevatn ikke skal endres utover de naturlige variasjoner i dag.

Endringer i Lislevatn vil først og fremst bestå i forandringer i strømforholdene. Fra innløpet i Lislevatn vil hovedstrømmen gå direkte til inntakstunnelen som vil ligge i nord-østre ende av vatnet ca. 300 m fra innløpet. I vatnet for øvrig vil hovedgjennomstrømningen kun bestå av den vannmengde som blir pålagt sluppet over dammen ved utløpet. Dette forhold vil kunne endre den biologiske aktivitet i vatnet.

Så vidt en kjenner til er det i dag ingen utslipp av kloakkvann eller annen forurensningsbelastning direkte til Lislevatn, kun et par gamle støler på vestsiden av vannet. Men derimot er det flere utslipp til Sesvatn og Breivatn oppstrøms Lislevatn. Utslippene kommer fra gårdsbruk, boligbebyggelse, hoteller og hytter. Like oppstrøms Lislevatn ved samløpet mellom Otra og Lislefjøddåi ligger en camping med bl. a. WC og utslipp til Otra. Motell og utleiehytter er under planlegging samt 35—40 private hytter. Ved en forlenget oppholdstid av vannet i Lislevatn kan en forvente bl. a. økt begroing. Det anses derfor nødvendig ,også for forholdene i Lislevatn, at det settes krav om bestemt minstevassføring ut av Lislevatn.

b. *Otra fra Lislevatn til Hartevatn,* ca. 6—7 km. Fra Lislevatn renner Otra først langs Vidmør-området med relativt lite fall frem til samløpet med Byrtemannsbekken, en strekning på ca. 2,5 km. Deretter faller elva ca. 90—100 m på de neste vel 4 km ned til Hartevatn. Elva ligger tett inntil riksveien et stykke før elva renner gjennom turistområdet og tettstedet Hovden.

Otra er i dag resipient for all eksisterende bebyggelse på Hovden. For 1976 er den årlige gjennomsnittlige belastningen oppgitt til vel 600 p e + avløp fra gårddrift og husdyrhold. Fullt utbygget oppgis det en belastning på ca. 2 300 p e som årlig gjennomsnitt. Kloakkrenseanlegg for Hovden-området er planlagt for en belastning på ca. 44 000 p e.

Avløpet fra renseanlegget er planlagt ført ut på dypt vann i Hartevatn. Fordi om en vesentlig del av bebyggelsen med hoteller, bolighus og hytter vil bli tilknyttet det felles kloakkrenseanlegg vil det utvilsomt også skje en forurensningsbelastning på vassdraget gjennom området.

Slik belastning vil ha sin årsak i aktiviteter i nedbørfeltet, hyttebebyggelse uten tilknytning til renseanlegg, camping, veitrafikk, overvann, mulig lekkasje på kloakkledningsnett m. v.

Det er derfor nødvendig at det settes krav om bestemt minstevassføring i Otra på hele denne elvestrekning fra Lislevatn til Hartevatn.

Norsk institutt for vannforskning har foretatt undersøkelser i det aktuelle området og har konkludert med følgende minstevassføring i Otra etter samløpet med Byrtemannsbekken minst 3,5 m³/s i sommerhalvåret, minst 1,5 m³/s i vinterhalvåret. NIVA har videre opplyst at de ikke har tilstrekkelig data til å foreslå minstevassføring i Otra oppstrøms samløpet med Byrtemannsbekken.

SFT anser det nødvendig at det fastsettes følgende minstevassføringer:

Ved utløpet av Lislevatn minst 2 m³/sek. i tiden fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og minst 1 m³/sek. fra 16 oktober til snøsmeltingens begynnelse.

Umiddelbart nedenfor samløpet med Byrtemannsbekken skal vassføringen i Otra ikke være mindre enn 4 m³/sek. fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og minst 1,5 m³/sek. fra 16. oktober til snøsmeltingens begynnelse.

Dette er i nær overensstemmelse med kontrakt inngått mellom Bykle kommune og I/S Øvre Otra og med søknaden.

c. *Hartevatn.* Hartevatn er i dag tillatt regulert 7 m mellom kote 758,9 og kote 751,9. NIVA opplyser i sin rapport 0-133/77 at bunnvegetasjonen er sterkt påvirket av den nåværende reguleringshøyden, og samfunn som er til stede i sammenliknbare mindre regulerte innsjøer, mangler helt.

Blant den videre konklusjon nevnes:

Innsjøen blir mer følsom for belastning etter regulering (planendring), og er særdeles lite egnet som resipient for kommunalt avløpsvann.

Dette skyldes den mindre gjennomstrømning i Hartevatn etter reguleringen.

For å kompensere dette vil vi foreslå at det stilles krav om at reguleringsgrensene for Hartevatn endres til

HRV 758,9
LRV 757,3

dvs. den regulering som kan utnyttes ved pumping (1,6 m).

En redusert regulering vil muliggjøre en gunstig utvikling av bunnsamfunnene og derigjennom øke den biologiske aktivitet i vannmasse.

Dette må kunne forventes å ha en positiv virkning på innsjøens resipientkapasitet.

Når det gjelder spørsmål om å pålegge konsesjonæren eventuelle utgifter i forbindelse med utbygging av renseanlegg i det berørte området, antar vi at dette er dekket ved vilkår pkt. 23 i tillatelsen datert 15. november 1974.

d. *Store Førresvatn og Vatnedalsvatn.* For de to nevnte vatn må en anta at planendringen også vil ha betydning. Ikke minst vil forholdene i Store Førresvatn kunne påvirkes av overføring av Hartevatn. Vi finner likevel ikke grunn til på nåværende tidspunkt å fraråde slik overføring men vil foreslå at forholdene i dette vatnet også følges opp med jevnlige undersøkelser (overvåking). Det samme gjelder Vatnedalsvatn.

e. *Førsvassåni.* Denne elva renner i dag fra Store Førresvatn til Breivevatn/Hartevatn. Ifølge planendringen vil det ikke bli sluppet vann til dette elveleiet.

I henhold til manøvreringsreglement for regulering av Otra (15. november 1974) er det fastsatt at nødvendig vann til minstevassføring nedenfor Hartevatn fortrinnsvis skal tappes fra Store Førresvatn.

Vi forutsetter at dette kravet blir opprettholdt.

f. *Otra nedstrøms Hartevatn.* For Otra nedstrøms Hartevatn er det ikke fastsatt annen minstevassføring enn vassføring målt ved Hoslemo V. M. (2 m³/s. i sommerhalvåret og 1 m³/s. i vinterhalvåret).

Miljøverndepartementet foreslo i brev av 31. januar 1974 at det ble fastsatt følgende minstevassføringer:

fra Hartevatn 1,5 m³/s. hele året
ved Hoslemo V. M. 3 m³/s. hele året.

Det ble videre nevnt at man forutsatte at nye minstevassføringer kunne fastsettes når bedre bakgrunnsmateriale forelå.

NIVA's rapport 0-133/77 må anses som et brukbart bakgrunnsmateriell for å fastlegge endret minstevassføring. Vi har også tatt med i betraktningen at planendringen vil medføre minsking i flomtap på ca. 10 mill. m^3 (for Holen kraftverk).

Vi anser det nødvendig at det fastsettes følgende minstevassføringer:

Ved utløpet av Hartevatn minst 0,5 m^3/s. hele året.
Ved Hoslemo V.M. minst 3 m^3/s. hele året.

Til sist vil vi bemerke at vi forstår vilkår pkt. 23 i tillatelsen datert 14. november 1974, slik at konsesjonæren kan pålegges å bekoste jevnlig overvåking av vassdraget.

Vi finner derfor ikke grunn for å foreslå vilkår om dette i forbindelse med planendringen.

Samtlige av de ovennevnte forslag til vilkår er foreslått under henvisning til lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10.»

I/S Øvre Otra har 9. august 1978 gitt sine kommentarer til de to ovenstående uttalelsene:

«15. *Vedrørende uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.*

Denne uttalelsen bringer så vidt vi kan se ingen andre betraktninger for dagen enn de som fremkom i direktoratets rapport nr. 10, 1977 og som er lagt ved som bilag C i vår planendringssøknad av 21. november 1977. Direktoratets bemerkninger har vi da kommentert i planendringssøknaden side 18, 19, 20. Vi har for øvrig heller ingen innvendinger mot de forslag til tiltak som fremgår av uttalelsen.

På side 11 i uttalelsen er det anført at de økonomiske fordelene ved planendringen er at planendringen er 10 mill. kr. billigere enn vedtatt plan, og at kraftproduksjonen vil bli 110 mill. kWh større. Dette er ikke riktig. Fordelene er riktig angitt i pkt a, b, c og d i uttalelsen, side 2 og 3.

16. *Vedrørende minstevannføring i Otra nedenfor samløpet ved Børtemannsbekken.*

Statens forurensningstilsyn krever 1,5 m^3/sek. om vinteren, mens vi har foreslått 1 m^3/sek. i samarbeid med blant andre Bykle kommune.

På side 15 i planendringssøknaden har vi angitt at minstevannføringen i uregulert vassdrag og i vannfattige år sannsvnligvis har vært nede i omkring 0 i månedene januar, februar og mars. Den av oss foreslåtte minstevannføring på 1 m^3/sek. vil derfor i sådanne år bety en sterk forbedring av resipientforholdene i forhold til uregulert vassdrag. Det er videre klart at det vil være grense for hva man kan klare å holde av minstevannføringer nedenfor Lislevatn ved hjelp av magasinet på 16,6 mill. m^3 i Breivatn—Sesvatn, som tilsvarer ca. 1 m^3/sek. i vinterhalvåret. Etter våre beregninger ser det ut for at vi ikke har særlig mer å gi når det gjelder minstevannføringer om sommeren og vinteren enn det vi har foreslått og som fremgår av planendringssøknadens side 17.

Vi kan derfor ikke se at det skulle være grunn til å påby mer enn 1 m^3/sek. som minstevannføring i Otra nedenfor samløpet med Børtemannsbekken om vinteren.

17. *Om endring av reguleringsgrensen i Hartevatn.*

Statens forurensningstilsyn foreslår at reguleringsgrensen i Hartevatn begrenses til 1,6 m, også for rene reguleringsformål, når det ikke pumpes.

Av grunner som er angitt i pkt. 3 i vårt brev til Dem av 12. juli 1978 kan vi ikke tilrå at en slik endring av reguleringsgrensene blir gjennomført.

18. *Om å pålegge konsesjonærene utgifter i forbindelse med renseanlegg i det berørte området.*

Idet vi henviser til planendringssøknadens pkt. 7.1.7, siste avsnitt, og til avtale med Bykle kommune (planendringssøknadens bilag B, pkt. VIII) regner vi med at konsesjonæren ved å stille til disposisjon for kommunen et beløp på 10 mill. kr. har ordnet finansiering av renseanlegget i Hovden, og at ytterligere pålegg i denne sammenheng ikke er aktuelt.

19. *Om planendringens innvirkning på Store Førresvatn og Vatnedalsvatn.*

For Vatnedalsvatn vil det være uten betydning om vannet kommer fra Førresvatn eller fra Hartevatn, all den stund det til enhver tid vil være de samme vannmengder som overføres til Vatnedalsvatn. Vi er derfor ikke enig i at planendringen vil ha noen betydning for Vatnedalsvatn.

20. *Om øking av minstevannføringen ved Hoslemo v. m., til 3 m^3/sek. hele året, og 0,5 m^3/sek. ved utløp Hartevatn.*

Om dette vises til de bemerkninger vi har gjort i pkt. 4 i vårt brev til Dem, datert 12. juli 1978.»

Bykle kommune har i brev av 7. august 1978 imøtegått noe av det som er nevnt i Aust-Agder Naturverns brev og som er gjengitt tidligere. Kommunen uttaler:

«I samband med at kommunen skulle vera bondefanga av kraftutbyggjarane, kan det vere verdt å nemne fylgjande:

1. Bykle kommunes faste motstand mot alt. a i første omgang var i hovudsaka grunna i dei store skadeverknader den opne kanalen mellom Byrtemannsbekken og Lislevatn ville få. I tillegg til dette kom den frykt kommunen hadde for at NVE skulle bli like sparsame med å tilrå minstevassføringar i turrlagde elvefar som ved tidlegare konsesjonar i øvre del av Otra. På dette punkt har nemleg kommunane hatt lite å seia gjennom åra.
2. I dei nye planane er overføringskanalen Byrtemannsbekken—Lislevatn sløyfa. Vidare er det ved avtale sikra gode minstevassføringar i Otra mellom Lislevatn og

Hartevatn. I/S Øvre Otra har faktisk ved avtale stilt heile reguleringskapasiteten i Breivatn—Sesvatn for å sikre desse minstevassføringane. I/S Øvre Otra kunne gjera dette fordi ein ved denne ordninga ikkje taper produksjonsvatn. Ved auka minstevassføring aukar ein berre mengden av det vatn som må pumpast frå Hartevatn og opp i øvre del av overføringssystemet Lislevatn—Vatnedalsvatn.

I tillegg til dette har Bykle kommune gjennom avtalen med I/S Øvre Otra stått sterkt i samband med utforminga av den delen av overføringsanlegget som ligg inne ved Lislevatn, der faren for skader på naturen er størst.

Den plan som kommunen saman med I/S Øvre Otra og representantar for NVE's naturvernavdeling har kome fram til, er så vidt ein kan sjå så naturvenlege som det er mogleg å få det til.

3. Bykle kommune har ved tidlegare høve vist at pengar åleine ikkje nyttar i samband med kraftutbyggingsplanar. Den ordning ein i dette høvet har kome fram til, med ein kombinasjon av kontraktsbundne krav til utforming av anlegga og krav til seinare drift, saman med eit avtalt pengebeløp med bestemte formål for auga, har gitt eit godt resultat for kommunen og for dei som har interesser i det aktuelle området. Ein må heller ikkje gløyma at I/S Øvre Otra tok opp denne planendringa som eit resultat av eit rundskriv frå NVE til kraftutbyggjarane om å økonomisere med kraftressursane over alt der dette er mogeleg.»

Høyesterettsadvokat Kåre Ødegaard har i brev av 7. august 1978 uttalt:

«Jeg representerer eierne av de fjelleiendommer ved Vatnedalsvatn, Ormsavatn og Urarvatn i Bykle som berøres av utbyggingen av Øvre Otra.

Den anleggsveg som i dag er bygget inn til tunnelinntaket på sørsiden av Vatnedalsvatn, er ifølge søknaden om planendring tenkt forlenget inn til østenden av Ormavatn. Om denne vegen heter det bl. a. i søknaden på s. 9:

> «c. Ca. 11 km vei på sydsiden av Vatnedalsvatn til tverrslaget ved Ormsavatn. Veien vil begynne ved tverrslaget for inntaket til Holen kraftverk og gå gjennom en del av tverrslaget. Denne vei vil da senere bli atkomstvei for eventuell kraftstasjon i overføringstunnelen. Se pkt. 3.8. Veien må da stenges ved inntaket til Holen.»

Grunneierne har med forbauselse merket seg kraftselskapets bemerkning om at denne veien må stenges ved inntaket til Holen kraftverk.

Under befaringene med skjønnsretten i Vatnedalen i juni d. å. ble spørsmålene om ferdsel tatt opp av grunneierne. Fra grunneiernes side ble det fremholdt at det var nødvendig å bygge båtopptrekk ved Vatnedalsvatnet. Grunneierne hevdet også at det var nødvendig for disse å få adgang til å benytte den nye anleggsvegen inn til vestenden av dalen.

Interessentskapet motsatte seg bygging av båtopptrekk, og meddelte at den planlagte forlengelse av anleggsvegen ikke ville bli holdt åpen for ferdsel forbi nevnte tunnelinntak.

Senere under befaringen opplyste kraftverket imidlertid at vegen kunne brukes av grunneierne i jakttiden om høsten, idet det da ville bli etablert en vaktordning på nevnte sted.

Uten båtopptrekk vil Vatnedalsvatnet heretter bli umulig å trafikkere med båt. Når den nye anleggsvegen også skal stenges for grunneierne unntatt i en kortere periode om høsten, vil dette innebære at man ødelegger enhver rimelig mulighet for utnyttelse av disse store og i dag meget verdifulle fjellområdene i denne delen av Bykleheiene.

For å unngå disse for oppsitterne i Bykle helt katastrofale følger av utbyggingen, må kraftselskapet pålegges som konsesjonsvilkår i forbindelse med planendringen å sørge for at ferdselsmulighetene ikke unødvendig forringes eller ødelegges. Dette kan etter grunneiernes mening enklest gjøres ved at den nye anleggsvegen åpnes for grunneiernes ferdsel hele sommerhalvåret uten noen form for restriksjoner eller ekstra vakthold. Videre må kraftselskapet pålegges å bygge båtopptrekk i Vatnedalsvatnet i samsvar med grunneiernes behov. Dermed vil ferdselen til en viss grad kunne opprettholdes som tidligere.

Kraftselskapets argument for å stenge anleggsvegen har vært sikkerhetsmessige hensyn. Blant annet har selskapet tenkt å føre endel ledninger gjennom den vegtunnel som her må bygges.

Jeg kan vanskelig forstå at dette er hensyn som kan tillegges avgjørende vekt.

Ledningene må for det første kunne legges utenom tunnelen. Dersom ikke det lar seg gjøre, må ledningene kunne beskyttes på en slik måte at det ikke oppstår fare for skader ved grunneiernes ferdsel. Det er en forutsetning fra grunneiernes side at vegen ikke holdes åpen for alminnelig ferdsel, men at den stenges med bom som også grunneierne har nøkkel til.

Kraftselskapets standpunkt til ferdselsproblemene har vakt nokså sterk oppsikt blant grunneierne, og de har vanskelig for å forstå bakgrunnen for den steile holdningen kraftselskapet har inntatt i dette spørsmålet.

Sett på bakgrunn av de store verdier som Vatnedalsmagasinet representerer for kraftutbyggeren, synes selskapets holdning nokså uforståelig. Ved planendringen innvinner for øvrig selskapet ytterligere meget store verdier.

I/S Øvre Otra har vist rimelig forståelse for de almene problemer kraftutbyggingen innebærer for Bykle kommune. Det siktes her bl. a. til de forpliktelser selskapet nå har påtatt seg overfor kommunen.

De ferdselsulemper jeg har pekt på foran berører ikke bare de enkelte grunneiere, men også bygdesamfunnet i sin helhet, både direkte og indirekte. Det burde derfor være en selvfølge at disse interessene tilgodeses på en slik måte at det også oppstår minst mulig skadevirkninger.

De tiltak som er nevnt foran er i realiteten meget beskjedne krav i forhold til de verdier som her ytterligere innvinnes, og jeg må anmode om at ovennevnte betingelser inntas som vilkår for den planendring det nå søkes om.»

I/S Øvre Otra har 16. august 1978 følgende bemerkninger til høyesterettsadvokat Ødegaards uttalelse:

«21. *Om å utnytte veien på sydsiden av Vatnedalsvatn frem til tverrslag ved Ormsa, båtopptrekk m. v.*

Tillatelse til å utvide reguleringen i Vatnedal er gitt i konsesjon av 15. november 1974. Reguleringens innvirkning på utnyttelse av de omliggende eiendommer, her innbefattet jakt, fiske, ferdsel etc., vil ikke bli påvirket av planendringen. Alle disse spørsmål arbeider nå skjønnet med.

Når det gjelder båtopptrekk i Vatnedalsvatn, så anser vi dette spørsmål for å være planendringen helt uvedkommende, og mener at det fortsatt må bli å behandle av skjønnet alene.

Med hensyn til eventuell bruk av en del av tverrslaget til inntaket for Holen kraftverk, som atkomst for grunneiere til eiendommer lenger inne i Vatnedal, skal vi få opplyse:

Det dreier seg om å benytte ca. 300 m av en ca. 1 250 m lang skråsynk, som fører ned til inntakslukekammeret for Holen kraftverk. Dette lukekammer vil bli liggende ca. 150 m under høyeste vannstand i Vatnedalsvatn. Dette kammeret må da utstyres med et drenasjeanlegg som blir meget viktig, og hvis sårbarhet må gjøres minst mulig. Sikkerhet i kraftleveringen til drenasjeanlegget vil derfor være av større viktighet for Holen enn for de fleste andre anlegg i Norge. Kraft-, signal- og styrekabler til lukekammeret må føres inn i den omhandlede skråsynk, og reservekraftanlegget (nødaggregater) må plasseres så langt ute i tunnelen som mulig, bl. a. av hensyn til eksos. Ledningene kan altså ikke legges utenom tunnelen slik som advokat Ødegaard er inne på.

Vi overveier for tiden forskjellige muligheter for skjerming av kabelføringen og plassering av nødstrømaggregater og utblåsing av eksos etc., bl. a. også for å slippe vakthold på veien for grunneiernes ferdsel. Den endelige planen skal imidlertid også godkjennes av Kraftforsyningens Sivilforsvar, og før alle sider ved saken er avklart er det både uforsvarlig og umulig for oss å love at «den nye anleggsveien åpnes for grunneiernes ferdsel hele sommerhalvåret uten noen form for restriksjoner eller ekstra vakthold». Det ville imidlertid være en fordel også for oss å slippe vakthold på veien for å sikre grunneiernes ferdsel, og vi arbeider også med dette for øyet.

Vi viser i denne sammenheng også til de restriksjoner for bruk av veien som foreslås i bilag C i planendringssøknaden, pkt. b, side 36 (Rapport fra Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk). Her foreslås at «Anleggsveien til Ormsa-osen stenges for almen ferdsel med bom ved Vatnedalsdammen. Kjøring på veien skal kun være tillatt i forbindelse med byggingen og driften av kraftanlegget og for grunneiere i næringsøyemed. Veien skal ikke brøytes før 15. juni så fremt ikke hensyn til kraftverkets drift bjør tidligere brøyting tvingende nødvendig».»

Universitetets Oldsaksamling har i brev til Miljøverndepartementet 14. juli 1978 uttalt:

«Universitetets Oldsaksamling foretok registreringer av fornminner i utbyggingsområdene i juni/juli 1978. Det ble registrert fornminner og kulturminner i følgende områder:

Veianlegg og kraftlinje fra Rv. 12 (Lislefjødd) til Mjåvassdalen.

I dette området ble det kartlagt 1 stor hustuft med kullmiler og slaggrop, 4 stølstufter, 2 forekomster med slagg og 54 kullmiler. Fra en av kullmilene foreligger det fra tidligere en radiologisk datering av trekull til middelalderen, AD 1245 + 45 (MASCA). Veitraséen og kraftlinjetraséen var ikke stukket, og på nåværende tidspunkt er det vanskelig å si hvor mange fornminner utbyggingen vil berøre. Da fornminnene ligger meget tett, synes det imidlertid klart at fornminner vil bli berørt.

Veianlegg fra Rv. 12 (Lundane) til Damsted Lislevatn.

På Lundane ved Rv. 12 ble det registrert 3 kullmiler. Veitraséen var ikke stukket, og det er usikkert om fornminner vil bli berørt av utbyggingen.

Området mellom Ormsavatn og Vatnedalsvatn.

Det ble ikke anledning til å foreta kartlegging av dette området. Ifølge opplysninger fra hjemmelsmenn skal det være dyregraver her. Området vil bli kartlagt høsten 1978.

Universitetets Oldsaksamling orienterte I/S Øvre Otra, v/O. Egeland, om resultatet av registreringen den 11. juli d. å. For å redusere skadevirkninger de enkelte naturinngrepene kan ha på fornminner, vil representanter for Oldsaksamlingen og I/S Øvre Otra foreta befaringer av de ovennevnte områdene i august d. å. etter at traséene er stukket. Det videre arkeologiske arbeidet vil foregå i forståelse med I/S Øvre Otra. Oldsaksamlingen tar sikte på å utføre undersøkelser av fornminner høsten 1978. Hvis det skulle framkomme uforutsette funn, tar Oldsaksamlingen forbehold om at undersøkelser av fornminner må utstå til 1979.

Konklusjon.

Under forutsetning av at berørte fornminner blir undersøkt før arbeidet settes i gang i marken, har Universitetets Oldsaksamling ingen merknader til de foreliggende planer.»

Myrekveven beitelag, brev av 18. september 1978:

«Myrekveven beitelag er eit lag frå Tysvær kommune i Rogaland som leiger beite for ca. 2 500 sauer på Lislefjødd. Beiteområdet ligg på vestsida av Otra mellom Breidvatn og Hovden, og har vore godt avgrensa av vatn og elvar.

Me er kjende med dei nye utbyggingsplanane og meiner at desse vil gjere sers stor skade for oss. Tidlegare har Otra vore gjerde for sauene slik at dei ikkje kom over til austsida. No i sumar vart luka i Breidvatn stengd 16. august og me har til denne tid funne 370 sauer på austsida av Otra. På austsida er der ikkje naturlege stenge for sauene slik at det kan trekkje over til Tokke, Fyresdal eller Valle, og me veit lite kvar me skal leita etter sakna sau. Tidlegare år har tapet vore ca. 2 pst., no vert det ventleg mykje større.

Etter konsesjonssøknaden skal der vera 2 m³ vatn pr. sek. i utløpet ved Lislevatn og 4 m³ nedenfor der Byrtemannsbekken kjem ned i Otra. Dei skal då bruka Breidvatn til å regulera dette med, men i periodar med stor nedbør vil der bli rikeleg med vatntilførsel til Lislevatn frå Lislefjøddåi og Mjåvassåi slik at luka i Breidvatn vert stengd.

Sauene våre går då over Otra like nedfor dammen i Breidvatn, og me meiner derfor at der i tida 15. juni til 15. oktober alltid må vera så stort utslepp av vatn at sauene ikkje blir freista til å gå over.

Dersom ikkje utsleppet frå Breidvatn vert stort nok må Øvre Otra kraftselskap setja opp og vedlikehalda gjerde mellom Breivatn og Mjåvassåi. Dette er ca. 2 km. Vidare må dei laga ferist over den planlagte brua over Otra på vegen frå Lislefjødd fram til Lislevatn.»

Knut T. Bjåen, grunneier ved Otra, har i brev av 23. september følgende bemerkninger:

«Vi grensar inn til Otra frå Breivatn og nedover eit stykke mot Lislevatn. Som De kanskje kjenner til er det drive ein del reparasjonsarbeidar på Breivassdammen dei 2—3 seinaste åra. I den forbindelse er elva blitt turrlagt i delar av sumarhalvåret. Dette har skapt store vanskar for beitedyr i området.

Elva har tidlegare vore eit effektivt gjerde for dyra, men den tida elva har vore turrlagd har dyra gjenge over nesten kvar dei har vilt og derfor blitt spreidde over svære område og dermed skaffa eigarane ein masse ekstra arbeid og med stor fåre for tap av dyr på grunn av streifing, då dei kjem på ukjende beiteområde.

Teltplassen som underteiknas syster driv har også hatt store vanskar, då serleg geiter har kome over elva og inn på plassen både natt og dag. Ein kan lett tenkja seg korleis dette blir blant telt, bilar og anna utstyr til turistane.

Konklusjonen på dette må bli at skal det i framtida bli så liten vassføring i elva i delar av sumarhalvåret som det har vore i det seinaste, må kraftutbyggaren sørge for effektivt gjerde langs elva på båe sider. Elles vert det umogleg å driva med dyr i desse områda. Fisket i elva vil og verta totalt øydelagt.

Som De sikkert har kjennskap til, skal der byggjast ein anleggsveg frå riksvegen og inn til Lislevatn med bru over Otra. Brua skal gå over ca. 500—600 m nedanfor Breivatn. Her må det lagast ei ferist på brua, elles vert det full trafikk av beitedyr over her. Låsbar bom må og setjast opp, så det ikkje vert ein fullstendig ukontrollerbar trafikk innover heile fjellet til ubotleg skade på fiske og jakterssursane i området.

Håpar dette kan vera ei orientering om skader og ulemper som kan koma til å bli påført underteikna i framtida, og at det derfor blir teke hensyn til under konsesjonsbehandlinga.»

Hovedstyret vil bemerke:

Den foreliggende søknad fra I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening gjelder planendring vedrørende overføring av vatn fra Hartevatn og ovenforliggende områder i Otra til Vatnedalsmagasinet. Ved kongelig resolusjon 15. november 1974 ble gitt tillatelse til overføring ved pumping gjennom en tunnel direkte fra Hartevatn.

Reguleringshøyden i Vatnedalsvatn er hele 140 m, og ved fullt magasin er vasstanden 80 m høyere enn i Hartevatn. Det var derfor den gang regnet med å installere pumper med samlet kapasitet på 60 m³/sek. for å pumpe en vesentlig del av tilløpet som er ca. 600 mill. m³ årlig. Pumpene må arbeide under sterkt varierende mottrykk, men i de beregninger som forelå i 1972—73 ble dette forhold tillagt for liten vekt. Senere beregninger har vist at det i gjennomsnitt ville gå med ca. 115 GWh pumpeenergi pr. år, som er langt mer enn etter de tidligere kalkyler.

Utbyggerne har derfor søkt å unngå denne energikrevende løsningen, som samtidig var driftsmessig komplisert og der driftsuhell lett kunne få store konsekvenser, bl. a. fordi selve maskinsalen ville bli liggende 20 m under vasstanden i Hartevatn.

Den nye planen som nå er lagt fram, går ut på overføring av Otra fra Lislevatn via store Førsvatn til Vatnedalen. På denne måten vil innpå 400 mill. m³ overføres i tunneler på vanlig måte. Pumping blir således nødvendig bare for avløpet fra restfeltene nedenfor Lislevatn og for pålagt minstevassføring fra dette vatnet. Ialt vil disse vassmengdene utgjøre vel 200 mill. m³, som etter planen vil bli pumpet inn på tunnelen Lislevatn—Store Førsvatn fra et pumpeverk ved Breivevatn med en kapasitet på 20 m³/sek. Pumpingen vil her foregå mot et nærmest konstant mottrykk og under enkle og ukompliserte driftsforhold. Beregnet pumpeenergimengde er 40 GWh pr. år dersom bare naturlig avløp tas med. Med de minstevassføringer som søkeren har foreslått ved Lislevatn (1 m³/sek. om vinteren, 2 m³/sek. om sommeren) og nedenfor Børtemannsbekken (1 m³/sek. om vinteren, 4 m³/sek. om sommeren), vil det kreves ytterligere 15 GWh.

Fordeler ved planendringen.

I tillegg til at energimengden som går med til pumping blir redusert fra 115 GWh til 55 GWh, regner søkeren med en produksjonsøking i Holen kraftverk på 40 GWh som følge bl. a. av at vasstanden i Vatnedalsvatn ut fra driftsøkonomiske kriterier kan holdes høyere ved den nye planløsningen og derved gi kraftverket større gjennomsnittlig fallhøyde. Videre vil den omsøkte planen ha bedre overføringskapasitet under mer ekstreme flomforhold slik at det i følge søkeren i gjennomsnitt vil bli et redusert årlig flomtap på 10 mill. m^3 fra Hartevatn. Dette vil for verkene nedenfor Holen utgjøre 10 GWh. Totalt vil således produksjonsgevinsten for hele vassdraget bli ca. 110 GWh.

Endelig vil overføringen via store Førsvatn gi mulighet til å utnytte en del av fallhøyden herfra ned til Vatnedalsvatn. Øvre reguleringsgrense for disse to magasinene er på det nærmeste lik, men da reguleringshøyden i Vatnedalsvatnet som tidligere nevnt er 140 m, vil følgelig fallhøyden variere mellom 0 og 140 m. Det vil ikke være teknisk/økonomisk mulig å oppnå full utnyttelse av den fallhøyde som til enhver tid opptrer, men I/S Øvre Otra har antydet installasjon av turbiner som kan arbeide med fallhøyder varierende mellom 35 og 85 m. Avløpet fra Ormsavatn kan tas inn på samme tunnel, og søkeren antar å kunne oppnå en midlere årsproduksjon i stasjonen på 85—90 GWh. Hovedstyret går imidlertid ikke nærmere inn på disse forhold, idet de forskjellige sider ved en slik utbygging ikke er utredet og må tas opp i forbindelse med en eventuell søknad om ervervskonsesjon m. v.

Under pkt. 1.3.4 i den foreliggende saken er søkt om tillatelse til nevnte innføring av avløpet fra Ormsavatn inn på overføringstunnelen. Da innføringen får betydning først sammen med utbygging av Ormsa kraftverk, vil Hovedstyret foreslå at denne delen av søknaden ikke behandles nå.

Hovedstyret finner grunn til å understreke at planendringen — til tross for at den kan ventes å gi en årlig produksjonsøking på mer enn 100 GWh — ikke vil gi endringer med virkning for konsesjonsavgiftsgrunnlaget. Dette skyldes at planendringen ikke innebærer etablering av nye magasiner eller overføringer, men bare gir anledning til en mer rasjonell og energisparende utnyttelse av tidligere konsederte tiltak. — Dersom Ormsa kraftverk senere blir bygget, vil imidlertid planendringen medføre at avgiftsgrunnlaget øker med anslagsvis 10 000 nat.-hk. Nøyaktig økingsberegning er ikke foretatt.

Etter kostnadsnivået høsten 1977 er planendringen antatt å ville koste 45 mill. kroner mer enn utbygging etter den konsederte planen.

Skader og ulemper.

Nedenfor Lislevatn vil det på årsbasis bli en sterk reduksjon av avløpet, som i dag er ca. 270 mill. m^3. Etter overføring vil det ikke kunne regnes med vesentlig større avløp enn den minstevassføring som blir pålagt.

For Hartevatn vil tilløpet og derved gjennomstrømmingen bli vesentlig redusert. I Breivavatn vil gjennomstrømmingsvolumet stort sett bli uendret, men strømmen blir snudd, slik at i stedet for nærmest rent vatn fra store Førsvatn vil tilløpet komme i til dels forurenset tilstand fra Hartevatn. Derved vil ulemper for drikkevassforsyning m. v. kunne oppstå for gårdsbruk og hytter i den utstrekning eierne er avhengige av å ta vatn fra Breivevatn.

I anleggstida vil reintrekket i området mellom Ormsvatn og Vatnedalsvatn trolig bli noe påvirket. I følge de sakkyndige vil fisket ikke bli påført vesentlige skader.

For anleggsdriften vil det bli bygget veger med samlet lengde på ca. 15 km. Av disse blir vegen til damstedet for terskelen ved Lislevatn (1 km) og til et tverrslag på overføringstunnelen Lislevatn—store Førsvatn (2 km) beliggende i et meget benyttet friluftsområde. Hovedstyret er ellers klar over at vestre landfeste for dammen ved Lislevatn ligger i et område — Vidmyr — som fylkesmannen i Aust-Agder høsten 1976 har foreslått utlagt til landskapsvernområde. Ettersom denne terskelen bare tilsikter å sikre naturlig vasstand i vatnet og følgelig vil bli svært beskjeden både i høyde og utstrekning, vil landfestet bare utgjøre noen få kvadratmeter helt i grensen av det foreslåtte verneområdet.

Hovedstyrets vurdering:

Fra flere hold er det uttalt at den aktuelle søknaden i store trekk er sammenfallende med den opprinnelige planen som ble lagt fram i 1972 og som ble avslått under den påfølgende konsesjonsbehandlingen. Søkeren har såvel i selve presentasjonen av planendringssøknaden som i senere tilsvar gjort rede for disse forhold. Hovedstyret ønsker likevel å presisere at planendringen som nå er til behandling avviker på vesentlige punkter fra hovedalternativet fra 1972. Den viktigste forskjellen ligger i at overføringen av Aurevassåa/Gjeiskeliåa nå stopper ved Børtemannsbekken (som konsedert), mens det i 1972 var planlagt en åpen kanal av 3,2 km lengde videre gjennom myrområdene helt fram til Lislevatn.

Planendringen tar heller ikke opp forslag om ytterligere reguleringer i store Førsvatn og Ormsavatn, som begge i den tidligere planen var planlagt senket ca. 16 m ut over det som tidligere var konsedert.

Hovedstyret har foretatt synfaring av reguleringsområdene 12. september 1978 og hadde samme dag møte i Bykle med representanter for Bykle kommune, Aust-Agder fylke, grunneiere og andre interesserte.

Alt i alt vil Hovedstyret karakterisere inngrepene, skadene og ulempene som små, sammenlignet med de fordelene som innvinnes. Man vil ellers peke på at det fra søkerens side er lagt fram forslag om tiltak for delvis å bøte på skadene, — bl. a. om slipping av minstevassføringer, som man for øvrig vil komme tilbake til senere.

Videre vil man vise til at det av uttalelsene fra NIVA, Statens forurensningstilsyn og de fiskesakkyndige synes å framgå at forholdene i Hartevatn, til tross for redusert gjennomstrømming, muligens vil bli forbedret hva angår vasskvalitet m. v. sammenlignet med dagens situasjon, — dette vel å merke dersom reguleringshøyden innskrenkes til de 1,6 m som det er fastsatt kan benyttes til pumping.

Etter dette vil Hovedstyret anbefale at søknaden om planendring i det vesentlige blir imøtekommet og at det således på visse vilkår og med visse innskrenkninger blir gitt Otteraaens Brugseierforening tillatelse til å overføre avløpet fra Lislevatn til store Førsvatn, å pumpe avløpet fra Hartevatn inn på overføringstunnelen og å føre det totale tilløpet til stor Førsvatn videre til Vatnedalsvatn. Ut over dette har I/S Øvre Otra søkt om tillatelse til å ekspropriere grunn og rettigheter i forbindelse med 66 kV kraftledninger til pumpestasjon ved Breive og langs sydsiden av Vatnedalsvatn. Etter Hovedstyrets syn vil disse linjene være nødvendige for bygging og drift av reguleringsanleggene, og grunn og rettigheter må derfor kunne eksproprieres i medhold av reguleringstillatelsen, slik at særskilt tillatelse for dette formål skulle være overflødig.

Når det gjelder det detaljerte trasévalg for linjene, og spesielt for framføringen til Breive pumpe, forutsetter Hovedstyret at dette endelig fastlegges i samråd med Bykle kommune og NVE's natur- og landskapsavdeling. Elektrisk konsesjon for linjene vil på vanlig måte bli behandlet i Elektrisitetsdirektoratet som egen sak.

For planendringen går man ut fra at konsesjonsvilkårene i tillatelsen av 15. november 1974 blir gjort gjeldende så langt de passer.

Om de aktuelle tilleggsvilkår, jfr. vedlagte utkast, vil man bemerke:

V e g e r.

Generelt gjelder bestemmelsene i post 17, bl. a. om at stedlige myndigheter skal tas med på råd ved trasévalg.

Når det gjelder den planlagte vegen på sydsiden av Vatnedalsvatnet og inn til tunnelen fra store Førsvatn/tverrslag Ormsavatn, er det i søknaden anført at vegen av hensyn til kraftverksdriften må stenges ved inntaket til Holen kraftverk. Vegen går her på en strekning i tunnel, felles med atkomsten til lukekammer m. v., der forskjellige viktige kraft-, signal- og styrekabler er plassert. Søkeren har senere antydet en mulig vaktordning ved inntaket slik at grunneierene i Vatnedalen kunne bruke vegen i jakttida om høsten. Grunneierne på sin side har krevet at vegen må holdes åpen for eiernes ferdsel i sommerhalvåret uten restriksjoner. Endelig har Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk påpekt at vegen må stenges med bom ved Vatnedalsdammen, at kjøring kun skal være tillatt i forbindelse med bygging og drift av kraftanleggene og for grunneiere i næringsøyemed, samt at vegen normalt ikke skal brøytes før 15. juni. Restriksjonene er foreslått særlig av hensyn til villreintrekk i området mellom Ormsavatn og Vatnedalsvatn.

Hovedstyret slutter seg fullt ut til direktoratets syn. Likevel vil man for å tydeliggjøre begrepene foreslå at uttrykket «i næringsøyemed» esrtattes av «i de næringsøyemed områdene ved og innenfor Vatnedalsvatnet hittil har vært nyttet». Hvorvidt det kan oppnås en praktisk ordning ved passering av tunnelinntaket som i rimelig grad tilfredsstiller grunneiernes krav om bruk av vegen er det for tiden ikke mulig å uttale seg om. Hovedstyret kan imidlertid ikke tilrå at regulanten skal pålegges vidtgående tiltak i så måte.

F i s k e, v i l t s t e l l.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har utformet vilkår i 6 punkter, hvorav det ene er omtalt ovenfor under vegspørsmål. To av de andre punktene gjelder tersklers og steintippers utforming og plassering. Vilkår i forbindelse med dette er allerede fastsatt i konsesjonen, jfr. postene 14 og 20.

I et fjerde punkt har direkoratet foreslått at utbyggeren skal dekke utgifter forbundet med båndlegging av et område langs Ormsaåni mot hyttebygging. Hovedstyret kan ikke anbefale et slikt pålegg. Man viser til det nye forslaget vedrørende vegen til Ormsavatn. Dersom dette forslaget blir vedtatt, vil grunneiere bare kunne nytte vegen i ordinære næringsøyemed. Vegen kan derfor ikke sies å bli «en innfallsport til utvidet hyttebyg-

ging eller annen fritidsaktivitet», noe som synes å ha vært motiveringen for direktoratets forslag.

Direktoratet har i forbindelse med dammen ved Lislevatn foreslått vilkår om damplassering og om at dammen, såfremt tilfredsstillende løsning kan finnes, skal utstyres med fisketrapp. Hovedstyret er i prinsippet enig. Når det gjelder selve plasseringen, vil man imidlertid ikke utelukke at også andre hensyn enn fisket og fiskeinteressene må tillegges vekt. Man foreslår derfor at plasseringen holdes åpen, på linje med alle øvrige terskler, hvor også fiskesakkyndige får anledning til å framholde sitt syn.

Endelig har direktoratet foreslått at konsesjonæren skal pålegges å refundere utgifter i forbindelse med kontroll av overholdelsen av de nye vilkårene vedrørende fiske m. v. Ettersom disse vilkår, dersom Hovedstyrets forslag følges, er innskrenket til bare å gjelde fisketrappen ved Lislevatn, er man tilbøyelig til å foreslå at også refusjonsvilkåret sløyfes, — dette så meget mer som direktoratet i forbindelse med de omfattende påleggene i 1974-tillatelsen (post 19) ikke har refusjonsadgang for utgifter ved tilsvarende kontroll.

Manøvreringsreglement,

jfr. vedlagte utkast til punktvise endringer.

Det vil uten videre være klart at planendringen gjør det nødvendig å revidere gjeldende reglement på flere punkter. Til enkelte av disse endringer har man følgende kommentarer:

Post 1 A. Reguleringsmagasiner:

Fra flere hold er det reist krav om at reguleringshøyden i Hartevatn på 7,0 m (som har vært gjeldende og praktisert helt siden 1915) må reduseres til de 1,6 m som i følge reglementet fra 1974 kan benyttes i forbindelse med pumpingen.

Søkerne på sin side har gjort det klart at de ønsker å beholde adgangen til å tappe Hartevatn helt ned til LRV dersom kritiske situasjoner for kraftforsyningen skulle oppstå. Hovedstyret vil på samme måte som søkeren understreke at tapping til lavere nivå enn 1,6 m under øvre reguleringsgrense innebærer at vatnet går tapt for produksjon i Holen kraftverk. Hele restmagasinet er opplyst å representere et produksjonstap på 10—15 GWh i Holen. Det er derfor innlysende at slik tapping ikke vil finne sted unntatt i helt ekstraordinære tilfelle. Tapping vil således ikke kunne tenkes å skje uten at alle de øvrige magasinene i vassdraget er tømt på forhånd, — det må med andre ord være oppstått en så akutt situasjon at verdien av tilgjengelig kraft langt overstiger hva man vanligvis tenker seg både regionalt og på landsbasis. Skadene ved slik ekstraordinær uttapping vil i framtida utvilsomt bli større enn tilsvarende nedtapping under de tilløpsforhold som vanet har i dag. NIVA har påpekt at full nedtapping «av og til» vil medføre at etablering av bunnvegetasjon og bunndyr vil bli forstyrret og at den positive innflytelse som man venter å få også for fiskeforholdene ved redusert reguleringshøyde vil bortfalle. Hovedstyret må her tilføye at det ikke er tale om nedtapping «av og til». Sannsynligheten for full nedtapping er som det vil forstås svært liten. Men dersom den situasjon likevel skulle oppstå at det finnes ønskelig å nytte restmagasinet, vil verdien nødvendigvis være så stor at den langt overstiger de ekstra skadene det innebærer. Hovedstyret kan derfor ikke tilrå at det gjøres endringer i reglementet på dette punktet.

Grunneiere ved Breivevatnet frykter at planendringen vil føre til at dette vatnet kan bli senket lavere enn det tidligere var mulig. Hovedstyret finner det naturlig at konsesjonæren vil foreta visse kanaliseringsarbeider m. v. i «sundet» mellom Hartevatn og Breivevatn for at pumpekapasiteten på 20 m³/sek. skal kunne utnyttes selv ved vasstander ned mot den ordinære nedre reguleringsgrense i Hartevatn. Underhånden har søkeren opplyst at det i kanalen er tenkt støpt en lang, lav betongterskel som sikrer en minstevasstand i Breivevatn 1,6 m under HRV selv om Hartevatn skulle bli tappet lavere. Av søknaden går det fram at Breivevatn ikke vil bli senket lavere enn før. Hovedstyret mener likevel at de nye forholdene, som kan gjøre det fysisk mulig å senke vatnet ytterligere gjennom pumping, tilsier at Breivevatnet tas inn i manøvreringsreglementet med reguleringsgrenser på linje med de øvrige magasinene.

Post 3. Minstevassføringer:

I søknaden er foreslått minstevassføring fra Lislevatn på 2 m³/sek. i tiden fra snøsmeltingen begynner og til 15. oktober og 1 m³/sek. resten av året. Nedenfor samløpet med Børtemannsbekken er tilsvarende foreslått henholdsvis 4 m³/sek. og 1 m³/sek. Det er tatt forbehold om at forslaget gjelder så lenge magasinet i Breidvatn—Sæsvatn (16,6 mill. m³) kan gi nødvendig tilskudd. Forbeholdet har trolig sammenheng med at Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk i en rapport som fulgte søknaden har uttalt at ekstra tapping fra magasinet kan få uheldige følger både for utseendet og fisket i Breidvatn—Sæsvatn,

der total reguleringshøyde er 2,5 m. I sin endelige uttalelse har direktoratet ikke berørt dette forholdet.

Både NIVA og SFT har sluttet opp om søkerens forslag vedrørende Lislevatn, men nedenfor Børtemannsbekken har NIVA gått inn for 3,5 m^3/sek. om sommeren, 1,5 m^3/sek. om vinteren, STF henholdsvis 4,0 m^3/sek. og 1,5 m^3/sek.

Hovedstyret vil peke på at det i forbin delse med reguleringen av Breidvatn-Sæsvatn ikke er fastsatt innskrenkninger i manøvreringsretten. Magasinet er så lite at det ikke er mulig både å ta spesielle hensyn til fisket og å nytte magasinet i forbindelse med slipping av minstevassføringer. Hovedstyret mener at minstevassføringene bør prioriteres. Det er imidlertid neppe realistisk å regne med at det vil være mulig å holde høyere vassføringer på årsbasis enn det søkeren og NIVA har foreslått. Under naturlige forhold vil minstevassføringene særlig vinterstid såvel ved Lislevatn som ved Børtemannsbekken være langt lavere enn 1,0 m^3sek. Etter Hovedstyrets syn vil det være av større verdi å holde en relativt sett noe høyere vassføring om sommeren, når trafikken i området og belastningen på vassdraget er langt større enn om vinteren. Man vil derfor støtte søkerens forslag.

I forbindelse med minstevassføringer vil man peke på at det i gjeldende reglement er tatt inn bestemmelse om at «nødvendig vann til minstevassføring nedenfor Hartevatn skal fortrinnsvis tappes fra Store Førresvatn». Denne formulering, som har sitt utgangspunkt i Departementets bemerkninger s. 114 i St. prp. nr. 140 for 1973—74, skyldes trolig en misforståelse av de faktiske forhold. Så lenge store Førsvatn i alle tilfelle måtte tappes via Hartevatn, ville bestemmelsen likevel ikke få reell betydning. Annerledes vil det stille seg etter planendringen, når pålagt minstevassføring fra Lislevatn/Børtemannsbekken går til Hartevatn, mens store Førsvatn føres bort. Ettersom det ikke er eller har vært fastsatt minstevassføringer i Førsvassåni, er bestemmelsen uheldig og foreslås strøket.

Øvrige bemerkninger.

Det er i forbindelse med planendringssøknaden framkommet ønske om at fastsatte minstevassføringer ved Hoslemo må økes. Spørsmålet har ingen sammenheng med den foreliggende saken. Hovedstyret ser for øvrig ingen grunn til å ta opp et slikt spørsmål allerede før bestemmelsen er satt ut i livet og man har fått erfaring for hvordan den vil virke. Ingen nye reguleringer fra 1974-tillatelsen er som kjent ennå iverksatt ovenfor Hoslemo.

Fra grunneiere ved store Førsvatn er det hevdet at bestående regulering er ulovlig fordi det i forbindelse med flytting av dammen skal være foretatt en påbygging med 12″ på damkronen. NVE er vel kjent med at regulanten i 1963 bygget ny hoveddam til erstatning for den gamle som etter hvert var blitt i mindre bra forfatning. Vassdragstilsynet har på vanlig måte godkjent såvel tegninger og beregninger som utførelsen av den nye dammen. Imidlertid har den nye hoveddam — i likhet med den gamle — ikke overløp, og er derfor ikke avgjørende for vasstandsforholdene ved og over øvre reguleringsgrense. Overløpet er lagt til en sidedam som har stått uendret siden den ble bygget. Grunneiernes advokat uttaler bl. a. at «dersom de rettigheter som nå utøves skal danne grunnlag for framtida, må det søkes konsesjon for etablering av denne tilstand». NVE har i direkte brev til advokaten i anledning en tidligere henvendelse (som følger saksdokumentene) bedt om at klage over tidligere regulering i tilfelle tas opp som separat sak. Hovedstyret har ikke noe å tilføye.

En grunneier ved Breivassflotti og eit beitelag som har sauedrift med 2 500 dyr på Lislefjødd, begge steder beliggende mellom Lislevatn og Breidvatn, frykter at de nye planene vil føre til at Otra ikke lenger vil være gjerde og hindre beitende dyr å komme over elva. Hovedstyret kan bare vise til at dersom det blir fastsatt minstevassføringer fra Lislevatn, vil planendringen stort sett innebære ikke en forverring, men tvert i mot en forbedring av drifteforholdene i denne delen av vassdraget.

Behandlet i Hovedstyrets møte 3. oktober 1978.»

Hovedstyret har foreslått følgende vilkår for tillatelse til planendring vedrørende overføring av Otra til Vatnedalsvatn:

«1.

Anleggsvegen til Ormsaosen stenges for almen ferdsel med bom ved Vatnedalsdammen. Kjøring på vegen skal kun være tillatt i forbindelse med byggingen og driften av kraftanlegget og for grunneiere i de næringsøyemed områdene ved og innenfor Vatnedalsvatnet hittil har vært nyttet. Vegen skal ikke brøytes før 15. juni så fremt ikke hensynet til kraftverkets drift gjør tidligere brøyting tvingende nødvendig.

2.

Konsesjonæren plikter å bygge og vedlikeholde en terskel som best mulig opprettholder naturlige vasstandsforhold i Lislevatn, jfr. for

øvrig post 20 i konsesjonsvilkårene av 15. november 1974.

Såfremt tilfredsstillende løsning kan finnes, skal terskelen utstyres med fisketrapp. Utformingen av trappen skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.»

Videre har Hovedstyret foreslått følgende endringer i manøvreringsreglementet for regulering av Otra:

«*Post 1 A.*
I magasintabellen innskytes mellom Hartevatn og Ormsavatn: Breivevatn (HRV) 758,9 (LRV) 757,3 (Reg.høyde) 1,6.

Post 1 A.
I 2. avsnitt nedenfor magasintabellen utgår setningen: «Nødvendig vann til minstevannføring nedenfor Hartevatn skal fortrinnsvis tappes fra Store Førresvatn».

Post 1 B.
Pkt. 5 endres til:
Avløpet fra Lislevatn (244 km²) overføres til Store Førsvatn. Avløpet fra Væringsåa (38 km²) sammen med avløpet under pkt. 4 føres inn på overføringstunnelen.

Pkt. 6 endres til:
Avløpet fra Hartevatns restfelt (98,7 km²) sammen med pålagt minstevassføring fra Lislevatn og avløpet under pkt. 2 og 3 føres ved pumping inn på overføringstunnelen fra Lislevatn.

Nytt pkt. 7:
Avløpet fra Store Førsvatn sammen med avløpet under pkt. 5 og 6, i alt 491 km², overføres til Vatnedalsvatn.

Post 3, 2. avsnitt endres til:
Det skal likevel ved manøvreringen tas hensyn til de nedenforliggende grunneiere og til almene interesser.
Fra Lislevatn skal i tiden fra snøsmeltingens begynnelse og til 15. oktober slippes en minstevassføring på 2 m³/sek. og resten av året minst 1 m³/sek. I Otra nedenfor Børtemannsbekken skal det i samme tidsrom holdes minstevassføringer på henholdsvis 4 m³/sek. og 1 m³/sek.
Vassføringen målt ved Hoslemo VM må aldri være under 2 m³/sek. om sommeren og 1 m³/sek. om vinteren.»

Innkomne uttalelser:

Landbruksdepartementet har i brev av 18. oktober 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Landbruksdepartementet slutter seg til fylkeslandbruksstyrets og fylkesskogrådets uttalelser slik disse er gjengitt på side 33 i NVE's brev av 6. oktober 1978.»

I brev av 16. november 1978 har Kommunal- og arbeidsdepartementet avgitt følgende uttalelse:

Kommunaldepartementet har ikke merknader til saken og tilrår at det gis konsesjon for den omsøkte reguleringsendring.»

Følgende uttalelse har Aust-Agder Fylkeskommune avgitt i brev av 21. november 1978:

«Fylkeskommunen kan ikke se at Hovedstyrets argumentasjon har tilført spørsmålet om å redusere reguleringsforskjellen i Hartevatn til 1,6 m nye momenter. Fylkeskommunen vil derfor fortsatt anmode om at reguleringsgrensene for Hartevatn fastsettes til HRV 758,9 og LRV 757,3.
Fylkeskommunen vil ellers oppklare et faktisk forhold — som dog ikke får betydning for søknaden — i Hovedstyrets bemerkning side 70, 4. avsnitt.
Saken er at Fylkesmannen høsten 1976 foreslo at det ble opprettet et landskapsvernområde på 110 km² på Hovden. Hele terskelen ved Lislevatn, vegen hit og vegen fram til tverrslaget på overføringstunnelen Lislevatn—Store Førsvatn blir således liggende i et ev. landskapsvernområde.
Hva gjelder vestre damfeste for terskelen ved Lislevatn, vil denne berøre et påtenkt myrreservat.
I denne sammenheng vil en vise til at mens etablering av et landskapsvernområde gir et forholdsvis beskjedent vern forutsetter etablering av naturreservat at området i utgangspunktet er uberørt eller tilnærmet uberørt.
Fylkeskommunen har eller ingen særlige merknader til Hovedstyrets bemerkninger eller vurderinger.»

Bykle kommune har ved enstemmig formannskapsmøte 24. november 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Bykle kommune er beden om å uttale seg i samband med NVE, Hovedstyrets innstilling.
Saka er sendt over til hr.adv. K. Ødegaard for kommentarar. Eg har pr. dato fått referert brev frå hr.adv. K. Ødegaard som har slike merknader (Desse bed han vert teke med i uttalen):
I avtale mellom I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening og Bykle kommune er det teke med ein føresetnad for at avtalen vert lagt til grunn og sideordna med dei konsesjonsvilkåra som måtte bli fastsett av styresmaktene. Dette må strekast under overfor Olje- og energidepartementet.
Elles er avtalen i realiteten lagt til grunn ved konsesjonsbehandlinga.
Ein bør streke under at det er ønskjeleg med ei skånsom regulering av Hartevatn/Breivevatn utifrå naturvernmessige omsyn. Grunneigaranes rett til bruk av veg til Ormsvatn bør ikkje vert avgrensa meir enn det som er naudsynt.
På bakgrunn av dette vil eg rå formannskapet til å avgjeve uttale i samsvar med ovanståande.»

Miljøverndepartementet har i brev 26. januar 1979 uttalt følgende:

«A. *Om konsesjonsspørsmålet.*

Den foreliggende søknad om planendring har mange likhetspunkter med det alternativ (alt. A) som var primært omsøkt i konsesjonssøknaden av 1972. Ved konsesjonsbehandlingen ble det gitt tillatelse etter det såkalte alternativ C. Alternativ A ble den

gang vurdert til å være mer økonomisk fordelaktig og å gi 70—80 GWh mer kraft enn alt. C, men gi større skadevirkninger. Søkeren har nå i tillegg til selve planendringen, tilbudt kommunen 10 mill. kroner dersom konsesjon blir gitt.

Planendringen medfører skader/ulemper i områdene ovenfor Hovden (strekningen Lislevatn—Hartevatn) som er mye nyttet i forbindelse med turisme og friluftsliv. En vil kunne få endringer i vannkvaliteten i Hartevatn og Breivatnet. Dessuten kan reintrekket mellom Ormsavatnet og Vatndalsvatn bli påvirket.

Planendringen vil gi en gevinst på 110 GWh (med det vannslipp som er foreslått av søkeren) til meget rimelig kostnad (45 mill. kroner). Dessuten legger endringen til rette for bygging av Ormsa kraftstasjon som vil gi 90—95 GWh meget rimelig kraft, idet store deler av tunnelsystemet er bygget på forhånd. Fordelene ved planendringen er vesentlig større enn det som i sin tid ble antatt for alt. A.

Departementet vil peke på det prinsipielt uheldige at søkeren før konsesjon er gitt, tilbyr kommunene fordeler utenom det som blir fastsatt ved ordinær konsesjonsbehandling. En vil imidlertid på visse vilkår ikke motsette seg at det blir gitt konsesjon til planendringen. Dette gjelder dels vilkår etter vannvernloven og dels vilkår etter vassdragsreguleringsloven.

B. *Vilkår etter vannvernloven.*

Departementet har forelagt Hovedstyrets innstilling for Statens forurensningstilsyn, som avga uttalelse til departementet i brev av 15. desember 1978. Brevet følger vedlagt i kopi.

Otra fra Lislevatn til Hartevatn.

På denne strekningen har Hovedstyret, med ett unntak, gått inn for de minstevannføringer som er foreslått av Statens forurensningstilsyn. Unntaket gjelder vannføringen umiddelbart etter samløpet med Byrtemannsbekken, der Statens forurensingstilsyn i sin uttalelse til søknaden foreslo 1,5 m^3/sek., mens Hovedstyret i sin innstilling har gått inn for 1 m^3/sek.

Departementet finner etter en samlet vurdering å kunne godta at minstevannføringen settes til 1 m^3/sek. umiddelbart nedenfor samløpet med Byrtemannsbekken, i tidsrommet fra 16. oktober til snøsmeltingens begynnelse.

Grunnen til dette er i første rekke at utbyggingen av renseanlegg og avskjærende kloakkledning nå er kommet i god gjenge i dette område. Departementet viser også til at kravet om en minstevannføring på 1 m^3/sek. ved utløpet av Lislevatn innebærer at vannføringen vil være større enn 1 m^3/sek. nedenfor samløpet med Byrtemannsbekken.

Regulering av Hartevatn.

Departementet er oppmerksom på at reguleringen av Hartevatn bygger på en eldre tillatelse. Overføringen av Lislevatn til Vatndalsvatn kan imidlertid påvirke forurensningssituasjonen i Hartevatn i ugunstig retning ved at gjennomstrømningen reduseres. Dette gjelder særlig dersom reguleringen på 7 m benyttes fullt ut. Det vises her også til NIVA's rapport O-133/77, der det blant annet heter at innsjøen etter reguleringen blir mer følsom for belastning og er særdeles lite egnet som resipient for kommunalt avløpsvann. Når departementet i denne omgang likevel ikke går inn for noen innskrenkning av reguleringen, er det blant annet fordi det foreløpig synes klart at full nedtapping vil skje svært sjelden. Vi understreker likevel at vi finner det påkrevet å forbeholde oss retten til å vurdere reguleringen på ny dersom vannet blir nedtappet i større utstrekning enn forutsatt, og dette gir skadelig økning av forurensningen. Miljøverndepartementet ber derfor om at det tas forbehold om dette ved utformingen av vilkårene for planendringen.

Otra nedstrøms Hartevatn.

Miljøverndepartementet ga i brev av 30. januar 1974 uttalelse til Hovedstyrets innstilling om søknad om full utbygging av Otra. I brevet gikk departementet inn for at minstevannføringen ved Hoslemo vannmerke skal være 3 m^3/sek. inntil det foreligger nærmere undersøkelser i vassdraget. I tillatelsen som ble gitt fastsattes i stedet at minstevannføringen inntil videre skulle være 2 m^3/sek. om sommeren og 1 m^3/sek. om vinteren. Industridepartementet fravek således Miljøverndepartementets standpunkt. Grunnen til dette er vel at vassdragsreguleringssaken den gang ikke ble behandlet formelt sett etter lov om vern mot vannforurensning.

Blant annet under henvisning til de undersøkelser som den senere tid har pågått, foreslo Statens forurensningstilsyn derfor i sin uttalelse til søknaden av 21. november 1977 at minstevannføringen ved Hoslemo vannmerke skulle økes til 3 m^3/sek. hele året. Hovedstyret motsetter seg dette med den begrunnelse at den foreliggende søknad ikke angår dette spørsmålet.

Departementet er oppmerksom på at søknaden om den planendring som nå er til behandling, får liten direkte betydning for vannføringen nedenfor Hartevatn. Idet vi viser til undersøkelsene fra den senere tid og de forbehold som ble tatt med hensyn til de opprinnelige minstevannføringer, antar vi imidlertid at tiden nå er inne for å vurdere dette spørsmål på nytt. Det foreligger nå et bedre beslutningsgrunnlag enn da minstevannføringen ble fastsatt i 1974. Departementet finner det således hensiktsmessig at dette spørsmålet avgjøres i samband med spørsmålet om endring av planene for utbyggingen.

På grunnlag av de undersøkelser som er gjort, uttaler NIVA i sin rapport O-133/77 at minstevannføringen i det gjeldende manøvreringsreglement er helt utilstrekkelig. Det opplyses også at en allerede i den eksisterende situasjon har observert betenkelige konsentrasjoner av næringssalter, særlig fosfor. Også med en minstevannføring på 3 m^3/sek. antar instituttet at vassdraget får et sterkt redusert potensial som resipient og bør ikke belastes ytterligere. Med så sterke indikasjoner for at skadevirkninger vil oppstå, finner departementet det helt påkrevet å øke minstevannføringen ved Hoslemo ut over det som opprinnelig ble fastsatt. Dette gjelder særlig sommerperioden når den biologiske aktivitet i vassdraget er størst.

Departementet mener derfor at minstevannføringen ved Hoslemo vannmerke inntil videre bør være 2 m³/sek i perioden fra 16. oktober til snøsmeltingen begynner og 4 m³/sek. i perioden fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober.

Tillatelse i henhold til lov om vern mot vannforurensning.

Tillatelse i henhold til lov om vern mot vannforurensning kan gis dersom følgende vilkår blir fastsatt:

— Fra Lislevatn skal det slippes en minstevannføring på 2 m³/sek. fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober. Resten av året skal det slippes en minstevannføring på minst 1 m³/sek.
— Umiddelbart nedenfor samløpet med Byrtemannsbekken skal det holdes en minstevannføring på 4 m³/sek. fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober. Resten av året skal det holdes en minstevannføring på 1 m³/sek.
— Departementet kan endre de fastsatte minstevannsføringer dersom det finner at forurensningssituasjonen gjør dette nødvendig.

Endring av post 3, annet avsnitt i. f. i manøvreringsreglementet fastsatt ved kgl. res. 15. november 1974.

— Ved utløpet av Hartevatn skal det hele året slippes minst 0,5 m³/sek. hele året.
— Ved Hoslemo vannmerke skal det holdes en minstevannføring på 4 m³/sek. fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober. Resten av året skal det holdes en minstevannføring på 2 m³/sek.

C. *Vilkår etter vassdragsreguleringsloven.*

Det er nå fremmet søknad om planendring kort tid etter at konsesjon er gitt. Søknaden medfører betydelige fordeler for søkeren, samt en del skader/ulemper.

Dersom den omfattende planendringen med sine skader/ulemper og fordeler hadde vært innbefattet i den gitte konsesjon, kunne det være godt mulig at vilkårene også i de områder som ikke omfattes av planendringen hadde vært utvidet. Konsesjonsvilkårene for ulike områder blir fastsatt ikke bare på grunnlag av skadene/ulempene i området, men på en totalvurdering av hele prosjektet. Departementet mener derfor at det i forbindelse med planendringen må være anledning til å utvide vilkårene i den gitte konsesjon.

I. *Vilkår av hensyn til fiske, vilt m. v.*

Hovedstyrets innstilling om planendringen har vært forelagt Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Direktoratets uttalelse av 14. november 1978 følger vedlagt i kopi.

Direktoratet har tatt opp følgende tre punkter der Hovedstyret for NVE har avveket fra direktoratets anbefaling:

1. Stenging av anleggsvegen til Ormsaosen. Dette punkt vil bli tatt opp under pkt. II 1.
2. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i uttalelse av 20. juli 1978 foreslått at utbyggeren skal dekke utgifter forbundet med båndlegging av et område langs Ormsaåni mot hyttebygging.

   Hovedstyret mener at anleggsvegen ikke vil bli en innfallsport til hyttebygging på grunn av de restriksjoner som er foreslått pålagt bruken av vegen, og kan derfor ikke anbefale forslaget.

   Direktoratet tviler på at anleggsvegbestemmelsen alene sikrer det som er intensjonen, og fastholder derfor forslaget om båndlegging.

   Bykle kommune arbeider for tiden med utarbeidelse av generalplan og har inntil generalplan foreligger innført vedtekter til bygningslovens § 82 om fritidshus. Departementet mener at eventuell båndlegging mot hyttebygging kan skje ved generalplanvedtekt. Departementet antar at slik båndlegging kan skje erstatningsfritt. En har i brev av d. d. bedt Bykle kommune vurdere direktoratets ønsker om båndlegging i forbindelse med utarbeidelsen av generalplan.
3. Direktoratet har i uttalelse av 20. juli 1978 foreslått at konsesjonæren skal pålegges å refundere utgifter i forbindelse med kontroll av pålegg og vilkår.

   Hovedstyret anfører at direktoratet i forbindelse med påleggene i 1974-tillatelsen ikke har refusjonsadgang for utgifter vedrørende kontroll. Direktoratet peker på at bestemmelser om refusjonsadgang for slike utgifter er inntatt i alle reguleringstillatelser som er gitt i de senere år, og at det i praksis har vist seg vanskelig å føre kontroll med vilkårene om at ikke utgiftene kan belastes konsesjonæren.

   Departementet anbefaler at det i vilkårene tas inn bestemmelser om at utgiftene med kontroll av vilkår og pålegg i forbindelse med 1974 konsesjonen og nærværende sak dekkes av konsesjonæren.

II. *Vilkår vedrørende veger.*

1. Direktoratet foreslår i uttalelse av 14. november 1978 at Hovedstyrets forslag til vilkår vedrørende stenging av anleggsvegen til Ormsaosen endres dithen at uttrykket «i de næringsøyemed områdene . . .» erstattes av «i de næringsøyemed og det omfang områdene . . .». Direktoratet mener denne presisering er nødvendig for å sikre vilkårets intensjon i forhold til trafikk i forbindelse med eventuelle nye utleiehytter. Departementet finner det vanskelig å foreslå at det ikke skal tillates trafikk for grunneiere i forbindelse med utvidelse innenfor de typer av næringsdrift en har i dag. Når det gjelder problemer i forbindelse med eventuelle nye utleiehytter, viser en til at kommunen kan regulere bygging gjennom vedtekter til bygningslovens § 21 og 82. Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag.
2. En vil i samsvar med det som er påtenkt fra flere hold understreke viktigheten av at anleggsarbeidene i det planlagte landskapsvernområdet nord for Hovden utføres så skånsomt som mulig og at de planlegges i samarbeid med naturvernmyndighetene.

   Departementet mener anleggsvegen til Mjåvassdal som ligger i det foreslåtte landskapsvernområde, bør stenges for almen ferdsel.

   Departementet vil be om at muligheten for å bygge terskelen ved Lislevatn uten veg utredes. Dersom en slik løsning fører

til uakseptable ekstrakostnader, støtter en kommunens krav om at vegen fjernes etter at terskelbyggingen er avsluttet. En vil understreke viktigheten av å unngå motorferdsel i dette området.

III. *Manøvreringsreglementet.*

1. Reguleringsgrenser for Hartevatn.

Det er fra flere hold reist krav om at reguleringshøyden i Hartevatn på 7 m reduseres til de 1,6 m som kan nyttes i forbindelse med pumpingen. Hovedstyret kan ikke tilrå dette da en i ekstraordinære tilfelle for landets kraftforsyning også bør kunne tappe restmagasinet. Sannsynligheten for full nedtapping er etter Hovedstyrets mening likevel svært liten, da den vil representere et produksjonstap i Holen kraftverk. Med samkjøring innenlands og med utlandet, bør det være unødvendig å opprettholde et slikt restmagasin som sikkerhetsreserve. Magasinet representerer maksimalt bare 24 GWh samtidig som en uttapping vil forårsake store skadevirkninger. Skulle en nødsituasjon inntreffe, er det trolig mange andre restmagasin i landet der uttapping kan finne sted med langt mindre skadevirkninger.

Departementet tilrår derfor at reguleringsgrensene for Hartevatn endres til HRV 758,9 og LRV 757,3.

2. Tapping fra Store Førresvatn.

I gjeldende reglement er det tatt inn bestemmelse om at «nødvendig vann til minstevassføring nedenfor Hartevatn skal fortrinnsvis tappes fra Store Førresvatn».

Hovedstyret mener bestemmelsen skyldes en misforståelse og foreslår den strøket. Departementet mener at bestemmelsen har til formål at vannslipp ikke skal gå på bekostning av vannstanden i Hartevatn eller Breidvatn/Sæsvatn. Søkeren regner også med at det er Store Førresvatn som fortrinnsvis skal tappes for å holde minstevannføringen nedenfor Hartevatn. Statens forurensningstilsyn forutsetter at kravet opprettholdes.

De foreslåtte minstevannføringer ovenfor Hartevatn vil sammen med naturlig tilsig i det meste av året også dekke minstevannføringene nedenfor vatnet uten at magasinene behøver å tappes. Det kan imidlertid om vinteren bli nødvendig å tilføre ekstra vann for å tilfredsstille kravet til minstevannføring ved Hoslemo. Bestemmelsen om at det da er Store Førresvatn som skal tappes, bør derfor opprettholdes.

3. Minstevannføring mellom Hartevatn og Sarvsfossen.

Ved behandlingen i 1974 mente Industridepartementet og Hovedstyret for NVE at den naturlige minstevannføring ved Hoslemo var 1 m³/sek. Det foreligger imidlertid ikke målinger ved dette vannmerke før reguleringene i vassdraget ble gjennomført. Dersom en definerer naturlig minstevannføring som det arimetiske middel for en årrekke av den minste vannføring som har vært observert hvert år, er det på grunnlag av en sammenlikning med andre vassdrag grunn til å anta at «naturlig minstevannføring» vil ligge mellom 2 og 3 m³/sek.

Et vannslipp fra Hartevatn vil gi mindre krafttap pr. m³ etter den ønskede planendring enn etter den plan som ble konsedert i 1974, p. g. a. ulik pumpehøyde ved de to alternativer.

Sett i forhold til Otras størrelse og den kraftmengde som innvinnes, er de fastsatte og de nå foreslåtte minstevannføringer meget begrenset.

En vil peke på at det må være minst like stort behov for minstevannføring nedenfor Hartevatn som nedenfor Lislevatn, idet elva her er bredere og ved naturlig tilstand ville ha langt større vannføring.

En økt minstevannføring vil muligens kunne redusere behovet for terskelbygging. Særlig synes dette tilfelle ved Berdalsbru.

Departementet har under pkt. B i medhold av vannvernloven angitt nødvendig vannslipp fra Hartevatn og nødvendig minstevannføring ved Hoslemo ut fra resipienthensyn.

På den ca. 20 km lange strekningen mellom Hartevatn og Sarvsfossen knytter det seg også andre interesser til vassdraget som gjør det sterkt ønskelig med tilfredsstillende vannføring. Etter departementets oppfatning er denne elvestrekningen like viktig for friluftsliv, turisme og fiske som strekningen Lislevatn—Hartevatn. Elvestrykene i Øvre Setesdal representrer en viktig del av landskapsopplevelsen. I motsetning til strekningen Lislevatn—Hartevatn har strekningen Hartevatn—Sarvsfossen selv med de nye vilkårene etter vannvernloven fått en vannføring som ikke er tilfredsstillende for de andre interesser som knytter seg til denne strekningen. Den ca. 7 km lange strekningen mellom Hartevatn og Gjeskeliåni vil således med vilkårene etter vannvernloven bare få litt over 0,5 m³/sek. mesteparten av året.

Departementet gjør også oppmerksom på at de minstevannføringer som under B er fastsatt etter vannvernloven gjelder ved den nåværende forurensningsbelastning. Dersom vassdraget i fremtiden belastes ytterligere antar departementet at minstevannføringene må økes.

Departementet viser til foranstående og de momenter som er angitt innledningsvis om hvorfor det bør være anledning til å utvide vilkårene i 1974-konsesjonen og anbefaler at det i medhold av vassdragsreguleringsloven bestemmes at det fra Hartevatn skal slippes minimum 2 m³/sek. i tiden 15. juni—15. september. For resten av året vil vannslippet da bli minimum 0,5 m³/sek. i medhold av vannvernloven.»

Vedlegg av 14. desember 1978 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Direktoratet vil få gi uttalelsen disse kommentarer:

«*Minstevannføringer.*

I forundersøkelsesrapporten (Rapport nr. 10 — 1977) fra DVF-Reguleringsteamet) ble det påpekt at det av hensyn til fisket og utseendet i Breivatn—Sæsvatn ville være uhel-

dig å tappe fra dette magasinet for å opprettholde minstevannføringen nedenfor i Lislevatn i perioder med for lav vannføring. SFT og NIVA har pekt på at minstevannføringen er nødvendig av hensyn til forurensningssituasjonen, og på denne bakgrunn har DVF ingen innvendinger mot at minstevannføringen gis prioritet foran ønsket om å holde høy vannstand i Breivatn—Sæsvatn.

Vedrørende vannføringen ved Hoslemo v. m. er DVF enig med Hovedstyret i at den vedtatte vannføring må prøves før den eventuelt tas opp til ny vurdering. I tillegg til NIVA's refererte måledata vil en imidlertid peke på at det for tiden er en sterk hytteutbygging i nedslagsfeltet til Hoslemo v. m. og dette kan medføre at tiltak vil bli nødvendige.

Veger.

DVF har i sin uttalelse av 20. juli 1978 foreslått disse vilkår i tilknytting til anleggsvegen som skal bygges på Vatnedalsvatns sørside:

«4. Anleggsvegen til Ormsaosen stenges for almen ferdsel med bom ved Vatnedalsdammen. Kjøring på vegen skal kun være tillatt i forbindelse med byggingen og driften av kraftanlegget og for grunneiere i næringsøyemed. Vegen skal ikke brøytes før 15. juni så fremt ikke hensynet til kraftverkets drift gjør tidligere brøyting tvingende nødvendig.

5. Et område begrenset av 1 km på hver side av Ormsaåni båndlegges mot hyttebygging. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.»

Hovedstyret (s. 72) slutter seg til DVF's begrunnelse, men foreslår at begrepet «i næringsøyemed» tydeliggjøres ved å sette «i de næringsøyemed områdene ved og innenfor Vatnedalsvatnet hittil har vært nyttet». Hovedstyrets motiv er å holde aktiviteten nede på det nivå en har i dag, men siden det i området også i dag foregår en viss hytteutleie og dermed følgende næringsaktivitet vil Hovedstyrets presisering ikke virke begrensende om ikke setningen endres slik at omfanget også inngår. Det skulle ikke være noen uenighet mellom DVF og Hovedstyret på dette punkt.

Angående punktet om båndlegging av grunn mot hyttebygging mener DVF fortsatt at området ved Ormsaåni trenger et større vern enn det øvrige område innenfor Vatndalsvatn. I motsetning til Hovedstyret tviler DVF på at Anleggsvegs-bestemmelsen alene sikrer det som for begge er intensjonen og en vil derfor foreslå at punktet om båndlegging av denne grunn opprettholdes.

Hjemmel for refusjon av utgifter ved kontroll av vilkår og pålegg.

Hovedstyret har ikke villet anbefale DVF's forslag om å kunne pålegge konsesjonæren å refundere de utgifter DVF måtte ha ved kontroll av pålegg og vilkår. Hovedstyret anfører at kontrollfunksjonen kun vil gjelde fisketrappen ved Lislevatn, men DVF vil peke på at dersom hovedkonsesjonens bestemmelser om fiske gjøres gjeldende blir kontrollbehovet langt større. Det kan også bli aktuelt å kontrollere at vilkåret om anleggsvegen holdes siden dette har stor betydning for villreininteressene. Hovedstyret peker videre på at tilsvarende bestemmelse ikke er inntatt i hovedkonsesjonen gitt 15. november 1974.

DVF vil anføre at praksis har vist at det er nødvendig å gjennomføre kontroll med vilkårene, — også av hensyn til konsesjonærens interesser, og at denne kontrollen vanskelig kan gjennomføres om ikke de nevnte utgifter kan belastes konsesjonæren. I alle senere gitte tillatelser er derfor denne bestemmelsen inntatt.

Siden saken er av stor betydning fastholder DVF at bestemmelsen bør inntas i konsesjonen for planendringen.

For øvrig forutsetter DVF at de konsesjonsvilkår (pkt. 19) som er gitt i 1974-tillatelsen også blir gjort gjeldende for de områder som berørers av planendringen.

De vilkår som DVF foreslår blir knyttet til planendringen er derfor:

1. Anleggsvegen til Ormsaosen stenges for almen ferdsel med bom ved Vatnedalsdammen. Kjøring på vegen skal kun være tillatt i forbindelse med byggingen og driften av kraftanlegget og for grunneiere i de næringsøyemed og det omfang områdene ved og innenfor Vatnedalsvatnet hittil har vært nyttet. Vegen skal ikke brøytes før 15. juni så fremt ikke hensynet til kraftverkets drift gjør tidligere brøyting tvingende nødvendig.
2. Et område begrenset av 1 km på hver side av Ormsaåni båndlegges mot hyttebygging. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.
3. Konsesjonæren plikter å bygge og vedlikeholde en terskel som best mulig opprettholder naturlige vasstandsforhold i Lislevatn, jfr. for øvrig post 20 i konsesjonsvilkårene av 15. november 1974.
   Såfremt tilfredsstillende løsning kan finnes, skal terskelen utstyres med fisketrapp. Utformingen av trappen skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
4. De bestemmelser gitt i konsesjonstillatelsen datert 15. november 1974 pkt. 19 gjøres gjeldende for de områder som berøres av nærværende tillatelse.
5. Utgifter forbundet med kontrollen av overholdelsen av disse vilkår og pålegg gitt med hjemmel i disse bekostes av konsesjonæren.»

Vedlegg av 15. desember 1978 fra Statens forurensningstilsyn.

«Det vises til Deres brev av 30. oktober 1978 vedlagt innstillingen fra Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen. Hovedstyret.

Vi vil i det følgende kommentere forhold der Hovedstyrets innstilling avviker fra synspunkter gitt av SFT i brev av 2. august 1978 angående samme sak.

Otra fra Lislevatn til Hartevatn.

Her foreslo SFT følgende minstevassføringer:

Ved utløpet av Lislevatn minst 2 m^3/s i tiden fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og minst 1 m^3/s fra 16. oktober til snøsmeltingens begynnelse.

Umiddelbart nedenfor samløpet med Byrtemannsbekken skal vassføringen i Otra ikke være mindre enn 4 m^3/s fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og minst 1,5 m^3/s fra 16. oktober til snøsmeltingens begynnelse.

Søkeren og Hovedstyret går inn for en minstevannføring i Otra nedenfor samløpet med Byrtemannsbekken på 1 m^3/s fra 16. oktober til snøsmeltingens begynnelse. Forøvrig er det ingen forskjell i synspunkter på krav til minstevassføringer.

Hovedstyret mener (s. 75) at det neppe er realistisk å holde høyere vassføringer på årsbasis enn det søkeren har foreslått. Vi finner denne uttalelsen merkelig siden minstevassføringen utgjør mindre enn 20 pst. av den foreslåtte overføringen fra Lislevatn. Dette vannet vil dessuten inngå i elektrisitetsproduksjonen ved pumping fra Hartevatn. Etter det vi kan se vil økningen i minstevassføringen om vinteren fra 1 m^3/s til 1,5 m^3/s medføre en økt pumpeenergimengde på omlag 2 GWh pr. år. Det vil si at pumpeenergimengden for vann fra Hartevatn øker fra 55 GWh til 57 GWh pr. år, og at produksjonsgevinsten for planendringen reduseres fra 110 GWh til 108 GWh pr. år.

Etter vårt syn kan derfor ikke SFT's forslag til minstevassføring virke avgjørende inn på prosjektets økonomi.

Hartevatn.

Her foreslår SFT at reguleringshøyden på 7,0 m reduseres til de 1,6 m som kan benyttes i forbindelse med pumpingen. Hovedstyret går i sin innstilling inn for at de nåværende reguleringsbestemmelser opprettholdes. I innstillingen s. 74 står det:

> «NIVA har påpekt at full nedtapping «av og til» vil medføre at etablering av bunnvegitasjon og bunndyr vil bli forstyrret og at den positive innflytelse som man venter å få også for fiskeforholdene ved redusert reguleringshøyde vil bortfalle. Hovedstyret må her tilføye at det ikke er tale om nedtapping «av og til». Sannsynligheten for full nedtapping er som det vil forstås svært liten. Men dersom den situasjonen likevel skulle oppstå at det finnes ønskelig å nytte restmagasinet, vil verdien nødvendigvis være så stor at den langt overstiger de ekstra skadene det innebærer. Hovedstyret kan derfor ikke tilrå at det gjøres endringer i reglementet på dette punkt.»

NIVA sier i sin rapport O-133/77:

> «Det må understrekes at den positive innflytelse som utjevning av vasstand i Hartevatn kan få, helt vil forsvinne dersom innsjøen av og til tappes helt ned til K 751,9 som det er konsesjon for. I dagens situasjon tappes innsjøen ned, riktignok til en høyere kote, hvert år. Dersom en slik nedtapping skjer med lengre tidsrom vil det likevel oppstå skadevirkninger fordi flerårige samfunn blir påvirket.»

Det er følgelig nødvendig med svært sjelden nedtapping om en skal sikre en positiv innvirkning av planendringene på Hartevatn. Vi vil derfor primært anbefale at reguleringen av Hartevatn begrenses til de aktuelle 1,6 m med LRV på kote 757,3.

Subsidiært foreslår vi at det i reguleringsbestemmelsene framgår at LRV normalt settes til 757,3, men at det under ekstraordinære forhold kan tillates å tappe ned til kote 751,9.

Førsvassåni.

I hovedstyrets innstilling heter det:

> «I forbindelse med minstevassføringer vil man peke på at det i gjeldende reglement er tatt med bestemmelse om at «nødvendig vann til minstevassføring nedenfor Hartevatn skal fortrinnsvis tappes f ra store Førresvatn». Denne formulering, som har sitt utgangspunkt i Departementets bemerkninger s. 114 i St. prp. nr. 140 for 1973—74, skyldes trolig en misforståelse av de faktiske forhold. Så lenge store Førresvatn i alle tilfelle måtte tappes via Hartevatn, vil bestemmelsen likevel ikke få reell betydning. Annerledes vil det stille seg etter planendringen, når pålagt minstevassføring fra Lislevatn/Børtemannsbekken går til Hartevatn, mens store Førsvatn føres bort. Ettersom det ikke er eller har vært fastsatt minstevassføringer i Førvassåni, er bestemmelsen uheldig og foreslås strøket.»

Vi har i vår uttalelse til søknaden forutsat at bestemmelsen ville bli opprettholdt og som sådan medvirket til en viss minstevassføring i Førsvassåni. Ifølge planendringen vil det ikke bli sluppet vann til dette elveleiet. Vi hadde sett det ønskelig med en viss minstevassføring i Førsvassåni, men finner ikke grunn til å kreve det ut fra lov om vern mot vannforurensning.

Otra nedstrøms Hartevatn.

I Hovedstyrets innstilling heter det:

> «Det er i forbindelse med planendringssøknaden fremkommet ønske om at fastsatte minstevannføringer ved Haslemo må økes. Spørsmålet har ingen sammenheng med den foreliggende saken.»

Vi mener det er rimelig grunn til å ta opp spørsmålet om minstevassføring på nytt når det går fram av søknaden at planendringen vil føre til at flomtapet til Otra fra Hartevatn reduseres med 10 mill. m^3. Det går videre fram av St. prp. nr. 140 (1973—74) at krav til minstevassføring er gitt midlertidig:

> «Inntil videre foreslås en minstevassføring på 2 m^3/sek. om sommeren og 1 m^3/sek. om vinteren målt ved Haslemo vannmerke.»

NIVA's rapport (O-133/77) gir et bedre grunnlag for å vurdere krav til minstevassføring, og vi synes det derfor vil være riktig å få med reviderte krav til minstevassføring i de nye reguleringsbestemmelsene.»

Departementet skal bemerke:

Otteraaens Brugseierforening ble ved kgl. res. 15. november 1974 gitt tillatelse til å overføre Otra fra Hartevatn til Vatnedalsvatn gjennom tunnel fra Hartevatn. Ved brev av 21. november 1977 har I/S Øvre Otra/Otteraaens Brugseierforening søkt om tillatelse til å endre denne planen og overføre Otra i

tunnel fra Lislevatn via Store Førresvatn til Vatnedalsvatn. Det lokale tilløp til Hartevatn pumpes opp i tunnelen.

Nærmere om planen:

Den någjeldende planen innebærer at en vesentlig del av tilløpet til Hartevatn (ca. 600 mill. m³ årlig tilløp) vil, under sterkt varierende mottrykk, bli pumpet til Vatnedalsvatn som vel fullt magasin har vasstanden over 80 m høyere enn Hartevatn. Reugleringshøyden i Vatnedalsvatn er hele 140 m. Pumpingen (samlet kapasitet på 60 m³/s) ville bli driftsmessig komplisert og bruke ca. 115 GWh pr. år, hvilket er langt mer enn det man tidligere har kalkulert med.

Utbyggeren har søkt å unngå disse ulempene ved den nye planen som går ut på overføring av Otra fra Lislevatn via Store Førresvatn til Vatnedalsvatn. Innpå 400 mill. m³ vil ovedføres i tunneler på vanlig måte. Pumping blir således nødvendig bare for tilløpet til Hartevatn som er vel 200 mill. m³, og som etter planen vil bli pumpet inn på tunnelen Lislevatn—Store Førresvatn fra et pumpeverk (kapasitet på 20 m³/s) ved Breivevatn. Pumpingen vil her foregå mot et nærmest konstant mottrykk og under enkle og ukompliserte driftsforhold. Beregnet pumpeenergimengde er 55 GWh pr. år. Søkeren har foreslått en minstevannføring ved Lislevatn på 1 m³/s om vinteren og 2 m³/s om sommeren og nedenfor Børtemannsbekken på 1 m³/s om vinteren og 4 m³/s om sommeren.

I tillegg til dette har I/S Øvre Otra søkt om tillatelse til å ekspropriere grunn og rettigheter i forbindelse med 66 kV kraftledninger til pumpestasjon ved Breive og langs sydsiden av Vatnedalsvatn.

Konsekvenser:

Søkeren regner med at planendringen vil gi en produksjonsgevinst for hele vassdraget på ca. 110 GWh. Av dette kommer 60 GWh i minsket pumpeenergimengde. 40 GWh vinnes i form av produksjonsøking i Holen Kraftverk som følge av bl. a. at kraftverket får større gjennomsnittlig fallhøyde, fordi vasstanden i Vatnedalsvatn kan holdes høyere ved den nye planløsningen. De siste 10 GWh er et resultat av at man får et redusert årlig flomtap på 10 mill. m³ fra Hartevatn.

Videre tilrettelegger planen muligheter for et framtidig Ormsa kraftverk som vil benytte fallhøyden mellom Store Førresvatn og Vatnedalsvatn. Søkeren regner med en middlere årsproduksjon for dette kraftverk på 85—90 GWh.

Etter kostnadsnivået høsten 1977 er planendringen antatt å ville koste 45 mill. kroner mer enn utbygging etter den konsederte planen.

På årsbasis vil planendringen innebære en sterk reduksjon av avløpet fra Lislevatn som i dag er 270 mill. m³. Dette resulterer i at tilløpet til Hartevatn vil bli vesentlig redusert, videre at istedenfor nærmest rent vatn fra Store Førresvatn, vil Breivevatn få til dels forurenset vatn fra Hartevatn, da strømmen vil bli snudd. Dette vil gi ulemper for drikkevassforsyningen for gårdsbrukene ved Breivevatn.

Reintrekket i området mellom Ormsavatn og Vatnedalsvatn vil trolig bli noe påvirket i anleggstida. Det vil bli bygget ca. 15 km vei, og av disse blir veien til damstedet for terskelen ved Lislevatn (1 km) og til et tverrslag på tunnelen Lislevatn—Store Førresvatn (2 km), beliggende i et meget benyttet friluftsområde.

Hovedstyrets vurdering:

Hovedstyret karakteriserer inngrepene, skadene og ulempene alt i alt som små, sammenlignet med de fordelene som innvinnes. Videre viser man til at de av utalelsene fra NIVA, SFT og de fiskesakkyndige synes å framgå at forholdene i Hartevatn, til tross for redusert gjennomstrømming, muligens vil bli forbedret hva angår vasskvalitet.

Etter dette anbefaler Hovedstyret at søknaden om planendring i det vesentlige blir imøtekommet og at Otteraaens Brugseierforening gis nødvendig tillatelse på visse vilkår og med visse innskrenkninger. Disse vil bli behandlet nedenfor.

Hovedstyret tilføyer at kraftledningene til pumpestasjon ved Breive og langs sydsiden av Vatnadalsvatn vil være nødvendige for bygging og drift av reguleringsanleggene, og at grunn og rettigheter derfor må kunne eksproprieres i medhold av reguleringstillatelsen. Når det gjelder trasévalg, forutsetter Hovedstyret at dette endelig fastlegges i samråd med Bykle kommune og NVE's natur- og landskapsavdeling.

Innkomne uttalelser:

Hovedstyrets innstilling om planendring av Øvre Otra har være forelagt følgende til uttalelse:

Landbruksdepartementet og Kommunaldepartementet har ikke merknader til saken og tilrår at det gis konsesjon for reguleringsendringen.

Aust-Agder fylkeskommune har, utover en anmodning om at reguleringsa-

grensene for Hartevatn fastsettes til HRV 758,9 og LRV 757,3 ikke noen merknader til Hovedstyrets innstilling.

Bykle kommune finner at avtalen mellom Bykle kommune og I/S Øvre Otra er lagt til grunn ved konsesjonsbehandlingen og tilføyer at det er ønskelig med en skånsom regulering av Hartevatn/Breivevatn ut fra naturmessige hensyn.

Miljøverndepartementet motsetter seg ikke, på visse vilkår, at det blir gitt konsesjon til planendringen. Man anser det som prinsipielt uheldig at søkeren før konsesjon er gitt, tilbyr kommunen fordeler utenom det som blir fastsatt ved ordinær konsesjonsbehandling.

Olje- og energidepartementets vurdering:

Av samtlige uttalelser er det bare Aust-Agder fylkesfriluftsnemnd, Aust-Agder Naturvern og en rekke grunneiere representert ved hr.advokat Vale som direkte ikke vil anbefale at planendringssøknaden blir imøtekommet.

I forbindelse med planendringen inngikk søkeren og Bykle kommune en avtale der Bykle kommune ikke ville motsette seg at utbyggingsplanene blir endret slik som det søkes om under visse i avtalen gitte forutsetninger. Som motydelse vil interessentskapet stille 10 mill. kroner til disposisjon for kommunen dersom planendringen blir godkjent av myndighetene. Pengene vil av kommunen brukes til et renseanlegg ved Hovden. Bykle kommune har i uttalelsen til NVE's innstilling forutsatt at avtalen blir lagt til grunn ved behandlingen av planendringssøknaden.

I de fleste uttalelsene er det minstevassføringen i Otra og forholdene i Hartevatn som har samlet mest interesse. Fra grunneierne er det først og fremst ferskvannsituasjonen i Breivevatn som uroer. Miljøverndepartementet setter som vilkår bl. a. minstevannslipping nedenfor Hartevatn og ønsker en dobbelt så stor minstevannføring ved Hoslemo i forhold til forslaget. Isolert får planendringen liten betydning for vannføringen nedenfor Hartevatn. Miljøverndepartementet hevder retten til å vurdere de opprinnelige minstevannføringer på nytt idet man viser til nye undersøkelser.

Hovedstyret på andre siden ser ingen grunn til å ta opp et slikt spørsmål allerede før nåværende bestemmelse er satt ut i livet og man har fått erfaring for hvordan den vil virke.

Departementet slutter seg til Miljøverndepartementet, fordi det nå foreligger et bedre beslutningsunderlag enn da minstevannføringen ble fastsatt i 1974.

Man skal her nærmere konkret gå inn på disse spørsmål:

Reguleringshøyden i Hartevatn:

I flere uttalelser er det reist krav om at reguleringshøyden i Hartevatn på 7,0 m må begrenses til de 1,6 m som ifølge reglementet fra 1974 kan benyttes i forbindelse med pumpingen.

Søkeren vil beholde adgangen med en reg.-høyde på 7,0 m dersom kritiske situasjoner for kraftforsyningen skulle oppstå. En tapping til lavere nivå enn 1,6 m under øvre reguleringsgrense innebærer dog at vatnet går tapt for produksjon i Holen kraftverk. Skadene ved slik ekstraordinær uttapping vil i framtida utvilsomt bli større enn tilsvarende nedtapping under de tiløpsforhold som vatnet har i dag. NIVA har påpekt at en full nedtapping vil medføre at etablering av bunnvegetasjonen og bunndyr vil bli forstyrret og at den positive innflytelse som man venter å få også for fiskeforholdene ved redusert reguleringshøyde vil bortfalle.

Hovedstyret mener at verdien av restmagasinet er så stor i forhold til de skadene en uttapping vil innebære, at man ikke kan tilrå at reguleringsgrensene forandres. Hovedstyret foreslår dog at Breivevatn tas inn i manøvreringsreglementet med reguleringsgrensene HRV 758,9 og LRV 757,3. Dette er de grenser som fra flere hold er foreslått for Hartevatn. Hovedstyrets forslag skyldes visse kanaliseringsarbeider i «sundet» mellom Hartevatn og Breivevatn som gjør det fysisk mulig å senke vatnet mer enn 1,6 m unler HRV som ifølge de naturlige forhold tidligere var umulig. Bykle kommune uttaler at de ønsker en skånsom regulering av Hartevatn/Breivevatn utifra naturvernmessige hensyn.

Som nevnt foran har Aust-Agder fylkeskommune anmodet om at reguleringsgrensene for Hartevatn settes til HRV 758,9 og LRV 757,3.

Miljøverndepartementet tilrår at reguleringsgrensene fastsettes til HRV 758,9 og LRV 757,3. Dette er ikke absolutt nødvendig av hensyn til forurensingsfaren dersom bare full nedtapping skjer svært sjelden. Når Miljøverndepartementet går inn for den mindre reguleringen av Hartevatn er det på grunn av at med samkjøring innenlands og med utlandet bør det være unødvendig med et slikt restmagasin som sikkerhetsreserve. En uttapping vil forårsake betydelige skadevirkninger og skulle en nødsituasjon oppstå, er det trolig mange andre restmagasiner i landet

der uttapping kan finne sted med langt mindre skadevirkninger.

Det omstridte magasin representerer ca. 24 GWh. Olje- og energidepartementet er enig med Hovedstyret i at det har betydning å beholde restmagasinet dersom kritiske situasjoner for kraftsituasjonen skulle oppstå. Man er klar over at en nedtapping som foreslått, vil kunne forårsake skadevirkninger, jfr. Nivas's uttalelse. Meningen er imidlertid, slik som uttalt av Hovedstyret, at tapping ikke vil kunne skje uten at det er oppstått en så akutt situasjon at verdien av tilgjengelig kraft langt overstiger hva man vanligvis tenker seg både regionalt og på landsbasis. Sannsynligheten for full nedetapping er således liten. Dersom imidlertid den situasjon allikevel skulle oppstå at det finnes ønskelig å nytte restmagasinet, vil verdien være så stor at den langt overstiger de ekstra skadene det innebærer. Bestemmelse om dette bør tas av Olje- og energidepartementet som før avgjørelse innhenter uttalelse fra Miljøverndepartementet.

I manøvreringsreglementet tas derfor inn følgende bestemmelse:

«Nedtapping av Hartevatn under 757,3 må etter bestemmelse av departementet bare finne sted når ekstraordinære forhold for landets kraftforsyning har oppstått.

Retten til nedtapping under nevnte kotehøyde kan etter departementets bestemmelse innskrenkes eller helt falle bort dersom dette skulle vise seg nødvendig av hensyn til forurensingssituasjonen i vassdraget.»

Minstevassføringen mellom Lislevatn og Hartevatn.

I søknaden er foreslått minstevassføring fra Lislevatn på 2 m³/sek. i tiden fra snøsmeltingen begynner og til 15. oktober og 1 m³/sek. resten av året. Nedenfor samløpet med Børtevannsbekken er tilsvarende foreslått henholdsvis 4 m³/sek. og 1 m³/sek. Disse tallene er i samsvar med avtalen mellom I/S Øvre Otra og Bykle kommune. Det er tatt forbehold om at forslaget gjelder så lenge magasinet i Breidvatn—Sæsvatn (16,6 mill. m³) kan gi nødvendig tilskudd.

Både NIVA og SFT har sluttet opp om søkerens forslag vedrørende Lislevatn, men nedenfor Børtevannsbekken har NIVA gått inn for 3,5 m³/sek. om sommeren, 1,5 m³sek. om vinteren, SFT henholdsvis 4,0 m³/sek. og 1,5 m³/sek.

Hovedstyret peker på at magasinet i Breidvatn—Sæsvatn er så lite at det ikke er mulig både å ta spesielle hensyn til fisket og å nytte makasinet i forbindelse med slipping av minstevassføringen.

Hovedstyret mener at minstevassføringene bør prioriteres og støtter søkerens forslag.

Miljøverndepartementet godtar søkerens og Hovedstyrets foreslåtte minstevassføringer i første rekke fordi at utbyggingen av renseanlegg og avskjærende kloakkledning er kommet i god gjenge. I andre rekke fordi at en minstevassføring på 1 m³/sek. fra Lislevatn innebærer at vassføringen vil være større enn 1 m³/sek. nedenfor samløpet med Børtevannsbekken.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyret og foreslår at minstevassføringen mellom Lislevatn og Hartevatn fastsettes i samsvar med søknaden.

Miljøverndepartementet har bedt om i forbindelse med minstevassføring fra Lislevatn at det tas inn bestemmelse om at departementet kan endre de fastsatte minste vassføringer dersom dette finnes nødvendig av hensyn til forurensningssituasjonen. Olje- og energidepartementet antar det er tilstrekkelig hjemmel til å forteta endring i post 11 i vilkårene for den opprinnelige kosensjon, jfr. manøvreringsreglementets post 7.

Minstevassføringen nedenfor Hartevatn.

I den opprinnelige konsesjon var det fastsatt en minstevassføring ved Hoslemo VM på 2 m³/sek. om sommeren og 1 m³/sek. om vinteren. Hoslemo ligger ca. 10 km nedenfor Hartevatn. Fra Hartevatn var det ingen bestemmelser om minstevassføring.

Ut fra et forurensningssynspunkt ønsker nå Miljøverndepartementet en minstevassføring ved Hoslemo VM på 4 m³/sek. fra snøsmeltingens begynnelse til 15. oktober og 2 m³/sek. resten av året.

Fra Hartevatn ønskes en minstevannføring på 2 m³/sek. i tiden 15. juni til 15. september og 0,5 m³/sek. resten av året. For forurensningsproblemet ville det være tilstrekkelig med 0,5 m³/sek. hele året, men ut fra naturvernhensyn, friluftshensyn og fiske bør minstevassføringen på sommerstid være 2 m³/sek.

Hovedstyret har ikke vurdert en vasslipping fra Hartevatn, men mener om fordoblingen av minstevassføringen ved Hoslemo at spørsmålet ikke har sammenheng med planendringssaken. Videre ser Hovedstyret ingen grunn til å ta opp et slikt spørsmål allerede før den tidligere bestemmelsen er satt ut i livet, og man har fått erfaring for hvordan den vil virke.

I behandlingen av konsesjonen fra 1974 foreslo Miljøverndepartementet at det skulle slippes 1,5 m³/sek. hele året fra Hartevatn og 3 m³/sek. hele året ved Hoslemo VM. De tok forbehold om forandringer når bedre bak-

grunnsmateriale forelå. Man mener nå at det foreligger slikt materiale som viser at minstevannføringen i det gjeldende manøvreringsreglement er helt utilstrekkelig. Man peker videre bl. a. på at det må være minst like stort behov for minstevassføring nedenfor Hartevatn som nedenfor Lislevatn, idet elva her er bredere og ved naturlig tilstand ville ha langt større vannføring. 0,5 m³/sek. som er tilstrekkelig av hensyn til forurensningsinteressene er om sommeren ikke tilfredsstillende for de andre interesser som knytter seg til strekningen.

Miljøverndepartementets forslag om minstevassføringen nedenfor Hartevatn er forelagt søkeren. Det utvidede krav om minstevannføringer representerer er krafttap, etter søkerens beregning, på 11 GWh dersom man bare tar hensyn til forurensningsproblemene. En ytterligere øking av minstevassføring med de nevnte 2 m³/sek. om sommeren fra Hartevatn vil i tillegg gi et krafttap på 5 GWh. Kraftgevinsten for planendringen på 110 GWh blir da redusert til 94 GWh.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag. Når det gjelder de 2 m³/sek fra Hartevatn om sommeren, er man enig i at elvestyrkene i Øvre Setesdal representerer en viktig del av landskapsopplevelsen. Dette har betydning både for den stedlige befolkning og for turister som reiser gjennom dalen.

Med nedenfor foreslåtte vilkår og forslag til minstevannføringer vil departementet karakterisere planendringens ulemper som små, sammenlignet med de fordelene som innvinnes. Videre ligger endringen til rette for et framtidig Ormsa Kraftverk som vil gi 85—90 GWh meget rimelig kraft, idet store deler av tunnelsystemet vil være bygget på forhånd.

Olje- og energidepartementet tilrår at det blir gitt tillatelse for Otteraaens Brugseierforening til å overføre avløpet fra Lislevatn til Store Førresvatn og pumpe avløpet fra Hartevatn inn på overføringstunnelen samt å føre det totale tilløpet til Store Førresvatn videre til Vatnedalsvatn. Tillatelsen foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret med enkelte endringer. I denne tillatelse inngår også nødvendig tillatelse etter lov av 26. juni 1970 om vern mot vannforurensning § 10, jfr. § 4.

Isamsvar med Hovedstyret finner departementet at grunn og rettigheter til nødvendige linjer for bygging og drift av reguleringsanleggene kan eksproprieres i medhold av reguleringstillatelsen.

Trasévalg forutsettes endelig fastlagt i samråd med Bykle kommune og NVE's natur- og landskapsavdeling.

Til de aktuelle vilkår for planendringen vil departementet bemerke:

Veier.

I søknaden er det anført at den planlagte veien på sydsiden av Vatnedalsvatnet og inn til tunnelen fra Store Førresvatn/tverrslag Ormsavatn av hensyn til kraftverksdriften må stenges ved inntaket til Holen kraftverk. Veien går her på en strekning i tunnel felles med adkomsten til lukekammer m. v., der forskjellige viktige kraft-, signal- og styrekabler er plassert. Grunneierne, som har påklaget NVE's forhåndstillatelse til veibyggingen, krever at veien må holdes åpen for eiernes ferdsel i sommerhalvåret.

Særlig av hensyn til villreintrekk har Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk påpekt at veien må stenges med bom ved Vatnedalsdammen og at kjøring kun skal være tillatt i forbindelse med bygging og drift av kraftanleggene og for grunneierne i næringsøyemed, samt at veien normalt ikke skal brøytes før 15. juni. Hovedstyret, som slutter seg til direktoratets syn, vil dog foreslå at uttrykket «i næringsøyemed» erstattes av «i de næringsøyemed områdene ved og innenfor Vatnedalsvatnet hittil har vært nyttet». Dette forslag støttes av Miljøverndepartementet.

Olje- og energidepartementet finner det ikke naturlig i nærværende sak å foreslå vilkår som kan lede til restriksjoner i grunneiernes framtidige bruk av områdene omkring Vatnedalsvatn. Spørsmålet om grunneiernes framtidige bruk av disse kan bedre løses ved hjemmel i andre lover. Departementet slutter seg i den anledning til direktoratets ovenfor siterte forslag.

I avtalen mellom I/S Øvre Otra og Bykle kommune har interessentskapet erklært seg villig til å fjerne anleggsveien fra riksvei 12 til damstedet ved Lislevatn. Miljøverndepartementet går litt lenger og ber om at muligheten for å bygge damstedet uten vei utredes. Olje- og energidepartementet vil henstille til søkeren å se nærmere på dette. Hvis dette skulle vise seg økonomisk uakseptabelt, støtter man kommunens krav.

Når det gjelder anleggsveien til Mjåvassdal, som ligger i et foreslått landskapsvernområde, uttaler Miljøverndepartementet at den bør stenges for almen ferdsel. Et slikt krav har også fremkommet fra grunneier Bjåen som bor mellom Breivatn og Lislevatn.

Olje- og energidepartementet har for sin del ikke noe å innvende mot dette kravet.

Da spørsmålet ikke har vært reist tidligere i saken, finner man det riktig at det ikke tas kommune har fått uttale seg.

Fiske, vilt m. v.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har foreslått at utbyggeren skal dekke utgifter forbundet med båndlegging av et område langs Ormsaåni mot hyttebygging. Hovedstyret anbefaler ikke et slikt pålegg, fordi man mener at grunneiere bare kan benytte veien i ordinære næringsøyemed ifølge Hovedstyrets forslag vedrørende veien til Ormsavatn.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementet som mener at eventuell båndlegging mot hyttebygging best kan skje ved generalplanvedtak.

Miljøverndepartementet anbefale retter forslag fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk at det i vilkårene tas innbestemmelser om at utgiftene med kontroll av vilkår og pålegg i forbindelse med 1974-konsesjonen og nærværende sak dekkes av konsesjonæren.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyret som mener at refusjonsvilkåret sløyfes, fordi det i planendringen bare vil gjelde fisketrapper ved Lislevatn. I denne forbindelse vil man bemerke at Direktoratet ikke har refusjonsadgang i forbindelse med de omfattende påleggene i 1974-tillatelsen (post 19) for utgifter ved tilsvarende kontroll.

Miljøverndepartementet har foreslått at dammen ved Lislevatn, såfremt tilfredsstillende løsning kan finnes, skal utstyres med fiskertapp. Departementet slutter seg til Hovedstyret som er enig i forslaget, men vil at plasseringen holdes åpen, på linje med alle øvrige terskler hvor også fiskesakkyndige får anledning til å framholde sitt syn.

Planendringen gjør det nødvendig å revidere gjeldende reglement på flere punkter. I den forbindelse skal bemerkes at Hovedstyret peker på at det i gjeldende reglement er tatt inn bestemmelse om at «nødvendig vann til minstevannføring nedenfor Hartevatn skal fortrinnsvis tappes fra Store Førresvatn». Hovedstyret foreslår den strøket, fordi vatnet i alle tilfelle måtte tappes via Hartevatn og at det dessuten ikke er fastsatt minstevassføringer i Førsvassåni. Miljøverndepartementet har gått inn for at bestemmelsen bør opprettholdes.

Miljøverndepartementets standpunkt skyldes trolig en misforståelse om de faktiske forhold. Departementet støtter Hovedstyret, fordi pumpemagasinet i Hartevatn inneholder tilstrekkelig med vatn for de minstevassføringer som er foreslått nedenfor Hartevatn.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. Otteraaens Brugseierforening tillates å foreta planendring i den tillatelse som ble gitt ved kongelig resolusjon av 15. november 1974 om ytterligere regulering og overføringer i Otravassdraget i samsvar med og på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av ??. mars 1979.
2. Det gjøres endring i manøvreringsreglementet i Otravassdraget i samsvar med ovennevnte foredrag.

10. L/L Sunnhordland Kraftlag.

(Reguleringskonsesjoner i Blådalsvassdraget. (Kgl. res. 20. mai 1949 og 12. august 1966.) Ytterligere fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke

19. mars 1979.

Det vises til søknad av 27. juni 1978.

«I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917, nr. 17, § 12, pkt. 1 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 28. juni 1946 bestemmer departementet:

1) Den ved Industridepartementets brev av 13. mars 1977 fastsatte frist for fullføring av oppdemmingen av Midtbottenvatn forlenges til 20. mai 1983.
2) Den ved Industridepartementets brev av 20. april 1977 fastsatte frist for fullføring av gjenstående arbeider i henhold til konsesjon av 12 august 1966 forlenges til 12. august 1983.

1 eksemplar av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling av 9. februar 1979 vedlegges til orientering.»

11. I/S Øvre Otra

(Tillatelse til å ekspropriere manglende fallrettigheter i Otra og i de bielver til Otra som berøres av utbyggingen av Øvre Otra — kgl. res. av 15 november 1974.)

Kongelig resolusjon av 23. mars 1979.

Ved kgl. resolusjon av 15. november 1974 er Otteraaens Brugseierforening gitt tillatelse til ytterligere reguleringer og overføringer i Otravassdraget, og I/S Øvre Otra er gitt ervervstillatelse etter ervervsloven av 14. desember 1917 til erverv av fallrettigheter.

Stortinget fattet i møte 30. oktober 1974 følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det blir tillatt Otteraaens Brugseierforening å foreta ytterligere regulering og overføringer i Otravassdraget, samt at det blir tillatt I/S Øvre Otra å erverve fallrettigheter i vassdraget, alt i samsvar med Industridepartementets foredrag av 3. mai 1974 og Industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra Industrikomitéens flertall i Innst. S. nr. 18 for 1974—75.

Denne bygget, med mindre fravik, på departementets tilråding i St. prp. nr. 140 (1973—74).

I nevnte proposisjon s. 4 framgår det at I/S Øvre Otra også hadde søkt om ekspropriasjonstillatelse til erverv av manglende fallrettigheter. Søknaden på dette punkt ble anbefalt av hovedstyret, jfr. proposisjonen s. 68.

Ved ovennevnte kgl. res. av 15. november 1974 ble det ved en inkurie ikke gitt tillatelse, i henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940, § 148, til å ekspropriere manglende fallrettigheter.

Departementet har i brev av 25. januar 1979 mottatt ny søknad fra I/S Øvre Otra om tillatelse etter vassdragsloven til å ekspropriere manglende fallrettigheter. Saken må anses ferdigbehandlet i ovennevnte proposisjon.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I/S Øvre Otra, i henhold til vassdragsloven av 15. mars 1940, § 148, gis tillatelse til å ekspropriere manglende fallrettigheter i Otra og i de bielver til Otra som berøres av utbyggingen av Øvre Otra — kgl. res. 15. november 1974.

12. Norske Skogindustrier A/S.

(Konsesjon på leie av 1. Inntil 1 500 kW fra Spydeberg komm. elektrisitetsverk, 2. Inntil 500 kW fra Fredrikstad elverk, 3. Inntil 1 900 kW fra Aust-Agder kraftverk.)

Kongelig resolusjon av 30. mars 1979.

A/S Norske Skogindustrier har i brev av 11. oktober og 20. november 1978 søkt om konsesjon på tilsammen 3 900 kW til drift av K S. Borg Trelast A/S og Nidarå Trelast A/S. Søknadene har sin bakgrunn i A/S Norske Skogindustriers overtagelse av disse to bedrifter

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling og konsesjon foreslås gitt på vanlige vilkår.

Søknadene.

Søknaden av 11. oktober 1978 lyder slik:

«Vi viser til telefonsamtale 6. d. m. mellom ekspedisjonssjef Dehli og vår direktør Fiske, og søker med dette om konsesjon for leie av den elektriske kraft som K. S. Borg Trelast A/S & Co., Spydeberg, hittil har leiet for sin trelastproduksjon. Denne produksjonen drives ved to atskilte anlegg:

Spydeberg kommune: Sagbruksdrift på eget anlegg.
Fredrikstad kommune: Høvleridrift på anlegg som eies av A/S And. H. Kiær (Hjalmar Bjørgesv. 81).

Kraftuttaket skjer ikke etter egne kraftleiekontrakter. Kraften leies på vanlig industritariff hos følgende:

Spydeberg Komm. El.verk — tariff T 3, belastningen ifølge årsavregningen for 1977 var 1 383 kW.
Fredrikstad El.verk — tariff T 3 a, belastning ifølge årsavregningen for 1977 var 380 kW.

Konsesjonen søkes i forbindelse med at K. S. Borg Trelast A/S & Co. vil bli overtatt av oss ved at vi kjøper alle aktiva/rettigheter og overtar all gjeld/forpliktelser. Som det vil være kjent fra pressen er dette ledd i en omorganisering av skogeiernes eierinteresser innen trelastsektoren på Østlandet. Skogeiere/skogeierforeninger eier eller har dominerende eierinteresser i tre større trelastbruk på Østlandet, deriblant K. S. Borg Trelast A/S & Co. Man har funnet det mest praktisk å organisere disse brukene under felles ledelse ved at brukene overtas av Norske Skogindustrier A.S., som også har samme eierbakgrunn. Det er forutsetningen at driften ved brukene skal fortsette som tidligere også etter overtakelsen.

Av forskjellige grunner er det meget ønskelig å få gjennomført overdragelsen før årsskiftet. Om dette er mulig avhenger av at de nødvendige konsesjoner kan ordnes før 31. desember 1978. Dette er grunnen til at vi sender denne søknaden direkte til Dem Vi håper De er enig med oss i at overdragelsen er mer av formell enn reell art og at konsesjonsspørsmålet kan avgjøres sentralt uten å gå vegen om den tidkrevende behandling hos kommunene og fylket.

Hvis De trenger ytterligere opplysninger for å behandle søknaden, står vi gjerne til tjeneste, men hvis det er spørsmål av mer teknisk art, kan disse best besvares av disponent Arne Skjerbred ved K. S. Borg Trelast A/S & Co.»

Søknaden av 20. november 1978 lyder slik:

«Vi søker med dette om konsesjon for leie av den elektriske kraft som Nidarå Trelast A/S, Åmli kommune i Aust-Agder, hittil har leiet for sin trelastproduksjon. Vår søknad omfatter også den tilleggskraft som Nidarå Trelast A/S har søkt om i forbindelse med en igangværende investering.

Kraftuttaket skjer ikke etter spesiell kraftleiekontrakt, men leies hos Aust-Agder Kraftverk, Arendal, etter vanlig industritariff (T3).

Etter forbruksavregningen for 1977 var belastningen 1 200 kW, forbruket 4 800 000 kWh. Det tillegget det er søkt om utgjør 1 100 kWh i installert effektanslått forbrukseffekt ca. 700 kW.

Når det nå er gjort vedtak om overdragelse av Nidarå Trelast A/S til oss, skjer dette som ledd i den omorganisering av skogeiernes eierinteresser innen trelastsektoren som vi omtalte i vår søknad av 11. oktober 1978 vedrørende K. S. Borg Trelast A/S & Co., Spydeberg. Nidarå Trelast A/S har vært eiet av Nidarå Tømmersalgslag og skogeierlagene i distriktet. Der skjæres i dag ca. 100 000 m³ tømmer pr. år. Antall ansatte er ca. 100. Vi overtar bruket for å opprettholde driften uforandret og fullføre de investeringer som er påbegynt.

Overdragelsen skjer ved at vi kjøper alle aktiva og overtar all gjeld og alle forpliktelser, hvoretter det nåværende selskap forutsettes oppløst. Det som skjer er således en form for fusjonering.

Det er også i dette tilfelle meget vesentlig for begge parter at overdragelsen kan gjennomføres og tinglyses før årsskiftet. Vi håper derfor det vil være mulig for Dem å behandle søknaden så raskt som mulig, i hvert fall når det gjelder den del av søknaden som gjelder den nåværende kraftleie. Søknaden fra Nidarå Trelast A/S om tilleggskraft kan — i tilfelle den enda ikke er gitt — bare gå sin gang, bare med den forskjell at den endelige konsesjon eventuelt blir utstedt til oss.

Hvis De trenger ytterligere opplysninger om kraftleieforholdene, ber vi Dem henvende Dem direkte til disponent Hørsdal ved Nidarå Trelast A/S.»

AVGITTE UTTALELSER

Avd. Borg Trelast.

Spydeberg komm. Elektrisitetsverk har i styremøte 2. november 1978 fattet vedtak om å innstille at Norske Skogindustrier A/S gis den omsøkte konsesjon.

Spydeberg kommune ved formannskapet har i møte 16. november 1978 enstemmig sluttet seg til kommunekontorsjefens innstilling om at søknaden anbefales.

Fredrikstad kommue for formannskapet har i møte 16. november 1978 ingen bemerkninger til søknaden.

Østfold fylkeskommune har i sitt brev av 29. november 1978 foruten visse reservasjoner vedrørende kraftforsyningen i området ingen bemerkninger og anbefaler søknaden innvilget.

Fylkesmannen i Østfold viser i sitt brev av 29. november 1978 til NVE til ovenstående uttalelser og har forøvrig ingen bemerkninger.

Avd. Nidarå Trelast.

Aust-Agder Kraftverk anbefaler i brev av 5. desember 1978 til NVE at konsesjon blir gitt.

Åmli kommune ved formannskapet har i møte 14. desember 1978 enstemmig uttalt at en ikke har noe å innvende mot at søknaden blir imøtekommet.

Aust-Agder fylkeskommune ved fylkesutvalget har i møte 18. november 1978 enstemmig vedtatt en anbefaling om at konsesjon blir innvilget.

Fylkesmannen i Aust-Agder har i brev til NVE av 8. januar 1979 for sin del ingen merknader til at konsesjon blir gitt.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 29. januar 1979 avgitt følgende uttalelse:

Norske Skogindustrien A/S er som nevnt i innledningen ved konsesjonene av 26. september 1974 og 8. august 1975 gitt tillatelse til å leie i alt inntil 79 600 kW primakraft og inntil 13 000 kW spillkraft til drift av selskapets 9 avdelinger. Tillatelsene er gitt med en tidsbegrensning til 1. januar 1985.

Tillatelsene er gitt med i hovedsak de samme vilkår, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, utenom spillkraft, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Konsesjonsavgiften er betalt til og med for 1977 og utgjorde for 1977 i alt kr. 81 262,96.

Søknadene av 1. oktober 1978 og 20. november 1978 gjelder tilaltelse til å leie inntil 1 500 kW fra Spydeberg komm. Elektrisitetsverk og 500 kW fra Fredrikstad Elverk samt 1 900 kW fra Aust-Agder Kraftverk til drift av de overtatte selskapene Borg Trelast og Nidarå Trelast.

NVE har for sin del ikke noe å bemerke til søknadene og vil anbefale at Norske Skogindustrier A/S gis tillatelse til å leie i alt inntil 3 900 kW fordelt slik:

1. 1 500 kW fra Spydeberg komm. Elektrisitetsverk til Borg Trelast i Spydeberg kommune.
2. 500 kW fra Fredrikstad Elverk til Borg Trelast i Fredrikstad kommune.
3. 1 900 kW fra Aust-Agder Kraftverk til Nidarå Trelast i Åmli kommune.

Tillatelsen foreslås gitt med i hovedsak de samme vilkår som i de to tidligere konsesjoner, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Tillatelsen foreslås dessuten gitt den samme tidsbegrensning, nemlig 1. januar 1985.

For øvrig vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Industridepartementet har i brev av 7. desember 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Industridepartementet har ikke noe å merke til at Norske Skogindustrier A/S får innvilget sin konsesjonssøknad som omsøkt.»

Departementet skal bemerke:

I tillegg til den omsøkte konsesjon, har Norske Skogindustrier A/S to konsesjoner på tilsammen 79 600 kW primakraft og 30 000 kW spillkraft gitt ved kongelig resolusjon 8. august 1975 og ved NVE's brev av 26. september 1974. Kraftmengden blir levert av 9 forskjellige kraftleverandører og blir nyttet i selskapets mange avdelinger. Begge konsesjonene er tidsbegrenset til 1. januar 1985.

Som et ledd i en omorganisering av skogeiernes eierinteresser innen trelastsektoren på Østlandet har Norske Skogindustrier A/S overtatt K. S. Borg Trelast A/S og Nidarå Trelast A/S.

Produksjonen ved K. S. Borg Trelast A/S drives ved to adskilte anlegg, sagbruksdrift på egne anlegg i Spydeberg kommune og høveldrift på anlegg tilhørende A/S And. H. Kiær i Fredrikstad kommune.

K. S. Borg Trelast A/S har en konsesjon på kraftleie av 14. april 1974 på 1 400 kW fra Spydeberg kommunale Elektrisitetsverk. Norske Skogindustrier A/S søker nå om å få overtatt denne konsesjon, samt konsesjon på ytterligere 500 kW fra Fredrikstad elverk.

Kraftmengden som leveres fra Spydeberg komm. Elektrisitetsverk skal altså nyttes til sakbruksdrift ved anlegget i Spydeberg, mens kraftmengden fra Fredrikstad elverk skal nyttes til høveldrift ved anlegget i Fredrikstad.

I tillegg søker Norske Skogindustrier om konsesjon på 1 900 kW fra Aust-Agder Kraftverk til drift av Nidarå Trelast A/S i Åmli kommune, Aust-Agder. Kraftmengden skal nyttes til sagbruk- og høveldrift. Nidarå Trelast A/S har fra før ingen konsesjoner på kraftleie. Det er således her tale om en ny konsesjon.

Prisen på kraften til K. S. Borg Trelast A/S og Nidarå Trelast A/S er vanlig industritariff — T3 og T3a.

Departementet vil i tilslutning til NVE anbefale at bedriften gis konsesjon på samme vilkår som i de to tidligere konsesjoner, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Konsesjonen foreslås gitt til 1. januar 1985, slik at utløpstiden blir den samme som for de foran nevnte konsesjoner.

Ved denne konsesjon anses konsesjonen av 14. april 1974 til K. S. Borg Trelast A/S som bortfalt i sin helhet.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge de respektive kraftleieforhold måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1985.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hvert gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19, må det foreligge tilaltelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til de-

partementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på medfører at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre. Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Norske Skogindustrier A/S konsesjon på leie av:

1. Inntil 1 500 kW fra Spydeberg komm. Elektrisitetsverk.
2. Inntil 500 kW fra Fredrikstad Elverk.
3. Inntil 1 900 kW fra Aust-Agder Kraftverk.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og Energidepartementets foredrag av 30. mars 1979.

13. Mesna Kraftselskap.

(Tillatelse til regulering av Næren i Ringsaker. Ny reguleringskonsesjon.)

Kongelig resolusjon 6. april 1979.

Mesna kraftselskap overtok i krigstiden, med stadfestelse ved kongelig resolusjon av 11. april 1947, blant annet en reguleringstillatelse gitt ved kongelig resolusjon av 14. november 1908 på 2 m senking av Næren i Ringsaker. På grunn av en misforståelse gikk Kraftselskapet ut fra at konsesjonen hadde ubegrenset gyldighet mens den faktisk gjaldt for 60 år og dermed utløp 14. november 1968.

Ved brev av 18. mai 1972 søkte Mesna Kraftselskap om å få fornyet reguleringstillatelsen.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 27. februar 1978 uttalt følgende om saken:

«Fra Mesna Kraftselskap har Hovedstyret mottatt følgende søknad datert 18. mai 1972:

«Fra gammelt av har Moelven Brukseierforening hatt konsesjonsfri rett til å senke vannstanden i Næren 1 m fra nåværende overløp, dog således at tapningsløpet skal holdes helt åpent fra 14. april til 29. september.

Ved kongelig resolusjon av 14. november 1908 fikk Moelven Cellulose A/S konsesjon på ytterligere senkning av Næren med 2 m for et tidsrom av 60 år.

Ved kongelig resolusjon av 12. august 1937 fikk det nyetablerte A/S Ringsaker Cellulosefabrikk tillatelse til i medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 å erverve Moelven Cellulosefabrikks vannfall i Ringsaker på de i Arbeidsdepartementets foredrag inntatte betingelser. Den ved kongelig resolusjon av 14. november 1908 meddelte tillatelse for A/S Moelven Cellulosefabrikk til regulering av Næren ble samtidig overdradd til A/S Ringsaker Cellulosefabrikk.

Den ved kongelig resolusjon av 12. august 1937 gitte ervervskonsesjon ble overdradd til Mesna Kraftselskap i 1940. Ved overdragelsen fulgte alle vannrettigheter og reguleringsrettigheter, således også reguleringsretten fra 1908.

Hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen ga med brev av 11. februar 1942 Mesna Kraftselskap tillatelse til å sette opp og drive en 1100 kVA generator for 7 700 V med nødvendig høyspent apparatanlegg i kraftstasjonen ved Lundfossene i Moelv i Ringsaker (Moelv kraftstasjon) på nærmere spesifiserte vilkår. Årsproduksjonen er 7—8 mill. kWh.

Vi har hele tiden vært i den feilaktige formening at kraftselskapet har hatt stedsevarig rett til reguleringen i Næren som for reguleringene i Mesnavassdraget.

Her er nemlig samtlige reguleringer gitt til kraftselskapet på ubegrenset tid, mens reguleringene til private bruk er tidsbegrenset. Mesna Kraftselskap er et rent interkommunalt selskap som eies med lik anpart av kommunene Lillehammer og Ringsaker, og kraften går til dekning av det alminnelige forbruk innenfor kommunene. Kraftselskapet ledes av et representantskap som velges av kommunestyrene i eierkommunene, og selskapets styre velges av dette representantskap.

Vi er nå klar over at kraftselskapet ikke sørget for å få stedsevarig rett til reguleringen av Næren samtidig som Moelven kraftanlegg ble ervervet, noe som vi mener selskapet ville ha fått hvis det var søkt om det. Vi finner det derfor nødvendig å søke om å få forlenget konsesjonstillatelsen av 14. november 1908 som utløp i 1968. Moelven kraftanlegg er i god stand. Både turbin og generator er overhalt i løpet av de siste årene. Vi står foran en rasjonalisering av driften som vil gjøre anlegget ennå mer verdifullt for oss. Kraftsselskapet har ervervet hele vannfallet i Moelven mellom Næren og Mjøsen, bortsett fra Moelven Bruks fall, og har derved påtatt seg forpliktelse til å levere over 2 mill. kWh erstatningskraft til lav pris til bedrifter langs elven av Moelven kraftanleggs produksjon.

Det er derfor meget om å gjøre for kraftselskapet å få fortsatt tillatelse til å drive kraftanlegget med nåværende regulering i Næren.

Vi vil derfor på denne måten søke å få brakt i orden konsesjonsforholdene for nærenreguleringen, således at reguleringstillatelsen som utløp i 1968 blir fornyet, om mulig på ubegrenset tid.»

Søknaden er blitt kunngjort på lovbestemt måte og har vært sendt distriktet til uttalelse med følgende resultat:

Ringsaker kommune uttaler følgende i møte 30. november 1972:

«Kommunestyret viser til søknad av 18. mai 1972 fra Mesna Kraftselskap om fornyet reguleringstillatelse for Næra.

Kommunestyret har ikke innvendinger mot at fornyet konsesjon blir gitt på betingelse at hindringer for kommunens uttak av drikkevann til Moelvenområdet ikke oppstår og at Mesna Kraftselskap lar bygge fisketrapp ved reguleringsdammen i Næroset.

Når det gjelder pkt. 2 i skriv av 3. august 1972 fra Moelv og Omegn Jeger- og Fiskeforening vil kommunestyret be om at Landbruksdepartementet vurderer dette spørsmålet».

Moelv og Omegn Jeger- og fiskeforening har uttalt følgende den 3. august 1972:

«I henhold til en rammeavtale mellom Næren Grunneierforening, Ringsaker Jakt- og Fiskeområde og vår forening, har vi vært meget

sterkt engasjert i kultiveringsarbeid på Næra, for om mulig å få inn en stabil ørretbestand i vatnet. Vi kan nevne at det pr. i dag er satt ut 39 600 settefisk, derav 431 settefisk som var 2-somrig eller eldre — siden kontrakten ble inngått.

Vi har imidlertid møtt det problem under vårt arbeid, at ørretten går ut i Moelva, men er på grunn av reguleringsdammen i Næroset forhindret fra å komme opp i sjøen igjen. Vi har derfor allerede drøftet mulig løsninger på problemet.

Et annet moment i sakens anledning er den betydning Moelva kan ha for Mjøsørretten, etter at det er oppstått nærmest en kritisk situasjon for dens reproduksjon. Ved at en viss minstevannføring kunne beholdes i Lundfossen, vil det sannsynligvis være mulig å etablere en passasje for ørretten, slik at den kunne vandre mellom Mjøsa og Næra, og dermed ha øvre del av Moelva som gyteplass.

Vi er av den oppfatning at det ved en eventuell ny konsesjon bør stilles følgende vilkår:

1. Mesna Kraftselskap bygger fisketrapp ved reguleringsdammen i Næroset, slik at fisken kan komme opp i sjøen igjen.
2. Hvis fiskerikonsulenten for det Østenfjeldske finner det praktisk mulig å skaffe passasje for fisken ved Lundfossen, må det stilles krav om en viss minstevannføring, og videre bygging av nødvendig passasje som nevnt.

Det bør være en forutsetning at konsesjonssøkeren bekoster arbeidet som nevnt under 1 og 2.»

Kommuneingeniøren i Ringsaker uttaler den 19. oktober 1972:

«Moelva har som drikkevannskilde for Moelv stor interesse for Ringsaker kommune.

Regulering av Næra er et ledd i en tilførsel av driftsvann. Kommunens interesse går i samme retning, det er av betydning å ha en jevn tilførsel av vann i elva.

Jeg kan ikke se annet enn at kommunen bør anbefale at konsesjon blir gitt ut fra de interesser som vi har i sikker vannføring gjennom kraftstasjonen og dermed til kommunens drikkevannsinntak.

Jeg går her ut fra at kraftselskapet ikke akter å legge hindringer i vegen for kommunens rett til uttak av drikkevann for Moelvs befolkning i videste forstand.»

Hedmark Kraftverk anbefaler i påtegning av 15. desember 1972 at konsesjon blir gitt på de vilkår som er anført av Ringsaker kommunestyre.

Fylkesmannen i Hedmark rår i uttalelse av 19. desember 1972 også til at konsesjon blir gitt på de vilkår som er anført av Ringsaker kommune.

Fylkesmannen i Oppland viser i påtegning av 7. juli 1972 til følgende uttalelse av 30. juni 1972 fra Oppland fylkes elektrisitetsverk:

«Vi rår til at Mesna Kraftselskap gis fornyet konsesjon på ubestemt tid, idet selskapet er eier av fallene og har evigvarende forpliktelser til levering av erstatningskraft i den forbindelse.»

Hedmark naturvern, uttalelse av 10. juli 1972:

«I forbindelse med Mesna Kraftselskaps søknad om fornyelse av reguleringstillatelsen for Næren, vil Hedmark Naturvern få lov til å komme med følgende uttalelse.

Saken ble behandlet på Hedmark Naturvernmøte den 19. juni 1972, hvor følgende vedtak ble fattet:

Hedmark Naturvern vil slutte seg til kommunaldepartementets forslag om varig vern ing av Næren. (Se proposisjon om verneplan for vassdrag, framlagt av Regjeringen den 5. mai d. å.).»

Glommens og Laagens Brukseierforening, uttalelse av 31. august 1972:

«Mesna Kraftselskaps søknad av 18. mai d. å. vedrørende fornyelse av reguleringstillatelse for Næren, gitt ved kongelig resolusjon 14. november 1908, har vært forelagt Brukseierforeningens styre, som besluttet å anbefale søknaden innvilget.

Man har fra Brukseierforeningens side ikke noe å innvende mot at konsesjonen på regulering av Næren også med fornyelse blir gitt til Mesna Kraftselskap.»

Høyesterettsadvokat Einar Mykleset, brev av 29. september 1972:

«I anledning Mesna Kraftselskaps søknad av 18. mai d. å. skal jeg på vegne av Næren Grunneierforening (ca. 40 medlemmer) få bemerke:

1.

I prinsippet protesterer Næren Grunneierforening mot fortsatt regulering. Den bestående regulering har vært til skade for grunneierne for så vidt angår fiske, vannledninger, vassgater m. v. uten at noen av dem kan sees å ha fått noen som helst form for erstatning.

I det hele tatt er forholdet m. h. t. reguleringen av 1908 meget uklart. Flere av grunneierne er av den oppfatning at det siden 1908 har foregått ikke bare en senkning av sjøen, men også en hevning i forhold til den opprindelige uregulerte sjø.

Dette ber jeg Vassdragsvesenet undersøke nærmere på stedet.

2.

Grunneierforeningen har bragt på det rene at der holdtes et skjønn 11. juli 1931 ved Hedmark Skjønnsrett, med Mesna Kraftselskap som saksøker. Den påtenkte regulering da blev så vidt en kan forstå ikke bragt til utførelse.

Jeg ber vennligst om at Mesna Kraftselskap eller Vassdragsvesenet bringer på det rene om

grunneierne fikk noen erstatning i 1908, — og i tilfelle slik erstatning ikke blev gitt, da dokumentere hvorfor reguleringen blev iverksatt uten erstatning til de skadelidte.

3.

Skal reguleringstillatelse gis nu, vil grunneierforeningen og dens medlemmer forbeholde sig erstatning for den tidligere regulering, — og erstatning for den nye fra 1968.

Det blir aktuelt med tiltak slik Jeger- og Fiskerforeningen har påpekt overfor Dem, videre må i tilfelle den gamle dam utbedres, da den er meget vanskelig å manøvrere ved høi vannstand (hvilket flere ganger har ført til skade for grunneierne), og det gamle brukar ovenfor dammen må fjernes og løpet renskes opp. Det bør treffes ny bestemmelse om i hvilket tidsrum tapningsløpet skal holdes helt åpent.

4.

Grunneierforeningen regner med at der vil bli holdt en befaring før noen avgjørelse treffes, og at man varsles til befaringen.

Blir reguleringstillatelse gitt, må skjønn holdes til fastsettelse av erstatninger.»

Mesna Kraftselskap har i brev av 22. november 1972 gitt denne redegjørelse:

«Med vårt brev av 18. mai d. å. søkte vi om å få fornyet den reguleringstillatelse av Næren som utløp i 1968, og som kraftselskapet ikke hadde sikret seg stedsvarende reguleringsrett for da selskapet overtok A/S Ringsaker Cellulosefabrikks reguleringsrettigheter i 1940.

Vi vil gjerne få supplert vår søknad med en noe mer omfattende beskrivelse av Moelven kraftanlegg, og spesielt få fremholde hvilken betydning det ble lagt i Moelvvassdraget ved dannelsen av Mesna Kraftselskap i 1923.

I § 1 i selskapets opprinnelige lover heter det at «kommunene Lillehammer, Ringsaker og Nes inngår en forening til for felles regning å forsyne kommunene med elektrisk energi gjennom utnyttelse av de innen kommunene beliggende kraftkilder».

Ved dannelsen av Mesna gikk Ringsaker og Nes inn i selskapet med bl. a. fallrettene i Tyrilielven og Moelven. Ringsaker kommune hadde i 1920/21 ervervet fallrettene i Moelven gjennom tvungen avståelse etter lov av 12. juli 1912. Den samlede fallrett på vel 200 m ble ved kommunens inntreden i kraftselskapet verdsatt til kr. 600 000.

De bruk som måtte avstå sine fall ved denne ekspropriasjon, fikk ved skjønnets kjennelse rett til å kjøpe et nærmere fastsatt kvantum erstatningskraft til meget rimelig pris. Denne forpliktelse gikk over til kraftselskapet sammen med overtagelsen av fallrettene mellom Næren og Mjøsen. Det kan i denne forbindelse nevnes at kraftselskapet i 1971 leverte i alt ca. 1,9 mill. kWh erstatningskraft til bruk i Moelven mot en godtgjørelse på ca. kr. 26 600. Kraften leveres av vår produksjon i Moelven kraftanlegg som utnytter vel 50 m av det samlede fall i elven. Dette anlegg har en årsproduksjon på 6—7 mill. kWh.

Det kan videre nevnes at selskapet er forpliktet til å avgi en minstevannføring i Moelven tilstrekkelig for den alminnelige vannforsyning av Moelven brann- og bygningskommune. Vannverkets inntak ligger nedenfor kraftanleggets avløp. Det er derfor ikke nødvendig å avgi noe ekstra vann til vannverket av kraftverkets produksjonsvann. Hele fallretten bortsett fra vann til vannverket ble ervervet ved ekspropriasjon i 1920/21. Den del av elven hvor kraftanlegget utnytter fallet, er derfor ofte tørrlagt. Vi ha sett at det vil bli krevet fisketrapp ved reguleringsdammen i Næren for fortsatt reguleringsrett. Trappen kan vel få en meget begrenset betydning, da det ikke slipper noen fisk forbi den som regel tørrlagte elvestrekning.

Som nevnt i vår søknad er Moelven kraftanlegg i god stand. Generatoren har nettopp gjennomgått en hovedoverhaling. P. g. a. omlegning av spenningsforholdene i Ringsakers overføringsnett, er vi tvunget til å skifte ut hovedtransformatoren i stasjonen og foreta en større omlegning av apparatanlegget, noe som vil kreve en investering på mellom kr. 75 000 og kr. 100 000. Vi står dessuten foran en rasjonalisering av driften, hvilket vil gjøre anlegget ennå mer verdifullt for oss.

Eierkommunenes kraftbehov overstiger langt det kraftselskapet kan produsere i dag. Moelven er Mesnas eneste kraftkilde av betydning innenfor kommunenes grenser som ikke er fullt utnyttet i dag. Det er derfor meget om å gjøre for kraftselskapet å få en fortsatt reguleringstillatelse som gjør det mulig først og fremst å drive det bestående anlegg, men også som holder muligheten åpen for en full utnyttelse av de ervervede fallrettigheter.»

Til de refererte uttalelser har Mesna Kraftselskap bemerket:

«Vi viser til Deres brev av 24. september 1973 vedrørende ovennevnte. I forbindelse med innkomne uttalelser vil vi få bemerke følgende:

A) *H.r.adv. Einar Myklesets brev av 29. september 1972 til NVE:*

1. Etter vår mening tilsier ingen vektige grunner at grunneiernes formelle protest mot fortsatt regulering bør tas til følge.

Iflg. konsesjonslovgivningen skal rettighetene tilfalle Staten etter utløpet tid. Vi er derfor av den mening at det her ikke er spørsmål om regulering eller ikke. Spørsmålet er vel heller om det er Mesna Kraftselskap eller Staten som i fremtiden skal stå for reguleringen.

Vi kan være enig i at det er mye uklart omkring reguleringen av 1908. Imidlertid finnes der en gammel hevdvunnet rett, fra tidlig på 1800-tallet, til regulering av Næra med 1 m, som under enhver omstendighet må stå ved lag. Videre ble det konsesjon av 14. november 1908 gitt konsesjon på senkning av vannet med 2 m under tidligere reguleringsgrense. Den totale reguleringshøyden som praktiseres i dag er 3 m.

Når Vassdragsvesenet anmodes om å undersøke på stedet hvordan reguleringene nå praktiseres i forhold til den uregulerte sjø, vil vi anta at det pålegegs en meget vanskelig oppgave. Man skal være opp-

merksom på at reguleringen har foregått meget lang tid slik at det er umulig å finne med noen særlig nøyaktighet hvordan den uregulerte sjø har vært.

2. Vi har ikke i Mesna Kraftselskap kunnet bringe på det rene om det ble holdt noe skjønn i forbindelse med konsesjonen av 1908. Imidlertid må man være oppmerksom på at konsesjonen da ble gitt til Moelven Cellulosefabrik.

   Vi har ingen rimelig mulighet til å få undersøkt om eller når denne bedriften måtte ha betalt erstatninger til grunneierne. Det synes imidlertid lite sannsynlig at reguleringen ble iverksatt uten at denne vesentlige siden ved konsesjonsbetingelsene var i orden.

   Under enhver omstendighet må ethvert erstatningskrav forsåvidt forlengst være foreldet. — Kfr. i den forbindelse også den tidligere vassdragslov av 1887 § 70, som bestemmer at erstatningskrav for skader som ved tidligere erstatningsskjønn ikke var forutsett, må være påtalt innen 10 år etter anleggets fullførelse, og at skader som måtte vise seg etter den tid, ikke er gjenstand for erstatning.

   Det er også vel mulig at de eventuelle skader var såvidt ubetydelige at dette, sammen med grunneiernes interesse av at Moelven Cellulosefabrik fikk levelige vilkår, gjorde at erstatningskrav overhode ikke ble fremsatt.

   Det er riktig at det ble holdt et skjønn i 1931, men dette gjelder en annen regulering, og har ingen ting å gjøre med konsesjonen av 1908.

3. De nevnte gamle brukar ovenfor dammen er en sak som har med veien å gjøre. Det er derfor ikke Mesna Kraftselskap som skal fjerne disse. En del opprenskning av kanalen vil bli utført såfremt reguleringskonsesjonen måtte bli gitt.

   Tidsrommet tapningsløpet skal stå åpent er fastsatt ved høyesterettsdom — Rt. 1906 s. 545. Det skulle derfor ikke være grunnlag for å ta dette opp igjen nå.

4. Vi har ingenting imot at det holdes en befaring. Derimot mener vi, i h. h. t. ovenstående, at det ikke er akeuelt med skjønn.

B) *Moelv og Omegn Jeger og Fiskerforenings brev av 7. september 1972.*

Foreningen stiller krav om at det må bygges to fisketrapper i vassdraget.

1. Det er mulig at Mesna Kraftselskap kan bygge fisketrapp ved Næroset. Imidlertid er dette et økonomisk spørsmål, som må sees i sammenheng med de øvrige kostnader, som vil komme i forbindelse med fortsatt regulering.
2. Dersom det skal skaffes passasje for fisken i Lundfossen, vil det kreve en kostnad og en vannføring forbi Moelv kraftstasjon som vil gjøre driften helt ulønnsom. Dette kravet må vi derfor avslå.

C) *Hedmark Naturverns brev av 10. juli 1972.*

Ifølg. brevet slutter Hedmark Naturvern seg til Kommunaldepartementets forslag om varig verning av Næra.

Siden dette ble skrevet er som kjent verneplanen vedtatt, og Næra er i den tatt med som varig vernet. Imidlertid gjelder dette, etter vår mening, bare for reguleringer utover det som allerede er iverksatt.

D) *Oppland fylkes elektrisitetsverks brev av 30. juni 1972.*

OFE peker på at Mesna Kraftselskap er eier av fallene, og har derved evigvarende forpliktelser til levering av erstatningskraft. Vi mener imidlertid at dersom vår konsesjonssøknad blir avslått, eller det blir satt slike betingelser at vi må frafalle konsesjonen, blir disse betingelsene helt urimelige. Vi må derfor forbeholde oss rett til å ta opp disse sakene dersom reguleringen opphører, da vi mener at forutsetningene blir endret i den grad at vi må bli fritatt for disse forpliktelsene.

E) *Utskrift av Ringsaker formannskaps møtebok av 8. november 1972.*

Kommunestyret har ikke innvendinger mot at fornyet konsesjon blir gitt på betingelse av at hindringer for kommunens uttak av drikkevann i Moelvenområdet ikke oppstår.

For rett til uttak av vann finnes en gammel overenskomst som selvsagt fortsatt vil gjelde.

Videre settes som betingelse at det bygges fisketrapp i Næroset. Kommunestyret vil dessuten be Landbruksdepartementet vurdere spørsmålet om passasje for fisken i Lundfossen. Vedr. disse spørsmålene viser vi til ovenstående avsnitt B.

I tillegg til dette står vi selvsagt til tjeneste med ytterligere opplysninger i den utstrekning det er mulig å skaffe dem.»

Mjøsutvalget ved fisketekniker Ole Nashoug har uttalt seg slik til saken i brev av 1. juni 1976:

«Konsesjonen for overføring av vann fra Moelva (Næra) til Moelv kraftverk utløp i 1968. Siden denne tid har driften av kraftstasjonen skjedd uten konsesjon.

I 1973 fattet Stortinget vedtak om varig fredning av Moelva (Næra) mot kraftutbygging.

Ved en eventuell fornyet konsesjon vil en fra fiskehold sette følgende betingelser:

1. Det bygges fisketrapp ved reguleringsdemningen på Næra. Demningen har frem til i dag skapt hinder for oppvandrende fisk fra Moelva til Næra og tidligere innvandret (gyte) fisk.

   Dette krav er tidligere påpekt av Moelv og Omegn Jakt og fiskeforening.
2. Det kreves minstevannføring mellom kraftverkets inntaksdam og Koloa's samløp med Moelva. Skiftende vannføringer har skapt tørrlegginger og fiskedød på denne elvestrekning. Minstevannføringsmengden kan vanskelig bestemmes før vannføringstall for Moelva foreligger.
3. Unormale reguleringer (utenom kansesjonsvilkårene) i forbindelse med reparasjoner og vedlikeholdsarbeider skal i god tid varsles vassdragets fiskeorgan.

Ser en bort fra Moelvas elvestrekning nedenfor kraftverkets inntaksdam og kraftstasjonen, har dagens regulering skapt stabile og tilfredsstillingen vannføringer (selv i tørr-

vassperioder) for øvrige deler av elva, til gunst for vassdragets øvrige brukerinteresser (fiske, vannforsyning, driftsvann til industri o. l.). Skulle de krav som stilles (fra blant annet fiskehold) til en fornyet konsesjon, resultere i nedleggelse av kraftstasjonen (noe som tidligere har vært antydet) vil de øvrige brukerinteresser være interessert i å overta reguleringsdemningen på Næra.

I Mjøs-sammenheng er Moelva, nest etter Svartelva den mest produktive elv på østsiden av Mjøsa, og det eneste vassdraget mellom Brumunddal og Lillehammer som har tilfredsstillende års-sikker vannføring. Disse forhold gjør at en i fremtiden vil sette strenge krav til inngrep og forurensninger som kan redusere Mjøsørretens og bekkørretens livsbetingelser i Moelva.»

Mjøsutvalget har også uttalt seg slik i brev av 18. juni 1976:

«Mesna Kraftverks konsesjon på regulering av Næra (Moelva) utgikk i 1968. Siden denne tid har kraftstasjonen regulert driftsvannet etter eget ønske uten godkjente reguleringsbestemmelser.

I den senere tid har kraftstasjonen vært i drift i virkedagene, mens den er stanset i helgen (lørdag, søndag) på grunn av ulønnsom drift(ved levering til samkjøringsnettet). Disse ukentlige driftsendringer har skapt skiftende vannføringer med tørrlegginger av større elvestrekninger, noe som allerede har medført betydelig skade på fiskebestanden i Moelva. Moelv og Omegn Jakt og Fiskeforenings settefiskanlegg i nedre del av Moelva er også påført skader i form av fiskedød på grunn av for liten vannføring i visse perioder.

En vil med dette be Vassdragsdirektoratet om snarest mulig å ta kontakt med Mesna Kraftverk og Moelven og Omegn Jakt og Fiskerforening for å komme fram til en tilfredsstillende reguleringsform inntil en eventuell ny konsesjon er gitt. Som en midlertidig ordning vil en fra fiskehold forlange en kontinuerlig drift av kraftstasjonen, for å unngå de uheldige konsekvenser dagens regulering har betydd for fiskeforholdene i elva.

Ifølge manøvreringsreglementet er dagens reguleringsform i strid med reglementet hvor det i punkt 5 fastslås at vassføringen i lavvannsperioder skal være så jevn som mulig.

En viser for øvrig til tidligere krav fra fiskehold i forbindelse med Mesna Kraftverks søknad om fornyet konsesjon.

Reguleringsformen i Moelva vil bli fulgt nøye i tiden framover, for å skaffe «fakta» over skadevirkningene ved et eventuelt senere erstatningskrav.

Dette brev er skrevet i samarbeid med Moelv og Omegn Jakt og Fiskerforening.»

Det foregår i samsvar med kontrakter med Mesna Kraftselskap uttak av — eller forberedelse til uttak av — vatningsvatn fra kraftverkets inntakskanal til endel eiendommer i området. I den forbindelse siteres enkelte uttalelser som redegjør for disse forhold.

H.r.advokat Johs. Thallaug har uttalt følgende i brev av 25. november 1976:

«Øvre Ring Vatningslag har ved styret gjort henvendelse til meg vedrørende spørsmål om utbygging av vatningsanlegg for sine medlemmer.

Laget er en sammenslutning av i alt 8 gardbrukere på Ring ved Moelv som har gått sammen om å skaffe vatningsvann for sine garder.

Jeg tillater meg å vedlegge et kostnadsoverslag utarbeidet av Hedmark Landbruksselskap. Det fremgår av dette hvilke gardbrukere som er med i laget og hvilke driftsenheter disse representerer. Det foreligger muntlig tilsagn om statsstøtte til anlegget.

Det skal videre opplyses at laget har fått tillatelse fra Mesna Kraftselskap til uttak av vatningsvann fra inntakskanalen til Moelv Kraftverk.

I tillegg til tilsagn om statsstøtte, samt at det forelå tillatelse fra Mesna Kraftselskap, er vatningsanlegget nå på det nærmeste ferdig. Ledningsnettet på i alt ca. 6 700 m er gravet ned. Pumpe er bestilt og vil bli levert med det første. Såle til pumpehuset er støpt, men overbygget mangler. Tilsagn om framføring av strøm foreligger og hull for stolper er allerede gravet. Finansieringen er også ordnet på bakgrunn av tilsagnet om statsstøtte.

På denne bakgrunn er det av vesentlig betydning for Øvre Ring Vatningsanlegg at overføring av vann gjennom kanalen fram til Moelv Kraftstasjon opprettholdes.

Da jeg er kjent med at Mesna Kraftselskap har søkt om fornyet konsesjon for Moelv Kraftstasjon, tør jeg be om at dette forhold vil bli tatt med i vurderingen om forlenget konsesjon skal gis eller ei.»

Ifølge bilagene er det planlagt vatning for i alt 445 dekar med 89 spredere. Disse vil gi et maksimalt vassuttak på ca. 37 l/sek.

En har likeledes mottatt melding den 7. januar 1977 fra Ole Chr. Prestkværn om at det er dannet grunneierlag for Moelv.

Grunneiere (14 personer) langs Moelv har også i brev av 1. november 1976 henvendt seg til NVE med betenkeligheter vedrørende Mesna Kraftselskaps salg av vatn til jordbrukere som ikke er grunneiere til elva

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har gitt følgende uttalelse datert 18. april 1977:

«En viser til Deres ekspedisjon av 30. november 1976. Saken har vært oversendt fiskerikonsulenten i Øst-Norge til uttalelse. Kopi av uttalelsen følger vedlagt.

DVF slutter seg til fiskerikonsulentens uttalelse med følgende bemerkninger:

Moelva er en av de viktigste gyteelver for Mjøsørret på østsiden av Mjøsa. Mjøsørreten kan gå ca. 2,6 km opp fra munningen i elva. Den videre oppgang hindres av flere fosser, hvorav Lundfossen er den største.

Mellom fossene og ovenfor Lundfossen er det en bra bestand av bekkørret. I tillegg til fisket på den stasjonære ørretbestand, blir det også fanget en del, tildels stor ørret som har sluppet ut fra Næren, fortrinnsvis i peri-

oder med stor vannslipping. Denne ørreten, eller avkom av denne, har ingen mulighet til under nåværende forhold å vandre tilbake til Næren.

I forbindelse med inntak av driftsvann til forskjellige bedrifter er det bygd flere større og mindre dammer i vassdraget. De fleste av disse er vandringeshindre for ørret. Den viktigste inntaksdammen for Mesna kraftselskap ved Brufossen. I perioder med lite nedbør og med kjøring av kraftstasjonen blir Moelva tørrlagt fra inntaksdammen og ca. 2 km nedstrøms til utløpet av kraftstasjonen. Elva er variert på denne strekningen, meget god som oppvekstelv for ørret, samtidig som de topografiske forhold ligger vel tilrette for sportsfiske. Ved en eventuell fornyelse av konsesjonen er det sterkt ønskelig av hensyn til fisket at regulanten pålegges en tilstrekkelig minstevannsføring på denne strekningen. Dette skyldes at fisken blir lokket opp i elveavsnittet mellom utløp og inntak av kraftstasjonen i de perioder hvor kraftstasjonen ikke er i drift. Når kraftstasjonen er i drift blir denne strekningen tørrlagt.

I brev av 30. november 1976 fra NVE-Vassdragsdirektoratet til DVF anmodes det om å vurdere spørsmålet om minstevannføring og fiskepassasje i Lundfossen. Minstevannføring forbi Lundfossen er som nevnt sterkt ønskelig og en vil få komme tilbake til dette. Når det gjelder fiskepassasje i Lundfossen er dette vurdert til ikke å være aktuelt av hensyn til kostnadene som er forbundet med dette tiltaket, og den nytten et slikt tiltak vil ha for fiskebestanden i vassdraget.

Innsjøen Næren har en variert fiskebestand, bestående av bl. a. ørret, gjedde, abbor, krøkle. Resultatene av et prøvefiske som ble foretatt av DVF sommeren 1976 viser en overtallig og fullstendig dominerende bestand av abbor i forhold til de andre fiskeartene. Tidligere ble fiskebestanden i Næren dominert av ørret og gjedde. Effektivt fiske etter gjedde, samtidig som reguleringsdammen ved Næroset har vært et effektivt vandringshinder oppstrøms for ørret, har imidlertid sterkt medvirket til en endring i fiskebestandens sammensetning i Næren.

Området ved Næren blir i stor utstrekning benyttet som rekreasjonsområde, og fisket er av stor betydning i denne forbindelse. Det er derfor av vesentlig interesse at forholdene legges til rette for en økning av ørretbestanden i Næren. Dette kan bl. a. skje gjennom bygging av fisketrapp i reguleringsdammen ved Næroset.

Kostnadene ved bygging av en slik trapp kan anslåes til ca. kr. 30 000 pr. fallmeter, men det er store variasjoner i kostnader for forskjellige prosjekter. Vannbehovet for en slik fisketrapp er ca. 0,5 m^3/sek. Trappen må være virksom i perioden 1. mai —15. november. Resten av året kan trappen stenges.

Fisket i Moelva og i Næren har stor betydning for lokalbefolkningen. Dersom fortsatt drift av det bestående kraftverk i Moelva skulle vise seg å bli lite regningssvarende, slik at en overveier å nedlegge driften, vil dette ubetinget være en fordel fra et fiskeribiologisk synspunkt. Den eksisterende reguleringsmulighet av Næren må fortsatt bestå, men en vil da kunne bruke vannet på en langt bedre måte for fisket sammenlignet med tidligere.

For øvrig kan en opplyse at en er kommet godt i gang med å samle fiskeriinteressene ved Moelva og Næren. Det skal søkes opprettet et eget fiskeristyre for vassdraget som skal organisere fiskekortsalget og kultiveringsarbeidet, for å sikre at ressursene utnyttes på beste måte. Fisketrapp i dammen ved Næroset, minstevannføring i vassdraget, samt eventuelt manøvrering av Næren for fiskeribiologiske formål er sentrale ting i denne forbindelse.

I tilfelle Mesna kraftselskap får fornyet reguleringstillatelse vil DVF gå inn for at det blir knyttet nye vilkår til denne. Det er DVF's generelle syn at det i forbindelse med fornyelser og forlengelser av reguleringstillatelser blir knyttet nye vilkår til disse. Vilkårene bør være i samsvar med de vilkår som idag blir knyttet til nye reguleringstillatelser, og som i større grad enn tidligere tar hensyn til andre brukerinteresser i vassdraget enn utelukkende utnyttelse av vannet til kraftproduksjon.

Til reguleringstillatelsen av 14. november 1908 er det ikke knyttet vilkår av hensyn til vilt- og fiskeriinteressene i vassdraget. I samsvar med DVF's generelle syn på konsesjonsfornyelser, og tatt i betraktning de skadevirkninger den aktuelle reguleringen har for fisket, så vil en her fremme forslag om vilkår som gir hjemmel for å pålegge Mesna kraftverk å sette iverk tiltak for å redusere skadevirkningene på fisket. Vilkårene bør også gi hjemmel for pålegg av hensyn til viltet.

Forslag til konsesjonsvilkår:

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med reguleringsanleggene å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt og fiskebestandene som berøres av reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren søke å forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a) å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, foring og transport av den fisk som skal settes ut
b) å bygge fisketrapp i reguleringsdammen ved Næroset, samt sørge for nødvendig driftsvann til denne
c) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.

III.

Konsesjonæren plikter å slippe vann over reguleringsdammen ved Næroset slik at minstevannføringen målt ved vannmerket ved Kvisla bruk blir som følger:

Fra 1. oktober til 30. april skal minstevannføringen være minst 0,1 m^3/s. og høyst 0,5 m^3/s. Fra 1. mai til 30. september skal minstevannføringen være minst 0,5 m^3/s. og høyst 1,0 m^3/s.

Det endelige pålegg om minstevannføring vil bli gitt av departementet når virkningen av ulike vannføringer for de fiskeribiologiske forhold har blitt klarlagt gjennom nærmere undersøkelser. Det endelige pålegg vil bli gitt innen rammen av de minstevannføringer som er angitt ovenfor. De minste vannføringer som er angitt ovenfor skal også gjelde nedenfor inntaksdammen til Mesna kraftselskap ved Brufossen.

IV.

Dersom det som følge av reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren å bekoste tiltak som DVF bestemmer. Dersom det blir aktuelt å iverksette andre tiltak enn de som er nevnt for å redusere eller motvirke skader på vilt- eller fiskebestanden, kan konsesjonæren tilpliktes å dekke kostnadene, dersom disse står i et rimelig forhold til det som ventes oppnådd.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.»

Uttalelsen av 17. januar 1977 fra fiskerikonsulenten i Øst-Norge lyder slik:

«I forbindelse med omsøkte fornyelse av reguleringskonsesjonen på 2 m senkning av Næren, vil jeg foreslå at det for denne stilles følgende vilkår:

1. Mesna kraftselskap bygger fisketrapp ved reguleringsdammen i Næroset etter nærmere bestemmelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
2. Mesna kraftselskap tilpliktes å slippe vann til fisketrappen og det nedenforliggende elveleie etter nærmere bestemmelse fra direktoratet.
3. Mesna kraftselskap tilpliktes årlig utsetting av yngel og/eller settefisk i den berørte del av vassdraget. Utsettingen skjer etter nærmere bestemmelse av direktoratet.
4. Mesna kraftselskap tilpliktes å bekoste de fiskeribiologiske undersøkelser som direktoratet til enhver tid finner nødvendig.

Med hensyn til spørsmålet om å skaffe passasje for fisken ved Lundfossen, har jeg i sakens anledning vært på befaring i anledning dette spørsmål. Jeg finner det ikke økonomisk forsvarlig å bygge fisketrapp i denne fossen for å skaffe vei for fisken nedenfra og oppover på grunn av den relativt store fallhøyde som er til stede her.»

Mesna Kraftselskap har den 3. mai 1977 uttalt følgende:

«1. *Reguleringens historie.*

Det gjeldende reguleringsreglement gjelder mellom kotene 339,95 og 336,95, dvs. 3 m reguleringshøyde.

Fra tidlig på 1800-tallet har det vært en regulering av innsjøen ved heving på 1,0 m i forhold til uregulert sjø i tiden 29. september —14. april. Videre ble det ved kgl. res. av 14. november 1908 gitt konsesjon på senkning av vannet med 2 m under tidligere reguleringsgrense. Denne konsesjon utløp som kjent i 1968, og det er denne som nå er søkt fornyet.

Restriksjonene på reguleringen ved at den øverste meter må fylles etter 29. september medfører at magasinet blir fullt bare i år med meget stor høstflom.

2. *Ulemper ved reguleringen.*

Det har gjennom årene forekommet en del klager over skader og ulemper ved reguleringen. Vi vil her fremheve at der en regulering har pågått i så lang tid, har forholdene tilpasset seg reguleringen. Dessuten er det vesentlig i samband med den øvre reguleringshøyden klagene har forekommet.

3. *Økt regulering.*

Vi vil fremheve at vi ikke kan få full nytte av reguleringen uten et vesentlig større magasin, et fleksibelt tappereglement og utnyttelse av hele fallet.

Med den vannmengde som disponeres i dag, ansees det ikke lønnsomt med en ombygging av kraftverket.

Forholdene ligger meget godt til rette for pumpekraftverk.

4. *Reguleringsdam.*

Dammen trenger en del ekstraordinært vedlikehold. Dette vil bli utført når en eventuell fornyet konsesjon foreligger.

5. *Fisketrapp.*

Vi anser en fisketrapp i Næra-dammen å være av meget liten verdi. Dette begrunnes spesielt med den korte elvestrekning mellom dammen og inntaket til kraftverket.

Skal denne fisketrapp gjøre noen vesentlig nytte, bør det også bygges fisketrapp i Lundfossen. Denne fisketrapp (nedenfor inntak kanal) vil imidlertid kreve så mye vann at kraftverket ubetinget må nedlegges. Kostnadene med en slik trapp må da være Mesna Kraftselskap uvedkommende.

6. *Tilløpskanal.*

Det største problemet med drift av kraftverket er tilløpskanalen fra kvernstubrua og fram til inntaket, 1 630 m. Ved full vinterproduksjon og lav temperatur oppstår lett sarrdannelse og ising av inntaksrister.

En betingelse for fortsatt drift er at kraftverket kan automatiseres slik at det kan drives ubetjent. Med den risiko for ising og overløp med fare for påfølgende snødemninger ovenfor riksvegen kan ikke anlegget drives ubetjent i dag.

En plan om å legge kanalen i rør har ved nærmere beregninger vist seg å være urealistisk da falltapene blir for store.

7. *Rørgaten.*
Turbinrøret må utskiftes. Det er sannsynlig at dette arbeidet kan kombineres med nytt overløp slik at det kan legges overløpsrør til nedsiden av riksvegen. En stopp av kraftverket ved tilising av inntaksrist kan da skje med tilstrekkelig sikkerhet.

8. *Kostnader.*
De kostnader som er anslått for fortsatt drift av anlegget, er 1,5 mill. kr. I dette er inkludert kraftverket med rørgate, inntak og tilløpskanal, men ikke fisketrapper og utbedring av reguleringsdam.

9. *Erstatningskraft.*
Som erstatningskraft til tidligere falleiere leveres 2—2,5 GWh pr. år til meget lave priser. Vi regner med at Mesna Kraftselskap fritas for denne levering dersom fornyelse av konsesjonen ikke blir gitt.

10. *Konklusjon.*
I tillegg til de problemer vi har nevnt, er det helt klart at anlegget ikke kan bære noen store økonomiske belastninger. Dersom det likevel på bakgrunn av den situasjon kraftforsyningen nå er i og den generelle energisituasjon, vedtas å opprettholde driften av anlegget, må vi be om at avgifter settes så lave som mulig, og at det ikke pålegges kapitalkrevende tiltak.»

I brev av 26. mai 1977 har Mesna Kraftselskap videre uttalt:

«Vi viser til uttalelser i brev til Dem fra Mjøsutvalget av 1. juni 1976 og 18. juni 1976 og fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 18. april 1977 om disse spørsmål.
Som utgangspunkt i denne saken må følgende tas i betraktning:

1. Det er her spørsmål om fornyelse av en konsesjon. Det primære spørsmål er om denne fortsatt skal gis til Mesna Kraftselskap eller tilfalle Staten.
   Det finnes et tapningsreglement som ikke er gjenstand for endring dersom Mesna Kraftselskap fortsatt blir stående som konsesjonær.
2. Ut fra en bedriftsøkonomisk vurdering kan vi ikke se at det er mulig å drive anlegget lønnsomt. Administrasjonen i Mesna Kraftselskap har ut fra dette vurdert om det er riktig å fortsette driften av anlegget. Vi har imidlertid sett det slik at det ut fra en samfunnsmessig vurdering er riktig å fortsette kraftproduksjonen. Dette henger spesielt sammen med den vanskelige kraftsituasjon som antas vil komme i de nærmeste år. De fremstøt som er gjort den siste tiden for å ta opp igjen driften ved eldre småanlegg og bygging av nye mindre anlegg, taler sterkt imot å nedlegge anlegg som er i drift.
   Videre vil vi fremheve de uklarheter som foreligger omkring levering av erstatningskraft til tidligere falleiere.

Disse momenter har vært avgjørende for at administrasjonen i Mesna Kraftselskap ikke har fremmet for styret å trekke konsesjonssøknaden tilbake. Det er imidlertid av stor betydning at det ikke legges restriksjoner og påbud på reguleringen som gjør de økonomiske forhold enda vanskeligere.

Til de nevnte brev vil vi bemerke:

1. Dersom det blir vedtatt at konsesjonen på reguleringen skal gå over til Staten, blir det opp til myndighetene å avgjøre om andre brukerinteresser skal få overta rettigheter og forpliktelser i samband med reguleringen.
2. Vi vil på det sterkeste tilbakevise Mjøsutvalgets påstand i brev av 18. juni 1976 om at «kraftselskapet har regulert driftsvannet etter eget ønske uten godkjente reguleringsbestemmelser».
Vi har også etter 1968 selvsagt forsøkt å følge det manøvreringsreglement som har vært gjeldende hele tiden. Det er vanskelig for oss å forstå hvorfor Mjøsutvalgets fisketekniker kommer med slike beskyldninger uten å ta kontakt med oss på forhånd. Et samarbeid kan i alle fall ikke styrkes på denne måten.
Med begrepet «så jevn vassføring som mulig» forstår vi også at det må tas driftsmessige hensyn.
3. Vi er enig i at det ville være ønskelig med fisketrapper i vassdraget. Nytten av disse vil imidlertid bli sterkt begrenset når det ikke blir forbindelse fra Mjøsa til Næra. Vi har merket oss at det er tatt hensyn til våre merknader om fisketrapp i Lundfossen slik at dette kravet er frafalt.
4. Til forslag vedr. konsesjonsvilkår fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk bemerkes:

Punkt I.
Det har også tidligere vært tatt de hensyn som har vært mulig for å forebygge skader.
Innenfor de rammer et tapningsreglement fastsetter, vil det også i fremtiden bli tatt de nødvendige hensyn til disse ting.

Punkt II.
Vi må her ha klart for oss hvilken økonomisk belastning dette anlegget kan bære. En kostnad som for større anlegg kan betraktes som en bagatell, kan for en liten produksjonsenhet som denne avgjøre om anlegget er levedyktig eller ikke.

a) Utsetting av yngel og/eller settefisk kan representere en betydelig utgift. Vi kan ikke uten videre godta et slik pålegg uten å kjenne omfanget av det på forhånd.
b) Det kan ikke være riktig å antyde kostnader for bygging av fisketrapp (ca. kr. 30 000,— pr. fallmeter). Med det terrenget som er omkring damstedet kan dette neppe være tilstrekkelig. Største delen av kostnaden ligger utvilsomt i innløpet for trappa i dammen.
   Det er antydet at fisketrappa skal være i funksjon fra 1. mai til 15. november. Dette vil i realiteten si over hele reguleringshøyden på 3 m, som igjen vil betinge innløp for fisketrappa i 2—3 nivåer. Hvilke kostnad dette vil innebære ved gjennomgang i gråsteinsmuren ved damfeste er det ikke mulig å forutsi.
   Dessuten mener vi at det ikke er adgang til pålegg i samband med regulering av øverste meteren, da denne delen av reguleringen er hevdvunnen og ikke underlagt konsesjon.

Vi vil videre hevde at denne fisketrappa vil være av liten verdi når den bare gir forbindelse til en meget begrenset elvestrekning. Videre bemerkes at en vannslipning på 0,5 m^3/s. i trappa vil bety en betydelig restriksjon på reguleringen. Gjennomsnittlig årsavløp fra feltet er ca. 2,0 m^3/s.

c) Pålegg om å bære kostnader av undersøkelser som nevnt, stiller vi oss skeptisk til. Dette på bakgrunn av at det ikke er antydet noen kostnadsramme, og med kjennskap til hva slike undersøkelser har kostet andre steder.

Punkt III.

Det er angitt 0,1 m^3/s. forbislipning i perioden 1. oktober—30. april og 0,5 m^3/s. i perioden 1. mai—30. september. Dette utgjør ca. 8,44 mill. m^3 pr. år forbi kraftverket, og utgjør ca. 13 pst. av midlere årsavløp. Regnet i kraftproduksjon vil det bli ca. 1,0 GWh/år.

Det er innlysende at dette vil forverre driftsøkonomien ytterligere. Dersom dette blir et pålegg, må vi utvilsomt avslå konsesjon.

Punkt IV.

Ved en regulering som har pågått så lang tid som i Moelv/Næra, må det antas at skadevirkninger er tilstrekkelig kjent. Dersom det også på dette område gis muligheter for ytterligere økonomiske belastninger på anlegget, vil det bare øke usikkerheten med hensyn til fortsatt drift.

Dersom dette ønsket kan imøtekommes, ser vi det mulig å fortsette driften av anlegget. Selv med den beskjedne kraftproduksjon Moelv kraftverk representerer, er det i dagens kraftsituasjon ønskelig fra kraftselskapets side at driften kan fortsette.»

Vassdragsdirektoratet ba i brev av 25. mai 1977 søkeren om å legge fram kostnadsoverslag forbundet med å bringe kraftanlegget i god stand, herunder forutsatt en automatisering av driften.

Mesna Kraftselskap har i brev av 19. desember 1977 besvart henvendelsen slik:

«Vedlagt sendes 2 eksemplarer av rapport fra sivilingeniør Elliot Strømme A/S som i samarbeid med Iskontoret ved NVE-Hydrologisk avdeling har vurdert hensiktsmessige tiltak for å eliminere isproblemene i tilløpskanal, forbedring av overløpssystem og utbedring av reguleringsdam.

Med disse opplysninger, sammen med spesifisert kostnad på 1,5 mill. kroner — jfr. vårt brev til Dem av 25. april 1977 — blir samlet kostnad for å bringe kraftanlegget i god stand:

Tidligere spesifisert		kr. 1 500 000
Isleggingsbasseng .	kr. 600 000	
Overløpssystemet .	» 500 000	
Reguleringsdam ..	» 100 000	
		» 1 200 000
Samlet kostnad inklusive 13 pst. investeringsavgift		kr. 2 700 000

Utvidelse av kanaltverrsnitt er spesifisert til kr. 300 000, men denne kostnad er ikke tatt med i spesifikasjonen, da denne utvidelse ikke er aktuell ved det alternativ som er foreslått. En viss opprensking av kanalen bør nok gjøres.»

Sivilingeniør Elliot Strømmes rapport av 21. november 1977 lyder:

«I Moelv kraftverk nyttes en del av fallet mellom Næren og Mjøsa. De viktigste data for kraftverket finner vi i «Utbygd vasskraft i Norge», utgave 1969.

Nedbørsfelt	172	km^2
Midlere årstilløp	75,5	mill. m^3
Reguleringsmagasin	25	mill. m^3
Brutto fallhøyde	56	m
Bestemmende årsproduksjon	5,5	GWh
Maksimal ydelse	1,0	MW
Fastkraft	6,9	GWh pr. år

Største vannforbruk er oppgitt til 2,5 m^3 pr. sek., men under befaringen 5. juli 1977 ble det opplyst at vannføringen kunne økes til ca. 3 m^3 pr. sek.

Næren er regulert ved 3 m senkning. Reguleringsdammen er av betong. Den står på fjell.

Vannet tas ut fra Moelven ca. 3 km nedenfor Nærens utløp. Mellom inntaket i Næren og kraftstasjonsinntaket er det en 1 650 m lang kanal. Den ligger på største delen av lengden i sideskjæring med en oppbygget voll på nedsiden. Denne fyllingsdam har på lange strekninger en betongkjerne.

I nedre kanalende har vi inntak med grind og luke og et overløp. Overløpsvannet går i en grøft som er ført under riksveien til Mesnalia. Under riksveien og opp til overløpet er den foret med stålplate i bunn og sider.

2. *Problemer. Befaringer 5. juli 1977 og 31. august 1977.*

I kanalen er det isproblemer. For å få islegging er det lagt ut en rekke lenser over elven.

Det er vanskelig å holde overløpsgrøften fri for sne, spesielt ved riksveien hvor den fylles når veien brøytes.

I brev av 25. mai 1977 fra Vassdragsdirektoratet heter det:

«Før vassdragsdirektoratet fremmer nevnte sak endelig for Hovedstyret ønsker en å få klarlagt de samlede kostnader ved å bringe kraftanlegget i god stand, herunder forutsettes en automatisering av driften.

I denne forbindelse vil det være nødvendig i tillegg til selskapets overslag av 25. april 1977 å få kalkulert hva det vil koste å eliminere isproblemene i tilløpskanalen f. eks. ved å overbygge denne. Dessuten ønskes overslag for reparasjonsarbeider med reguleringsdammen.

Vi har anmodet Iskontoret ved vår Hydrologiske avdeling om å avgi uttalelse om hensiktsmessige tiltak, og kontakt bør tas med dette kontor.»

5. juli 1977 ble det arrangert en befaring av området. Deltagerne var:

Fra kraftselskapet Finnøy og Krokengen, fra NVE Iskontoret Roen og fra Strømme A/S Strømme.

Under befaringen av kanalen ble forholdene ved kraftverksinntaket diskutert. I kanalen ble strekningene med lenser påvist. Det ble foretatt en enkel hastighetsmåling v. h. a. flytende trestykker. Det ble orientert om kanalens konstruksjon og driftserfaringene. Isproduksjonen begynte like nedenfor kanalinntaket. Dette viser at elvevannet blir effektivt avkjølet på den 3 km lange strekning fra Næren.

Iskontorets utredning av 25. august 1977 er vedlagt.

Ca. 400 m ovenfor rørinntaket er det mulig å skape et isleggingsbasseng. Dette sted, rørinntaket og reguleringsdammen ble befart 31. august 1977. I befaringen deltok Finnøy, Krokengen og Strømme. Ved isleggingsbassenget deltok dessuten grunneierne.

3. *Kanalen. Alternative utbedringsløsninger.*

Isproblemene kan tenkes løst på én av følgende måter:

1. Fortsatt bruk av lenser.
2. Redusere vannhastigheten ved å øke tverrsnittet.
3. Redusere vannhastigheten ved å redusere stasjonens effekt.
4. Bygge tak over kanalen.
5. Legge inn et isleggingsbasseng i kanalen.

3.1 Fortsatt bruk av lenser tvers over kanalen.

På befaringen 5. juli 1977 ble det diskutert å bruke galvanisert kjetting i stedet for wire i lensene. Iskontoret vil bedømme behovet for lenser.

Innvendingen mot å bruke lenser er at de er arbeidskrevende, og at de trenger vedlikehold og fornyelse.

3.2 Utvidelse av kanaltverrsnittet.

Vi kjenner ikke i detalj kanalens tverrsnitt og heller ikke falltapet. Men det skulle være en rimelig forutsetning at det våte tverrsnitt er ca. 5 m^2 og midlere hastighet ca. 0,5 m/sek. Falltapet blir da ca. 60 cm.

For at en hastighetsreduksjon skal ha noen avgjørende virkning må den være av noen størrelse. Vi velger 20 pst. reduksjon, og det gir ca. 25 pst. tverrsnittøkning og ca. 50 pst. falltapsreduksjon(ca. 30 cm). Men falltapsreduksjonen betyr at vannstanden i øvre delen av kanalen synker, og dette spiser opp noe av hastighetsreduksjonen. Derfor må vi øke utgravningen.

Med f. eks. 6 m^2 midlere total-tverrsnitt kan vi sette opp følgende grove regnestykke for massene:

Midlere kanal-tverrsnitt	6	m^2
25 pst. økning	1,5	m^2
Kanallengde	1 650	m
Gravning og sprengning	2 500	m^3
Tillegg p. g. a. senket vannstand ..	1 500	m^3
Sum	4 000	m^3

Beregningen ovenfor forutsetter at vi skal ha jevnt fall i hele kanalens lengde. Dette er imidlertid ikke helt nødvendig. Vi kan f. eks. bygge inn noen lavere overløp så vannspeilet heves litt. Dette vil redusere gravevolumet noe.

Som nevnt tidligere ligger største delen av kanalen i enhalvskjæring med en fyllingsdam på nedsiden. Det er en selvfølge at utvidelsearbeidet må foregå på en slik måte at fyllingsdammens sikkerhet ikke reduseres.

Kostnadene kan bare antydes. Under forutsetning av at vi ikke får spesielle problemer med sikring av fyllingsdammen, har vi vurdert kostnadene til ca. kr. 300 000.

3.3 Reduksjon av vannforbruket.

Vi kan få en oversikt over mulighetene ved å benytte det hydrologiske materiale for f. eks. Nordmesna vannmerke. I middel er tilsiget for 7 vintermåneder 25 pst. av årstilsiget.

Ved å benytte disse tall får vi:

Tilsig 25 pst. av 75 mill. m^3 ..	19 mill. m^3
Tapping av magasinet	25 mill. m^3
Sum	44 mill. m^3

Fordelt på 7 måneder (18,3 mill. sek) gir dette 2,4 m^3 pr. sek. eller nesten nøyaktig det kraftverket er dimensjonert for (2,5 m^3 pr. sek.).

Dette enkle regnestykke viser at en begrensning av vannforbruket vil gå ut over vinterproduksjonen.

Løsningen har neppe noen interesse.

3.4 Tak over kanalen.

Et slikt tak skal hindre snoen i å nå vannflaten, men behøver ikke å være tett.

En enkel løsning er et sadeltak av impregnerte materiale. Med en spennvidde på 7 m blir arealet ca. 13 000 m^2. Dette tak vil vi neppe få for kr. 100 pr. m^2. Det vil derfor representere et millionbeløp å bygge et slikt tak.

Det er nærliggende å tenke på buetak av f. eks. bølgeblikk. Men slike buer (hvelv) er meget omfindtlige for ensidig belastning fra snesekker og kan derfor ikke anbefales.

Et tak blir antagelig for dyrt til å ha noen interesse.

3.5 Isleggingsbasseng.

Mellom 325 og 650 m fra rørinntaket har vi en bred dal som har «tvunget» kanalen i en stor bye mot nord. Terrenget faller så vidt svakt utover at en del av dalen kan stenges av ved en dam ca. 50 m nedenfor den nuværende kanal. Her er det mulig å utvide kanalen med et basseng med ca. 10 000 m^2 overflate.

Har et slikt basseng noen betydning som utjevningsbasseng? Den automatiske drift sørger for at lukene i kanaldammen stenges når kraftverket stoppes, men vannet i kanalen forsvinner ikke. Det som skjer er at vannspeilet til slutt må bli horisontalt, og det gjør at vannstanden nederst må stige ca. 30 cm (halvparten av falltapet). Et utjevningsbasseng her ville nok ha redusert stigningen noe, men der hvor det ligger er vannstanden under drift så vidt høy at innflytelsen blir liten.

Et annet spørsmål er om det er forsvarlig å satse på at denne automatikk alltid virker. Hvis den kan streike må vi ha et driftssikkert overløpssystem, og da trenger vi ikke noe basseng. Dette er diskutert i punkt 4.

Som utjevningsbasseng har det nok liten virkning, men det skulle ha god virkning som «islegningsbasseng». Vannveien består nu av to løp — kanalen og bassenget — og vannhastigheten blir meget liten. Vi må få god islegging, og stein og brus som bunnisen fører med seg, får anledning til å bunnfelles.

Når forholdene på denne strekning blir så gode, er det nærliggende også å prøve å gjøre noe med de siste 325 m ned til rørinntaket. En hevning av vannstanden med 20 cm skulle forbedre forholdene på denne strekning. En slik hevning løser også et annet problem. På «basseng-strekningen» forsvinner falltapet praktisk talt helt, vannstanden i den øvre ende synker noe og vannhastigheten stiger. Dette nøytraliseres av vannstandshevningen ved rørinntaket. Forholdene er vist på skisse 1456/002.

Under punkt 4 er det vist at vi kan få en vannstandsstigning på ca. 25 cm hvis den automatiske stengning av kanal-luken ikke virker. Sammen med en 20 cm hevning av driftsvannstanden blir total stigning ca. 45 cm. Dette er så vidt meget at damkronen ved rørinntaket antagelig bør heves noe.

Prosjektet har vært forelagt Iskontoret. Kontorets vurdering av 9. november 1977 er vedlagt.

3.6 Sammenligning av de alternative løsninger.

Av de 5 alternativer har de tre første (fortsatt bruk av lenser og reduksjon av vannhastigheten ved økning av kanaltverrsnittet eller reduksjon av stasjonens effekt) bare en begrenset effekt. Nr. 4, tak over hele kanalen, blir dyrt både i anlegg og drift (vedlikehold).

Det som etter vår vurdering peker seg ut er islegningsbassenget kombinert med en mindre løftning av vannstanden ved rørinntaket.

4. *Overløpssystemet.*

Virkemåte og problem.

Det forutsettes at lukene i kanalinntaket skal stenges automatisk når kraftverket stoppes eller faller ut. Men selv om denne automatikk virker perfekt, vil vi allikevel få en vannstandshevning i nedre ende. Det skyldes at vi under drift har ca. 60 cm høyere vannstand i øvre ende. Etter avstengningen vil vannstanden jevnes ut, og vi får ca. 30 cm hevning nederst i kanalen. I «startøyeblikket» er vanntilførselen her lik turbinens vannforbruk, 2,5 m^3 pr. sek. Hvis turbinens lukketid er kort, vil vi ved stengningen også få en bølge i kanalen, men den blir neppe farlig.

De 30 cm som vannet stiger nederst i kanalen kan minskes noe ved å skaffe et ekstra magasin over driftsvannstanden. Det dreier seg om forholdsvis store volumer. Hvis f. eks. stigningen skal reduseres til halvparten (15 cm) trenger vi kanskje 600 m^3 tilleggsmagasin.

En sprengning av stoller blir uforholdsmessig dyrt, da høyden i stollene blir ca. 2 m, mens bare 15 cm gir nyttig volum.

Ved utgravning blir gravningsdybden antagelig mindre, men også nu blir den midlere dybde sikkert vesentlig større enn den «nyttige» dybde på 15 cm.

Det isleggingsbasseng som er beskrevet i avsnitt 3.5 vil i noen grad også redusere vannstandshevningen.

Vi har hittil forutsatt at stengeautomatikken virker, og at lukens stengetid ikke er lenger enn turbinens. Hvis ikke dette er tilfelle, får vi større vannstandsstigning enn beregningen har gitt.

Det kan diskuteres om det ikke er mer betryggende å forbedre overløpssystemet.

En mulig løsning er å bygge et nytt, frostsikkert overløp og legge en frostsikker ledning istedenfor den nuværende grøft til nedenfor riksveien. En slik løsning er antydet i skisse 1456/003. Overløpet er tenkt kombinert med luke for fløtning av sarr, løv o. a. samt en tappeluke.

Overløpet er dimensjonert for den maksimale driftsvannføring, 2,5 m^3 pr. sek. Overløpskronen er lagt 5 cm over normal-vannstanden og kronelengden er valgt så overløpshøyden blir ca. 20 cm. Største vannstandsstigning blir 25 cm, altså litt mindre enn den beregnede stigning uten flomløp.

Kostnadene er det vanskelig å vurdere. En overslagsmessig kalkulasjon har gitt kr. 500 000.

5. *Næren reguleringsdam.*

Under befaringene ble det opplyst om dammen:

Dammen står på fjell. Den opprinnelige dam er en bruddstensdam. Den er senere forsynt med en tetningsplate av armert betong på vannsiden.

Da betongplaten ble støpt kom flommen plutselig og tidligere enn beregnet. Siste støpeavsnitt, på venstre side, ble derfor ikke vellykket. Her er det lekkasjer i damfoten.

Reparasjonene vil antagelig i første rekke dreie seg om å stoppe lekkasjene på venstre side — muligens ved å støpe en ny plate utenpå den gamle. Kostnadene er det vanskelig å ha en mening om før dammen er nøyere undersøkt. Det virket imidlertid som om den stort sett var i god stand.

Kostnadene ligger muligens i området kr. 100 000.

6. *Sammenfatning.*

Det alternativ som peker seg ut som det mest fordelaktige omfatter et isleggingsbasseng mellom ca. 325 og ca. 650 m fra rørinntaket, et nytt overløpsarrangement kombinert med en hevning av vannstanden ved rørinntaket foruten en reparasjon av reguleringsdammen ved Næren.

Kostnadene er det vanskelig å bedømme. En overslagsmessig vurdering har gitt følgende beløp:

Is-leggingsbasseng	0,6 mill. kr.
Overløpsarrangement og hevning av vannstanden	0,5 » »
Reparasjon av reguleringsdammen	0,1 » »
Sum	1,2 mill. kr.»

NVE, Iskontoret, sier i uttalelse av 9. november 1977 om forslaget:

«Det er et interessant forslag De har lagt fram. Det foreslåtte bassenget på 10 000 m^2 (skisse 1456/001), vil etter vår vurdering kunne redusere isproblemene ved inntaket betydelig. Det nye bassenget vil lettere islegge

seg enn kanalen ellers. Samtidig vil drivende sarr- og bunnis enten stoppe mot det allerede dannete isdekket og framskynde islegging videre oppover, eller bli lagret i bassenget. Alt dette fører til mindre is ved inntaket. Det fører også til at mesteparten av den steinen og grusen som følger med bunnisen, blir avsatt i bassenget og ikke kommer ned til inntaket. Dette kan gi mulighet til å øke spalteåpningene i varegrindene og dermed lette passasjen for eventuell is.

At vannstanden ved inntaket kan heves noe —ca. 25 cm — er også et meget positivt tiltak, som bl. a. vil føre til at den nederste del av kanalen lettere vil kunne islegges.

Vi framhevet i vår tidligere vurdering at den beste og mest effektive måte å unngå eller redusere isproblemer på, er å få kanalen islagt mest mulig og snarest mulig. Det vil derfor, selv med disse ovennevnte, nye tiltakene, være behov for og ønskelig med lenser på et par steder.

En lense et stykke ovenfor utløpet av det skisserte bassenget vil framskynde isleggingen der. Lensen må ikke legges for nær utløpet der strømdraget kan være for sterkt. Lensen bør stikke noe ned i vannet og ikke være bare en ren overflatelense. Itillegg til denne lensen, bør det plasseres lenser, 2—5 stk. i kanalen oppover fra inntaket.

Kanklusjon.

1. Et basseng på ca. 10 000 m² fra ca. 350 m oppstrøms inntaket, slik som beskrevet på skisse 1456/001 fra siviling. Elliot Strømme, vil redusere isproblemene ved inntaket betydelig.
2. En heving av vannstanden på ca. 25 cm, i den nederste del av kanalen, vil også ha en positiv virkning på isforholdene ved inntaket.
3. Lenser på utvalgte steder bør brukes.
4. Det bør overveies om spalteåpningene i varegrindene kan økes.»

Hovedstyret vil bemerke:

Mesna Kraftselskap overtok som det framgår, i krigstiden — med stadfestelse ved kongelig resolusjon 11. april 1947 — en fra 1908 gjennomført utbygging av i alt ca. 57 m fall i Moelva med påhefte av de tilknyttede konsesjoner. Disse gjelder en reguleringstillatelse gitt ved kongelig resolusjon 14. november 1908 til Moelven Cellulosefabrikk på 2 m senking av Næren utover en fra gammelt bestående konsesjonsfrirett til 1 m senking av sjøen, samt en ervervskonsesjon til fallet meddelt Ringsaker Cellulosefabrikk ved kongelig resolusjon 12. august 1937. Ervervskonsesjonen utløper 12. august 1987 og da med fullt hjemfall til staten av kraftanlegget.

Reguleringskonsesjonen derimot gjaldt for 60 år. Mesna Kraftselskap som har flere andre konsesjoner på regulering (Mesnavassdraget) gjeldende på ubegrenset tid gikk ved en misforståelse ut fra at også Nærenkonsesjonen hadde ubegrenset gyldighet mens den faktisk utløp 14. november 1968. Tillatelsen ble gitt i medhold av §§ 25 og 29 i vassdragsloven av 1. juli 1887 og har ingen bestemmelse om hjemfallsrett til staten etter utløpet av konsesjonstiden.

Moelven kraftstasjon har en installasjon på 1 100 kVa og yter ca. 7 GWh pr. år.

En regulering av Næren på 3 m gir et magasin på 25 mill. m³, og Vassdragsdirektoratets beregninger gir en årsproduksjon på 7 GWh, hvorav 3 GWh er sommerkraft. Imidlertid utnyttes for tiden bare 1,5 m av de 2 m som konsesjonen av 1908 omfattet, og den konsesjonsfrie regulering på 1,0 m er sterkt begrenset i effektivitet fordi en dom i Høyesterett 12. september 1906 har avgjort at det ikke kan samles vatn i dette magasin mellom 14. april og 29. september. Vassdragsdirektoratet mener derfor at nyttbart magasin ikke utgjør mere enn ca. 16 mill. m³. Vinterproduksjonen blir på dette grunnlag ca. 3 GWh.

Den faktiske årsproduksjon i kraftstasjonen i perioden 1966—75 har i middel vært 5,6 GWh, hvorav 3,3 GWh har vært vinterproduksjon.

Verkene nedenfor Mjøsa er ikke medeiere i denne regulering. Den svarer til 4 GWh pr. år i disse fall til en kapitalisert verdi på 3—4 mill. kroner. Moelv kraftverk er dyrt i drift, da stasjonen bl. a. må være betjent daglig. Kraftverkets netto nytteverdi er derfor liten.

Mesna Kraftselskaps endelige planer med Moelv og Næren har vært en utbygging av hele fallet på 224,7 m fra Næren til Mjøsa. Ringsaker kommune eksproprierte i sin tid også den alt overveiende del av dette fallet og overdro det til Mesna Kraftselskap slik at selskapet eier alt med unntak av 12,7 m som tilhører Moelv Bruk. Ved kongelig resolusjon 11. november 19277 fikk også selskapet konsesjon på ytterligere 9 m senking og 0,5 m oppdemming av Næren. Imidlertid ble konsesjonen oppgitt i 1932. I 1962 tok selskapet opp igjen tanken om full utbygging av Moelva med regulering av Næren stort sett som i 1927, men nå kombinert med overføring av vatn fra Åstaelva. Denne gang møtte planen sterk motstand fra organer tilknyttet naturvern- og friluftsliv. Søknaden ble bare delvis imøtekommet, og de nevnte interesser fulgte senere opp med krav om varig vern av Næren under behandlingen av Verneplan I. Stortingets vedtak av 6. april 1973 vedrørende verneplanen lyder slik for så vidt angår Næren: «Moelvvassdraget med Næren, bør vernast varig».

I og med dette er enhver ytterligere utbygging og regulering for kraftproduksjon i dette vassdraget utelukket. Søkeren som vurderte situasjonen før Stortingets vedtak fore-

lå, har hatt for øyet mulighetene for en full utnyttelse av fallrettighetene.

Søknaden har ikke møtt motstand på kommunalt hold. Derimot protesterer Næren Grunneierforening og begrunner standpunktet med skade på fisket, vassledninger m. v. Fiskeinteressene framholdes som meget vesentlige også fra annet hold, jfr. uttalelsene fra Mjøsutvalget og fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Direktoratet sier således at Moelv er en av de viktigste gyteelver for mjøsørreten på østsiden av Mjøsa og hevder at den kan gå opp i elva ca. 2,6 km. I tillegg skjer det en utvandring av til dels stor ørret fra Næren, og denne sprer seg nedover hele vassdraget, men uten muligheter for å komme tilbake til Næren igjen uten fisketrapper.

En forstår de sakkyndiges uttalelse slik at reguleringen og kraftutbyggingen hovedsakelig skader fisket på to måter. For det første vil fisk fra Mjøsa i vassrike perioder — eller når kraftverket står — gå opp i den ca. 2 km lange elvestrekningen mellom innløpet og utløpet av kraftverket, og så bli skadet eller drept når elvestrekningen tørrlegges helt eller delvis når tilsiget minker eller når kraftverket settes i drift igjen. For det annet hindrer dammen i Næroset ørreten i å gå tilbake til Næren, og dette har sterkt medvirket til å endre fiskebestandens sammensetning i Næren. I dag består denne av bl. a. ørret, gjedde og abbor. Den sistnevnte art er den dominerende. Tidligere var ørret og gjedde de vanlige arter.

Det framholdes sterkt at området ved Næren i stor utstrekning blir benyttet som rekreasjonsområde og at fisket i denne forbindelse er av stor betydning. Likeledes er den tidvise tørrlagte utbygde elvestrekning karakterisert som en meget god oppvekstelv for ørret.

Direktoratet anser en nedleggelse av kraftverket for ubetinget å være en fordel for fisket. Reguleringen av Næren bør etter direktoratets mening legges om for å bli tilpasset fiskeinteressene. Under enhver omstendighet er det krevet at omfattende vilkår til beste for fisket blir tilknyttet en eventuell ny konsesjon. Det kreves bl. a. bygget fisketrapp i reguleringsdammen i Næroset og slipping av vatn forbi kraftverksinntaket fastsatt innen grensene 0,1 til 0,5 m^3/sek i tiden 1. oktober til 30. april og til mellom 0,5 til 1,0 m^3/sek resten av året.

De tilsvarende årlige krafttap vil bli på 0,2 til 1,0 GWh i vinterperioden. I sommerperioden vil pålegget i et år med middels tilsig ikke medføre krafttap.

En vil se av uttalelsene at Hedmark Naturvern vil ha varig vern av Næren.

Reguleringen har også visse positive virkninger ved siden av fordelen for kraftproduksjonen. Moelva er således drikkevannskilde for Moelvområdet, og reguleringen sikrer en tilførsel i lavvassperioder. Ringsaker kommune framhever dette moment som betydningsfullt.

Det er dessuten under bygging vatningsanlegg for jordeiendommer i området med inntak i kraftverkskanalen, og en nedleggelse vil fordyre uttaket av vatn.

Hovedstyret foretok sammen med søkeren og representanter for de berørte interesser befaring av Næren og Moelva den 10. mai 1977.

Berettigelsen av en fortsatt drift av reguleringsanlegg og kraftverk må også vurderes på bakgrunn av de investeringer som må gjøres for å sette anlegget i god stand. Mesna Kraftselskaps overslag lyder på 1,5 mill. kroner og inkluderer kraftverket, rørgate, inntak og visse utvidelser av kanalen for å få bedre forhold for islegging. Det er i dag problemer med is på inntaksristene med den følge at det oppstår overløp ved inntaket, noe som igjen skaper problemer ved vatn over nedenforliggende riksveg. Dette fører med seg at stasjonen i dag må være betjent, noe som i driftsåret 1976 ga en kostnad på kr. 160 000.

Utbedring av reguleringsdam er ikke medtatt i overslaget.

Det er neppe mulig å unngå bruk av kanalen ved framtidig drift. På grunn av falltapet er det ikke på noen økonomisk måte mulig å erstatte den med rør. Det er en betingelse for fortsatt drift av kraftstasjonen å få denne helautomatisert slik at stedlig betjening kan unngås. Derfor må kanalen sikres mot isproblemer.

Dette problem har vært gjort til gjenstand for nye inngående vurderinger i samarbeid med Mesna Kraftselskap ved Sivilingeniør Elliot Strømme A/S og Vassdragsdirektoratets iskontor. Som det framgår av kraftselskapets brev av 19. desember 1977 m/vedlegg vil en med en total investering på 2,7 mill. kroner få et automatisert anlegg i god stand og uten de ulemper som er nevnt foran. Dette overslaget inkluderer også reparasjon av reguleringsdammen.

Noe kostnad til opprensking av senkingskanalen for å utnytte hele reguleringstillatelsen av 1908 kan komme i tillegg.

Basert på en produksjon på 5,7 GWh blir ombyggingskostnadene 47 øre/kWh.

Det alternativ for tiltak i kanalen som er mest aktuelt, omfatter bl. a. etablering av «isleggingsbasseng» sammen med noe heving av vasstanden ved rørinntaket. Visse grunneiere ved kanalen har interesser i vassuttak for jordvatning og er derfor meget interessert

i fortsatt drift av kanalen. En eventuell ekspropriasjonssøknad for dette området kan en derfor anta ikke vil møte motstand.

Etter en helhetsvurdering av verdien av kraftproduksjonen og andre fordeler bl. a. for vatningsanlegg og drikkevassforsyning og til dels også for fisket av ulemper og kostnader er Hovedstyret blitt stående ved å anbefale ny reguleringskonsesjon med samme omfang som reguleringstillatelsen av 14. november 1908. Tillatelsen tilrås på de vilkår som følger i vedlagte utkast samtidig som det er en forutsetning at Mesna Kraftselskap foretar en ombygging av kraftverket m/reguleringsdam i samsvar med de framlagte planer.

Kraftverket, reguleringsdam og fallrettighetene hjemfaller vederlagsfritt til staten 12. august 1987 ɔ: om 9½ år. Dette er en sterk beskjæring av de fordeler som en normal lengde på konsesjonstiden innebærer. Ved hjemfallet av anleggene i 1987 tilrår Hovedstyret at staten betaler en innløsningssum basert på en amortiseringstid på 20 år for de investeringer som kraftselskapet nå foretar, jfr. en tilsvarende fastsettelse ved kongelig resolusjon 9. august 1963 vedrørende Småvatna i Andfiskåga. Formelt sett kan dette gjøres ved at post 15 i ervervskonsesjonen av 12. august 1937 endres i henhold til erverslovens § 27. Post 15 gis da følgende fortsettelse av 1. setning:

«. . . . med unntak for de ombygginger som er foretatt i forbindelse med ny reguleringskonsesjon for Næren. For disse gis en innløsningssum som tilsvarer investeringsbeløpet med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 20 år.»

Om reguleringsvilkårene bemerkes:

Vilkårene tar hensyn til at det er reparasjons- og vedlikeholdsarbeider som skal utføres og likeledes til at reguleringens landskapsmessige virkninger i det alt vesentlige blir de samme som før. Videre er det tatt hensyn til at det må påregnes å være stabile forhold i Moelva slik at vilkår om terskelbygging og tiltak om erosjonssikring som er vanlige ved nye konsesjoner ikke er tatt med. Noen krav i denne forbindelse foreligger heller ikke.

Konsesjonstid, post 1.

Det må antas at reguleringsanlegget hjemfaller til staten vederlagsfritt den 12. august 1987 i henhold til ervervskonsesjonen av 12. august 1937. Glommens og Laagens Bruks-eierforening står ikke som medeier i denne regulering, selv om brukene nedenfor betaler reguleringsavgift til staten. Hjemfallet berører for så vidt bare Mesna Kraftselskap.

Når reguleringsanlegg hjemfaller til staten skal det — dersom staten ikke vil forestå driften — forhandles om overdragelse av anlegget til ny, eller samme regulant, i samsvar med reguleringslovens § 10.

Vilkåret om konsesjonstiden må ta hensyn til at slike forhandlinger skal finne sted. Selv om en etter den saksbehandling som er foretatt nå kan si å ha oversikt over de forhold som blir bestemmende for konsesjonsvilkårene for en lengre tid framover, er en blitt stående ved å anbefale at konsesjonen gis gyldighet fra 14. november 1968 og fram til 12. august 1987. Etter dette tidspunkt må hele konsesjonsspørsmålet både for fallet og reguleringen tas opp til ny vurdering.

Statens rett til vederlagsfritt å kreve anleggene avstått framgår av vilkåret med forbehold for de fornyelsesarbeider som foretas etter 1978 der det betales en innløsningssum basert på investeringsbeløpet med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 20 år.

Årlige avgifter, post 2.

I henhold til reguleringstillatelsen av 1908 betales det kun avgift til staten og etter en sats på kr. 1,00 pr. nat.hk og for en samlet kraftøking på 1 628 nat.hk.

Avgiftsspørsmålet er ikke berørt i uttalelsene. Ut fra hensynet til at reguleringskommunen eier halve kraftverket og til at reguleringen har virket over en lang tid og nå ikke vil medføre vesentlig andre skadevirkninger, foreslår Hovedstyret fastsatt kr. 7,00 pr. nat.hk til kommuner.

Til staten foreslås kr. 1,50 pr. nat.hk.

Avgiften forutsettes beregnet tilbake til 14. november 1968 og etterbetalt fra dette tidspunkt.

Fisket, post 8.

Det er satt fram krav fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om slipping av en minstevassføring som nevnt foran, om fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser og om utsetting av yngel, bygging av fisketrapp i dammen ved Næroset m. v. Disse krav dekker stort sett det som er kommet fram fra annet hold.

Kraftselskapet har tatt skarpt til motmæle mot omfanget av kravet — dels mot de konkrete vasslippingspålegg og dels mot den usikkerhet som den generelle form på flere ledd i vilkåret representerer. Selskapet vil avslå en konsesjon med et slikt vilkår.

Når det gjelder slipping av en viss minimumsvassføring ut av Nærosdammen og forbi kraftverket, er dette foreslått endelig fastlagt senere, idet det nå bare foreslås en øvre og en nedre grense som begrensning for den senere vurdering. Selv nedre grense gir et krafttap som er tyngende for kraftverket,

men kostnaden ved produksjonen blir fortsatt rimelig, slik at det ut fra vanlige vurderinger ikke burde være en restriksjon som er avgjørende for framtidig drift av kraftverket. Hovedstyret er klar over at selskapet har ca. 2 GWh leveranse til tidligere falleiere til billig pris, men finner ikke å kunne ta hensyn til dette. Hovedstyret foreslår fastsatt en minimums vassføring i samsvar med forslagets nedre begrensning.

Hovedstyret vil derimot tilrå at en sløyfer de generelle deler av vilkåret som foruten fiskebestanden også omfatter vilt. Noen skade i denne forbindelse kan en ikke se er sannsynliggjort. Reguleringen har for øvrig virket så lenge at det neppe heller kan ventes å oppstå nye skader på fisket. Det er også fra fiskerihold pekt på positive virkninger for fisket ved driften av kraftverket. Etter uttalelse fra Mjøsutvalget av 1. juli 1976 å dømme er det nærmest en forutsetning for fiskepleien at reguleringen fortsetter selv om kraftverket skulle bli nedlagt.

Hovedstyret har etter dette utelatt post IV i direktoratets forslag. Det samme gjelder post I, 1. setning og II pkt. c.

Andre merknader:

Ringsaker kommune har forutsatt at hindringer for kommunens uttak av drikkevann til Moelvområdet ikke må oppstå. Hovedstyret viser til at det foreligger en gammel overenskomst om dette som fortsatt vil gjelde, jfr. kraftselskapets brev av 13. juni 1974.

Advokat Mykleset har på vegne av grunneiere ved Næren bedt NVE undersøke forholdene ved regulering av Næren og bl. a. om erstatning er betalt. Dessuten kreves nye erstatninger for fortsatt regulering. Hovedstyret viser også i denne forbindelse til kraftselskapets bemerkninger. Alle erstningskrav må nå være foreldet for den tidligere tillatte regulering, og en fortsatt regulering innen rammen for den gamle konsesjon og på samme måte kan formentlig ikke gi grunnlag for nye erstatningsfastsettelser.

Fjerning av det gamle brukaret ovenfor dammen er et spørsmål som grunneierne må ta opp med fylkets vegmyndigheter.

Utkast til manøvreringsreglement ligger ved. Dette omfatter hele reguleringen, og resultatet av Høyesteretts dom 12. september 1906 om at det ikke skal samles vatn mellom 14. april og 29. september er tatt inn i reglementet. For øvrig er det etter ønske fra Mjøsutvalget satt forbud mot korttidsregulering og fastsatt plikt for regulanten til å kontakte en representant for fiskeinteressene utpekt av Ringsaker kommune ved ± 40 pst. variasjon i tappingen gjennom kraftverket.»

Hovedstyrets utkast til betingelser for tillatelse for Mesna Kraftselskap til regulering av Næren i Ringsaker:

«1.

Reguleringskonsesjonen gjelder til 12. august 1987.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Det utførte anlegg eller andeler i dette kan ikke selges, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anlegget.

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter uten vederlag — dog gis det en innløsningssum for de fornyelsesarbeider som er foretatt etter 1978 tilsvarende investeringsbeløpet med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 20 år. Hvilke rettigheter staten kan forlange avgjøres i tilfelle tvist ved skjønn.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den øking av vasskraften som ved reguleringen innvinnes for eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 1,50 pr. nat.-hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 7,00 pr. nat.-hk.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med de tidligere tillatte reguleringer i vassdraget. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å betale avgiftene inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 11, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Konsesjonæren skal ved ombygging og drift en av anlegget fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanlegget slik at ombyggingsarbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE. Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at anlegget er satt i drift. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

8.

I.

Konsesjonæren skal søke å forebygge forurensing og tilslamming av vassdraget ved ombyggingsarbeidet.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a) å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut,

b) å bygge fisketrapp i reguleringsdammen ved Næroset, samt sørge for nødvendig driftsvatn til denne.

III.

Konsesjonæren plikter å slippe vatn over reguleringsdammen ved Næroset slik at minstevassføringen målt ved vassmerket ved Kvisla bruk blir som følger:

Fra 1. oktober til 30. april skal vassføringen være minst 0,1 m^3/s. Fra 1. mai til 30. september skal vassføringen være minst 0,5 m^3/s.

De minste vassføringer som er angitt ovenfor skal også gjelde nedenfor inntaksdammen til Mesna Kraftselskap ved Brufossen.

IV.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

9.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til statskassen på inntil kr. 10 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

10.

Anleggets eier skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille de innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anlegget, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvatn er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Naturvernrådet underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

13.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 9, 11 eller 13, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake eller til at enkelte deltakeres rett til å bruke reguleringsvatn faller bort i samsvar med vassdragsreguleringslovens § 12, post 17, annet og tredje ledd.

14.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.»

Hovedstyrets utkast til manøvreringsreglement for reguleringen av Næren i Ringsaker:

«1.

Reguleringsgrensene er:

Øvre reguleringsgrense kote	340,09
Nedre reguleringsgrense kote	337,09
Reguleringshøyde	3,00 m

Høydene referer seg til NVE's nivellement nr. 211 (1924) korrigert til NGO's høyder 1954.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øyet at den naturlige flomvassføring ikke økes.

Fra 14. april til 29. september skal dypløpet (flomløpet) stå fullt åpent i den hensikt at det ikke skal samles vatn i den magasindel som ligger mellom kotene: 339,09 og 340,09, jfr. Høyesterettsdom av 14. juni 1906. Fra 1. oktober til 30. april skal det av hensyn til fisket i hele Moelv slippes en vassføring på minst 0,1 m^3/sek. og i tiden 1. mai til 30. september av minst 0,5 m^3/sek., målt ved Kvisla bruk. Av samme grunn skal tapping av magasinvatn foregå så jevnt som mulig uten korttidsregulering. Endringer på mere enn ± 40 pst. av driftsvassføringen skal ikke forekomme uten forutgående kontakt med en representant for fiskeinteressene, utpekt av Ringsaker kommune.

Det manøvreres slik at det opprettholdes en minstevassføring i Moelv nedenfor Moelv kraftverk av hensyn til vassforsyning av Moelven brann- og bygningskommune i henhold til inngått avtale.

For øvrig kan det manøvreres etter Mesna Kraftselskaps behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanlegget til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

Kommunaldepartementet uttaler i brev av 20. mars 1978 følgende:

«Kommunaldepartementet slutter seg til at Mesna Kraftselskap gis ny reguleringskonsesjon med samme omfang som reguleringstillatelsen av 14. november 1908, på de vilkår Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har utarbeidet.»

Landbruksdepartementet har i brev av 21. april 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Olje- og energidepartementets oversendelse av 10. mars 1978 av innstilling fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen angående ovennevnte regulering.

Innstillingen er forelagt landbruksmyndighetene til uttalelse, og det vises til vedlagte kopier av brev 6. april 1978 fra Hedmark fylkesskogkontor og brev 19. april 1978 fra Hedmark landbruksselskap.

En fornyet konsesjonstillatelse synes ikke å skulle gi betydelige ulemper for de ressurser og interesser som Landbruksdepartementet skal vareta.

Både Næren og Moelv er viktige elementer i landskap og næringsliv. Etter departementets oppfatning vil utkastet til manøvreringsreglement og de foreslåtte vilkår for reguleringstillatelse gi grunnlag for en mangesidig og gunstig utnyttelse av vassdraget.»

Hedmark Fylkesskogkontor har i brev av 6. april 1979 gitt følgende uttalelse:

«Sakens dokumenter er sendt herredsskogmesteren i Ringsaker til uttalelse.

Herredsskogmesterens svar er sendt fylkesskogkontoret i brev av 4. april 1978. Hedmark Fylkesskogkontor slutter seg til denne uttalelse.»

Herredsskogmesteren i Ringsaker herred har i brev av 4. april 1978 avgitt følgende uttalelse:

«Rundt Næren ligger en del flate partier, hovedsakelig myr, som delvis er skogbevokst og som delvis er interessante med tanke på skogreising. En henvisning av vannstanden over kote 340 vil føre til at deler av disse områder oversvømmes. I utkast til manøvreringsreglement er foreslått som øvre reguleringsgrense kote 340,09. Dersom dette følges, har en ingen innvendinger mot nevnte regulering som i så fall ikke vil føre til noen forverring av den tilvendte situasjon som en har idag.»

Fylkeslandbrukssjefen har i brev av 9. april 1978 gitt følgende uttalelse:

«Ovennevnte sak har vært til vurdering i Ringsaker jordstyre. Jordstyrets uttalelse vedlegges.

Fylkeslandbrukssjefen har for sin del ingen ytterligere merknader til saken.»

Ringsaker Jordstyre har i brev av 18. april 1978 gitt følgende uttalelse:

«Etter å ha gått gjennom de foreslåtte konsesjonsbetingelser for fortsatt regulering av Næra, og etter å ha vært i kontakt med grunneiere til Næra og Moelv, vil vi uttale:

Næra.

Reguleringen av Næra (3 m reguleringshøgde) fører til ulemper for grunneierne, særlig for vassledninger og vassgarder. For utnytting av landbruksarealene må ulempene alt i alt sies å være beskjedne. Det er av betydning at magasinet ikke fylles helt i sommerhalvåret (jfr. forslag til manøvreringsreglement).

Moelva.

Det er bygd vatningsanlegg for jordbruksvatning med vassinntak i inntakskanalen til Moelv kraftverk. Anleggene er fordelt på 1 fellesanlegg med 8 interessenter og 1 enkeltanlegg. I alt vatnes 515 dekar med beregnet vassforbruk ca. 43 l/sek. For disse interessenter er det av betydning at kanalen opprettholdes. På den andre side er det interesse for vatning blant grunneierne som er henvist til å ta vatn fra Moelva.

Etter en helhetsvurdering skulle det fra landbruksmessig synspunkt være lite å merke til at det gis konsesjon for regulering i samme omfang som nå.»

Ringsaker kommune uttaler i brev av 10. mai 1978 følgende om saken:

«Deres brev av 10. mars 1978.

Saken ble behandlet av Ringsaker kommunestyre den 27. april 1978, og jeg viser til vedlagte særutskrift fra sak 105.»

Ringsaker formannskap har i møte den 3. april 1978 gitt følgende uttalelse:

«Formannskapet har ikke noe å bemerke til Hovedstyrets utkast til betingelser for tillatelse for Mesna Kraftselskap til regulering, og til utkast til manøvreringsreglement for regulering av Næren i Ringsaker.

Ovenstående ble behandlet av kommunestyret i møte den 27. april 1978, sak nr. 105.

Vedtak:

Kommunestyret slutter seg enstemmig til formannskapets innstilling i sak nr. 248/78.»

Miljøverndepartementet har i brev av 12. juni 1978 uttalt følgende om saken:

«Vi viser til Deres brev av 10. mars 1978 vedlagt Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling vedrørende ovenstående. Departementet har ingen merknader til at ny konsesjon gis.

Vilkår av hensyn til fisk, vilt, m. v.

Vedlagt oversendes kopi av uttalelse av 11. mai 1978 fra Direktoratet for vilt og fersk-

vannsfisk. Direktoratet har tatt opp følgende punkter der Hovedstyret har avveket fra Direktoratets forslag til konsesjonsvilkår:

1. Hovedstyret har strøket 1. setning i forslagets pkt. 1. Direktoratet anfører at omfattende reparasjoner vil bli foretatt og mener det derfor er naturlig at hele punktet tas med. Departementet støtter direktoratets forslag som for øvrig er utformet slik det har vært vanlig i betingelsene til reguleringstillatelsene de senere år.
2. Hovedstyret har strøket underpunkt II c i forslaget. Direktoratet opprettholder sitt forslag og begrunner dette nærmere. Departementet støtter direktoratets forslag som for øvrig er utformet som vanlig.
3. Direktoratet har foreslått at minstevassføringen fastsettes senere innenfor nærmere angitte grenser (pkt. III). Hovedstyret foreslår en minstevassføring i samsvar med forslagets nedre begrensning. Direktoratet aksepterer Hovedstyrets argumenter vedrørende det økonomiske tap en høy minstevassføring vil gi, men peker på at kraftverkets økonomi kan bli bedret i fremtiden og at også oppfatninger av hva som er en rimelig minstevassføring kan endres i fremtiden. Direktoratet opprettholder derfor sitt forslag.

   Departementet viser til direktoratets begrunnelse og støtter dets forslag til pkt. III.
4. Hovedstyret har strøket direktoratets forslag til pkt. IV. Direktoratet foreslår etter nærmere vurdering at første setning i forslaget utgår, men at punktet ellers blir uendret. Forslaget er utformet slik det har vært vanlig.

   Departementet støtter direktoratets nåværende forslag.

Vilkår etter lov om vern mot vannforurensning.

Statens Forurensningstilsyn har avgitt uttalelse i saken. Uttalelsen følger vedlagt i kopi.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing vil bli gitt dersom følgende vilkår blir fastsatt:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningene av forurensning som står i forbindelse med ombyggingen.
— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse helt eller delvis å bekoste biologiske og kjemiske undersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

Departementet forutsetter at de vilkår som Hovedstyret har foreslått vedrørende minstevannføring blir fastsatt i konsesjonen.»

Direktoratet for Vilt og ferskvannsfisk har i brev av 11. mai 1978 gitt slik uttalelse:

«Det vises til Departementets oversendelse av 17. mars 1978 med NVE/Hovedstyrets innstilling.

Direktoratet er enig med Hovedstyret (side 38) i at man ikke har sannsynliggjort noen (varige) skader på viltet og at det ved konsesjonsforlengelsen neppe vil oppstå nye skader på fisket. Det er imidlertid ingen tvil om at reguleringen av Næren har ført til varige skader på fisket gjennom forskyvning av artsbalansen til fordel for abbor, og derved redusert fiskets verdi. Direktoratet bemerker at Hovedstyret går inn for at det blir bygget fisketrapp i reguleringsdammen ved Næroset, og at det blir åpnet en hjemmel for å kunne pålegge regulanten utsettinger av ønskede fiskearter og -typer. Tilsammen vil disse tiltak sannsynligvis i noen utstrekning bedre ørretbestanden i Næren.

Direktoratet mener imidlertid at det ut fra Hovedstyrets argumentasjon ikke nødvendigvis følger, og at det heller ikke ut fra almene samfunnsinteresser er ønskelig, at direktoratets foreslåtte konsesjonsvilkår blir endret eller faller bort.

Nedenfor vil en derfor ta for seg årsakene til at følgende punkt fra direktoratets uttalelse til konsesjonssøknaden bør inngå i konsesjonsvilkårene, til tross for at Hovedstyret har endret eller strøket punktene:

I.

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med reguleringsanleggene å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt og fiskebestander som berøres av reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren søke å forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.»

Det går fram av konsesjonssøknaden at relativt omfattende reparasjoner og tildels ombygginger vil bli foretatt. På den bakgrunn synes hele punktet naturlig å ta med, ikke bare siste setning som Hovedstyret foreslår.

II.

«Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

c) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.»

Fiske.

Som tidligere nevnt har reguleringen av Næren ført til en endring av artsbalansen til fordel for abbor. Ut fra hensynet til fritidsfisket, er det derfor sterkt ønskelig å styrke ørretbestanden. Dette vil skje både gjennom bygging av fisketrapp i Næroset og gjennom utsettinger av stor settefisk. For å kontrollere utsettingens tilslag, og finne fram til det riktige utsettingsmateriale med hensyn til antall, alder og stamme, — er det absolutt nødvendig å foreta fiskeribiologiske undersøkelser. Disse bør bekostes av regulanten.

Vilt.

Området rundt Næren er av en slik karakter og har en slik beliggenhet at en bør søke å ha et rikest mulig dyre- og fugleliv. Viltbiologiske undersøkelser bør kunne pålegges regulanten å bekoste, dersom det skulle bli aktuelt å undersøke hvilke varige skadevirkninger reguleringen førte til for viltinteressene og hvilke biotopfremmende tiltak som kunne være aktuelle for å redusere eller kompensere

for skadevirkningene. Omfanget av slike undersøkelser ville neppe bli særlig stort, men det forhindrer ikke at regulanten bør bekoste undersøkelsene såfremt disse har direkte sammenheng med reguleringen av Næren (jfr. pkt. IV nedenfor). Direktoratets avdeling for Reguleringsundersøkelser har for tiden gående flere prosjekt i Sør-Norge, hvis hensikt dels er å klarlegge de skadevirkninger vassdragsreguleringer fører til, og dels hvilke tiltak som kan være aktuelle for å kompensere for disse. Kunnskapen på dette feltet vil derfor øke i årene fremover.

III.

«Konsesjonæren plikter å slippe vann over reguleringsdammen ved Næroset slik at minstevannføringen målt ved vannmerket ved Kvisla bruk blir som følger:

Fra 1. oktober til 30. april skal minstevannføringen være minst 0,1 m^3/s. og høyst 0,5 m^3/s. Fra 1. mai til 30. september skal minstevannføringen være minst 0,5 m^3/s. og høyst 1,0 m^3/s.

Det endelige pålegg om minstevannføring vil bli gitt av departementet når virkningen av ulike vannføringer for de fiskeribiologiske forhold har blitt klarlagt gjennom nærmere undersøkelser. Det endelige pålegg vil bli gitt innen rammen av de minstevannføringer som er angitt ovenfor. De minste vannføringer som er angitt ovenfor skal også gjelde nedenfor inntaksdammen til Mesna kraftselskap ved Brufossen.»

NVE/Hovedstyret har i sin uttalelse sagt at minstevannføringen bør ligge fast på det laveste nivå DVF har foreslått. DVF aksepterer Hovedstyrets argumenter vedr. økonomi som tvinger vannføringer ned til dette nivå, men en vil peke på at kraftverkets økonomi i fremtiden kan bli bedret, og at også oppfatningen av hvilken minstevannføring som er rimelig kan endres i fremtiden. Ved konsesjonsfornyelsen er det viktig å ha tanke for dette, og DVF vil pånytt be om at vannføringsreglementet fastsettes fleksibelt og at størrelsen avgjøres av vedkommende departement.

IV.

Direktoratet vil etter en nærmere vurdering foreslå at første setning utgår og at punktet derfor får denne ordlyd:

«Dersom det blir aktuelt å iverksette andre tiltak enn de som er nevnt for å redusere eller motvirke skader på vilt- eller fiskebestanden, kan konsesjonæren tilpliktes å dekke kostnadene, dersom disse står i et rimelig forhold til det som ventes oppnådd.»

Behovet for dette punkt skyldes at etter hvert som kunnskapen om hvorledes en skal kunne redusere og kompensere for vassdragsreguleringers skadevirkning på vilt og fisk kan det bli aktuelt å foreslå andre mottiltak enn de som i dag er kjent. Så lenge det tas forbehold om at kostnadene ved tiltakene skal stå i et rimelig forhold til det som ventes oppnådd, — og dette skjønn er tillagt vedkommende departement, synes en slik bestemmelse å være riktig ut fra almene interesser.»

Uttalelsen fra Statens Forurensningstilsyn lyder:

«Vi viser til Deres brev av 29. mars 1978 samt Hovedstyret i Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling vedrørende ovennevnte.

Mesna Kraftselskap har søkt om å forlenge konsesjonen av 14. november 1908 for regulering av Næren og som løp ut i 1968. Reguleringstillatelsen gitt ved kgl. res. 14. november 1908 til Moelven Cellulosefabrikk gjelder 2 m senkning av Næren utover en eldre konsesjonsfri rett til 1 m senkning av sjøen samt erverv av det 57 m høye fallet som kraftanlegget utnytter. Mesna Kraftselskap overtok i krigstiden utbyggingen med påhefte av de tilknyttede konsesjoner.

Ervervskonsesjonen utløper 12. august 1987 med fullt hjemfall til staten av kraftanlegget. Mesna Kraftselskap har planer om ombygging av anlegget for å effektivisere driften.

Moelven kraftstasjon nytter et 57 m høyt fall i Moelven og vel 2 km av elvestrekningen fra Næroset og nedover er berørt. Bortsett fra perioder med stor vannføring og overløp fra dammen i Næroset bærer denne elvestrekningen preg av tørrlegging. Nedstrøms utløpet fra kraftstasjonen er vannføringen utjevnet over året. Moelven er drikkevannskilde for Moelvområdet og med inntak nedstrøms kraftanleggets utløp. Den utjevnende vannføringen som skyldes reguleringen av Næren sikrer jevn tilførsel til vannforsyningen.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA) har i 1975 foretatt undersøkelser av forurensningssituasjonen i Moelven. Nederste del av vassdraget var påtagelig belastet med kloakkvann samt avløpsvann fra et felles halmlutingsanlegg og et spritbrenneri når disse var i drift. Disse utslippene har ført til betydelig fiskedød.

For øvrig var hovedvassdraget under undersøkelsesperioden moderat påvirket av forurensningstilførsler. I noen av de mindre sidebekkene var det markerte forurensningspåvirkninger.

De øvrige deler av vassdraget var først og fremst påvirket av siloavrenning.

I Næren er tiltagende begroing blitt observert. Selv om sammensetningen av alger var typisk for næringsfattige innsjøer i skogsområder, var algebiomassen stor og med en stor andel blågrønnalger som indikerer at innsjøen i noen grad er utsatt for eutrofipåvirkning.

SFT har ikke nærmere kjennskap til i hvilken grad regulering av Næren og utbygging av Moelven kraftstasjon har hatt betydning for forurensningsforholdene i vassdraget. Vi har heller ikke kjennskap til om det er utbetalt erstatning i forbindelse med at resipientkapasiteten på elvestrekningen fra Næroset til utløpet av kraftstasjonen er blitt dårligere. Hovedstyret mener at alle erstatningskrav nå må være foreldet for den tidligere tillatte regulering, og en fortsatt regulering innen rammen for den gamle konsesjon og på samme måte antas ikke å gi grunnlag for nye erstatningsfastsettelser. SFT sier seg enig i dette da Hovedstyret også har foreslått av vann over reguleringsdammen ved Næroset. Hovedstyret har foreslått minstevannføring målt ved vannmerket ved Kvisla bruk som følger:

Fra 1. oktober til 30. april skal vannføringen være minst 0,1 m³/s. Fra 1. mai til 30. september skal vannføringen være minst 0,5 m³/s.

Den foreslåtte minstevannføring vil redusere eventuelle forurensningsmessige ulemper som skyldes den tidligere utbyggingen på strekningen Næroset—utløp til kraftstasjonen. SFT vil derfor ikke foreslå noe eget vilkår for tiltak på avløpssiden for eksisterende eller fremtidig bebyggelse. Derimot finner SFT det rimelig at det tas med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger. Et slikt generelt vilkår omfatter utslipp fra bl. a. anleggsvirksomhet, brakkeleir og uforutsett forurensning som måtte oppstå på grunn av ombyggingen. Etter SFT's oppfatning bør konsesjonæren være med helt eller delvis å yte tilskott til undersøkelser i vassdraget.

Under henvisning til det ovennevnte og lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10), vil SFT foreslo at følgende vilkår tas med i en eventuell fornyet tillatelse:

— Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eeller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverke eller redusere virkningene av forurensning som står i forbindelse med ombyggingen.
— Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelse helt eller delvis å bekoste biologiske og kjemiske undersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.»

Departementet skal bemerke:

Mesna Kraftselskap overtok i krigstiden, med stadfestelse ved kongelig resolusjon av 11. april 1947, en gjennomført utbygging av i alt ca. 57 m fall i Moelva med påhefte av de tilknyttede konsesjoner. Konsesjonene er en ervervskonsesjon til fallet gitt til Ringsaker Cellulosefabrikk ved kongelig resolusjon av 12. august 1937 og en reguleringskonsesjon gitt til Moelven Cellulosefabrikk ved kongelig resolusjon av 14. november 1908 til 2 m senking av Næren i Ringsaker utover en fra gammelt bestående konsesjonsfri rett til 1 m senking av sjøen.

Ervervskonsesjonen utløper 12. august 1987 med full hjemfall til staten.

På grunn av en misforståelse gikk Mesna Kraftselskap ut fra at reguleringskonsesjonen hadde ubegrenset gyldighet, mens den i virkelighet gjaldt for 60 år og altså utløp 14. november 1968. Denne konsesjonen, som var gitt i medhold av §§ 25 og 29 i vassdragsloven av 1. juli 1887, har ingen bestemmelse om hjemfallsrett til staten.

Mesna Kraftselskap søker i brev av 18. mai 1972 om å få fornyet reguleringstillatelsen.

Moelven kraftstasjon har en installasjon på 1 100 kVA og yter ca. 7 GWh pr. år.

En regulering av Næren på 3 m vil gi et magasin på ca. 25 mill. m³. Dette vil etter Vassdragsdirektoratets beregninger gi en årsproduksjon på 7 GWh, hvorav 3 GWh er sommerkraft. For tiden utnyttes imidlertid bare 1,5 m av de 2 m som konsesjonen av 1908 omfattet, og den konsesjonsfrie regulering på 1 m er sterkt begrenset i effektivitet fordi en dom i Høyesterett 12. september 1906 har avgjort at det ikke kan samles vann i dette magasinet mellom 14. april og 29. september. Etter Vassdragsdirektoratets beregninger vil derfor ikke nyttbart magasin utgjøre mer enn ca. 16 mill. m³. Vinterproduksjonen blir på dette grunnlag ca. 3 GWh.

Faktisk årsproduksjon i kraftstasjonen i perioden 1966—75 har i middel vært 5,6 GWh, hvorav 3,3 GWh har vært vinterkraft.

Reguleringen svarer til 4 GWh pr. år i fallene nedenfor Mjøsa til en kapitalisert verdi på 3—4 mill. kroner. Moelv kraftverk er dyrt i drift, blant annet på grunn av at stasjonen må være betjent daglig. Kraftverkets netto nytteverdi er derfor liten.

Mesna Kraftselskap hadde opprinnelig planer om utbygging av hele fallet på 224,7 m fra Næren til Mjøsa. Men på grunn av Stortingets vedtak av 6. april 1973 vedrørende Verneplan I er enhver ytterligere regulering og utbygging for kraftproduksjon i dette vassdraget utelukket. Stortingets vedtak av 6. april 1973 lyder slik for så vidt angår Næren: «Moelvvassdraget med Næren, bør vernast varig».

Moelva er en av de viktigste gyteelver for mjøsørreten på østsiden av Mjøsa. Reguleringen og kraftutbyggingen medfører visse skader på fisket. I vassrike perioder, eller når kraftverket står, vil fisk fra Mjøsa gå opp i den ca. 2 km lange elvestrekningen mellom innløpet og utløpet av kraftverket, og så bli skadet eller drept når elvestrekningen tørrlegges helt eller delvis når tilsiget minsker eller når kraftverket settes i drift igjen. Reguleringen har også sterkt medvirket til å endre fiskebestandens sammensetning i Næren. Det skjer en utvandring av til dels stor ørret fra Næren og nedover vassdraget, og dammen i Næroset hindrer denne ørreten i å gå tilbake til Næren. I dag er abbor den dominerende fiskeart, mens ørret og gjedde tidligere var de vanligste arter.

Fra fiskerisakkyndig hold (Mjøsutvalget) pekes det imidlertid på at når en ser bort fra Moelvas elvestrekning nedenfor kraftverkets inntaksdam og kraftstasjonen har reguleringen skapt stabile og tilfredsstillende vassføringer som er til fordel for fiskeinteressene.

Reguleringen medfører også fordeler for drikkevannforsyningen, Moelva er drikkevannkilde for Moelvområdet, idet den sikrer en tilførsel i lavvassperioder. Reguleringen vil også være til fordel for vanningsanlegg som er under bygging og som har inntak i kraftverkskanalen.

Berettigelsen av en fortsatt drift av reguleringsanlegg og kraftverk må også vurderes på bakgrunn av de investeringer som må gjøres for å sette anlegget i god stand. Det er i dag problemer med is på inntaksristene med den følge at det oppstår overløp ved inntaket, noe som igjen skaper problemer med vann over nedenforliggende riksveg. På grunn av dette må stasjonen være betjent, noe som i driftsåret 1976 ga en kostnad på kr. 160 000.

På grunn av falltapet er det ikke på noen økonomisk måte mulig å erstatte kanalen med rør. Kanalen må derfor sikres mot isproblemer, idet det er en betingelse for fortsatt drift å få kraftstasjonen helautomatisert slik at stedlig betjening kan unngås.

Isproblemet har vært gjort til gjenstand for nye inngående vurderinger i samarbeid mellom Mesna Kraftselskap ved Sivilingeniør Elliot Strømme A/S og Vassdragsdirektoratets iskontor.

Ved en total investering på 2,7 mill. kroner vil en få et automatisert anlegg i god stand og uten de ulemper som er nevnt foran. Dette overslaget inkluderer også reparasjon av reguleringsdammen, mens noe kostnad til opprensking av senkingskanalen for å utnytte hele reguleringstillatelsen av 1908 kan komme i tillegg. Ombyggingskostnadene vil etter dette bli 47 øre/kWh, basert på en produksjon på 5,7 GWh.

Det alternativ for tiltak i kanalen som er mest aktuelt omfatter bl. a. etablering av «isleggingsbaseng» sammen med noe heving av vannstanden ved rørinntaket.

Ringsaker kommune har ingen bemerkninger til at ny reguleringstillatelse gis.

Næren Grunneierforening protesterer mot fortsatt regulering og begrunner standpunktet med skade på fiske, vannledninger m. v.

Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland anbefaler at ny konsesjon blir gitt.

Hedmark Naturvern går inn for varig vern av Næren.

Mjøsutvalget har ikke satt seg imot at ny konsesjon gis, men mener at det må settes visse betingelser av hensyn til fisket.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk anser en nedleggelse av kraftverket for ubetinget å være en fordel for fisket, og mener at reguleringen av Næren bør legges om for å bli tilpasset fiskeinteressene. Dersom ny konsesjon gis krever Direktoratet at omfattende vilkår til beste for fisket blir tilknyttet konsesjonen. Det kreves bl. a. bygget fisketrapp i reguleringsdammen i Næroset og slipping av vann forbi kraftverksinntaket fastsatt innen grensene 0,1 til 0,5 m^3/sek. i tiden 1. oktober —30. april og til mellom 0,5 til 1,0 m^3/sek. resten av året.

Landbruksdepartementet og Kommunaldepartementet har ingen innvendinger mot at ny konsesjon gis.

Miljøverndepartementet har ingen merknader til at ny konsesjon gis, men støtter Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk m. h. t. vilkårene av hensyn til fisk, vilt m. v. Miljøverndepartementet viser til uttalelsen fra Statens Forurensningstilsyn og uttaler at tillatelse etter lov om vern mot vannforurensing vil bli gitt dersom Statens Forurensningstilsyns forslag til vilkår blir fastsatt.

Olje- og energidepartementet slutter seg til SFT's og Miljøverndepartementets forslag til forurensningsvilkår, det vises til bemerkningene til vilkårene. Nærværende tilråding omfatter etter dette også tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Olje- og energidepartementet er, i likhet med Hovedstyret, etter en helhetsvurdering av verdien av kraftproduksjonen og andre fordeler, bl. a. for vanningsanlegg og drikkevannforsyning, og av ulemper og kostnader kommet til å ville tilrå at ny reguleringskonsesjon blir gitt.

Tillatelsen foreslås gitt vesentlig på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret, med de endringer som fremgår av departementets bemerkninger til vilkårene. Det er samtidig en forutsetning at Mesna Kraftselskap foretar en ombygging av kraftverket m/reguleringsdam i samsvar med de fremlagte planer.

Kraftverket, regunleringsdammen og fallrettighetene hjemfaller vederlagsfritt til staten 12. august 1987. Dette er en sterk beskjæring av de fordeler som en normal lengde på konsesjonstiden innebærer. Ved hjemfallet av anleggene i 1987 tilrår Hovedstyret at staten betaler en innløsningssum basert på en amortiseringstid på 20 år for de investeringer som kraftselskap nå foretar, herunder investeringene til fisketrapp og andre eventuelle miljømessige tiltak. Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag, jfr. en tilsvarende fastsettelse ved kongelig resolusjon 9. august 1963 vedrørende Småvatna i Andfiskåga. Dette kan gjøres ved at post 15 i ervervskonsesjonen av 12. august 1937 endres i henhold til ervervslovens § 27. Post 15, 1. setning gis da følgende tillegg:

«. . . . med unntak for de investeringer som er foretatt i forbindelse med ny reguleringskonsesjon for Næren. For disse gis en innløsningssum som tilsvarer investeringsbeløpet med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 20 år.»

Departementets bemerkninger til reguleringsvilkårene:

Post 1. *Konsesjonstid.*

Det hjemfall som skal skje i 1987 i henhold til ervervskonsesjonen av 12. august 1937 berører bare Mesna Kraftselskap.

Vilkåret om konsesjonstid må ta hensyn til at det ved utløpet av ervervskonsesjonen skal forhandles om overdragelse av reguleringsanlegg til ny eller samme regulant, i samsvar med reguleringslovens § 10. En er derfor blitt stående ved å anbefale at konsesjonen gis gyldighet fra 14. november 1968 og fram til 12. august 1987.

Statens rett til vederlagsfritt å kreve anleggene avstått fremgår av vilkåret, med forbehold for de fornyelsesarbeider som foretas etter 1978 der det betales en innløsningssum basert på investeringsbeløpet med fradrag for amortisasjon etter en amortisasjonstid av 20 år.

Post 2. *Årlige avgifter.*

I henhold til reguleringstillatelsen av 1908 betales det kun avgift til staten etter en sats på kr. 0,10 pr. nat.hk og for en samlet kraftøking på 1 628 nat.hk.

Hovedstyret har foreslått at avgiften settes til kr. 7,00 pr. nat.hk til kommuner og til kr. 1,50 pr. nat.hk til staten. Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag.

Avgiften forutsettes beregnet tilbake til 14. november 1968 og etterbetalt fra dette tidspunkt.

Post 8. *Fisket.*

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har satt fram krav om slipping av en minstevassføring som nevnt foran, om fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, om utsetting av yngel, bygging av fisketrapp i dammen ved Næroset m. v.

Kraftselskapet har tatt skarpt til motmæle mot omfanget av kravene, dels mot de konkrete vannslippingspålegg og dels mot den usikkerhet som den generelle form på flere ledd i vilkåret representerer. Selskapet vil avslå en konsesjon med et vilkår om vannslipping som foreslått av Direktoratet, og uttrykker også usikkerhet m. h. t. fortsatt drift med en konsesjon med de andre vilkår Direktoratet har foreslått.

Selv nedre grense gir et krafttap som er tyngende for kraftverket, men produksjonen blir fortsatt rimelig, slik at det ut fra vanlige vurderinger ikke burde være en restriksjon som er avgjørende for fremtidig drift av kraftverket. Hovedstyret foreslår fastsatt en minimumsvassføring i samsvar med forslagets nedre begrensning. Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag, idet en vil foreslå at spørsmålet om ytterligere vannslipping tas opp i 1987 når nærværende reguleringskonsesjon utløper. Tidsrommet fra nå til 1987 kan da brukes til å foreta de nødvendige undersøkelser slik at den endelige minstevassføring kan fastsettes. Miljøverndepartementet har underhånden erklært seg enig i dette.

Hovedstyret tilrår at de generelle deler av vilkåret som er foreslått av Direktoratet, som omfatter fiske og vilt sløyfes og peker på at noen skade i den forbindelse ikke er sannsynliggjort og at det heller ikke kan ventes å oppstå nye skader.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk er enig med Hovedstyret i at man ikke har sannsynliggjort noen varige skader på viltet, og at det neppe vil oppstå nye skader på fisket. Direktoratet fastholder allikevel sitt opprinnelige forslag til vilkår og begrunner det med bl. a. varige skader på fisket i Næren gjennom forskyvning av artbalansen, noe som har redusert fiskets verdi. Det pekes også på at det ut fra almene samfunnsinteresser er ønskelig med disse betingelsene, og at slike betingelser har vært vanlig i reguleringstillatelser i de senere år. Miljøverndepartementet støtter Direktoratets forslag.

Olje- og energidepartementet støtter Direktoratets forslag til post 8 pkt. I og II. Post 8 pkt. I vil da lyde:

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med reguleringsanleggene å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt og fiskebestandene som berøres av reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren søke å forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.»

Post 8 pkt. II vil etter dette få et nytt underpunkt c) som lyder:

«c) å bekoste fiskeri- og vilbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.»

Direktoratet for Vilt og feskvannsfisk har med tilslutning av Miljøverndepartementet foreslått å ta inn bestemmelse om at konsesjonæren kan tilpliktes å dekke kostnadene ved tiltak for å redusere eller motvirke skader på vilt- eller fiskebestanden. Kraftselskapet har, som ovenfor nevnt, protestert på vilkår med en slik generell form som gjør at omfanget blir usikkert.

Olje- og energidepartementet foreslår at vilkåret tas inn med den moderate form som foreslått av direktoratet i dets siste uttalelse. Det tas forbehold om at kostnadene ved til-

taket skal stå i et rimelig forhold til det som ventes oppnådd. Spørsmålet avgjøres av Olje- og energidepartementet etter samråd med Miljøverndepartementet. Det foreslås derfor at vilkårenes post 8 får et nytt punkt, V:

«Dersom det blir aktuelt å iverksette andre tiltak enn dem som er nevnt for å redusere eller motvirke skader på vilt- eller fiskebestanden, kan konsesjonæren av Olje- og energidepartementet tilpliktes å dekke kostnadene, dersom disse står i et rimelig forhold til det som ventes oppnådd.»

Post 8 a. *Forurensning.*

Hovedstyret har ikke foreslått noe eget vilkår vedrørende forurensning. Statens forurensningstilsyn har lagt fram forslag til vilkår, og Miljøverndepartementet støtter dette vilkåret. Olje- og energidepartementet er enig med SFT og Miljøverndepartementet. Post 8 a lyder:

«— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningene av forurensning som står i forbindelse med ombyggingen.
— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse helt eller delvis å bekoste biologiske og kjemiske undesrøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.»

Det skal for øvrig bemerkes:

Ringsaker kommune har forutsatt at hindringer for kommunens uttak av drikkevann til Moelvområdet ikke må oppstå. Mesna Kraftselskap har bekreftet at det foreligger en gammel overenskomst om dette som fortsatt vil gjelde.

Advokat Mykleset har på vegne av grunneiere ved Næren reist spørsmålet om erstatninger for reguleringen er betalt og krever dessuten nye erstatninger for fortsatt regulering. Olje- og energidepartementet er tilbøyelig til å være enig med Hovedstyret i at eventuelle erstatningskrav for den tidligere tillatte regulering nå må være foreldet. En har imidlertid ikke opplysninger om det i 1908 ble holdt skjønn og i tilfelle om hva slags erstatninger som ble fastsatt. Ved andre tilfeller en har hatt om tidsbegrensede konsesjoner, har erstatninger vært fastsatt som om reguleringen var stedsvarig. I alle tilfelle må det være meget som taler for at en fortsatt regulering av Næren innen rammen for den gamle konsesjonen og på samme måte ikke kan gi grunnlag for nye erstatningsfastsettelser. Spørsmålene hører imidlertid under domstolene.

Fjerning av det gamle brukaret ovenfor dammen er et spørsmål som grunneierne må ta opp med fylkets vegmyndigheter.

Departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet:

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag til manøvreringsreglement.

Reglementet omfatter hele reguleringen og resultatet av Høyesteretts dom av 12. september 1906 om at det ikke skal samles vann mellom 14. april og 29. september er tatt inn i reglementet. For øvrig er det etter ønske for Mjøsutvalget satt forbud mot korttidsregulering og fastsatt plikt for regulanten til å kontakte en representant for fiskeinteressene utpekt av Ringsaker kommune ved ± 40 pst. variasjon i tappingen gjennom kraftverket.

Det forutsettes som vanlig at departementet kan samtykke i mindre planendringer.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

1) I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Mesna Kraftselskap tillatelse til regulering av Næren i Ringsaker i samme omfang som ved tillatelsen gitt ved kongelig resolusjon av 14. november 1908, og på de vilkår og under de forutsetninger som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 6. april 1979.
2) I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917, § 27 endres post 15 i ervervskonsesjonen for fallene i Moelva meddelt ved kongelig resolusjon 12. august 1937, i samsvar med det som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 6. april 1979.

14. Norske Skogindustrier A/S.

(Konsesjon på kraftleie av ytterligere inntil 56 MW/400 GWh pr. år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av selskapets produksjonsanlegg i Skogn i Levanger i henhold til omforenet avtale.)

Kongelig resolusjon av 6. april 1979.

Norske Skogindustrier A.S har ved brev av 7. februar 1979 søkt om konsesjon på leie av 56 MW/400 GWh pr. år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk i henhold til omforenet avtale til selskapets anlegg på Fiborgtangen i Skogn i Levanger kommune.

N o r g e s v a s s d r a g s - o g e l e k t r i s i t e t s v e s e n har i brev av 28. mars 1979 avgitt følgende uttalelse:

«1. *Innledning.*

Ved kongelig resolusjon av 8. august 1975 har Norske Skogindustrier A.S fått tillatelse til bl. a. å leie 50 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW spillkraft fra Statskraftverkene til elektrokjel, til drift av Nordenfjeldske Treforedling i Skogn i Levanger kommune.

Bedriften har planer om utvidelse av avispapirfabrikkene i Skogn med en ny papirmaskin med en produksjon på 140 000 tonn avispapir pr. år. I den forbindelse har Norske Skogindustrier A.S søkt om ytterligere inntil 56 MW/400 GWh pr. år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk i henhold til omforenet avtale.

2. *Søknaden.*

Søknaden er av 7. februar 1979 og lyder:

«Norske Skogindustrier A.S søker om dette — etter lov nr. 16 av 14. desember 1917 — om konsesjon på leie av kraft til utvidelse av avispapirfabrikken i Skogn med en ny papirmaskin med en produksjon på 140 000 avispapir pr. år.

Etableringssøknad ble sendt Nord-Trøndelag fylke den 19. januar 1978, og fylkets arbeids- og tiltaksnemnd ga sin anbefaling i møte 31. mars 1978.

Industridepartementets innstilling til etableringssøknaden ble forelagt Regjeringen 23. november 1978. Regjeringen ga sin tilslutning til prosjektet.

Søknad om tillatelse til utslipp av forurenset avløpsvann og røkgasser ble sendt Statens Forurensningstilsyn 24. november 1978, og søknad om anleggskonsesjon er sendt Dem 2. januar 1979.

Vedrørende eierforhold og ledelse av Norske Skogindustrier A.S kan opplyses følgende:

Aksjekapital — kr. 120 000 000.
Antall aksjer — 1 200 000.
Aksjenes pålydende beløp — kr. 100.
Antall aksjonærer pr. 31. desember 1978 11 265.

De fleste aksjonærer eier fra 1 til 10 aksjer. Selskapet har ingen aksjonær som eier eller disponerer 12 pst. eller mer av aksjekapitalen.

Selskapet er ikke kjent med at aksjer er pantsatt til sikkerhet til andre rettsobjekter enn eventuelt de som er nevnt i Arbeidsdepartementets rundskriv av 15. februar 1932.

Selskapets styre er sammensatt slik:

Reidar Due, Levanger, formann
Jan Jenssen, Hommelvik, nestformann
Odd Akselsen, Oslo
Ingvar Bakken, Otteid
Lars Bækken, Ranheim
Rolv Lindseth, Levanger
Ove Munthe-Kaas, Hov i Land
Birger B. Rasmussen, Hønefoss
Torjus Skjerkholt, Tvedestrand
Erling Thorhus, Skogn
Magne Aahlberg, Namsos.

Alle er norske statsborgere.

Vedlagt følger kopi av omforenet avtale mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Norske Skogindustrier A.S om leie av 310 GWh/år fra 1. august 1981 stigende til 400 GWh/år innen 1985.

Kontraktutkastet fikk enstemmig tilslutning av Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk's styre i møte 26. januar 1979. Saken er sendt fylkesrådmannen til endelig behandling i fylkestinget 26./27. mars 1979.

Av hensyn til den kritiske virkessituasjonen i Midt-Norge med store avsetningsvanskeligheter for avfallsvirke fra trelastbrukene og annet massevirke håper vi på en rask behandling av vår konsesjonssøknad.

Gjenpart av dette brev er sendt Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.»

3. *Kraftleiekontrakten.*

Ifølge kontraktens § 1 skal Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk være forpliktet til å stille til disposisjon følgende kraftkvanta:

310 GWh pr. år eller 44 MW fra 1. august 1981
360 GWh pr. år eller 51 MW fra 1. august 1982
380 GWh pr. år eller 53 MW fra 1. august 1983
400 GWh pr. år eller 56 MW fra 1. august 1984

Energien er forutsatt å bli tatt ut jevnt over året med 7/12 i vintersesongen og 5/12 i sommersesongen.

Det skal være 100 pst. betalingsplikt. Det skal imidlertid gjelde redusert betaling ved innskrenking av kraftleieleveringen, jfr. kontraktens § 8.2.

Kraften skal leveres som trefaset vekselstrøm i statens transformatorstasjon i Verdal med en nominell spenning på 66 kV.

Målingen skal skje samme sted, hvor Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk setter opp kWh-måler for registrering av den midlere effekt, jfr. kontraktens §§ 2 og 3.

For kraften skal Norske Skogindustrier A.S betale den til enhver tid gjeldende statskraftpris for levering til alminnelig forsyning, referert statens transformatorstasjon i Verdal med tillegg av 15 pst., jfr. kontraktens § 4.

Ifølge § 11 skal kontrakten gjelde i 20 år regnet fra 1. august 1981.

For øvrig kan vises til den vedlagte kraftleiekontrakt.

4. *Avgitte uttalelser.*

4.1 Levanger formannskap har i møte 14. mars 1979 enstemmig tiltrådt teknisk rådmanns innstilling av 8. mars 1979. Denne innstilling lyder bl. a.:

«Som det går fram av dokumentene søkes det nå om konsesjon på leie av kraft til utvidelse av avispapirfabrikken i Skogn med en ny papirmaskin med en produksjon på 140 000 tonn avispapir pr. år.

Norske Skogindustrier A/S søkte ved brev

av 16. august 1974 til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen om konsesjon på kraftleie til diverse avdelinger. Konsesjonssøknaden angikk bl. a. Nordenfjeldske Treforedling, Skogn, som inntil 31. desember 1976 hadde konsesjon på leie av 50 MW fastkraft og 30 MW spillkraft. Det ble søkt om å få hevet fastkraftkvantumet til 100 MW, i det ble anført at det økte kraftbehov forventes å melde seg fra året 1977/78 ved eventuell idriftsettelse av papirmaskin III. Konsesjonssøknaden ble forelagt kommunestyret til uttalelse i møte 18. november 1974 (sak 61/1974), hvor det med 39 mot 11 stemmer ble gjort slikt vedtak:

«Levanger kommunestyre vil tilrå at konsesjonssøknaden imøtekommes.»

Søknad fra Norske Skogindustrier A/S om samtykke til utbygging av avispapirfabrikken i Skogn ble behandlet i kommunestyret 13. mars 1978 (sak 21/1978) hvor det ble gjort dette enstemmige vedtaket.

«På grunn av den store betydning utbyggingen av fabrikken vil få for råstoffsituasjonen i Midt-Norge, vil Levanger formannskap tilrå at Norske Skogindustrier A/S på Skogn gis samtykke til utbygging av papirfabrikken med en ny papirmaskin, forutsatt at forurensingen i luft og sjø ikke blir forverret og at behovet for ny arbeidskraft i stor utstrekning søkes dekket lokalt, med spesiell vekt på arbeidsplasser for kvinner og faste deltidsstillinger.»

Søknad fra Norske Skogindustrier A/S om konsesjon for utvidelse av bestående høgspenningsanlegg ved Divisjon Nordenfjeldske Treforedling i Levanger ble behandlet i kommunestyret 26. februar 1979 (sak 20/1979), hvor det ble gjort dette vedtaket:

«Levanger kommunestyre vil tilrå at konsesjonssøknaden fra Norske Skogindustrier A/S imøtekommes.»

Ut fra de vedtak som tidligere er gjort av kommunestyret, må det være helt naturlig at søknaden om konsesjon på kraftleie anbefales.

Forslag til innstilling:

«Levanger kommunestyre vil tilrå at søknaden fra Norske Skogindustrier A/S om konsesjon på kraftleie fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk godkjennes.»»

4.2 Fylkeskommunen har i brev av 5. mars 1979 til fylkesmannen meddelt:

«Fylkesutvalget vedtok i møte 21. februar 1979 sak nr. 54/1979 utkast til kraftleiekontrakt mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Norske Skogindustrier A/S om levering av kraft til PM-3.

I samme sak ble utkast til kontrakt mellom NTE og Statskraftverkene godkjent.

Fylkesutvalget har som kjent tidligere anbefalt at det gis etableringssamtykke til en tredje papirmaskin ved Norske Skogindustriers anlegg på Skogn. Fylkesutvalget har derved anbefalt selve industrietableringen og vedtatt å levere kraft gjennom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til PM-3.

Kraftleiekontrakten mellom NTE og Norske Skogindustrier A/S er knyttet til kontrakten mellom NTE og Statskraftverkene. Etter denne vil NTE få tildelt statskraft til oppfyllelse av leveringsforpliktelsen overfor Norske Skogindustrier A/S — med et forbehold for 90 GWh. Jeg viser herved til vedlagte avtrykk av fylkesutvalgssak nr. 54/79.

På bakgrunn av fylkesutvalgets behandling av industrietableringssøknaden og kraftleiekontraktene tilrår fylket at Norske Skogindustrier A/S gis konsesjon for kraftleie av NTE.»

4.3 Fylkesrådmannen har 15. februar 1979 til fylkesutvalget uttalt:

«Vedlagt forelegges fylkesutvalget utskrift av sak nr. 6/79 fra styret for Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk, hvor det i møte 26. januar 1979 ble fattet slikt enstemmig vedtak:

«Styret anbefaler overfor fylkets bevilgende myndigheter at utkast til kontrakt mellom NTE og Norske Skogindustrier A/S, datert 22. januar 1979, om levering av kraft til PM 3, vedtas. Styret har ikke noe å bemerke til det foreliggende utkast til kontrakt med Statskraftverkene, datert 11. januar 1979.»

Utkast til kontrakter mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og henholdsvis Statskraftverkene og Norske Skogindustrier A/S vedligger styresaken.

Jeg viser dessuten til den redegjørelse som ble gitt til fylkesutvalget i møte 24. januar 1979 ved notat av 23. januar 1979, utarbeidet av administrasjonen ved Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk. Dette notat er tatt inn i styresaken.

I styresaken er det gitt en redegjørelse for sakens bakgrunn og for de forhandlinger som har vært ført mellom NTE på den ene side og Norske Skog A/S og Statskraftverkene om kraftleveranser til PM 3. De viktigste sider ved kontraktsutkastene er inngående kommentert. Jeg viser til denne redegjørelse og skal ut over dette innskrenke meg til å kommentere de sider av saken som for meg fremstiller seg som de avgjørende.

Kort oppsummert er sakens bakgrunn denne:

Til den planlagte utbygging av Norske Skogindustrier A/S' anlegg i Skogn med en tredje papirmaskin — PM 3 — er det regnet med et kraftbehov på 310 GWh fra det tidspunkt PM 3 settes i drift, stigende til 400 GWh etter tre år. Tidspunktet for idriftsettelse er satt til 1. august 1981. Kraften må — i likhet med de allerede kontraktsfestede 364 GWh til den nåværende drift — leveres over NVE's fordelingsnett. Det har hele tiden vært på det rene at NTE ikke kan dekke en så betydelig kraftmengde som 400 GWh av egen produksjon og at behovet må dekkes ved tilførsel av statskraft.

Fylkesutvalget tok stilling til selve etableringen av en tredje papirmaskin i møte 30. mars 1978, sak nr. 154, og anbefalte da enstemmig at etableringssamtykke blir gitt på

visse vilkår. Jeg refererer også at fylkestinget i sak nr. 67/78 behandlet PM 3, men da i forbindelse med virkestilgangen.

Et av fylkesutvalgets vilkår for å anbefale etableringssamtykke er:

«7. Fylkesutvalget forutsetter at bedriften dekker sitt økte kraftbehov gjennom avtale med staten.»

Denne forutsetning er lagt til grunn under de forhandlinger som har ført fram til avtaleutkastene, dog med den presisering at NTE står som formell leverandør av kraften mens Statskraftverkene på sin side leverer tilsvarende kraftmengder til NTE. Fylkesverkets formelle status blir således selgerens i forhold til Norske Skog A/S, som er kjøper. Fylkesverket får levert kraften fra Statskraftverkene etter den pris som gjelder for statskraft. Ved det videre salg til Norske Skog A/S får prisen et påslag på 15 pst., som skal gi dekning for NTE's omkostninger. På årsbasis representerer dette en inntekt for Fylkesverket på ca. 3,2 mill. kroner.

Olje- og energidepartementet har ikke tatt stilling til om spørsmålet om tildeling av statskraft til PM 3 må forelegges Stortinget. Med henblikk på den eventualitet at saken må forelegges Stortinget og en avgjørelse skal kunne foreligge i vårsesjonen, har Norske Skog A/S — som det framgår — sterkt anmodet om at kraftleiekontrakten med NTE blir avklaret mest mulig omgående. Jeg viser til avsnitt nr. 6 i styresaken.

Igangsetting av bygge- og anleggsarbeidene vedkommende PM 3 er betinget av at en rekke forhold er ordnet på forhånd. Lånekreditorer og garantister m. v. gjør sine engasjementer betinget av at bl. a. krafttilførselen er sikret ved kontrakt. Dette har også referanse til etableringssøknadens sluttbehandling i Distriktenes utbyggingsfond. Det er derfor maktpåliggende at dette kan få sin avklaring snarest mulig.

En utsettelse med å treffe avgjørelse i saken f. eks. til fylkestingets samling i slutten av mars, kan på grunn av eevntuelt krav om Stortingsbehandling medføre at hele saken blir forsinket ett år.

Når det gjelder kontraktsutkastene, viser jeg til styresaken og tidligere orientering av fylkesutvalget. Jeg henleder spesielt oppmerksomheten på avsnitt nr. 2 — Kraftkvantum — Dekning, og avsnitt nr. 5 — Kontraktstidens lengde.

Etter kontraktsforslagene vil NTE stå som leverandør av hele kraftkvantumet på 310—400 GWh med en bindingstid på 20 år. Staten vil på sin side levere 310 GWh til NTE til oppfyllelse av NTE's leveringsforpliktelse. Av formelle grunner kan staten ikke inngå avtaler av denne art for lengre tid enn 5 år.

I kontraktsutkastet med Statskraftverkene pkt. 13 c heter det videre:

«Man er kjent med at det kontraherte kvantum på 310 GWh i 1981 vil bli gradvis økt til 400 GWh ca. 1984, alt for dekning av Norske Skogindustriers nye papirmaskin. Behovet for en økt statskrafttildeling til kjøperen vil det bli tatt stilling til på basis av kjøperens totale kraftbalanse på det tidspunkt saken aktualiseres.»

Om dette er det anført følgende i styresaken:

«NTE's administrasjon finner dette forbehold rimelig, da holdbarheten av de tidligere prognoser for det samlede kraftforbruk i fylket i sterk grad vil være avhengig av den generelle økonomiske utvikling i fylket i årene fremover.

NTE's administrasjon regner ikke med at de forpliktelser NTE påtar seg overfor Norske Skogindustrier A/S m. h. t. årlig kraftkvantum, på noe tidspunkt vil overstige den dekning man kan påregne fra Statskraftverkene.»

Det er videre anført:

«Det er ikke mulig å få lengre avtaletid med Statskraftverkene enn 5 år for kraft til såkalt alminnelig forsyning som også omfatter kraftlevering av den art som til Norske Skogindustrier A/S. Men det er fast praksis at det til formål som allerede er tildelt kraft, kan påregnes fortsatt dekning med samme kraftkvantum også i årene etter 5-årskontraktens utløp.

Den risiko NTE tar ved å binde seg til en kontraktstid på 20 år overfor Norske Skogindustrier A/S mens kraftleiekontrakten med Statskraftverkene er 5-årig, ansees bare å være av formell art.»

Fylkesutvalgets forutsetning om tildeling av statskraft til PM 3 bør fortsatt stå ved lag. Kontraktene oppfyller denne forutsetning for 310 GWh og også for de resterende 90 GWh, dersom kraftbalansen i fylket tilsier dette etter en totalvurdering. Jeg finner det naturlig at Statskraftverkene tar med dette forbehold, og kan ikke se at fylket løper noen risiko ved å inngå leveringsavtalen med Norske Skog A/S på dette grunnlag.

Jeg forutsetter at den vurdering av kraftbalansen i fylket som skal finne sted før det blir aktuelt å øke tildelingen av statskraft til 400 GWh, bør foretas av fylkesutvalget, eventuelt fylkestinget, på vegne av fylket.

Inntil en slik vurdering er foretatt, bør forutsetningen om full kvote med statskraft legges til grunn.

Det foreliggende forslag til kontrakt med Norske Skog A/S er helt forskjellig fra de tidligere inngåtte kontrakter.

For det første dreier det seg reelt sett om en formidling av statskraft. Kontrakten representerer for det annet en meget gunstig forretning for NTE. Jeg peker her på bestemmelsen om 100 pst. betalingsplikt for det kontraherte kvantum. Norske Skog A/S må ta ut den dyreste kraften før den rimeligere kraft etter de tidligere kontrakter, tas ut. NTE er sikret at forhøyelse av prisen på den statskraft som kjøpes av Statskraftverkene blir fullt ut kompensert ved salg til Norske Skog A/S.

Endelig peker jeg på at den nye kontrakt gjelder utvidelse av en bestående bedrift, mens kontrakten av 1965 ble inngått med henblikk på nyetablering av papirfabrikken. Det hefter derfor ved nåværende sak ikke de samme prinsipielle spørsmål som ved saken i 1965.

Når det gjelder prisen for den kraft som leveres i henhold til de eldre kontrakter, viser jeg til at fylkesutvalget behandlet dette spørs-

mål i B-sak nr. 7/79. Fylkesutvalget fant ikke å kunne ta opp dette spørsmål med Norske Skog A/S så lenge prisstoppen gjelder.

Jeg konkluderer med at fylkesutvalget har sagt ja — på visse vilkår — til selve industrietableringen. Med de bemerkninger som er anført i styresaken og foran, anser jeg at NTE's leveringsforpliktelser overfor Norske Skog A/S vil reelt være dekket av Statskraftverkenes leveringsforpliktelse overfor NTE både når det gjelder kvantum, pris- og kontraktstidens lengde.

Som nevnt har Norske Skog A/S anmodet om en omgående behandling av saken. Jeg kan ikke se at saken er av en slik art at den må forelegges fylkestinget og legger den herved fram for fylkesutvalget med slik tilråding til

v e d t a k :

Utkast til kontrakt mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Norske Skogindustrier A/S den 22. januar 1979 om levering av kraft til PM 3, vedtas.

Fylkesutvalget har intet å bemerke til kontraktutkast datert 11. januar 1979 mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Statskraftverkene.»

4.4 F y l k e s u t v a l g e t behandlet saken i møte 21. februar 1979, hvor det ble fattet slikt vedtak, jfr. sak nr. 54/1979:

«Utkast til kontrakt mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Norske Skogindustrier A/S av 22. januar 1979 om levering av kraft til PM 3, vedtas.

Fylkesutvalget forutsetter at avtaleforslaget reelt innebærer at Statskraftverkene forplikter seg til leveranse både i tid og med hensyn til kvantum som omhandlet i premissene.

Fylkesutvalget har intet å bemerke til kontraktutkastet datert 11. januar 1979 mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Statskraftverkene.»

4.5 F y l k e s m a n n e n i N o r d - T r ø n d e l a g har i brev av 20. mars 1979 til NVE meddelt at han tilrår at Norske Skogindustrier A/S gis konsesjon for kraftleie fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

4.6 D i r e k t o r a t e t f o r s t a t s k r a f t v e r k e n e har i brev til Elektrisitetsdirektoratet meddelt at det ikke har noe å bemerke til konsesjonssøknaden.

4.7 I n d u s t r i d e p a r t e m e n t e t har i brev av 21. februar 1979 til NVE meddelt:

«Det vises til Deres ekspedisjon av 14. februar 1979.

Industridepartementet har i brev av 29. november 1978 til distriktenes utbyggingsfond avgitt uttalelse om selskapets søknad om etableringssamtykke for utvidelse av avispapirfabrikken i Skogn med en tredje papirmaskin. Det vises til vedlagte kopi av uttalelsen.

Videre vises det til vedlagte kopi av departementets brev av 4. desember 1978, hvor selskapet på nærmere angitte vilkår er gitt samtykke til den forutsatte økning av virkesforbruket.

Industridepartementet vil under henvisning til de vedlagte brev rå til at selskapets søknad om konsesjon på kraftleie blir innvilget.

På bakgrunn av at selskapets virkesforbruk nå er regulert i medhold av lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustrienes virkesforbruk, vil departementet videre foreslå at det gjeldende konsesjonsvilkår om at selskapet er forpliktet til å bruke mer enn 300 000 m³ norsk bartrevirke pr. år, utgår.»

5. *NVE's uttalelse.*

På grunnlag av de foreliggende uttalelser, herunder uttalelse fra Industridepartementet i brev av 21. februar 1979 med vedlegg, vil NVE anbefale at Norske Skogindustrier A/S gis tillatelse til å leie ytterligere inntil 56 MW/400 GWh pr. år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av selskapets produksjonsanlegg i Skogn i Levanger kommune i henhold til omforenet kraftleiekontrakt. I Industridepartementets brev av 29. november 1978 til Distriktenes utbyggingsfond er redegjort nærmere for det omhandlede prosjekt.

Av praktiske grunner er det vanlig at den nye tillatelsen gis samme utløpstid som tidligere tillatelse. Da denne løper ut 1. januar 1985, vil NVE etter forholdene foreslå at den nye tillatelsen gis for en 10-års periode som vanlig, regnet fra 1. august 1981. Kontrakten gjelder som nevnt for 20 år.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Den årlige avgift til staten etter tillatelsen av 8. august 1975 er betalt til og med for året 1977.

Under henvisning til lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustrienes virkesforbruk har Industridepartementet foreslått at det ikke tas inn vilkår om begrensning i norsk trevirke. Det er for øvrig heller ikke i tillatelsen av 8. august 1975 tatt inn vilkår om dette.

Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet som tidligere.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

Ved kongelig resolusjon av 8. august 1975 har Norske Skogindustrier A/S som nevnt fått tillatelse til bl. a. å leie 50 000 kW fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og inntil 30 000 kW spillkraft fra Statskraftverkene til elektrokjel, til drift av Nordenfjelske Treforedling i Skogn i Levanger kommune.

Norske Skogindustrier A/S har planer om å etablere en tredje avispapirmaskin — PM 3 — på Fiborgtangen i Skogn. Kapasiteten vil med dette øke fra 240 000 t/år til 380 000 t/år,

dvs. med 140 000 t/år. Planene omfatter også utbygging av et termomekanisk anlegg, et barkfyringsanlegg m. v. Bemanningsøkingen vil bli ca. 140. Prosjektet er kostnadsberegnet til ca. 810 mill. kroner (løpende priser) og forutsetter ingen spesiell offentlig medvirkning utenom valutalisens for utenlandslån på 200 mill. kroner. Virkesbehovet øker med ca. 300 000 m^3/år hvilket Forhandlingsutvalget, NSI og Landbruksdepartementet mener det er dekning for i Midt-Norge.

Selskapet har ved brev av 19. januar 1978 søkt Kommunaldepartementet om etableringstillatelse etter etableringsloven. Kongelig resolusjon om etableringstillatelse vil bli fremmet samme dag som kongelig resolusjon om kraftleiekonsesjon.

Realiseringen av PM 3 inngår som et viktig ledd i restruktureringen av norsk treforedlingsindustri, noe som er en forutsetning for å løse miljøproblemene i bransjen. Utbyggingen av anlegget på Skogn gir også muligheter for å iverksette rensetiltak som innebærer en reduksjon av forurensningene fra bedriften i forhold til nåværende situasjon.

Søknad om tillatelse til utslipp av forurenset avløpsvann og røkgasser ble sendt Statens forurensningstilsyn 24. november 1978 og er nå til behandling.

Norske Skogindustrier A/S har ved brev av 7. februar 1979 søkt om kraftleiekonsesjon for ytterligere inntil 56 MW/400 GWh pr. år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk i henhold til omforenet avtale.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har ikke selv dekning for denne kraftleveringen. Statskraftverkene har derfor ved avtale av 22. mars 1979 forpliktet seg til å levere Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk 44,3 MW/310 GWh for viderelevering til Norske Skogindustrier A/S på Fiborgtangen fra 1. juli 1981 eller så snart etter dette tidspunkt som det er teknisk mulig for Norske Skogindustrier A/S å motta kraften til den nye papirmaskinen. Fordelingen pr. år skal skje ved at 181 GWh årskraft leveres i perioden 1. oktober—30. april og 129 GWh årskraft leveres i perioden 1. mai—30. september.

Statskraftverkene tar følgende forbehold i § 13 i forbindelse med § 1 pkt. 1:

«— Det nevnte kraftkvantum forutsettes viderelevert fra kjøperen til Norske Skogindustrier A/S med den brukstid som kjøperen og bedriften blir enige om i egen kontrakt.

— Man er kjent med at det kontraherte kvantum på 310 GWh i 1981 vil bli gradvis økt til 400 GWh ca. 1984, alt for dekning av Norske Skogindustriers nye papirmaskin. Behovet for en økt statskrafttildeling til kjøperen vil det bli tatt stilling til på basis av kjøperens totale kraftbalanse på det tidspunkt saken aktualiseres.

— Før 1. juli 1982 vil det leverte kvantum fra selgeren under alle omstendigseter bli beregnet til 310 GWh. Reduseres Norske Skogindustriers totale behov for kraftuttak fra kjøperen, blir leveransene i denne kontrakt å justere tilsvarende uavhengig av den i § 4 nevnte oppsigelsestid.»

For kraftleveringen i henhold til § 1, pkt. 1, skal Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk betale den til enhver tid gjeldende statskraftpris.

Kontrakten gjelder fra 1. juli 1981 med 5 års gjensidig oppsigelse.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har på sin side opprettet en kontrakt med Norske Skogindustrier A/S om salg av følgende kraftkvanta:

310 GWh pr. år, 44 MW fra 1. august 1981
360 GWh pr. år, 51 MW fra 1. august 1982
380 GWh pr. år, 53 MW fra 1. august 1983
400 GWh pr. år, 56 MW fra 1. august 1984

Energien skal anses uttatt jevnt over året med $^7/_{12}$ i vintersesongen 1. oktober—30. april og $^5/_{12}$ i sommersesongen 1. mai—30. september.

Det skal være 100 pst. betalingsplikt. Det skal imidlertid gjelde redusert betaling ved innskrenking av kraftleveringen, jfr. § 8.2.

Kraften skal leveres som trefaset vekselstrøm i statens transformatorstasjon i Verdal med en nominell spenning på 66 kV.

Målingen skal skje samme sted, hvor Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk setter opp kWh-måler for registrering av den midlere effekt, jfr. §§ 2 og 3.

Norske Skogindustrier skal betale den til enhver tid gjeldende statskraftpris for levering til alminnelig forsyning, ref. statens transformatorstasjon i Verdal, tillagt 15 pst., jfr. § 4.

Ifølge § 11 skal kontrakten gjelde fra 1. august 1981 i 20 år.

Ved kontraktidens utløp forplikter selgeren seg til å gå inn for fortsatt levering av elektrisk kraft i det omfang kontrakten gjelder og i den utstrekning Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har mulighet for dette, jfr. § 13.

Kontrakten mellom Statskraftverkene og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk samt kontrakten mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Norske Skogindustrier A/S følger som trykte vedlegg.

Når det gjelder kraftleveransens virkning på den nasjonale kraftbalanse, har den aktuelle kraftleveringen vært medregnet i NVE's kraftbalanseprognose.

På grunnlag av Forhandlingsutvalgets innstilling, uttalelser fra Levanger kommune, Nord-Trøndelag Fylkeskommune, fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Industridepartementet vil departementet anbefale at Norske Skogindustrier A/S gis tillatelse til å leie ytterligere inntil 56 MW/400 GWh pr. år fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av en ny planlagt 3. avispapirmaskin — PM 3 — i selskapets anlegg i Skogn i Levanger i henhold til omforenet kraftleiekontrakt. Dette er i samsvar med innstilling fra NVE.

Vanligvis gis den nye tillatelsen samme utløpstid som tidligere tillatelse. Da denne løper ut 1. januar 1985, foreslår NVE at den nye tillatelsen gis for en 10-års periode, regnet fra 1. august 1981. På bakgrunn av de store investeringene ved denne papirmaskinen, samt foreliggende industripolitiske uttalelser, finner departementet å kunne anbefale at kraftleiekonsesjonen gis for den tid kontrakten med Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk gjelder, nemlig i 20 år fra 1. august 1981.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Den årlige avgift til staten etter tillatelsen av 8. august 1975 er betalt til og med for året 1977.

På bakgrunn av at selskapets virkesforbruk nå er regulert i medhold av lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustrienes virkesforbruk har Industridepartementet ved brev av 21. februar 1979 foreslått at det gjeldende konsesjonsvilkår om at selskapet er forpliktet til ikke å bruke mer enn 300 000 m^3 norsk bartrevirke pr. år utgår. Det er heller ikke i tillatelsen av 8. august 1975 tatt inn vilkår om dette.

Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes sløyfet som tidligere.

Departementet vil i tilslutning til NVE anbefale at Norske Skogindustrier A/S gis konsesjon på følgende vilkår:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 2. april 1989.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8 760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.»

Kraftleiekontrakten mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Norske Skogindustrier A/S om levering av inntil 400 GWh pr. år elektrisk energi til kjøperens industrianlegg i Skogn er som følger:

«Kontrakt mellom Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (nedenfor kalt selgeren) og Norske Skogindustrier A/S om levering av inntil 4400 GWh pr. år elektrisk energi til kjøperens industrianlegg i Skogn.

§ 1. *Kraftleveringens omfang.*

1. Selgeren forplikter seg til å stille til disposisjon for kjøperen følgende kraftkvanta:

   310 GWh pr. år, 44 MW fra 1/8 1981
   360 GWh pr. år, 51 MW fra 1/8 1982
   380 GWh pr. år, 53 MW fra 1/8 1983
   400 GWh pr. år, 56 MW fra 1/8 1984

   Energien skal ansees uttatt jevn over året med 7/12 i vintersesongen 1. oktober —30. april og 5. desember i sommersesongen 1. mai—30. september.

1.2. Det er 100 pst. betalingsplikt, jfr. dog § 8.2.

1.3. Selgeren plikter ikke å levere reaktiv effekt utover tgø = 0,75 reknet på grunnlag av abonnert effekt. Avrekning av reaktiv effekt kan settes i verk fra lavere verdi av tgø hvis slike bestemmelser blir innført av Statskraftverkene, jfr. § 4, pkt. 2.

§ 2. *Leveringssted, strømart og spenning.*

Kraften leveres som trefaset vekselstrøm,

med ca. 50 perioder pr. sekund i statens transformatorstasjon i Verdal med nominell spenning 66 kV, idet det ved reguleringen tas hensyn til kjøperens behov.

§ 3. *Måling.*

3.1. Kraften måles i leveringsstedet som er nevnt under § 2. Selgeren setter opp trykkende KWh-målere for registrering av den midlere effekten over 1 time. De kWh-målerne som brukes, skal være av nøyaktighetsklasse 0,5 og måletransformatorene av nøyaktighetsklasse 0,2. Måleapparater og måletransformatorer skal være godkjent av kjøperen. Belastningen på måletransformatorene fra målere og ledninger må være avpasset slik at måletransformatorenes nøyaktighetsklasse overholdes.

Selgeren kan sette opp nødvendig målerutrustning for registrering av den reaktive effekten. Denne målingen skal i tilfelle avrekning legges til grunn for oppgjøret.

3.2. Både selger og kjøper kan på egen kostnad, innen rammen av måletransformatorens ytelse, etter avtale få tilknyttet andre måleinstrumenter.

3.3. I forbindelse med idriftsettelse foretas en kontroll av måleinstallasjonen. Måleinstallasjonen skal kontrolleres i nærvær av representanter for begge parter eller av kontrollinstans som partene godkjenner, hvert 5. år.

For øvrig kan begge parter når som helst kontrollere målerne eller forlange målerne kontrollert i nærvær av representanter for begge parter. Oppnås ikke enighet om resultatet av en foretatt kontroll, skal målerne kontrolleres av Norges Høgskole eller annen instans som begge parter er enig om å nytte. Viser kontrollen at måleinstallasjonen har større feil enn svarende til det dobbelt av målernes nøyaktighetsklasse plikter selgeren å sørge for revisjon, eventuelt utbytting.

3.4. Utgiftene ved regelmessig kontroll skal betales av den som eier måleutstyret. Ved forlangt kontroll deles utgiftene likt mellom partene.

3.5. Målerkontrollens resultat skal gjelde fra den 1. i den måned kontrollen foretas og inntil den 1. i den måned ny kontroll foretas. Ved større feilvisning enn 2 pst. skal feilen reknes tilbake til den tid den er oppstått, hvis dette kan påvises og kravet ikke er foreldet.

3.6. Hvis en av partene oppdager feil ved målingen, plikter han omgående å varsle den andre parten.

§ 4. *Avregning.*

4.1. For kraften betales den til enhver tid gjeldende statskraftpris for levering til alm. forsyning, ref. statens transformatorstasjon i Verdal, tillagt 15 pst. Dersom leveranser av statskraft til det formål som omfatter fremtidig skulle falle utenom begrepet alm. forsyning, forutsettes lagt til grunn den til enhver tid gjeldende statskraftpris overfor selgeren for kraft til omhandlede formål, med tillegg av 15 pst.

4.2. For uttak av reaktiv effekt ut over bestilt effekt ganger den tgø partene blir enige om i samsvar med § 1.3., betales den til enhver tid fastsatte pris for reaktiv effekt fra Statskraftverkene tillagt 15 pst.

4.3. Avgift til Kommunalbankens garantifond er medtatt i prisen. Som tillegg til prisen kommer særavgifter som er eller blir pålagt produksjon og/eller levering av elektrisk kraft.

4.4. For kraften gjelder samme avregningsfrist som for statskraft, p. t. kvartalsvis og betales med et beløp på ¼ av totalt årsbeløp. Årsbeløpet er bestemt av pris og bestilt kvantum. Regning sendes ut ved kvartalets utløp og forfaller 25 dager etter utløpet, dog ikke tidligere enn 10 dager etter at regning er sendt. Etter forfall betales en årlig rente beregnet etter en rentefot 3 pst. høyere enn Norges Banks vekseldiskonto.

§ 5. *Kjøperens disposisjonsrett.*

5.1. Kontrakten kan ikke overdras.

5.2. Kjøperen kan innen sitt eget industriområde bruke energien som blir uttatt til hvilket som helst formål så lenge det ikke sjenerer selgerens drift.

§ 6. *Reparasjoner, vedlikehold m. v. Innstilling av driften.*

Den elektriske energien skal stå til kjøperens disposisjon til enhver tid, men selgeren kan etter minst 14 dagers varsel innskrenke eller avbryte energileveringen i så langt tidsrom som strengt nødvendig for å foreta utvidelser eller reparasjoner og ettersyn som ikke kan skje under drift.

Innskrenkninger eller innstilling av driften skal skje i samråd med kjøperen og andre avtakere som antas berørt og gjennomføres på en slik måte at de samlede interesser ivaretas best mulig. Så fremt selgeren finner det teknisk og økonomisk forsvarlig, skal driftsinnskrenkningene legges til den tid av året og døgnet som kjøperen foretrekker, og arbeidene skal gjennomføres så raskt som omstendighetene med rimelighet tillater. Se for øvrig § 8.2.

§ 7. *Force majeure.*

7.1. Selgeren er fri ethvert ansvar for skade og tap ved avbrytelser eller innskrenkninger eller mangler ved leveringen som følge av force majeure heri innbefattet vannmangel, svikt i selgerens krafttilgang i forhold til faste kontrakter samt streik, lockout eller andre begivenheter som selgeren ikke med rimelige midler kan forhindre.

Kjøperen plikter i slike tilfelle å foreta nødvendige innskrenkninger mens selgeren på sin side hurtigst mulig skal søke å avhjelpe mangelen og gjenopprette normal drift.

7.2. Dersom en mangelsituasjon ifølge § 7.1. er oppstått, eller ventes å ville oppstå, kan selgeren etter avtale med kjøperen, hvis mulig, skaffe tilfeldig kraft for videreleverіng. Eventuelle merkostnader ved slikt ekstraordinært innkjøp, kan føres videre på kjøperen.

§ 8. *Redusert betaling ved innskrenkning av kraftleveringen.*

8.1. Ved innskrenkning av kraftleveringen i samsvar med § 6 reduseres ikke betalingen.

8.2. Ved hver innskrenkning i kraftleveringen i henhold til § 7 av mer enn 12 timers varighet bortfaller betalingsplikten for det effekt- og energikvantum som reduseres. Det betales da bare for virkelig uttatt effekt og energi.

Kjøperen er under slike forhold ikke forpliktet til å ta ut det reduserte kvantum i vedkommende periode.

Det reduserte og ikke betalingspliktige kvantum beregnes i denne forbindelse som om energien hadde vært jevnt fordelt over vedkommende periode.

§ 9. *Ansvar.*

9.1. Selgeren og kjøperen plikter å anlegge, vedlikeholde og drive sine anlegg og sine virksomheter på fullt forsvarlig måte og snarest mulig rette alle feil og mangler som er eller kan bli sjenerende for den annen part.

9.2. Oppstår det feil eller mangler i anleggene som kan innebære fare for liv og eiendom, fare for driften av anleggene, eller fare for selgerens levering til andre avtakere, har selgeren rett til etter gitt eller forsøkt gitt telefonisk varsel, å avbryte leveringen i nødvendig utstrekning inntil manglene er rettet.

9.3. Partene fritar hverandre gjensidig for ansvar for materiell skade påført den annens eiendom dersom skaden ikke har sin årsak i forsettlig eller grovt uaktsomt forhold fra skadevolderens eller hans representanters side.

9.4. Selgeren har rett til å avbryte leveringen hvis kjøperen uten selgerens godkjenning overskrider sitt kontraktsmessige effekt- og energikvantum og etter påkrav ikke slutter med overskridelsen. Kjøperen må godtgjøre at den nødvendige reduksjon vil finne sted før selgeren plikter å gjenoppta leveringen. For disse innstillingene gjelder ikke fradrag i betalingen.

§ 10. *Skyldig avgift.*

Dersom kjøperen ikke oppfyller sine forpliktelser etter § 4, kan selgeren etter 2 måneders varsel avbryte leveringen uten å tape retten til sine fordringer og uten å redusere den løpende effektavgiften. Etter et nytt varsel på 4 måneder, kan selgeren oppheve kontrakten uten derved å tape retten til den skyldige avgiften. Varsel etter denne paragraf skal sendes i rekommandert brev.

fra				
Totalt pr. år:				
Effekt (MW) års-/vinterkraft	44/3	..../....	..../....	..../....
Energi (GWh):	310	.....	.....	.....
Med følgende fordeling pr. år:				
I perioden 1.10.—30.4.				
årskraft (GWh)	181	.....	.....	Jfr. § 13
vinterkraft (GWh)	.....	.....	.....	.....
I perioden 1.5.—30.9.				
årskraft (GWh)	129	.....	.....	.....

§ 11. *Varighet.*

Kontrakten gjelder i 20 år fra 1. august 1981.

§ 12. *Tvist.*

12.1. Dersom det oppstår tvist i anledning av denne kontrakten eller rettsforhold som følger av den, skal tvisten, hvis den ikke kan løses gjennom forhandlinger eller ikke en av partene måtte ønske saken innbragt for domstolene, avgjøres av en voldgiftsrett bestående av 3 medlemmer.

12.2. Voldgiftsrettens formann skal være en jurist i dømmende stilling og oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. Etter en foreløpig gjennomgåelse av tvistens gjenstand, avgjør formannen om de to øvrige medlemmer skal ha juridisk eller teknisk utdannelse.

12.3. De juridiske utdannede medlemmer av voldgiftsretten oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. De tekniske utdannede medlemmer oppnevnes av Norske Sivilingeniørers Forenings hovedstyre.

12.4. For øvrig følges lov om rettergang for tvistemål av 13. august 1915, kapittel 32.

§ 13. *Særbestemmelser.*

Ved kontraktstidens utløp forplikter selgeren seg til å gå inn for fortsatt levering av elektrisk kraft i det omfang kontrakten gjelder, og i den utstrekning selgeren har mulighet for dette.

Kontrakten er skrevet og undertegnet i to likelydende eksemplar, hvorav hver av partene beholder ett.

Selgeren	Kjøperen
....., den	....., den .....»

Kontrakten mellom NVE, Statskraftverkene og Nord-Trøndelag Elektrisittetsverk om levering av elektrisk energi for viderelevering til Norske Skogindustrier A/S på Fiborgtangen er som følger:

«Kontrakt mellom Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, Statskraftverkene, nedenfor kalt selgeren og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk, nedenfor kalt kjøperen om levering av elektrisk energi for viderelevering til Norske Skogindustrier A/S på Fiborgtangen.

§ 1. *Kraftleveringens omfang.*

1. Selgeren forplikter seg til for hvert driftsår å stille til disposisjon følgende kvanta for kjøperen:

A	B	C	D
1.7.81*)	.....	.....	.....
dato	dato	dato	dato

*) Eller så snart etter dette tidspunkt som det er teknisk mulig for Norske Skogindustrier A/S å motta kraften til den nye papirmaskinen,

Kjøperen har adgang til innen 31. mai i året før en kvantumsøkning (GWh og MW) skal finne sted å angi en reduksjon på inntil 20 pst. av vedkommende kvantumsøkning.

For endringer i energikvantum innen en av periodene fastsettes det endrede kvantum frem til førstkommende 30. april eller 30. september etter en beregningsmessig jevn energifordeling over vedkommende periode.

Fra de angitte tidspunkter forplikter kjøperen seg til for begge kraftkategorier å betale for hele effektkvantumet og for vinterkraftens vedkommende også for hele energikvantumet. For årskraft forplikter kjøperen seg til innen hver periode å betale for minst 90 pst. av de angitte energikvanta. (Se også § 8.)

2. Kjøperen forplikter seg til på forhånd å oppgi et uttaksprogram for det effekt- og energikvantum som ønskes for minst en uke ad gangen.

Programmet oppgis med timeverdier i MWh/h senest fredag før vedkommende uke (mandag kl. 07—mandag kl. 07).

Ovennevnte forhåndsmelding gjøres gjensidig bindende i den utstrekning selgeren finner det nødvendig for å få et tilstrekkelig nøyaktig grunnlag for sine disposisjoner. Kjøperen kan i så fall endre programmet i løpet av uken. Ønske om en slik endring for påfølgende døgn (kl. 07—07) må være meddelt senest kl. 12 dagen før uttaket skal effektueres. Såfremt forholdene ligger til rette for det, kan slik melding gis senere enn kl. 12. Dersom ønske om endring ikke fremkommer, fortsetter det oppgitte uttaksprogram for vedkommende uke med bindende virkning.

I mangel av rettidig oppgitt program fastsetter selgeren et antatt behov på kjøperens vegne.

For øvrig skal kjøperen på selgerens anmodning angi et preliminært og uforbindtlig uttaksprogram for hele vedkommende periode i MWh/måned eller MWh/uke.

Kjøperen må ikke overskride kvantumsgrensene i pkt. 1 effekt og/eller energi uten selgerens samtykke. Ved eventuell overskridelse gjelder bestemmelsene i § 9, pkt. 2.

3. Selgeren plikter til enhver tid bare å dekke sin forholdsvise andel av kjøperens behov for reaktiv effekt til eget forbruk og for levering til andre. Dog plikter selgeren ikke å levere mer reaktiv effekt enn tilsvarende $tg\varphi = 0{,}75$.

Om avregning av reaktiv effekt, jfr. § 4, pkt. 2.

§ 2. *Leveringssted, strømart og spenning.*

Kraften skal leveres i Verdal transformatorstasjon som trefaset vekselstrøm med ca. 50 perioder pr. sekund og med spenning av ca. 66 kV, idet det ved reguleringen tas hensyn til kjøperens behov.

§ 3. *Måling.*

1. Kraftleveringen måles i Verdal transformatorstasjon ved 66 kV nominell spenning, hvor selgeren setter opp kWh-måler(e) med impulsgiver for drift av måleapparater for registrering av den midlere effekt over 1 time. De anvendte kWh-målere skal være av nøyktighetsklasse 0,5 (0,2), og måletransformatorene av nøyaktighetsklasse 0,2 (0,5). Måleapparater og måletransformatorer skal være godkjent av kjøper. Det påsees at belastningen på måletranspormatorene inklusive tap i ledningene er avpasset slik at den resulterende feil i måleinstallasjonen ikke overstiger ± 2 %. For nødvendig kontroll av momentanverdier for aktiv og reaktiv effekt settes opp registrerende MW-MVAr metere.
2. Kjøperen kan på egen bekostning, dog innen rammen av måletransformatorens ytelse, tilknytte de kontrollinstrumenter som ansees påkrevd av hensyn til avregningen.
3. I forbindelse med idriftsettelsen foretas en kontroll av måleinstallasjonen. Måleinstallasjonen skal normalt underkastes kontroll i overvær av representanter for begge parter hvert 5. år. For øvrig kan begge parter når som helst kontrollere måleapparatene eller forlange disse kontrollert i overvær av representanter for begge parter. Oppnås ikke enighet om resultatet av en foretatt kontroll, skal måleapparatene kontrolleres av Norges tekniske høgskole eller annen instans som begge parter er enige om å nytte.

   Viser kontrollen at måleren har større feil enn svarende til det dobbelte av målerens nøyaktighetsklasse (= bruksfeilgrense), plikter selgeren/kjøperen å sørge for revisjon.
4. Utgiftene ved regelmessig fastsatt kontroll skal betales av den som eier målerutstyret. Ved forlangt kontroll deles utgiftene mellom partene.
5. Ved større resulterende feilvisning enn 2 % for måleinstallasjon skal feilen regnes tilbake til den tid den er oppstått, hvis dette kan påvises.
6. Hvis en av partene oppdager feil ved målingen, plikter han omgående å varsle den annen part.

§ 4. *Avregning.*

1. Aktiv effekt og energi.

   For kraftleveringen i henhold til § 1, pkt. 1, skal kjøperen betale den til enhver tid gjeldende statskraftpris. Om statskraftprisen og dens enkelte effekt- og energiledd skal selgeren holde kjøperen underrettet i særskilt bilag.

   Stortinget kan uavhengig av oppsigelsestiden justere kraftprisen. Endringen gjøres gjeldende fra budsjettårets begynnelse (1. januar), og melding om at kraftprisen vil bli endret sendes kjøperne minst 6 måneder tidligere. Videre kan selgeren med samme varsel og ikrafttreden og uavhengig av oppsigelsestiden justere kraftprisen opp eller ned innenfor den ramme som til enhver tid er trukket opp av Stortinget. Jfr. Innst. S. nr. 368 (1973—74).

   Utover den nevnte 6 måneders frist vil selgeren så vidt mulig, og i den form som forholdene tillater det, søke å orientere kjøperne om fremtidige antatte prisendringer. Slik forhåndsorientering er ikke bindende for selgeren, og kjøperen kan ikke gjøre innvendinger mot prisendringer med den begrunnelse at slik forhåndsorientering ikke er gitt.

2. Reaktiv effekt.
Selgeren har adgang til å sette i verk oppgjør for reaktive effektleveranser etter forutgående forhandlinger mellom partene. Reglene skal fastsettes av hovedstyret med departementets samtykke.
Det forutsettes at de nevnte regler for uttak av reaktiv effekt blir å utforme med henblikk på å oppnå de best mulige forhold for systemet sett under ett.
3. Som tillegg til prisene i nærværende kontrakt kommer generelle avgifter som er eller blir pålagt produksjon og/eller levering av elektrisk kraft.
4. Kraftleien for det i henhold til § 1, pkt. 1 kontraherte kvantum skal betales kvartalsvis og etterskuddsvis hver gang med et beløp svarende til ¼ av avgiften for hele året. For den ikke betalingspliktige del av uttatt årskraft foretas dog avregningen ved utløpet av perioden.
Betaling må skje innen 30 dager etter kvartalets utløp. Betaling kan dog ikke forlanges tidligere enn 10 dager etter at regning er sendt. Etter forfall svares en årlig rente av 3 % over Norges Banks vekseldiskonto.
5. Driftsåret regnes fra og med 1. juli til og med 30. juni.

§ 5. *Kjøperens disposisjonsrett.*
1. Kontrakten kan ikke overdras.
2. Kjøperen kan disponere energien i et hvilket som helst øyemed som ikke sjenerer selgerens drift.

§ 6. *Reparasjoner, vedlikehold m. v.*
Den elektriske energi skal stå til kjøperens disposisjon til enhver tid så vel dag som natt, dog kan selgeren etter minst 14 dagers varsel innskrenke eller avbryte energileveringen i den strengt nødvendige tid for å foreta utvidelser eller reparasjoner og ettersyn som ikke kan skje under drift.
Innskrenkninger eller innstilling av driften skal skje i samråd med kjøperen og andre avtakere som antas berørt og gjennomføres på en slik måte at de samlede interesser ivaretas best mulig. Såfremt selgeren finner det teknisk og økonomisk forsvarlig, skal driftsinnskrenkninger henlegges til den tid av året og døgnet som kjøperen foretrekker, og arbeidene skal gjennomføres så raskt som omstendighetene med rimelighet tillater.

§ 7. *Leveringsinnskrenkninger.*
1. Selgeren er fri ethvert ansvar for skade og tap ved avbrytelser eller innskrenkninger eller mangler ved leveringen som følge av vannmangel, driftsavbrudd, svikt i selgerens krafttilgang i henhold til faste kontrakter, samt streik, lockout eller andre begivenheter som selgeren ikke med rimelige midler kan forhindre.
Kjøperen plikter i slike tilfelle å foreta de nødvendige innskrenkninger, mens selgeren på sin side hurtigst mulig skal søke å avhjelpe enhver oppstått mangel og gjenoppta normal drift.
2. Selgeren forplikter seg til å innrette sitt salg og kjøp av kraft, fast som tilfeldig, og driften av sine kraftanlegg etter slike kriterier at en ved simulering av driften etter de samme kriterier og under tilløpsforholdene i perioden 1931—60 ikke ville få større samlet innskrenkning i leveringen av fastkraft til alminnelig forsyning i simuleringsperioden enn 120 MWh for hver GWh årlig fastkraftforpliktelse. Herunder teller innskrenkninger utover 10 % av leveringen i de enkelte uker med følgende vekttall:
10—15 % — vekttall 2
15—20 % — vekttall 4
Over 20 % — vekttall 6

§ 8. *Redusert betaling ved innskrenkning i kraftleveringen.*
1. Ved innskrenkning i kraftleveringen i henhold til § 6 reduseres ikke betalingen med mindre driftsavbruddet hindrer kjøperen i å få tatt ut fullt energikvantum i vedkommende periode.
2. Ved hver innskrenkning i kraftleveringen i henhold til § 7 av mer enn 12 timers varighet bortfaller betalingsplikten for det effekt- og energikvantum som reduseres. Det betales da bare for virkelig uttatt effekt og energi.
Kjøperen er under slike forhold ikke forpliktet til å ta ut det reduserte kvantum senere i vedkommende periode.
Det reduserte og ikke betalingspliktige kvantum beregnes i denne forbindelse som om energien hadde vært jevnt fordelt over vedkommende periode.

§ 9. *Ansvar.*
1. Selgeren og kjøperen plikter å anlegge, vedlikeholde og drive sine anlegg og sine virksomheter på fullt forsvarlig måte, og uoppholdelig rette alle feil og mangler som er eller kan bli sjenerende for den annen part.
Selgeren er ikke ansvarlig for ulemper som påføres andre på grunn av kjøperens anlegg eller drift.
2. Oppstår det i kjøperens anlegg feil eller mangler som kan innebære fare for driften av selgerens anlegg, og herigjennom også for selgerens levering til andre avtakere, er selgeren berettiget til etter gitt eller forsøkt gitt telefonisk varsel å avbryte leveringen til disse anlegg inntil manglene er rettet.
Selgeren er videre berettiget til å avbryte leveringen hvis kjøperen uten selgerens godkjenning overskriver sitt kontraktsmessige effekt- eller energikvantum, og etter påkrav ikke bringer overskridelsene til opphør. Kjøperen må godtgjøre at den nødvendige reduksjon vil finne sted før selgeren plikter å gjenoppta leveringen.
For disse driftsinnstillinger gjøres intet fradrag i betalingen.
3. For øvrig fritar partene hverandre gjensidig for ethvert ansvar for materiall skade som ikke med forsett er påført den annen.

§ 10. *Skyldig avgift.*
Såfremt kjøperen ikke betaler skyldig avgift kan selgeren etter 2 måneders varsel avbryte leveringen uten å tape retten til skyldig avgift og uten å redusere den løpende effektavgift. Etter et ytterligere varsel av 4 måneder kan selgeren oppheve kontrakten, uten derved å tape retten til den skyldige avgift. Varsel etter denne paragraf skal skje i rekommandert brev.

§ 11. *Varighet.*

Kontrakten gjelder fra 1. juli 1981 med 5 års gjensidig oppsigelse, regnet fra utløpet av det driftsår hvori oppsigelsen finner sted.

Blir kraftprisen justert oppover, jfr. § 4, pkt. 1 og pkt. 2, har kjøperen rett til å si opp kontrakten, eventuelt rett til å redusere kontraktskvantumet, med en kortere oppsigelsestid enn ovenfor nevnt. Reduksjonen kan skje trinnvis, tidligst fra det tidspunkt prisforhøyelsen finner sted, for øvrig fra begynnelsen av det enkelte driftsår. Melding om slik oppsigelse må skje senest tre måneder etter at det er fattet vedtak om prisforhøyelsen og kjøperen har fått melding om dette.

Oppsigelse skal skje i rekommandert brev.

§ 12. *Voldgift.*

1. Såfremt det måtte oppstå tvist i anledning av denne kontrakt, skal tvisten, hvis den ikke kan løses gjennom forhandlinger eller ikke en av partene måtte ønske saken innbragt for domstolene, avgjøres av en voldgiftsrett bestående av 3 medlemmer.
2. Voldgiftsrettens formann skal være en jurist i dømmende stilling og oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. Etter en foreløpig gjennomgåelse av tvistens gjenstand, avgjør formannen om de to øvrige medlemmer skal ha juridisk eller teknisk utdannelse.
3. De juridisk utdannede medlemmer av voldgiftsretten oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. De teknisk utdannede medlemmer oppnevnes av Norske Sivilingeniørers Forenings hovedstyre.
4. For øvrig følges lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13. august 1915, kapitel 32.

§ 13. *Særbestemmelser.*

Selgeren tar følgende forbehold i forbindelse med kontraktens § 1, pkt. 1:

— Det nevnte kraftkvantum forutsettes videre levert fra kjøperen til Norske Skogindustrier A/S med den brukstid som kjøperen og bedriften blir enige om i egen kontrakt.
— Man er kjent med at det kontraherte kvantum på 310 GWh i 1981 vil bli gradvis økt til 400 GWh ca. 1984, alt for dekning av Norske Skogindustriers nye papirmaskin. Behovet for en økt statskrafttildeling til kjøperen vil det bli tatt stilling til på basis av kjøperens totale kraftbalanse på det tidspunkt saken aktualiseres.
— Før 1. juli 1982 vil det leverte kvantum fra selgeren under alle omstendigheter bli begrenset til 310 GWh. Reduseres Norske Skogindustriers totale behov for kraftuttak fra kjøperen, blir leveransene i denne kontrakt å justere tilsvarende uavhengig av den i § 11 nevnte oppsigelsestid.

Denne kontrakt erstatter fra ..... kontrakt mellom partene datert .....

Kontrakten er skrevet og undertegnet i to likelydende eksemplarer, hvorav hver av partene beholder ett.

Selgeren	Kjøperen
Oslo, den	....., den .....»

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1) I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Norske Skogindustrier A/S konsesjon på leie av inntil 56 MW/400 GWh pr. år.

   Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av ??. ?????? 1979.
2) Kontrakten mellom Statskraftverkene og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk av 22. mars 1979 godkjennes.

15. Tinfos Papirfabrik.

(Tillatelse til å bygge og drive Øye Varmekraftverk.)

Olje- og energidepartementets samtykke 25. april 1979.

«Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) som i brev av 5. april 1979 har gått inn for at det blir gitt tillatelse til å bygge og drive Øye varmekraftverk.

NVE forutsetter at en utviding av anlegget til å omfatte drift med tilsatsfyring for tørrårssikring vil skje i form av separat konsesjonssøknad og at varmekraftverket bygges slik at det oppfyller de krav som blir stilt med hjemmel i øvrige lovverk.

NVE finner at Kvinesdal kommunestyres krav om tilståelse av konsesjonsavgift ikke bør imøtekommes fordi at det i dette tilfelle dreier seg om ren varmegjenvinning som ikke påfører miljøet økede ulemper.

Miljøverndepartementet har i brev av 23. april 1979 uttalt at varmekraftverket kan bygges og settes igang uten ytterligere behandling etter forurensningslovgivningen.

Departementet slutter seg til ovenstående og gir i medhold av lov av 19. juni 1969 nr. 65—VII om bygging og drift av elektriske anlegg og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon 15. januar 1971 Tinfos Papirfabrik tillatelse til i Øye varmekraftvverk å bygge og drive:

a) En 17,7 MVA turbogenerator med maskinspenning 10,5 kV
b) En 17,7 MVA hovedtransformator med omsetning $21{,}5 \pm 2 \times 2{,}5$ %/10,5 kV
c) En 630 kVA stasjonstransformator med omsetning $21\,500 \pm 3 \times 2{,}5$ %/415 V
d) En 150 m lang 22 kV kabel type PRX $3 \times 1 \times 240$ A1

e) Nødvendige høyspennings apparatanlegg og tilknytning til 22 kV samleskinne.

Tillatelsen er gitt på «Standardvilkår for konsesjoner», godkjent av Industridepartementet den 20. august 1975 og endret den 5. juli 1976, som lyder:

«1. *Norsk materiell.*

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg til sammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusiv toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

2. *Forsikring.*

Forsikring tegnes i norske selskaper. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) kan dispensere fra denne bestemmelse.

3. *Landskapsmessige forhold.*

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg blir til minst mulig skade for dyre- og plantelivet og får en best mulig landskapsarkitektonisk utforming og tilpasning til omgivelsene.

Konsesjonæren plikter videre å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Overholdelsen av dette punkt kan etter NVE's bestemmelse undergis offentlig tilsyn. Utgiftene i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

4. *Samarbeid med andre konsesjonærer.*

Konsesjonæren plikter:

a) å la anlegget samarbeide med andre elektriske anlegg,
b) mot vanlig godtgjørelse å stille til disposisjon for andre som forestår elektrisitetsforsyning, anleggets ledige kapasitet og/eller overføringsevne,
c) å montere og bekoste måleutstyr på de steder i anlegget hvor det anses nødvendig for utnyttelsen av kraftforsyningssystemet,
d) å gi NVE de opplysninger av teknisk og økonomisk art som trenges for koordinering av elektrisitetsforsyningen.

Dersom partene ikke blir enige om de regler og vilkår som er nødvendige for samarbeidet nevnt under punktene a—c, treffes avgjørelsen av NVE.

5. *Drift og vedlikehold.*

Konsesjonæren plikter til enhver tid å holde anlegget i driftsmessig stand, herunder sørge for godt vedlikehold og foreta de mindre fornyelser som trenges for en sikker drift og for at anlegget skal kunne drives sammen med andre anlegg, jfr. post 4.

Ut- og innkopling av anleggsdeler i forbindelse med vedlikehold og drift må bare finne sted etter avtale med de berørte parter og koordineres i nødvendig utstrekning av NVE eller den myndighet NVE bestemmer.

6. *Produksjonssamarbeid for vannkraftverk.*

Konsesjonæren er forpliktet til å la kraftverket delta i produksjonssamarbeid med andre kraftverk i vassdraget, distriktet eller på landsbasis med henblikk på en bedre utnyttelse av landets kraftforsyningssystem. Dersom det kan godtgjøres at konsesjonæren herunder påføres vesentlige tap eller utgifter, skal dette kompenseres. Kompensasjonen kan skje i form av penger eller elektrisk kraft. NVE kan treffe nærmere bestemmelse om kraftverkets deltakelse i produksjonssamarbeid. Om uenighet, blir kompensasjonen å avgjøre av NVE.

Konsesjonæren er forpliktet til å gå inn for et slikt samarbeid i reguleringsforeninger eller samarbeidsorganer som treffer bestemmelser om vassdragets regulering og manøvrering.

7. *Produksjonssamarbeid for varmekraftverk.*
Konsesjonæren er forpliktet til å la varmekraftverket delta i produksjonssamarbeid med andre kraftverk i distriktet eller på landsbasis med henblikk på en bedre utnyttelse av landets kraftforsyningssystem. Dersom det kan godtgjøres at konsesjonæren herunder påføres vesentlige tap eller utgifter, skal dette kompenseres. Kompensasjon kan skje i form av penger eller elektrisk kraft. NVE kan treffe nærmere bestemmelse om kraftverkets deltakelse i produksjonssamarbeid. Om uenighet, blir også kompensasjonen å avgjøre av NVE.

8. *Overdragelse av konsesjonen.*
Konsesjonen kan ikke overdras.

9. *Fjerning av anlegg. Rydding.*
Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget nedlegges om det ikke er gitt ny konsesjon for det. Dersom anlegget nedlegges, skal konsesjonæren fjerne det nedlagte anlegg og foreta opprydding i og restaurering av området. NVE kan sette frist for arbeidet og treffe spesielle bestemmelser om restaureringen.
Såfremt konsesjonæren ikke fjerner anlegget og foretar opprydding, kan NVE la arbeidet utføre på eierens bekostning. Det offentliges krav på vederlag for utgifter hermed har samme pantesikkerhet i eierens anlegg som skatter av fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

10. *Brudd på konsesjonsvilkår og bortfall av konsesjonen.*
Gjentatte eller fortsatte overtredelser av konsesjonsvilkår kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake. Bestemmelsene i punkt 9 gjelder i så fall tilsvarende.
Konsesjonen faller bort ved selskapsopphør eller ved konsesjonærens død. Ved konsesjonens bortfall gjelder reglene i 1. avsnitt tilsvarende.

11. *Kontroll.*
Konsesjonæren plikter å rette seg etter de bestemmelser som NVE måtte treffe m. h. t. kontrollen med at konsesjonsvilkårene blir overholdt.
Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE.»

Tillatelsen er videre gitt på følgende spesielle vilkår foreslått av Hovedstyret:

«1. *Konsesjonens varighet.*
Tillatelsen gjelder inntil 1. januar 2004.

2. *Frist for påbegynnelse og fullførelse av anlegget.*
Byggingen av anlegget skal være påbegynt senest 1 — ett — år fra dags dato. Anlegget må være fullført og satt i drift innen en ytterligere frist på 2 — to — år.
Olje- og energidepartementet kan ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på opptil kr. 1 000 — ett tusen — pr. dag ved overtredelse av disse bestemmelser.

3. *Oppvarmingsformål.*
Tinfos Jernverk A/S skal etter nærmere pålegg tillate og tilrettelegge uttak av damp fra Øye varmekraftverk til oppvarmingsformål dersom det senere viser seg riktig å anvende damp fra kraftverket til slikt formål.

3. *Overgang til fyring med olje.*
Dersom bedriften senere søker Statens forurensningstilsyn om å få utvidet anlegget til å omfatte drift med tilsatsfyring for tørrårssikring eller ordinær elektrisitetsproduksjon, skal saken forelegges Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen for godkjennelse, og det tas forbehold om eventuelt herunder å komme med tilleggsvilkår til nærværende konsesjon.»

Det vises også til tillatelse og vilkår gitt av Kystdirektoratet i brev av 3. november 1978 for utlegg av inntaks- og utløpsledninger til sjøen ved Øyestranda.
Hva de enkelte betingelser for tillatelse angår, skal departementet meddele følgende:

Man går ut fra at konsesjonæren ved lempninger med hensyn til leveringstid og andre betingelser, og om mulig ved deling av leveranser så vel som på annen måte, søker å lette anskaffelser av innenlandsk materiell, jfr. «Standardvilkårene» post 1.
Ved kontroll med overholdelsen av bestemmelsene om fortrinnsrett for norsk materiell skal departementet herved bestemme følgende:

a) Ved anskaffelser over kr. 5 000, blir å utferdige anbudsinnbydelse i alle tilfelle når utenlandsk tilbud innhentes for vare som er gjenstand for innenlandsk tilvirkning, samt i anbudsbetingelsene å kreve at hvert anbud fra innenlandsk leverandør skal inneholde opplysninger om hvorvidt og i tilfelle i hvilken utstrekning utenlandsk materiale og halvfabrikata er anvendt ved fremstilling av den frembudte vare.
Alle anbud skal åpnes samtidig, og der skal oppsettes protokoll over forretningen.
b) Umiddelbart etter at en bestilling til en verdi over kr. 5 000 er gjort av en i utlandet produsert vare, sendes innberetning herom til vedkommende departement, ledsaget

av alle nødvendige opplysninger til avgjørelse av hvorvidt konsesjonsbetingelsene er overholdt. Når det måtte finnes grunn dertil, kan vedkommende departement også kreve innberetning på forhånd når konsesjonæren akter å gå til anskaffelse fra utlandet.

Saker i forbindelse med post 3 i de spesielle vilkårene hører under Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.»

16. A/S Ila og Lilleby Smelteverker.

(Konsesjon på leie av ytterligere 18 MW/131 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk i Trondheim og Holla Smelteverk i Hemne.)

Kongelig resolusjon 11. mai 1979.

Ved kongelig resolusjon av 26. april 1968 fikk A/S Ila og Lilleby Smelteverker konsesjon på leie av inntil 40 MW/200 GWh pr. år fra Sør-Trøndelag kraftselskap til drift av Holla Smelteverk.

Ved kongelig resolusjon av 10. september 1970 fikk Ila og Lilleby Smelteverker konsesjon på leie av inntil 20 MW/160 GWh pr. år garantert kraft og inntil 5 MW/40 GWh pr. år ikke-garantert kraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby og Holla Smelteverker.

I brev av 22. september 1977 har A/S Ila og Lilleby Smelteverker søkt om konsesjon på leie av ytterligere i alt inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk i Trondheim og Holla Smelteverk i Hemne i henhold til inngått tilleggskontrakt av 31. januar 1978, jfr. St. prp. nr. 165 for 1975—76.

Av de 131 GWh ble 25 GWh opprinnelig levert fra Svartelva kraftstasjon tilhørende Sør-Trøndelag Kraftselskap. Leveransen som senere er overtatt av Statskraftverkene har løpt fra den tid Svartelva kraftstasjon ble satt i drift i 1959/60.

Videre er inkludert 40 GWh som nå søkes konvertert fra ikke-garantert kraft til fastkraft, jfr. konsesjon av 10. september 1970. Denne kraft er opplyst å være tatt fast siden 1957.

Tilrådingen er i samsvar med innstilling fra NVE og anbefalt av Industridepartementet.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 23. februar 1978 uttalt følgende om saken:

«1. *Innledning.*

I brev av 22. september 1977 har A/S Ila og Lilleby Smelteverker søkt om konsesjon på leie av ytterligere i alt inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk i Trondheim og Holla Smelteverk i Hemne i henhold til inngått tilleggskontrakt av 31. januar 1978, jfr. St. prp. nr. 165 for 1975—76.

Av dette kvantum ble 25 GWh opprinnelig levert fra Svartelva kraftstasjon tilhørende Sør-Trøndelag Kraftselskap. Leveransen som senere er overtatt av Statskraftverkene har løpt fra den tid Svartelva kraftstasjon ble satt i drift i 1959/60.

I de 18 MW/131 GWh er dessuten innkludert 40 GWh, som nå søkes konvertert fra ikke-garantert kraft til fastkraft, jfr. konsesjon 10. september 1970. Denne kraften er opplyst å være tatt ut fast siden 1957.

Det omsøkte kvantum kommer i tillegg til tidligere konsedert fastkraft på i alt 60 MW/360 GWh pr. år, jfr. konsesjoner av 26. april 1968 og 10. september 1970 til A/S Ila og Lilleby Smelteverker.

2. *Søknaden.*

Søknaden av 22. september 1977 fra A/S Ila og Lilleby Smelteverker lyder slik:

«A/S Ila og Lilleby Smelteverker som består av Lilleby og Holla Smelteverker, har i dag følgende kraftleiekonsesjoner:

1. Konsesjon av 26. april 1968 på leie av inntil 40 000 kW/200 GWh pr. år fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til drift av Holla Smelteverk, tidsbegrenset til 10. november 2007.
2. Konsesjon av 10. september 1970 på leie av inntil 20 MW/160 GWh pr. år garantert kraft og inntil 5 MW/40 GWh pr. år ikke-garantert kraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby og Holla Smelteverker, tidsbegrenset til 31. desember 2003.

Etter at det i mange år har vært vanskelig å få orden i våre krafttildelinger, er det nå i henhold til St. prp. nr. 165 for 1975—76 under utarbeidelse hos Statskraftverkene tilleggskontrakt på tilsammen 131 GWh fast-kraft.

Vi vedlegger en kopi av kontraktutkastet med følgeskriv og skal få meddele at vår eneste merknad til utkastet er at vi på side 8 ville ha ført inn en merknad om at kraften kan tas ut i Trollheim alternativt Strinda. Dette for å dekke oss i tilfelle man ved ovnsstopper eller lastforandringer blir nødt til å ta ut kraften på annen måte enn det som her er forutsatt.

Vi søker herved om konsesjon på kjøp av de kraftmengder som er nevnt i dette kontraktsutkast, altså tilsammen 131 GWh og foreslår at konsesjonen gis en varighet som kontrakten, altså inntil 31. desember 1995.

Vår begrunnelse for behovet er at 25 GWh av denne kraften opprinnelig var levert fra Sør-Trøndelag Kraftselskap, fra Svartelva

kraftstasjon. Denne leveranse er senere blitt overtatt av NVE og løpt helt siden Svartelva kraftstasjon ble bygget.

40 GWh av kraftkvantumet er den ikke-garanterte del av vår tidligere kraftkontrakt på 160 GWh fra NVE. Vi søkte her om konvertering av denne ikke-garanterte kraften, den 18. oktober 1973. Dette kraftkvantum er blitt tatt ut fast siden 1957.

50 GWh som er tildelt oss fra 1. juli 1977, er en tildeling i forbindelse med varmegjenvinning i forbindelse med røkrensingen ved Lilleby Smelteverk.

16 GWh pr. år er rensekraft i forbindelse med røkrensingen ved Lilleby Smelteverk.

Den kraft vi nå søker konsesjon for er altså i det alt vesentlige kraftmengder som vi har tatt ut over lengere tid, men som nå først kommer inn i kontraktsmessige faste former.

I vår konsesjon av 10. september 1970 inngår ikke-garantert kraft 5 MW/40 Gwh pr. år. Denne konsesjon ønsker vi ikke å røre ved i og med at vi regner med at NVE Statskraftverkene rundt årsskiftet vil kunne sette opp en kraftleiekontrakt med oss på dette kvantum ikke-garantert kraft.

I og med at disse ting har trukket så lenge ut før de kom inn i faste former går vi nå ut fra at konsesjonsbehandlingen vil gå like raskt som utarbeidelsen av den endelige kontrakt, slik at alle papirer kan foreligge omtrent samtidig.»

3. *Kraftleiekontrakten (tillegg).*

Ifølge denne skal Statskraftverkene være forpliktet til for hvert driftsår å stille til disposisjon følgende kraftmengder angitt i MW (momentanverdi) og MWh:

Fastkraft til Holla fra 1.7.76	Fastkraft til Lilleby fra 1.7.77	Fastkraft til Lilleby fra 1.7.77
65 GWh 8,9 MW	ytterligere 50 GWh 6,9 MW	ytterligere 16 GWh 2,2 MW

De 65 GWh/år fra 1. juli 1976 er konvertering av overbruk på 25 pst. av 160 GWh/år i henhold til kontrakt av 17. februar 1969, jfr. konsesjon av 10. september 1970, og Statskraftverkenes forpliktelse til å levere 25 GWh/år til avløsning av A/S Ila og Lilleby Smelteverkers kontrakt med Sør-Trøndelag Kraftselskap om samme kraftkvantum fra Svartelva kraftverk, jfr. tilleggskontraktens § 13. Prisen skal være 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + 16 pst. for levering Strinda. 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976 + 12 pst. for levering Trollheim. Basisprisen reguleres hvert år i takt med engrosprisindeksen. Justeringen skal dog ikke for noe år føre til et pristillegg på mer enn 5 pst., jfr. tilleggskontraktens § 4. A/S Ila og Lilleby Smelteverker skal med visse unntak være forpliktet til fra de angitte tidspunkter eller så snart partenes anlegg gjør gjennomføring av kontrakten teknisk mulig, å betale for de respektive energikvanta selv om det i vedkommende driftsår ikke er tatt ut så meget.

Uttak av overforbruk skal bare kunne skje etter forhåndsavtale og skal betales etter en spesielt avtalt pris på tilfeldig kraft.

Kraften skal leveres ved Strinda transformatorstasjon og Trollheim kraftstasjon som trefaset vekselstrøm og med en nominell spenning på 66 kV henholdsvis 132 kV.

Målingen skal foregå i Strinda transformatorstasjon ved 66 kV nominell spenning, hvor Statskraftverkene setter opp kWh-måler for registrering av den midlere effekt over 1 time. Inntil videre skal uttak til Holla Smelteverk måles i bedriftens stasjon i Hemne, jfr. tilleggskontraktens § 13 ad § 3 pkt. 1.

Tilleggskontrakten skal gjelde til 31. desember 1995, dog ikke utover konsesjonstiden.

For øvrig kan vises til selve tilleggskontrakten som vedligger.

4. *Avgitte uttalelse.*

4.1. Hemne kommunestyre har i møte 15. desember 1977 etter innstilling fra formannskap enstemmig vedtatt å anbefale søknaden.

4.2. Trondheim kommunestyre har i møte 30. mars 1978 etter innstilling fra formannskapet vedtatt følgende tilråding fra rådmannen:

«Fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag har vi 21. oktober 1977 fått oversendt ovennevnte konsesjonssøknad til uttalelse.

Saken har vært oversendt til E-verket som i brev av 14. november 1977 gir slik uttalelse:

«Forsyning av Lilleby Smelteverk skjer over Strinda transformatorstasjon. Denne stasjonen er av avgjørende betydning for krafttilførselen til Trondheim.

Dersom NVE's fastkraftlevering til Smelteverket skal økes finner vi det nødvendig å ta følgende forbehold:

1. Den økte levering må ikke skje ved reduksjon av disponibel transformatorkapasitet og reserve for TEV's kraftutveksling med samkjøringsnettet.
2. Forsyning av Smelteverket må skje fra egen transformator uten sammenkopling med TEV's nett over 66 kV samleskinner. Dette på grunn av flimmervirkning fra ovnsdriften.
3. Det forutsettes at en fastkrafttildeling til Smelteverket ikke reduserer mulig tildeling av kraft til TEV i samsvar med

vår søknad av 31. oktober 1977. En sikker krafttilgang til alminnelig forsyning i Trondheim må etter vårt syn få prioritet foran Smelteverkets behov.

Ut over dette har TEV ingen merknad til søknaden.»

På forespørsel opplyser E-verket at det i punkt 3 nevnte kraftkvantum fra 1. juli 1980 utgjør 480 GWh og fra 1. juli 1982 blir 540 GWh. Med den utvikling som kraftforsyningen i vårt land har fått i de siste år og med den mulighet for underskudd av kraft som foreligger må det være riktig at bystyret i forbindelse med uttalelsen til konsesjon tilkjennegir sine betenkeligheter som fremkommer i E-verkets uttalelser.

Vi tilrår styret å fremme slik innstilling:

Bystyret tilrår at konsesjon på kraftleiekontrakt fra Statskraftverkene til Ila og Lilleby Smelteverker blir gitt på de vilkår som er satt i Trondheim Elektrisitetsverks brev av 14. november 1977.»

4.3. Sør-Trøndelag fylkeskommune har i brev av 8. desember 1977 til fylkesmannen meddelt:

«Det vises til fylkesmannens ekspedisjon av 21. og 27. oktober 1977 vedrørende ovennevnte sak.

Søknaden er forelagt Sør-Trøndelag Kraftselskap med anmodning om å gi en uttalelse om saken.

Plan- og utbyggingsavdelingen viser til vedlagte brev fra Kraftselskapet datert 10. november 1977, og en har for øvrig ingen merknader til at søknaden blir imøtekommet.»

4.4. Sør-Trøndelag Kraftselskaps brev av 10. november 1977 til fylkeskommunen lyder:

«Vi viser til Deres ekspedisjon av 7. ds. Vi har ingen merknader til konsesjonssøknaden på kraftleie. De endringer i kontraktsforslaget som Ila og Lilleby Smelteverker foreslår når det gjelder alternative leveringssteder medfører endringer i bruken av Sentralnettet mellom Strinda og Trollheim. Vi går ut fra at dette forhold blir ordnet av kontraktspartnerne overensstemmende med Samkjøringens regler for Sentralnettet.»

4.5. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i påtegning til NVE av 6. april 1978 meddelt:

«Det vises til direktoratets brev hit 19. oktober 1977, jnr. 4767 E-77.

Vedlagt oversendes innhentede uttalelser fra Sør-Trøndelag fylkeskommune v/plan og utbyggingsavdelingen, Sør-Trøndelag Kraftse'skap, Hemne kommunestyre og Trondheim bystyre, herunder Trondheim Elektrisitetsverk.

Fylkesmannen viser til uttalelsene og har ingen merknad til at den omsøkte konsesjon gis. En viser til de forbehold Trondheim Elektrisitetsverk har tatt og som bystyret har sluttet seg til.»

4.6. Direktoratet for statskraftverkene har i ekspedisjon av 8. desember 1977 til Elektrisitetsdirektoratet meddelt:

«Vi viser til Deres ekspedisjon av 19. oktober 1977 med søknad fra A/S Ila og Lilleby Smelteverker om konsesjon på 131 GWh fastkraft ifølge St. prp. nr. 165 for 1975—76.

Av søknaden fremgår det at bedriften ønsker en tilføyelse i kontraktutkastet slik at kraften kan tas ut i Trollheim og Strinda etter behov. Dette kan Statskraftverkene imøtekomme under forutsetning av at bedriften svarer ordinær overføringsavgift etter Sentralnettavtalen for avviket fra kontraktbundet uttak det enkelte år.

For øvrig vil vi bemerke at hovedstyret i møtet 28. november i år har anbefalt at Statskraftverkene inngår kontrakt med A/S Ila og Lilleby Smelteverker på levering av 40 GWh ikke-garantert kraft. Leveringsvilkårene blir som for de avtaler som ble inngått på basis av St. prp. nr. 165 for 1975—76.»

Til uttalelsene fra fylkesmannen og Trondheim kommune har:

4.7. Direktoratet for statskraftverkene i ekspedisjon av 3. august 1978 etter anmodning fra Elektrisitetsdirektoratet anført:

«Viser til stortingsbestemmelsene og kontrakt mellom NVE-Statskraftverkene og A/S Ila og Lilleby Smelteverker angående Smelteverkets konsesjonssøknad om kraftleie.

Til de forbehold som Trondheim Elektrisitetsverk har tatt og som bystyret har sluttet seg til, kan følgende bemerkes:

Til pkt. 1: En økning av fastkraftleveransen til A/S Ila og Lilleby Smelteverker vil ikke ha noen nevneverdig innvirkning på den disponible transformatorkapasitet da denne er rikelig stor nok.

Til pkt. 2: NVE kan ikke binde seg til en avtale om separat forsyning til Smelteverket. Separat drift ville i tilfelle svekke leveringssikkerheten til Trondheim.

Når det gjelder den påståtte flimmervirkning fra ovnsdriften, så har Aura-verkene ikke hatt noen problemer med flimring og har heller ikke mottatt noen klager over det påståtte forhold.

Til pkt. 3: A/S Ila og Lilleby Smelteverker er blitt tildelt 131 GWh/år industrikraft uavhengig av Trondheim Elektrisitetsverks statskrafttildeling.

Økningen i Smelteverkets fastkraftkvantum skjer etter en sentral energi- og industripolitisk vurdering som er bestemt av Stortinget.

Tildelingen reduserer riktignok det samlede fastkraftkvantum som kan leveres til alminnelig forsyning, men reduksjon skjer på bekostning av alle statskraftavtakere og ikke TEV alene.

Virkningen for TEV blir derfor moderat.

Alt i alt mener vi at Trondheim Elektrisitetsverks krav dels beror på misoppfatning og dels er lite rimelige, og at de ikke bør godtas som vilkår for at konsesjon gis.»

Til uttalelsen av 3. august 1978 fra Direktoratet for statskraftverkene har:

4.8. Trondheim kommunestyre i møte 25. januar 1979 etter anmodning gjort slikt vedtak:

«Trondheim bystyre viser til Trondheim elektrisitetsverks brev av 17. november 1978 og presiserer på nytt at inngåelse av kraftleiekontrakten fra statskraftverkenes side til kraftkrevende industri ikke må føre til at Trondheim E-verk som har ansvaret for elforsyningen i sitt distrikt ikke får tildelt den nødvendige kraft som sikrer en stabil tilførsel av kraft til sine abonnenter.»

4.9. Trondheim Elektrisitetsverks brev av 17. november 1978 som det er vist til lyder:

«Vi viser til ekspedisjon av 7. september 1978 fra Teknisk avdeling der vi blir bedt om kommentar til Statskraftverkenes merknader gitt i brev av 19. april 1978 til Elektrisitetsdirektoratet. Dette på bakgrunn av bystyrets vedtak i sak B. nr. 53/1978. Kfr. for øvrig vårt brev av 14. november 1977 til Teknisk avdeling.

1. Transformatorkapasitet.
Siden saken sist var forelagt TEV i november 1977, har Statskraftverkene satt i drift en ny stor transformator på 160 MVA til forsyning av Trondheim.
Dette svarer til en kapasitetsøkning på hele 40 pst.
Transformatorreserven for Trondheim vil derfor nå være tilfredsstillende også om A/S Ila og Lilleby Smelteverker får den kraft søknaden gjelder.

2. Flimmervirkning.
Statskraftverkene hevder at separat forsyning av Smelteverket vil svekke leveringssikkerheten til Trondheim. Statskraftverkene har foruten de store transformatorene også en 27 MVA transformator i Strinda transformatorstasjon. Denne transformatoren synes i perioder å kunne dekke Smelteverkets uttak. Det ligger derfor ingen momentanreserve for Trondheim i denne transformatoren. Oppdelt drift som fra TEV's synspunkt er ønskelig, vil således ikke svekke sikkerheten for Trondheim. Derimot ligger det god reserve i den øvrige transformatorkapasiteten. Derfor vil en samdrift sannsynligvis være ønskelig sett fra Smelteverkets side for på denne måten å kunne dra nytte av stasjonens øvrige reserve. Ulemper med flimmervirkning er til stede når lasten fra lysbueovnene er stor i høve til innkoplet transformatorkapasitet og dessuten når hovednettet har liten produksjonskapasitet i drift.
Dette kan oppstå i lettlastperiodene om sommeren samtidig som transformatorer er ute av drift p. g. a. revisjoner. Saken er drøtet med Statskraftverkene lokalt. Det er enighet om et nøye samarbeid ved opplegg av driftskoplingene i slike situasjoner. Med økt transformatorkapasitet som nevnt under punkt 1 kombinert med koplingsmulighetene i TEV's 60 kV-nett, skulle ulempene fra Smelteverkets drift kunne mestres. I tunglastperioder opptrer ikke problemet. Vi ser således på dette spørsmålet stort sett som avklaret.

3.
I Bystyrets vedtak er det tatt forbehold om at tildeling av kraft til Smelteverket ikke må redusere mulig tildeling av kraft til Trondheim etter TEV's søknad av 31. oktober 1977. Søknaden gjaldt tildeling av 480 GWh og 540 GWh statskraft for driftsårene 1980/81 og 1981/82. Vi har siden fått konsesjon på Ila varmekraftverk som ventes i drift i 1979. De nevnte årsbehov reduseres således til henholdsvis 280 og 340 GWh. I brev av 13. september d. å. melder Statskraftverkene at vår søknad bare er imøtekommet med tildelinger på 45 og 95 GWh.
Statskraftverkene innrømmer at tildeling av kraft til Smelteverket svekker krafttildelingen til alminnelig forsyning, men at reduksjonen skjer på bekostning av alle statskraftavtakerne og ikke bare Trondheim. Samme resonnement og argument kan brukes overfor lokalsamfunnet ved enhver krafttildeling til kraftkrevende industri. I sum blir dette store kvanta som vil svekke alminnelig forsyning tilsvarende.
Den aktuelle tildeling av kraft til Trondheim er nå fastlåst. Ansvaret for krafttilgangen i Trondheim ligger ikke på Statskraftverkene, men i sin helhet på konsesjonæren, Trondheim Elektrisitetsverk.
Vi kan derfor ut fra vårt forsyningsansvar bare beklage den linje myndighetene følger ved disponering av de kraftkvanta som forvaltes av Statskraftverkene.»

Søknaden har dessuten vær forelagt:

4.10. Elektrisitetsavdelingen i Elektrisitetsdirektoratet som i notat av 7. november 1977 har avgitt slik konklusjon:

«EE viser til St. prp. nr. 165 for 1975—76 om kraftleiekontrakter til kraftkrevende industri og til proposisjonens underliggende dokumenter. A/S Ila og Lilleby er her ført opp med 131 GWh fastkraft levert fra Statskraftverkene.
EE vil imidlertid peke på at kraftdekningsmessig vil denne tildeling av fastkraft i et område som fra før av har en betydelig underdekning i sin fysiske kraftbalanse, måtte dekkes ved overføring over relativt store avstander og med de dermed forbundne tap. Den senere tids utvikling i det alminnelige forbruk i landet peker mot en underdekning i kraftbalansen allerede tidlig i 80-årene dersom det klarlagte byggeprogram legges til grunn. Nye fastkrafttildelinger til industrien som i dette tilfelle Stortinget allerede har godkjent, må derfor dekkes opp med øket kraftutbygging eller sterkere satsing på energiøkonomisering.
For øvrig har EE intet å bemerke til en eventuell innvilgning av A/S Ila og Lilleby Smelteverkers kraftleiesøknad av 22. september 1977.»

5. *NVE's uttalelse.*
Søknad av 22. september 1977 fra A/S Ila og Lilleby Smelteverker gjelder leie av ytterligere inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft

fra Statskraftverkene til drift av selskapets smelteverker i Trondheim og Hemne kommuner i henhold til inngått tilleggskontrakt.

I dette kvantum på 131 GWh er inkludert 25 MWh som opprinnelig ble levert av Sør-Trøndelag Kraftselskap i forbindelse med Svartelva kraftstasjon. Kraften som nå blir levert av Statskraftverkene har vært tatt ut fast siden Svartelva kraftstasjon kom i drift.

I kraftkvantumet er dessuten innkludert 40 GWh som hittil har vært levert som ikkegarantert kraft, jfr. konsesjon av 10. september 1979. Kraften søkes nå konvertert til fastkraft.

Av de 131 GWh er 50 GWh/år forutsatt levert fra 1. juli 1977 eller når ny ovn i Lilleby Smelteverk i Trondheim er driftsklar. I søknaden er opplyst at de 50 GWh står i forbindelse med varmegjenvinning i forbindelse med røkrensingen ved smelteverket.

Fra 1. januar 1979 er fastkraftkvantumet til Lilleby Smelteverk i Trondheim forutsatt økt med ytterligere 16 GW/år. Dette kraftkvantum skal dekke øket kraftbehov som følge av pålagte miljøverntiltak, jfr. tilleggskontraktene § 13 ad § 1 pkt. 1.

De inntil 131 GWh pr. år eller 18 MW vil komme i tillegg til tidligere konsedert fastkraft på i alt 60 MW/360 GWh pr. år i henhold til konsesjoner av 26. april 1968 og 10. september 1970. Konsesjonen av 26. april 1968 på leie av 40 MW/200 GWh pr. år fra Sør-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av Holla Smelteverk er tidsbegrenset til 10. november 2007. Mens konsesjonen av 10. september 1970 på leie av 20 MW/160 GWh pr. år fastkraft og 5 MW/40 GWh pr. år ikkegarantert kraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk og Holla Smelteverk er tidsbegrenset til 31. desember 2003. Konsesjonen av 26. april 1968 har vilkår om veger, bruer og kaier, jfr. vilkårenes post 7. Begge konsesjoner har vilkår om at selskapets styre til enhver tid bare skal bestå av norske statsborgere. For øvrig er konsesjonene gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgiftene er betalt til og med for året 1977. For 1977 var de kr. 19 523 for 1968-konsesjonen og kr. 44 855 for 1970-konsesjonen.

På bakgrunn av St. prp. nr. 165 for 1975—76 og de foreliggende uttalelser vil NVE anbefale at A/S Ila og Lilleby Smelteverker gis tillatelse til åleie ytterligere inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av selskapets smelteverker i Trondheim og Hemne kommuner i henhold til den inngåtte tilleggskontrakt.

Konsesjonen foreslås gitt med samme utløpstid som tilleggskontrakten, nemlig til 31. desember 1995.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med tilsvarende vilkår som konsesjonen av 10. september 1970, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med den praksis som nå følges.

Det vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 23. februar 1979 avgitt følgende uttalelse:

«3. *Kraftleiekontrakten (tillegg).*

Ifølge denne skal Statskraftverkene være forpliktet til for hvert driftsår å stille til disposisjon følgende kraftmengder angitt i MW (momentanverdi) og MWh:

Fastkraft til Holla fra 1.7.76	Fastkraft til Lilleby fra 1.7.77	Fastkraft til Lilleby fra 1.1.79
65 GWh 8,9 MW	ytterligere 50 GWh 6,9 MW	ytterligere 16 GWh 2,2 MW

De 65 GWh/år fra 1. juli 1976 er konvertering av overbruk på 25 pst. av 160 GWh/år i henhold til kontrakt av 17, februar 1969, jfr. konsesjon av 10. september 1970, og Statskraftverkenes forpliktelse til å levere 25 GWh/år til avløsning av A/S Ila og Lilleby Smelteverkers kontrakt med Sør-Trøndelag Kraftselskap om samme kraftkvantum fra Svartelva kraftverk, jfr. tilleggskontraktens § 13. Prisen skal være 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) +16 pst. for levering Strinda. 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + 12 pst. for levering Trollheim. Basisprisen reguleres hvert år i takt med engrospris indeksen. Justeringen skal dog ikke for noe år føre til et pristillegg på mer enn 5 pst., jfr. tilleggskontraktens § 4. A/S Ila og Lilleby Smelteverker skal med visse unntak være forpliktet til fra de angitte tidspunkter eller så snart partenes anlegg gjør gjennomføring av kontrakten teknisk mulig, å betale for de respektive energikvantum selv om det i vedkommende driftsår ikke er tatt ut så meget.

Uttak av overforbruk skal bare kunne skje

etter forhåndsavtale og skal betales etter en spesielt avtalt pris på tilfeldig kraft.

Kraften skal leveres ved Strinda transformatorstasjon og Trollheim kraftstasjon som trefaset vekselstrøm og med en nominell spenning på 66 kV henholdsvis 132 kV.

Målingen skal foregå i Strinda transformatorstasjon ved 66 kV nominell spenning, hvor Statskraftverkene setter opp kWh-måler for registrering av den midlere effekt over 1 time. Inntil videre skal uttak til Holla Smelteverk måles i bedriftens stasjon i Hemne, jfr. tilleggskontraktens § 13 ad. § 3 pkt. 1.

Tilleggskontrakten skal gjelde til 31. desember 1995, dog ikke utover konsesjonstiden.

For øvrig kan vises til selve tilleggskontrakten som vedligger.

3. *NVE's uttalelse.*

Søknaden av 22. september 1977 fra A/S Ila og Lilleby Smelteverker gjelder leie av ytterligere inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av selskapets smelteverker i Trondheim og Hemne kommuner i henhold til inngått tilleggskontrakt.

I dette kvantum på 131 GWh er inkludert 25 GWh som opprinnelig ble levert av Sør-Trøndelag Kraftselskap i forbindelse med Svartelva kraftstasjon. Kraften som nå blir levert av Statskraftverkene har vært tatt ut fast siden Svartelva kraftstasjon kom i drift.

I kraftkvantumet er dessuten inkludert 40 GWh som hittil har vært levert som ikkegarantert kraft, jfr. konsesjon av 10. september 1979. Kraften søkes nå konvertert til fastkraft.

Av de 131 GWh er 50 GWh/år forutsatt levert fra 1. juli 1977 eller når ny ovn i Lilleby Smelteverker i Trondheim er driftsklar. I søknaden er opplyst at de 50 GWh står i forbindelse med varmegjenvinning i forbindelse med røkrensingen ved smelteverket.

Fra 1. januar 1979 er fastkraftkvantumet til Lilleby Smelteverk i Trondheim forutsatt økt med ytterligere 16 GWh/år. Dette kraftkvantum skal dekke øket kraftbehov som følge av pålagt miljøverntiltak, jfr. tilleggskontraktene § 13 ad. § 1 pkt. 1.

De inntil 131 GWh pr. år eller 18 MW vil komme i tillegg til tidligere konsedert fastkraft på i alt 60 MW/360 GWh pr. år i henhold til konsesjoner av 26. april 1968 og 10. september 1970. Konsesjonen av 26. april 1968 på leie av 40 MW/200 GWh pr. år fra Sør-Trøndelag Elektrisitetsverk til drift av Holla Smelteverk er tidsbegrenset til 10. november 2007. Mens konsesjonen av 10. september 1970 på leie av 20 MW/160 GWh pr. år fastkraft og 5 MW/40 GWh pr. år ikkegarantert kraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk og Holla Smelteverk er tidsbegrenset til 31. desember 2003. Konsesjonen av 26. april 1968 har vilkår om veger, bruer og kaier, jfr. vilkårenes post 7. Begge konsesjoner har vilkår om at selskapets styre til enhver tid bare skal bestå av norske statsborgere. For øvrig er konsesjonene gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgiftene er betalt til og med for året 1977. For 1977 var de kr. 19 523 for 1968-konsesjonen og kr. 44 855 for 1970-konsesjonen.

På bakgrunn av St. prp. nr. 165 for 1975—76 og de foreliggende uttalelser vil NVE anbefale at A/S Ila og Lilleby Smelteverker gis tilaltelse til å leie ytterligere inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av selskapets smelteverker i Trondheim og Hemne kommuner i henhold til den inngåtte tilleggskontrakt.

Konsesjonen foreslås gitt med samme utløpstid som tilleggskontrakten, nemlig til 31. desember 1995.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med tilsvarende vilkår som konsesjonen av 10. september 1970, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med den praksis som nå følges.

Det vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Industridepartementet har ved brev av 29. mars 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til brev av 6. mars 1979.

A/S Ila og Lillebys søknad av 22. september 1977 gjelder leie av ytterligere inntil 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av selskapets smelteverker i Trondheim og Hemne kommuner i henhold til inngått tilleggskontrakt.

Av de 131 GWh/år gjelder 65 GWh/år konvertering av ikke-garantert kraft til fastkraft. 50 GWh/år vil dekke øket forbruk i forbindelse med at en gammel ovn erstattes med en ny og større.

Denne ovnen ble satt i drift primo 1978.

På bakgrunn av St. prp. nr. 165 (1975—76) hvor tildeling av 131 GWh/år fastkraft er foreslått vil Industridepartementet anbefale at selskapets søknad om konsesjon imøtekommes.»

Departementet skal bemerke

A/S Ila og Lilleby Smelteverker har ved kgl. res. av 26. april 1968 fått konsesjon på

leie av inntil 40 MW/200 GWh pr. år fra Sør-Trøndelag Kraftselskap til drift av Holla Smelteverk.

Selskapet har ved kgl. res. av 10. september 1970 dessuten fått konsesjon på leie av inntil 20 MW/160 GWh pr. år garantert kraft og inntil 5 MW/40 GWh pr. år ikke-garantert kraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby og Holla Smelteverker.

Stortinget samtykket 9. januar 1978 i at det ble inngått kontrakt om ytterligere kraftleveranse fra Statskraftverkene i samsvar med St. prp. nr. 165 (1975—76), jfr. Innst. S. nr. 416 s. å. om kraftleiekontrakter til kraftkrevende industri. På dette grunnlag er det inngått kontrakt mellom Stastkraftverkene og A/S Ila og Lilleby Smelteverker, datert 31. januar 1978, om levering av 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk i Trondheim og Holla Smelteverk i Hemne. Prisen skal være 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + 16 pst. for levering Strinda. 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + 12 pst. for levering Trollheim. Basisprisen reguleres hvert år pr. 1. januar. Kontrakten gjelder fram til 31. desember 1995, dog ikke ut over konsesjonstiden.

Ved brev av 22. september 1977 har selskapet søkt om konsesjon på leie av ytterligere i alt 18 MW/131 GWh pr. år fastkraft fra Statskraftverkene til drift av Lilleby Smelteverk og Holla Smelteverk.

Av de 131 GWh er 25 GWh kraft som opprinnelig ble levert fra Sør-Trøndelag kraftselskap. Denne leveranse er overtatt av Statskraftverkene og har løpt siden Svartelva kraftstasjon kom i drift.

I kraftkvantumet er det dessuten inkludert 40 GWh som hittil har vært levert som ikkegarantert kraft, jfr. konsesjon av 10. september 1970. Denne kraften er tatt ut siden 1957.

50 GWh av den kraft det er søkt om konsesjon for er forutsatt levert fra 1. juli 1977 eller når ny ovn i Lilleby Smelteverk i Trondheim er driftsklar. Disse 50 GWh står i forbindelse med varmegjenvinning i forbindelse med røkrensingen ved smelteverket.

Fra 1. januar 1979 er fastkraftkvantumet til Lilleby Smelteverk i Trondheim forutsatt økt med ytterligere 16 GWh/år. Dette kraftkvantum skal dekke økt kraftbehov som følge av pålagte miljøverntiltak.

Den kraft det nå er søkt om og som kommer i tillegg til 60 MW/360 GWh, som er nevnt tidligere, er i det alt vesentlige kraftmengder som er tatt ut over lengre tid, men som først nå kommer inn i ordnede forhold.

Kraftleveransen er i samsvar med samtykke fra Stortinget og er tatt med i NVE's kraftbalanseprognoser.

Departementet vil foreslå at bedriften gis konsesjon på leie av ytterligere 18 MW/131 GWh pr. år med samme utløpstid som tilleggskontrakten, nemlig til 31. desember 1995.

Konsesjonen foreslås gitt med tilsvarende vilkår som konsesjonen av 10. september 1970, herunder vilkår om helt norsk styre og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse forutsettes sløyfet i samsvar med den praksis som nå følges.

Departementet vil i tilslutning til NVE anbefale at A/S Ila og Lilleby Smelteverker gis konsesjon på følgende vilkår:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleiekontrakten med Statskraftverkene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 31. desember 1995.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen

på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan Industridepartementet for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fastsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis A/S Ila og Lilleby Smelteverker konsesjon på leie av 18 MW/131 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. mai 1979.

17. Altavassdraget.

(Samtykke til statsregulering.)

Kongelig resolusjon 15. juni 1979.

Tilrådingen er i samsvar med stortingets vedtak.

Stortinget har i møte den 30. november 1978 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i statsregulering for utbygging av Savtso Kraftverk i Altaelva og i fastsettelse av reguleringsbestemmelse for reguleringen i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 10. mars 1978 og industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra industrikomitéen i Innst. S. nr. 43 for 1978—79. Denne bygget på departementets tilråding i St. prp. nr. 107 for 1977—78, men fravek proposisjonen når det gjaldt utkastet til reguleringsbestemmelser på følgende punkter:

1. Konsesjonsavgiften til kommuner er hevet til kr. 8,50 pr. nat.hk. I St. prp. nr. 107 for 1977—78 var avgiftene foreslått satt til kr. 8,00 pr. nat.hk. til kommunene.
2. Post 7 får et nytt 3. ledd der det pålegges utbyggeren å bygge bro over Altaelva ved Tølleflandet så snart som mulig og i samråd med Alta kommune.
3. Næringsfondet til Alta kommune er hevet til 6 mill. kroner og næringsfondet til Kautokeino kommune til 4 mill. kroner. I St. prp. nr. 107 var næringsfondene til Alta- og Kautokeino kommune foreslått til henholdsvis 3 mill. kroner og 2 mill. kroner.
4. Post 9 II får et tillegg slik at forbygginger og endringer i Altaelvas naturlige leie nedenfor utløpet av kraftstasjonen ikke må gjennomføres uten at de er forelagt Alta kommune foruten Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
5. Reindriftsfondet heves til kr. 30 000. I St. prp. nr. 107 var fondet foreslått fastsatt til kr. 20 000.

Etter at de av Stortinget vedtatte endringer er innarbeidet, samt en ny post 22 som omtales senere, får reguleringsbestemmelsene følgende ordlyd:

«1.

Reguleringsbestemmelsene gjelder i ubegrenset tid, men kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

2.

For den øking av vasskraften som innvinnes ved reguleringene og overføringene skal det betales følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 1,50 pr. nat.-hk.

Til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 8,50 pr. nat-hk.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringene og overføringene antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinene utnyttes på en slik måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig.

Hva som i hvert enkelt tilfelle skal anses som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 19 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av departementet.

4.

Reguleringsanleggenes eier skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale,

selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg til sammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Departementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Departementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av departementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på regulantens bekostning. Veger, bruer og kaier som anleggenes eier bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

Ferdselsveger og turistruter som er i bruk må omlegges dersom de demmes ned eller skades på annen måte.

Utbyggeren plikter så snart som mulig å bygge bro over Altaelva ved Tølleflandet i samråd med Alta kommune.

8.

Anleggenes eier plikter å innbetale til Alta kommune kr. 6 000 000 og til Kautokeino kommune kr. 3 000 000 som avsettes til et næringsfond for kommunen.

Fondet anvendes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for næringsfondet skal være undergitt godkjennelse av vedkommende departement.

9.

I.

Reguleringsanleggenes eier plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Det skal tas særlige hensyn for å forebygge skader på laksens gyte-, oppvekst- og fiskeplasser i Altaelva som følge av tilslamming og annen forurensing av vassdraget.

II.

Forbygginger og endringer i Altaelvas naturlige leie nedenfor utløpet av Savtso kraftverk må ikke gjennomføres uten etter samråd med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Alta kommune.

III.

Etter bestemmelse av Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger, kan utbyggeren pålegges følgende tiltak for å motvirke eller redusere skader på viltet og fisket:

1. Utsetting av yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes. Utsetting av laks i Altaelva skal være av elvas egen stamme.
2. Bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser, herunder også langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene. Undersøkelsene kan settes i gang fra det tidspunkt konsesjon er gitt.
3. Bekoste bygging og drift av stamfisk- og settefiskanlegg for laks ved Altavassdraget.

4. Bekoste utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden og fastsette innskrenkninger av den alminnelige ferdsel på anleggsveiene etter at utbyggingen er fullført.
5. Bekoste anordning av sperregitter foran utløpet av kraftstasjonen.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av disse og andre vilkår og pålegg gitt med hjemmel i vilkårene dekkes av utbyggeren.

IV.

Dersom det som følge av utbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes reguleringsanleggenes eier utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt utgiftene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

10.

Anleggenes eier plikter å innbetale til lappefogden i Vest-Finnmark kr. 30 000 årlig til opphjelp av reindriften i de reinbeitedistrikter som blir berørt av reguleringen. Midlene disponeres av Lappefogden i samsvar med planer som han utarbeider i samråd med formennene for hvert av de berørte reinbeitedistrikter. Planene skal godkjennes av vedkommende departement.

Etter 10 år kan konsesjonsmyndighetene ta fastsettelsen av det årlige beløp opp til ny prøvelse.

11.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge anleggenes eier å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger. Tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge anleggenes eier å bekoste sikringsarbeidene eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt utbyggeren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. Gjenstående stubber skal være maksimalt 25 cm lange. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

13.

Reguleringsanleggenes eier er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

14.

Reguleringsanleggenes eier plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Reguleringsanleggenes eier skal stille inntil kr. 50 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

15.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Utbyggeren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter utbyggeren å planlegge, utføre og vedlike-

holde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Anleggenes eier, plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Utbyggeren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

16.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til anleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

17.

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

18.

De partier av isen på magasinene som mister sin bæreevne på grunn av reguleringene og overføringene skal markeres slik:

Så snart isen er farbar om høsten, innsirkles det svekkede parti med tau festet til påler som settes fast i isen med passende mellomrom. Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

Sikre løyper for skiløping skal anvises.

Ved Savtso kraftverk anordnes forbislippingsmuligheter for driftsvatnet fra Virdneja'vri.

19.

Vedkommende departement kan pålegge utbyggeren å bekoste undersøkelser angående eventuelle endrede isforhold i havnebassenget og i Altafjorden som følge av reguleringen. Dersom det viser seg å være nødvendig, skal utbyggeren bekoste tiltak for å hindre isulemper dersom utgiftene står i et rimelig forhold til det som vinnes. Omfanget av tiltakene fastsettes ved avtale mellom havnemyndighetene og Statskraftverkene. Oppnås ikke enighet, skal spørsmålet om tiltak avgjøres av skjønnet.

20.

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av departementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

21.

Reguleringsanleggenes eier tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp som følge av reguleringen og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensing for all bebyggelse i de berørte kommuner.

Reguleringsanleggenes eier tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste tiltak som skyldes forurensingsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.

Reguleringsanleggenes eier plikter å betale merkostnadene til ny, eventuelt endret vassforsyning som følge av utbyggingen. Vedkommende fylkesmann avgjør i mangel av minnelig overenskomst hvem som berøres og bidragets størrelse.

Reguleringsanleggenes eier tilpliktes helt eller delvis å bekoste overvåkingsundersøkelser i de berørte vassdrag. Vedkommende departement fastsetter størrelsen av kostnadene som skal belastes reguleringsanleggenes eier og skal godkjenne opplegget for undersøkelsen.

22.

Utbyggeren plikter å bekoste og bygge en 22 kV linje mellom Savtso Kraftstasjon og Masi. Linjetrasé og dimensjon skal etter nærmere undersøkelse fastlegges i samråd med Elektrisitetsdirektoratet.

23.

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at reguleringsanleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Reguleringsanleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anlegget som skjer i krigsøyemed.

24.

Reguleringsanleggenes eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Reguleringsanleggenes eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951 nr. 3, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

25.

Reguleringsanleggenes eier underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

26.

Reguleringsbestemmelsene skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Departementet kan bestemme at et utdrag av reguleringstillatelsen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.»

Stortingets vedtak om manøvreringsreglement fravek utkastet til manøvreringsreglement i proposisjonen på følgende punkter:

1. Reglementets pkt. 2,2 endres angående sikring av minstevannføring ved driftstans til at det ved kortere driftstans må sikres en vannføring nær opp til den aktuelle driftvannføring, maksimalt 30 m^3/sek. Ved driftsstans av lengre varighet skal en tilstrebe naturlig vannføring i elva.
2. Reglementets pkt. 2,7 om fastsetting av høyere tapping etter 15. desember dersom isforholdene viser at dette er forsvarlig, endres til at det er iskontoret i samråd med fiskerisakkyndig som oppnevnes av miljøverndepartementet som kan fastsette nevnte høyere tapping.

Etter at de endringene som er vedtatt av Stortinget er innarbeidet, får manøvreringsreglementet følgende ordlyd:

A. *Reguleringer.*

Magasin	Naturlig sommer-vasstand m o. h.	Reguleringsgrenser Øvre m o. h.	Reguleringsgrenser Nedre m o. h.	Senking m	Opp-demming m	Regu-leringshøyde m
Vird'nejav'ri						
Naturlig del	249,8	265,0	245,0	4,8	15,2	20,0
Kunstig del	155,0	265,0	200,0	—	65,0	65,0

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem (FMU5N10).

«1.

Vird'nejav'ridammen får både fast overløp og flomluker. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at de naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke forøkes.

Manøvreringen skal både sommer og vinter skje i samråd med en fiskerisakkyndig som oppnevnes av Miljøverndepartementet og med Iskontoret i vintertiden. Dersom hensynet til laksefisket eller isforholdene i vassdraget gjør det nødvendig, kan reguleringsanleggenes eier pålegges i kortere eller lengre perioder å begrense kjøringen til en vassføring som svarer til den naturlige avrenning fra nedslagsfeltet, innenfor en grense av 10 pst. nøyaktighet. Dersom ikke annet blir bestemt etter samråd med den oppnevnte fiskeirsakkyndige og en representant for Alta Laksefiskeri I/S, skal vassføringen i Alta i perioden etter at magasinet er fylt og fram til 1. september ikke avvike mere enn 10 pst. fra uregulert vassføring. Ved kortere driftsstans må det sikres en vassføring nær opp til den aktuelle driftsvassføring, maksimalt 30 m³/sek. Ved driftsstans av lengre varighet vil en tilstrebe naturlig vassføring i elva.

Fra 1. oktober er vasslippingen begrenset til en vassføring tilsvarende øvre kvartil vassføring beregnet for StengelsenVM. Dette er en vassføring som er jevnt fallende fra 85 m³/sek. nevnte dato til 30 m³/sek. 15. desember. Fra dette tidspunkt gjelder 30 m³/sek. som begrensning fram til 1. april da vassføringen igjen kan økes gradvis til 50 m³/sek. pr. 25. april og til full driftsvassføring fra 1. mai.

Øking av vassføringen i dette tidsrom utover toleransegrensen nevnt i 3. ledd unngås.

Vassføringene måles ved Kista VM.

Slipping skal foregå slik at stigning i magasinvasstand over 0,1 meter ikke inntrer, medmindre tilsiget overstiger samlet 30 m³/sek.

Iskontoret kan i samråd med fiskerisakkyndig oppnevnt av Miljøverndepartementet fastsette en høyere tapping etter 15. desember dersom isforholdene viser at det er forsvarlig.

For øvrig kan manøvreringen foregå etter kraftverkets behov.

3.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v. Protokollen oppbevares ved Savtso kraftstasjon.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Reglementet tas opp til ny vurdering etter en driftstid på 5 år.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Uttalelse av 26. februar 1979 fra Kautokeino kommune lyder:

«Vi viser til kommunestyrets vedtak i sak 108/78 om konsesjonsvilkår, og til konferanse mellom underdirektør Landmark Paulsen og ordføreren den 14. februar 1979.

Med henvisning til samtaler vil vi understreke følgende:

1. Det er svært viktig for kommunen at kravet om bru over elva i Masi blir imøtekommet. På østsiden av elva ligger i dag et aktivt gårdsbruk som i store deler av året har tungvinte driftsforhold, og som nå står foran utbygging av bruket. Videre er det betydelige jordarealer på østsiden av elva som kan nyttes om det blir bygd bru.

Vi minner om at befolkningen i Masi har levd under stor usikkerhet i flere år p. g. a. utbyggingsplanene. Brua vil gi bygda en stimulans som kan få aktiviteter og pågangsmot igang igjen.

2. Kravet om kraftlinjer fra kraftverket til Masi og til strømløse bygder vil løse tekniske og kapasitetsmessige problemer for forsyningen innen kommunen, og det vil skaffe elektrisk kraft til bygder der folk i dag lever og arbeider under svært tungvinte forhold.

   Vi viser til vedtak i styret for Kautokeino Kraftlag A/L i sak 5/79, som vedlegges.

3. Ved fordelingen av konsesjonskraften mellom Alta og Kautokeino kommuner må det tas hensyn til at Alta antakelig får de største skattemessige fordelene av kraftverket når det kommer i drift, og at Alta får nesten alle fordeler av næringsvirksomhet i forbindelse med anleggsarbeidene.

Vi går ut fra at det blir lagt vekt på disse momenter i departementets videre arbeid med saken.»

Fellesmøte ble holdt av Kautokeino A/L's styre og Nord-Troms Kraftlag A/S's arbeidsutvalg fredag 26. januar 1979 på Kautokeino Turisthotell.

Sak 5/79: *Kraftlinje Sautso—Masi—Suodnjo, 22 kV-linje i forbindelse med kraftutbygging i Kautokeino—Altavassdraget.*

Vedtak: Kautokeino Kraftlag A/L slutter seg til kravet fra Kautokeino kommune om at det ved en utbygging av Kautokeino/Altavassdraget må bygges 22 kV-linje til Masi.

Dette vil trygge kraftforsyning av Masi og Suosjavre-området. Begge disse områder ligger på «tampen» av en nærmere 200 km lang, dels sårbar, overføringslinje fra Nordreisa.

Denne linje vil gjøre det mulig å føre fram kraftledning fra Masi til Souluvuobme og boplasser for flyttsamer i nærheten.

Det samme gjelder kraftledning fra Sousjavre til Raggesloubbal til Øvre og Nedre Mollisjokk samt Jiesjavre. Til begge disse linjebygg foreligger det søknad om statsmidler.

I Jiesjavre er det fremmet prosjektplaner om industrielt innlandsfiske. En 22 kV-linje mellom Masi og det planlagte kraftverk vil også kunne trygge strømleveransen til anleggsvirksomheten.

Troms Kraftforsyning har i skriv av 24. november 1978 til Nord-Troms Kraftlag opplyst at det ikke kan regnes med å få økt statskraftkvoten etter 1. oktober 1980. I så fall kan det bli fare for underskott av kraft i forsyningsområdet fra 1981.

Utbygging av Kautokeino/Altavassdraget vil forårsake store inngrep og skadevirkninger i området. Det må da være et velbegrunnet krav å få tilført kraft ved bygging av denne linjen ved utbyggingen av Kautokeino/Altavassdraget.

En vil også peke på at en 22 kV-linje til Masi—Suodnjo vil avlaste bestående 66 kV-linje fra Nordreisa til Kautokeino som i dag er sterkt belastet.»

Uttalelse av 20. mars 1979 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, Elektrisitetsdirektoratet, lyder:

«Spørsmålet om bygging av en 22 kV linje Savtso—Masi har vært drøftet i et møte med Kautokeino Kraftlags formann A. Dahl og elverksjef Elvestad i et møte på fagsjef Rogneruds kontor ultimo januar måned d. å.

Det ble da framholdt at kommunen ville legge fram krav om at det ved utbygging av Kautokeino—Altavassdraget måtte bygges en 22 kV linje til Masi, og at en slik linje i tillegg til å trygge forsyningen til Masi og Suosjavreområdet, også ville gjøre det mulig å føre fram kraft til Suluvuobme og boplasser for flyttsamer i nærheten.

Kommunen uttaler i sitt brev av 26. februar 1979 til Olje- og energidepartementet at kravet om kraftlinjer til Masi og til «strømløse bygder» vil løse tekniske og kapasitetsmessige problemer for forsyningen innen kommunen, og det vil «skaffe elektrisk kraft» til bygder der folk i dag lever og arbeider under svært tungvinte forhold.

Til dette vil Elektrisitetsdirektoratet bemerke følgende:

Uttalelsen om strømløse bygder er vel litt av en overdrivelse, da det bare er noen fjellstuer og enkelte sommerboliger for flyttsamer som ikke er tilknyttet iedningsnettet i området. Fjellstuene har dertil strøm fra dieselaggregater, og det kan i den forbindelse nevnes at Suluvuobme Fjellstue høsten 1978 fikk statsstønad til anskaffelse av et nytt dieselaggregat på 34 kVA til fjellstuen og etpar abonnenter i nærheten.

Disse stedene har således allerede den elforsyning som man ut fra vanlig vurdering av de økonomiske forhold har funnet det hensiktsmessig å skaffe.

Det kan ellers nevnes at det foreligger søknad om statsstønad til bygging av en 22 kV linje fra Gargia Fjellstue til Suluvuobme til en kostnad av ca. 3 mill. kroner. Man har imidlertid ikke funnet å kunne prioritere et så kapitalkrevende anlegg med de stønadsmidler som har stått til disposisjon.

Det er i Kautokeino Kraftlags styrevedtak i sak nr. 5/79 nevnt at det også foreligger søknad om statsstønad til kraftledninger fra Suosjavre til Raggesluobbal, til øvre og nedre Mollisjok samt til Jiesjavre. Elektrisitetsdirektoratet vil bemerke at dette ikke er tilfelle, noen slik søknad er vi ikke kjent med foreligger i dag.

Departementets brev har vært forelagt for Vassdragsdirektoratet, som i brev av 7. mars 1979 til Elektrisitetsdirektoratet anfører at reguleringsbestemmelsene for Alta Kraftverk

nå er vedtatt av Stortinget, og at direktoratet ikke kan se at spørsmålet om linjebyggingen kan reises som krav til vilkår for regulering av Alta-vassdraget.

Det synes således ikke mulig å få denne linjen inn under konsesjonsvilkårene for Altautbyggingen, men Statskraftverkene opplyser at det vil bli stilt til disposisjon et uttak for en 22 kV linje fra kraftstasjonen i Sautso, og at Statskraftverkene muligens vil kunne forskottere en slik linje, dersom den endelige finansiering kan løses på annen måte.

Elektrisitetsdirektoratet er enig med kommunen i at en linje Sautso—Masi vil være av stor reservemessig betydning for trygging av kraftforsyningen i Masi og Suosjavreområdet og finner det forbausende at det ikke i tide har vært satt frem krav om en slik linje fra kommunens side, i forbindelse med spørsmål om konsesjon på utbygging av vassdraget. Linjen vil kunne avlaste bestående 66 kV linje fra Nordreisa til Kautokeino, og vil også kunne gi en nødforsyning av Kautokeino-området ved feil på eksisterende overføring. Den vil også gjøre det mulig å foreta revisjon av såvel 66 kV-linje som 66/22 kV transformatorstasjon i Kautokeino uten for lange utkoplinger.

Endelig vil den ved at det bygges en kortere avgrening kunne forsyne Suluvuobme og omliggende boplasser for flyttsamer og dermed gjøre dieselaggregater overflødige på dette stedet.

Alternativt vil en ved å bygge en linje fra Gargia Fjellstue i Alta til Masi, og knytte denne til Sautso Kraftverk over en tverrgående linje igså få en reserveforbindelse til de sørlige deler av Alta kommune, samtidig som et større anlegg som Televerket har i dette området og en del sommerboliger for flyttsamer kunne bli tilknyttet nettet, jfr. vedlagte kartskisse over området.

Alternativet 22 kV linje Sautso—Masi m. avgr. til Suluvuobme kan muligens gjennomføres hvis det kan skaffes midler til forskottering av byggekostnadene, slik at de eventuelle statsstønadsmidler som trengs kan bli fordelt over flere år.

Ved valg av det andre alternativet bør også Televerket og Alta kraftlag kunne delta i finansieringen, men muligheten for dette må i tilfelle avklares nærmere.

Elektrisitetsdirektoratet vil konkludere med at det bør utarbeides alternative planer med kostnadsoverslag for disse prosjektene, og da en ikke kan regne med å få anleggene eller deler av disse bygget av Statskraftverkene i henhold til konsesjonsvilkårene for Altautbyggingen, vil en mulig finansiering av prosjektet være avhengig av hvorvidt Statskraftverkene kan forskottere utbyggingen, inntil statsstønad og tilskott fra de interesserte parter kan skaffes.»

Departementet skal bemerke:

Som nevnt ble saken vedrørende statsregulering av Alta behandlet av Stortinget den 30. november f. å. Grunnen til at saken ikke er lagt fram for behandling i statsråd før nå er at det i statsbudsjettet for 1979 ikke er tatt med noen bevilgning til Altaprosjektet, fordi utbyggingen ikke var vedtatt av Stortinget da budsjettet ble behandlet. I Budsjettinnst. S. nr. 8 for 1978—79 var det imidlertid forutsatt at departementet kom tilbake til Stortinget med forslag om nødvendig bevilgning dersom Altautbyggingen ble vedtatt.

Når saken er vedtatt ved kongelig resolusjon, forfaller kommunenes rett til å få utbetalt næringsfond. Disse beløp ville imidlertid ikke være disponible til utebtaling før bevilgningen var godkjent av Stortinget. Bevilgningen ble vedtatt av Stortinget i møte 6. juni 1979.

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement i samsvar med det ovennevnte for regulering av Vird'nejav'ri og utbygging av Savtso kraftverk. I og med fastsettelsen av reguleringsbestemmelsene gis det også nødvendig tillatelse i henhold til lov av 26. juni 1970 om vern mot vannforurensning § 4 og § 10, første ledd.

Søknaden om regulering og overføring av Iesjavri og Joatkajavrit med Tverrelva er avslått.

Olje- og energidepartementet vil i forbindelse med «Verneplan II for vassdrag» foreslå at vassdragene Iesjavri og Iesjokka, Joatkajavrit og Joatkajokka og tilløpselvene Gålgutjokka og Fallejokka til Tverrelva vedtas fredet.

Industrikomitéen har bedt Regjeringen fremme forslag for Stortinget om varig vern av vassdragene Skaidi og Kvænangen. Olje- og energidepartemente tvil også fremme forslag om fredning av disse to vassdragene i forbindelse med «Verneplan II for vassdrag».

Industrikomitéen har forutsatt at den foreslåtte utbygging er den endelige på denne del av Finnmarksvidda.

Det antas at det her menes Finnmarksvidda omkring Alta—Kautokeinovassdraget med sidevassdrag.

K o m i t é e n mener på bakgrunn av de synspunkter som er fremkommet angående trasévalg for anleggsveien til anleggsområdet at en veitrasé langs Tverrelva til Stuorajotkajavri, langs vannets vestside til Joatkajokka bør velges. Videre vil komitéen for å under-

streke betydningen av at anleggsveien blir lagt på en slik måte at den blir til minst mulig hinder spesielt for reindriften, støtte kravet om at anleggsveien blir stengt for alminnelig ferdsel.

Industrikomitéen har understreket betydningen av at man følger utviklingen av isforholdene i Alta-elva, og at dette skjer i nært samarbeid mellom de berørte parter, og slik at manøvreringsreglementet endres dersom forholdene skulle tilsi dette.

Likeledes påregner komitéen at utviklingen i grunnvannstanden følges nøye med fortsatte målinger.

Industrikomitéen har pekt på at når det gjelder spørsmål om forbygginger og andre endringer i elveløpet, bør dette skje i nært samarbeid med berørte parter, m. a. Alta Laksefiskeri I/S, Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og Miljøverndepartementet.

Komitéen har ikke funnet å kunne imøtekomme et krav fra Alta kommune om at reguleringsavgiftene eller deler av denne skal forfalle allerede ved igangsettelsen av anleggsarbeidene. I stedet har komitéen bedt departementet om å finne frem til en rimelig forskutteringsordning for de årlige avgiftene. Dette spørsmålet vil bli tatt opp med kommunene.

I forbindelse med post 11 i reguleringsbestemmelsene har komitéen vist til hovedstyrets anførsel om at det til tross for en hensynsfull kjøring av kraftverket ikke kan utelukkes at økt isproduksjon kan medføre erosjon som vil kreve tiltak. Det er etter komitéens mening viktig at tiltak av denne karakter utføres så raskt som mulig, og at det straks settes i gang arbeid med planlegging for nødvendig forbygging av vassdraget. Komitéen forutsetter at de pålegg om eventuelt sikringstiltak som blir gitt blir utført snarest og kan ikke se at det er grunnlag for frykt for at nødvendige arbeider ikke blir foretatt p. g. a. tvist om fordelingen av utgiftene.

Industrikomitéen har vurdert en rekke krav både fra Alta kommune og Kautokeino kommune vedrørende samtykke til utbyggingen, men har ikke funnet å kunne endre departementets innstilling på disse punkter.

Følgende forslag, fremsatt på vegne av representantene Per A. Utsi, Thor Listau, Valter Gabrielsen, Odd Einar Dørum, Erland Asdahl og Hans Olav Tungesvik ble besluttet oversendt Regjeringen:

«Regjeringa vert beden om å ta med i utbyggingsplanane for Altavassdraget at det vert bygt bru over elva i Masi.»

Spørsmålet om bro over elva i Masi vil departementet ta opp til vurdering etter at de berørte interessene har fått anledning til å uttale seg.

Kautokeino kommune har i brev av 26. februar 1979 for første gang under behandlingen av denne utbyggingssaken, satt frem krav om konsesjonsvilkår på 3 punkter. Brevet med utdrag av møteprotokoll fra fellesmøte mellom Kautokeino kraftlag A/L og Nord-Troms Kraftlag A/S er inntatt foran. Brevets punkt 1 angående kravet om bro over elva ved Masi er kommentert ovenfor. Brevets punkt 2 angående frav om kraftlinjer er fra departementet oversendt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen til uttalelse. Elektrisitetsdirektoratets uttalelse 20. mars 1979 er inntatt foran.

En 22 kV kraftlinje fra Savtso til Masi som kommunens krav omfatter, vil avlaste bestående 66 k Vlinje fra Nordreisa til Kautokeino som i dag er den eneste forsyningslinjen til Kautokeino-området. Linjen kommunen krever, vil kunne gi en nødforsyning ved feil og ved revisjoner på den eksisterende overføringslinjen slik at strømutkobling unngås. Linjen vil også gjøre det mulig å forsyne Suluvuobme fjellstue og omliggende boplasser for flyttsamer med elektrisk strøm.

Et alternativ er å bygge en 22 kV linje fra Gargia fjellstue til Masi med en tverrforbindelse til Savtso kraftverk. Denne linjen vil medføre de samme fordelene som linjen Savtso—Masi og i tillegg gi en reserveforbindelse til sørlige deler av Alta kommune. Et større anlegg for Televerket og en del sommerboliger vil kunne knyttes til nettet.

Tatt i betraktning de spesielle forhold som råder i Kautokeino kommune med ekstreme klimaforhold hvor man er avhengig av en lang og sårbar forsyningslinje, finner departementet i likhet med Elektrisitetsdirektoratet Kautokeino kommunes krav om en kraftlinje fra Savtso kraftstasjon til Masi rimelig som et tiltak for å trygge krafttilførselen til kommunen med en ytterligere tilførselslinje. Etter beregninger foretatt av Elektrisitetsdirektoratet vil linjen koste anslagsvis 6—7 mill. kroner avhengig av trasévalget.

Departementet foreslår at utbyggeren pålegges å bekoste og bygge en 22 kV kraftlinje som forbinder Masi med Savtso kraftstasjon. Linjetrasé og dimensjon må fastlegges i samråd med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen etter at det er foretatt nærmere undersøkelser. Forslag til bestemmelse om linjebyggingen er tatt med som post 22 i reguleringsbestemmelsene.

Fordeling av konsesjonskraften mellom Alta og Kautokeino kommuner som er om-

handlet i Kautokeino kommunes brev som punkt 3, vil bli foretatt etter de vanlige retningslinjer for slik fordeling der bl. a. de hensyn som er påpekt av kommunen er med i vurderingen.

Olje- og energidepartementet forutsetter forøvrig at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer, herunder de endringer av manøvreringsreglementet som slik planendringer måtte betinge.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 fastsettes reguleringsbestemmelser for statsregulering i forbindelse med utbygging av Savsto kraftverk, i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 15. juni 1979.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast som gjeldende inntil videre.

18. L/L Tussa Kraft.

(Regulering av Åmelavassdraget m. v. (Kongelig resolusjon 16. juni 1972.) Planendring.)

Olje- og energidepartementets samtykke 15 .juni 1979.

«Departementet gir med dette tillatelse til den omsøkte planendringen i forbindelse med konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 16. juni 1972.

Planen går ut på å senke Løysingvatn N permanent fra kote 683,4 til kote 680,5, dvs. 2,9 m. Vannet reguleres så ved senking fra kote 680,5 til kote 679,1, dvs. 1,4 m. Det forutsettes sprengt en kanal mellom de to Løysingvatnene. Avløpet fra disse vil bli overført til Storlivatn ved en tunnel fra Løysingvatn N. Ifølge planen blir reguleringen av Løysingvatn S. uforandret i forhold til tidligere, men den nederste del av magasinet — ca. 1 m — blir holdt som reservemagasin for å sikre grunneierne langs Storheimselva en viss minstevassføring.

Tillatelsen, som er i samsvar med innstilling av 21. november 1978 fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, begrunnes med at utbyggingen vil bli ca. 2 mill. kroner rimeligere enn etter gjeldende tillatelse og at en oppnår en bedre konsentrasjon av de tekniske inngrep. Det antas at planendringen samlet vil lede til mindre inngrep i naturen.

Når det gjelder forslaget fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (støttet av Miljøverndepartementet) om årlig tilskudd til fiske kan departementet i samsvar med Hovedstyret ikke finne at den endrede plan avviker så meget fra den opprinnelige at det er grunnlag for fiskefond eller liknende, i tillegg til de ytelser som det fastsatte vilkår inneholder vedrørende fiske.

Vedlagt følger nytt manøvreringsreglement for reguleringen og overføringen i Åmelavassdraget m. v.

Dette vedtak kan påklages til Kongen. Fristen for dette er 3 uker fra det tidspunkt underretningen om vedtaket er kommet fram. Klagen, som skal begrunnes, sendes Olje- og energidepartementet som vil kunne gi nærmere opplysninger om klageadgangen, jfr. forvaltningslovens §§ 28—34.»

19. Tofte Cellulosefabrikk A/S.

(Tillatelse for Tofte Cellulosefabrikk A/S til å bygge og drive et turbo-aggregat ved bedriftens fabrikk i Tofte i Hurum kommune.)

Olje- og energidepartementets samtykke 29. juni 1979.

«Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) som i brev av 11. juni 1979 har gått inn for at det blir gitt tillatelse til å bygge og drive et turboaggregat ved fabrikken i Tofte.

NVE forutsetter at anlegget bygges slik at det oppfyller de krav som blir stilt med hjemmel i det øvrige lovverk, bl. a. med hensyn til utslipp og støy. NVE viser i denne forbindelse til Miljøverndepartementets tillatelse av 29. mai 1978 og tillatelsen til endrede utslipp gitt av Statens forurensningstilsyn 5. mars 1979.

Miljøverndepartementet viser i brev av 21. juni 1979 til de to ovennevnte tillatelsene og har ikke ytterligere merknader til saken.

Departementet slutter seg til ovenstående og gir, i medhold av lov av 19. juni 1969 nr. 65 — VII om bygging og drift av elektriske anlegg og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon 15. januar 1971, Tofte Cellulosefabrikk A/S tillatelse til ved bedriftens fabrikk i Tofte i Hurum kommune, Buskerud fylke, å bygge og drive:

a) Et 49,8 MVA turboaggregat med generatorspenning 10,5 kV.
b) Nødvendig høyspennings apparatanlegg.

Tillatelsen gis på «standardvilkår for konsesjoner», godkjent av Industridepartementet den 20. august 1975 og endret 5. juli 1976 som lyder:

«1. *Norsk materiell.*

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg til sammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusiv toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

2. *Forsikring.*

Forsikring tegnes i norske selskaper. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) kan dispensere fra denne bestemmelse.

3. *Landskapsmessige forhold.*

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg blir til minst mulig skade for dyre- og plantelivet og får en best mulig landskapsarkitektonisk utforming og tilpasning til omgivelsene.

Konsesjonæren plikter videre å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Overholdelsen av dette punkt kan etter NVE's bestemmelse undergis offentlig tilsyn. Utgiftene i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

4. *Samarbeid med andre konsesjonærer.*

Konsesjonæren plikter:

a) å la anlegget samarbeide med andre elektriske anlegg,
b) mot vanlig godtgjørelse å stille til disposisjon for andre som forestår elektrisitetsforsyning, anleggets ledige kapasitet og/eller overføringsevne,
c) å montere og bekoste måleutstyr på de steder i anlegget hvor det anses nødvendig for utnyttelsen av kraftforsyningssystemet,
d) å gi NVE de opplysninger av teknisk og økonomisk art som trenges for koordinering av elektrisitetsforsyningen.

Dersom partene ikke blir enige om de regler og vilkår som er nødvendige for samarbeidet nevnt under punktene a—c, treffes avgjørelsen av NVE.

5. *Drift og vedlikehold.*

Konsesjonæren plikter til enhver tid å holde anlegget i driftsmessig stand, herunder sørge for godt vedlikehold og foreta de mindre fornyelser som trenges for en sikker drift og for at anlegget skal kunne drives sammen med andre anlegg, jfr. post 4.

Ut- og innkopling av anleggsdeler i forbindelse med vedlikehold og drift må bare finne sted etter avtale med de berørte parter og koordineres i nødvendig utstrekning av NVE eller den myndighet NVE bestemmer.

6. *Produksjonssamarbeid for vannkraftverk.*

Konsesjonæren er forpliktet til å la kraftverket delta i produksjonssamarbeid med andre kraftverk i vassdraget, distriktet eller på landsbasis med henblikk på en bedre utnyttelse av landets kraftforsyningssystem. Dersom det kan godtgjøres at konsesjonæren herunder påføres vesentlige tap eller utgifter, skal dette kompenseres. Kompensasjonen kan skje i form av penger eller elektrisk kraft. NVE kan treffe nærmere bestemmelse om kraftverkets deltakelse i produksjonssamarbeid. Om uenighet, blir også kompensasjonen å avgjøre av NVE.

Konsesjonæren er forpliktet til å gå inn for et slikt samarbeid i reguleringsforeninger eller samarbeidsorganer som treffer bestemmelser om vassdragets regulering og manøvrering.

7. *Produksjonssamarbeid for varmekraftverk.*
Konsesjonæren er forpliktet til å la varmekraftverket delta i produksjonssamarbeid med andre kraftverk i distriktet eller på landsbasis med henblikk på en bedre utnyttelse av landets kraftforsyningssystem. Dersom det kan godtgjøres at konsesjonæren herunder påføres vesentlige tap eller utgifter, skal dette kompenseres. Kompensasjon kan skje i form av penger eller elektrisk kraft. NVE kan treffe nærmere bestemmelse om kraftverkets deltakelse i produksjonssamarbeid. Om uenighet, blir også kompenscasjonen å avgjøre av NVE.

8. *Overdragelse av konsesjonen.*
Konsesjonen kan ikke overdras.

9. *Fjerning av anlegg. Rydding.*
Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget nedlegges om det ikke er gitt ny konsesjon for det. Dersom anlegget nedlegges skal konsesjonæren fjerne det nedlagte anlegg og foreta opprydding i og restaurering av området. NVE kan sette frist for arbeidet og treffe spesielle bestemmelser om restaureringen.
Såfremt konsesjonæren ikke fjerner anlegget og foretar opprydding, kan NVE la arbeidet utføres på eierens bekostning. Det offentliges krav på vederlag for utgifter hermed har samme pantesikkerhet i eierens anlegg som skatter av fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

10. *Brudd på konsesjonsvilkår og bortfall av konsesjonen.*
Gjentatte eller fortsatte overtredelser av konsesjonsvilkår kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake. Bestemmelsene i punkt 9 gjelder i så fall tilsvarende.

11. *Kontroll.*
Konsesjonæren plikter å rette seg etter de bestemmelser som NVE måtte treffe m. h. t. kontrollen med at konsesjonsvilkårene blir overholdt.
Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE.»

Tillatelsen er videre gitt på følgende spesielle vilkår foreslått av Hovedstyret:

«1. *Konsesjonens varighet.*
Tillatelsen gjelder inntil 1. juli 2004.

2. *Frist for påbegynnelse og fullførelse av anlegget.*
Byggingen av anlegget skal være påbegynt senest 1 — ett — år fra dags dato. Anlegget må være fullført og satt i drift innen en ytterligere frist på 2 — to — år.
Olje- og energidepartementet kan ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på opptil 1 000 — ett tusen — kroner pr. dag ved overtredelse av disse bestemmelser.

3. *Endring av forutsetninger.*
Dersom konsesjonæren søker Statens forurensningstilsyn om utvidet adgang til oljebrenning for ordinær elektrisitetsproduksjon, skal saken forelegges Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen for godkjennelse. Det tas forbehold om eventuelt herunder å fastsette tilleggsvilkår for nærværende konsesjon.»

Hva de enkelte betingelser for tillatelse angår, skal departementet meddele følgende:
Man går ut fra at konsesjonæren ved lempninger med hensyn til leveringstid og andre betingelser, og om mulig ved deling av leveranser så vel som på annen måte, søker å lette anskaffelser av innenlandskmateriell, jfr. «Standardvilkårene» post 1.
Ved kontroll med overholdelsen av bestemmelsene om fortrinnsrett for norsk materiell skal departementet herved bestemme følgende:

a) Ved anskaffelser over kr. 5 000 blir å utferdige anbudsinnbydelse i alle tilfelle når utenlandsk tilbud innhentes for vare som er gjenstand for innenlandsk tilvirkning, samt i anbudsbetingelsene å kreve at hvert anbud fra innenlandsk leverandør skal inneholde opplysninger om hvorvidt og i tilfelle i hvilken utstrekning utenlandsk materiale og halvfabrikata er anvendt ved fremstilling av den frembudte vare.
Alle anbud skal åpnes samtidig, og der skal oppsettes protokoll over forretningen.

b) Umiddelbart etter at en bestilling til en verdi over kr. 5 000 er gjort av en i utlandet produsert vare, sendes innberetning herom til vedkommende departement, ledsaget av alle nødvendige opplysninger til avgjørelse av hvorvidt konsesjonsbetingelsene er overholdt. Når det måtte finnes grunn dertil, kan vedkommende departement også kreve innberetning på forhånd når konsesjonæren akter å gå til anskaffelse fra utlandet.»

20. I/S Øvre Otra.

(Regulering av Bykil i Otra — Bykle kommune.)

Olje- og energidepartementets samtykke 9. juli 1979.

I medhold av § 62 i lov om vassdragene av 15. mars 1940 og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon 28. juni 1946 tillates I/S Øvre Otra å regulere Bykil i Otra.

I medhold av vassdragslovens § 127 knyttes følgende manøvreringsreglement til tillatelsen:

1) Øvre reguleringsgrense ..... kote 500,0
   Nedre reguleringsgrense .... kote 499,0

   Reguleringshøyde 1,0
   Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.
2) Det skal påses at dammen til enhver tid er i god stand.

Tillatelsen til midlertidig regulering av Bykil av 28. august 1963 opphører med dette å gjelde.»

21. Granvin elektrisitetsverk.

(Regulering av Krokavatn i Folkedalselva. Ytterligere fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke 18. juli 1979.

«Det vises til søknad av 30. mai 1979.

I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917, nr. 17, § 12, pkt. 1 og bemyndigelse gitt ved kgl. res. av 28. juni 1946 bestemmer departementet at den ved Industridepartementets brev av 11. februar 1976 fastsatte frist for fullføring av reguleringsarbeidene ved Krokvatn forlenges til 2. juli 1982.

En forutsetning for fristforlengelsen er at post 14 i reguleringstillatelsen stadfestet ved kgl. res. 13. september 1946 blir erstattet med en ny post 14, samt at det blir fastsatt et tilleggsvilkår, post 22.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med Hovedstyret å ville gi de ovennevnte vilkår følgende ordlyd:

«Post 14.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanlegget. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anlegget skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anlednig til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg som forutsettes å bli permanente skal planlegges med dette for øye. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

Post 22.

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 meter høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. Gjenstående stubber skal være maksimalt 25 cm lange. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjonen over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjer som ellers er angitt i denne posten.

Ryddingen av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.»

1 eksemplar av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling av 9. juli 1979 vedlegges til orientering.»

22. Elkem-Spigerverket A/S.

(Endring i vilkårenes pkt. 2 i kraftleiekonsesjoner gitt ved kongelig resolusjon av 22. oktober 1976 og kongelig resolusjon av 16. februar 1979.)

Kongelig resolusjon av 24. august 1979.

I brev av 28. mars 1979 anmoder Elkem-Spigerverket A/S Olje- og energidepartementet om å endre vilkårenes pkt. 2, Om styre, aksjekapital m. v. i selskapets kraftleiekonsesjoner av 22. oktober og 16. februar 1979, henholdsvis til PEA, Porsgrunn og Fiskaa Verk, Kristiansand. Selskapet ber om at dette vilkår blir endret slik at innholdet og ordlyden blir i samsvar med tidligere meddelte konsesjoner, deriblant kongelig resolusjon av 29. juni 1973, der de nødvendige konsesjoner for sammenslutningen mellom Elkem-Spigerverket A/S og Christiania Spigerverk A/S ble gitt.

Spørsmålet om å endre dette vilkår har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og Industridepartementet til uttalelse. I brev av 7. mai 1979 anbefaler NVE at vilkåret blir endret og uttaler blant annet:

«Da det har vært NVE's forutsetning at vilkåret om styre m. v. i konsesjonene av 29. juni 1973 og 19. september 1975 også ble å anvende for selskapets øvrige konsesjoner, vil NVE anbefale at vilkårenes post 2 om styre m. v. i konsesjonene av 22. oktober 1976 og 16. februar 1979 endres i samsvar med dette.»

I brev av 3. juli 1979 uttaler Industridepartementet blant annet:

«Industridepartementet har igen innvendinger mot at vilkårene i de 2 konsesjonene som ble gitt selskapet den 22. oktober 1976 og 16. februar 1979 blir endret i samsvar med konsesjonen av 29. juni 1973.»

Departementet skal bemerke:

I forbindelse med sammenslutningen mellom Elkem-Spigerverket A/S og Christiania Spigerverk A/S, ble det ved kongelig resolusjon 29. juni 1973 gitt de nødvendige konsesjoner. Det viste seg da at både Elkem og Spigerverket hadde en rekke forskjelligartede vilkår i sine konsesjoner vedrørende styre, aksjekapital m. v. For å få ensartede vilkår på dette punkt, ble såvel Elkems løpende konsesjoner som de konsesjoner som ble overført fra Spigerverket endret. I det nye konsesjonsvilkår heter det blant annet at 80 pst. av aksjene skal være på norske hender. I 1975 og 1976 ble selskapet gitt tre kraftleiekonsesjoner der dette vilkår er tatt inn.

I kraftleiekonsesjonen til PEA, gitt ved kongelig resolusjon 22. oktober 1976, er derimot vilkåret fra før sammenslutningen tatt inn på dette punkt. Dette vilkår sier blant annet at alle aksjene skal være på norske hender, da disposisjonsadgang for departementet til å godta salg av inntil 20 pst. av aksjene. Det samme vilkår er tatt med i selskapets kraftleiekonsesjon for Fiskaa Verk, gitt ved kongelig resolusjon av 16. februar 1979.

I to brev av 28. mars 1979 anmoder selskapet departementet om å endre dette vilkår i de to nevnte konsesjoner, slik at innholdet og ordlyden blir i samsvar med selskapets andre konsesjoner. Departementet finner det uhensiktsmessig og lite heldig at selskapet ikke har samme vilkår på dette punkt.

Departementet vil derfor foreslå at vilkårenes pkt. 2 i Elkem-Spigerverket A/S sine kraftleiekonsesjoner av 22. oktober 1976 og 16. februar 1979 blir endret og gitt følgende ordlyd:

«Selskapets sete skal være her i landet. Styret skal utelukkende bestå av norske statsborgere.

Minst 80 pst. av aksjekapitalen skal til enhver tid være på norske hender.

Selskapet skal føre en fortegnelse over samtlige deltagere med angivelse av deres statsborgerskap.

Styret skal til enhver tid, om det kommer til kunnskap om at bestemmelsene om aksjenes eierforhold er overtrådt, straks innberette dette til departementet.

Styret skal når departementet ber om det avgi erklæring til departementet om at foranstående bestemmelser om selskapets sete og styre, samt om aksjonærforholdene er overholdt.

Vedtektene og senere endringer i disse skal i den utstrekning de angår konsesjonen eller de vilkår som er fastsatt for denne godkjennes av departementet.»

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Vilkårenes pkt. 2 i kraftleiekonsesjoner til Elkem-Spigerverket A/S, gitt ved kongelig resolusjon av 22. oktober 1976 og kongelig resolusjon av 16. februar 1979, blir endret i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 1979.

23. Orkla Industrier.

(30 MWA turboaggregat. Søknad om konsesjon.)

Olje- og energidepartementets samtykke 31 .august 1979.

«Vi viser til søknad av 10. april 1978.

Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) som i brev av 11. juni 1979 har gått inn for at det blir gitt tillatelse til å bygge og drive et turboaggregat ved bedriften i Thamshavn.

Miljøverndepartementet viser i brev av 9. august 1979 til Statens forurensningstilsyns vurdering i brev av 8. mai 1979 og har ikke ytterligere merknader.

Energigjenvinningsanlegget blir en integrert del av bedriftens renseanlegg, og elektrisitetsproduksjonen vil ikke medføre utslipp til omgivelsene av noen art.

Departementet gir med dette, i medhold av lov av 19. juni 1969, nr. 65 — VII om bygging og drift av elektriske anlegg og bemyndigelse gitt ved kgl. res. 15. januar 1971, Orkla Industrier A/S tillatelse til ved bedriften i Thamshavn i Orkdal kommune, Sør-Trøndelag fylke å bygge og drive:

a) Et 30 MVA turboaggregat med generatorspenning 6,3 kV.
b) En 32 MVA transformator 6,3/22 kV.
c) Nødvendig høyspennings apparatanlegg.

Tillatelsen gis på «standardvikår for konsesjoner», godkjent av Industridepartementet 20. august 1975 og endret 5. juli 1976 som lyder:

«1. *Norsk materiell.*

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg til sammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulgt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

2. *Forsikring.*

Forsikring tegnes i norske selskaper. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) kan dispensere fra denne bestemmelse.

3. *Landskapsmessige forhold.*

Konsesjonæren plikter ved planleggingen og utførelsen av anleggene i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å sørge for at hoved- så vel som hjelpeanlegg blir til minst mulig skade for dyre- og plantelivet og får en best mulig landskapsarkitektonisk utforming og tilpasning til omgivelsene.

Konsesjonæren plikter videre å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdet. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Overholdelsen av dette punkt kan etter NVE's bestemmelse undergis offentlig tilsyn. Utgiftene i denne forbindelse betales av konsesjonæren.

4. *Samarbeid med andre konsesjonærer.*

Konsesjonæren plikter:

a) å la anlegget samarbeide med andre elektriske anlegg,
b) mot vanlig godtgjørelse å stille til disposisjon for andre som forestår elektrisitetsforsyning, anleggets ledige kapasitet og/eller overføringsevne,
c) å montere og bekoste måleutstyr på de steder i anlegget hvor det anses nødvendig for utnyttelsen av kraftforsyningssystemet,
d) å gi NVE de opplysninger av teknisk og økonomisk art som trenges for koordinering av elektrisitetsforsyningen.

Dersom partene ikke blir enige om de regler og vilkår som er nødvendige for samarbeidet nevnt under punktene a—d, treffes avgjørelsen av NVE.

5. *Drift og vedlikehodl.*

Konsesjonæren plikter til enhver tid å holde anlegget i driftsmessig stand, herunder sørge for godt vedlikehold og foreta de mindre fornyelser som trenges for en sikker drift og for at anlegget skal kunne drives sammen med andre anlegg, jfr. post 4.

Ut- og innkopling av anleggsdeler i forbindelse med vedlikehold og drift må bare finne sted etter avtale med de berørte parter og koordineres i nødvendig utstrekning av NVE eller den myndighet NVE bestemmer.

6. *Produksjonssamarbeid for vannkraftverk.*

Konsejonæren er forpliktet til å la kraftverket delta i produksjonssamarbeid med andre kraftverk i vassdraget, distriktet eller på landsbasis med henblikk på en bedre utnyttelse av landets kraftforsyningssystem. Dersom det kan godtgjøres at konsesjonæren herunder påføres vesentlige tap eller utgifter, skal dette kompenseres. Kompensasjonen kan skje i form av penger eller elektrisk kraft. NVE kan treffe nærmere bestemmelse om kraftverkets deltakelse i produksjonssamarbeid. Om uenighet, blir også kompensasjonen å avgjøre av NVE.

Konsesjonæren er forpliktet til å gå inn for et slikt samarbeid i reguleringsforeninger eller samarbeidsorganer som treffer bestemmelser om vassdragets regulering og manøvrering.

7. *Produksjonssamarbeid for varmekraftverk.*

Konsesjonæren er forpliktet til å la varmekraftverket delta i produksjonssamarbeid med andre kraftverk i distriktet eller på landsbasis med henblikk på en bedre utnyttelse av landets kraftforsyningssystem. Dersom det kan godtgjøres at konsesjonæren herunder påføres vesentlige tap eller utgifter, skal dette kompenseres. Kompensasjon kan skje i form av penger eller elektrisk kraft. NVE kan treffe nærmere bestemmelse om kraftverkets deltakelse i produksjonssamarbeid. Om uenighet, blir også kompensasjonen å avgjøre av NVE.

8. *Overdragelse av konsesjon.*

Konsesjonen kan ikke overdras.

9. *Fjerning av anlegg. Rydding.*

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget nedlegges om det ikke er gitt ny konsesjon for det. Dersom anlegget nedlegges skal konsesjonæren fjerne det nedlagte anlegg og foreta opprydding i og restaurering av området. NVE kan sette frist for arbeidet og treffe spesielle bestemmelser om restaureringen.

Såfremt konsesjonæren ikke fjerner anlegget og foretar opprydding, kan NVE la arbeidet utføres på eierens bekostning. Det offentliges krav på vederlag for utgifter hermed har samme pantesikkerhet i eierens anlegg som skatter av fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse.

10. *Brudd på konsesjonvilkår og bortfall av konsesjonen.*

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av konsesjonsvilkår kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake. Bestemmelsene i punkt 9 gjelder i så fall tilsvarende.

Konsesjonen faller bort ved selskapsopphør eller ved konsesjonærens død. Ved konsesjonens bortfall gjelder reglene i 1. avsnitt tilsvarende.

11. *Kontroll.*

Konsesjonæren plikter å rette seg etter de bestemmelser som NVE måtte treffe m. h. t. kontrollen med at konsesjonsvilkårene blir overholdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE.»

Tillatelsen er videre gitt på følgende spesielle vilkår foreslått av Hovedstyret:

.. 1) *Konsesjonens varighet.*

Tillatelsen gjelder inntil 1. juli 2004.

2) *Frist for påbegynnelse og fullførelse av anlegget.*

Bygging av anlegget skal være påbegynt senest 1 — ett — år fra dags dato. Anlegget må være fullført og satt i drift innen en ytterligere frist på 2 — to — år.

Olje- og energidepartementet kan ilegge konsesjonæren en bot på opptil 1 000 — ett tusen — kroner pr. dag ved overtredelse av disse bestemmelser.

Hva de enkelte betingelser for tillatelse angår, skal departementet meddele følgende:

Man går ut fra at konsesjonæren ved lempninger med hensyn til leveringstid og andre betingelser, og om mulig ved deling av leveranser så vel som på annen måte, søker å lette anskaffelser av innenlandsmateriell, jfr. «Standardvilkårene» post 1.

Ved kontroll med overholdelsen av bestemmelsene om fortrinnsrett for norsk materiell skal departementet herved bestemme følgende:

a) Ved anskaffelser over kr. 5 000 blir å utferdige anbudsinnbydelse i alle tilfelle når utenlandsk tilbud innhentes for vare som er gjenstand for innenlandsk tilvirkning, samt i anbudsbetingelsene å kreve

at hvert anbud fra innenlandsk leverandør skal inneholde opplysninger om hvorvidt og i tilfelle i hvilken utstrekning utenlandsk materiale og halvfabrikata er anvendt ved fremstilling av den frembudte vare.

Alle anbud skal åpnes samtidig, og der skal oppsettes protokoll over forretningen.

b) Umiddelbart etter at en bestilling til en verdi over kr. 5 000 er gjort av en i utlandet produsert vare, sendes innberetning herom til vedkommende departement, ledsaget av alle nødvendige opplysninger til avgjørelse av hvorvidt konsesjonsbetingelsene er overholdt. Når det måtte finnes grunn dertil, kan vedkommende departement også kreve innberetning på forhånd når konsesjonæren akter å gå til anskaffelse fra utlandet.»

24. Elkem-Spigerverket A/S. Hovedkontoret.

(Endring i konsesjonsvilkårenes pkt. 2 om styre, aksjekapital m. v. i Elkem-Spigerverket A/S's kraftleiekonsesjon av 22. oktober 1976 og 16. februar 1979.)

Olje- og energidepartementets samtykke 31. august 1979.

«Det vises til Deres brev av 28. mars 1979. Ved kongelig resolusjon av 24. august 1979 er det bestemt:

«Vilkårenes pkt. 2 i kraftleiekonsesjonen til Elkem-Spigerverket A/S, gitt ved kongelig resolusjon av 22. oktober 1976 og kongelig resolusjon av 16. februar 1979, blir endret i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 2. august 1979.»

I Olje- og energidepartementets foredrag heter det bl. a.:

«Departementet vil derfor foreslå at vilkårenes pkt. 2 i Elkem-Spigerverket A/S sine kraftleiekonsesjoner av 22. oktober 1976 og 16. februar 1979 blir endret og gitt følgende ordlyd:

«Selskapets sete skal være her i landet. Styret skal utelukkende bestå av norske statsborgere.

Minst 80 pst. av aksjekapitalen skal til enhver tid være på norske hender.

Selskapet skal føre en fortegnelse over samtlige deltagere med angivelse av deres statsborgerskap.

Styret skal til enhver tid, om det kommer til kunnskap om at bestemmelsene om aksjenes eierforhold er overtrådt, straks innberette dette til departementet.

Styret skal når departementet ber om det avgi erklæring til departementet om at foranstående bestemmelser om selskapets sete og styre, samt om aksjonærforholdene er overholdt.

Vedtektene og senere endringer i disse skal i den utstrekning de angår konsesjonen eller de vilkår som er fastsatt for denne godkjennes av departementet.»

25. Kraftverkene i Orkla.

(Ekspropriasjon av grunn og rettigheter for kraftverkene i Litlefossen, Brattset og Svorkmo.)

Olje- og energidepartementets samtykke 27. september 1979.

«Olje- og energidepartementet gir Kraftverkene i Orkla tillatelse etter vassdragslovens § 62 til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med utbygging av kraftverkene Litlefossen, Brattset og Svorkmo i Orklavassdraget. Tillatelsen er i det vesentlige i samsvar med innstilling av 29. juli 1979 fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som oversendes vedlagt. Ekspropriasjonstillatelsen gjelder følgende områder betegnet som i søknaden:

1.1. Kraftstasjonsområde Litlefossen.
2.0. Tverrslag Litlefossen.
2.1. Tverrslag Næverdal med forbehold om at andre mulige løsninger for trasé for anleggsveien opp til tippen undersøkes.
2.3. Kraftstasjonsområde Brattset i den utstrekning ekspropriasjon fortsatt er nødvendig.
3.0. Inntaksområdet m. v. for Svorkmo kraftstasjon ved Bjørset.

Inngrepet i forbindelse med 1.0. Tverrslag Innerdalen gjelder overføringen av Innerdalsmagasinet til Orkla som det er gitt tillatelse til ved kongelig resolusjon 16. juni 1978. Ekspropriasjon i forbindelse med overføringstunnelen kan derfor foretas med hjemmel i denne tillatelsen. At overføringstunnelen også benyttes som kraftverkstunnel gir ikke behov for ytterligere ekspropriasjonshjemmel.

I likhet med Hovedstyret finner departementet at det ikke foreligger tilstrekkelige opplysninger til at en finner å kunne gi tillatelse etter søknaden når det gjelder dam Bjørset, tverrslag Svorka og kraftstasjonsområde Svorkmo. En antar at tverrslag Amunddalen ikke lenger er avhengig av ekspropriasjon.

Departementet anser det for unødvendig å gi spesielle vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

Kraftverket i Orkla bes underrette de berørte grunneiere og kjente rettighetshavere om ekspropriasjonstillatelsen og opplyse om at departementets vedtak kan påklages til Olje- og energidepartementet innen 3 uker fra underretningen er kommet til vedkommende i henhold til forvaltningsloven av 10. februar 1967, §§ 28 og 29.»

26. I/S Skollenborg Kraftverk.

(Tillatelse til å foreta en endret utbygging av Numedalslågen i Kongsberg kommune ved bygging av Skollenborg Kraftverk i Labrofoss — Gravenfoss — Tofstadfoss.)

Kongelig resolusjon 12. oktober 1979.

I/S Skollenborg Kraftverk har i brev av 1. februar 1978 søkt om tillatelse til å bygge ut fallene i Labrofoss — Gravenfoss — Tofstadfoss i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 og vannforurensningslovens § 4, samt til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter i denne forbindelse i henhold til vassdragslovens § 62. Fallene ligger i Numedalslågen ved Kongsberg.

De to kraftverkene Labrofoss kraftverk og Gravenfoss kraftverk er gamle og nedslitte. Planen går ut på å bygge en ny stasjon i fjell nær inntaksdammen ved Labrofoss og å føre en vel 2 km avløpstunnel til foten av Tofstadfoss slik at også dette fall blir utnyttet.

Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som i brev av 19. mars 1979 har avgitt følgende innstilling:

«I/S Skollenborg Kraftverk har sendt inn følgende søknad datert 1. februar 1978:

«Under henvisning til «Lov om vassdragene» §§ 104 og 105 samt til «Lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970» § 4 søkes det herved om tillatelse til å foreta en endret utbygging av Numedalslågen i Kongsberg kommune, Buskerud fylke mellom nåværende Labro kraftverks overvann (c. 126,23)[1]) og Tofstadfossens undervann (ca. c. 65,00)[1]) ved bygging av et planlagt nytt kraftverk, Skollenborg Kraftverk (SK). Fallerettighetene eies av Drammens Elektrisitetsverk (DEV) og Vestfold Kraftselskap (VK) som idag har konsesjon på henholdsvis Labro kraftverk og Gravenfoss kraftverk. Fallrettighetene i Tofstadfoss eies av VK. Utbygging og senere drift og vedlikehold av fellesanlegget (SK) vil bli gjennomført i henhold til avtale partene imellom. Avtalen, som er godkjent av representantskapet i Vestfold Kraftselskap og bystyret i Drammen, følger vedlagt som bilag 1.

De grunneiere som blir berør, kfr. bilag 22, er kontaktet, og det er innledet forhandlinger med disse om avståelse av rettigheter og nødvendige grunnarealer ved minnelig avtale eller frivillig skjønn. Da forhandlingene ikke er sluttført, søkes det for ordens skyld (og for det tilfellet at det mot formodning er oversett noen rettighetshavere) om ekspropriasjonstillatelse i medhold av § 62 i «Lov om vassdragene».

I den etterfølgende utredning er gitt alle de opplysninger som utbyggerne har kjennskap til kan ha betydning for ombyggingen. Alle vurderinger er gjort ut fra opplysninger innhentet fra offentlige myndigheter og sakkyndige eller er foretatt etter beste skjønn.»

Med søknaden fulgte nedenstående udaterte utredning:

«1.0 *Nåværende anlegg.*

Labro kraftverk i Numedalslågen (DEV) utnytter idag Labrofossens fall, ca. 41 m fallhøyde. Den eldste maskininstallasjon i kraftstasjonen er fra 1910. Nåværende slukeevne (maksimal nyttbar vannføring) er ca. 75 m^3/s. Midlere årsproduksjon utgjør ca. 172 GWh.

Undervannet for Labro er direkte overvann for Gravenfoss kraftverk (VK), som utnytter Gravenfossfallene i Numedalslågen, tilsammen ca. 17 m fallhøyde. Den eldste maskininstallasjon i kraftstasjonen er fra 1912. Nåværende slukeevne er ca. 74 m^3/s. Midlere årsproduksjon utgjør ca. 71 GWh.

Begge nevnte kraftverk ligger like sønnenfor Skollenborg jernbanestasjon i Kongsberg kommune, Buskerud fylke. De er i tidens løp blitt sterkt nedslitte og umoderne. Videre arbeider de med forholdsvis dårlig virkningsgrad, og de løpende utgifter ved dem til drift, vedlikehold og reparasjoner er etter hvert blitt uforholdsmessig store.

Umiddelbart nedenfor Gravenfoss kraftverk er det et unyttet fall i Numedalslågen, Tofstadfoss med ca. 2 m fallhøyde. Dette fallet eies av VK og vil være klart lønnsomt å ta med ved byggingen av det påtenkte felleskraftverket.

Nevnte kraftverkseiere har fått konsulentfirmaet Ingeniør A. B. Berdal A/S, Oslo til å utarbeide og kostnadsberegne prosjekter i flere alternativer for ombygging av de 2 kraftverkene. Både separate ombygginger og fellesombygginger har vært undersøkt. Dette har resultert i at man er blitt stående ved en fellesombygging som det klart fordelaktigste alternativ, både produksjons- og kostnadsmessig.

2.0 *Skollenborg kraftverk.*

Det nye kraftverket vil få sitt inntakssted i det eksisterende inntaksmagasinet for Labro kraftverk. Den nåværende inntaksdam for Labro kraftverk vil bli benyttet uten endringer. Dammen er utført som overløpsdam av

[1]) Alle høydecotetall i denne søknaden har basis i NGO's høydegrunnlag «NGO Normal Null 1954» og er bestemt ved spesielt nivellement ut fra punkt D. 276 i NSB's presisjonsnivellement, idet nevnte punkt tilsvarer c. 162,472 på basis av NGO NN 1954.

betong med et tverrgående parti på c. 126,23 i lengde ca. 60 m og et langsgående parti (sidekant i tilløpskanal) på c. 126,43 i lengde ca. 160 m. Det er ingen reguleringsluker, slik at alt flomvann går som fritt overløp.

Inntaket vil bli lagt i nærheten av nåværende tømmerrenneinntak. Tilløpet vil bli utformet som vertikale sjakter til kraftsta- og havnelaboratoriet har fått i oppdrag å utforme det endelige inntak, idet det også må tas hensyn til at inntaket for tømmerrennen skal bli så godt som mulig. Avløpet vil skje gjennom en 2,2 km lang tunnel med tverrsnitt 84 m² til Tofstadfossens undervann, ca. c. 65,00. Adkomst til kraftstasjonen er lagt fra syd gjennom en ca. 300 m lang, 25 m² tunnel.

Det vil bli installert 2 stk. Kaplan aggregater, hvert på 39 MW. Slukeevne er satt til $2 \times 75 = 150$ m³/s. Det blir separat tilløp til hver turbin.

Av personsikkerhets- og arbeidsmiljøhensyn ønsker utbyggerne å plassere transformatorer og kontrollrom i friluft i forbindelse med adkomsttunnelen. Forholdene vedrørende plassering av transformatorene er imidlertid til vurdering i Kraftforsyningens Sivilforsvar.

Den totale fallhøyde som aktes utnyttet, er ca. 60,5 m, hvorav ca. 67 pst. eies av DEV og 33 pst. av VK. Under prosjekteringen har det også vært vurdert å ta med ytterligere et fall, Landefoss, på ca. 6 m som eies av VK og som ligger ca. 2 km nedenfor Tofstadfoss. De seismiske undersøkelsene som er foretatt i en eventuell trasé for forlengelse av avløpstunnelen dit, viser imidlertid at de geologiske forhold er svært vanskelige. En har derfor ikke funnet det mulig å ta med Landefoss i denne utbyggingen.

Det totale tilsigsfelt for det nye kraftverket blir som for Labro kraftverk. Delfelt på ca. 151 km² som tilføres Gravenfoss fra Meheiatraktene gjennom Kobberbergselva og ca. 103 km² som tilføres Tofstadfoss fra Skrimtraktene gjennom Dalselva, tilsammen 254 km², kan ikke utnyttes i det nye anlegget medmindre Dalselva overføres til Kobberbergselva og disse to elevene samlet overføres til et passende sted ovenfor Labro kraftverks inntaksdam. En slik overføring vil bare kunne vinne inn ca. 6 pst. av Labrofossens totale felt, og en har derfor regnet med å se bort fra de mulige overføringer av nevnte sideelver. Delfeltene er for øvrig uregulerte og ville vesentlig ha kunnet bidra til produksjon i flomperioder. Skulle en imidlertid likevel senere finne det ønskelig å gjennomføre en slik overføring, regner en med å kunne komme tilbake til saken.

For oversikt over anlegget vises til b i l a g 2, tegning nr. 405—034 fra Ing. A. B. Berdal A/S.

2.1 *Kraftproduksjon.*

På basis av det best oppnåelige hydrologiske underlagsmateriale (fra NVE) og ved EDB-beregninger er Ing. A. B. Berdal A/S kommet fram til følgende sammenhørende verdier for Skollenborg kraftverk:

Brutto fallhøyde ..... ca. 60,5 m
Effektiv fallhøyde ..... ca. 58 m
Slukeevne ca. $2 \times 75 = 150$ m³/s.
Maksimal effekt ca. $2 \times 39 = 78$ MW
Generatorytelse
= transf.ytelse ca. $2 \times 45 = 90$ MVA

	Uten Dagaliutbygging	Med Dagaliutbygging
Midlere årlig netto vinterproduksjon	168,6 GWh	211,6 GWh
Midlere årlig netto sommerproduksjon	230,4 GWh	213,2 GWh
Midlere netto årsproduksjon	399,0 GWh	424,8 GWh

Energiproduksjonen er netto, idet fradrag er gjort for slipping av fløtningsvann. Det midlere årlige energitilskudd i forhold til nåværende samlede produksjon for Labro- og Gravenfoss blir således ca. 160 GWh.

2.2 *Anleggskostnader.*

Kostnadsoverslag for hele anlegget er satt opp i eget b i l a g 3.

Av dette fremgår at samlet investeringsbehov på basis av prisnivå november 1977 vil utgjøre 204 mill. kroner. Dette beløp inkluderer de totale anleggsutgifter (slik de er beregnet av Ingeniør A. B. Berdal A/S), «diverse tiltak (terskler, landskapspleie, boliger etc.), investeringsavgift, grunnerstatninger, administrasjon, prosjektering, finansieringsutgifter, reguleringskostnadsandel og tilpassing til respektive overføringsanlegg. Med sikte på en total byggetid på ca. 3 år og ferdigstillelse høsten 1981 er det antatt en prisstigning på 52 mill. kroner, slik at samlet investering høsten 1981 regnes å bli 257 mill. kroner.

2.3 *Kraftpris.*

Ved en midlere netto årsproduksjon på 399 GWh (uten Dagaliutbygging) vil den såkalte spesifikke utbyggingspris, d. v. s. investering dividert med midlere årsproduksjon, referert til prisnivå november 1977 bli 0,51 kr./kWh. Regnes for enkelthets skyld med 10 pst. kapital- og driftsutgifter av investeringen, vil kraftprisen bli ca. 5,1 øre/kWh. Prisstigningen i byggeperioden vil medføre at kraftprisen blir høyere enn dette den dagen kraftverket settes i drift (ca. 6,4 øre/kWh), men det er ingen grunn til å tro at den på det tidspunkt vil ligge dårligere an i sammenligning med prisnivået for øvrig. Prosjektet vil ytterligere forbedres hvis Dagaliutbyggingen blir realisert.

2.4 *Endrede forhold i elveløpet.*

Utbyggingen av Skollenborg kraftverk vil medføre følgende vassdragsmessige endringer i Numedalslågen:

a. Ovenfor den nåværende inntaksdam for Labro kraftverk (Labrodammen):
   Ingen merkbare forandringer, bortsett fra lokale endringer av strømningsforholdene nærmest det nye inntaket.
b. Mellom Labro kraftverks overvann og undervann:

Ingen vesentlige endringer, bortsett fra reduserte forbislippinger av flomvann gjennom overløpet for Labrodammen. Av varighetskurver som er utarbeidet av Ingeniør A. B. Berdal A/S på grunnlag av data fra NVE (bilag 4 og 5), fremgår at det ved midlere vannføring og slukeevne 75 m³/s. vil komme vann over Labrodammen gjennomsnittlig ca. 30 uker pr. år. Med slukeevne økt til 150 m³/s. vil tallet reduseres til gjennomsnittlig ca. 8 uker pr. år. Bilagene 6 — 9, inntak Skollenborg/Labro kraftverker, viser vannføringen (med og uten Dagaliutbygging) ved tilsigsforhold motsvarende henholdsvis tørreste, nedre kvartil, median, øvre kvartil og vannrikeste år basert på midlere ukeverdier i årene 1920—1950. Av disse kurver fremgår også de tilsvarende vannføringer over dammen ved kraftverksslukeevne henholdsvis 75 og 150 m³/s.

c. Mellom Labro kraftverks undervann og Gravenfoss kraftverks inntaksdam (sperredam over Numedalslågen):

Nåværende inntaksdam forutsettes fjernet helt, slik at deler av bunnen i dammen vil bli synlig i de tidsperioder tilsiget til elvestrekningen bare kommer fra Kopperbergselva. I perioder med flom og med vann over Labrodammen vil vannstanden i elveleiet bli mer likt hva det var før Gravenfossdammen ble bygget i 1912. Vannføringen vil tilsvare tilsiget fra Kobberbergselva og leilighetsvis det flomvann som går over Labrodammen. Av bilagene 10 — 15 vedrørende vannføringen i Numedalslågen ved samløpet med Kobberbergselva (med og uten Dagaliutbygging) fremgår det at vannføringen i tørreste, nedre kvartil og medianår er svært beskjeden om vinteren, men relativt hyppige flomtopper fra april til oktober vil kunne sørge for en bedre vannføring. Vannet i Kobberbergselva må anses som temmelig rent.

d. Mellom Gravenfoss kraftverks inntaksdam (sperredammen over Numedalslågen) og Gravenfoss kraftverks undervann:

Elveleiet her vil bli noe mindre tørrlagt enn nå, fordi det til stadighet vil få tilsiget fra Kobberbergselva. På den annen side vil det bli reduserte forbislippinger av hovedelvens flomvann gjennom Labrodammens overløp.

e. Mellom Gravenfoss kraftverks undervann og foten av Tofstadfoss:

Elveleiet på denne strekningen, som i dag ikke er berørt av noe kraftverksanlegg, vil etter at det påtenkte Skollenborg kraftverk er kommet i drift, bare få vannføringer tilsvarende tilsigene fra Kobberbergselva og Dalselva samt leilighetsvis noe flomvann forbi kraftverket. Midlere vannføring vil dermed bli vesentlig redusert, sammenlignet med dagens forhold. Av bilagene 16 — 21 vedrørende vannføringen i Numedalslågen ved samløpet med Dalselva (med og uten Dagaliutbygging) fremgår på samme måte som ved samløpet med Kobberbergselva at vannføringen er beskjeden i vinterhalvåret, men at relativt hyppige flommer fra april til oktober vil sørge for god gjennomstrømming. Da vannet i Dalselva er av dårligere kvalitet enn i Kobberbergselva, er spørsmålet om terskelbygging avhengig av de undersøkelser som vil bli foretatt av NIVA og fiskeribiologisk konsulent. (Se for øvrig under pkt. 3.2 og 3.3).

f. Nedenfor foten av Tofstadfoss:

Ingen vesentlige forandringer, bortsett fra lokale endringer i strømforholdene nærmest fossen.

2.5 *Terminplan for utbygging.*

Utbyggerne tar sikte på en så hurtig utbygging som mulig. Med utgangspunkt i at tillatelse fra myndighetene kan bli gitt i løpet av våren 1978, vil arbeidene i marken kunne starte i august—september 1978. Det er regnet med vel 3 års utbyggingstid, slik at kraftverket kan være driftsklart i løpet av høsten 1981.

Byggingen av eventuelle terskler og opprydding i området vil da ventelig kunne være avsluttet i løpet av 1982.

2.6 *Berørte parter.*

2.6.1 Private grunneiere.

Anlegget blir i sin helhet beliggende i Kongsberg kommune, Buskerud fylke. Av private grunneiere berøres ialt 8 stykker. Av bilag 22 vil fremgå hvem disse er, og hvilke rettigheter de enkelte vil måtte avstå, samt hvilke områder som midlertidig eller permanent må erverves. Av bilag 23 (Kart tegn. nr. 15A — 12708 — 1 fra DEV) fremgår beliggenheten av de enkelte områder. Arealene som vil medgå, er skog av forskjellig alder på mark av god bonitet.

Det ble den 6. januar 1978 avholdt et møte på Labrolokalet med de berørte grunneiere, hvor de ble orientert om utbyggingsplanene og de inngrep som forutsettes å komme på den enkelte eiendom. Det ble der også opplyst at utbyggerne regner med å dekke grunneiernes utgifter til juridisk bistand i rimelig utstrekning. Ingen av grunneierne ga på møtet uttrykk for protest eller spesiell misnøye av betydning i anledning de fremlagte planer. Utbyggerne ga uttrykk for at de primært ønsket minnelige avtaler eller avtaleskjønn med grunneierne, men at ekspropriasjonsskjønn ville måtte benyttes om en ikke kom fram til frivillie avtaler.

2.6.2 Kommunale myndigheter.

De kommunale myndigheter i Kongsberg kommune ble tidlig orientert om planene, og på et eget møte 11. januar 1978 på Grand Hotell, Kongsberg ble utbyggingsplanene nærmere presentert for ordfører, rådmann og en rekke folkevalgte personer fra forskjellige utvalg og komitéer, samt en del etatsjefer.

2.6.3 Fløtningsforeningen.

Numedalslågens Fellesfløtningsforening ved styreformann Garaas og fløtningssjef Thon ble på et møte i Tønsberg 29. desember 1977 orientert om utbyggingen og de forandringer som var planlagt vedrørende tømmerrennen. Fra fløtningens side ble det gitt uttrykk for at utbyggingen ikke måtte forverre fløtningssituasjonen gjennom området. Utbyggerne regner med at en omlegging og forlengelse av tømmerrennen fra Gravenfos til Tofstadfoss og en ombygging og mulig bedring av påstikket i Labrobassenget vil løse problemene. Som alternativ løsning antydet

utbyggerne også forslag om kjøring av tømmer forbi anlegget. Opptak av tømmer bør i tilfelle foregå i Lia-hengslet ovenfor Kongsberg og uttapping foregå i alven ved undervann Skollenberg, dvs. ved Tofstadfoss. Det vil bli ført nærmere forhandlinger med fløtningsforeningen om gjennomføringen av omleggingen.

3.0 Almene interesser.

3.1 *Friluftsinteresser.*

Den berørte elvestrekning er bare i liten grad benyttet av almenheten i friluftsøyemed, bortsett fra en del sportsfiske med stang fra land.

Grunneierne selger ikke fiskekort, og fisket er idag fritt.

Når det gjelder bading i elven, har forholdene ikke ligget særlig vel tilrette, dette ikke minst p. g. a. lite innbydende vann. Hvorvidt elvestrekningen etter den påtenkte utbygging og med redusert vannføring samt eventuelle terskler vil bli egnet til bading, er vanskelig å si. Utbyggerne vil imidlertid p. g. a. den relativt korte avstand fra inntaket til områdene nedenfor Labrofossen peke på de faremomenter som kan oppstå ved fullt avslag i kraftstasjonen. Selve Labrofossen er idag stengt for almen ferdsel.

3.2 *Forurensning.*

Når det gjelder utslipp av avløpsvann i tilsigsområdet for den aktuelle elvestrekning, er de lokale forhold registrert og angitt på bilag 24. (Tegn. nr. 1087—001 fra Ingeniør A. B. Berdal A/S.) Det vil her fremgå at elva i meget liten grad berøres av bebyggelsen, bortsett fra et større utslipp fra Rudsmoen. Utslippene er få, de er drenert ut i grunnen og forekommer relativt langt fra elva. Når det gjelder utslippet fra Rudsmoen, er dette idag ført til elva umiddelbart nedstrøms inntaksdammen for Gravenfoss kraftverk. Denne del av elvestrekningen er allerede store deler av året tørrlagt, men gjennomskylles når flom forekommer. Forholdet etter Skollenborg-utbyggingen kommer til å bli at denne elvestrekningen vil få stadig tilsig tilsvarende Kobberelvas totale vannføring hele året, og i tillegg vil flommer medføre utskylling, om enn i noe redusert omfang på grunn av større slukeevne i den nye stasjonen. Ifølge opplysninger fra byingeniøren i Kongsberg forutsetter rammeplanen for kloakk for Kongsberg kommune at nevnte utslipp skal tilknyttes hovedrenseanlegget i løpet av 1985—87. Det er tatt kontakt med Norsk institutt for vannforskning (NIVA) for best mulig å få klarlagt situasjonen, og det er utarbeidet et arbeidsprogram (bilag 25) som vil resultere i en rapport etter at nødvendige markedsundersøkelser er foretatt sommeren 1978.

3.3 *Fiske.*

Når det gjelder fiske, foreligger det sparsomme opplysninger. Det drives en del sportsfiske fra land, og dette har sikkert en viss rekreativ verdi. Også dette felt vil imidlertid bli nærmere undersøkt, og utbyggerne har i denne anledning engasjert cand. real. Svein J. Saltveit ved Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske, Zoologisk Museum, Oslo (LFI) til å utarbeide en rapport om forholdet. Vurdering av fisketrapp vil også bli tatt med. Arbeidsprogrammet tar sikte på markedsundersøkelse sommeren 1978 og etterfølgende rapport. Det vises til bilag 26.

3.4 *Fløtning.*

Numedalslågens Fellesfløtningsforening eier og driver i dag tømmerrennen fra foten av Labrofoss til undervann Gravenfoss. På strekningen forbi selve Labrofossen eies og drives tømmerrennen av Drammens Elektrisitetsverk. Utbyggingen av Skollenborg kraftverk vil berøre fløtningen på strekningen fra Gravenfoss kraftverks undervann til foten av Tofstadfoss. Det er planlagt ca. 300 m forlengelse av eksisterende tømmerrenne nedenfor Gravenfoss, og eventuell endring av tømmerrenneinntaket i inntaksbassenget for kraftverket vil bli vurdert i forbindelse med plassering av inntakssjaktene.

3.5 *Terskelbygging.*

Strekningen Labro undervann — Gravenfoss overvann.

Bestående dam for Gravenfoss kraftverk er utført som en nåledam som må reguleres manuelt. Dammen har i tillegg 3 bunnluker som er flottørstyrt. Det nye Skollenborg kraftverk vil få mindre betjeningsmannskap enn de gamle kraftverkene, og utbyggerne vil blant annet av denne grunn komme vekk fra den tid- og mannskapskrevende regulering som dammen i dag medfører i flomsituasjoner. Spørsmålet har derfor vært om det kan etableres en fast terskel langs toppen av Gravenfoss i en slik høyde at vannstanden ved storflom ikke stiger høyere enn i dag. Ingeniør A. B. Berdal A/S har vurdert forholdet. Av bilag 27 (tegn. nr. 405 — 035 fra Ingeniør A. B. Berdal A/S) fremgår det at en terskeldam som skal tilfredsstille kravene til vannstanden ved storflom, blir relativt lav. Laveste terskelhøyde er ca. 82,0 og dette er ca. 2,8 m under vannstanden i inntaksbassenget i dag. Denne terskelhøyde vil i realiteten gi en meget beskjeden vannflate bak terskelen og vil ikke gi noe vesentlig bedre landskapsmessig bilde av elveleiet enn om hele det gamle damanlegget fjernes. Utbyggerne er derfor kommet til den konklusjon at Gravenfossdammen bør fjernes helt.

Ved normal drift, dvs. ved vannføring i Numedalslågen på 150 m^3/s eller mindre, vil vannføringen i det tidligere elveleiet bli tilsvarende tilsiget fra Kobberbergselva.

Kantene av det nåværende inntaksbasseng vil bli synlige, men under flom vil vannstanden i det vesentlige kunne stige like høyt som nå. Det vises for øvrig til bilag 32 (Tegn. nr. 405 — 036 fra Ingeniør A. B. Berdal A/S).

Strekningen Gravenfoss undervann — topp Tofstadfoss.

På denne strekningen vil det også bli redusert vannføring og noe lavere vannstand. En er imidlertid avhengig av rapporten fra NIVA og LFI for nærmere å kunne ta stilling til mulig terskelbygging på denne strekningen. Bygging av eventuell terskel kan imidlertid ikke påbegynnes før etter at Skollenborg kraftverk er ferdig, og en regner derfor med å få klarlagt spørsmålet i løpet av byggeperioden. Senkingen av vannstanden kan ikke sees å ville influere på jordbruksarealer.

3.6 *Minstevannføring.*
Spørsmålet om minstevannføring har vært vurdert. Når det gjelder Labrofossens utseende ,er utbyggerne kommet til at merkbar effekt ikke vil kunne oppnås ved noen rimelig grad av vannslipping der, utenom flommene. Nedenfor fossen har en tilløpet fra Kobberbergselva som minnstevannføring, og nedenfor Gravenfoss kommer dessuten tilløpet fra Dalselva. Disse vannføringene er sterkt varierende. Om vinteren er de små, men i tiden april—oktober kommer det hyppige tilsigstopper fra disse sideelvene og fra de lokale nedslagsfeltene. I tillegg vil det komme en del leilighetsvis overvann fra Skollenborg kraftverks inntaksdam. Beregning av kraftproduksjonstap som funksjon av minstevannføring forbi Skollenborg kraftverk (med og uten Dagaliutbygging) er foretatt av Ingeniør A. B. Berdal A/S, og resultatene er vist i bilagene 28 og 29.
Vår konklusjon er at det ikke burde være nødvendig med noen slipping av minstevannføring forbi Skollenborg kraftverk.

3.7 *Steintipper.*
Ved gjennomføring av anlegget vil det bli tatt ut ca. 480 000 m³ fjell (løs masse). Steinmassene vil bli plassert som vist på tegn. nr. 405 — 034 fra A. B. Berdal A/S (bilag 2).

1. Ca. 13 000 m³ skal anvendes i inntaksbassenget for å bedre strømforholdene.

2. Ca. 65 000 m³ vil bli plassert delvis på egen grunn og delvis på g.nr. 119 b.nr. 1, idet massene fylles inntil en bratt skråning.

3. Ca. 400 000 m³ vil bli plassert i nærheten av tverrslaget for avløpstunnelen. Det er tatt sikte på å fylle opp et dalsøkk der (ca. 50 000 m³), men det meste (ca. 350 000 m³) aktes plassert inntil en bratt skråning. Tippen vil i sin helhet bli liggende på g.nr 119 b.nr. 1.

4. Ca. 4 000 m³ skal benyttes ved utløpet for å bygge opp ny tømmervelte. Denne tippen vil i sin helhet bli liggende på g.nr. 121 b.nr. 2.

En har vært i kontakt med Vegkontoret i Buskerud, og i brev av 23. desember 1977 (bilag 30) fra Vegsjefen i Buskerud er det gitt uttrykk for at Vegvesenet i perioden fra høsten 1978 til utgangen av 1979 vil ha behov for ca. 25 000 m³ steinmasser som for en stor del vil kunne benyttes direkte, uten deponering. Videre mener Vegdirektoratet at en vesentlig del av tippmassene vil kunne forbrukes til veianlegg i løpet av 10—15 år. Likeledes har et privat firma som driver pukkverk i distriktet meddelt at det er interessert i tunnelstein, og at det i løpet av relativt kort tid vil kunne forbruke det meste av steinen. Dette firma er også interessert i å kunne kjøre massene direkte til eget forbruk uten mellomdeponering.
Utbyggerne tar sikte på at tunnelsteinen i størst mulig utstrekning skal kunne brukes til veianlegg eller andre formål i distriktet. Ved uttak fra steintippene vil det bli satt strenge krav til opprydding når arbeidet er ferdig, og det skal etableres ny vegetasjon.
De tippflater som blir permanente, aktes overflatebehandlet og tilsådd eller beplantet.
Det vil bli benyttet sakkyndig hjelp til den endelige landskapsmessige utforming av tippene.

3.8 *Veier.*
Det må for transport av steinmasser og av hensyn til senere driftsmessig adkomst til tverrslag og avløpsområde bygges en del nye veier. Disse veiene vil også kunne benyttes av grunneierne for tømmertransport. Veitraséen vil til dels følge bestående trasé for tømmervei.

3.9 *Fornminner.*
Langs elvekanten er det på strekningen mellom Gravenfoss undervann og Tofstadfoss registrert fornminner i form av gamle gravhauger. En har underrettet Universitetet i Oslo, Oldsakssamlingen om utbyggingsplanene for Skollenborg kraftverk, og i brev av 17. januar 1978 (bilag 31) fra Oldsakssamlingene er utbyggerne blitt orientert nærmere angående de lokale forhold. En tar sikte på å få nærmere påvist områdene i marken så snart det blir snøbart. Anlegg av vei og forlengelse av tømmerrenne på nordsiden av vassdraget vil bli tilpasset forholdene og arbeidet utført etter de pålegg som Oldsakssamlingen gir med hjemmel i lov.

4.0 De bestående anleggs fremtidige skjebne.
4.1 *Labro kraftverk.*
Anlegget har inntaks- og fordelingsbasseng ved toppen av Labrofossen. Vannet ledes i rørgate med 4 stålrør til 6 aggregater.
Inntaksbassenget skal uten forandring benyttes av Skollenborg kraftverk.
DEV akter inntil videre å holde intakt sitt Labro kraftverk etter igangsettelsen av Skollenborg kraftverk for å kunne utnytte ytterligere en del flomvann til kraftproduksjon og for å ha en ekstra reserve for det nye verket. Driftsforhold og lønnsomhet vil så bli avgjørende for når det gamle kraftverket endelig skal nedlegges.
Eventuell nedleggelse av kraftverket i medhold av Vassdragslovens § 116 vil Drammens Elektrisitetsverk, som eier anlegget, ta opp med myndighetene senere.

4.2 *Gravenfoss kraftverk.*
Anlegget tar inn sitt driftsvann fra Labro kraftverks undervann. Inntaket er dannet ved en sperredam over toppen av Gravenfoss. Denne sperredammen reguleres ved hjelp av nåler. Driftsvannet ledes så gjennom en ca. 700 m lang kanal til et fordelingsbasseng for 4 aggregater. VK vurderer det som mest sannsynlig at Gravenfoss kraftverk vil bli nedlagt så snart Skollenborg kraftverk er kommet i sikker drift. Det er foreløpig ikke tatt stilling til hva som skal gjøres med Gravenfossanlegget, men nedleggelsen av dette kraftverket vil i medhold av Vassdragslovens § 116 bli tatt opp med myndighetene av eieren, Vestfold Kraftselskap.

5.0 Bilag til søknaden.

Bilag nr.	Dok. data	Omhandlet sak
1		Avtale mellom Drammen kommune v/Drammen Elektrisitetsverk og Vestfold Elektrisitetsverk Vestfold Kraftselskap
2	A. B. Berdal, tegn. nr. 405 — 034	Anlegg i dagen Oversikt 1 : 4000
3	DEV, 20.1.78	Kostnadsoverslag
4— 5	A. B. Berdal, 8.3.77	Varighetskurver for vannføringen i Numedalslågen ved Labrofoss. Med og uten Dagaliutbygging
6— 9	A. B. Berdal, tegn. nr. f. o. m. 405—18 t. o. m. 405—21	Vannføring i Numedalslågen ved inntak Skollenborg og Labrofoss kraftverker
10—15	A. B. Berdal, tegn. nr. f. o. m. 405—22 t. o. m. 405—27	Vannføring i Numedalslågen etter samløp Kobberverkselva
16—21	A. B. Berdal, tegn. nr. f. o. m. 405—28 t. o. m. 405—33	Vannføring i Numedalslågen etter samløp Dagali
22	DEV, 23.1.78	Oversikt over grunneiere og inngrep
23	DEV, tegn. nr. 15A—12708—1	Situasjonsplan 1 : 10 000
24	A. B. Berdal, tegn. nr. 1087 — 001	Forurensningskilder av de berørte elvepartifelt
25	Brev fra NIVA, 30.1.1978	Programforslag for undersøkelser i forbindelse med bygging av Skollenborg kraftverk, Kongsberg
26	Universitetet i Oslo, Zoologisk Museum, 25.11.1977	Arbeidsprogram og kostnadsoverslag for fiskeribiologiske undersøkelser i 1978
27	A. B. Berdal, tegn. nr. 405—035	Dam Gravenfoss Ombygging til terskeldam
28	A. B. Berdal, tegn. nr. 405—16	Produksjonstap som funksjon av minstevannføring. Med Dagaliutbygging
29	A. B. Berdal, tegn. nr. 405—17	Produksjonstap som funksjon av minstevannføring. Uten Dagaliutbygging
30	Brev fra Statens Vegkontor, Buskerud, 23.12.1977	Angående behov for steinmasser
31	Brev fra Universitet i Oslo, Oldsakssamlingen, 17.1.1978	Angående gravhauger
32	A. B. Berdal, tegn. nr. 405—036	Anlegg i dagen Oversikt Gravenfoss dam fjernet.»

Bilag 1 siteres:

«AVTALE

mellom Drammen kommune ved Drammens Elektrisitetsverk (DEV) og Vestfold Kraftselskap (VK) om felles utbygging av Skollenborg kraftverk (SK) i Kongsberg kommune.

§ 1. *Formål.*

Partene er enige om å gå sammen i et interessentskap I/S Skollenborg kraftverk, med det formål å bygge ut Skollenborg kraftverk som skal utnytte de fallhøydene som i dag inngår i Labro og Gravenfoss kraftverk.

Videre skal utbyggingen omfatte Tofstadfoss som ligger nedstrøms Gravenfoss. Overføring og utnytting av Kobberbergselva i kraftverket kan også komme på tale.

§ 2. *Rettigheter og eiendomsforhold.*

De fallrettigheter og oppdemmingsrettigheter som inngår i utbyggingen, stilles til SK's disposisjon uten oppgjør så lenge anlegget består. De eksisterende damanlegg ved Labro og Gravenfoss samt partenes andeler i tømmerrenne stilles også vederlagsfritt til SK's disposisjon i den utstrekning de kan brukes ved fellesutbyggingen. Eventuelle utbedringer eller ombygginger samt senere vedlikehold og utgifter som følge av pålegg fra skjønn eller offentlige myndigheter bekostes av SK og fordeles i anleggsfasen som anleggsutgifter og senere som driftsutgifter, jfr. § 7. Overtakelse av nevnte anleggsdeler skjer når dette er nødvendig av hensyn til SK.

De øvrige deler av kraftverkene Labro og Gravenfoss forblir partenes eiendommer.

Eventuell fortsatt drift og vedlikehold eller riving av disse kraftverkene er SK uvedkommende. Dette gjelder uansett om partene av myndighetene pålegges disposisjoner m. h. t. kraftverkene Labro og Gravenfoss, som er begrunnet i utbyggingen av SK.

SK skal ha fortrinnsrett til driftsvannet i elven.

Partene forplikter seg til å avgi til SK grunn og nødvendige rettigheter ut over det som er nevnt i de to første punktum i § 2. Grunn og rettigheter betales i mangel av overenskomst ved skjønn, jfr. skjønnslovens § 4.

Det skal i første omgang ikke søkes om å overføre Kobberbergselva for utnytting i kraftverket. Hvis en slik overføring senere skulle bli aktuell, skal DEV bære alle anleggsomkostninger ved overføringen, og VK ha anledning til å nytte dette vannet i sin del av fallhøyden uten å betale noe. Dette skal også gjelde hvis SK av myndighetene skulle bli pålagt å overføre Kobberbergselva. Driftsutgiftene i forbindelse med overføringen fordeles som bestemt i § 7.

§ 3. *Finansiering.*

For finansiering av utbyggingen tar man sikte på å oppta så store felles pantelån som mulig, jfr. § 7, 4. ledd.

De midler som ikke kan skaffes på felles basis, må partene hver for seg skaffe til veie i det tempo og omfang som en kontinuerlig fremdrift av prosjektet tilsier.

§ 4. *Tekniske planer.*

Partene er enige om å la utarbeide endelige planer i samarbeid med konsulentfirmaet Ing. A. B. Berdal A/S så snart som mulig. Forutsatt myndighetenes godkjennelse skal det installeres 2 stk. like kaplanturbiner.

Videre tar partene sikte på å få avklart overføringsforholdene snarest mulig. Som hovedprinsipp er partene enige om at de hver for seg bærer kostnadene ved å hente kraften, etter at denne for fellesskapets regning er én gang transformert i kraftstasjonen.

Det forutsettes opprettet en egen avtale om hvilke deler av det elektriske anlegget som skal inngå i fellesanlegget så snart de tekniske planer er endelig fastlagt.

§ 5. *Tidsplan.*

Partene søker straks om de nødvendige tillatelser og tar sikte på å få utbyggingen realisert så snart som myndighetenes saksbehandling gjør det mulig.

§ 6. *Disponering av produksjon.*

Hver av partene disponerer fritt sin andel av den tilgjengelige energi og effekt etter fradrag av eventuell konsesjonskraft. Kraften skal dog ikke nyttes på en slik måte at det generer driften for den annen part.

§ 7. *Fordeling av kostnader og produksjon.*

Etter at de forberedende anbeider er betalt av partene på omforenet måte, fordeles SK's videre anleggsutgifter som følger:

DEV ..... 51,5 % og
VK ..... 48,5 %

Den senere avbetaling og forrentning av de felles lån fordeles i samme forhold.

Når kraftstasjonen settes i drift, skal energiproduksjonen (etter én gangs transformering) og årlige driftsutgifter (heri inkludert skatter, avgifter, forsikringer) fordeles proporsjonalt med de fallhøyder partene eier, korrigert for tilsvarende tunnelfalltap:

DEV ..... 67 % og
VK ..... 33 %
NB. Foreløpige tall.

Eventuell konsesjonskraft leveres fra — og betales til — fellesskapet med mindre pålegg fra myndighetene skulle gjøre en slik ordning unaturlig.

Hver av partene har ansvaret for sin prosentvise del av de felles forpliktelser ved anlegg og drift, men har ikke noe ansvar for den annen parts oppfyllelse av forpliktelsene.

§ 8. *Styre.*

Fellesskapets anliggender ledes innen rammen av gitte bevilgninger av et styre bestående av 7 medlemmer med personlige varamenn som velges for den kommunale valgperiode. DEV velger 4 og VK 3 medlemmer med varamenn. Funksjonstiden for formann og varaformann er 2 år. Formannsstillingen veksler mellom partene med 2 år på hver. Det bestemmes ved loddtrekning hvilken av partene som skal ha formannen første gang. Personvalget avgjøres av vedkommende part. Fellesskapet forpliktes av styrets formann eller 2 av styrets medlemmer i forening. Styret kan gi prokura. For å være beslutningsdyktig må minst 5 av styrets medlemmer, hvoriblant formannen eller varaformannen, være til stede. Av ordinære medlemmer må minst en fra hver av partene være til stede. Er møtet ikke beslutningsdyktig, sammenkalles til et nytt møte med minst 72 timers varsel. Det er da beslutningsdyktig uten hensyn til fremmøte.

Styret sammenkalles av formannen når han finner det nødvendig eller når et styremedlem forlanger det. Det påligger styret å lede fellesskapets anliggender såvel under anlegg som under drift, og styret har i den anledning bl. a.

1. Å nedsette arbeidsutvalg og fastsette instruks for dette.
2. Å ansette det for anlegg og drift nødvendige personale og å fastsette såvel ansettelsesvilkår som lønninger, samt utferdige de nødvendige instrukser.
3. Å sørge for betryggende regnskapsførsel.
4. Innen hvert års 1. mars å avgi beretning og regnskap for foregående års virksomhet (1. januar—31. desember) til hver av partene.
5. Innen hvert års 1. juli å avgi budsjettforslag for det etterfølgende driftsår til partene.
6. Å avgi kvartalsberetning til partene.

I styret avgjøres alle saker med alminnelig stemmeflertall. I tilfelle stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget. Hvis de tilstedeværende representanter fra den ene part blir stående imot den eller de tilstedeværende representanter fra den annen part, er saken å betrakte som uavgjort, og den opptas til ny behandling på nytt møte som avholdes etter at begge parter har hatt anledning til å drøfte saken med sine styrer, dog ikke senere

enn 14 dager etter første møte. Blir saken på samme måte også uavgjort i dette møtet, henvises til den i § 10 nevnte voldgiftsrett, som treffer avgjørelser med bindende virkning for begge parter.

Ved valg og ansettelser følges reglene i Kommunelovens § 16, 3. ledd.

§ 9. *Revisjon.*

Ansettelse av statsautorisert revisor og fastsettelse av godtgjørelse og instruks for revisor foretas av ordføreren i Drammen og ordføreren i representantskapet for VK.

§ 10. *Tvist.*

Tvist som måtte oppstå i anledning av denne avtale, avgjøres av en voldgiftsrett bestående av 3 medlemmer. Voldgiftsrettens formann skal være jurist i dømmende stilling og oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. Etter foreløpig gjennomgåelse av tvistens gjenstand, avgjør formannen om de to øvrige medlemmer skal være juridisk eller teknisk sakkyndige.

De juridiske sakkyndige medlemmer oppnevnes av høyesterettsjustitiarius og de tekniske sakkyndige av Norske Sivilingeniørers Forenings hovedstyre. For øvrig følges reglene i tvistemålslovens kapittel 32.

§ 11. *Godkjenning.*

Beslutninger om utbygging, ombygging av overføringsanlegg, om opptakelse av lån og pansettelse av felles eiendeler, må for å være gyldige godkjennes av begge parter og dessuten av Kommunaldepartementet i den utstrekning dette følger av Kommuneloven.

§ 12. *Oppløsning.*

I mangel av minnelig overenskomst om utreden av interessentskapet eller om oppløsning av dette, fastsetter den i § 10 nevnte voldgiftsrett nærmere regler og vilkår herfor etter at partene har uttalt seg.

Denne avtale er først bindende for partene etter at den er vedtatt av deres bestemmende organer og godkjent av departementet.

Kontrakten er utstedt i to eksemplarer hvorav hver av partene får ett eksemplar.

Bilag 3:

«Kostnadsoverslag for utbygging av Skollenborg kraftverk.

	Mill. kr.
A. Bygningstekniske arbeider	57,1
B. Maskinell utrustning	28,2
C. Elektrisk utrustning, ekskl. separatutstyr for de interesserte parter	38,1
D. Anleggskraft	1,2
E. Uforutsett som ikke er medtatt under ovenstående poster	6,4
F. Diverse meget usikre tiltak o. l. (Vann- og kloakkledn., terskler, fiske, fløtning, rydding, landskapspleie, betj.boliger m. m.)	11,0
Sum	142,0
G. Investeringsavgift (13 %)	18,5
H. Grunnerstatn. inkl. jur. bistand o. l.	3,0
Sum	163,5
I. Adm. forarb. prosjektering (7 %)	11,5
Sum	175,0

	Mill. kr.
J. Finansiering, byggerenter (9 %, 3 år)	23,6
Samlet anleggskostnad ref. prisnivå høsten 1977	198,6
K. Antatt tillegg for prisstigning (10 % p. a.) 1977—1981	52,0
Nominell anleggskostnad for Skollenborg kraftverk ved ferdigstillelse høsten 1981	250,6
L. Antatt restinnbetaling for full deltakelse fra Skollenborg kraftverks side i Numedalslågens eksisterende reguleringsanlegg, utenom statsreguleringsanlegg, utenom statsreguleringene	2,4
Samlet investeringsbehov vedr. Skollenborg kraftverk, slik som det ventes å ville fremgå av nominelt, bokført beløp høsten 1981	253,0

	Mill. kr.
Overført	253,0
M. Tilpassing til overføringsanlegg VK 1,0 mill. kr. DEV 3,0 mill. kr. ..	4,0
Samlet utgift inkl. tilpassing til overføringsanlegg og prisstigning frem til 1981/82	257,0

Omkostningsoverslaget's poster A—E er basert på beregninger foretatt av Ingeniør A. B. Berdal A/S. De øvrige poster er vurdert av DEV og VK.»

Fra bilag 25 (NIVA's programforslag til vassundersøkelser) siteres:

«Undersøkelsesopplegget som her foreslås har som primært mål å tilveiebringe et materiale som angir vassdragets nåværende vannkvalitet og tilstand med tiden (over året). Materialet skal være av en slik art at det gir holdepunkter for bedømmelse av virkningene av de planlagte reguleringene. Materialet kan danne grunnlag for å vurdere en minstevannføring, men en klar målsetting for bruken av den aktuelle elvestrekningen må til før en eventuell vurdering av minstevannføringen kan gjøres.»

Fra bilag 26 (Zoologisk museums forslag til fiskeribiologisk undersøkelse) siteres:

«Av Sportsfiskernes leksikon fremgår det at det på den berørte strekningen finnes ørret, abbor og gjedde. Om karpefisken vederbuk går så høy opp, er usikkert. Trolig finnes også ørekyt. For all fisken dreier det seg imidlertid om stasjonær elvefisk. Laks går ikke høyere enn til Hvittingfoss.

Tilførsel av fisk til strekningen mellom Labrofoss og Gravenfoss skjer ved at fisk slipper seg ned i fossen ovenfra ved stor vannføring. Trolig benyttes også Kobberbergselva til gyting og oppvekstområde for ørret. Fisken på strekningen like nedenfor Gravenfoss er enten stasjonær fisk eller fisk som kommer opp nedenfra gjennom Tofstadfossen. Dalselva er trolig gyte- og oppvekstområde for noe av denne fisken.

Undersøkelsen vil prøve å innhente oppgaver over det ordinære fisket på den berørte strekning. Opplysninger om fiskebestandene vil også bli skaffet til veie ved eget fiske (garn og not). Behovet for fisketrapper og terskler vil bli vurdert.

Det ordinære fisket.
Opplysninger som fremkom under befaringen 1. november d. å., tyder på at det ikke foregår noe utstrakt fiske på den berørte elvestrekning. Rekreasjonsfiske med stand foregikk imidlertid hele sommeren, men salg av fiskekort til sportsfiskere fant ikke sted. Den eneste måten en kan skaffe opplysninger om dette fisket på, er derfor vilkårlig å velge dager der fiskerne telles og intervjues. Dette vil gi en viss oversikt over intensiteten av dette fisket, i tillegg til at data om fangstens alderssammensetning, størrelse, vekst, kjønnsmodning og ernæring kan fremskaffes. Innsamlingen av dette materialet vil bli gjort i forbindelse med det ordinære feltarbeidet, men laboratoriet vil også kunne foreta 5—6 innsamlinger/intervjuer i tillegg. Imidlertid hadde det beste vært om ansatte ved de to kraftanleggene kunne foreta denne innsamlingen. Dette ville øke mengden materiale, samtidig med at undersøkelsen ble billigere.

Forsøksfisket.
Ved hjelp av not eller garn vil det bli innsamlet fisk to ganger i 1978. Det vil bli fisket 4 steder, i dammen ovenfor Labro kraftverk, i dammen mellom Labro og Gravenfoss kraftverk, like nedenfor Skollenborg kraftverk og nedenfor Tofstadfoss. I tillegg til de data som er nevnt ovenfor, vil dette fisket gi et bilde av bestandssammensetning og relativ tetthet av de ulike fangbare årsklassene. Det vil bli fisket med el-fiskeapparat på de samme fire stedene, i tillegg til innløpsbekkene (Kobberbergselva og Dalselva) og strekningen forbi Gravenfoss.

Terskler og fisketrapp.
På den nå tørrlagte strekningen forbi Gravenfoss kan det komme på tale å bygge terskler. Behovet for terskler vil imidlertid avhenge av hvilken minstevannføring som eventuelt vil bli sluppet forbi det nye kraftverket og om elveløpet har en slik utforming at det er behov for terskler. Det kan også bli aktuelt med et forslag om terskel ved Tofstadfoss.

Behovet for fisketrapp i Tofstadfoss kan bare avgjøres ved merking av fisk på strekningen nedenfor Tofstadfoss. Eventuelle gjenfangster ovenfor fossen vil gi et svar på om det foregår en oppvandring av fisk. Da det imidlertid ikke foregår noe utstrakt fiske ovenfor Tofstadfoss, må laboratoriet foreta alle gjenfangster selv. Selv om det hadde vært ønskelig, vil et slikt eksperiment bli for arbeidskrevende og også falle for dyrt.

Før utbyggingen av Labrofossen var denne av en slik utforming at fisk kunne forsere fossen. Nå renner vannet bare i fossens midtparti, der en har fall på opptil 10 m. Behovet for en trapp på denne strekningen må sees i sammenheng med ønsket om å utnytte en større del av Numedalslågen til produksjon av laks. Er dette ønskelig, er behovet selvsagt til stede. Trapper må da også bygges i Tofstadfoss og forbi Gravenfoss. I tilfelle behovet for trapp i Labrofoss ikke var til stede etter den første reguleringen, finner jeg det imidlertid urimelig alene å belaste nåværende byggherre for denne.»

Etter anmodning fra Vassdragsdirektoratet har søkeren gitt følgende tilleggsopplysninger i brev datert 30. mai 1978:

«1. *Planlagte vassdrags- og fiskeriundersøkelser.*
Norsk institutt for vannforskning som er engasjert i undersøkelse av elvestrekningen opplyser i brev av 26. april 1978 at undersøkelsen er satt igang med prøvetaking i mars iår. Prøvetakingene vil være klare i mars 1979, og rapport bør kunne foreligge senest i juni 1978.
Av arbeidsprogrammet for fiskeribiologisk undersøkelse fremgår det at feltarbeidet vil starte opp i mai/juni 1978 og vil være avsluttet i august/september 1978.
På henvendelse til cand. real Saltveit opplyser han i brev av 10. mai 1978 at bearbeidelse av innsamlet materiale vil bli påbegynt i oktober/november 1978, og at rapporten kan foreligge tidlig på nyåret og senest 1. mars 1979.

2. *Løsmasser i elveløpet ovenfor inntaksdammen for Gravenfoss kraftverk.*
Det er ikke foretatt spesielle undersøkelser for å få brakt i erfaring hvorvidt det forekommer løsmasser i elveløpet. Det har imidlertid forekommet flere driftsstanser ved kraftverket med total tømming av inntaksbassenget.
Etter de iakttakelser som er foretatt av betjeningspersonalet ved kraftverket finnes det bare minimale løsavsetninger i denne del av elvestrekningen. Grunnforholdene i bunnen av dammen er fjell med ansamling av større og mindre steiner straks nedenfor utløpskanalen fra Labro kraftverk. For 22—23 år siden ble det gjort et forsøk på å mudre en del av bunnen i dette området av dammen. Vedkommende som betjente skrapespillet som ble benyttet, kan meddele at massene var svært harde og godt pakket slik at det hovedsakelig bare var noe stein som ble løsnet.
Etter vår oppfatning ut fra de iakttakelser som er gjort ved totaltømming av bassenget skulle det ikke være løsmasser av betydning på denne del av elvestrekningen.

3. *Vannføring i Labrofossen.*
Den varighetskurve som er satt opp for vannføringene ved inntaksdammen for Skollenborg/Labro kraftverker dekker meget dårlig områder med vannføringer større enn 150 m^3/s. Vi har derfor gått inn i de aktuelle ukemiddelverdier fremkommet ved NEV's simulering av Numedalslågen med EDB-programmet JARSIM, versjon 2.0.0 av 1. septem ber 1975. I tabeller utarbeidet av Ing. A. B. Berdal A/S fremkommer fordeling av midlere ukeverdier av vannføring mindre enn 75 m^3/s, liggende mellom 75 m^3/s og 150 m^3/s, liggende mellom 150 m^3/s og 225 m^3/s og større enn 225 m^3/s. Tabellen er satt opp med verdier for både med og uten Dagali utbygget. På egne kurveblad er det vist den prosentvise fordeling av antall midlere ukeverdier i perioden som overstiger henholdsvis 75, 150 og

225 m³/s. En har også benyttet midlere ukeverdier utarbeidet av Drammens Elektrisitetsverk for perioden 1951—1977 og satt dette opp i egne kurver.

Av dette materiale fremkommer at det i perioden april—september (6 mnd.) med slukeevne 150 m³/s vil gå vann i Labrofossen 28—44 dager pr. år. Med slukeevnen økt til 225 m³/s, dvs. når Labro kraftverk kjøres samtidig med Skollenborg kraftverk, vil antallet bli redusert til 9—13 dager.

4. *Forholdet med avslag i kraftstasjonen.*

I vår søknad er spørsmålet vedrørende faremomenter ved plutselig lastavslag i kraftstasjonen tatt med i forbindelse med en eventuell utnytting av elvestrekningen som et rekreasjonsområde (3,1 Friluftsinteresser, side 10). Vi har villet peke på den fare som foreligger slik at det fra kommunale myndigheters side ikke tas sikte på en utnyttelse av denne strekningen til badeplasser etc. Selve Labrofossen er i dag inngjerdet og det er ikke adgang for almenheten uten at en bevisst passerer et gjerde eller foretar farlig klatring. Også i fremtiden må selve fosseområdet holdes avstengt med gjerde. Nedenfor fossen vil en etter igangsettelse av Skollenborg kraftverk ikke ha et helt tørt elveleie, idet Kobberbergelven vil sørge for en minstevannføring. Vi vil anta at når elvestrekningen ikke blir utnyttet til almene formål, vil varsling om eventuelle faremomenter være tilstrekkelig ivaretatt med plakater på norsk og eventuelt engelsk. Automatisk varsling vil etter vår oppfatning ikke tjene noen hensikt i dette tilfellet.

Vedlegg:

Tabeller utarbeidet av Ing. A. B. Berdal A/S:

1. Midlere ukeverdi av vannføringer uten Dagali utbygget (Grunnlag: JARSIM).
2. Midlere ukeverdi av vannføringer med Dagali utbygget (Grunnlag: JARSIM).

Kurveblader utarbeidet av Skollenborg kraftverk:

3. Prosentvis fordeling av antall midlere ukeverdier uten Dagali utbygget (Grunnlag: JARSIM).
4. Prosentvis fordeling av antall midlere ukeverdier med Dagali utbygget (Grunnlag: JARSIM).
5. Prosentvis fordeling av antall midlere ukeverdier perioden 1951—77 (Grunnlag: DEV målinger). Kopi Vestfold Kraftselskap med vedlegg.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og lokalpressen og har vært lagt fram for distriktet i samsvar med vassdragslovens § 125.

Følgende uttalelser er innkommet:

K o n g s b e r g b y s t y r e, vedtak i møte den 28. juni 1978:

«1. Kongsberg kommune kan anbefale at I/S Skollenborg Kraftverk får konsesjon for utbygging av Labrofoss, Gravenfoss og Tofstadfoss.

2. Kommunen forutsetter at det konsesjonsfastsettes at kraften som Kongsberg kommune har behov for i framtiden blir dekket fra det nye kraftverk og at overskytende kraft overføres til hovedfordelingsnettet.

   Konsesjonskraften som kommunen har rett til må tas ut direkte til Kongsbergs 20 kV-nett sammen med øvrig kraft til dette område.
3. Kommunen forutsetter at det konsesjonsfastsettes at Kongsberg kommune får rett til å være med som utbyggingspartner etter et nærmere angitt forhold dersom ikke de forhandlinger som er etablert om samarbeide mellom Kongsberg kommune og I/S Skollenborg fører til noe resultat.
4. Kommunen forutsetter at det konsesjonsfastsettes at utbyggeren bekoster nytt kloakkanlegg fra bebyggelsen på Rudsmoen som kompensasjon for de ulemper og skader som eventuelt vil påføres eksisterende utslipp.
5. Kommunen forutsetter at det konsesjonsfastsettes at skjemmende deler av det gamle kraftverk fjernes slik at landskapet går tilbake til sin opprinnelige form.
6. Kommunen forutsetter at det konsesjonsfastsettes at utbyggeren tar hensyn til, eller følger opp, følgende punkter påberopt av innlandsfiskenemnda og friluftsnemnda:
   a. Det bør overveies om det kan slippes en minstevannføring forbi inntaket til kraftstasjonen for å sikre best mulig forhold for fisken/fisket nedenfor fosseløpet.
   b. Bygging av terskler bør utredes som en konkret plan hvor det klart presiseres at terskler skal bygges. Dette er aktuelt både for fisken og for det rent estetiske.
   c. Bygging av laksetrapper må være en konsesjonsbetingelse. Byggingen iverksettes når behovet for slike er til stede. Det vises bl. a. til utbygging av Gamlebrofoss/Fabrikkfoss som ligger ovenfor Labro og hvor denne betingelse ble satt.
   d. Det utarbeides en konkret plan for estetiske forhold og landskapspleie i hele utbyggingsområdet. Dette omfatter også nedlegging av Gravenfoss Kraftstasjon med tilhørende kanal og damanlegg.
   e. Steintippene bør fjernes så snart som mulig og helst på kortere tid enn angitt. Det bør undersøkes nærmere om direkte anvendelse av stein i byggeperioden slik at steintippenes størrelse kan reduseres.»

R å d m a n n e n i K o n g s b e r g, brev av 3. februar 1978 til formannskapet:

«Gruppelederne for de politiske partier i Kongsberg og Kongsberg komm. Elverk har foreløpig drøftet de planene som foreligger om utbygging og har samtlige gått inn for å tilrå at Kongsberg Kommune fremmer en søknad om å komme med i selskapet for utbygging av dette kraftverk.

Begrunnelsen for at en har funnet det rett å tilrå en slik henvendelse er mange.

Den kraften som det her er snakk om å bygge ut ligger nå en gang i Kongsberg Kommune, og Kongsberg Elverk har selv et sterkt behov for kraft.

Forbruket i Kongsberg i dag tilsvarer ca. 150 GWh. Leveransene fordeler seg med 114 GWh fra Buskerud Fylke, 12,2 GWh fra Nybrofossen, 21,2 GWh fra Labro og 2,4 GWh fra Gravenfoss.

Etter beregninger foretatt vil Kongsbergs forbruk stige med 7 pst. pr. år, det vil si at etter elverkets prognoser vil forbruket være på over 300 GWh i 1988.

Det er således et åpenbart behov for Kongsberg Kommune for selv å kunne utnytte de kraftkilder som er i kommunen til eget forbruk, eller i hvert fall få være med på utbyggingen sammen med de andre to interessentene.

Sikkerhetsmessig så vil et engasjement for Kongsberg i Skollenborg kraftverk være et vesentlig driftspoeng som også må tillegges betydelig vekt, og det vil også være en meget økonomisk utbygging eller leveranse til Kongsberg fordi linjenettet blir så kort.

Det må være dårlig økonomi om Kongsberg skulle måtte hente kraft langveisfra når leveransen kan skje fra en så nærliggende kraftkilde.

Også i økonomisk henseende ligger der et klart økonomisk poeng som Kongsberg Kommune må ta hensyn til som vertskommune til kraftkilden.

Etter det som opplyses om utbyggingen av Skollenborg kraftverk, så vil dette gi et meget gunstig utbyggingsresultat og dermed en gunstig produksjonspris. Den er beregnet å ligge på 4,5 øre pr. kWh, da under hensyntagen til kapital og driftsutgifter. Dette vil igjen si at en må forvente en betydelig reduksjon i dette tall når kapitalen er tilbakebetalt og en står igjen med de rene driftsutgifter.

Kongsberg komm. Elverk betaler i dag 9,5 øre fra Buskerud Fylke for den kraft som kjøpes der, og det er forventet at leveranseprisen gjennom fylket vil vise stigende tendens i årene som kommer. All moralsk rimelighet skulle da tilsi at innbyggerne i Kongsberg Kommune bør få være med på å nyte godt av den rimelige kraftkilden som Skollenborg kraftverk representerer. Det vil nødvendigvis måtte virke urimelig for Kongsbergs innbyggere om de måtte være vitne til at abonnenter som bor i Drammen og Vestfold skal kunne ta ut kraft fra Kongsberg til 4,5 øre pr. kWh og en pris som vil falle ytterligere ned når amortiseringen er tilendebrakt, mens Kongsbergs amonnenter på sin side må kjøpe kraft fra Buskerud Fylke til 9,5 øre, en sats som forventes å stige en del i årene som kommer.

Ut fra blant annet ovenstående begrunnelse er det at de politiske gruppeførere og Kongsberg må få komme med som utbyggberg formannskap om å vedta at der søkes opptatt forhandlinger med Drammens Elektrisitetsverk og Vestfold Kraftselskap om at Kongsberg må komme med som utbyggingspartner og som medeier i selskapet for 25 pst.

Det er en forutsetning etter de forberedende drøftelser som har vært, at Kongsbergs søknad om å komme med i selskapet ikke skal foranledige noen forsinkelse med utbyggingsplanene og konsesjonssøknadens behandling.

Det er også en forutsetning at dersom Drammen Kommune og Vestfold Kraftselskap skulle ha for sterke motforestillinger mot å trekke inn en ny partner i selve selskapsstifelsen, så skal søknaden subsidiært gjelde rett til kraftuttak for en tilsvarende prosentsats og da til kostpris.

Det er meningen at resultatet av søknaden og et eventuelt forhandlingsresultat forelegges bystyret sammen med de nødvendige økonomiske dekningsvedtak.

Under henvisning til ovenstående vil rådmannen tilrå at formannskapet fatter følgende

vedtak:

Kongsberg formannskap søker om at Kongsberg komm. Elverk må få komme med som utbyggingspartner sammen med Drammens Elverk og Vestfold Kraftselskap i Skollenborg Kraftselskap. Det søkes om at utbyggingsandelen ikke må bli mindre enn 25 pst.

I den utstrekning søknaden foranlediger behov for nærmere drøftelser mellom partene forutsettes Kongsberg Kommune å bli representert med ordfører, rådmann, elverkstyrets formann og elverksjefen.»

Rådmannens ovenstående forslag ble enstemmig vedtatt av formannskapet den 14. februar 1978.

Kongsberg kommunale elektrisitetsverk, brev av 9. mai 1978:

«Kongsberg elverk har idag forbindelse med Labro kraftanlegg over to transformatorer på tilsammen 5 000 KVA. Med Gravenfoss har vi forbindelse over en 6 000 KVA. For Kongsberg vil det være av stor betydning om denne vår 20 KV forbindelse også kan opprettholdes med det nye Skollenborg Kraftverk. Det forutsetter at det settes opp et transformatoranlegg helt i tilknytning til utgående linje.

Kongsberg maks. forbruk idag er ca. 30 000 KW. Det vil være naturlig om kraften fra Skollenborg Kraftverk først og fremst dekker Kongsbergs behov. Man vil derved kunne redusere linjebygging østover fra kraftanlegget. For Kongsberg vil det bety en betydelig økning i sikker kraftlevering.

Slik utbyggingsplanen er framlagt bør vi gi den vår beste støtte.»

Kongsberg arbeidsråd, utskrift av møtebok for 9. mars 1978:

«Når det gjelder arbeidsrådets befatning med denne saken, så må denne i første rekke dreie seg om kloakkforholdene i forbindelse med tørrlegging av elveløpet nedenfor Labrofoss. Kommunen har her et utslipp fra Rudsmoen. Dette utslippet har det hittil vært små ulemper med slik at overføring til sentralrenseanlegget er tenkt utført på slutten av vår kloakkutbyggingsperiode nemlig i perioden 1985—87.

Ved den nye situasjonen etter utbyggingen vil elven bli tørrlagt i vesentlige lengre perioder slik at det er fare for at det kan oppstå ulemper med avløpet. Det vil derfor være rimelig at man allerede nå prosjekterte ledningen til utslippet i Lågen ved Sunngrenda.

Det vil også være naturlig at det er kraftutbyggeren som dekker disse utgiftene idet det er såvidt lang tid til den planlagte overføring fra kommunens side at kommunen ikke kan ta på seg utgifter i denne forbindelse.

Kraftutbyggerne har engasjert Norsk institutt for vannforskning for best mulig å få klarlagt situasjonen. Det vil herfra komme en arbeidsrapport.

Overskuddsmasser fra anlegget.

Det er i konsesjonssøknaden nevnt at det blir en god del steinmasser som må legges i fylling midlertidig og delvis permanent i nærheten av anlegget. Disse steintippene vil sannsynligvis ikke sjenere omgivelser idet det tas landskapsmessige hensyn noe som bør være en ufravikelig forutsetning. Veivesenet i Buskerud har sagt seg positivt interessert i en ca. 25 000 kbm av denne steinmassen i byggeperioden mens en vesentlig del vil kunne få brukes til veianlegg i løpet av 10—15 år. Likeledes har et privat firma som driver pukkverk i distriktet meddele at det er interessert i tunnelstein og at de i løpet av relativt kort tid kunne få brukt det meste av steinen.

Jeg skulle tro at det ikke er nødvendig for kommunen å engasjere seg i avtak av stein, idet steinmasser ikke vanligvis er noe problem for kommunens veibygging etc.

De bestående anleggs fremtidige skjebne.

Når det gjelder Labro kraftverk så vil inntaksbassenget uten videre kunne benyttes av det nye kraftverket. Videre vil Labro kraftverk fortsatt holdes inntakt for å kunne utnytte ytterligere en del flomvann til kraftproduksjonen. Det er nevnt at driftsforhold lønnsomhet vil så bli avgjørende for når det gamle kraftverket endelig skal nedlegges.

Når det gjelder Gravenfoss kraftverk så vil dette ikke sannsynligvis bli brukt etter at det nye er kommet i drift men spørsmålet om nedleggelse vil bli tatt endelig standpunkt til senere.

Jeg vil bemerke at det må være en uttrykkelig forutsetning at skjemmende deler av disse kraftverkene som ikke blir brukt, hurtigst mulig blir fjernet slik at landskapet kan gå tilbake til sin opprinnelige form.

Andre ulemper ved kraftverksutbyggingen.

Når det gjelder friluftsinteresser, fiske, fløtning og tildels terskelbygging vil dette bli berørt av andre utvalg som her skal uttale seg. Det bør her tas sikte på å få til løsninger som i størst mulig grad gjør forholdene bedre enn de er idag. Særlig har det betydning at terskelutbyggingen skjer på en måte som gir naturlige vannspeil også i perioder med lite vann i Lågen.

Innstilling:

Det anbefales at kommunen tar forbehold om at kloakkutløpet fra Rudsmoen bygges om av kraftutbyggeren og overføres til utløpet i Sunnegrenda uten utgift for kommunen.

Vedtak:

Som innstillingen.»

Kongsberg reguleringsvesen, brev av 5. mai 1978:

«Reguleringsrådet var opptatt av at Kopperbergselva ikke føres inn i reguleringen seinere. Elva må ikke bli tørr fra Labro kraftverk til Dalselvas utløp. Forøvrig vil vannføringen bli bedre fra Gravenfoss til Dalselvas utløp ved reguleringen. Man mister altså vann i øvre del og får mere vann i nedre del.

Vedtak:

Reguleringsrådet hadde ikke innvendinger mot prosjektet slik det er fremstilt planlagt.

En forutsetter at saken kommer til endelig behandling i reguleringsrådet etter at alle forhold er klarlagt vedr. forurensning, fiske, og fornminner slik det er beskrevet i rapporten av februar 1978.»

Kongsberg helseråd, vedtak av 10. mars 1978:

«Kongsberg helseråd har få merknader til den prosjekterte utbygging av Skollenborg kraftverk. Kloakkutledning fra Rudsmoen som munner nedenfor fangdam for Gravenfoss kraftverk, må midlertidig føres ut i så store vannmasser at det ikke byr på sjenanse til omgivelsene.

Helserådet forbeholder seg rett til å kreve ytterligere tiltak, dersom utbyggingen skulle medføre hygieniske ulemper som ikke er forutsett.»

Herredsagronomen, brev av 2. mars 1978:

«Av bilag 22 er det satt opp en fortegnelse over de grunneiere som blir berørt med grunn.

Efter det kjennskap jeg har og efter de opplysninger jeg har fått er det utelukkende utmarksareal det dreier seg om, langs hele Lågenlandet, for samtlige.

Jeg kan godt forstå at de eksisterende kraftverker er nedslitte og uhensiktsmessige, og at et nytt og tidsmessig kraftverk må erstatte de gamle.

Jeg har inntrykk av at grunneierne ikke har noe i mot den planen som tenkes gjennomført.

Jeg synes at tiltaket er prisverdig.»

Kongsberg Innlandsfiskenemnd og Kongsberg friluftsog naturvernnemnd, vedtak på fellesmøte den 20. mars 1978:

«Rent prinsipielt godkjenner både Innlandsfiskenemnda og Friluftsog naturvernnemnda det fremlagte forslag, men vil peke på 5 forskjellige punkter som bør vurderes nærmere og noe mer konkret:

1. Det bør overveies om det kan slippes en minstevannføring forbi inntaket til kraftstasjonen for å sikre best mulig forhold for fisken/fisket nedenfor fosseløpet.

2. Bygging av terskler bør utredes som en konkret plan, hvor det klart presiseres at terskler skal bygges. Dette er aktuelt både for fisken og for det rent estetiske.
3. Bygging av laksetrapper må være en konsesjonsbetingelse. Det vises her bl. a. til utbygging av Gamlebrofoss/Fabrikkfoss som ligger ovenfor Labro, og hvor denne betingelse ble satt.
4. Det utarbeides en konkret plan for estetiske forhold og landskapspleie i hele utbyggingsområdet. Dette omfatter også nedlegging av Gravenfoss kraftstasjon med tilhørende kanal og damanlegg.
5. Steintippene bør fjernes så snart som mulig, og helst på kortere tid enn angitt. Det bør undersøkes nærmere om direkte anvendelse av stein i byggeperioden slik at steintippenes størrelse kan reduseres.»

Fylkesmannen i Buskerud, brev av 24. juli 1978:

«Fylkesmannen kan for sin del slutte seg til fylkesutvalgets vedtak i saken. En forutsetter imidlertid at det av hensyn til naturvern/friluftsliv og fiske blir vurdert å fastsette nærmere konsesjonsvilkår bl. a. når det gjelder minstevannføring, terskler, steintipper og fiskertapper, jfr. de avgitte uttalelser.»

Fylkesutvalget, vedtak i møte den 28. juli 1978:

«Buskerud fylkesutvalg vil på foreliggende grunnlag ikke ha noe å bemerke til at søknaden fra Interessentskapet Skollenborg Kraftverk av 1. februar 1978 blir imøtekommet.

Fylkesutvalget vil understreke betydningen av at det av hensyn til en rasjonell utnytting av produksjonsmidlene og overføringsanlegg, allerede ved konsesjonsgivningen blir tatt stilling til det produksjonssamarbeid som forutsettes å måtte finne sted.»

Elektrisitetskonsulenten for Buskerud nevner innledningsvis i brev av 21. juni 1978 bl. a. at søknaden ikke inneholder opplysninger til bedømmelse av hvorvidt ervervskonsesjon er nødvendig for fallrettighetene i Tofstadfoss. Ellers siteres fra brevet:

«Spørsmålet om Tinnhølen og dens mulige tilbakeføring til Vestlandet er ikke berørt i søknaden. Konsekvensene for produksjonen kan bli en reduksjon i størrelsesorden ca. 25 GWh/år.

Den tekniske utforming av stasjonen med maksimal slukeevne på 150 m³/s fordelt på 2 aggregater, må med de foreliggende vannføringsforhold ansees hensiktsmessig. De elektriske anlegg knyttet til stasjonen vil for øvrig bli behandlet i særskilt søknad.

Det er gjennomført drøftinger mellom partene i interessentskapet og Buskerud Kraftverker om stasjonens tilknytning til hovednettet. Det er oppnådd enighet om at tilknytningen skjer på 132 kV og med transformering til fylkeskraftverkets 66 kV anlegg i Kongsberg, slik at kraften direkte kan tas ut fra det nye Skollenborg kraftverk til forbruk i Kongsberg.

Søknaden inneholder også en rekke forutsetninger angående kraftverkets tilpasning i miljømessig henseende, men som hørende under de respektive organer og myndigheter er disse ikke vurdert her.

Til de rent driftsmessige spørsmål kan anføres at elektrisitetskonsulenten er enig i en snarlig nedleggelse av Gravenfoss kraftstasjon ut fra sikkerhetsmessige hensyn. Slike hensyn tilsier også at man overveier etableringen av et varselanlegg i forbindelse med det nye kraftverk til å gi varsel dersom vannføringen over dammen og ned elveleiet skulle plutselig øke. Et slikt tilfelle kan utløses av en ikke tilsiktet stans i kraftstasjonen. Til de driftsmessige forhold forøvrig skulle det ikke være bemerkninger å gjøre fra fylkesmannens side.

Kraftsituasjonen i årene fremover gir grunn til bekymring. Fylkeskraftverket har således ikke fått bekreftet sin bestilling på statskraft for perioden 1980—82. Etter de indikasjoner som er innløpt fra Statskraftverkene vil det neppe være kraft nok disponibel til fullt ut å honorerere bestillingene for denne periode. Slike kraftprosjekter som Skollenborg som kan realiseres på kort tid vil gi positiv bidrag til fylkets kraftbalanse og bør derfor fra fylkeskommunens side hilses velkommen.

Hva angår selve konsesjonsvilkårene så omfatter de normalt formuleringer som tillater NVE å gi bestemmelser om produksjonssamarbeide. Dette er viktig både av hensyn til en rasjonell utnyttelse av produksjonsmidlene og forenkling av overføringsproblematikken innen fylket med den gunstige innflytelse dette vil ha på videreutvikling av hovedfordelingsnett. Elektrisitetskonsulenten vil peke på at forholdene i dette tilfelle ligger til rette for allerede ved konsesjonsgivningen å konkretisere det produksjonssamarbeide som bør finne sted. I den forbindelse skal påpekes den sentrale stilling som fylkestinget gjennom sine beslutninger har tillagt fylkeskraftverket.»

Buskerud fylkeslandbruksstyre, utskrift av protokoll fra møte den 18. juli 1978:

«Saken er oversendt Kongsberg jordstyre som har gitt følgende uttalelse:

«Jordstyret har i dag vært på befaring og var også veien om de som var mest berørt av utbyggingen for å høre deres mening personlig.

Det var ingen av dem som hadde noe å bemerke til planen og utbyggingen.

Det er alt sammen utmarksareal som blir berørt, ingen dyrket mark kommer i berøring med utbyggingen.

Kraftverket yter full erstatning til grunneierne.

Jordstyret har ikke noe å bemerke til saken og rår til at den innvilges.»

Planen er behandlet i fylkesskogrådet 14. juni 1978 og fylkesskogsjefen uttaler følgende:

«Den del av utbyggingen som først og fremst har konsekvenser for skogbruket er

lagringen og henleggingen av steinmassene i god skogsmark. Begge de planlagte steintippene ligger nær elven på meget god mark (bon. 1—2) med meget lette driftsforhold.

Arealene er bestokket med gran og noe furu. Alderen varierer fra h.kl. II til h.kl. V. Mindre enn halvparten av arealet er hogstmodent. En del av den største tippen er snauhogd.

Fra motsatt side av elven vil tippene være lett synlige og virke skjemmende i et vakkert landskap. Sett fra skogbrukssynspunkt er det beklagelig om disse arealene omdisponeres til tipper for steinmassene — både fordi arealene er av høy bonitet og fordi skogen som står der bare delvis er hogstmoden.

Hvis ikke andre aktuelle og bedre egnede arealer for tipping av steinmassene finnes bør muligheten for anvendelse av steinmassene etter hvert som de tas ut vurderes nøye med henblikk på at lagring skal unngås eller i alle fall begrenses til et minimum.

Problemene som oppstår for fløtningen synes løst ved den planlagte ombygging og omlegging av fløtningsrennen.»

Etter befaringen gjorde fylkesskogrådet følgende enstemmige vedtak:

«Fylkesskogrådet slutter seg i hovedsaken til fylkesskogsjefens synspunkter og vil spesielt få be om at plasseringen av steintippene vurderes nøye.

I tilfelle alternative plasseringer ikke finnes, bør det tas sikte på å slå de to tippene sammen til en og innskrenke arealbruken til et minimum ved å gjøre tippene så høye som mulig.

Det forutsettes at steinmassene blir midlertidig lagret.»

Enstemmig vedtak: Buskerud fylkeslandbruksstyre slutter seg til ovenstående uttalelse fra Buskerud skogråd.»

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud, vedtak i møte den 29. juni 1978:

«Nemnda vil peke på at den foreliggende søknad gjelder investeringer for i alt ca. 250 mill. kroner og at dette ikke kan sies å ha sammenheng med den beskjedne vurderingen som er gjennomført omkring konsekvensene for friluftsliv og landskapsvern. Nemnda synes det er urimelig at spørsmålet om terskelbygging skal utstå til anlegget er ferdig og at spørsmålet om minstevannføring forbi kraftverket skal avgjøres før rapportene om fiske/laksetrapp og forurensning foreligger.

Nemnda er enig i at strekningen Labrofoss —nedstrøms Tofstadfoss i dag har mindre betydning for friluftslivet og kan i prinsippet slutte seg til planene for utbygging av fallene til ett kraftverk. Nemnda vil imidlertid forutsette at spørsmålet om terskelbygging og minstevannføring bearbeides så snart som mulig og før anlegget er ferdig.

For øvrig vil nemnda understreke at det anses positivt å øke energiproduksjonen ved ombygging av eksisterende eldre anlegg.»

Statens forurensningstilsyn sier i brev av 26. juni 1978 bl. a.:

«Utbyggingen vil medføre store reduksjoner i vannføringen i elveavsnittet på grunn av reduksjon av overløpsvannmengdene. Dette vil bidra til å forsterke virkningen av tilførselen av forurensninger direkte i Numedalslågen på denne elvestrekningen. Det vil dessuten forsterke virkningen av tilførsler som tilføres via sideelvene (spes. utslipp fra Heistadmoen til Dalselva).

Situasjonen synes likevel å være slik at det i dag er ulemper som følge av utslipp og at dette skyldes utilstrekkelige rensetiltak eller for dårlig utledning i respienten. Det er derfor nødvendig med tiltak for å bedre situasjonen uavhengig av de nye planene for kraftutbygging. Hvorvidt det som følge av utbyggingen blir nødvendig å stille skjerpede rensekrav til utslipp i vassdraget eventuelt sideelvene bør vurderes på bakgrunn av resultatet av de pågående undersøkelser. Det bør også gjennomføres overvåkingsundersøkelser etter utbyggingen. Bestemmelser om eventuell minstevannføring bør vurderes nærmere når forurensningssituasjonen er nøyere klarlagt.

Avløpsløsningen for Rudsmoen bør utføres i henhold til kloakkrammeplanen. I/S Skollenborg kraftverk forutsetter en anleggstid på 3 år fra 1978. Avløpet fra Rudsmoen bør derfor avskjæres og føres til en bedre resipient innen 1981/82. I/S Skollenborg kraftverk bør tilpliktes å delta i en forskutering av gjennomføringen samt ytterligere rensing av avløpsvann dersom undersøkelsene viser at dette er nødvendig.

Generelt.

I Numedalslågen er det gjennomført flere reguleringer til dels med betydelige inngrep i forbindelse med magasinering. Skollenborg kraftverk medfører små inngrep og små endringer i forhold til dagens situasjon. Utbyggingen gir derfor med relativt små ulemper i forhold til forurensningssituasjonen, et middlere årlig energitilskudd på ca. 160 GWh. Samlet investeringsbehov er beregnet til 204 mill. kroner (1977). Kraftprisen er beregnet til 5,1 øre/kWh (1977) uten Dagaliutbyggingen.

SFT vil foreslå følgende vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10):

a. Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader eller delta i forskuttering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpende rensekrav til kloakkavløp fra tettsteder og øvrig bebyggelse som følge av utbyggingen og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende kloakktilknytning for de berørte tettsteder og annen bebyggelse enn det som ville ha blitt fastsatt uten vedkommende utbygging.

   Størrelsen av eventuelle tilskott fastsettes i mangel av minnelig overenskomst, ved rettslig skjønn bekostet av konsesjonæren.

b. Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste andre tiltak som skyl-

des forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.

c. Utbyggeren tilpliktes helt eller delvis å bekoste overvåkingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt. Vedkommende departement fastsetter størrelsen av kostnadene som skal belastes utbyggeren.

d. Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å slippe vann i Numedalslågen mellom Kobberbergselvas utløp og Tofstadfossen dersom de pågående fremtidige undersøkelser av forurensningssituasjonen viser at dette er nødvendig.»

Kongsberg Naturvernforening, brev av 9. juni 1978:

«Kongsberg Naturvernforening er prinsipielt ikke mot bygging av et nytt kraftverk som erstatning for de to allerede etablerte anlegg.

Foruten å få et rimelig krafttilskudd uten å belegge vesentlige arealer med nye kraftlinjer, tilrettelegges det for tiltak som vil rydde opp i området ved sanering av de gamle anleggene. Tross nyetablering, mener Naturvernforeningen at nevnte tiltak på sikt kan gjøre området mer natur- og miljøvennlig enn tilfellet er i dag.

Forutsetningene for vårt syn oppsummeres i følgende punkter:

1. Gravenfoss Kraftstasjon med tilhørende kanal og damanlegg fjernes så snart Skollenborg Kraftverk er satt i drift.
2. Labro Kraftverk opprettholdes kun til Skollenborg Kraftverk er innkjørt. Deretter fjernes Labro Kraftverk med rørgate og transformatorer.
3. Det gjennomføres tiltak for å restaurere landskapet på områdene nevnt ovenfor.
4. Vannføring i Numedalslågen over 150 m^3/sek. må fortsatt gå i Labrofossen. For å sikre spyling av utslipp fra Rudsmoen boligfelt, må en inntil boligområdet er tilknyttet sentralt renseanlegg, forplikte seg til periodisk utslipp av vann i Labrofossen.
5. Fjerning av steintippene må forseres i forhold til angitt tidspunkt.»

Numedalslågens Fellesfløtningsforening, brev av 14. juni 1978:

«Fløtningen ønsker en forsikring om at omleggingen og forlengelsen av tømmerrenna ikke innebærer noen endringer av rennas effekt. Tømmeret må — på hele strekningen — ha rikelig med vann og maksimal driftssikkerhet.

Om renneutløpet — som prosjektert — skal legges i kanalutløpets overkant, må forholdene for tømmerets videre gang legges slik til rette at alt tømmeret unmiddelbart fanges av strømmen i elven og naturlig føres videre, uten risk for å havne i bakevjedannelser.

Ombyggingen må ikke innebære at Fløtningen påføres utgifter eller endring i avgifter.

Vi regner det som selvfølgelig at alt materiell som nyttes til ombyggingen og forlengelsen av renna er kreosotimpregnert og av tilstrekkelige dimensjoner.»

De innkomne uttalelser har vært forelagt søkeren, som i brev av 28. september 1978 bemerker:

«A. *Til uttalelse av 24. juli 1978 fra fylkesmannen i Buskerud.*
Kfr. bemerkningene under B—P nedenfor.

B. *Til vedtak av 28. juni 1978 hos fylkesutvalget i Buskerud.*
Kfr. bemerkningene til siste avsnitt under C nedenfor.

C. *Til uttalelse av 21. juni 1978 fra elektrisitetskonsulenten for Buskerud.*
Rettighetene til fallene i såvel Tofstadfoss som den nedenforliggende Landefoss i Numedalslågen ble ervervet i 1943 av Vestfold Kraftselskap, som er den ene av de to interessentene i I/S Skollenborg kraftverk. (Skjøtet er datert 5. mars 1943. Det har dagbok nr. 412 1943 ved Numedal og Sandsvær sorenskriveri og ble tinglyst der 3. mai 1943).

Det er riktig at Skollenborg kraftverk (SK) aktes tilknyttet 132 kV hovednettet, og at det i den sammenheng også tenkes opprettet en 132 kV/66 kV transformering til Buskerud Kraftverkers 66 kV nett i Kongsberg, slik at noe av kraften fra SK fysisk kan gå til direkte dekking av forbruk der når det trenges. Imidlertid må man ha klart for seg at den netto merproduksjon som SK vil prestere, sammenlignet med dagens forhold (med bare Labro og Gravenfoss kraftverker), vesentlig vil dreie seg om sommerkraft og denne vil da ofte komme til å opptre med så høye effekter (MW), at Kongsbergs evne til å ta imot denne i tillegg til annen kraft, vil måtte komme til å fortone seg som ubetydelig. Nevnte sommerkraft vil derfor i alt vesentlig måtte leveres ut på 132 kV nettet, i den utstrekning ikke Drammens Elektrisitetsverk kan ta imot den på sine 50 kV overføringsledninger Labro—Drammen, som også forutsettes tilknyttet SK.

Varselanlegg som kan gi passende alarm i tilfelle vannføringen i Numedalslågens elveleie mellom Skollenborg kraftverks inntak og avløp skulle få stor og plutselig økning, vil pga. de lokale forhold neppe bli nødvendig. Denne oppfatning støttes av de hittidige erfaringer når det gjelder elvestrekningene mellom Labro og Gravenfoss kraftverkers inntak og avløp. Men vi er selvsagt villige til å drøfte problemet nærmere.

Elektrisitetskonsulenten for Buskerud har også anført at SK vil kunne realiseres på kort tid og gi et positivt bidrag til fylkets kraftbalanse. Vi går ut fra at man ved termen «balanse» i denne sammenheng vesentlig har tenkt på den fysiske leveringssikkerhet.

Videre har elektrisitetskonsulenten nevnt at det her ligger til rette for allerede ved konsesjonsgivningen å konkretisere hvilket produksjonssamarbeide som bør finne sted. Vi antar imidlertid at de normale formuleringer i konsesjonsvilkårene vedr. plikt til samarbeide mellom eiere av forskjellige elektriske anlegg, bør være fullt tilstrekkelige. Videre har man også det samarbeide som skjer gjennom Samkjøringen, hvor såvel Buskerud Kraftverker som Drammens Elektrisitetsverk og Vestfold Kraftselskap er medlemmer.

D. *Til Kongsberg bystyres vedtak av 28. juni 1978.*

Ad pkt. 1:
Intet å bemerke.

Ad pkt. 2:
Vi finner det ikke mulig å akseptere et generelt konsesjonsvilkår om at Kongsberg kommunes behov for elektrisk energi i fremtiden skal dekkes fra SK. Selv om man i denne sammenheng innskrenker meningsinnholdet til å omfatte bare det rent fysiske (altså ikke det økonomiske), vil det periodevis kunne falle direkte urasjonelt å dirigere energien fra SK til Kongsberg. Men normalt vil slik energiflyt formodentlig bli fornuftig.

Når det gjelder uttak av konsesjonskraft som kommunen evt. måtte få seg tildelt, kan bemerkes at etter drøftelser mellom Buskerud Kraftverker (BK), NVE-Elektrisitetsdirektoratet og SK-interessentene (DEV og VK) ble det oppnådd enighet om at SK skal tilknyttes 132 kV nettet i området og ha transformering fra dette til 66 kV og 50 kV. Kfr. C foran. BK er engrosleverandør av kraft til Kongsberg komm. Elektrisitetsverk (KKEV), og det vil muligens være mest hensiktsmessig at kommunens eventuelle kvote av konsesjonskraft tas ut ved 132 kV spenning og overføres til KKEV sammen med BK's engroslevering. Dette vil i hvert fall være et relevant alternativ til separat konsesjonskraftlevering ved 22 kV til kommunen, og spørsmålet bør formodentlig først forelegges BK.

Ad pkt. 3:
Det vises til vedlagte kopi av brev av 1. september 1978 fra finansrådmannen i Drammen og kopi av brev av 21. juli fra representantskapsordføreren i Vestfold Kraftselskap, begge brev til rådmannen i Kongsberg kommune. Herav fremgår at såvel Drammen som Vestfold har funnet å måtte avslå Kongsbergs søknad om andel i eierrettigheter, utbygging og/eller produksjon, når det gjelder Skollenborg kraftverk.

Ad pkt. 4:
I anledning av at Kongsberg kommune forutsetter konsesjonsfastsettelse om at utbyggeren av SK skal bekoste nytt kloakkanlegg fra bebyggelsen på Rudsmoen, kan følgende bemerkes om de situasjonsendringer som vil inntre, ettersom kloakkutslippet fra Rudsmoen i dag renner ut i Numedalslågen umiddelbart nedenfor Gravenfossdammen:

I. Når vannføringen i Numedalslågen er m i n d r e enn ca. 72 m³/s. ved Labro:
   a. B e d r e på den rel. lange strekningen mellom Gravenfoss kraftverks dam og avløp, fordi Kobberbergselva ikke er forutsatt utnyttet i Skollenborg kraftverk, men i dag utnyttes i Gravenfoss kraftverk.
   b. D å r l i g e r e på den rel. korte strekningen mellom Gravenfoss kraftverks avløp og Skollenborg kraftverks avløp, men dog slik at både Kobberbergselva og Dalselva vil tjene til fortynning der av kloakktilsiget.

II. Når vannføringen i Numedalslågen er s t ø r r e enn ca. 72 m³/s. ved Labro:
   c. D å r l i g e r e på hele strekningen mellom Gravenfoss kraftverks dam og Skollenborg kraftverks avløp. Men når vannføringen i Numedalslågen er så vidt stor som 72 m³/s., vil ofte også Kobberbergselva og Dalselva føre adskillig vann, slik at det da burde bli bra kloakkutspyling likevel.

Vi antar at det avgjørende for hva som kan tåles av forurensende kloakktilsig, vil være en situasjon som nevnt under pkt. a, dvs. under forhold med langvarig varme og tørke og med gode vekstmuligheter for bakterier. Imidlertid vil det formodentlig først etter omfattende målinger av vannkvaliteter m. m. være mulig å fastslå med noenlunne sikkerhet hvilke tiltak som blir nødvendig. Sannsynligvis må så et rettslig skjønn komme til en avgjørelse om i hvilken utstrekning SK får å bekoste disse tiltak.

Kloakkutløpet fra Rudsmoen er i dag ikke ført ut til dypt vann i Numedalslågen, men til en i sterk grad tørrlagt elvestrekning like nedenfor Gravenfossdammen. Det kan også nevnes at både Kongsberg arbeidsråd og Statens forurensningstilsyn har opplyst at kommunen selv har planer om under alle omstendigheter å foreta omlegging av kloakkutslippet fra nedstrøms Gravenfossdammen til oppstrøms Labrodammen om relativt få (7—9) år, og hele Numedalslågens vannføring vil da virke til kloakkfortynning, på samme måte som om ikke noen av kraftverkene Labro — Gravenfoss — Skollenborg hadde vært bygd.

Ad pkt. 5:

Vi har ingen innvendinger mot at skjemmende deler av det gamle kraftverket (Gravenfoss) som aktes nedlagt, skal bli ryddet eller fjernet med sikte på i rimelig utstrekning å få bragt landskapet tilbake til sin naturlige form, men må gjøre oppmerksom på at det antakelig neppe vil bli mulig helt ut å etterkomme Kongsberg kommunes ønskemål i så henseende, bl. a. fordi det kan komme på tale delvis å utnytte tilløpskanalen som fundament for ny vei til boligene ved Gravenfoss.

Ad pkt. 6:

a. I anledning Kongsberg kommunes forutsetning om at det bør overveies hvorvidt det kan slippes en minstevannføring forbi skollenborg Kraftverk a. h. t. fisk og fiskemuligheter, tør vi understreke at nevnte kraftverk ikke vil endre fiskens livsbetingelser ovenfor Labrodammen og nedenfor Tofstadfossen. Også på den mellomliggende strekningen vil fisk kunne leve etter utbyggingen av kraftverket, noenlunde like bra som under nuværende forhold, om ikke bedre, fordi frislippingen av Kobberbergselva til de langstrakte Gravenfoss-strykene vil motvirke den nærmest totale tørrleggingen som i dag finner sted der når Numedalslågens vannføring kommer under ca. 72 m³/s. ved Labro. Under enhver omstendighet mener vi at verdien av fisket på utbyggingsstrekningen er så vidt ubetydelig allerede i dag, at en eventuell forringelse neppe kan komme til å stå i forhold til verdien av den kraft-

produksjon som vil gå tapt ved et eventuelt pålegg om slipping av minstevannføring. Vi mener derfor at om et slikt pålegg skulle bli gitt ut fra hensyn til fisket, ville dette innebære en beklagelig ressurs-sløsing.

b. Bygging av terskler på den elvestrekningen hvor driften av Skollenborg kraftverk vil medføre en resulterende ytterligere reduksjon av vannføringen, vil vi selvsagt gjennomføre i den utstrekning og på den måte som myndighetene måtte bestemme etter anbefaling fra sine faglige instanser, når de relevante forhold er undersøkt og vurdert, herunder også vannstandsstigning under flom. Dessverre kan det ta noen tid før alle nevnte forhold er undersøkt, men dette burde ikke behøve å forsinke konsesjonsmeddelelsen, dersom forbehold blir tatt om at terskelbygging k a n pålegges etter nærmere, konkret plan.

c. Et eventuelt konsesjonsvilkår om at kraftverksinteressentene må bygge laksetrapper når det blir behov for slike, vil vi i tilfelle måtte stille oss uforstående til, ettersom det aldri har gått laks i Numedalslågen på den her aktuelle strekningen. I hvert fall mener vi det må være helt urimelig å pålegge kraftverker plikt til å bekoste slike innretninger i tilfeller hvor angjeldende elvestrekninger (foss, stryk) isolert sett og fra naturen av representerer effekt sperring mot lakseoppgang. Eventuelle laksetrapper e. l. vil i tilfelle også medføre problemer i forbindelse med kraftproduksjonstap som følge av nødvendig vannslipping, og antakelig også i forbindelse med spørsmål om hvem som skal ha fiskerett. Forøvrig kan minnes om at det i anledning Skollenborg kraftverk er engasjert sakkyndig fra Universitetet i Oslo til å utrede fiskerispørsmålene.

(Ved enkelte kraftverk kan anleggsdeler (f. eks. omløpstunneler) som er nødvendige for kraftverkene selv, gjøre tjeneste også som fiskeoppgangsinnretninger, og problemene blir da selvsagt enklere.)

d. Vi har ikke noe vesentlig å bemerke til at det fra Skollenborg kraftverks side må fremlegges en konkret plan vedrørende estetiske forhold og landskapspleie i hele utbyggingsområdet, såfremt den forutsettes begrenset til forhold som skyldes kraftverksvirksomheten.

e. Til Kongsberg kommunes ønske om raskest mulig fjerning av steintippene har vi heller ikke noe vesentlig å bemerke, og vi har for så vidt allerede tatt skritt i den retning, idet vi er blitt enige om en avtale ang. dette med vedkommende grunneier, som i sin tur har overenskomst med et pukkverk i distriktet vedr. bruk av steinen til byggeformål. Det sannsynlige er da at steinmengdene vil bli oppbrukt i løpet av 10—15 år etter at Skollenborg kraftverk er bygd ut.

E. *Til uttalelse av 9. mars 1978 fra arbeidsrådet i Kongsberg.*

Det vises til hva som foran er anført under D, særlig ad pkt. 4, pkt. 5 og pkt. 6 (b, d og e).

F. *Til uttalelse av 5. mai 1978 fra reguleringsrådet i Kongsberg.*

Vi går ut fra at betegnelsen «reguleringen» som er benyttet et par steder i uttalelsen, er ment synonymt med «utbyggingen (fallnyttingen)». For øvrig vises til E foran.

G. *Til uttalelse av 17. mars 1978 fra friluftsnemnda og innlandsfiskenemnda i Kongsberg.*

Det vises til E foran.

H. *Til uttalelse av 2. mars 1978 fra herredsagronomen i Kongsberg.*

Intet å bemerke.

I. *Til uttalelse av 10. mars 1978 fra helserådet i Kongsberg.*

Det vises til E foran.

J. *Til uttalelse av 9. mai 1978 fra Kongsberg komm. Elektrisitetsverk.*

Etablering av 22 kV forbindelse til Kongsberg komm. Elektrisitetsverk (KKEV) også fra Skollenborg kraftverk (SK) vil innebære at det i tilfelle må konsederes og bygges et særskilt transformeringsanlegg til 22 kV i den nye kraftstasjonen, noe som ellers ikke ville blitt nødvendig. De foreliggende planer går nemlig ut på at den kraftlevering som vil komme til å finne sted fra SK til Kongsbergdistriktet, skal skje ved 66 kV, transformert fra 132 kV.

Så lenge Gravenfoss kraftverk og/eller Labro kraftverk kommer til å bli opprettholdt, er det imidlertid fra vår side ikke noe i veien for at også de nuværende leveringsanlegg derfra til KKEV kan beholdes intakte.

Forøvrig vises det til hva som foran er anført under D, særlig ad pkt. 4, pkt. 5 og pkt. 6 a—e.

K. *Til Kongsberg formannskaps vedtak av 14. februar 1978.*

Det vises til det som er nevnt under D, særlig ad pkt. 3, ovenfor.

For ordens skyld må nevnes at beregning av selvkostpris for Skollenborg-kraften også må omfatte kostnader til reguleringsanlegg og andre anleggsdeler (inntaksdam, fløtningsanlegg, boliger og andre bygninger m. m.) som Skollenborg kraftverk «får overta» fra Labro og Gravenfoss kraftverker. Reguleringsanleggene, som har en avgjørende betydning for kraftverksøkonomien, ligger forøvrig i helt andre kommuner enn Kongsberg.

L. *Til uttalelse og vedtak av 29. juni 1978 i Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud.*

Kostnadene ved bygging av Skollenborg kraftverk vil, foruten av utgifter til maskineri og apparater, bli dominert av utgifter til sprenging og sikring av store bergrom, sjakter, tverrslag og tunneler nede i fjellet langs elvens utbygningsstrekning. Dette er alt sammen kostbare anleggsdeler som vil bli lite synlige, og de vil medføre rel. ubetydelige konsekvenser for friluftsliv og landskapsvern. De vassdragsmessige (vannførings- og tørrleggingsmessige) inngrep er dessuten i store trekk allerede foretatt tidligere i forbindelse med de nuværende kraftverker Labro og Gravenfoss. Vi finner derfor at det i dette tilfelle må være helt naturlig og rimelig at vurderingene omkring konsekvensene for fri-

luftsliv og landskapsopplevelse ikke kan bli av det helt store omfang, dersom dette skal måles i prosent av totalinvestert anleggskapital. Helt andre forhold vil man selvsagt få i forbindelse med inngrep og virksomheter som berører store fjellvidder, strandområder, byggearealer o. l.

Forøvrig vises til hva som foran er anført under D, ad pkt. 6 a—e.

M. *Til uttalelse og vedtak av 18. juli 1978 i Buskerud fylkeslandbruksstyre.*

Det er spesielt plassering, utforming og varighet av steintippene som er trukket frem.

Vi antar at ettersom det vil bli tatt sikte på forholdsvis rask fjerning av steinmassene, slik at tippene kan nedbygges i løpet av relativt få år, vil betenkelighetene i det vesentlige falle bort. Kr. også det som foran er anført under D, ad pkt. 6 e.

N. *Til uttalelse av 26. juni 1978 fra Statens forurensningstilsyn.*

Det er der bl. a. påpekt at utslippsforholdene ved Rudsmoen allerede i dag er utilfredsstillende, og at omlegging av kloakken antas å bli gjennomført i ca. 1985 ifølge Kongsberg kommunes rammeplan.

Våre bemerkninger fremgår i store trekk av det som foran er anført under D, ad pkt. 4 og pkt. 6 a.

O. *Til uttalelse av 14. juni 1978 fra Numedalslågens fellesfløtningsforening (NF).*

Til denne uttalelse har vi intet vesentlig å bemerke, bortsett fra at det bør kunne diskuteres hvorvidt trematerialene i den forutsatte renneforlengelsen skal være kreosot- eller Bolidenimpregnert, samt at vi finner det uakseptabelt at de avgifter («renneavgift») som NF betaler, ikke skal kunne justeres i takt med den alminnelige prisutvikling. Nuværende renneavgift er basert på skjønn og gamle avtaler som ikke har noe med byggingen av Skollenborg kraftverk å gjøre.

P. *Til uttalelse av 9. juni 1978 fra Kongsberg Naturvernforening.*

Til de oppstilte resymé-punkter i nevnte uttalelse skal bemerkes:

1. Vår forutsetning er at Gravenfoss kraftverk skal nedlegges og i rimelig utstrekning ryddes og rives når Skollenborg kraftverk er kommet i full og sikker drift. Kfr. det som er anført under D, ad pkt. 5 ovenfor.
2. Labro kraftverk forutsettes holdt intakt inntil videre, avhengig av hvorledes den oppnåelige restproduksjonen der vil falle ut i forhold til utgiftene ved drift, vedlikehold og reparasjoner.
3. Kfr. D, ad pkt. 5 og pkt. 6 d foran.
4. Kfr. P, pkt. 2 ovenfor, samt D, ad pkt. 4 og pkt. 6 a. Forøvrig mener vi at det kan ha adskillig for seg å praktiisere kortvarige forbislippinger av vann av og til for utspyling av kloakktilsig fra Rudsmoen etter behov, så lenge boligområdet der ikke er tilknyttet renseanlegg.
5. Kfr. D, ad pkt. 6 e foran. Krav om noen ytterligere forutsetning av steintippfjerningen mener vi ikke kan ha noe særlig for seg. Sterk fremskynding vil også føre til vanskeligheter med å få utnyttet steinmassene på fornuftig måte.»

Med søkerens merknader fulgte kopi av brev datert 21. juli 1978 fra Vestfold Kraftselskap til rådmannen i Kongsberg:

«Det vises til Deres ovenfor nevnte brev og forhandlinger den 14. juni 1978 på Kongsberg. Etter at partene på nevnte møte hadde redegjort for sine synspunkter, ble konklusjonen at Drammens Elektrisitetsverk og Vestfold Kraftselskap skulle ta saken opp til behandling med sine bestemmende myndigheter og meddele Kongsberg kommune resultatet av denne behandling.

I møte den 21. ds. ble saken behandlet av styret i Vestfold Kraftselskap. Som tidligere opplyst har VK dekning for bare ca. halvparten lenborg kraftverk til Kongsberg kommune hverken ved at Kongsberg skulle bli eier av en ideell andel av kraftverket eller ved salg av en del av produksjonen til Kongsberg. Vi håper De vil forstå dette standpunkt.»

Videre fulgte brev datert 1. september 1978 fra Drammen kommune til rådmannen i Kongsberg:

«Det vises til Deres brev av 22. februar 1978 og forhandlingsmøte den 14. juni 1978 på Kongsberg. Etter at partene på nevnte møte hadde redegjort for sine synspunkter, ble konklusjonen at Drammens Elektrisitetsverk og Vestfold Kraftselskap skulle ta saken opp til behandling med sine bestemmende myndigheter og meddele Kongsberg kommune resultatet av denne behandling. Til underretning kan nå meddeles at styret for Drammens Elektrisitetsverk i møte 2. august 1978 foreslo at det skulle sendes følgende svar til Kongsberg kommune:

«Da Drammen bare har dekning for ca. 80 pst. av behovet ved egen kraftproduksjon, finner en ikke å kunne avstå noe av Drammens kraftandel i I/S Skollenborg kraftverk til Kongsberg kommune, hverken ved at Kongsberg skulle bli eier av en ideell andel av kraftverket eller ved salg av en del av produksjonen til Kongsberg. Vi håper De vil forstå dette standpunkt.»

Drammen formannskap har senere i møte 8. august 1978 fattet vedtak i samsvar med styrets tilråding.»

Søkeren har dessuten sendt inn følgende brev av 28. september 1978:

«Vi viser til vår søknad av 1. februar 1978 hvor det i punkt 3.7 Steintipper (side 14) er redegjort for deponering av steinmassene. Det er pekt på at Vegvesenet eller et privat firma har uttrykt interesse for å kunne benytte massene til utbyggingsformål og derved med tiden fjerne tippene helt.

Vi har siden søknaden ble sendt inn ført forhandlinger med eieren av de aktuelle tippområdene. Det er nå inngått vedlagte avtale mellom partene som søkes godkjent av Vassdragsdirektoratet.

SK skal vederlagsfritt kunne disponere nødvendige grunnarealer for henleggelse av steinmassene fra anlegget mot at grunneieren får rett til å ta ut stein og disponere den for salg i uarbeidet eller bearbeidet form. Grunneieren stiller sikkerhet for at kravene til opprydding og miljøvernmessige tiltak som myndighetene måtte pålegge utbyggeren blir iverksatt. SK har forbeholdt seg den rett over depotområdene som myndighetene måtte kreve.

Så vidt vi har erfart skal grunneieren sammen med et privat pukkfirma omsette steinmassene til utbyggingsformål i distriktet. Uttakstempoet vil trolig være større enn det som er antydet fra Vegvesenets side. Grunneieren har forøvrig gitt uttrykk for at han vil oppsøke Vassdragsdirektoratet for nærmere å orientere om sine planer når avtalen er innsendt til behandling.»

Den i brevet nevnte avtale er følgende:

«Mellom I/S Skollenborg kraftverk og Thore Graven er det inngått følgende avtale:

1. I/S Skollenborg kraftverk får i anledning av utbyggingen av Skollenborg kraftverk rett til uten særskilt betaling å henlegge ca. 450 000 m³ stein på Gravens eiendom i det vesentligste som vist på tegning nr. 405—036 fra Ingeniør A. B. Berdal A/S samt rett til å anlegge de veier som er nødvendig for steintransporten. Under forutsetning av at det ikke medfører meromkostninger eller fremdriftsvansker for kraftverket, og det ikke er i strid med myndighetenes direktiver vil steinplasseringen bli foretatt overensstemmende med Gravens ønsker.
2. I/S Skollenborg kraftverk venter i konsesjonsvilkår av miljøvernmessige hensyn å få plikt til å ha varig rådighetsrett over steinmassene. I/S Skollenborg kraftverk forbeholder seg derfor den rett over steinområdene som måtte bli krevet av de konsesjonsgivende myndigheter.

   Graven påtar seg å foreta den opprydding og andre miljøvernmessige tiltak som han eller I/S Skollenborg kraftverk måtte bli pålagt av myndighetene, enten ut fra genrell lovgivning eller ut fra konsesjonsvilkår for I/S Skollenborg kraftverk. Likeledes plikter Graven å foreta eventuell nødvendig innhegning av steinområdene. Dersom Graven til tross for pålegg fra myndighetene ikke foretar disse arbeider, kan I/S Skollenborg kraftverk foreta arbeidene på Gravens bekostning. Graven stiller sikkerhet (som blir å godkjenne av I/S Skollenborg kraftverk) på kr. 250 000 for omkostningene ved oppryddingen m. m.
3. Med de begrensninger som måtte følge av pkt. 2 har Graven rett til å ta ut steinen og disponere den for salg i ubearbeidet eller bearbeidet form. Gravens virksomhet skal dog ikke være til gene for kraftverksvirksomheten eller anlegget av kraftverket, og I/S Skollenborg kraftverks skjønn skal være bestemmende for hva som er til gene. Graven kan således ikke regne med å ta ut steinmasser av betydning så lenge anleggsvirksomheten foregår.

   I/S Skollenborg kraftverk skal ha rett til uten vederlag å ta ut den ubearbeidede steinmasse kraftverket har behov for til eget bruk (herunder for sin entreprenør, for eventuelt pukkverk i forbindelse med anlegget og for eventuelle tiltaksarbeider o. l.). For bearbeidede steinmasser, betaler kraftverket vanlig markedspris.

   Gravens disposisjonsrett gjelder også den steinmasse som ligger på Drammens Elektrisitetsverks grunn i flukt med den masse som er plassert på Gravens grunn. Pkt. 2 foran gjelder tilsvarende for dette området, og selv uten pålegg fra myndighetene plikter Graven å foreta steinuttaket noenlunde kontinuerlig fra dette området og foreta en opprydding av området og innen rimelighetens grenser føre det tilbake til sin opprinnelige tilstand når steinuttaket er avsluttet.
4. Graven får rett til mot andel i vedlikeholdet å benytte de veier kraftverket anlegger, jfr. dog pkt. 2 om at Gravens virksomhet ikke skal være til gene for anlegget av kraftverket eller kraftverksvirksomheten. Gravens bruk skal heller ikke være til gene for bebyggelsen i nærheten av Labro kraftverk, og Graven plikter i den forbindelse å innrette kjøringen, eventuelt omlegge veien, overensstemmende med det Drammens Elektrisitetsverk måtte bestemme.

   Graven skal delta i omkostningene ved omlegging av avkjørselen med tilslutningsvei til riksvei nr. 8. I mangel av annen avtale fordeles utgiftene i forhold til den bruk hver av partene må antas å gjøre av veien med avkjørsel. Drammen Elektrisitetsverks og I/S Skollenborg kraftverks bruk ses i denne forbindelse under ett. Blir partene ikke enige, avgjøres spørsmålet ved skjønn.

   Vedlikehold av veier som begge parter benytter avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn etter veilovens regler.
5. Graven bærer selv risikoen for de nødvendige tillatelser for sin virksomhet og for mulighetene for å disponere steinen.

   Hvis det imidlertid på grunn av manglende tillatelser fra offentlige myndigheter eller på grunn av offentlige restriksjoner ikke skulle være noen mulighet for utnyttelse av steinen, skal dog denne avtale anses som bortfalt, og Graven skal etter vanlige ekspropriasjonsrettslige prinsipper ha erstatning for den skade og/eller ulempe han måtte få på grunn av steinhenleggelsen. Dette blir i så fall i mangel av avtale å avgjøre ved skjønn.
6. Nærværende avtale er betinget av at I/S Skollenborg kraftverk får tillatelse til og vil foreta bygging av kraftverket i det vesentligste overensstemmende med de nå foreliggende planer. Avtalen er likeledes betinget av at den godtas fra de konsesjonsgivende myndigheter.»

Vegsjefen i Buskerud har sendt inn brev datert 18. oktober 1978:

«Etter forutgående kontakt mellom Drammen Elektrisitetsverk og vegkontoret opplyste elektrisitetsverket i brev av 15. november 1977 at det vil bli utsprengt ca. 200 000 m³ fast fjell. I tippvolum svarer dette til henimot 400 000 m³ hvorav 300 000 m³ blir til-

gjengelig for uttak. Vegkontoret ble bedt om å ta kontakt dersom steinmassene var av interesse.

Vegvesenet vil i årene som kommer ha et forholdsvis stort udekket behov for steinmaterialer i Kongsbergområdet. Vi er derfor interessert i tippmassene og gjorde rede for dette i brev til Drammen Elektrisitetsverk 23. desember 1977. Vi gjorde samtidig oppmerksom på den avtale vi har hatt med Oslo Lysverker om uttak av stein fra tipper i Hallingdal. Denne avtalen inneholder i korthet følgende:

1. Vegvesenet legger opp en plan for driften på steintippene. Denne planen godkjennes av Vassdragsvesenet.
2. Etter at steinmassene er tatt ut og det er rensket til opprinnelig terreng, sørger vegvesenet for etablering av ny vegetasjon i form av skog eller gress.
   Vegetasjonsetableringen skal finne sted så snart driften tillater det.
3. Tredjemann skal ha anledning til å ta ut steinmasser på tippen etter vegvesenets anvisning.

Det var og er fortsatt vårt ønske at det kan opprettes en tilsvarende avtale mellom Skollenborg Kraftverk og vegsjefen i Buskerud.

Vegvesenet ble i brev av 31. mai 1978 fra I/S Skollenborg Kraftverk underrettet om at disposisjonsretten til steintippen (tunnelsteinen) vil bli overlatt til en grunneier under forutsetning av NVE's godkjennelse.

Vi vil imidlertid sterkt understreke at det har stor betydning for Statens vegvesen å få adgang til de nevnte steinressurser. Med vårt behov for steinmasser ønsker vi ikke å være helt avhengige av private leverandører. Vi ønsker å kunne konkurrere med disse og vi mener det må være i samfunnets interesse at vegvesenet får råderetten over de nevnte steinmassene.

Vi ber derfor om at Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen ved den videre behandling av saken nøye vurderer vårt ønske om mulig adgang til disse steinressursene.»

Med vegsjefens brev fulgte kopi av hans brev av 23. desemberd 1977 til Drammen Elektrisitetsverk:

«Det vises til Deres brev av 15. november 1977 og samtale med ing. H. Røsæg den 13. d. mnd. Det ble fremlagt planer som viste at det vil bli utsprengt tunnelmasse på tilsammen ca. 400 000 m³ fordelt på to tipper, og spørsmålet er om Buskerud vegvesen kan ha anvendelse for denne tunnelmassen til vegbyggingsformål. På dette kan det svares et ubetinget ja. Enhver materialressurs av denne art vil på lenger sikt kunne forbrukes til vegformål og vegvesenet er interessert i adgang til å utnytte slike.

Vegvesenets materialforbruk er imidlertid avhengig av de årlige bevilgninger og også i stor grad av prioriteringen av vegvesenets arbeidsoppgaver. Det er derfor meget vanskelig å angi det årlige forbruk. Ut fra tidligere erfaring og i betraktning av de uløste oppgaver som fortsatt finnes på vegsektoren i Kongsbergområdet, antar en det vil kunne regnes med at en vesentlig del av nevnte tunnelmasser vil kunne bli forbrukt i løpet av 10 til 15 år etter at massene blir tilgjengelige. Det vil derfor være nødvendig for Drammens Elektrisitetsverk å sørge for deponering av tunnelmassen i steintipper. Av hensyn til en evt. drift av knuseverk og oljegrusverk/asfaltverk ved tippen bør disse plasseres minst 300 m fra bebyggelse.

Vårt behov for tunnelstein i kraftanleggets innledende fase fra høsten 1978 til utgangen av 1979 kan anslås til ca. 25 000 m³. Dette kvantum burde for en stor del kunne benyttes direkte uten deponering i steintipp.

Buskerud vegvesen har i mange år etter avtale med Oslo Lysverker hatt adgang til å ta ut stein fra steintipper i Hallingdalsområdet og en vil foreslå at dette legges til grunn ved en eventuell avtale mellom Buskerud vegvesen og Drammens Elektrisitetsverk.

Avtalen går i korthet ut på:

1. Vegvesenet legger opp en plan for driften på steintippene. Denne planen må godkjennes av Vassdragsvesenet.
2. Etter at steinmassene er tatt ut og det er rensket til opprinnelig terreng sørger vegvesenet for etablering av ny vegetasjon i form av skog eller gress. Vegetasjonsetableringen skal finne sted så snart driften tillater det.
3. Tredjemann skal ha anledning til å ta ut steinmasser på tippen etter vegvesenets anvisning.»

I november 1978 mottok man fra Miljøverndepartementet følgende brev datert 22. mai s. å. fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

«Direktoratet vil påpeke at utredning om vilt- og fiskeinteressene ikke følger søknaden. Det framgår imidlertid at det skal settes igang fiskeribiologiske undersøkelser i det planlagte reguleringsområdet i 1978. Samtidig har NIVA fått i oppdrag av regulanten å gjennomføre en resipientundersøkelse i tilknytning til søknaden. Også denne undersøkelsen vil bli startet opp i 1978. Ettersom fiskeinteressene i området ikke er dokumentert i forbindelse med søknaden, samtidig som DVF ikke har noe tidligere innsamlet materiale å bygge på, vil direktoratet avvente resultatene fra de planlagte undersøkelser før uttalelse herfra blir gitt.

Når det gjelder spørsmålet om fisketrapp(er) på fallstrekningen, vil en utifra de lakseinteressene som er knyttet til vassdraget på lengre sikt anse det for ønskelig at en slik trapp(er) kan bli bygget. En anmoder derfor regulanten om å sørge for at plasseringen av fisketrapp blir innarbeidet i planene for kraftverket ,og at spørsmålet tas opp og drøftes med dette direktorat.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo meddeler etter befaring den 11. september 1978 bl. a.:

«— — — — det konkluderes med at ingen spesielle forhold av faglig gemorfologisk eller botanisk interesse blir berørt av den plan-

lagte ombygging. Det har heller ikke kommet fram noe som tilsier at spesielle zoologiske interesser blir berørt.

Ut fra et naturvitenskapelig synspunkt ser en altså ingen grunn til å motsette seg de planlagte inngrep.»

Senere er mottatt rapport datert 28. desember 1978 om fiskeribiologiske undersøkelser i Numedalslågen ved Skollenborg, foretatt av Zoologisk Museum ved Universitetet i Oslo. Rapporten har følgende sammendrag:

«Tilsammen 6 fiskearter er påvist, ørret, abbor, gjedde, ørekyt, ål og niøye. Fisket på denne strekningen foregår utelukkende med sportsfiskeredskap, og størstedelen av fangsten består av ørret. Denne er av god kvalitet og har en rask vekst. Tre vintre gammel fisk var mellom 19 og 25 cm. Få fisk var infisert med parasitten *Eustrongylides* sp.

Abboren ble bare tatt i august. Disse var fra to til ni vintre gamle og målte fra 14—34 cm. Tilsammen fire gjedder ble fisket på garn. Disse var 4og 5 vintre gamle og største målte 61,5 cm.

Årsyngel av ørret ble funnet både på den berørte strekning i Numedalslågen og i to tilløpsbekker, Kobberbergselva og Dalselva. Bestandsstørrelsen ble beregnet i disse og ble funnet å være relativt liten.

Strekningen utnyttes av få sportsfiskere. Avkastningen av ørret ble beregnet til å ligge mellom 7 7 og 2,0 kg/ha/år for dammen mellom Labro og Gravenfoss. Sportsfisket er særlig attraktivt under og like etter flom, da fisk slipper seg ned Labrofossen. P. g. a. større slukeevne i det nye kraftverket, vil overslipp i Labrofossen reduseres, og mulighetene for at fisk kan slippe seg ned blir mindre.

Uten terskler på strekningen mellom Labrofoss og Tofstadfoss vil forholdene for fisken bli dårligere og strekningen vil miste svært mye av sin verdi for sportsfiskere. Fisketrapper må sees i sammenheng med ønsket om å utnytte en større del av Numedalslågen til lakseoppgang og smoltproduksjon. Minstevannføringer vil da bli påkrevet.»

Fra Norsk institutt for vannforskning har en mottatt «Foreløpig uttalelse angående virkninger ved ombygging av Labrofoss og Gravenfoss kraftstasjoner» datert 10. januar 1979. Fra uttalelsen siteres:

«På nåværende tidspunkt kan følgende oppsummering gjøres:

2.1 *Numedalslågen.*

Undersøkelsene har vist at vannkvaliteten i Numedalslågen på denne strekningen er dårlig. Det er relativt høye konsentrasjoner av næringssaltet fosfor, og mengden fekale koliforme bakterier er meget høy. Disse forhold skyldes hovedsakelig tilførselen av store mengder kloakkvann fra Kongsbergområdet.

Det er ingen reelle forskjeller mellom de tre stasjoner i Numedalslågen, hvilket innebærer at vannkvaliteten ikke forandres særlig langs denne elvestrekningen.

2.2 *Storelva.*

Vannkvaliteten kan her karakteriseres som god. Vannet har lavt fosforinnhold og inneholder kun moderate mengder fekale koliforme bakterier.

2.3 *Dalselva.*

Vannkvaliteten ved den øverste stasjonen (DAL 1) er god, mens forholdene ved de to nederste stasjonene (DAL 2 og 3) er meget dårlige. Vannets innhold av næringssaltet fosfor og mengden fekale koliforme bakterier er høye. Dette skyldes at elven tilføres stjore mengder kloakkvann fra renseanlegget nedstrøms Heistadmoen.

Konklusjon.

Virkningene fra den planlagte ombygging av de bestående kraftstasjonene i Labrofoss og Gravenfoss vil ikke i vesentlig grad endre forurensningstilstanden på elvestrekningen.

Vi vil imidlertid peke på enkelte forhold som det etter vår mening bør tas hensyn til ved saksbehandlingen.

1. Kloakken fra Heistadmoen behandles i et biologisk renseanlegg som har avløp til Dalselva. Forurensningsbelastningen i Dalselva er pr. i dag uakseptabel og de nåværende forhold må rettes opp innen kraftverket settes i drift.
2. Forurensningen fra bebyggelsen ved den «tørrlagte» elvestrekningen i Numedalslågen må være under kontroll innen kraftverket settes i drift.
3. En plan for hvordan en eventuell terskelbygging vil bli bør utarbeides av oppdragsgiver, slik at vi kan beregne oppholdstid og biologisk tilstand i disse dammene.
4. Det er ikke mulig på nåværende tidspunkt å angi en eksakt minstevannføring. Dette er avhengig av målsetting for bruken av den aktuelle elvestrekningen, eventuell terskelbygging eller liknende. Dette vil vi komme tilbake til i den endelige rapport.»

Hovedstyret vil bemerke:

Ved Skollenborg i Kongsberg kommune utnyttes i dag to fall i Numedalslågen til kraftproduksjon. Labrofoss med fall 41 m eies av Drammens Elektrisitetsverk og gir 172 GWh i midlere årsproduksjon i følge søkerens oppgaver. Gravenfoss med fall 17 m og produksjon 71 GWh eies av Vestfold Kraftselskap. Sistnevnte selskap eier også den nedenforliggende Tofstadfoss med 2 m fall, som ikke er utnyttet.

De to kraftverkene er gamle og nedslitte. DE og VK har i den forbindelse dannet et interessentskap — I/S Skollenborg kraftverk — med henblikk på en felles utbygging av de tre ovenfor nevnte fall.

Plan og søknad.

Planen går ut på å bygge en ny stasjon i fjell nær inntaksdammen ved Labrofoss, og å føre en vel 2 km lang avløpstunnel til foten av Tofstadfoss.

Den foreliggende sak gjelder:

Søknad fra I/S Skollenborg kraftverk om tillatelse til å bygge ut nevnte fall i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 og vannforurensningslovens § 4, samt til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter i denne forbindelse i henhold til førstnevnte lovs § 62.

Produksjon m. v.

Med nåværende reguleringer i vassdraget har en i Vassdragsdirektoratet beregnet regulert vassføring ved Labrofoss til ca. 54,3 m^3/s i bestemmende år. Med et fall på tilsammen ca. 60,5 m gir dette en kraftytelse på ca. 44 000 nat.hk.

Midlere årlig produksjon har en beregnet til 358 GWh. Dette er en øking på 237 GWh i forhold til nåværende produksjon i Labrofoss kraftverk i følge Vassdragsdirektoratets beregninger. Gravenfoss betraktes som kondemnabel, slik at produksjonen snart må regnes lik null.

Kostnadsoverslaget er på 257 mill. kroner inkludert antatt prisstigning på 52 mill. kroner fram til 1981. Tilsvarende utbyggingspris blir 108 øre/kWh.

Verdien av ovennevnte produksjonsøking er anslått til ca. 260 mill. kroner. En installasjon på 78 MW i Skollenborg er relativt stor, og har til hensikt å redusere flomtapene. Den har dessuten en verdi som effektreserve i vintertida, vesentlig større enn tilsvarende for nåværende Labrofoss. Verdien av denne øking kan settes til ca. 32 mill. kroner.

Samlet verdiøking etter det ovenfor nevnte blir ca. 293 mill. kroner. Med nevnte kostnadsoverslag på 257 mill. kroner får vi da en netto nytteverdi på ca. 36 mill. kroner og en nyttefaktor på 1,14. Dessuten blir de årlige driftsutgifter redusert med ca. 2 mill. kroner.

I produksjonsberegningene er forutsatt at fløtingsvatn skal avgis.

Da det er uvisst om avløpet fra Tinnhølenfeltet fortsatt skal gå til Numedalslågen eller føres tilbake til Bjoreia, har en ikke regnet med tilsig fra Viersla/Tinnhølen. Dersom den bestående overføring skal fortsette, vil den beregnede verdi av Skollenborg øke. Likeså vil den øke dersom Dagligprosjekter blir gjennomført.

Som en ytterligere fordel ved Skollenborgprosjektet skal nevnes den landskapsestetiske vinning ved at de gamle verk blir sanert — i første omgang Gravenfoss.

Skader og ulemper.

Planen forutsetter ingen bestemmelse om minstevassføring på den berørte elvestrekningen. Vassføringene vil endres forskjellig på de ulike partier av elveløpet.

Del 1: Labrodammen—Labro kraftverks utløp (600 m).
Del 2: Nevnte utløp—Gravenfoss dam (600 m).
Del 3: Gravenfoss dag—Dalselvas utløp (1 100 m).
Del 4: Dalselvas utløp—foten av Tofstadfoss (400 m).

På del 1 går i dag en stor del av elvas vassføring gjennom Labro kraftverk. I et middels vassår går det vatn i Labrofossen i ca. 30 uker. Kobberbergselva munner ut i Lågen ca. 400 m nedenfor Labrodammen. Etter den nye utbyggingen regner en med vatn i fossen gjennomsnitlig 8 uker pr. år. Dersom Labro kraftverk kjøres samtidig med Skollenborg, antas uketallet å bli ytterligere redusert til mindre enn 2 pr. år.

På del 2 vil vassføringen få samme reduksjon som Labrofossen. Når fossen er tørr, får en her bare tilløp fra Kobberbergselva.

Del 3 er i dag tørrlagt til tider da samlet vassføring tas gjennom Gravenfoss kraftverk. Etter den nye utbyggingen vil minstevassføringen bli som for Kobberbergselva. På den annen side mister man en vesentlig del av flomvatnet fra Labrofossen. Kloakkavløpet fra boligfeltet på Rudsmoen munner ut øverst på denne strekningen.

Del 4 ligger nedenfor de eksisterende kraftverk. Etter den nye utbyggingen mister en her den vassføringen som tas gjennom Skollenborg kraftverk. Tilbake vil en stort sett ha vatnet fra Kobberbergselva, Dalselva og leilighetsvis noe flomvatn fra Labrofossen.

Foretatte undersøkelser viser at Numedalslågen ved Skollenborg er sterkt forurenset av kloakk fra Kongsbergområdet. I Kobberbergselva kan vasskvaliteten sies å være god, mens Dalselva er sterkt forurenset av kloakk fra Heistadmoen. Kraftverksprosjektet antas ikke i vesentlig grad å ville endre forurensningstilstanden på den berørte elvestrekningen.

Det fiskes lite på nevnte strekning, men det tas noe ørret av god kvalitet. Det brukes bare sportsfiskeredskap til dette fiske, som særlig foregår under og like etter flom, da fisk slipper seg ned Labrofossen. Det aktuelle prosjektet vil føre til redusert flomvatn i Labrofossen ,og mindre muligheter for fisken til å slippe seg ned. Uten terskler i elveløpet vil også forholdene der bli dårligere for fisken.

Tippmassene vil bli lagret vesentlig på skoggrunn av god bonitet, og antas å ville dekke et areal på anslagsvis 150 dekar. Massene vil imidlertid bli søkt utnyttet så snart som mulig.

Det må bygges en del nye veger på anleggsområdet. Disse vil tildels følge bestående tømmerveger, og vil kunne nyttes til tømmertransport. En bestående tømmerrenne forbi de nåværende kraftverk tenkes delvis omlagt, og forlenget forbi Tofstadfoss. Planleggingen av disse hjelpeanlegg foregår i samråd med Universitetets Oldsaksamling av hensyn til en rekke gravhauger på området.

Konklusjon.

Det er ikke kommet protester mot søknaden. Kongsberg kommune anbefaler konsesjon under visse forutsetninger. Fylkesmannen i Buskerud slutter seg til fylkesutvalget, som på det foreliggende grunnlag ikke vil ha noe å bemerke til at søknaden imøtekommes.

Hovedstyret finner etter en samlet vurdering at skadevirkningene for private såvel som for offentlige interesser er små i forhold til netto nytteverdi ved tiltaket, og vil tilrå at den omsøkte utbyggingstillatelse blir gitt på de vilkår som følger i vedlagte utkast.

Om vilkårene for tillatelsen bemerkes:

Fristbestemmelser, post 1.

Det er foreslått vanlige frister for arbeidets påbegynnelse og fullføring i samsvar med vassdragslovens bestemmelser.

Naturvern og tilsyn, post 3.

Posten inneholder de vanlige bestemmelser om planer og tilsyn samt råderett over tipper m. v. Bestemmelsen om landskapsarkitektoniske hensyn er utvidet til også å gjelde ved nedlegging av de gamle verk. I denne forbindelse bør nevnes at Lågdalsmuseet er interessert i å bevare Labro kraftverk.

Når det gjelder tippmassene, tilsier forholdene at disse bør utnyttes og dermed fjernes. Det er stort behov for steinmateriale i det omliggende distrikt, samtidig som tippene vil beslaglegge produktivt skogareal. Det dreier seg om en 300 000 m^3 tunnelmasse.

En framlagt avtale mellom utbygger og grunneier om knusing og salg av stein er derfor foreslått godtatt. Posten forutsetter samtidig at Vegvesenet i Buskerud skal ha adgang til behandling og utnytting av steinmateriale mot en rimelig godtgjørelse. Hovedstyret mener dermed å ha tatt hensyn til krav fra distriktet om rask avvikling av tippene, og til Vegvesenets behov for mindre avhengighet av et enkelt firma i distriktet når det gjelder behandlet steinmateriale.

Det er også tatt med bestemmelse om at tippområdet skal frigjøres og ryddes så snart som mulig.

Terskler, post 4.

Denne post er tatt med i vanlig form.

Forurensning, post 6.

Posten er stort sett i samsvar med forslag fra Statens forurensningstilsyn, og går ut på at vedkommende departement skal kunne pålegge utbyggeren å utføre og/eller bekoste tiltak til avhjelp av forurensningsvirkninger som skyldes utbyggingen. Når det gjelder eventuell nødvendig vasslipping, er avgjørelsen tillagt Olje- og energidepartementet.

Fiske, post 7.

Foruten de vanlige generelle bestemmelser — i noe forenklet form — er det her foreslått at konsesjonen skal dekke de merkostnader som den nye utbygging vil medføre ved eventuell bygging av laksetrapper, sammenlignet med forholdene i dag, samt tilsvarende merkostnader ved eventuelle andre nødvendige tiltak for å sikre laksens oppgang. Når det gjelder vasslipping til eventuelle trapper, foreslås at departementet i tilfelle skal kunne komme tilbake til bestemmelser om dette og til spørsmålet om kostnadene i denne forbindelse.

Uttalelse fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk er ennå ikke mottatt. Vassdragsdirektoratet har imidlertid vært i kontakt med førstnevnte direktorat og har underhånden bl. a. fått opplyst hva dets forslag til vilkår vil gå ut på. Det vil bl. a. bli foreslått slipping av nærmere angitte minstevassføringer samt pålegg om at konsesjonæren skal innbetale et årlig beløp til kommunen, som skal nyttes til opphjelp av fisket.

Etter Hovedstyrets oppfatning går det fram av den mottatte rapport fra Zoologisk museum at fisket på den berørte elvestrekning er svært beskjedent. En kan ikke se at det gir tilstrekkelig grunnlag for pålegg om årlige innbetalinger til fiskefond — i tillegg til vanlige generelle vilkår — slik Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk vil foreslå.

På bakgrunn av at de aktuelle inngrep i vassdraget også må sies å være beskjedent sammenliknet med tidligere inngrep, finner Hovedstyret det heller ikke rimelig å foreslå bestemmelser om minstevassføringer på det nåværende tidspunkt. I postens pkt. IV er muligheten holdt åpen for å komme tilbake til dette spørsmål senere, om det skulle vise seg nødvendig. En vil da også ha bedre oversikt over forurensningssituasjonen, jfr. vilkårenes post 6 d.

Andre merknader.

Kongsberg kommune anbefaler konsesjon, men forutsetter en rekke vilkår.

Blant annet gjelder det rett for kommunen til å være med som utbyggingspartner, hvilket interessentene i kraftselskapet har funnet å måtte avslå. Hovedstyret mener dette bør være en sak mellom partene.

Videre gjelder det bestemmelser om produksjonssamarbeid og stasjonens tilknytning til nettet. Disse spørsmål er under behandling i forbindelse med kraftselskapets søknad om tillatelse etter elektrisitetsloven til bygging og drift av de elektriske anlegg.

Kommunen ønsker også vilkår om at utbyggeren skal bekoste nytt kloakkanlegg for boligområdet på Rudsmoen. Hovedstyret har her ikke funnet det rimelig å gå ut over de vilkår som er foreslått av Statens forurensningstilsyn, jfr. vilkårenes post 6.

Kommunens krav om konkrete planer for terskler og landskap mener Hovedstyret er tatt hensyn til i vilkårenes poster 3 og 4. Fylkesfriluftsnemnda synes det er urimelig at terskelplanene skal utstå til anlegget er ferdig. I enkelte tilfeller kan imidlertid dette være ønskelig for først å se forholdene etter utbyggingen. Det vesentlige av planleggingsarbeidet foregår av rasjonelle grunner etter at konsesjon eventuelt er gitt. Det foregår i nært samarbeid mellom NVE, Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, utbyggeren og distriktet, og medfører alt i alt en ikke ubetydelig arbeidsmengde.

Fylkesfriluftsnemnda finner det også urimelig at spørsmålet om minstevassføring skal avgjøres før rapportene om de foretatte undersøkelser av vassforurensing og fiskeribiologiske forhold foreligger. Hovedstyret har imidlertid foreslått at dette spørsmål skal kunne vurderes på et senere tidspunkt, jfr. vilkårenes poster 6 og 7.

Når det gjelder kommunens krav om laksetrapper, har Hovedstyret ikke funnet det rimelig å gå ut over de vilkår som er foreslått av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, jfr. vilkårenes post 7.

Kongsberg Naturvernforening mener bl. a. at Labro kraftverk bør nedlegges så snart det nye verket er innkjørt, slik at det går vatn i fossen når vassføringen overstiger 150 m^3/s. Kraftselskapet ønsker å holde Labro intakt så lenge driften er fordelaktig. Hovedstyret er enig med selskapet i dette.

Forholdet til fløtingen forutsettes ordnet ved minnelig overenskomst eller om nødvendig ved skjønn.

Elektrisitetskonsulenten for Buskerud mener man bør overveie etablering av et varslingsanlegg for det tilfelle at en stans i kraftstasjonen skulle føre til plutselig øking av vassføringen i elveleiet. Kraftselskapet har sagt seg villig til å drøfte dette spørsmål. Vassdragsdirektoratet har under hånden tatt det opp med representanter for kommunen, som imidlertid ikke anså spørsmålet som særlig aktuelt slik forholdene ligger an på stedet. Hovedstyret går ut fra at man kan komme tilbake til dette om spørsmålet senere skulle bli aktuelt.

Hovedstyrets forslag til vilkår for tillatelse for I/S Skollenborg kraftverk til utbygging av Labrofoss—Gravenfos—Tofstadfoss lyder:

«1.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller locout har vært umulige å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

2.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

3.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere drift og vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand. ....

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig. Dette skal også gjelde nedlegging av gamle verk.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonærens framlagte avtale med grunneieren om unytting av steintippene godtas under forutsetning av at kraftselskapet likevel står ansvarlig overfor konsesjonsmyndighetene i denne forbindelse. Det er videre en forutsetning at Vegvesenet i Buskerud også gis anledning til uttak og bearbeidelse av steinmateriale fra tippene. Nødvendig plass til knuse- og oljegrusverk m. v. skal i tilfelle stilles til disposisjon for Vegvesenet. Planlegging av drift, vedlikehold av veger og oppgjør for steinmasser m. v. avtales partene i mellom eller avgjøres ved skjønn.

Framdriftsplan for fjerning av tippen skal godkjennes av Vassdragsdirektoratet og skal ha som mål at området skal frigjøres så snart som mulig. — Det skal til slutt foretas en forsvarlig opprydding og istandsetting av området.

4.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

5.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951 nr. 3, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingenører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

6.

a. Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader eller delta i forskuttering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpende rensekrav til kloakkavløp fra tettsteder og øvrig bebyggelse som følge av utbyggingen og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende kloakktilknytning for de berørte tettsteder og annen bebyggelse enn det som ville ha blitt fastsatt uten vedkommende utbygging.

   Størrelsen av eventuelle tilskott fastsettes i mangel av minnelig overenskomst, ved rettslig skjønn bekostet av konsesjonæren.

b. Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste andre tiltak som skyldes forurensingsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.

c. Utbyggeren tilpliktes helt eller delvis å bekoste overvåkingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt. Vedkommende departement fastsetter størrelsen av kostnadene som skal belastes utbyggeren.

d. Utbyggeren tilpliktes etter departementets nærmere bestemmelser å slippe vatn i Numedalslågen mellom Kobberbergselvas utløp og Tofstadfossen dersom de pågående/framtidige undersøkelser av forurensingssituasjonen viser at dette er nødvendig.

7.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og driften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensing av vassdraget.

II.

I de områder som berøres av utbyggingen plikter konsesjonæren å sette ut yngel og/eller settefisk etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Dersom departementet finner det nødvendig å foreta fiskeribiologiske undersøkelser i de samme områder, plikter konsesjonæren å bære utgiftene til disse undersøkelser.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement å delta med partsinnskudd i eventuelt felles anlegg for yngel og/eller settefiskproduksjon for distriktet.

Dersom departementet finner det nødvendig, plikter konsesjonæren å sette opp og vedlikeholde sperregitter ved kraftstasjonens inntak og utløp etter departementets nærmere bestemmelse.

III.

Konsesjonæren plikter å dekke de merkostnader som den nye utbyggingen vil medføre ved eventuell bygging av laksetrapper sammenliknet med forholdene i dag, og tilsvarende merkostnader ved eventuelle andre tiltak som vil være nødvendig for å sikre laksens oppgang.

IV.

Dersom det som følge av utbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestanden i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, herunder også vasslipping, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår og pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

VI.

For det tilfelle at det blir bygget laksetrapper forbi kraftstasjonsområdet, forbeholder departementet seg å komme tilbake med bestemmelser om vasslipping og spørsmålet om kostnadene i den forbindelse.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har komplettert sin innstilling av 19. mars 1979 med følgende brev av 19. mars 1979 og 22. mars 1979:

«Vi viser til annen ekspedisjon av i dag til Departementet med Hovedstyrets innstilling i ovennevnte sak.

Under sakens sluttbehandling har en mottatt uttalelse datert 28. februar 1979 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og merknader til samme datert 8. mars s. å. fra I/S Skollenborg kraftverk. Brevene følger vedlagt.

Innholdet i førstnevnte uttalelse var i hovedsak kjent på forhånd i Vassdragsdirektoratet.

Når det gjelder kraftverkets brev er Hovedstyret enig i de synspunkter som der holdes fram.»

Vedlagte uttalelse av 28. februar 1979 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

«Deres brev av 11. mai med ref. 2169/78 N TBL/MSy.

Direktoratet viser til sitt brev av 22. mai 1978 til Miljøverndepartementet, hvor direktoratet sier at uttalelse herfra ikke vil bli gitt før resultatene foreligger fra de undersøkelser over fiske- og resipientforhold som nå er satt igang.

Direktoratet har i en separat oversendelse fra NVE — Vassdragsdirektoratet den 16. januar d. å. mottatt en rapport fra fiskeribiologiske undersøkelser i Numedalslågen ved Skollenborg samt en foreløpig uttalelse fra Norsk institutt for vannforskning angående virkninger ved ombygging av Labrofoss og Gravenfoss kraftstasjoner.

Saken er drøftet med fiskerikonsulenten i Øst-Norge.

Søknaden gjelder.

Interessentskapet I/S Skollenborg kraftverk som eies av Drammens elektrisitetsverk og Vestfold kraftselskap søker om tillatelse etter lov om vassdragene §§ 104 og 105 samt etter lov om vern mot vannforurensning § 4, til ombygging av Labro kraftverk og Gravenfoss kraftverk med Tofstadfoss til ett kraftverk. Søknaden berører en strekning i Numedalslågen ved Kongsberg på ca. 2,6 km.

Nåværende anlegg.

Labro kraftverk utnytter et fall på ca. 41 m, fra kote 126,23, og kraftverket har en slukeevne på ca. 75 m^3/s. Midlere årsproduksjon er ca. 172 GWh. Gravenfoss utnytter et fall på ca. 17 m fra undervann Labro. Slukeevnen er ca. 74 m^3 og midlere årsproduksjon ca. 71 GWh.

Umiddelbart nedenfor Gravenfoss ligger Tofstadfoss som er et uutnyttet fall på ca. 2 m.

Planlagt utbygging.

Skollenborg kraftverk skal utnytte et fall på ca. 60,5 m, mellom kotene 126,33 og ca. kote 65,0. Inntakssted for det nye kraftverket vil være nåværende inntaksmagasin for Labro kraftverk. Avløpet vil bli lagt til undervannet for Tofstadfoss. Slukeevnen er satt til 2×75 $m^3/s = 150$ m^3/s. Midlere netto årsproduksjon er beregnet til 399 GWh, uten utbygging av Dagali.

To større sidevassdrag, Kobberbergselva og Dalselva, med delfelter på henholdsvis 151 km² og 103 m² ,løper sammen med Numedalslågen på strekningen mellom inntaket og avløpet for Skollenborg kraftverk. Disse sidevassdragene vil ikke bli berørt av utbyggingen.

Det er planlagt at Labro kraftverk, inntil videre skal holdes inntakt for å kunne utnytte ytterligere flomvann utover slukeevnen på 150 m³/s for Skollenborg kraftverk.

Vannføringsforhold.

Det er beregnet at under de nåværende forhold og med en midlere vannføring vil det gå vann over Labrodammen i gjennomsnitt ca. 30 uker pr. år. En utbygging av Skollenborg kraftverk vil under de samme forhold redusere varigheten av overløpet til i gjennomsnitt ca. 8 uker pr. år. Drift av Labro kraftverk etter at Skollenborg kraftverk er bygget vil redusere varigheten av overløpet ytterligere, uten at omfanget av reduksjonen er nærmere konkretisert i søknaden.

Det er ikke forutsatt slipp av minstevannføring over inntaksdammen for Skollenborg kraftverk.

Slukeevnen for Skollenborg kraftverk er såvidt stor at vannføringen i Numedalslågen umiddelbart nedstrøms samløpet med Kobberbergelva, vil være preget av Kobberbergselvas vannføring. Under mediane forhold basert på midlere ukeverdier vil vannføringen være meget lav i vintermånedene. I januar, februar og mars er vannføringen beregnet til ca. 0,4—0,5 m³/s. I perioden april til oktober vil vannføringen under mediane forhold veksle meget, og vil i perioder være lavere enn 1 m³/s. I de tørreste år og for nedre kvartil vil vannføringen være under 2—300 l/s i lange perioder om vinteren, samtidig som vannføringen i perioder om sommeren kan gå under 1 m³/s. Disse lave vannføringene kan medføre vanskelige overvintringsforhold for fisk, samtidig som mulighetene for utøvelse av sportsfiske om sommeren blir betydelig redusert.

Dalselva munner ut i Numedalslågen ca. 400 m oppstrøms det planlagte utløpet for Skollenborg kraftverk. Dalselva er uregulert, men den er meget forurenset. Selv under mediane forhold vil vannføringen i hovedvassdraget etter samløpet, være nede i mellom 1—2 m³/s om sommeren. Om vinteren vil vannføringen under tilsvarende forhold være særlig lav i februar—mars, da den går ned under 1 m³/s. For nedre kvartil vil lav vannføring være en regel fra oktober og ut i mars. Periodene med lave vannføringer om sommeren vil bli forlenget.

Vannkvalitet.

Norsk institutt for vannforskning har samlet inn vannprøver i det aktuelle området av Numedalslågen, fra Kobberbergselva og fra Dalselva, i tidsrommet mars 1978 til januar 1979. Resultatene er ikke nærmere angitt i NIVA's foreløpige uttalelse av 10. januar 1979, men følgende vurderinger er foretatt:

1. Undersøkelsen har vist at vannkvaliteten i Numedalslågen på denne strekningen er dårlig. Disse forhold skyldes hovedsakelig tilførselen av store mengder kloakkvann fra Kongsbergområdet.
2. I Kobberbergselva karakteriseres vannkvaliteten som god.
3. Ved den øverste stasjonen i Dalselva er vannkvaliteten god, mens forholdene ved de to nederste stasjonene før samløpet med hovedvassdraget er meget dårlige.

NIVA konkluderer med at den planlagte ombygging av de bestående kraftstasjonene i Labrofoss og Gravenfoss vil ikke i vesentlig grad endre forurensningstilstanden på elvestrekningen.

Fiske.

Resultater av undersøkelsene i 1978.

Det er i 1978 gjennomført fiskeribiologiske undersøkelser i det området som berøres av den planlagte utbyggingen. Resultatene viser at det ved undersøkelsene er registrert tilsammen 6 fiskearter, aure, abbor gjedde, ørekyt, ål og niøye. Fisket foregår med sportsfiskeredskap og størsteparten av fangsten består av aure. Denne er av god kvalitet og har en rask vekst. Ifølge intervjuer med sportsfiskere i området er fangsten av andre fiskearter enn aure, meget beskjeden. Det selges ikke fiskekort på strekningen, og det foreligger heller ikke data fra annet hold som viser hvor stor sportsfiskeaktiviteten er. De undersøkelser og intervjuer som er foretatt tyder ikke på at sportsfiskeaktiviteten er av særlig omfang i området. Det angies imidlertid at strekningen mellom Labro- og Gravenfoss er særlig attraktiv for sportsfiske under og like etter overslip av vann i Labrofossen, idet en del større aure da etter sigende slipper seg ned.

Når det gjelder avkastningen av fisk på den aktuelle strekning er denne beregnet til 7,7 kg/ha for 1977 og minst 2,0 kg/ha for 1978. For elver, rennende vann, må disse avkastningstallene karakteriseres som små.

Ungfiskbestanden av aure på elvestrekningene ble undersøkt ved hjelp av elektrisk fiskeapparat. Resultatene viser at ungfiskbestanden i Kobberbergselva må karakteriseres som relativt stor, idet tettheten av årsyngel var 12 pr. 100 m², mens tilsvarende for eldre fisk var 13 pr. 100 m². For Dalselvas vedkommende var tettheten av ungfisk på de undersøkte arealer omtrent den samme som for Kobberbergselva. Tilsvarende undersøkelser på flere stasjoner i hovedelva viste god bestand av årsyngel av aure på strykstrekningene mellom kulpene.

Utbyggingens innvirkning på framtidige oppgangsmuligheter for laks.

Fiskerikonsulenten i Øst-NoNrge har utarbeidet planer for videreføring av laks i vassdraget forbi den elvestrekning som her søkes bygget ut. Realiseringen av disse planene er bl. a. avhengig av hvordan myndighetene vurderer situasjonen med hensyn på fiskesykdommen «furunkulose» som er konstatert i vassdraget. Dersom det imidlertid senere skulle bli gitt tillatelse til å føre laksen forbi det elveavsnitt som her søkes bygget ut, vil de planer som er fremmet for kraftverksutbyggingen ha innvirkning på mulighetene forlakseoppgang. Konkret vil de nye planer for kraftutbygging ha innvirkning på mulighetene for lakseoppgang i forhold til dagens situasjon på følgende punkter:

1. Betydelig reduksjon i vannføringen i det naturlige elveleie nedstrøms inntaksdammen for Labro- og Skollenborg kraftverker. Dette vil ha konsekvenser både for mengden og varigheten av vannføringen i det naturlige elveleie ned til utløpet av Skollenborg kraftverk.
2. Utbyggingsplanene omfatter også Tofstadfoss. Dette medfører at vannføringen i det naturlige elveleie på strekningen fra nåværende utløp Gravenfoss og ned til planlagt utløp av kraftstasjon, dvs. en strekning på ca. 450 m, får en betydelig reduksjon i vannføringen.
3. De tekniske installasjoner må innrettes med tanke på framtidig lakseoppgang.
4. Den betydelige økning i slukeevne for Skollenborg kraftverk, eventuelt kombinert med framtidig drift av Labro kraftverk, betinger installering av smoltsperre eller gjennomføring av andre tiltak med tilsvarende effektivitet for å hindre at smolt går gjennom kraftverkene på vei nedover vassdraget.

Vurderinger.

Den planlagte utbygging berører en elvestrekning på ca. 2,6 km, hvorav bare de nederste ca. 450 m ikke er berørt av tidligere reguleringer. Den hittil uberørte del er et fint naturområde med et vekslende elveparti. Et alternativ hvor utløpet for Skollenborg kraftverk burde vært framlagt. Ved dette alternativ ville den nedre strekning blitt spart for utbygging.

Vannkvaliteten i hovedvassdraget på strekningen fra inntak Labro kraftverk og nedover, er i dag meget dårlig. Dette medfører i sin tur til at områdets nåværende verdi som rekreasjonsområde for sportsfiske er redusert. Men, det arbeide som nå er igang med rensing av avløpsvann til våre vassdrag, vil trolig i løpet av relativt kort tid bedre forholdene også når det gjelder denne del av Numedalslågen. Med den gunstigste beliggenhet i forhold til Kongsbergområdet, samtidig som forholdene legges til rette for utøvelse av fiske, vil det aktuelle utbyggingsområdet i Numedalslågen kunne få betydning som rekreasjonsområde for fiske. En absolutt forutsetning for at en slik utvikling skal finne sted når det gjelder fisket, er at vassdragsavsnittet sikres en viss minstevassføring både sommer og vinter. At Kobberbergselva og Dalselva renner uregulert inn i området samtidig som det er tilfeldig slipp over Labrodammen i flomperioder, ansees ikke tilstrekkelig. For å sikre leveforholdene for fisk om vinteren og mulighetene for opprettholdelse og utvikling av et visst sportsfiske om sommeren vil direktoratet gå inn for en minstevannføring i Numedalslågen umiddelbart nedstrøms samløpet med Kobberbergselva på 1 m³/s. om vinteren og 5—7 m³/s. om sommeren. Endelig fastsettelse av størrelsen av sommervannføringen skjer i samråd med Miljøverndepartementet på grunnlag av prøveslipp av vann etter at kraftverket er satt i drift.

Bygging av terskler på utbyggingsstrekningen vil øke vannarealet og trolig også føre til økt fiskeproduksjon. Med den sammensetning en har av fiskebestanden på denne strekningen er det grunn til å tro at det er fiskeartene ørekyt, abbor og gjedde som i første rekke vil dra fordel av dette. En må imidlertid forutsette at tersklene også vil få en viss positiv effekt på ørretbestanden, bl. a. gjennom en bedring av overvintringsmulighetene.

Konklusjon.

Direktoratet vil ut fra det materialet som er framlagt og ut fra en vurdering av skader og ulemper som knytter seg til prosjektet, hva angår fiske, ikke gå imot at en utbygging av Skollenborg kraftverk blir gjennomført. En forutsetter imidlertid at de forslag til vilkår som er angitt nedenfor blir gitt som betingelser for tillatelse til utbygging.

Forslag til vilkår.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren søke og forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.
b. å dekke utgifter med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.
c. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, foring, transport, utsetting og kontroll av den fisk som settes ut.
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom utbyggingen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
e. å dekke de merkostnader som utbyggingen vil medføre vedr. en eventuell bygging av laksetrapp samt ved eventuelle andre tiltak som er nødvendig for å sikre oppgang av laks fra Tofstadfoss til forbi Labrofoss, herunder også å sikre nødvendig driftsvann til trappene, samt anordne fisketeller etter nærmere bestemmelse av dette direktoratet.
f. å bygge sperre for nedvandrende smolt ved inntakene for Skollenborg og Labro kraftverker, dersom vassdraget ovenfor skulle bli lakseførende.
g. å bygge sperregitter for fisk ved inntaket til og avløpet fra kraftstasjonen.

III.

Anleggenes eier plikter å opprettholde en minstevannføring i Numedalslågen, målt umiddelbart nedstrøms samløpet med Kobberbergselva på minst 1 m³/s. i tiden 1. oktober—15. mai, minst 5—8 m³/s. i tiden 16. mai—15 september og minst 3 m³/s. i tiden 16. september—30. september. Den enedlige fastsettelse av sommervannføringen skjer i samråd med Miljøverndepartementet på grunnlag av undersøkelser og prøveslipp av vann.

IV.

Anleggenes eier plikter å innbetale et årlig beløp på kr. 50 000 som indeksreguleres, til Kongsberg kommune. Beløpet skal benyttes til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av vedkommende departement.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som DVF bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

Det bemerkes ellers at på grunn av inntrådte omstendigheter er saken ikke blitt utredet med tanke på mulige innvirkninger på vilt, en vil derfor komme tilbake til dette punkt senere.»

Vedlagt uttalelser av 8. mars 1979 fra I/S Skollenborg kraftverk:

«*Vannføringsforhold.*
(Side 2 i ovennevnte brev.)

Det er selvsagt riktig at den påtenkte utbyggingen av det planlagte Skollenborg kraftverk ytterligere vil redusere de samlede vannmengder som får strømme gjennom Numedalslågens naturlige elveleie på utbyggingsstrekningen. Det synes imidlertid ikke uvesentlig å ha for øyet at allerede under nåværende forhold er de ca. 400 m av dette elveleiet nedover selve Labrofossen fullstendig tørrlagt gjennomsnittlig i ca. 1 sommeruke og ca. 19 vinteruker pr. år. Videre er ca. 1 050 m av elveleiet på strekningen mellom Gravenfossdammen og Tofstadfoss allerede tørrlagt gjennomsnittlig i ca. 18 vinteruker pr. år, bortsett fra litt lekkasjevann gjennom Gravenfossdammen, noe som dog neppe forhindrer at kulpene på nevnte strekning nærmest bunnfryser om vinteren. På denne strekningen vil den påtenkte utbygging av Skollenborg kraftverk og den tilsvarende nedlegging av Gravenfoss kraftverk i hvert fall medføre en vesentlig bedring ved at Kobberbergelvas vannføring da ikke lenger vil bli utnyttet, men får strømme fritt i Numedalslågens elveleie på nevnte strekning.

I brev av 30. mai 1978 fra oss til NVE er det gjort rede for de vannføringsforhold man vil få dersom Labro kraftverk skal utnytte den vannføring som Skollenborg kraftverk ikke kan sluke.

Fiske.

Resultater av undersøkelsene i 1978.
(Side 3 i ovennevnte brev.)

Både vår tidligere erfaring og det inntrykk vi nu har fått ved studeringen av rapport nr. 39 av 1978 fra Laboratorium for ferskvannsøkologi og innlandsfiske, tyder på at fisket i Numedalslågen på strekningen Labro —Tofstadfoss ikke representerer noen særlig verdi. Det er åpenbart forventningene om fremtidige muligheter for laksefiske som teller.

Utbyggingens virkning på fremtidige oppgangsmuligheter for laks.
(Side 4 i ovennevnte brev.)

Av tidligere diskusjoner om dette mellom sakkyndige har vi forstått at det ikke bare er situasjonen med hensyn til fiskesykdommen furunkulose som har betydning, men også spørsmålet om lønnsomhet ved å etablere betydelig lengere og vesentlig mer anstrengende oppgangsveier for laksen og dessuten tilsvarende mer farefylte nedvandringsveier for smolt gjennom lange og rovfiskbefenkte elvepartier. Uttalelser om dette i ovennevnte rapport nr. 39 savnes.

Vi tillater oss å bemerke at pkt. 1 på side 4 i DVF's ovennevnte brev etter vår oppfatning er temmelig upresist og unyansert i sin formulering. Kfr. hva vi foran har anført om elvepartiet nedover selve Labrofossen og på strekningen Gravenfossdammen—Tofstadfoss.

Vedr. det etterfølgende pkt. 4 kan bemerkes at etter den eventuelle utbyggingen av Skollenborg kraftverk kan den fremtidige, fortsatte drift av Labro kraftverk bli forholdsvis kortvarig. Det synes i hvert fall å være liten grunn til å regne med at slik fortsatt drift vil vedvare også etter at en eventuell lakseoppgang der måtte være etablert.

Vurderinger. (Side 4 i ovennevnte brev.)

For ordens skyld bemerkes at også de nederste 450 m av den elvestrekning på ca. 2,6 km som den planlagte utbyggingen vil omfatte, naturligvis fra tidligere er berørt av de ovenforliggende Numedalsreguleringene (magasinene for Nore og Uvdal m. m.). Ellers kan nevnes at en utbygging av Skollenborg kraftverk uten å ta med Tofstadfoss i virkeligheten også har vært vurdert, men at man fant en slik utbyggingsmåte altfor energisløsende.

Ovennevnte brevs øverste avsnitt på side 5 synes mest å dreie seg om muligheter til forbedringer ut over de nåværende forhold.

Det nest følgende avsnitt om bygging av terskler har hos oss etterlatt et inntrykk av tvilsom positiv virkning på produksjonen av den egentlig ønskelige fiskeart, ørret.

Konklusjon av forslag til vilkår. (Side 5—6 i ovennevnte brev.)

Når det gjelder vilkårene I, II a, V og VI regner vi med at disse er å betrakte som generelle, og vi har ingen merknader til disse.

Vilkår II b:

I betraktning av at den planlagte utbyggingen av Skollenborg kraftverk i tilfelle vil foregå med anleggsstedene konsentrert på et ganske lite og oversiktilg område i en bykommune, og at det der ikke synes å bli noen jakt og fiskeinteresser av nevneverdig betydning å verne spesielt om i anleggsperioden, antas det at dette vilkår ikke vil få noen praktisk betydning i dette tilfelle.

Vilkår II c:

Dette vilkår angående fiskeutsetting synes formulert maksimalt omfattende. Vi oppfatter det derfor slik at de bestemmelser som i tilfelle skal treffes av vedkommende departement eller den dette bemyndiger, må være undergitt samme slags begrensende betingelser som angitt i vilkår V, nemlig at angjeldende

kraftutbygging i tilfelle må være årsak til den skade som søkes avbøtet, og at omkostningene ved denne avbøtingen må stå i rimelig forhold til det som derved vinnes. Ut fra dette regner vi med at det f. eks. ikke kan komme på tale å pålegge Skollenborg kraftverk utsetting av lakseyngel eller smolt.

Vilkår II e:
Vannveien for det planlagte Skollenborg kraftverk kommer i sin helhet til å gå dypt ned i fjellet på østsiden av hovedelva (Numedalslågen) og vil således ikke forandre på det naturlige elveleiets topografi og dermed heller ikke på mulighetene for å bygge en evt. trapp eller annen fiskeoppgangsinnretning langs dette elveleie mellom undervann Tofstadfoss og overvann Labrofoss. Sikring av nødvendig driftsvann til fisketrapp må selvsagt sees i sammenheng med at for hver m³/s. vannføring som må slippes forbi kraftverket, vil en tilsvarende produksjonseffekt på mer enn 500 kW gå tapt.

Vilkår II f:
Så vidt vi vet er det ikke vanlig praksis å bygge sperre eller sperregitter for fisk ved inntak og/eller avløp for kraftstasjoner med store Kaplanaggregater hvor fisk kan passere uskadd gjennom turbinene. Praktiske konstruksjoner av sperrer og sperregitter for de gjennomstrømningstverrsnitt det her blir tale om, vil i hvert fall medføre store komplikasjoner, spesielt ved at de blir sterkt utsatt for tilstopping med svære kraftpåkjenninger til følge. Til tross for knapp tid har vi fått vår konsulent Ingeniør A. B. Berdal til å se på saken og tillater oss å vedlegge kopi av utredningen i brev av 6. mars 1979.

Vilkår III.
Den foreslåtte minstevannføring i Numedalslågen, målt umiddelbart nedstrøms sammenløpet med Kobberbergselva, vil naturligvis gi produksjonstap for Skollenborg kraftverk i de perioder da vannføringen fra Kobberbergselva alene ikke er tilstrekkelig. Hver m³/s. vannføring som i tilfelle må slippes forbi kraftverksinntaket, vil representere mer enn 12 000 kWh i tap pr. døgn for kraftverket. Vi kan for øvrig også her henvise til ovennevnte brev fra Ing. A. B. Berdal hvor det fremår at det årlige produksjonstap vil ligge mellom 4,2 og 7,4 GWh avhengig av fastsetting av minste sommervannføring.

Vilkår IV.
Sett i relasjon til de vilkår som er foreslått tidligere for å avbøte skader og ulemper for fisket på angjeldende elvestrekning, finner vi det foreslåtte tilskuddsbeløp meget svakt motivert.»

Vedlagt brev av 6. mars 1979 fra ingeniør Berdal:

«*Minstevannføring.*
Beregnede midlere årlige produksjonstap i Skollenborg kraftverk ved slipping av vann forbi inntaket for å oppnå minstevannføringer i perioder i Numedalslågen etter sammenløp med Kobberbergselva:

1,0 m³/s.	1. okt. —15. mai	0,6 GWh
5,0 m³/s.	16. mai —15. sept.	3,5 GWh
6,5 m³/s.	16. mai —15. sept.	5,1 GWh
8,0 m³/s.	16. mai —15. sept.	6,7 GWh
3,0 m³/s.	16. sept.—30. sept.	0,1 GWh

Etter anmodning av overingeniør Røsæg har vi beregnet produksjonstap ved slipping av minstevannføringer som foreslått av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Forutsetningene er følgende:

Uten Dagali — Tinnhølen mot vest.

Minstevannføring 1. okt.—15. mai	1	m³/s.
Minstevannføring 16. mai—15. sept.	5—8	m³/s.
Minstevannføring 16. sept.—30. sept.	3	m³/s.
Vann til fløtning 11. juni—8. juli	100	m³/s.
i hovedelven 9. juli—12. aug.	80	m³/s.
Vann i tømmerrenne 25. juni—5. aug.	4—8	m³/s.
Slukeevne turbiner	150	m³/s.
Effektiv fallhøyde 1. mai—30. sept.	58,7	m
Effektiv fallhøyde 1. okt.—30. april	60,4	m

EDB-beregninger er utført for perioden 1921—1950 med bruk av VM 478 Jondalselv. For delfeltet mellom inntakene for Skollenborg og Gravenfoss kraftverker er det regnet med midlere årlig tilsig 114,4 mill. m³.

Midlere årlige produksjonstap i Skollenborg kraftverk vil ligge mellom 4,2 og 7,4 GWh avhengig av minstevannføring i Lågen mellom grensene 5,0 og 8,0 m³s. i perioden 16. mai—15. sept. regnet etter sammenløp med Kobberbergselva.

Vi bemerker at for vinterperioden 1. okt. —15. mai vil slippingen forbi inntaket til Skollenborg kraftverk som tilskudd til minstevannføringen utgjøre i middel 0,2 m³/s.

Fiskesperre.
Sperre for å hindre oppgående laks og sjøaure å gå inn i avløpstunnelen kan relativt enkelt anordnes ved å sette ned grind i de samme føringer som vil bli brukt for det forutsatte buestengselet. Fri åpning mellom grindstavene kan være ca. 40 mm.

Fiskesperre i inntaket for laks og sjøaure kan anordnes ved å minske fri åpning mellom grindstavene fra de forutsatte 70 mm til ca. 40—50 mm.

Hvis man skal anordne mekanisk sperre for smolt, vil dette kreve nettingsperre med fri maskevidde ca. ½ × 1″ og netto hastighet ca. 0,3 m/s. gjennom sperren. Grindarealet villle bli ca. 1 000 m² og kreve omfattende utstyr og innsats for opprensk av vrak, gress og løv etc. som vil sette seg på. En slik løsning vil forby seg selv.

Da ca. 80 pst. av smolten, ifølge Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, beveger seg i det øvre 1,5 m vannsjiktet, er det for et inntak i Orklavassdraget foreslått en tett sperre fra overflaten og ført ned til ca. 0,5—1 m under dette sjiktet. I kombinasjon med dette vil man prøve en lydkanon som settes i vannet. Ved lydbølger antar man å kunne hindre fisk å gå under dette skjørtet. Strømretningen i inntaket ligger her vinkelrett på elva og hastigheten er så lav som ca. 0,25 m/s.

Metoden med lydkanon er ikke utprøvet, men forsøk planlegges utført i Figgjoelven nå til våren.

Vi har liten tro på en slik løsning for Skollenborg der hovedstrømmen går rett mot inntaket og vannhastigheten i inntaket vil bli relativt høy.

For å anskueliggjøre metoden har vi skissert en sperre på kopi av tegning 405—107 som vedlegges.

Det er sannsynlig at en slik sperre vil gi ugunstige strømningsforhold. Vi sender derfor en kopi av samme tegning til VHL for uttalelse.

Vi mener at det er urimelig å måtte ta bygningsmessige hensyn ved dette inntaket p. g. a. tanker om en fjern fremtidig laksestamme i Lågen. Kanskje man fremtidig kunne avlede smolten lengre oppstrøms og skremme den inn i tømmerføtningsleden og la den gå forbi kraftverket i tømmerrennen under flom.

Vi vedlegger til orientering utdrag av en publikasjon «Fish passes and screens at power works» datert 1966.»

NVE's brev av 22. mars 1979:

«Vi viser til vårt brev av 19. mars 1979 med Hovedstyrets innstilling vedrørende ovenstående.

Fylkesfriluftsnemnda i Buskerud har gjennom fylkesmannen sendt inn vedlagte tilleggsuttalelse etter at det forelå rapporter fra NIVA og Zoologisk Museum vedrørende henholdsvis vasskvalitets- og fiskeribiologiske undersøkelser i Lågen.

Tilleggsuttalelsen forårsaker ingen nye bemerkninger fra Hovedstyrets side, og vi nøyer oss med å vise til kommentarene på sidene 60—61 i vårt ovennevnte brev.»

Vedlagt brev av 15. mars 1979 fra fylkesmannen i Buskerud:

«En viser til Deres ekspedisjon av 17. januar 1979 (jnr. 231, 232/79—V IAa/KD).

Vedlagt oversendes fotokopi av protokoll fra møte i fylkesfriluftsnemnda i Buskerud den 26. februar 1979, sak nr. 1/79, jfr. for øvrig tidligere ekspedisjon herfra av 24. juli 1978.»

Vedlagt protokoll av 21. februar 1979 fra fylkesfriluftsnemnda i Buskerud:

«*Kommentar:*

Det vises til tidligere behandling som sak 25/78. Ved vedtak i denne sak forutsatte nemnda at spørsmålet om terskelbygging og minstevannføring ble bearbeidet så snart som mulig, og før anlegget er ferdig.

Fra fylkesmannen har nemnda nå fått oversendt en fiskeribiologisk undersøkelse av denne strekningen, videre en utredning fra NIVA om virkningen ved ombygging etter konsesjonssøknaden.

Den fiskeribiologiske undersøkelsen er utført av Universitetet i Oslo, Zoologisk Museum, i tidsrommet januar/august 1978.

Undersøkelsen baserer seg på prøvefiske (garn-, elektrisk, sportsfiskeredskap) på i alt 5 stasjoner i hovedvassdraget, i tillegg 1 stasjon i Kobberbergselva og 1 i Dalselva.

Det er i alt påvist 6 fiskearter, ørret, abbor, gjedde, ørekyt, ål og niøye. Ørreten er av god kvalitet og har rask vekst. Enkelte fisk var infisert av parasitter.

Den årlige avkastningen er beregnet til å ligge på 2,0 og 7,7 kg/ha. Registrering av sportsfiske viser at strekningen er lite benyttet.

Rapporten konkluderer med at det uten terskler på strekningen mellom Labrofoss og Tofstadfoss vil forholdene for fisken bli dårligere, og strekningen vil miste svært mye av sin verdi for sportsfiske.

Det tilrås bygd et terskelbasseng mellom Labrofoss og Gravenfoss med Kobberbergselva som gyte- og oppvekstområde.

Der anbefales videre bygget en terskel ved Tofstadfoss.

Vedrørende minstevannføring knyttes dette til spørsmålet om laksetrapper forbi alle 3 fallene.

NIVA's midlertidige rapport om vanntilstanden er basert på prøvetaking som startet opp i mars 1978. Undersøkelsene er ikke avsluttet, og endelig rapport forutsettes fremlagt i juni d. å.

Prøvene er tatt ved 3 stasjoner i Lågen, 3 i Dalselva og 1 i Kobberbergselva.

Undersøkelsene viste at vannkvaliteten på denne strekningen i Lågen er dårlig. Det er forholdsvis høy konsentrasjon av næringssaltet fosfor, og mengden av fekale koliforme bakterier er meget høy. Dette skyldes hovedsakelig kloakkvannet fra Kongsberg byområde.

Vannkvaliteten i Kobberbergselva karakteriseres som god.

I øvre del av Dalselva er vannkvaliteten god, men nedenfor Heistadmoen er vannkvaliteten meget dårlig.

NIVA konkluderer med at den planlagte ombygging av kraftstasjonen ikke i vesentlig grad vil endre forurensningstilstanden på elvestrekningen. NIVA forutsetter at terskelbyggingen konkretiseres slik at oppholdstid og biologisk tilstand kan bli vurdert i disse dammene. Videre forutsetter NIVA å komme tilbake til spørsmålet om minstevannføring i sin endelige rapport.

Nemnda viser til sitt vedtak i sak 25/78.

På bakgrunn av de foreliggende rapporter fra Universitetet i Oslo og NIVA vil nemnda foreløpig slutte seg til de anbefalte terskelbygginger.

Det forutsettes imidlertid at den berørte elvestrekning får en minstevannføring som gir terskeldammene gode livsmuligheter for fisk.

Bestemmelsene om minstevannføring bør utestå til NIVA har fremlagt sin endelige rapport.

Numedalslågen er en av landets beste lakseelver hva angår oppfisket kvantum. Det må i konsesjonsbestemmelsene tas hensyn til eventuelt videreføring av laksen forbi strekningen Tofstadfoss—Gravenfoss og Labrofoss.

Innkomne uttalelser i anledning Hovedstyrets innstilling.

Rådmannen i Kongsberg kommune har i brev av 18. mai 1979 avgitt følgende uttalelse:

«En viser til Deres brev av april måned d. å., Deres ref. OED 2383/79 V JR/LH, hvor De ber om uttalelse til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesenets forslag til konsesjonsbetingelser for utbygging av ovennevnte kraftverk.

En viser i denne anledning til Kongsberg bystyres vedtak av 28. juni 1978, de tilsendte dokumenters side 27. I bystyrets forutsetninger under pkt. 2 er det forutsatt at den kraft Kongsberg kommune har behov for i framtiden blir dekket fra det nye kraftverk.

I hovedstyrets innstilling side 61 blir det uttalt at disse spørsmål er under behandling i forbindelse med kraftselskapets søknad om tillatelse til, etter elektrisitetsloven, bygging og drift av elektrisk anlegg.

Kongsberg kommune mener at dette nasjonaløkonomisk må være galt å overføre kraften fra et distrikt til et annet når kraften kan nyttes i det distrikt hvor den produseres. En mener fortsatt at det burde vært med i konsesjonsbetingelsene at Kongsberg kommune skulle ta ut sitt behov for kraft direkte fra kraftverket og at utbyggerne fikk ta ut tilsvarende kraft på samkjøringsnettet.

I Kongsberg kommunes pkt. 3 er det forutsatt at det i konsesjonsbetingelsene ble tatt med en bestemmelse om at kommunen skulle ha rett til å delta som utbyggingspartner etter et nærmere angitt forhold.

Til dette har hovedstyret uttalt at de mener dette må bli en sak mellom partene, og ikke tas med i konsesjonsbetingelsene.

Kommunen vil her peke på at fallene i Labrofoss og Gravenfoss som ligger i tidligere Øvre Sandsvær kommune, nå er slått sammen med kongsberg.

Fallene ble ervervet av de to konsesjonssøkere i en periode da en liten landkommunes økonomi var slik at det ikke var mulig å erverve og bygge ut disse kraftreserver. Når det blir snakk om ny utbygging av de to fosser, mener en at vertskommunen burde bli gitt rettigheter til å delta i utbyggingen og for ettertiden høste de fordeler som ligger i en utbygging av vannkraft i kommunen.

Under pkt. 4 i kommunens betingelser ble det forutsatt at det i konsesjonen fastsettes at utbyggeren bekoster nytt kloakkanlegg fra bebyggelsen på Rudsmoen som kompensasjon for de ulemper og skader som eventuelt ville blitt påført eksisterende utslipp.

I de foreslåtte konsesjonsbetingelser er det tatt inn kun en lite presis bestemmelse om at utbyggeren plikter å delta i forskuttering av kostnadene forbundet med at det bestilles skjerpende rensekrav til kloakkløp m. v.

En mener at denne bestemmelse burde utformes mer presist, idet en forskuttering av kostnadene også bør inneholde bestemmelser om utgifter til renter og avdrag i den periode hvor en slik ombygging av kloakken vil gripe inn i kommunens prioriteringer i forbindelse med ombygging av dette kloakkavløp. Utbyggingen griper således forstyrrende inn i kommunens prioriteringer når det gjelder fremdriftsplaner for rensing, og vil bety at mere prioriterte oppgaver må utsettes til fordel for avløpet fra Rudsmoen. Dette vil bety utsettelser av mer prioriterte anlegg og dermed påføre kommunen store ekstrautgifter som burde vært avklart i konsesjonsbetingelsene uten at en skulle være nødt til å bruke rettens hjelp for å få disse utgifter fastlagt.

En vil også nevne at ved Dalselvens utløp, hvor utbyggingen vil bety at en utbedring av renseanlegget tilhørende Heistadmoen, må forseres.

I kommunens pkt. 5 forutsettes det at skjemmende deler av de gamle kraftverk fjernes, slik at landskapet går tilbake til sin opprinnelige form.

I de foreslåtte konsesjonsbestemmelser pkt. 3 er det tatt med en vak formullering om at dette innen rimelig økonomisk ramme skal vedlikeholdes. En mener det her burde vært tatt inn mer bestemte forutsetninger for opprydding etter de gamle kraftverk.

En viser også til kommunens forutsetninger under pkt. 6, a, b, c, d og e.

Til disse forutsetninger vil en bemerke at det i konsesjonsbetingelsene burde tas inn bestemmelse om en minstevannføring til enhver tid forbi Labro og Gravenfoss. Det bør også tas inn en bestemmelse om at utbyggeren skal bekoste laksetrapper og en viser der til de bestemmelser som ble gjort i forbindelse med utbygging av Gamlebrufoss hvor laksetrapper er anlagt.

I en oppsummering av det inntrykk en sitter inne med når en har lest det forslaget til konsesjonsbetingelser som er satt fram av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen er at bestemmelsene er lite presist utformet og i alle deler går det i utbyggerens favør. En vil fremheve at det er kommunens ønske at betingelsene får en mer presis utforming med direkte pålegg til utbyggeren slik at en kan forvente at de tiltak som bestemmes blir gjennomført uten tvistigheter.»

I brev av 21. mai 1979 har I/S Skollenborg kraftverk uttalt følgende:

«Vi er blitt tilstillet en kopi av ovennevnte utkast med tilhørende kommentarer og sammendrag av uttalelser, slik som det hele er blitt ekspedert til Dem ved brev av 19. mars 1979 fra NVE's hovedstyre. I den anledning tillater vi oss å fremkomme med følgende merknader:

Kraftproduksjonen.

NVE har beregnet Skollenborg kraftverks midlere årlige produksjon til 358 GWh, hvilket er vesentlig mindre enn hva vår konsulent, Ingeniør A. B. Berdal A/S, var kommet til i sin utredning i januar 1978. Berdals beregninger var den gang utført manuelt og basert på 52 midlere ukeverdier for perioden 1920—1950, beregnet ut fra tilsigsdata ifølge Jarsim/NVE simuleringsprogram for Numedalslågen, alternativ med Tinnhølfeltet ført vestover uten utbygging av Dagali. Videre var det tatt hensyn til fløtningsvann i tømmerrenne og den oppgitte virkningsgrad for turbinene ved varierende vannføring. Disse beregninger har Berdal i april i år på nytt gått gjennom, men har ikke funnet noen utregningsfeil. Man er imidlertid kommet til at den vesentligste årsak til de høyere verdier er at man ved bruk av midlere ukeverdier ikke hadde fått med alle flomtap i de enkelte ukene. Videre hadde man ikke fullt ut fått med de tap av produksjon i de enkelte ukene som skyldes at vannføringen kan være mindre enn minimumsbehovet ved ett aggregat.

Berdal har imidlertid samtidig (i april) foretatt en helt ny beregning, denne gang utført på datamaskin. Den er basert på de samme tilsigs- og turbindata som tidligere, men man har denne gang benyttet samtlige ukeverdier for hele 30 års-perioden, slik at flomtapene i langt større grad er blitt eliminert. Den nye beregningen er dessuten basert på overvannstander som er fremkommet ut fra modellforsøk ved Vassdrags- og havnelaboratoriet i Trondheim. Som resultat har man så fått en midlere årlig produksjon på 375,9 GWh.

Den gjenværende forskjell, 375,9—358 = 17,9 GWh/år, har man ikke funnet noen forklaring på. Det er imidlertid bragt på det rene at NVE's produksjonsberegning ikke er basert på de samme grunnlagsdata som Berdal har brukt, og at det er benyttet et noe enklere system, hvor midlere månedsverdier for vannføringen og en midlere fallhøyde har vært grunnlaget. Vi antar at forklaringen ligger der.

Alt tatt i betraktning synes det derfor berettiget å tro at økonomien ved byggingen av Skollenborg kraftverk vil bli en del bedre enn hva beregningen fra NVE viser.

Utkastet til vilkår for utbyggingstillatelse.
(Pkt. 3.)

Det synes lite realistisk å regne med at utnyttingen av steintippene skal kunne foregå greit i to regier samtidig (veivesenets og grunneierens, dvs. Svene Pukkverks). På Rudsmoen i nærheten er det dessuten et større boligfelt, og fra det hold er det allerede kommet motforestillinger når det gjelder støy og trafikk i forbindelse med et evt. steinknuseverk på tippområdet. Drift av to separate knuseverk samtidig og i tillegg kanskje også et oljegrusverk vil rimeligvis i tilfelle utløse de helt sterke reaksjoner. Vi tillater oss derfor herved å fremkomme med henstilling om at angjeldende avsnitt (8 linjer) i betingelsesutkastets pkt. 3 må bli avsluttet ved første punktum.

I denne forbindelse vedlegges kopi av et brev, datert 6. april 1979, som vi har mottatt fra grunneierens (Thore Gravens) advokat B. Trandum, Kongsberg. I tilknytning hertil kan opplyses at T. Graven er den grunneier som vil bli sterkest berørt av Skollenborg-utbyggingen. Hvis vår avtale med ham må bortfalle, vil i stedet måtte erverve omfattende grunnrettigheter ved ekspropriasjon. For øvrig mener vi det må tillegges stor saklig betydning at Svene Pukkverk er i stand til å fjerne steintippene på kortere tid enn veivesenet har antydet for sin drift. Det endelige ansvar for gjennomføring av de pålegg som vil bli gitt, vil selvsagt vi selv under alle omstendigheter måtte påta oss som konsesjonær.

(Pkt. 6.)

Hvis utbyggingen skulle vise seg å medføre at skjerping, fremskynding og/eller utvidelse av kloakktiltak o. l. måtte komme på tale, går vi ut fra at konsesjonæren alternativt kan få anledning til å gjennomføre tiltak som kan fjerne årsakene i stedet for å avbøte virkningene. Vi ville derfor sette pris på om også dette ble innformulert i betingelsene.

Når det spesielt gjelder avsnitt d, mener vi at det der til slutt bør tilføyes: «— — — — som følge av den nye utbyggingen».

(Pkt. 7.)

Kapitelinndelingen (I, II, III osv.) synes ikke helt klar, men vi oppfatter den således at det bare er kapitlene III og VI som gjelder l a k s, og at derfor f. eks. bestemmelsene under kap. II ang. utsetting av og produksjonsanlegg for yngel og/eller settefisk, samt ang. sperregitter ved kraftstasjonens inntak og utløp, ikke gjelder laks (smolt).»

Vedlagt brev av 6. april 1979 fra advokat Trandum:

«Jeg viser til mottatt kopi av brev av 23. mars 1979 fra Skollenborg Kraftverk til Dem med vedlegg, og etterfølgende telefonsamtale.

Forslag til betingelser for tillatelse til utbygging samt NVE's bemerkninger til disse er tatt opp med min klient og det firma som skal forestå driften av pukkverket, Svene Pukkverk.

På bakgrunn av den avtale som er inngått, vil en anmode om at denne forutsetning i betingelsene må utgå. Det kan i den forbindelse påpekes at det synes helt uhensiktsmessig å plassere to knuseverk i dette området. Konsesjonstillatelse er nå innvilget for Svene Pukkverk for deres drift, og om tillatelse utover dette vil gis, er svært tvilsomt.

Det kan også meddeles at Buskerud Vegvesen nå vil få til disposisjon store steinforekomster, ca. 120 000 m^3 fast fjell (tunnelmasse), ved Pikerfoss like nord for Kongsberg.

Skulle likevel de oppstilte betingelser opprettholdes, må det være en forutsetning at Buskerud Vegvesen, ved overtagelse av steinmasser, betaler en pris som gjør at hverken grunneieren Thore Graven eller firmaet Svene Pukkverk lider tap ved leveransen. Svene Pukkverk har gjennom en årrekke levert stenmasser til vegvesenet, og i henhold til foreliggende prislister. Det er ingen grunn til å tro at ikke denne ordning også skulle kunne fungere for steinmassene i dette prosjektet.

Kopi av dette brev er oversendt Skollenborg Kraftverk v/Helge Røsæg, Boks 264, 3001 Drammen, direkte.»

Følgende uttalelse er avgitt av Buskerud fylkeskommune i brev av 6. juni 1979:

«Det vises til Deres brev av 5. april 1979.

Buskerud fylkesutvalg behandlet ovennevnte sak i møte 30. mai 1979, sak 206/79, og gjorde dette vedtak:

«Fylkesutvalget slutter seg til elektrisitetskonsulentens uttalelse av 14. mai 1979.

For øvrig vises til fylkesutvalgets vedtak i sak 345/78.»

Fylkesrådmannens saksframlegg, datert 18. mai 1979, vedlegges til orientering.»

Vedlagt saksframlegg av 18. mai 1979 fra fylkesrådmannen:

«Interessentskapet Skollenborg kraftverk som er dannet av Drammens Elektrisitetsverk og Vestfold Kraftselskap, har ved brev av 1. februar 1978 søkt om tillatelse til ombygging av Labro kraftverk og Gravenfoss kraftverk til et kraftverk som også omfatter fallet Tofstadfoss.

Fylkesutvalget behandlet ovennevnte sak i møte 28. juni 1978, sak 345/78, og gjorde dette vedtak:

«Buskerud fylkesutvalg vil på foreliggende grunnlag ikke ha noe å bemerke til at søknaden fra Interessentskapet Skollenborg Kraftverk av 1. februar 1978 blir imøtekommet.

Fylkesutvalget vil understreke betydningen av at det av hensyn til en rasjonell utnytting av produksjonsmidlene og overføringsanlegg, allerede ved konsesjonsgivningen blir tatt stilling til det produksjonssamarbeid som forutsettes å måtte finne sted.»

Ved brev til fylkeskommunen av 5. april 1979 oversendte Olje- og energidepartementet brev av 19. mars 1979 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen med vedlegg til uttalelse.

Saken har vært forelagt fylkeskommunens elektrisitetskonsulent, som i brev av 14. mai 1979 uttaler:

«Brevet av 19. mars 1979 fra NVE som er oversendt til uttalelse omfatter en fremstilling av de uttalelser som hittil er avgitt i saken. Hovedstyrets bemerkninger og utkast til betingelser for utbyggingstillatelse.

Elektrisitetskonsulenten viser til sin uttalelse av 21. juni 1978 og vil fortsatt tilrå fylkeskommunen å anbefale denne utbygging realisert så snart som mulig.

Vedrørende vannslipping i Numedalslågen bør Hovedstyrets forslag støttes, jfr. betingelsenes pkt. 6 d. Det må være en forutsetning at pålegget begrenses til det strengt nødvendige på basis av gjennomførte forsøk for å klarlegge denne grense. Derved kan produksjonstapet reduseres til det minst mulige, noe som er av særlig verdi sett hen til de anstrengelser som for øvrig forutsettes for å møte den truende kraftknapphet, jfr. bl. a. St. meld. nr. 42 (1978—79) «Om energiøkonomisering».

Hva angår uttak av konsesjonskraft for Kongsberg kommune (Kongsberg bystyre, vedtak 28. juni 1978, pkt. 2), så kan elektrisitetskonsulenten si seg enig i anførslene fra søkeren, 28. september 1978 (pkt. D). Kraften må bli å ta ut på den måte som ansees teknisk/økonomisk mest hensiktsmessig noe som kan betinge at den føres frem sammen med annen kraft til Kongsberg. Kongsbergs økonomiske interesse kan herunder ivaretas fullt ut, slik det er påvist med avtalen mellom Buskerud fylkeskommune og Hallingdalskommunene om uttak av konsesjonskraft fra Oslo Lysverkers anlegg i Hallingdal. Spørsmålet om produksjonssamarbeide som elektrisitetskonsulenten reiste i uttalelsen av 21. juni 1978 har ikke fått mindre aktualitet etter fremleggelsen av St. meld. nr. 73 (1978—79) «Om søknad om utbygging av Dagalifalla». I sin tilråding av 6. april 1978 uttaler Olje- og energidepartementet om en av faktorene i det stramme kraftbildet:

«Sjøl om samkøyringa i landet etter måten er bra utbygd, vil departementet likevel peike på at vi ikkje kan rekne med å få den maksimale fastkraftproduksjonen ut av systemet. Det heng saman med at kraftforsyninga i Noreg er organisert i 300 sjølvstendige kraftverk som kvar for seg fører ein kraftpolitikk som er tilpassa tilhøva innenfor eige forsyningsområde. Noko av den krafta som kunne stå til rådvelde som fastkraft for forsyningssystemet under eitt, vert i staden seld som tilfeldig kraft.»

Det skulle således være all mulig grunn til å fastholde forutsetningen om produksjonssammarbeide for derigjennom å sikre det best mulige fastkraftutbytte. Det er i NEVF's publikasjon nr. 265 — 1978, vedlegg 4, vist hvordan slike avtaler kan utformes uten endring i eiendomsforhold og med kraftverkseierens fulle økonomiske interesse opprettholdt.

Hovedstyret har under sine «Andre merknader» pekt på at dette spørsmål er under behandling i forbindelse med tillatelse etter elektrisitetsloven, men det er naturlig å påpeke forholdet også ved denne del av konsesjonsbehandlingen.»

Fylkesrådmannen har for sin del ikke noe spesielt å bemerke ut over det som fremgår av elektrisitetskonsulentens uttalelse.

Fylkesrådmannen foreslår at fylksutvalget gjør dette

vedtak:

Fylkesutvalget slutter seg til elektrisitetskonsulentens uttalelse av 14. mai 1979.

For øvrig vises til fylkesutvalgets vedtak i sak 345/78.»

Kommunaldepartementet har i brev av 18. juni 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Kommunaldepartementet har ingen merknader til den planlagte utbygging av Skollenborg kraftverk og tilrår at det gis konsesjon for ovennevnte utbygging.

Vi forutsetter at vedtak av Drammen kommunestyre og representantskapet for Vestfold Kraftselskap og senere vedtak om å ta opp lån til bygging av kraftverket, blir sendt inn til godkjenning etter kommuneloven.»

I brev av 12. juli 1979 har Miljøverndepartementet avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til brev av 5. april 1979.

Omsøkte prosjekt synes å gi så vidt beskjedne skadevirkninger at departementet ikke vil frarå at konsesjon blir gitt.

Vilkår av hensyn til vilt, fisk m. v.:

Vedlagt oversendes kopi av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisks uttalelse av 12. juni 1979 til Hovedstyrets innstilling. Direktoratet har bl. a. tatt opp følgende punkter der Hovedstyret har avveket fra direktoratets forslag til vilkår i uttalelsen av 28. februar 1979 til konsesjonssøknaden:

1. Direktoratet peker på at Hovedstyrets forslag til generelle vilkår avviker sterkt fra de vilkår som ble foreslått av direktoratet, og som for øvrig er gitt den samme standard utforming som er vanlig. Direktoratet går sterkt inn for at disse vilkårene ois den formulering som ble foreslått. Departementet antar avviket kan ha sammenheng med at vilkårene ble utformet ved Hovedstyret før direktoratets uttalelse var mottatt.

   Departementet finner direktoratets synspunkt rimelig og ber om at de generelle vilkår så vidt mulig gis standard utforming.
2. Direktoratet mener det må gå klart fram av vilkårene at det er konsesjonæren som er ansvarlig for og ha plikt til å avgi nødvendig driftsvann til en eventuell fisketrapp.

   Departementet er enig i dette og støtter derfor direktoratets forslag på dette punkt (post II e).
3. Direktoratet foreslo i uttalelsen av 28. februar 1979 at visse minstevassføringer skulle ho'des i hovedvassdraget etter samløp med Kobberbergselva. Hovedstyret har ikke funnet å kunne gå inn for noen bestemt minstevassføring på dette tidspunkt. Direktoratet begrunner i den nye uttalelsen forslaget nærmere.

   Departementet gir sin tilslutning til direktoratets syn.
4. Direktoratet foreslo at konsesjonen skulle innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 50 000 til Kongsberg kommune til fremme av fisket. Hovedstyret foreslår at dette sløyfes.

   Departementet er enig med direktoratet i at det er behov for å sette av midler til fremme av fisket. Det foreslåtte årlige beløp synes imidlertid noe høyt. Det kan reduseres til kr. 30 000, idet de krav til minstevassføring som settes i medhold av vannvernloven vil sikre et visst fiske.

Spørsmålet om indeksregulering av denne type tilskott vil bli tatt opp med Olje- og energidepartementet med det første. Vi finner det imidlertid rimelig at tilskottet på kr. 30 000 med jevne mellomrom blir justert slik at realverdien i rimelig grad blir opprettholdt.

Vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensing.

Bl. a. som følge av store kloakkutslipp er Numedalslågen sterkt forurenset på den strekningen som blir berørt av utbyggingen. Disse kloakkutslippene er forutsatt renset og overført til utslippssted der skadevirkningene blir minst mulig. Dersom overføringen ikke er gjennomført innen kraftverket settes i drift, må konsesjonæren sørge for at det holdes en viss minstevassføring nedenfor tilløpet av Kobberbergselva. Også etter at kloakkutslippene er overført kan det bli påkrevet med et visst slipp av vann. Som Olje- og energidepartementet er kjent med arbeider NIVA for tiden med en rapport som ventelig vil foreligge i løpet av juli. Inntil denne foreligger kan departementet vanskelig angi hvilke minstevassføringer som vil være påkrevet til de forskjellige årstider. Så snart vi blir kjent med innholdet i rapporten fra NIVA vil vi komme tilbake med krav til minstevassføringer som må stilles i medhold av vannvernloven.

Med det forbehold som er nevnt ovenfor og under forutsetning av at vilkårene som for øvrig er inntatt i Hovedstyrets innstilling blir fastsatt, kan tillatelse i medhold av lov om vern mot vannforurensning gis.»

Vedlagt uttalelse av 12. juni 1979 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

«Deres oversendelse datert 20. april d. å. med ref. 1973/79 N TBL/iø.

Hovedstyrets forslag til konsesjonsvilkår for vilt og fiske i forbindelse med søknaden om bygging av Skollenborg kraftverk, avviker sterkt både i form og innhold fra de vilkår som er foreslått av dette direktoratet. Det synes derfor nødvendig å presisere at de generelle vilkår som er foreslått fra dette direktoratets side for denne utbyggingen, er gitt den samme standard utforming som de vilkår som har vært benyttet ved vassdragsreguleringssaker i de senere år. En har hatt inntrykk av at utformingen av de generelle vilkår vedrørende vilt og fiske har vært alminnelig akseptert fra de konsesjonsgivende myndigheters side. En anmoder derfor om at direktoratets forslag til generelle vilgår blir fulgt også for den planlagte utbygging av Skollenborg kraftverk.

Søkeren har i brev av 8. mars d. å. til NVE — Vassdragsdirektoratet kommentert direktoratets uttalelse til konsesjonssøknaden. Direktoratet vil i denne forbindelse innledningsvis få bemerke at det ikke er eventuelle framtidige muligheter om laks og laksefiske i området som har vært lagt til grunn for uttalelsen og de vilkår som er foreslått. Til det er vel sykdomssituasjonen i vassdraget i dag for alvorlig. Tvertimot har en gjennom de vilkår som er foreslått forsøkt å legge forholdene til rette for en mulig utnyttelse av innlandsfisket også etter at en eventuell utbygging er gjennomført. Hvordan forholdene bl. a. med hensyn til vannføringen er under de nåværende forhold er mindre interessant, idet de gjenspeiler mere de holdninger som var til annen utnyttelse av vassdrag utover dette med kraftutbygging. I denne forbindelse virker det derfor litt søkt at Skollenborg kraftverk nå ut fra rent økonomiske betraktninger ikke kan tenke seg å slippe en viss minstevannføring i elveleiet. Dersom gjennomføring av tiltak og hensynet til andre interesser ved en planlagt vassdragsutbygging ensidig skulle vurderes etter økonomiske kriterier slik en i denne saken har lagt opp til, ville det generelt være meget små muligheter til å vinne fram for andre interesser. De konsesjonsgivende myndigheter synes imidlertid å være oppmerksom på dette, slik at det kan bli tatt rimelig hensyn til andre interesser.

Direktoratet vil i det følgende kommentere de punkter i direktoratets tidligere forslag til vilkår som Hovedstyret i liten grad har tatt hensyn til. For øvrig vil direktoratet sterkt gå inn for at de andre mere generelle vilkår formuleres i samsvar med direktoratets forslag i uttalelsen av 28. februar d. å. En presisering av at disse vilkårene gjelder i det område som berøres av utbyggingen slik Hoved-

styret har gått inn for, er helt unødvendig.

Når det gjelder eventuell bygging av laksetrapper på strekningen som berøres av utbyggingen, tilsier hensynet til sykdommen furunkulose i Numedalslågen i dag at en slik utbygging ikke vil bli gjennomført umiddelbart. Dersom laksen eventuelt i framtiden skal føres forbi disse fallstrekningene, krever dette en viss mengde vann, ca. 1 m^3/s. til drift av trappene. Ved siden av vannføringen til trappene er det sannsynlig at strekningene imellom vil kreve mere vann for å tilfredsstille fiskegangen. Det må derfor gå klart fram av vilkårene som fastsettes at det er Skollenborg kraftverk som er ansvarlig for og har plikt til å avgi nødvendig driftsvann til disse formål etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Når det gjelder spørsmålet om minstevannføring på den elvestrekningen som berøres av utbyggingen har direktoratet i sin tidligere uttalelse gått inn for følgende vannføringer målt i hovedvassdraget umiddelbart etter samløpet med Kobberbergselva:

1 m^3/s. i tiden 1. oktober—15. mai
5—8 m^3/s. i tiden 16. mai—15. september
3 m^3/s. i tiden 16. september—30. september.

Hovedstyret har ikke funnet å kunne gå inn for noen bestemt minstevannføring på utbyggingsstrekningen. Hovedstyret har i stedet vist til at Kobbergergselva og Dalselva kommer inn på utbyggingsstrekningen, og sammen med at hensynet til forurensningen i vassdraget for tiden ikke krever noen bestemt minstevannføring, vurdert vannføring fra disse to tilløpene som tilstrekkelig.

Flere instanser bl. a. Kongsberg kommune og Fylkesmannen i Buskerud og andre interessenter har bedt om at spørsmålet om minstevannføring blir vurdert uten at størrelsen av denne er noe nærmere konkretisert.

Direktoratet ser spørsmålet om en minstevannføring i forbindelse med framtidige muligheter for å utøve et sportsfiske etter at en eventuell utbygging er gjennomført. Tilsiget fra Kobberbergselva kan i denne sammenheng være tilstrekkelig i visse perioder, men dette vurderes som for tilfeldig til å kunne gi noe godt grunnlag for utvikling av et organisert sportsfiske. En anser det derfor som rimelig og riktig at utbyggeren blir pålagt å holde en minstevannføring i elveleiet nedenfor samløpet med Kobberbergselva i samsvar med direktoratets tidligere forslag.

Med hensyn til det årlige beløp på kr. 50 000 som ifølge direktoratets tidligere forslag skulle innbetales til Kongsberg kommune til fremme av fisket i kommunen, er dette foreslått sløyfet av Hovedstyret. Direktoratet er av den oppfatning at det årlige tilskott bør opprettholdes, særlig gjelder dette dersom minstevannføring i utbyggingsområdet blir vesentlig redusert i forhold til direktoratets forslag.

For øvrig har direktoratet ingen kommentarer.»

Miljøverndepartementet har klompettert sin uttalelse av 12. juli 1979 med følgende uttalelse av 15. august 1979:

«Vi viser til vårt brev av 12. juli d. å.

I brevet heter det at vi vil komme tilbake med krav til minstevassføringer som må stilles i medhold av vannvernloven så snart resultatet av NIVA's undersøkelser i vassdraget forelå. NIVA's rapport skulle etter planen foreligge innen utgangen av juli d. å. Det vises seg imidlertid at rapporten ikke vil foreligge før ut i september. Da fastsettelse av minstevassføringer synes å haste svært, vil Miljøverndepartementet på grunnlag av en underhåndenvurdering fra NIVA fastsette følgende vilkår i medhold av vern mot vannforurensning:

Elvestrekningen som blir berørt er sterkt belastet med forurensninger, særlig kloakk fra boligbebyggelse etc. En del av kloakken slippes direkte ut i Numedalslågen, mens en del tilføres via sideelver, blant annet Dalselva. For å avverge alvorlige skadevirkninger, blant annet Dalselva. For å avverge alvorlige skadevirkninger, blant annet sterk økning av begroing, er det derfor påkrevet at det slippes vann slik at en viss minstevannføring kan holdes.

For at tillatelse i medhold av lov om vern mot vannforurensning skal kunne gis, må derfor følgende vilkår om minstevannføring fastsettes:

> «Anleggenes eier plikter å opprettholde en minstevannføring i Numedalslågen, målt umiddelbart nedstrøms samløpet med Kolbergelva på 2 m^3/sek. i tiden 1. oktober til 15. mai, 6 m^3/sek. i tiden 16. mai til 15. september og 3 m^3/sek. i tiden 16. september til 30. september.»

Minstevannføringen er fastsatt ut fra dagens forhold. Det er grunn til å anta at tilstanden i vassdraget kan bedre seg noe når kloakken til Dalselva blir avskåret og ført til planlagt renseanlegg i Kongsberg. Det er imidlertid ikke klart når renseanlegget vil stå ferdig. Departementet vil for øvrig peke på at en full utnyttelse av renseanlegget også avhenger av at ledningsanlegget opprustes og utbygges betydelig. Skulle det imidlertid vise seg at ferdigstillelsen av renseanlegget eller senere undersøkelser gir grunnlag for å minske vannføringen, kan departementet samtykke til dette.»

H.r.advokat Lassen har på vegne av flere berørte grunneiere uttalt følgende i brev av 6. september 1979:

«Jeg viser til dagens telefonsamtale med underdirektør Landmark Paulsen og skal på vegne av den vesentlige del av de grunneiere som berøres av ovennevnte anlegg bemerke følgende til Hovedstyrets innstilling:

1. Når det gjelder post 3 i forslaget til konsesjonsbetingelser forekommer det meg at det ville være heldig å fastsette en frist innen hvilken tid stenmassene fra tippen skal være utnyttet. Resultatet vil ellers lett bli at tippene vil bli liggende i en ubestemt fremtid uten at det gjøres noe for å rydde opp og tildanne området til skog igjen.
2. I pkt. 7 — bestemmelsene om fiske — er det vesentlige misforhold mellom de betingelser som er foreslått av Hovedstyret og

de betingelser som i brev av 28. februar 1979 fra Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk til Miljøverndepartementet er krevet. Jeg slutter meg til de krav til konsesjonsvilkår som Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk har fremsatt, og peker særlig på nødvendigheten av at det allerede på det nuværende tidspunkt fastsettes et bestemt krav til minstevassføringen.

3. Drift av en del av de skoger som ligger nede ved Lågen kan i dag stort sett bare utføres om vinteren med fløting påfølgende sommer, og om sommeren kan tømmeret ikke kjøres opp gjennom åker og eng. Det er tale om at fløtingen i Numedalslågen kan bli nedlagt, og hvis det skjer så er skogsdriften på det nærmeste stengt. Forholdet er imidlertid det at kraftverket må bygge anleggsveg fra riksvegen ved den nåværende Labro kraftstasjon og hvis skogeierne kan benytte denne anleggsveg slik at tømmerdrift kan foregå hele året, så er dette problem løst.

   Jeg ber derfor om at det blir tatt inn i vilkårene at de anleggsveger som blir anlagt kan benyttes av grunneierne til skogsdrift.

Jeg ber om å få oversendt ett eksemplar av konsesjonstillatelsen når denne foreligger.»

Departementets bemerkninger:

Innledning.

Ved Skollenborg i Kongsberg kommune utnyttes i dag to fall i Numedalslågen til kraftproduksjon. Det er Labrofoss med fall 41 m som eies av Drammens Elektrisitetsverk (DE) og Gravenfoss med fall 17 m som eies av Vestfold Kraftselskap (VK). VK eier også den nedenforliggende Tofstadfoss med 2 m fall som ikke er utnyttet.

De to kraftverkene er gamle og nedslitte. DE og VK har i den forbindelse dannet et interessentskap — I/S Skollenborg Kraftverk. Dette selskap søker om tillatelse til å bygge ut de 3 nevnte fallene i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 og vannforurensningslovens § 4, samt til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter i denne forbindelse i henhold til førstnevnte lovs § 62.

Planen og dens konsekvenser.

Planen går ut på å bygge en ny stasjon i fjell nær inntaksdammen ved Labrofoss og å føre en vel 2 km lang avløpstunnel til foten av Tofstadfoss.

En maskininstallasjon på 78 MW i kraftstasjonen er relativt stor og har til hensikt å redusere flomtapene. Med en regulert vassføring ved Labrofoss på ca. 54,3 m^3/s. i bestemmende år og et fall på tilsammen 60,5 m blir kraftydelsen ca. 44 000 nat.-hk. Midlere årlig produksjon er beregnet til 358 GWh og dette er 237 GWh mer i forhold til nåværende produksjon i Labro kraftverk. Gravenfoss betraktes som kondemnabel, slik at produksjonen snart må regnes lik null.

Kostnadsoverslaget på 257 mill. kroner (inkludert antatt prisstigning på 32 mill. kroner fram til 1981) tilsvarer en utbyggingspris på 108 øre/kWh.

Skollenborg-prosjektet vil gi landskapsestetisk vinning ved at de gamle verk blir sanert — i første omgang Gravenfoss.

Ulempene ved utbyggingen knytter seg fremst til vannføringen i elven. Labrofossen (ca. 400 m) vil få sin vannførende periode redusert fra ca. 30 uker til ca. 8 uker pr. år. Samkjøres Labro Kraftverk med Skollenborg, vil perioden reduseres ytterligere. Like nedenfor Gravenfoss dam munner det ut et midlertidig kloakkavløp. Denne strekning er i dag til tider tørrlagt, men vil etter utbyggingen få samme vassføring som Kobberbergselva som munner ut i Lågen 100 m ovenfor Labro Kraftverks utløp. På den annen side vil man her miste en vesentlig del av flomvatnet fra Labrofossen.

Nedenfor Gravenfoss Kraftverk vil utbyggingen lede til en sterk reduksjon i vassføringen slik at tilbake vil en stort sett ha vannet fra Kobberbergselva og Dalselva.

Forurensningstilstanden på den berørte strekningen antas ikke i vesentlig grad å ville endres av utbyggingen. Det fiskes lite på nevnte strekning. Reduksjonen av flomvatn i Labrofossen vil lede til mindre muligheter for fisken til å slippe seg ned. Uten terskler i elveløpet vil også forholdene der bli dårligere.

Tippmassene vil midlertidig beslaglegge ca. 150 dekar god skoggrunn og en bestående tømmerrenne må forlenges.

Vurdering.

Hovedstyrets vurdering er at skadevirkningene for private såvel som for offentlige interesser er små i forhold til netto nytteverdi ved utbyggingen og tilrår at utbyggingstillatelsen blir gitt på visse vilkår. Disse vil bli behandlet nedenfor.

Hovedstyrets innstilling om Skollenborg kraftverk har vært forelagt følgende til uttalelse:

Kongsberg kommune anbefaler at det blir gitt konsesjon for bygging av Skollenborg Kraftverk og forutsetter en rekke vilkår som vil bli omtalt nedenfor. Generelt mener kommunen at vilkårene er for lite presist utformet og går for mye i utbyggerens favør.

Buskerud fylkeskommune tilrår med enkelte anbefalinger at søknaden fra I/S Skollenborg Kraftverk blir imøtekommet.

Kommunaldepartementet har ingen merknader og tilrår at det gis tillatelse til utbygging av Skollenborg Kraftverk.

Miljøverndepartementet vil ikke fraråde at tillatelse blir gitt, da utbyggingen synes å gi såvidt beskjedne skadevirkninger. For å bøte på ulempene for fisk og vannforurensningssituasjonen i det berørte området har Miljøverndepartementet sammen med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk foreslått en rekke vilkår. Tillatelse etter vannvernloven vil bli gitt dersom en viss angitt minstevannføring blir fastsatt. De enkelte vilkårene vil bli omtalt i bemerkningene til vilkårene.

Departementet har mottatt brev fra I/S Skollenborg Kraftverk der de mener at Hovedstyrets beregning av kraftproduksjonen er for lav og viser til beregningsgrunnlag som gir høyere tall for kraftproduksjonen. De i brevet nevnte kommentarer til de enkelte vilkår vil bli tatt opp nedenfor. Departementet har også mottatt brev fra h.r.advokat Lassen som på vegne av flere berørte grunneiere har bemerkninger til enkelte av Hovedstyrets foreslåtte vilkår. Bemerkningene vil bli tatt opp nedenfor.

Den foreslåtte utbyggingen av Skollenborg Kraftverk vil finne sted i en elvestrekning som fra før er berørt av kraftproduksjon, og Olje- og energidepartementet kan ikke se at det er fremkommet noe fra grunneiere, kommune eller andre berørte som taler mot en utbygging av Skollenborg Kraftverk. Tvertimot finner departementet at så vel vunnet kraftmengde og utbyggingspris som de små skadevirkningene taler for at tillatelse blir gitt.

Departementet tilrår derfor at I/S Skollenborg Kraftverk blir gitt tillatelse til å bygge ut fallene i Labrofoss—Gravenfoss—Tofstadfoss i henhold til vassdragslovens §§ 104 og 105 samt til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter i denne forbindelse i henhold til lovens § 62. Tillatelsen foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret med enkelte endringer. Videre tilrås at det på de vilkår som er foreslått av Miljøverndepartementet blir gitt tillatelse etter lov av 26. juni 1970 om vern mot vannforurensning § 4.

Bemerkninger til enkelte av konsesjonsvilkårene.

Byggefrist, post 1. Fristene for arbeidets påbegynnelse og fullføring er vanlige og i samsvar med vassdragslovens bestemmelser.

Naturvern og tilsyn, post 3. Hovedstyret har her foreslått at utbyggeren innen en rimelig økonomisk ramme plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det lanskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig. Dette skal også gjelde nedlegging av gamle verk.

Kongsberg kommune, som krever at de gamle kraftverk fjernes slik at landskapet går tilbake til sin opprinnelige form, mener at Hovedstyret har foreslått en vag formulering om at dette innen rimelig økonomisk ramme skal vedlikeholdes.

Olje- og energidepartementet finner bestemmelsen vedrørende nedlegging uklar og foreslår den endret til: «Forutsetningen om best mulig landskapstilpassing skal også gjelde ved opprydding etter nedlagt kraftverk».

Eventuell nedleggelse av de gamle kraftverkene vil av eierne i medhold av vassdragslovens § 116 bli tatt opp med myndighetene på et senere tidspunkt. Departementet finner derfor ikke anledning til å imøtekomme kommunens krav på dette punkt.

Når det gjelder tippmassene (omlag 300 000 m^3), tilsier forholdene at disse bør fjernes og dermed utnyttes. Hovedstyret har foreslått godtatt en framlagt avtale mellom utbygger og grunneier om knusing og salg av stein fra tippene, men forutsetter at også Vegvesenet i Buskerud skal gis anledning til uttak og bearbeidelse av stein mot en rimelig godtgjørelse. Videre har Hovedstyret foreslått en bestemmelse om at Vassdragsdirektoratet skal godkjenne fremdriftsplanen for fjerning av tippene med den hensikt at disse skal frigjøres så snart som mulig.

Grunneierne ved h.r.advokat Lassen ønsker at det fastsettes en frist innen hvilken tid tippene skal være utnyttet, og kommunen krever en rask avvikling av tippene. I/S Skollenborg Kraftverk peker på ulempene (økende støy og trafikkbelastning) med å la utnyttingen av steinmassene foregå i to regier og mener at Vegvesenet ikke bør gis konsesjonsadgang til tippene.

Departementet finner det ikke hensiktsmessig å ta inn i vilkårene bestemmelser som angår avtale som utbyggeren eventuelt skal inngå for å overholde bestemmelsen om at tippene skal fjernes, slik Hovedstyret har foreslått. Departementet mener det er tilstrekkelig med en bestemmelse om at fremdriftsplanen for fjerning av tippene skal godkjennes idet man må forutsette at dette vil føre til en fornuftig bruk av tippene.

Terskler, post 4. Hovedstyret har foreslått et vanlig vilkår som gir departementet mulighet til konkrete pålegg hvis utbyggingen medfører vesentlige endringer. Kommunen krever at det skal bygges terskler, og fylkesfriluftsnemnda synes det er urimelig at ters-

kelplanene skal utstå til anlegget er ferdig. Departementet slutter seg til Hovedstyret som mener at det av praktiske og rasjonelle grunner på nåværende tidspunkt ikke bør bestemmes hvorvidt det er behov for terskler eller ikke.

Forurensning, post 6. Hovedstyret har i vilkår 6 a, stort sett i samsvar med forslag fra Statens forurensningstilsyn, foreslått et vilkår som går ut på at vedkommende departement skal kunne pålegge utbyggeren å utføre og/eller bekoste tiltak til avhjelping av forurensningsvirkninger som skyldes utbygging.

Kommunen krever at utbyggeren bekoster nytt kloakkanlegg fra bebyggelsen på Rudsmoen. Departementet kan ikke finne at det er rimelig sammenheng mellom kommunens krav og utbyggingens konsekvenser og slutter seg til Hovedstyrets forslag.

I vilkår 6 d har Hovedstyret videre foreslått at en minstevannføring kan fortsettes av departementet dersom pågående/framtidige undersøkelser av forurensningssituasjonen viser at dette er nødvendig. For å minske den sterke forurensningsbelastningen i den berørte elvestrekning fastsetter Miljøverndepartementet, som forutsetning for å gi tillatelse i medhold av lov om vern mot vannforurensning, følgende vilkår:

«Anleggenes eier plikter å opprettholde en minstevannføring i Numedalslågen, målt umiddelbart nedstrøms samløpet med Kobberbergselva på 2 m³sek. i tiden 1. oktober til 15. mai, 6 m³/sek. i tiden 16. mai til 15. september og 3 m³sek. i tiden 16. september til 30. september.»

Miljøverndepartementet peker på at de kan samtykke til forandring i nevnte vilkår dersom ferdigstillelsen av det planlagte renseanlegget eller senere undersøkelser gir grunnlag for dette.

Departementet tilrår at vilkåret om minstevannføring, som følge av vannforurensning, fastsettes i samsvar med Miljøverndepartementets forslag. Departementet foreslår videre følgende annet ledd: «Ved forbedring i vannforurensningssituasjonen kan vedkommende departement samtykke til at en mindre vannføring fastsettes.»

Fiske, post 7. Hovedstyret har foruten de vanlige generelle bestemmelser i noe forenklet form, foreslått at utbyggeren skal dekke de merkostnader som den nye utbyggingen medfører ved eventuell bygging av laksetrapper eller ved andre nødvendige tiltak for å sikre laksen oppgang. Når det gjelder vannslipping til eventuelle trapper, foreslår Hovedstyret at departementet i tilfelle skal komme tilbake med bestemmelser om dette og om hvem som skal bære kostnadene i denne forbindelse.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) mener at det ikke er akseptabelt å forenkle de generelle vilkårene slik Hovedstyret har gjort. Miljøverndepartementet slutter seg til DVF som mener at man bør følge den standarformulering som har vært benyttet i senere år.

DVF foreslår videre, i tillegg til Hovedstyrets forslag om laksetrapp og med støtte fra Miljøverndepartementet, at det er konsesjonæren som er ansvarlig for og har plikt til å avgi nødvendig driftsvann samt anordne fisketeller. Videre foreslår DVF at det ved behov skal bygges en spesiell sperre for nedvandrende smolt.

Kongsberg kommune mener at det må være en konsesjonsbetingelse at det bygges en laksetrapp.

Departementet slutter seg til DVF's forslag hva gjelder de generelle vilkår og forslagene i forbindelse med lasetrappen. Når det gjelder forslaget om sperre for smolt, kan departementet ikke finne at utbyggingens konsekvenser, i relasjon til foreslåtte tiltak motiverer en slik sperre i tillegg til den sperre som forutsettes for fisk generelt.

Hovedstyret har ikke funnet det rimelig å foreslå bestemmelser om minstevannføringen, da det mener at aktuelle inngrep er beskjedne sammenliknet med tidligere inngrep. Miljøverndepartementet slutter seg til DVF som fremmer forslag om minstevannføring for å sikre leveforholdene for fisk om vinteren og opprettholde og utvikle et fiske om sommeren.

Buskerud fylkeskommune mener at en minstevannføring bør begrenses til det strengt nødvendige slik at en unngår produksjonstap. Kongsberg kommune vil ha en bestemmelse om minstevannføring til enhver tid forbi Labro- og Gravenfoss.

DVF's forslag til minstevannføring er av I/S Skollenborgs konsulent beregnet til å gi et produksjonstap på mellom 4,2 og 7,4 GWh avhengig av minstevannføringen i Lågen mellom grensene 5,0 og 8,5 m³/sek. i perioden 16. mai til 15. september.

Departementet vil bemerke at det under vilkår 6 om forurensning er foreslått en minstevannføring som til store deler er identisk med dette forslaget fra DVF. For å ivareta fiskeinteressene finner departementet det riktig å foreslå følgende vilkår:

«Dersom minstevannføringen fastsatt i vilkår 6 d vesentlig forandres, kan departementet fastsette en minstevannføring for fisk.»

Hovedstyret kan ikke se at det er tilstrekkelig grunnlag for pålegg om årlige innbetalinger til fiskefond og viser til at fisket på den berørte strekningen er svært beskjedent. DVF har foreslått at konsesjonæren skal innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 50 000 til Kongsberg kommune til fremme av fisket.

Miljøverndepartementet er enig med DVF i at det er behov for et fond, men foreslår en reduksjon til kr. 30 000 og viser til at de krav til minstevannføring som settes i medhold av vannvernloven vil sikre et visst fiske.

Olje- og energidepartementet finner i likhet med Miljøverndepartementet dette krav berettiget på bakgrunn av de ulemper fisket blir påført ved utbyggingen og foreslår en årlig innbetaling til kommunen på kr. 30 000. Det foreslås at dette årlige beløp kan tas opp til ny prøvelse etter 10 år.

Øvrige merknader.

Kongsberg kommune mener at det burde vært med i betingelsene at kommunen skulle ta ut sitt behov for kraft direkte fra kraftverket og at utbyggerne fikk ta ut tilsvarende kraft på samkjøringsnettet. Buskerud fylkeskommune mener at det av hensyn til rasjonell utnytting av produksjonsmidlene og overføringsanlegg allerede når tillatelse gis blir tatt stilling til det produksjonssamarbeid som forutsettes å måtte finne sted.

Hovedstyret viser til at disse spørsmål er under behandling i forbindelse med kraftselskapets søknad om tillatelse etter elektrisitetsloven til bygging og drift av de elektriske anlegg.

Departementet finner i likhet med Hovedstyret at kommunens krav ikke bør behandles i foreliggende sak.

Kongsberg kommune mener også at de bør ha rett til å være med som utbygigngspartner. Dette har interessentene i kraftselskapet funnet å måtte avslå, og departementet slutter seg til Hovedstyret som mener at dette bør være en sak mellom partene.

Forholdet til fløtningen forutsettes ordnet ved minnelig overenskomst eller om nødvendig ved skjønn.

Når det gjelder spørsmålet om et varslingsanlegg i tilfelle stans i kraftstasjonen, forutsetter departementet at man kan komme tilbake til dette hvis det framsettes krav om et slikt anlegg.

Grunneierne ved hr.adv. Lassen har fremsatt ønske om at det i vilkårene blir tatt inn at anleggsvegen som blir anlagt kan benyttes av grunneierne til skogsdrift. Ønsket skyldes transportproblemer som vil oppstå dersom fløtningen eventuelt nedlegges.

Departementet kan ikke se at foreliggende utbygging er grunnen til grunneiernes problemer og mener at nevnte bruk av anleggsveger må være en sak mellom utbygger, grunneier og eventuelt berørte myndigheter. Departementet vil imidlertid henstille til utbyggeren om å søke å tilfredsstille grunneiernes ønske så langt rå er.

Etter dette får vilkårene følgende ordlyd:

1.

Arbeidet påbegynnes innen en frist av 2 år fra tillatelsens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tiltradegsel (vis major), streik eller locout har vært umulige å utnytte.

Dersom disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, faller tillatelsen bort i samsvar med vassdragslovens § 111.

2.

Utbyggeren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på utbyggingens bekostning.

3.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere drift og vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av utbyggeren.

Utbyggeren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging.

Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter utbyggeren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig. Forutsetningen om best mulig landskapstilpassing skal også gjelde ved opprydding etter nedlagt kraftverk.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Utbyggeren plikter å skaffe seg varig råderett over områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Tippene skal fjernes og framdriftsplan skal godkjennes av Vassdragsdirektoratet og ha som mål at områdene skal frigjøres så snart som mulig. Det skal videre foretas en forsvarlig opprydding og istandsetting av områdene.

4.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand kan departementet pålegge utbyggeren å bygge nye terskler (grunndammer), foreta elevkorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av utbyggeren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge utbyggeren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

5.

Utbyggeren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Utbyggeren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951, nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingenører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

6.

a) Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merknostnader eller delta i forskuttering av kostnadene forbundet med at det kan stilles skjerpende rensekrav til kloakkavløp fra tettsteder og øvrig bebyggelse som følge av utbyggingen. Tilsvarende gjelder også dersom det fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende kloakktilknytning for de berørte tettsteder og annen bebyggelse enn det som ville ha blitt fastsatt uten vedkommende utbygging.

   Størrelsen av eventuelle tilskott fastsettes i mangel av minnelig overenskomst, ved rettslig skjønn bekostet av utbyggeren.

b) Utbyggeren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste andre tiltak for å avhjelpe forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.

c) Utbyggeren tilpliktes helt eller delvis å bekoste overvåkningsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt. Vedkommende departement fastsetter størrelsen av kostnadene som skal belastes utbyggeren.

d) Anleggenes eier plikter å opprettholde en minstevannføring i Numedalslågen, målt umiddelbart nedstrøms samløpet med Kobberbergselva på 2 m^3/sek. i tiden 1. oktober til 15. mai, 6 m^3/sek. i tiden 16. mai til 15. september og 3 m^3/sek. i tiden 16. september til 30. september.

   Ved forbedring i vannforurensningssituasjonen kan vedkommende departement samtykke til at en mindre vannføring fastsettes.

7.

I.

Utbyggeren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingene, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal utbyggeren søke å forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.

II.

Utbyggeren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger

a) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større bioligiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.
b) å dekke utgifter med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggsperioden.
c) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder og flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, foring, transport, utsetting og kontroll av den fisk som settes ut.
d) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom utbyggingen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
e) å dekke de merkostnader som utbyggingen vil medføre vedrørende en eventuell bygging av laksetrapp samt ved eventuelle andre tiltak til er nødvendig for å sikre oppgang av laks fra Tofstadfoss til forbi Labrofoss, herunder også å sikre nødvendig driftsvann til trappene, samt anordne fisketeller etter nærmere bestemmelse av dette direktorat.
f) å bygge sperregitter for fisk ved inntaket til og avløpet fra kraftstasjonen.

III.

Dersom minstevannføringen fastsatt i vilkår 6 d) vesentlig forandres, kan departementet fastsette en minstevannføring for fisk.

IV.

Anleggenes eier plikter å innbetale et årlig beløp på kr. 30 000 til Kongsberg kommune. Beløpet skal benyttes til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av vedkommende departement.

Etter 10 år kan konsesjonsmyndighetene ta fastsettelsen av det årlige beløp opp til ny prøvelse.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes utbyggeren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av utbyggeren.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 104 og 105 og om lov om vern mot vannforurensing av 26. juni 1970 §§ 4 og 10 tillates I/S Skollenborg Kraftverk å bygge ut fallene i Labrofoss — Gravenfoss — Tofstadfoss i Numedalslågen og å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med utbyggingen. Tillatelsen gis i det vesentligste i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 12. oktober 1979.

27. Regulering av Randsfjorden i Oppland fylke.

(Endring av manøvreringsreglement.)

Kongelig resolusjon 30. november 1979.

Foreningen til Randsfjordens Regulering (FRR) fikk ved kongelig resolusjon 4. oktober 1912 tillatelse til å regulere Randsfjorden. Ved kongelig resolusjon 16. mars 1951 fikk FRR tillatelse til ytterligere regulering av Randsfjorden.

Någjeldende manøvreringsreglement av 16. mars 1951 (dette bygger på det opprinnelige reglement av 13. desember 1912) har i § 8 detaljerte bestemmelser om damvokterens plikter.

Foreningen til Randsfjordens Regulering har i brev av 27. juni 1977 søkt om at § 8 gis en ordlyd og et innhold som er i samsvar med dagens praksis.

Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som har avgitt følgende innstilling av 15. august 1979:

«Med brev av 27. juni 1977 har Foreningen til Randsfjords Regulering bedt om at § 8 i gjeldende manøvreringsreglement for Randsfjorden gis følgende ordlyd:

«Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vass-

drags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.»

Den någjeldende § 8 lyder slik:

«Damvokteren, der ansettes av Industridepartementet, har for øvrig å foreta observasjoner over Randsfjords vannstand og Randselvas vassføring, nedbør og temperatur, hvilke daglig innføres i en dertil innrettet journal. I denne blir også å innføre, hvordan dammen manøvreres. Hver 1. og 15. i måneden tilstiller han Vassdragsvesenet og formannen for den gruppe innen Drammenselvens Brukseierforening, der omfatter Randsfjords og Randselvas regulering, en bekreftet utskrift av journalen.

Denne skal derhos være tilgjengelig for ingeniørvåpet, for de i reguleringen interesserte bruks og for fløtningens overordnede funksjonærer. Ennvidere har damvokteren å påse, at der ikke finnes lekkasje i grunndammen eller finner utgravning sted. Inntreffer sådant har man uoppholdelig å underrette ovennevnte gruppes formann eller andre foresatte herom samt på egen hånd etter beste evne å søke å utbedre skaden og forebygge videre sådan. Tilfeller av den art blir å anmerke i journalen. Endelig har uoppholdelig å anmelde overtredelse av gjeldende reglement til vassdragsdirektøren.

Ved falsk protokolltilførsel eller ved grovt brudd på reglement kan damvokteren avskjediges av Industridepartementet.

Damvokteren må ikke være fraværende uten etter permisjon. Sådan meddeles for inntil 14 dager av gruppens formann. Permisjon for lengre tidsrom meddeles av vassdragsdirektøren, eller den han hertil bemyndiger.»

Søknaden har i samsvar med reguleringslovens § 12 post 12 vært forelagt distriktet via fylkesmannen i Oppland.

Nordre Land og Jevnaker kommuner har sluttet seg til endringen som omsøkt, jfr. vedtak i møter 18. august 1977, henholdsvis 2. august 1977.

Hovedstyret slutter seg likeledes til endringsforslaget.

Det opprinnelige reglement ble fastsatt ved kongelig resolusjon 13. desember 1912, jfr. også kongelig resolusjon 16. mars 1951 vedrørende ytterligere regulering av Randsfjord.

I den gjeldende § 8 finnes en formulering som må ansees foreldet i dag. Det er gitt detaljerte bestemmelser om damvokterens plikter, og bl. a. skal han ansettes av Industridepartementet, og Vassdragsdirektøren skal godkjenne en permisjonstid ut over 14 dager. I lang tid har praksis i slike saker vært endret og slik at Hovedstyret ikke har godkjent andre enn den ansvarshavende for disponeringen av reguleringsvatnet. Ansettelse og instruks for damvokter er en sak for regulanten. Den nye § 8 er i samsvar med dette. Det er for øvrig å bemerke at en forenkling av bestemmelsen ikke betyr mindre krav til regulantens plikter. Disse følger imidlertid av lovregler generelt, f. eks. om dammens sikkerhet. Den er også undergitt vanlig teknosk kontroll.

Avgjort etter instruksens § 10 og vil bli referert i førstkommende Hovedstyremøte.»

Departementets bemerkninger:

Foreningen til Randsfjordens Regulering (FRR) fikk ved kongelig resolusjon av 4. oktober 1912 tillatelse til å regulere Randsfjorden. Ytterligere regulering av Randsfjorden ble gitt FRR ved kongelig resolusjon 16. mars 1951.

Någjeldende manøvreringsreglement av 16. mars 1951 (dette er i det vesentlige overensstemmende med det opprinnelige reglement av 13. desember 1912) har i § 8 detaljerte like reglement av 13. desember 1912) har i § 8 detaljerte bestemmelser om damvokterens plikter.

Søknaden går ut på å gi § 8 en forenkling i samsvar med dagens praksis.

Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen viser til at i gjeldende § 8 er det bl. a. bestemmelser om at damvokteren skal ansettes av Industridepartementet og at Vassdragsdirektøren skal godkjenne en permisjonstid ut over 14 dager. Hovedstyret mener at slike formuleringer må ansees foreldet i dag, da praksis i lang tid i slike saker har vært endret, slik at Hovedstyret ikke har godkjent andre enn den ansvarshavende for disponeringen av reguleringsvannet. Ansettelse og instruks for damvokteren er en sak for regulanten.

Hovedstyret tilrår den foreslåtte nye § 8 idet man mener at den er i samsvar med gjeldende praksis. Det bemerkes for øvrig at en forenkling av bestemmelsen ikke betyr mindre krav til regulantens plikter.

Departementet slutter seg til Hovedstyret og tilrår at § 8 endres i overensstemmelse med søkerens forslag.

§ 8 i manøvreringsreglementet for Randsfjordens regulering (kongelig resolusjon av 16. mars 1951) vil heretter ha følgende ordlyd:

«Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende de-

partement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.»

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Reglement for manøvrering av reguleringsdammen for Randsfjorden (gitt ved kongelig resolusjon 16. mars 1951) § 8 endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 30. november 1979.

28. Troms Kraftforsyning.

(Tillatelse til erverv og utbygging av Lavkajåkka.)

Kongelig resolusjon av 7. desember 1979.

Troms Kraftforsyning har i brev av 7. februar 1979 søkt om tillatelse til å bygge Lavkajåkka Kraftverk for å utnytte en fallhøyde på ca. 130 m innenfor utbyggingsområdet for Skibotn Kraftverk. Søknaden omfatter tillatelse til å erverve bruksrett til det aktuelle fall i henhold til ervervsloven av 14. desember 1917 samt ekspropriasjonstillatelse etter vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62 og 148 til nødvendig grunn og rettigheter (inkludert fallrettigheter) for anlegget.

Planen går ut på å utnytte fallhøyden mellom Lavkajåvri og driftstunnelen for Skibotn Kraftverk i Lavkajåkka Kraftverk. Lavkajavri reguleres 1,5 m for å etablere et utjevningsbasseng mellom vanntilløp og vannforbruk i de perioder kraftverket av driftstekniske årsaker ikke kan kjøres kontinuerlig.

Saken har vært forelagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som i brev av 9. juli 1979 har avgitt følgende innstilling:

Hovedstyret har mottatt følgende søknad datert 7. februar 1979, fra Troms Kraftforsyning vedrørende ovenstående:

«Troms Kraftforsyning tillater seg herved å søke om:

1. I medhold av Lov om erverv av vannfall m. v. tillatelse til å erverve bruksrett i det berørte vassdrag.
2. I medhold av Lov om vassdragene ekspropriasjonstillatelse til fallrettigheter og til den for anlegget nødvendige grunn, samt adgang til alminnelige rettigheter.

Den påtenkte utbygging vil utnytte regulert vassføring fra Gådajavri og Lavkajavri og en fallhøyde på ca. 130 m i Lavkajåkka mellom Lavkajavri 1 613 m o. h.) og driftstunnelen for Skibotn kraftverk.

Manøvreringsreglement for Gåvdajavri og for Rieppejavri som er inntaksmagasinet for Skibotn kraftverk, er fastsatt ved kongelig resolusjon av 25. juni 1976.

Lavkajåkka er eiendomsgrense mellom Staten 45/2 og «Skibotn almenning» (eier Georg Rask Georgsen, Skibotn m. flere).

I brev av 12/1-79 til Direktoratet for statens skoger er spørsmålet om leie av fallrettighetene tatt opp.

I brev av 16/1-79 til Georg Rask Georgsen er spørsmålet om erverv av fallrettigheter og erverv av nødvendig grunn søkt løst ved å foreslå benyttet det prisgrunnlag for erstatning som vil bli bestemt av det pågående ekspropriasjonsskjønn i forbindelse med utbyggingen av Skibotn kraftverk.

Lavkajåkka kraftverk søkes utbygget for å dekke behovsøkningen for elektrisk kraft til alminnelig forbruk i regionen Ofoten/Øst-Finnmark.

Om tillatelse blir gitt, er det viktig at det kan skje innen utgangen av september d. å. Det forventes at anleggskostnadene for Lavkajåkka kraftverk derved kan bli redusert ved at anleggsarbeidene kan påbegynnes før hovedentreprenøren for Skibotn kraftverk avslutter sine arbeider høsten 1979 med nedrigging av brakker og andre installasjoner.

Representantskapet for Troms Kraftforsyning har i møte 2. februar 1979 vedtatt at det søkes konsesjon for den ovenfornevnte utbygging. Vedtaket som skal godkjennes av eierne, Troms fylkeskommune og Tromsø kommune, sendes vedlagt.»

Bilag 1 til søknaden som gir en nærmere redegjørelse for utbyggingsprosjektet, siteres i det følgende i sin helhet:

«A. Beskrivelse av utbygningsplanen.

1. *Planens omfang.*

Det vises til bilag nr. 2 «Utbygningsplan for Labkajåkka kraftverk» utarbeidet av Ing. A. B. Derdal A/S, Høvik.

Hovedtrekkene i planen er følgende:

Lavkajavri, ca. 0,6 km², er planlagt oppdemmet 1,0 m og senket 0,5 m. Nettomagasinet blir 0,9 mill. m³. Et landområde på ca. 0,1 km² blir neddemmet. Til Lavkajavri overføres en regulert vassføring fra Gåvdajavri = 1,8 m³/sek.

Kraftverket.

Fra Lavkajavri føres vannet i sjakt og tunnel frem til kraftstasjonen og videre i tunnel frem til driftstunnelen for Skibotn kraftverk. Vannveiens lengde blir ca. 2 km. Adkomsttunnelens lengde til kraftstasjonen blir ca. 600 m. Kraftverkets brutto fallhøyde blir ca. 130 m. Det totale nedbørfelt blir 78 km² og det midlere avløp er anslått til 2,5 m³/sek.

Midlere årsproduksjon blir 24,3 mill. kWh. Det er forutsatt ett aggregat på 8,5 MW. Vannforbruket blir maksimalt 7,4 m³/sek.

Veier.

Fra eksisterende anleggsveg blir det nødvendig å bygge 0,4 km vei frem til adkomsttunnelens munning.

Kraftslinjer.

Eksisterende 22-kVanleggslinje til dam Rieppejavri forsterkes og forlenges frem til

munning adkomst-tunnel og videre til lukehus ved utløpet av overføringstunnelen fra Gåvdajavri. Kraften fra Lavkajåkka kraftverk overføres på denne linje til Skibotn kraftverk's koblingsanlegg.

Tipper.
Samtlige utsprengte masser, ca. 70 000 m³, deponeres i en tipp som legges fra adkomsttunnelens munning langs brinken mot Lavkajåkka.

Tilrigging i anleggsperioden.
Det må etableres brakkeleier og nødvendige hjelpeanlegg for anleggsdriften utenfor adkomsttunnelens munning.

2. *Begrunnelse for utbygging av Lavkajåkka kraftverk.*
Hovedårsaken til at utbygging av Lavkajåkka kraftverk allerede er aktuell før utbyggingen av Skibotn kraftverk er avsluttet, kan oppsummeres i følgende:

1. Veksten i produksjonskapasitet har vært langsommere enn forventet i 1972 da søknaden om konsesjon på utbyggingen av Skibotn ble sendt.
2. Det er gitt konsesjon til utbygging i Skibotn med 70 mill. kWh mindre årsproduksjon (315 mill. kWh) enn det TK søkte om (385 mill. kWh).
3. Tilgjengelig vannkraftpotensial i Troms fylke er etter 1972 blitt redusert ved Stortingets vedtak av første verneplan, og ytterligere begrensninger ventes i de forslag som fremmes i den andre verneplanen.
4. Grensekostnaden for vannkraftutbyggingen har steget betydelig i samme periode fordi anleggskostnaden for varmekraft har økt omlag dobbelt så sterkt som vannkraft, og brenselet er 3 ganger dyrere etter oljekrisen i 1973. Dvs. at med en kostnadsramme av ca. 2,05 kr./kWh i midlere årlig produksjonsevne for vannkraft tilsvarte pr. 1/1 1978 omtrent kostnadsgrensen vurdert mot oljekraftverk. Det er mer enn fordobling av grensekostnadsprisen fra 1972, og gjør endel tidligere uaktuelle prosjekter økonomisk akseptable i dag.
5. Et spesielt synspunkt i Skibotn er derfor at ytterligere, marginale utbygninger kan gjennomføres noe rimeligere dersom en kan dra fordel av eksisterende anleggstilrigging og stedlig administrasjon så lenge nåværende utbygging pågår.

3. *Anleggstid.*
Så fremt konsesjon blir gitt innen utgangen av september 1979, forventes kraftverket fullført ved årsskiftet 81/82.
Fremdriften vil i så fall i hovedtrekkene bli følgende:

1979 — fremføring av vei og elektrisk kraft tilrigging — tunnelarbeidet påbegynnes.
1980 — Damarbeidet ved Lavkajavri utføres. Utsprengning av kraftstasjon og betongarbeider avsluttes. Tunnelarbeidene fortsetter.
1981 — Montasje av elektrisk og maskinelt utrustning. Tunnelarbeidene avsluttes. Kraftverket settes i drift høsten 1981.

Det antas at det i anleggsperioden blir behov for en mannskapsstyrke på ca. 50.

4. *Anleggskostnad.*
I bilag nr. 2 (s. 8—14) er det spesifiserte overslag for byggekostnadene inntatt.

Oversl. viser en samlet kostnad	46,0 mill. kr.
Installasjon	8500 kW
Anleggskostnad	5400 kr./kW
Midlere årlige kraftproduksjon	24,3 mill. kWh
Anleggskostnad	1,89 kr./kWh
Pris pr. kWh (11,5 % av anleggskostnad)	21,8 øre

B. *Oppgave over fordeler som oppnås.*
I forbindelse med utbyggingen av Skibotn kraftverk blir Gåvadavri regulert med 25 m senkning. Derved oppnås et nettomagasin på 60 mill. m² med midlere årstilsig på 5 ,1 mill. m³. Under drift av kraftverket vil dette magasinet bli tappet hver vinterperiode. Tappingen skjer gjennom en 6,4 km lang overføringstunnel til Lavkajåkka som på denne måten vil få sterkt økt vintervassføring på den 5—6 km lange strekningen frem til driftstunnelen for Skibotn kraftverk der Lavkajåkka tas gjennom bekkeinntak og sjakt inn i driftssystemet.
En utbygging av fallet mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn kraftverk vil eliminere enhver risiko for iskjøving og skadelig isgang i Lavkajåkka på den utsatte bratte strekning mellom Lavkajavri og bekkeinntaket.

Lavkajåkka kraftverk tenkes bygget med ett maskinaggregat 10 MVA som tilsvarer maksimal ytelse på 8,5 MW.
Vannforbruk og produksjon i kraftverket blir slik:

Årstilsiget til Gåvdajavri, tappes 1/10—31/12	57,1 mill. m³		
Vintertilsig 1/10—30/4 til Lavkajavri	3,4 » »		
Produksjonsvann 1/10—30/4	60,5 mill. m³	=	18,5 mill. kWh
Sommertilsig 1/5—30/9 til Lavkajavri	18,8 » »	=	5,8 » »

Årsproduksjon	24,3 mill. kWh		
Nyttbar fallhøyde i Lavkajåkka kraftverk ..	127 m		
Nyttbar fallhøyde i Skibotn kraftverk	441 m		
Regulert vassføring fra Gåvdajavri	$\frac{57{,}1 \times 10^6}{31{,}536 \times 10^6}$	=	1,81 m³/sek.
Magasinprosent Lavkajavri	$\frac{0{,}9 \times 10^6 \times 100}{(3{,}4 \times 18{,}8) \times 10^6}$	=	4,1
Regulert vassføring i henhold til reguleringskurve for Solli vannmerke	= 17 %		
Regulert vassføring fra Lavkajavri 0,17	$\frac{(3{,}4 \times 18{,}8) \times 10^6}{31{,}536 \times 10^6}$	=	0,12 » 1,93 m³/sek.
Utnyttet kraft i Lavkajåkka kraftverk	$1{,}93 \times 127 \times \frac{1000}{75}$	=	3270 nat.hk.
Alminnelig lavvassføring til Lavkajavri beregnet ved bruk av oppgave fra Solli vannmerke	0,04 m³/sek.		
Innvunnet kraft i Lavkajåkka kraftverk	$\frac{1000}{75} \times (0{,}12 - 0{,}04) . 127$	=	135 nat.hk.
Innvunnet kraft i Skibotn kraftverk	$\frac{1000}{75} \times (0{,}12 - 0{,}04) . 441$	=	470 »

C. *Skade og ulemper som påføres almene interesser.*

1. Reindrift.

Under de årlige forflytninger har reinsdyrene sitt trekkleie gjennom det område hvor anleggsveien frem til kraftverket og brakketilriggingen vil bli plassert. Det forventes derfor at reindriften vil bli noe berørt i anleggsperioden.

2. Fiske.

Lavkavannene var fisketimme inntil 1976, da ble det satt ut en del ørret av ulik størrelse og som var fanget i andre elver. Utover den ene gangen er det ikke satt ut fisk.

Ved overføring av vann fra Gåvdajavre som det er gitt konsesjon til, må en vente at de nevnte vann vil bli tilført bl. a. røye, og det er derfor tvil om utsetting av ørret har noen langsiktig positiv virkning i Lavkajåkka.

En eventuell utbygging av Lavkajåkka kraftverk vil medføre varierende vannstand i Lavkajavri uten at man kan se at dette vil endre forholdene for en fiskebestand, mens derimot de 2 nederste vannene vil få mindre vanntilførsel og det kan ha negativ virkning. Sett på bakgrunn av de forventede usikre forhold for fiskebestanden i Lavkajåkka i det hele antas derfor en utbygging av Lavkajåkka kraftverk bare i en liten omfang å endre dette.

D. *Forslag til manøvrering.*

LAVKAJAVRI	NSV	kote	613
	HRV	»	614
	LRV	»	612,5

Høydene refererer seg til flykart i målestokk 1 : 10 000. Magasinet i Lavkajavri forutsettes disponert etter behov.

E. *Eiendomsforhold.*

Fallrettigheter.

Lavkajåkka er eiendomsgrense mellom Staten 45/2 og Skibotn almenning 45/1. Fallrettighetene som tilhører Staten ønskes leiet av Direktoratet for Statens Skoger. Fallrettighetene som tilhører Skibotn almenning må om nødvendig erverves ved ekspropriasjon.

F. *Eiendommer som søkes ekspropriert.*

Det søkes om tillatelse til

1. Ervervelse av grunn til full eiendom for tekniske anlegg ved kraftstasjonen, tipplass for steinmasser og adkomstvei til kraftstasjonen tilsammen ca. 20 dekar impediment fra Skibotn almenning, eier Rasmus Georgsen, Skibotn.»

Storfjord kommunestyre behandlet saken på møte 23. april 1979 og gjorde følgende vedtak:

«Storfjord kommunestyre tilrår konsesjonssøknaden og at det gis tillatelse til bygging og drift av elektriske anlegg i h.h. t. elektrisitetsloven på disse vilkår:

1. Troms kraftforsyning yter Storfjord kommune et tilskott på kr. 350 000,— til opprutning av helsesektoren.
2. Næringsfondet økes med kr. 1 mill.
3. Vassføringen i Kitdalen og Signaldalselva må ikke endrest utover det som er forutsatt i forbindelse med Skibotn kraftverk.
4. TK, NVE og Stortingets organer må godtgjøre at de øvrige vassdrag i kommunen gis varig vern før arbeidet med Lavkajåkkautbyggingen igangsettes.
5. Konsesjonskraftandelen må økes.»

Næringsutvalget i Troms fattet på møte 21. september 1978 dette vedtak:

«Næringsutvalget har behandlet henvendelsen fra Troms Kraftforsyning angående planlegging av mindre kraftverk i tilknytning til pågående vassdragsregulering i Skibotn.

Rent foreløpig vil næringsutvalget uttale at en ser positivt på muligheten av å få et tilskudd til kraftproduksjon i fylket, særlig ettersom hele 80 % av den planlagte produksjonen er vinterkraft.

I og med at området allerede er sterkt berørt av den pågående utbygging vil prosjektets nytteverdi trolig være vesentlig større enn de nærings- og naturmessige ødeleggelser det forårsaker.

Næringsutvalget finner imidlertid fremgangsmåten, med tilleggsprosjekter, prinsipielt uheldig, i og med at forutsetningen for hele Skibotn-prosjektet var en gitt, redusert utbygging som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble gjort ved første gangs behandling. Forøvrig vil næringsutvalget forbeholde seg retten til en mer inngående behandling av prosjektet når konsesjonssøknaden foreligger og en har mer nøyaktige opplysninger om utbyggingskostnader m. m.»

Utbyggingsavdelingen i Troms fylkeskommune har i brev av 2. april 1979 gitt denne uttalelse:

«Utbyggingsavdelingen og næringsutvalget har tidligere uttalt seg om saken (sak nr. 32/78) og vurdert prosjektet positivt. Etter nærmere befaring og grundig gjennomgang av utbyggingsplanen vil utbyggingsavdelingen fortsatt anbefale prosjektet gjennomført.

Selvom kraften blir relativt dyr, bør det legges avgjørende vekt på at hele 75 % av produksjonen er vinterkraft. Videre vil nærings- og naturverninteresser bli relativt lite berørt ved denne tilleggsutbyggingen, i og med at Lavkajåkkaområdet allerede er sterkt berørt av den pågående utbygging.

Utbyggingsavdelingen finner imidlertid selve fremgangsmåten med tilleggsprosjekter prinsipielt uheldig, i og med at forutsetningen for hele Skibotnprosjektet var en gitt, redusert utbygging, som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble gjort ved første gangs behandling.

For ettertiden vil utbyggingsavdelingen derfor vurdere det enkelte prosjekt i forhold til en energiplan, hvor det inngår en samlet avveining av utbyggingen av de resterende vassdrag i fylket.

Da det fremgår av søknaden at tidsfristen er knapp, vil utbyggingsavdelingen foreløpig sende denne uttalelsen, men senere legge saken fram for næringsutvalget og fylkestinget, slik det tidligere er forutsatt.»

Troms Turlag har i brev til Den Norske Turistforening av 28. mars 1979 gitt denne uttalelse:

«Styret i TT har i møte 27. mars d. å. enstemmig uttalt at vi har ingen innvending mot at kraftverket bygges ut.

Det er allerede gjort så mye inngrep i naturen i forbindelse med utbyggingen i Skibotn, at det tillegget som Lavkajåkka-utbyggingen utgjør er forholdsvis lite.

Vi finner det naturlig at Lavkajåkka blir tatt med i kraftverkutbyggingen, slik tunnelanslagene for Skibotn Kraftverk er godkjent.

Reguleringen av Lavkajåkka + 1,0 — 0,5 m er forholdsvis liten regulering, som ikke utgjør det «store» innslag i naturen. Lavkajåkka ligger dessuten i et område som i hvertfall hittil har vært lite benyttet som friluftsområde.

Vi vil imidlertid be om at av naturvernhensyn at tippen, veier og andre sår i terrenget må skjermes mest mulig etter utbyggingen.»

Den Norske Turistforening har i brev av 2. april 1979 vist til uttalelse fra Troms Turlag som den slutter seg til.

Lappefogden i Troms har i brev til Landbruksdepartementet av 14. mars 1979 gitt denne uttalelse:

«Saken har vært til høring hos de berørte reineierne i Helligskogen reinbeitedistrikt, som ikke vil motsette seg utbyggingen av Lav'kajåkka. Reineierne mener at slik som det er beskrevet i planene for utbyggingen av Lav'kajåkka, vil det ikke påføre reindriften alt for mye mere skader enn det allerede er gjort ved den øvrige utbyggingen av Skibotndalen. Ved at man ikke motsetter seg denne utbyggingen, håper man å spare andre uberørte og for reindriften viktige områder.

Lappefogden i Troms vil i tillegg til dette gjøre oppmerksom på at det går en flyttevei for rein gjennom Lav'kavaggi — en flyttevei som gruppen som flytter Kautokeino—Lyngenhalvøya bruker. For å få klarlagt om utbyggingen vil stenge eller påføre ulemper for denne flyttingen, ber en om lengere svarfrist, til ca. 5. mai.

En forutsetter at det blir holdt vanlig skjønn over skader påført reindriften ved utbyggingen av Lav'kajåkka.»

Landbruksdepartementet har i brev av 15. mai 1979 gitt lappefogdens uttalelser sin tilslutning.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har avgitt uttalelse til Miljøverndepartementet i brev av 7. mai 1979. Innledningsvis gis en beskrivelse av det foreliggende utbyggingsprosjekt. Om virkningene av utbyggingen på vilt og fiske heter det i uttalelsen:

«Det er ikke utført vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser med henblikk på utbygging av Lavkajåkka Kraftverk. I forbindelse med utbyggingen av Skibotn Kraftverk er det imidlertid utført vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser i området og dette materialet danner grunnlaget også for denne uttalelsen.

Vilt.
Ved Lavkajavri vil ca. 100 da bli neddemt. Viltkonsulenten påpeker at områdene her er viktige rypeområder og at det går elgtrekk langs vatnet.

Direktoratet mener likevel at denne beskjedne neddemmingen ikke vil få nevneverdig betydning for forekomsten av ryper i området eller i seg selv har innvirkning på elgtrekket langs Lavkajavri eller de totale beitemulighetene i området.

Utbyggingen vil medføre at en ca. 350 m lang veg anlegges samt at to kraftledninger på henholdsvis 1,5 og 1,2 km bygges i tilknytning til kraftstasjonen.

All sprengstein fra utsprenging av tunnellene, blir plassert som naturlig utvidelse av en brink ut mot elvekanten som løper parallelt med brinken.

Totalt sett vil ikke disse anleggene utgjøre noen nevneverdig belastning for viltet innen disse områdene som allerede for en stor del er utbygget.

Fiske.
Ved den allerede vedtatte overføring av Gåvdajavre til Lavkajåkka, vil vassdraget tilføres røye. Skibotn Jeger- og Fiskerlag opplyser at det også er ørekyte i Gåvdajavre, og denne vil også bli overført til Lavkajåkka og videre til Skibotnelva når tappingen av Gåvdajavre starter. Den omsøkte utbygging av Lavkajåkka kraftverk vil ikke innvirke på dette forhold.

I 1975 ble det foretatt prøvefiske i Lavkavannene. Det ble ikke påvist fisk. I 1976 startet Skibotn Jeger- og Fiskerlag kultivering av vannene ved at det ble satt ut villfisk av aure. Skibotn Jeger- og Fiskerlag regner med å kunne opparbeide gode aurevann i Lavkadalen såfremt spredning av andre fiskearter til området kan unngås.

Lavkajavre planlegges regulert 1,5 m mellom kotene 612,5 og 614. De to nederste Lavkavannene får redusert vanngjennomstrømning og reduserte gytemuligheter for aure. Virkningene av disse inngrep er imidlertid ubetydelige i forhold til den eksisterende trussel om overføring av røye og ørekyter til Lavkavannene.

Konklusjon.
Direktoratet finner ingen grunn til å gå imot den foreliggende søknaden ut fra hensynet til vilt eller fiske. Vi foreslår at følgende konsesjonsbetingelser gjøres gjeldende for den omsøkte regulering:

I
Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II
Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også molt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk, og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser innen området (herunder også langtidsundersøkelser),
d. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.
e. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås.

III
Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt og fiskebestandene i området, tilplikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV
Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Statens forurensningstilsyn har i brev til Miljøverndepartementet av 2. april 1979 gitt denne uttalelse:

«Troms kraftforsyning har søkt om tillatelse til å bygge ut et ca. 130 m høyt fall i Lavkajåkka mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn kraftverk. Utbyggingen vil nytte regulert vannføring fra Gåvdajavri og Lavkajavri. Manøvreringsreglementet for Gåvdajavri er fastsatt ved kgl. res. av 25. juni 1976.

Lavkajavri som blir inntaksmagasin for Lavkajåkka kraftverk er planlagt regulert 1,5 m. Midlere årsproduksjon er beregnet til ca. 24 GWh.

Den nesten 3 km lange elvestrekningen mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn kraftverk vil få sterkt redusert vannføring. På denne strekningen er det ingen bosatte eller forurensende virksomhet.

SFT finner det riktig å ta med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger. Dette vilkåret vil omfatte uforutsett forurensning som måtte oppstå på grunn av utbyggingen.

Under henvisning til det ovennevnte og lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10), vil SFT tilrå at følgende vilkår tas med i en eventuell tillatelse:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.»

Kontaktsutvalget for naturvitenskapelig utredningsarbeid i nord-norske vassdrag har i brev

av 26. mars meddelt at det ikke er fremkommet innvendinger mot utbyggingsplanene fra de naturvitenskapelige avdelingene ved Tromsø Museum med unntak av Botanisk avdeling som ønsker å foreta en befaring av utbyggingsområdet. Senere har også Samisk-Etnografisk avdeling i brev av 27. mars 1979 bedt om en befaring. Troms Kraftforsyning har tilskrevet Botanisk og Samisk-Etnografisk avdeling og gitt tilsagn om å dekke kostnadene med de planlagte undersøkelser.

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo har i brev av 6. april 1979 ingen bemerkninger til de foreliggende utbyggingsplaner.

Etter å ha blitt forelagt de innkomne merknader, har Troms Kraftforsyning i brev av 11. juni 1979 gitt denne uttalelse:

«I det vi viser til Deres brev av 31/5-79 vil vi fremkomme med følgende merknader:

Storfjord kommunestyre — møte 23/4-79.

1. Krav om kr. 350 000,— til opprustning av helsesektoren.
   Representantskapet i Troms Kraftforsyning fattet i møte 2/2-79 slikt vedtak:
   «På bakgrunn av den oversikt representantskapet sitter inne med på det nåværende tidspunkt kan en — forutsatt at konsesjon blir gitt — gi bindende tilsagn om å yte kr. 350 000,— til nødvendig opprustning av helsesektoren, blant annet som følge av kraftutbyggingen i kommunen. Troms Kraftforsyning vil ikke fremme forslag om utbygging av de øvrige vassdrag i Storfjord.
   Øvrige konsesjonsbetingelser må tas opp i forbindelse med konsesjonsbehandlingen etter vanlig praksis.»
2. Næringsfondet økes med 1,0 mill. kr.
   Kravet fra Storfjord kommune synes overdrevet og bør vurderes på grunnlag av de ubetydelige inngrep den planlagte utbygging vil medføre for reindrifsnæringen.
3. Den planlagte utbygging får ingen konsekvenser for vassføringen i Signadals- og Kitdalselv.
4. Spørsmålet om varig vern av de øvrige vassdrag i kommunen avgjøres av Stortinget. Det vises for øvrig til vedtaket i representantskapet som er referert under pkt. 2.
5. Stort krav om økning av konsesjonskraftandel.
   Storfjord kommune er en del av Troms Kraftforsynings område. Det synes derfor lite relevant at kravet blir fremmet.

Utbygningsavdelingen Troms Fylkeskommune — brev dater 2/4-79.

Det påpekes i brevet at tilleggsutbygging i et område som tidligere er vurdert i konsesjonssammenheng, er prinsipielt uheldig. Vi kan slutte oss til dette syn og begrunner dette slik:

Som grunnlag for en konsesjonssøknad foretas økonomiske beregninger og vurderinger blant annet av magasinstørrelser, senkning og oppdemning i en rekke alternativer, det samme ved overføring av mindre og marginale tilsigsfelt, og innenfor dette også utnytting av fall mellom reguleringsmagasin.

Grunnlaget i slike vurderinger er økonomiske kriterier, der prisen på merinnvunnet kraft blir avveiet mot aktuelle prisgrenser, økning i prosjektets kostnadsvolum og den energisituasjon en forventer i et aktuelt tidsperspektiv. En forsøker også å gi plass for en rimelig fremtidig produksjonsøkning i anlegg som planlegges der det er hensiktsmessig og naturgrunnlag for det.

Hovedårsaken til at utbygginger av Lavkajåkka kraftverk er aktuell før den store utbyggingen av Skibotn kraftverk er avsluttet kan oppsummeres i følgende:

1. Veksten i produksjonskapasitet har vært langsommere enn forventet i 1972 da søknaden om konsesjon på utbygging av Skibotn ble sendt.
2. Det er gitt konsesjon til utbygging i Skibotn med 70 mill. kWh mindre årsproduksjon (315 kWh) enn det TK søkte om (385 mill. kWh).
3. Tilgjengelig vannkraftpotensial i Troms fylke er etter 1972 blitt redusert ved Stortingets vedtak av første verneplan, og ytterligeret begrensninger ventes i de forslag som er fremmet i den andre verneplanen.
4. Grensekostnaden for vannkraftutbygging har steget betydelig i samme periode fordi anleggskostnaden for varmekraft har økt omlag dobbelt så sterkt som vannkraft, og brenselet er 3 ganger dyrere etter oljekrisen i 1973. Det vil si at med en kostnadsramme av ca. 2,05 kr./kWh i midlere årlig produksjonsevne for vannkraft tilsvarte pr. 1/1-1978 omtrent kostnadsgrensen vurdert mot oljekraftverk. Det er mer enn fordobling av grensekostnadsprisen fra 1972, og gjør endel tidligere uaktuelle prosjekter økonomisk akseptable i dag.

Troms fylkeskommune — næringsutvalgets møte 21/9-19.

Det vises til kommentarer i forbindelse med brev fra Utbygningsavdelingen datert 2/4-79.

Tromsø Museums — brev datert 26/3-79.

Troms Kraftforsyning har tilskrevet botanisk og samisk etnografisk avdeling ved Tromsø Museum og gitt tilsagn om å dekke kostnadene med de planlagte undersøkelser.

Landbruksdepartementet — brev datert 15/5 1979.

1. Lappefogden i Troms — brev datert 10/5 1979.

1.1 Det vises til vedtaket i Troms Kraftforsynings representantskap 2/2-1979 vedrørende utbygging av andre vassdrag i Storfjord kommune.

1.2 Det vil bli tatt hensyn til flyttingen for rein ved plassering av brakker og annen tilrigging.»

Hovedstyret vil bemerke:

Troms Kraftforsyning har fremmet konsesjonssøknad for Lavkajåkka kraftverk for å utnytte en fallhøyde på ca. 130 m innenfor utbyggingsområdet for Skibotn kraftverk. Søknaden omfatter tillatelse til å erverve bruksrett til det aktuelle fall i henhold til ervervsloven av 14. desember 1917 samt ekspropriasjonstillatelse etter vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62 og 148, til nødvendig grunn og rettigheter, heri inkludert fallrettigheter, for anlegget. Etter at saken har vært til behandling i distriktet er det imidlertid blitt klarlagt at staten eier samtlige fallrettigheter, jfr. brev fra Direktoratet for statens skoger til Troms Kraftforsyning datert 9. februar 1979, og ekspropriasjon for så vidt faller bort. Det foreligger ennå ikke noen leieavtale, men Hovedstyret forutsetter at slik avtale kommer i stand. Hovedstyret finner ikke grunn til å utsette spørsmålet om bruksrettskonsesjon.

Den foreliggende konsesjonssøknad er foranlediget av den pågående utbygging av Skibotn kraftverk hvor det i henhold til den tidligere meddelte konsesjon etableres et senkingsmagasin i Gåvdajavri på ca. 60 mill. m^3. Fra Gåvdajavri går vatnet den 7 km lange strekningen fram til tilløpstunnelen for Skibotn kraftverk hvor Lavkajåkka tas inn. Halvveis på denne strekningen danner Lavkajåkka et vatn, Lavkajavri, som er 0,6 km^2 i flateinnhold. De foreliggende utbyggingsplaner går ut på å utnytte fallhøyden på ca. 130 m mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn kraftverk i Lavkajåkka kraftverk. Lavkajavri reguleres 1,5 m for å etablere et utjevningsbasseng mellom vasstilløp og vassforbruk i de perioder kraftverket av driftstekniske årsaker ikke kan kjøres kontinuerlig. I forbindelse med reguleringen bygges en dam ved utløpet av Lavkajavri med lengde på ca. 120 m og en største høyde på 5 m. Fra Lavkajavri tas vatnet inn i trykksjakt og trykktunnel med samlet lengde på ca. 670 m og fram til kraftstasjonen. Fra kraftstasjonen går vatnet gjennom en 1,3 km lang tunnel til den omtalte driftstunnel for Skibotn kraftverk. Adkomsttunnelen er ca. 600 m lang og sprenges inn i en kolle som reiser seg omlag halvveis mellom Lavkajavri og inntaket.

Tappingen av Gåvdajavri forutsettes utført 1. halvdel av vinteren for å opprettholde fallhøyden best mulig fra Rieppejavri til Skibotn kraftstasjon. Det blir således også i denne tiden at Lavkajåkka kraftverk kan kjøres kontinuerlig og produsere den vesentligste del av kraften. Ut over tappeperioden blir det bare sporadisk kjøring, når Lavkajavri er blitt fullt ved tilsig fra eget felt.

Kraftverket vil utnytte et midlere årstilløp på 73,3 mill. m^3 hvorav 57,1 mill. m^3 stammer fra Gåvdajavri og de resterende 22,2 mill. m^3 fra Lavkajavris lokalfelt. Med et magasinvolum i Gåvdajavri på ca. 60 mill. m^3 blir magasinprosenten totalt sett 76. Gjennomsnittlig årsproduksjon er beregnet til 24,3 GWh hvorav 18,5 GWh (76 %) er vinterkraft og 5,8 GWh (24 %) er sommerkraft. Det forutsettes installert ett aggregat på 8,5 MW som ved en netto fallhøyde på 130 m har en maksimal turbinkapasitet på ca. 7,5 m^3/sek.

De samlede anleggskostnader inklusive kraftoverføring til Skibotn kraftverk er beregnet til 46 mill. kr. (31. oktober 1978) som gir en utbyggingspris på 1,89 pr. kWh. I søknaden er understreket viktigheten av at konsesjon gis før september d. å. på grunn av forventede besparelser ved at anleggsarbeidene kan påbegynnes før hovedentreprenøren avslutter sine arbeider høsten 1979 med nedrigging av brakker og andre installasjoner. Det er i kostnadsoverslaget ikke forutsatt slike besparelser da det knytter seg en viss usikkerhet til kvantifiseringen av disse. Selv med denne usikkerhet vil imidlertid Hovedstyret anta at besparelsene dreier seg om millionbeløp): en betydelig økonomisk fordel for anlegget. Hovedstyret vil ved eventuell konsesjon tillegge hensynet til kontinuiteten i anleggsarbeidet vesentlig vekt sett på bakgrunn av de innsparte etableringskostnader som man ellers måtte påregne ved en senere utbygging. Etter Hovedstyrets oppfatning må man også anta at det i noen grad knytter seg sysselsettingsmessige interesser til et kontinuerlig anleggsarbeid.

Tappingen av Gåvdajavri vil gi Lavkajåkka en betydelig økt vintervassføring på den 5—6 km lange elvestrekningen fram til driftstunnelen for Skibotn kraftverk hvor Lavkajåkka tas inn. De problemer som den økte vintervassvassføring ville forårsake, ble for øvrig påpekt i den sakkyndige uttalelse i forbindelse med Skibotnutbyggingen, jfr. St. prp. nr. 35, 1975—76, side 23—24. Med utbygging av Lavkajåkka kraftverk tas vatnet bort fra elvestrekningen fra Lavkajavri til inntaket på driftstunnelen til Skibotn kraftverk. Dermed vil enhver risiko for iskjøving og skadelig isgang elimineres på denne utsatte elvestrekning.

Gjennom det området hvor anleggsvegen fram til kraftverket og brakketilriggingen vil bli plassert, går en flytteveg for rein. Denne flytteveg anvendes av gruppen som flytter mellom Kautokeino og Lyngenhalvøya. De berørte reineiere har ikke gjort innsigelser mot de foreliggende utbyggingsplaner.

Lavkavatnet var fisketomme inntil 1976 da Skibotn Jeger- og Fiskerlag startet kultivering av vatna med utsetting av aure. Med de planlagte inngrep ventes de to nederste Lavkavatna

å få redusert vassgjennomstrømming, noe som vil redusere gytemulighetene for aure. Virkningene av disse inngrep er imidlertid ubetydelige i forhold til faren for at røye og ørekyter kan overføres til Lavkavatna fra Gåvdajavri.

Det er ikke fremkommet innvendinger mot utbyggingsplanene fra naturvitenskapelig hold.

Utbyggingsavdelingen i Troms fylkeskommune samt næringsutvalget i Troms har pekt på det prinsipielt uheldige i fremgangsmåten med tilleggsprosjekter som dette og viser til at forutsetningen for Skibotnutbyggingen var en redusert utbygging som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble gjort ved første gangs behandling, hevdes det.

Hovedstyret er i prinsippet enig i nevnte synspunkter. Når Hovedstyret likevel ikke finner grunn til å gjøre innvendinger mot den måten saken er fremmet på, skyldes dette at utbyggingen av Lavkajåkka kraftverk etter Hovedstyrets oppfatning ikke ville ha endret noe av de helhetsvurderinger som ble foretatt i forbindelse med Skibotnutbyggingen. Hovedstyret vil her spesielt peke på at utbyggingen ikke vil ha nevneverdige skadevirkninger, men snarere positive virkninger ved bl. a. reduserte isproblemer mellom Lavkajavri og bekkeinntaket. Etter Hovedstyrets oppfatning er utbygging av Lavkajåkka kraftverk også et ledd i en mere optimal utnyttelse av energiressursene i vassdraget innenfor de områder som i henhold til reguleringskonsesjonen for Skibottselva m. v. forutsettes å bli berørt.

Storfjord kommune har krevet at de øvrige vassdrag i kommunen gis varig vern før utbyggingen av Lavkajåkka kraftverk igangsettes.

Hovedstyret har i særskilte innstillinger behandlet verneforslag for vassdrag for så vidt angår kraftutbygging og finner ikke grunn til å foreta noen supplerende vurderinger til disse i denne forbindelse.

Av de innkomne uttalelser fremgår at Storfjord kommuner har tilrådd konsesjon på visse vilkår. Utbyggingsavdelingen i Troms fylkeskommune samt næringsutvalget i Troms har også tilrådd konsesjon.

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo, Tromsø Museum, Lappefogden i Troms, Landbruksdepartementet, Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, Den Norske Turistforening og Troms Turlag har ingen nevneverdige innvendinger mot utbyggingsplanene.

Etter Hovedstyrets syn bør Lavkajåkka kraftverk bygges, og en anbefaler den søkte bruksretts- og ekspropriasjonstillatelse gitt på vilkår som følger vedlagt. De fysiske følger av utbyggingen på almene interesser er etter Hovedstyrets syn små, men i uttalelsene fra DVS og SFT er foretatt vurderinger som har ført til forslag om visse vilkår. Hovedstyret antar imidlertid at de tiltak som nevnte vilkår inneholder kan gjennomføres med hjemmel i vilkårene for utbygging av Skibotten kraftverk, jfr. post 14 i disse.

Om bruksretts- og ekspropriasjonsvilkårene bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

I henhold til ervervsloven kan Troms kraftforsyning gis ubegrenset konsesjonstid. Det er imidlertid vanlig praksis å knytte den til leieavtalen om fallrettigheter, og Hovedstyret finner det hensiktsmessig at konsesjonstiden for Lavkajåkka kraftverk gjøres gjeldende for det tidsrom leiekontrakten varer. Denne leietid faller for øvrig sammen med leietiden for fallet som inngår i Skibotten kraftverk.

Det foreslås i samsvar med ervervsloven at vilkårene for konsesjon kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

Årlige avgifter, post 2.

I forbindelse med utbygging av Skibotn kraftverk ble avgiftene for overføring av Gåvdajavri fastsatt til kr. 1,50 pr. nat.hk. til staten og kr. 6,00 pr. nat.hk. til kommuner. Hovedstyret finner det naturlig at de samme avgiftssatser gjøres gjeldende for utbygging av Lavkajåkka kraftverk.

Vassdragsdirektoratet har beregnet at utbyggingen vil øke vasskraften i vassdraget med ca. 4 380 nat.hk.

Byggefrister, post 4.

Det er brukt de vanlige byggefrister i samsvar med ervervslovens § 2, pkt. 3, dvs. 2 år for å påbegynne arbeidet og ytterligere 5 år for fullførelse etter de foreliggende utbyggingsplaner.

Legehjelp m. v., post 7.

Troms Kraftforsyning har på representantskapsmøte 2. februar 1979 gjort vedtak om å yte Storfjord kommune et tilskudd på kr. 350 000 til nødvendig opprustning av helsesektoren under forutsetning av at konsesjon blir gitt. Dette er for øvrig det beløp som Storfjord kommune har krevd. I henhold til ervervslovens § 2, post 6, kan det gis et slikt pålegg når konsesjonen antas å foranledige en større samling av arbeidere. Hovedstyret vil imidlertid bemerke at det her bare er tale om en marginal utbygging i forhold til den pågående utbygging i hovedvassdraget. Utbyggingen vil således ikke foranledige noen økning i arbeidsstokken, men bare redusere den forestående nedtrapping av hovedutbyg-

gingen og dermed forlenge anleggsperioden noe. Hovedstyret kan derfor ikke se at betingelsene i henhold til ervervsloven er til stede for å etterkomme kommunens krav. I så fall måtte kravet etter Hovedstyrets oppfatning blitt fremmet i forbindelse med behandlingen av hovedkonsesjonen.

Vilkåret er tatt med i sin vanlige form. De krav som på bakgrunn av vilkårets generelle bestemmelser måtte bli fremmet, vil bli avgjort av Sosialdepartementet.

Tilsyn og godkjenning av planer, post 10.

Samtlige utsprengte masser, ca. 70 000 m³, forutsettes deponert i en tipp som legges fra adkomsttunnellens munning langs brinken mot Lavkajåkka. Tippen planlegges og utføres i samråd med naturen og med opprydding etter at arbeidene er ferdige. Storfjord kommune vil få anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger og plassering av overskuddsmasser.

Teknisk tilsyn anordnes på vanlig måte også i samsvar med bestemmelsene i denne post.

Kraftavgivelse, post 13.

Posten tas med i vanlig form. Det betinges kraftavgivelse av inntil 10 % til kommuner og inntil 5 % til staten. Storfjord kommune har krevd at konsesjonskraftandelen økes. I henhold til ervervslovens § 2, post 12, kan det fastsettes høyere grenser for kraftavgivelse både til kommuner og til staten når det finnes grunner for det. Hovedstyret kan imidlertid ikke se at det i den foreliggende sak finnes tungtveiende argumenter for å fravike de alminnelige bestemmelser for kraftavgivelse.

Næringsfond, post 14.

Hovedstyret vil foreslå at det i medhold av ervervslovens § 2, post 23, opprettes næringsfond. Storfjord kommunes krav er på 1,0 mill. kr. Hovedstyret er imidlertid blitt stående ved å anbefale kr. 500 000 som avsettes til utvidelse av eksisterende næringsfond for kommunen.

Utkast til revidert manøvreringsreglement følger vedlagt. Reglementet bygger på det gjeldende manøvreringsreglement for Skibotn kraftverk og er gitt de supplement som utbyggingen av Lavkajåkka kraftverk gjør nødvendig.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 29. juni 1979.

Hovedstyrets forslag til vilkår for Troms Kraftforsyning til erverv av bruksrett til fallrettigheter i Lavkajåkka.

1.

Konsesjonen gis for den tid leiekontrakten angående statens fall i Skibottselv varer.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 6,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 % rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket, samt avgivelse av kraft, jfr. post 13, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Fristen kan forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100,—.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris ikke med mer enn 10 % overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 % — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg til sammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 % av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post, betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulgt av inntil 15 % av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuell etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom etter nærmere bestemmelse av departementet.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig, og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelsen og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge vedkommende departement detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringS- og overføringsanleggene og vassdragets utbygging slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er approbert av departementet. Anleggene skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger og plasseringen av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. til andre uten departementets samtykke.

11.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidene. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konse-

sjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

12.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanleggene er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 % av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonene eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvirke noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft, som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniør eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale til Storfjord kommune kr. 500 000,— som avsettes til utvidelse av eksisterende næringsfond for kommunen.

16.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommede departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere fastsatte regler.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 13 og 16, første eller annet ledd,

kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i revervslovens § 26, annet ledd.

17.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.

Hovedstyrets forslag til revidert manøvre- ringsreglement for Skibotten kraftverk.

A. Reguleringen.

	Normal sommer v. st. kvote	Øvre reg.-grense kote	Nedre reg.-grense kote	Oppdem. m	Senkn. m	Reg. høyde m	Høyeste flom kote
Galgujav'ri	502,5	505,0	502,5	2,5	—	2,5	506,4
Riep'pejav'ri	469,0	490,0	445,0	21,0	24,0	45,0	491,0
Gåv'dajav'ri	709,3	708,0	684,0	—	25,3	—	—
Lavkajav'ri	613,0	614,0	612,5	1,0	0,5	1,5	615,0

Rå'gejav'ri kan senkes permanent 2,75 m fra normal sommervasstand kote 502,75 til kote 500,00.

Dammene utføres med faste overløp. Ved overløp over dammen i Riep'pejav'ri stenges overføringstunnelene til Råg'gejav'ri og fra Gåv'dajav'ri, mens derimot sideelvene som tas inn på driftstunnelen og overføringen av avløpet fra Boikiharjojav'ri ikke forutsettes utstyrt med avstengingsorganer.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene referer seg til NVE's nivellement nr. 499 og 498 (Riep'pejav'ri).

B. Overføringer:

Bieddjujåkka, Did'nujåkka — 109 km² — med tillegg av avløpet fra Galgujav'ris nedbørfelt på 191 km² — tilsammen 300 km² — overføres til Råg'gejav'ri.

Avløpet fra 5,0 km² av Boikiharjojav'ris nedbørfelt i Kittdalsvassdraget føres over til Gåv'dajav'ri i Signaldalsvassdraget. Det samme er tilfelle med avløpet fra 14 km² av øverste del av Lav'kajåkka. Det samlede avløp til Gåv'dajav'ri (51 km²) føres tilbake til Lavkajåkka og utnyttes i Lavkajåkka kraftverk sammen med Lavkajav'ris lokalfelt (27 km²). Videre føres vatnet via Skibotn kraftverks driftstunnel til Riep'pejav'ri. Driftstunnelen tar også opp avløpet fra i alt 57 km² nedbørfelt til: Lavkajåkka, Luccajåkka, navnløs bekk, Læi'bejåkka (Nordalselv) og Kvitlielva på Skibottsdalens sydside.

2.

Fra vårflommens begynnelse stenges overføringstunnelen fra Galgujav'ri og holdes stengt inntil vasstanden i magasinet har nådd kote 503,5.

Vasstanden kan ikke senkes under denne grense før 1. oktober.

Det tillates følgende korttidsvariasjoner i belastningen:

September måned 7—12 m³/sek.
Oktober » 17—23 »

Ved Skibotten bru holdes en minimumsvassføring på 10 m³/sek.

Alle endringer i tappingen skal skje med så myke overganger som mulig.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder, m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

Hovedstyret kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

4.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Innkomne uttalelser i anledning Hovedstyrets innstilling:

Landbruksdepartementet har i brev av 29.8. 1979 avgitt følgende uttalelse:

LAVKAJÅKKA KRAFTVERK

Vi viser til tidligere uttalelser herfra, gjengitt på side 10 i innstillingen fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Følgende har Storfjord kommune uttalt i brev av 7.9.79:

KRAFTUTBYGGING I LAUKKAJÅKKA, SKIBOTNDALEN

K.sak 402/78. K.sak 31/79 og K.sak 67/79.

Brev fra Det kongelige olje- og energidepartement av 11/7-79. Brev fra Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen av 9/7-79 med forslag til konsesjonsbestemmelser.

Utbygninga vil øke vasskraften i vassdraget med ca. 4380 naturhestekrefter.

Hovedstyret i NVE foreslår at Storfjord kommune får kr. 6,— pr. naturhk.

Hovedstyret anbefaler ikke at Storfjord kommune får kr. 350 000 til styrking av helsesektoren. Utbygginga er marginal og medfører ikke noen økning i arbeidsstokken.

Storfjord kommune kan få inntil 10 % kraftavgivelse.

Hovedstyret anbefaler at Storfjord kommune får kr. 500 000 til næringsfond.

Det vedlegges og revidert forslag til manøverreglement. Laukkajauri oppdemmes inntil 1 m og nedtappes inntil 0,5 m.

Forslag fra Alf Larsen:

Uttalelse vedr. Hovedstyrets utkast til vilkår Laukkajåkka kraftverk. Troms Kraftforsynings søknad om erverv og utbygging.

Formannskapet konstaterer at ingen av punktene i kommunestyrets vilkår for konsesjon er innfridd, og formannskapet vil uttale:

1. Utbyggingen av Skibotnvassdraget har gitt et fåtall av kommunens innbyggere arbeide under anleggsperioden.
2. Tidligere kommunalminister Leif Aune's muntlige løfter (garantier) jfr. Tromsøkonferansen 20.2.76 har ikke resultert i 150 varierte og varige arbeidsplasser. Ca. 40 % av de yrkesaktive frister pendlertilværelsen og arbeidsledigheten er stor i kommunen.
3. Kommunen anser derfor ulempene vedr. utbyggingen av Skibotnvassdraget bli langt større enn fordelene og vil påpeke at dette er i strid med lov om vassdragsreguleringen jfr. § 8.
4. Formannskapet har videre merket seg at utbyggingen av Laukkajåkka blir mere omfattende en antatt, da reguleringen vil medføre at Norddalselva som munner ut i Kitdalsvassdraget nærmest blir tørrlagt. Formannskapet vil rå kommunestyret gjøre slikt vedtak:

1. Kommunestyret fastholder tidligere krav under K.vedtak 67/79 i møte 23. april 1979, med følgende endringer under pkt. 3:
   Vassføringen i Norddalselva/Kitdalsvassdraget og Signaldalselva må ikke endres utover det som er forutsatt i forbindelse med utbyggingen/konsesjonsvilkårene for Skibotn kraftverk.
2. Kommunestyret vil spesielt påpeke/presisere at ytterligere reduksjon av vannføringen i Norddal/Kitdalvassdraget og Signaldalsvassdraget kan bety uanede konsekvenser for 2 av kommunens rikeste jordbruksbygder, men derpå tap av arbeidsplasser.
3. Såfremt kommunens punktvise krav/vilkår ikke blir innfridd, vil kommunestyret si et utvetydig nei til konsesjon for utbygging av Laukkajåkka kraftverk.

Forslag fra Rasmus Engstad:

Storfjord formannskap har behandlet hovedstyrets vurdering av Troms Kraftforsynings søknad om erverv og utbygging av Laukkajåkka kraftverk.

Formannskapet vil uttale følgende:

1. Under forutsetning av at kommunens krav om varig vern av øvrige vassdrag, herunder spesielt vann og nedbørsfelt som står i forbindelse med vassføringen i Kitdals-, Signadals- og Skibotn — elv, vil Laukkajåkka-utbyggingen være en meget naturvennlig og skånsom måte å produsere kraft på.
2. Formannskapet har merket seg at ingen av kommunens krav anbefales av Hovedstyret. Sett på bakgrunn av de totale kostnader for en slik utbygging, må kommunens krav karakteriseres som moderate og nøkterne. På bakgrunn av de erfaringer kommunen har fra Skibotn-utbyggingen og med Hovedstyrets negative holdning til kommunens krav i forbindelse med Laukkajåkka kraftverk finner formannskapet ingen grunn til å fravike kommunestyrets vedtak i møte den 23.4.79.

   Så lenge kommunens krav ikke kan imøtekommes, vil en derfor henstille til de besluttende myndigheter om å motsette seg konsesjon for erverv og utbygging av Laukkajåkka kraftverk.

Formannskapet vil forøvrig peke på at det på side 2 i hovedstyrets vurdering er gitt feil opplysning med henhold til årlig avgift til kommunene. Ifølge pkt. 2 i vilkårene for Skibotnutbyggingen er kommunen tilstått kr. 8,— pr. naturhestekraft. Dersom konsesjon gis, forutsetter en at ytelsen i forbindelse med Laukkajåkka kraftverk blir minst like stor.

VEDTAK:

Med 4 mot 1 stemme ble Rasmus Engstad's forslag vedtatt, den ene stemte for Alf Larsen's forslag.

I brev av 2.10.79 har Miljøverndepartementet uttalt følgende:

Vi viser til Deres brev av 11.7.1979 vedlagt innstillingen fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Vilkår m.h.t. fiske, vilt m.v.:

I Hovedstyrets innstilling, side 21, heter det:

«De fysiske følger av utbyggingen på almene interesser er etter Hovedstyrets syn små, men i uttalelsene fra DVF og SFT er foretatt vurderinger som har ført til forslag om visse vilkår. Hovedstyret antar imidlertid at de tiltak som nevnte vilkår inneholder kan gjennomføres med hjemmel i vilkårene for utbygging av Skibotten kraftverk, jfr. post 14 i disse.»

Departementet vil bemerke at dersom Hovedstyrets antakelse er riktig, kan det ikke være noe i veien for å ta med DVFs forslag til konsesjonsvilkår som eget punkt i vilkårene for Lavkajokka kraftverk. Dersom Hovedstyrets antakelse ikke er riktig er det all grunn til å ta dem med.

Vi vil derfor anmode om at de foreslåtte vilkår blir tatt inn blant konsesjonsvilkårene. Vilkårene er:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene.

Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene samt dekke utgifter til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

A) Sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes.

B) å sørge for fangst av stamfisk, og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,

C) å bekoste vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser innen området (herunder også langtidsundersøkelser),

D) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,

E) å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås.

III

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringene oppstår skader som berører vil og fiskebestandene i området, tilplikter konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den etter bemyndiger, bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensning.

I sin uttalelse til søknaden fra Troms Kraftforsyning gikk SFT inn for at det skulle fastsettes et generelt vilkår om tiltak mot eventuelle forurensningsproblemer. I sin innstilling av 9. juli d. å. uttaler imidlertid Hovedstyret at et slikt vilkår er unødvendig, idet de nødvendige tiltak mot forurensninger skulle kunne hjemles i post 14 i tillatelsen til Skibotten kraftverk. Dette vilkåret ble inntatt etter forslag fra DVF og gjelder i første rekke tiltak for å avverke skader på fiske- og vilbestandene. Departementet mener derfor det er påkrevet med et eget vilkår som direkte hjemler tiltak for å avverge forurensningsproblemer forbundet med utbyggingen av Lavkajokka kraftverk. Vi mener også det er vesentlig at vilkår som regulerer slike forhold fastsettes

i medhold av forurensningslovgivningen. Dette skulle for øvrig være i samsvar med den praksisen en har fulgt tidligere.

For at tillatelsen i medhold av lov om vern mot vannforurensning, §§ 4 og 10, skal kunne gis, må derfor følgende vilkår fastsettes:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.

Departementet har for øvrig ingen merknader til at konsesjon gis.

Troms Fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 31.10.79:

Troms fylkesting gjorde i møte den 23. oktober 1979 dette vedtak:

«Troms fylkesting rår til å gi Troms Kraftforsyning nødvendig ervervskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse slik at planene om bygging av Lavkajåkka kraftverk kan realiseres.

Fylkestinget legger avgjørende vekt på at hele 75 % av kraftproduksjonen vil være vinterkraft og at prosjektet i relativt liten grad vil berøre nærings- og naturverninteresser.

Fylkestinget finner selve framgangsmåten med å søke konsesjon for et tilleggsprosjekt til Skibotn kraftverk uheldig. Dette fordi forutsetningen for Skibotnprosjektet var en gitt, redusert utbygging som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble foretatt ved første gangs behandling.

Fylkestinget ber de sentrale myndigheter om å realisere forutsetningene om at Staten medvirker til finansiering snarest.»

Ett eksemplar av saksforelegget påført fylkestingets vedtak og opplysninger om avstemningsresultatet følger vedlagt.

Vedlagt vedtak. Sak nr. 57/79.

Til

Troms fylkesting.

Troms fylkesutvalg behandlet i møte den 25. mai 1979, sak nr. 224, søknad fra Troms Kraftforsyning om ervervskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse i forbindelse med bygging av Lavkajåkka kraftverk i Storfjord kommune. Fylkesrådmannens saksforelegg til fylkesutvalget følger vedlagt.

I samsvar med fylkesrådmannens innstilling tilrår fylkesutvalget fylkestinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Troms fylkesting rår til å gi Troms Kraftforsyning nødvendig ervervskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse slik at planene om bygging av Lavkajåkka kraftverk kan realiseres.

Fylkestinget legger avgjørende vekt på at hele 75 % av kraftproduksjonen vil være vinterkraft og at prosjektet i relativt liten grad vil berøre nærings- og naturverninteresser.

Fylkestinget finner selve framgangsmåten med å søke konsesjon for et tilleggsprosjekt til Skibotn kraftverk uheldig. Dette fordi forutsetningen for Skibotnprosjektet var en gitt, redusert utbygging som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble foretatt ved første gangs behandling.

Fylkestinget behandlet saken i møte 23. oktober 1979.

Innstillingens to første avsnitt ble enstemmig vedtatt.

Innstillingens tredje avsnitt ble vedtatt med 24 mot 21 stemmer.

Følgende tilføyelse til innstillingen ble enstemmig vedtatt:

«Fylkestinget ber de sentrale myndigheter om å realisere forutsetningene om at Staten medvirker til finansiering snarest.»

Vedlagt utskrift av fylkesutvalgssak nr. 224 1979.

Til

Troms fylkesutvalg.

Det er redegjort for saken i vedlagte innstilling m/vedlegg av 9. mai 1979 fra utbyggingsavdelingen til næringsutvalget i sak nr. 49/79.

Næringsutvalget behandlet saken i møte den 25. mai 1979. Utvalget fattet enstemmig vedtak i samsvar med utbyggingsavdelingens forslag.

I samsvar med næringsutvalgets tilråding innstilles til slikt vedtak:

Fylkesutvalget rår fylkestinget til å gjøre dette

v e d t a k :

Troms fylkesting rår til å gi Troms Kraftforsyning nødvendig ervervskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse slik at planene om bygging av Lavkajåkka kraftverk kan realiseres.

Fylkestinget legger avgjørende vekt på at hele 75 % av kraftproduksjonen vil være vinterkraft og at prosjektet i relativt liten grad vil berøre nærings- og naturverninteresser.

Fylkestinget finner selve framgangsmåten med å søke konsesjon for et tilleggsprosjekt til Skibotn kraftverk uheldig. Dette fordi forutsetningen for Skibotnprosjektet var en gitt,

redusert utbygging som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble foretatt ved første gangs behandling.

Fylkestinget behandlet saken i møte 23.10.79. Innstillingens to første avsnitt ble enstemmig vedtatt. Innstillingens tredje avsnitt ble vedtatt med 24 mot 21 stemmer.

Følgende tilføyelse til innstillingen ble enstemmig vedtatt:

«Fylkestinget ber de sentrale myndigheter om å realisere forutsetningene om at staten medvirker til finansiering snarest.»

Vedlagt innstilling av 9.5.79 fra utbyggingsavdelingen.

Næringsutvalget har tidligere uttalt seg om saken (jfr. sak nr. 32/78) og vurdert prosjektet positivt.

Næringsutvalget forbeholdt seg imidlertid retten til en mer inngående behandling når konsesjonssøknad forelå.

Konsesjonssøknad er nå oversendt og en nærmere oversikt over prosjektet følger vedlagt (vedlegg 1). I mellomtiden har utbyggingsavdelingen vært på befaring i området og vil fortsatt anbefale prosjektet gjennomført. Dette har vi også gitt uttrykk for i en administrativ uttalelse som svar på brev fra Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen (vedlegg 2).

Når nå saken skal fremmes for fylkestinget til endelig avgjørelse, vil utbyggingsavdelingen fremme følgende forslag til

v e d t a k :

Næringsutvalget har tidligere uttalt seg om saken (sak nr. 32/78) og vurdert prosjektet positivt. Etter nærmere vurdering av utbyggingsplanen vil næringsutvalget fortsatt anbefale prosjektet gjennomført.

Selvom kraften blir relativt dyr, bør det legges avgjørende vekt på at hele 75 % av produksjonen er vinterkraft. Videre vil nærings- og naturverninteresser bli relativt lite berørt ved denne t i l l e g g s utbyggingen, i og med at Lavkajåkkaområdet allerede er sterkt berørt av den pågående utbygging.

Næringsutvalget finner imidlertid selve fremgangsmåten med tilleggsprosjekter prinsipielt uheldig, i og med at forutsetningen for hele Skibotnprosjektet var en gitt, redusert utbygging, som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble gjort ved første gangs behandling.

For ettertiden vil næringsutvalget derfor vurdere det enkelte prosjekt i forhold til en energiplan, hvor det inngår en s a m l e t veining av utbyggingen av de resterende vassdrag i fylket.

Vedlagt brev av 7.2.79 fra Troms Kraftforsyning.

A. *Beskrivelse av utbygningsplanen.*

1. *Planens omfang.*

Det vises til bilag nr. 2 «Utbygningsplan for Lavkajåkka kraftverk» utarbeidet av Ing. A. B. Berdal A/S, Høvik.

Hovedtrekkene i planen er følgende:

L a v k a j a v r i , ca. 0,6 km², er planlagt oppdemmet 1,0 m og senket 0,5 m. Nettomagasinet blir 0,9 mill. m³. Et landområde på ca. 0,1 km² blir neddemmet.

Til Lavkajavri overføres en regulert vassføring fra Gåvdajavri = 1,8 m³/sek.

K r a f t v e r k e t .

Fra Lavkajavri føres vannet i sjakt og tunnel frem til kraftstasjonen og videre i tunnel frem til driftstunnelen for Skibotn kraftverk. Vannveiens lengde blir ca. 2 km. Adkomsttunnelens lengde til kraftstasjonen blir ca. 600 m. Kraftverkets brutto fallhøyde blir ca. 130 m. Det totale nedbørfelt blir 78 km² og det midlere avløp er anslått til 2,5 m³/sek.

Midlere årsproduksjon blir 24,3 mill. kWh. Det er forutsatt ett aggregat på 8,5 MW. Vannforbruket blir maksimalt 7,4 m³/sek.

V e i e r .

Fra eksisterende anleggsveg blir det nødvendig å bygge 0,4 km vei frem til adkomsttunnelens munning.

K r a f t l i n j e r .

Eksisterende 22-kVanleggslinje til dam Rieppejavri forsterkes og forlenges frem til munning adkomst-tunnel og videre til lukehus ved utløpet av overføringstunnelen fra Gåvdajavri. Kraft fra Lavkajåkka kraftverk overføres på denne linje til Skibotn kraftverk's boblingsanlegg.

T i p p e r .

Samtlige utsprengte masser, ca. 70 000 m³, deponeres i en tipp som legges fra adkomsttunnelens munning langs brinken mot Lavkajåkka.

T i l r i g g i n g i a n l e g g s p e r i o d e n .

Det må etableres brakkeleir og nødvendige hjelpeanlegg for anleggsdriften utenfor adkomsttunnelens munning.

2. *Begrunnelse for utbygging av Lavkajåkka kraftverk.*

Hovedårsaken til at utbygging av Lavkajåkka kraftverk allerede er aktuell før utbyggingen av Skibotn kraftverk er avsluttet, kan oppsummeres i følgende:

1. Veksten i produksjonskapasitet har vært langsommere enn forventet i 1972 da søknaden om konsesjon på utbygging av Skibotn ble sendt.
2. Det er gitt konsesjon til utbygging i Skibotn med 70 mill. kWh mindre årsproduksjon (315 mill. kWh) enn det TK søkte om (385 mill. kWh).
3. Tilgjengelig vannkraftpotensial i Troms fylke er etter 1978 blitt redusert ved Stortingets vedtak av første verneplan, og ytterligere begrensninger ventes i de forslag som fremmes i den andre verneplanen.
4. Grensekostnaden for vannkraftutbygging har steget betydelig i samme periode fordi anleggskostnaden for varmekraft har omlag dobbelt så sterkt som vannkraft, og brenselet er 3 ganger dyrere etter oljekrisen i 1973. Dvs. at med en kostnadsramme av ca. 2,05 kr./kWh i midlere årlig produksjonsevne for vannkraft tilsvarte pr. 1/1 1978 omtrent kostnadsgrensen vurdert mot oljekraftverk. Det er mer enn fordobling av grensekostnadsprisen fra 1972, og gjør endel tidligere uaktuelle prosjekter økonomisk akseptable i dag.
5. Et spesielt synspunkt i Skibotn er derfor at ytterligere, marginale utbygninger kan gjennomføres noe rimeligere dersom en kan dra fordel av eksisterende anleggstilrigging og stedlig administrasjon så lenge nåværende utbygging pågår.

3. *Anleggstid.*

Så fremt konsesjon blir gitt innen utgangen av september 1979, forventes kraftverket fullført ved årsskiftet 81/82.

Fremdriften vil i så fall i hovedtrekkene bli følgende:

1979 — fremføring av vei og elektrisk kraft tilrigging—tunnelarbeidet påbegynnes.

1980 — Damarbeidet ved Lavkajavri utføres. Utsprengning av kraftstasjon og betongarbeider avsluttes. Tunnelarbeidene fortsetter.

1981 — Montasje av elektrisk og maskinelt utrustning.
Tunnelarbeidene avsluttes.
Kraftverket settes i drift høsten 1981.

Det antas at det i anleggsperioden blir behov for en mannskapsstyrke på ca. 50.

4. *Anleggskostnad.*

I bilag nr. 2 (s. 8—14) er det spesifiserte overslag for byggekosnadene inntatt.

Overslaget viser en samlet kostnad	= 46,0 mill. kr.
Installasjon	8500 kW
Anleggskostnad	= 5400 kr./kW
Midlere årlige kraftproduksjon	= 24,3 mill. kWh
Anleggskostnad	1,89 kr./kWh
Pris pr. kWh (11,5 % av anleggskostnad)	21,8 øre

B. *Oppgave over fordeler som oppnås.*

I forbindelse med utbyggingen av Skibotn kraftverk blir Gavdajavri regulert med 25 m senkning. Derved oppnås et nettomagasin på 60 mill. m^2 med midlere årstilsig på 57,1 mill. m^3. Under drift av kraftverket vil dette magasinet bli tappet hver vinterperiode. Tappingen skjer gjennom en 6,4 km lang overføringstunnel til Lavkajåkka som på denne måten vil få sterkt økt vintervassføring på den 5—6 km lange strekningen fram til driftstunnelen for Skibotn kraftverk der Lavkajåkka tas gjennom bekkeinntak og sjakt inn i driftssystemet.

En utbygging av fallet mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn kraftverk vil eliminere enhver risiko for iskjøving og skadelig isgang i Lavkajåkka på den utsatte bratte strekning mellom Lavkajavri og bekkeinntaket.

Lavkajåkka kraftverk tenkes bygget med ett maskinaggregat 10 MVA som tilsvarer maksimal ytelse på 8,5 MW.

Vannforbruk og produksjon i kraftverket blir slikt:

Årstilsiget til Gådajavri, tappes 1/10—31/12	57,1 mill. m^3
Vintertilsig 1/10—30/4 til Lavkajavri	3,4 » »
Produksjonsvann 1/10—30/4	60,5 mill. m^3 = 18,5 mill. kWh
Sommertilsig 1/5—30/9 til Lavkajavri	18,8 » » = 5,8 » »
Årsproduksjon	24,3 mill. kWh
Nyttbar fallhøyde i Lavkajåkka kraftverk ..	127 m
Nyttbar fallhøyde i Skibotn kraftverk	441 m
Regulert vassføring fra Gådajavri	$\frac{57{,}1 \times 10^6}{31{,}536 \times 10^6} = 1{,}81$ m^3/sek.
Magasinprosent Lavkajavri	$\frac{0{,}9 \times 10^6 \times 100}{(3{,}4 \times 18{,}8) \times 10^6} = 4{,}1$

Regulert vassføring i henhold til reguleringskurve for Solli vannmerke ..... = 17 %

Regulert vassføring fra Lavkajavri $0{,}17 \frac{(3{,}4 \times 18{,}8) \times 10^6}{31{,}536 \times 10^6} = 0{,}12$ m³/sek. / 1,93 m³/sek.

Utnyttet kraft i Lavkajåkka kraftverk $1{,}93 \times 127 \times \frac{1000}{75} = 3270$ nat.hk.

Alminnelig lavvassføring til Lavkajavri beregnet ved bruk av oppgave fra Solli vannmerke ..... 0,04 m³/sek.

Innvunnet kraft i Lavkajåkka kraftverk $\frac{1000}{75} \times (0{,}12—0{,}04) . 127 = 135$ nat.hk.

Innvunnet kraft i Skibotn kraftverk $\frac{1000}{75} \times (0.12—0{,}04) . 441 = 470$ nat.hk.

C. *Skade og ulemper som påføres almene interesser.*

1. Reindrift.

Under de årlige forflytninger har reinsdyrene sitt trekkleie gjennom det område hvor anleggsveien frem til kraftverket og brakketilriggingen vil bli plassert. Det forventes derfor at reindriften vil bli noe berørt i anleggsperioden.

2. Fiske.

Lavkavannene var fisketomme inntil 1976, da ble det satt ut en del ørret av ulik størrelse og som var fanget i andre elver. Utover den ene gangen er det ikke satt ut fisk.

Ved overføring av vann fra Gåvdajavre som det er gitt konsesjon til, må en vente at de nevnte vann vil bli tilført bl. a. røye, og det er derfor tvil om utsetting av ørret har noen langsiktig positiv virkning i Lavkajåkka.

En eventuell utbygging av Lavkajåkka kraftverk vil medføre varierende vannstand i Lavkajavri uten at man kan se at dette vil endre forholdene for en fiskebestand, mens derimot de 2 nederste vannene vil få mindre vanntilførsel og det kan ha negativ virkning. Sett på bakgrunn av de forventede usikre forhold for fiskebestanden i Lavkajåkka i det hele antas derfor en utbygging av Lavkajåkka kraftverk bare i en liten omfang å endre dette.

D. *Forslag til manøvrering.*

Lavkajavri	NSV	kòte	613
	HRV	»	614
	LRV	»	612,5

Høydene refererer seg til flykart i målestokk 1 : 10 000. Magasinet i Lavkajavri forutsettes disponert etter behov.

E. *Eiendomsforhold.*

Fallrettigheter.

Lavkajåkka er eiendomsgrense mellom Staten 45/2 og Skibotn almenning 45/1. Fallrettighetene som tilhører Staten ønskes leiet av Direktoratet for Statens Skoger. Fallrettighetene som tilhører Skibotn almenning må om nødvendig erverves ved ekspropriasjon.

F. *Eiendommer som søkes ekspropriert.*

Det søkes om tillatelse til

1. Ervervelse av grunn til full eiendom for tekniske anlegg ved kraftstasjonen, tippplass for steinmasser og adkomstvei til kraftstasjonen tilsammen ca. 20 dekar impediment fra Skibotn almenning, eier Rasmus Georgsen, Skibotn.

Vedlagt brev av 2.4.79 fra utbyggingsavdelingen.

Vi viser til brev av 15.2. 1979 (Ref. 619/79 — V ND/KD) angående erverv og utbygging av Lavkajåkka kraftverk v/Troms Kraftforsyning.

Utbyggingsavdelingen og næringsutvalget har tidligere uttalt seg om saken (sak nr. 32/1978) og vurdert prosjektet positivt. Etter nærmere befaring og grundig gjennomgang av utbyggingsplanen vil utbyggingsavdelingen fortsatt anbefale prosjektet gjennomført.

Selvom kraften blir relativt dyr, bør det legges avgjørende vekt på at hele 75 % av produksjonen er vinterkraft. Videre vil nærings- og naturverninteresser bli relativt lite berørt ved denne tilleggsutbyggingen, i og med at Lavkajåkkaområdet allerede er sterkt berørt av den pågående utbygging.

Utbyggingsavdelingen finner imidlertid selve fremgangsmåten med tilleggsprosjekter prinsipielt uheldig, i og med at forutsetningen for hele Skibotnprosjektet var en gitt, redusert

utbygging, som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. En trinnvis utbygging vil kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble gjort ved første gangs behandling.

For ettertiden vil utbyggingsavdelingen derfor vurdere det enkelte prosjekt i forhold til en energiplan, hvor det inngår en s a m l e t avveining av utbyggingen av de resterende vassdrag i fylket.

Da det fremgår av søknaden at tidsfristen er knapp, vil utbyggingsavdelingen foreløpig sende denne uttalelsen, men senere legge saken fram for næringsutvalget og fylkestinget, slik det tidligere er forutsatt.

Skibotn Jeger- og Fiskerlag har uttalt følgende i brev av 6.11.79:

Lagets styre har i møte 5. d. m. drøftet planene for Lavkajokka kraftverk. Styret vil uttale følgende:

Det er riktig som opplyst av DVF at laget har satt ut ørret i Lavkavassdraget etter at undersøkelser hadde vist at vatna var fisketomme. Utsettingene ble påbegynt i 1977 ved villfiskoverføringer fra Helligskogenområdet. Det videre kultiveringsarbeide ble imidlertid lagt på is da laget ble kjent med at det ble arbeidet med planer for et eget kraftverk i Lavkadalen. Etter oppfordring fra Troms Kraftforsyning er utsettingene gjenopptatt slik at det i 1979 er satt ut 2 000 ørretyngel i de tre Lavkavatna. Utsettingene finansieres av Troms Kraftforsyning.

Lagets opplysninger om forekomst av ørekyte i Gåvdajavre var bygget på registrering av ferskvannsfiske i innlandsfiskenemndas regi og etter uttalelse av lokalkjente personer. I høst er det imidlertid opplyst fra annet hold at ørekyte ikke forekommer i Gåvdajavre og at det muligens har skjedd en forveksling med Gåldajavre.

Selv om det vil skje spredning av røye fra Gåvdajavre til Lavkavassdraget har laget tro på at det, dersom forholdene blir lagt til rette, skal være mulig å opparbeide varig ørretbestand i Lavkavatna. En viser i den forbindelse til Helligskogenområdet hvor ørret er dominerende fiskeart selv om det er såkalt blandet bestand av ørret og røye.

Laget vil ikke motsette seg den foreslåtte utbyggingen av Lavkajokka kraftverk, men imidlertid er det endel tiltak som etter lagets oppfatning bør gjennomføres.

For det første mener en at de er lagt opp til altfor hurtig tapping fra Gåvdajavre til Lavkajavre. Det er fare for at den hurtige tappingen vil virke ødeleggende på gyteplassene ved at rogna blir skylt bort eller blir begravet i grums. Senere på vinteren, når tappingen er avsluttet, vil det oppstå fare for tørrlegging av gyteplassene. En mener at en langsommere tapping burde være mulig å gjennomføre uten vesentlig ulempe for kraftverket.

For de to nederste vatna, som vil miste hovedvassføringen bør spesielle tiltak gjennomføres. En er klar over at det i DVF's uttalelse pkt. III er reist et generelt krav om eventuelle senere tiltak, men laget er av den oppfatning at tiltakene bør gjennomføres så snart som mulig og at de blir bestemt allerede i konsesjonsvilkårene. Dette fordi arbeidene bør gjennomføres mens anleggsvegene er intakte, av hensyn til omkostningene mens det ennå befinner seg anleggsmaskiner i området og selvsagt uten unødig tidsspille.

Laget går derfor inn for at regulanten blir pålagt så snart som mulig å få utført undersøkelser om mulig utnytting av restvassføringen i omlegging av gytebekkene og bekoste arbeidet utført. Det synes som om samling av elveløp, anlegg av mindre kulper og tilførsel av grus vil kunne gi gytemuligheter også etter en eventuell gjennomføring av de nye planene.

Av Hovedstyrets uttalelse går det fram at utbyggingen av Lavkajokka kraftverk nødvendiggjør endringer i manøvreringsreglementet. Laget finner det meget overraskende at utbyggingen også får så store konsekvenser for Galggojavre. Det fremgår av forslaget til nytt manøvreringsreglement at Galggojavre skal demmes opp 2,5 m fra nåværende normalvannstand og at høyeste flomkvote blir 3,4 m over nåværende øvre reg. grense. Laget stiller seg ytterst skeptisk til slik regulering av Galggojavre og kan overhodet ikke anbefale dette gjennomført. Derimot anbefales forslaget om ny minimumsvassføring på 10 m^3/sek. ved Skibotn bru.

Departementets bemerkninger:

I n n l e d n i n g :

Ved den pågående utbyggingen av Skibotn Kraftverk (St. prp. nr. 35 1975—76) etableres det et senkingsmagasin i Gåvdajavri på ca. 60 mill. m^3. Fra Gåvdajavri går vannet den 7 km lange strekningen fram til tilløpstunnelen for Skibotn Kraftverk hvor Lavkajåkka tas inn. Halvveis på denne strekningen danner Lavkajåkka et vann, Lavkajavri med et areal på 0,6 km^2.

Planen går ut på å utnytte fallhøyden på ca. 130 m mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn Kraftverk i Lavkajåkka Kraftverk. Troms Kraftforsyning søker derfor om tillatelse til å erverve bruksrett til det aktuelle fall i henhold til ervervsloven av 14. desember 1917 samt ekspropriasjonstillatelse etter vassdragsloven av 15. mars §§ 62 og 148 til nødvendig grunn og rettigheter (inkludert fallrettigheter) for anlegget.

Nærmere om planen og dens konsekvenser:

Planen innebærer videre at Lavkajavri reguleres 1,5 m for å etablere et utjevningsbasseng mellom vanntilløp og vannforbruk i de perioder kraftverket av driftstekniske årsaker ikke kan kjøres kontinuerlig. Det forutsettes installert et aggregat på 8,5 MW, og gjennomsnittlig årsproduksjon er beregnet til 24,3 GWh hvorav 18,5 GWh (76 %) er vinterkraft og 5,8 GWh (24 %) er sommerkraft. Utbyggingsprisen er beregnet til kr. 2,— pr. kWh. Utbyggingen vil øke vasskraften i vassdraget med ca. 4 380 nat.hk.

Dersom utbyggingen kommer igang nå i høst, regner utbyggeren med besparelser ved at anleggsarbeidene kan påbegynnes før hovedentreprenøren (for Skibotn-anlegget) avslutter sine arbeider med nedrigging av brakker og andre installasjoner.

Kommunaldepartementet har gitt uttrykk for at en utbygging av Lavkajåkka kraftverk vil kunne absorbere det meste av den arbeidskraft som blir sagt opp fra Skibotnanlegget. Det vil i første fase av anlegget være behov for omlag 35 personer som etter noen måneder kan økes til 45—50 og holdes noenlunde stabilt fram til utgangen av 1981. En stor del av disse vil kunne rekrutteres fra de nærliggende kommunene Storfjord og Kåfjord. Nord-Troms distrikt har i løpet av siste år hatt en betydelig arbeidsledighet og kommende vinter ventes ikke å gi forandringer i dette bilde. En vesentlig del av ledigheten er nettopp innen bygge- og anleggsfagene.

Man regnet med isproblemer i ..... mellom Gavdajavri og inntaket på driftstunnelen til Skibotn Kraftverk (5—6 km) p. g. a. betydelig økt vintervassføring. Disse problemer elimineres vesentlig med utbygging av Lavkajåkka Kraftverk, fordi vannet tas bort fra elvestrekningen mellom Lavkajavri og inntaket på driftstunnelen til Skibotn Kraftverk.

Gjennom anleggsområdet går en flyttevei for rein som anvendes av reindriftsgruppen som flytter mellom Kautokeino og Lyngenhalvøya.

Lavkavatna var fisketomme inntil 1976, da Skibotn Jeger- og Fiskelag startet kultivering av vatna med utsetting av aure. Utbygging vil gi redusert vanngjennomstrømning for de to nederste Lavkavatna, noe som vil redusere gytemulighetene for aure. Dette skal dog ses i forhold til faren for at røye og ørekyter kan overføres til vatna fra Gåvdajavri hvis utbygging ikke vil skje.

Vurdering:

Utbyggingsavdelingen i Troms fylkeskommune og Næringsutvalget i Troms peker på det prinsipielt uheldige i fremgangsmåten med tilleggsprosjekter som dette og viser til at forutsetningen for Skibotnutbyggingen var en redusert utbygging som tok mest mulig hensyn til samiske interesser. De mener at en trinnvis utbygging ville kunne undergrave de helhetsvurderinger som ble gjort ved første gangs behandling.

Hovedstyret er i prinsippet enig i dette. Når Hovedstyret likevel ikke finner grunn til å gjøre innvendinger mot den måten saken er fremmet på, skyldes dette at utbyggingen av Lavkajåkka etter Hovedstyrets oppfatning ikke ville ha endret noen av de helhetsvurderinger som ble foretatt i forbindelse med Skibotnutbyggingen. Hovedstyret peker spesielt på at utbyggingen ikke vil ha nevneverdige skadevirkninger, men snarere positive virkninger ved bl. a. reduserte isproblemer. Videre mener Hovedstyret at en utbygging av Lavkajåkka Kraftverk også er et ledd i en mere optimal utnyttelse av energiressursene i vassdraget innenfor de områder som i henhold til reguleringskonsesjonen for Skibotnelva m. v. forutsettes å bli berørt.

Hovedstyret finner at de fysiske følger av utbyggingen på almene interesser er små og anbefaler at den søkte bruksretts- og ekspropriasjonstillatelse blir gitt på visse vilkår. Disse vil bli behandlet nedenfor.

Hovedstyrets innstilling om Lavkajåkka Kraftverk har vært forelagt følgende til uttalelse:

Storfjord kommune motsetter seg at konsesjon blir gitt for så lenge ikke kommunens krav blir imøtekommet. Disse vil bli behandlet nedenfor. Når det gjelder naturinngrepene, mener kommunen at utbyggingen vil være en meget naturvennlig og skånsom måte å produsere kraft på.

Troms fylkeskommune tilrår at det blir gitt ervervskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til utbygging av Lavkajåkka Kraftverk. Fylkeskommunen har lagt avgjørende vekt på at hele 75 % av kraftproduksjonen vil være vinterkraft og at prosjektet i relativt liten grad vil berøre nærings- og naturverninteresser. Man finner dog selve framgangsmåten med å søke konsesjon for et tilleggsprosjekt til Skibotn Kraftverk uheldig, fordi de helhetsvurderinger som ble foretatt ved første gangs behandling vil kunne undergraves.

Landbruksdepartementet gir sin tilslutning til Reindriftsagronomens uttalelse av 14. mars 1979. Her uttaler Reindriftsagronomen at saken har vært til høring hos de berørte reineiere som ikke vil motsette seg utbyggingen av Lavkajåkka. Ved at man ikke motsetter seg denne utbygging,

håper man å spare andre uberørte og for reindriften viktige områder.

Når det gjelder flyttveier ber Reindriftsagronomen om å få komme tilbake til denne sak senere. Senere har Reindriftsagronomen meddelt departementet underhånden at det ikke er noe mer å uttale.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov av 14. desember 1917 om erverv av vannfall m. v. tillates Troms Kraftforsyning å erverve bruksrett til fallene i Lavkajåkka mellom Lavkajavri og driftstunnelen for Skibotn Kraftverk på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 7. desember 1979.
2. I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 104 og 105 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970 §§ 4 og 10 tillates Troms Kraftforsyning å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter og å utbygge Lavkajåkka kraftverk i samsvar med framlagte planer og på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.
3. Det gjøres endring i manøvreringsreglementet for Skibotn Kraftverk (kgl. res. av 25.6.76) i samsvar med ovennevnte foredrag.

29. Foreningen til Randsfjordens regulering v/h.r.advokat Kjell Haavind.

(Endring av manøvreringsreglement.)

Olje- og energidepartementets samtykke 10. desember 1979.

Det vises til brev av 27. juni 1977.

Ved kongelig resolusjon av 30. november 1979 er følgende bestemt:

«Reglement for manøvrering av reguleringsdammen for Randsfjorden (gitt ved kongelig resolusjon 16. mars 1951) § 8 endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 30. nevember 1979.»

§ 8 i manøvreringsreglementet for Randsfjordens regulering (kongelig resolusjon av 16. mars 1951) vil heretter ha følgende ordlyd:

«Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørsmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.»

30. Arendal Smelteverk A/S.

(Konsesjon på leie av 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Arendal Fossekompani A/S.)

Kongelig resolusjon 14. desember 1979.

Ved kongelig resolusjon av 16. september 1977 fikk Arendal Smelteverk A/S blant annet konsesjon på leie av 5 700 kW tilfeldig kraft fra Arendal Fossekompani A/S. Bedriften søker i brev av 12. juli 1978 om å få konvertere 5 MW/20 GWh pr. år av denne kraften til fastkraft. Kraften skal i følge kraftleieavtalen med Arendal Fossekompani A/S leveres som vinterkraft i tiden 15. oktober—15. april.

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på samme vilkår som konsesjonen av 16. september 1977.

Søknaden:

Søknaden lyder slik:

«Som kjent ble vi med brev av 22. september 1977 fra Industridepartementet meddelt at vi ved kongelig resolusjon av 16. september 1977 hadde fått konsesjon på leie av inntil 38 000 kW til drift av vårt smelteverk i Eydehavn i Moland kommune, fordelt slik:
22 900 kW og 5 700 kW tilfeldig kraft fra Arendals Fossekompani A/S og
9 400 kW fra Aust-Agder Kraftverk.

Full drift — 8 ovnsaggregater inklusive hjelpekraft — krever ca. 38 000 kW.

Ved inngåelse av de kraftleiekontraktene som løper fra 1. juli 1975 og som Direktoratet har kopi av, hadde vi sikret oss et tilleggskvantum på 30 GWh/år (ca. 3 750 kW) fra 1. januar 1977. I kontraktene var det imidlertid åpnet adgang til å kansellere en slik utvidelse innen 30. juni 1976. Forholdene den gang gjorde at vi kansellerte utvidelsen.

Senere har vi igjen henvendt oss til Arendals Fossekompani om mere fast kraft. Fossekompaniet hadde ledig «vinterkraft» som man gjerne ville stille til vår disposisjon, og dette resulterte i at vi har inngått en kraftleiekontrakt om for hvert driftsår i tiden 1. januar til 15. april og 15. oktober til 1. januar å få levert 20 GWh.

Kopi av kraftleiekontrakten vedlegges.

Vi tillater oss høfligst å søke om konsesjon for denne kontrakt.

Som De forstår, er det her ikke tale om å utvide bedriftens produksjonskapasitet, men å konvertere noe av den tilfeldige kraft i fast kraft. Det kvantum det her er tale om — 20 GWh/år — er bare ⅔ av det kraftkvantum som vi opprinnelig hadde tilsagn om fra kraftleverandøren.»

Kraftleiekontrakten:

Ifølge kontrakten som er datert 31. desember 1977 skal Arendal Fossekompani A/S være forpliktet til å stille til disposisjon 5 MW eller 20 GWh pr. driftsår i tiden 1. januar—15. april og 15. oktober—1. januar. Arendal Smelteverk a. s. skal på sin side være forpliktet til å betale for hele energikvantumet, selv om det vedkommende driftsår ikke er tatt ut så meget. Kraften skal leveres og måles ved inntaksstasjonen i Eydehavn med en spenning på ca. 60 kV.

For kraften skal betales kr. 64 pr. MWh (basispris) + 25 pst. (vinterkrafttilegg). Basisprisen reguleres hvert år i takt med den offisielle engrosprisindeks med visse forbehold, jfr. kontraktens § 4 pkt. 2 og § 13 særbestemmelser.

Kontrakten skal gjelde i 25 år fra leveringens begynnelse 1. januar 1978 til 1. januar 2003. Kontrakten skal av Arendal Smelteverk a. s etter 10 år kunne sies opp med 5 års varsel.

Avgitte uttalelser:

Moland kommunestyre har i møte 10. oktober 1978 enstemmig vedtatt etter innstilling fra formannskapet å anbefale søknaden.

Aust-Agder fylkeskommune har i brev av 10. oktober 1978 til fylkesmannen oversendt særutskrift av sak nr. 506/78 som ble behandlet i fylkesutvalgets møte 2. oktober 1978. Av utskriften refereres følgende:

«Fylkesmannen i Aust-Agder ber i brev av 21. juli 1978 om at det i samsvar med § 24 i ervervsloven av 14. desember 1917, blir gitt uttalelse til søknaden.

Saken har vært forelagt Aust-Agder Kraftverk som i brev av 15. september 1978 har uttalt:

Arendal Smelteverk har som det fremgår, avtale om kraftlevering fra Arendals Fossekompani og Aust-Agder Kraftverk.

Såvidt vi kjenner til har da også Arendal Smelteverk hittil fått dekket sitt behov, det meste som primakraft men også noe som tilfeldig kraft. Som det fremgår av søknaden er det i dag behov for ca. 38 000 kW ved full drift. Herav har 32 300 kW av behovet vært dekket ved primakraftavtale, dvs. 85 pst. Etter den nye avtalen som er inngått med Arendals Fossekompani, og som det søkes om konsesjon på, vil bedriften i vinterhalvåret har 37 300 kW eller 98 pst. dekning. Aust-Agder Fylke er relativt godt dekket med kraft. Etter våre prognoser blir det for fylket et lite underskudd i årene 1980—81, men vi vil i 1981 få inn på drift nye kraftstasjoner. Vi regner videre med at kraftutbyggingen vesentlig, i Øvre Otra og Tovdal, skal gi dekning fremover mot århundreskiftet.

Arendal Smelteverk har vist seg å være en solid bedrift. Dens fremtid er avhengig av at kraftbehovet kan dekkes. Vi anbefaler at konsesjon blir gitt.

Fylkesrådmannen viser til uttalelse fra Aust-Agder Kraftverk og vil rå fylkesutvalget til å gjøre slikt vedtak:

«Fylkesutvalget anbefaler at den foreliggende søknad fra Arendal Smelteverk A/S om konsesjon på kraftleie innvilges.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har i brev av 23. oktober 1978 meddelt at han viser til uttalelsene fra fylkeskommunen og Moland kommunestyre og at han også for sin del vil tilrå at konsesjon blir gitt.

Direktoratet for statskraftverkene har i brev av 1. august 1978 meddelt:

«Vi viser til Deres brev av 19. juli d. å. og meddeler at vi har intet å bemerke til den foreliggende konsesjonssøknad om konvertering av 5 MW/20 GWh pr. år fra tilfeldig til fast kraft fra Arendals Fossekompani.

Vi forutsetter imidlertid at Industridepartementet bør orienteres om saken slik det er vanlig annen kraftintensiv industri. Selv om det her ikke er tale om noen utvidelse av bedriften, vil konverteringen i seg selv bety en bundet kraftøkning prognosemessig sett.»

Elektrisitetsavdelingen i Elektrisitetsdirektoratet har avgitt notat av 17. januar 1979 med slik konklusjon:

«Det kraftkvantum bedriften søker om konsesjon på har den sikret seg ved avtale med Arendal Fossekompani allerede i 1975. En eventuell innvilgelse av søknaden vil bidra til sikring av produksjonsevne i eksportrettet industri som for tiden prioriteres høyt av Regjeringen (se f. eks. St. meld. nr. 76 for 1977—78). «Tillegg til langtidsprogrammet 1978—81»). Etter vår vurdering er kraftdekningen for landet de nærmeste årene ikke til hinder for at søknaden innvilges.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev 6. februar 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Søknaden fra Arendal Smelteverk a. s. gjelder som nevnt konvertering av 5 MW/20 GWh pr. år (vinter) fra tilfeldig kraft til fastkraft fra Arendal Fossekompani A/S. Som angitt i søknaden er det ikke aktuelt å utvide bedriftens produksjonskapasitet, men kun å konvertere en del av den tilfeldige kraften til fastkraft. Kvantumet vil eventuelt komme i

tillegg til tidligere konsedert kraft på i alt 38 000 kW fra Arendal Fossekompani A/S og Aust-Agder Kraftverk. Av dette kvantum er 5 700 kW tilfeldig kraft fra Arendal Fossekompani A/S, jfr. kgl. res. av 16. september 1977.

Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. april 1983. Den er gitt med vilkår om at styrets flertall, formannen medregnet, skal være norske statsborgere. Dessuten er det fastsatt vilkår om salg av bedriftens produkter, jfr. Industridepartementets brev av 6. desember 1977 — Id 7449/77 V — til h.r.advokat F. M. Bugge. For øvrig er konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Avgiften er betalt til og med for året 1977. For dette året var avgiften kr. 39 784,50. Vilkår om 10 pst. kraftavståelse er sløyfet i samsvar med praksis.

Som anført i Elektrisitetsavdelingens notat har bedriften i januar 1976 oppgitt som sikret fastkraft det tilleggskvantum på 30 GWh/år som det refereres til i søknaden. Det kvantum som bedriften nå søker om konsesjon på er derfor medregnet i Elektrisitetsdirektoratets oversikter over sikret fastkraft til kraftintensiv industri. For så vidt vil en innvilgning av søknaden derfor ikke påvirke NVE's aktuelle kraftbalanse for landet.

En eventuell innvilgning av søknaden vil dessuten tjene til å sikre produksjonsevnen for en eksportrettet industri.

NVE vil ut fra dette anbefale at Arendal Smelteverk a. s. får konvertert fra tilfeldig kraft til fastkraft 5 MW/20 GWh pr. år fra Arendal Fossekompani A/S til drift av smelteverket i Eydehavn i Moland kommune.

Konsesjonen foreslås gitt med samme utløpstid som konsesjonen av 16. september 1977 på leie av 38 000 kW, det vil si til 1. april 1983.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med tilsvarende vilkår som konsesjonen av 16. september 1977, herunder vilkår om styre m. v., om salg av bedriftens produkter og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Det vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

For ordens skyld kan det opplyses at det anførte kraftkvantum ikke vil komme i tillegg til den konsederte kraft på 38 000 kW, men utgjør en del av denne.

Industridepartementet har i brev 26. februar 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Arendal Smelteverk a. s. har søkt om konsesjon for en kraftleieavtale med Arendal Fossekompani A/S på 5 MW i tiden 1. januar —15. april og 15. oktober—1. januar, tilsvarende 20 GWh pr. år. I dag dekker selskapet sitt kraftbehov på 38 MW ved kontrakter med Arendal Fossekompani A/S og Aust-Agder Kraftverk. 5,7 MW av leveransene er tilfeldig kraft.

Selskapet har tidligere vurdert å øke sin produksjon fra 34 000 tonn til 40 000 tonn silisiumkarbid pr. år, hvilket ville kreve 5 MW utover dagens kraftdekning. De 5 MW det søkes konsesjon for i brevet av 12. juli 1978 gjelder imidlertid konvertering av tilfeldig kraft til fastkraft i vinterhalvåret.

En økning av selskapets fastkraftdekning vil bidra til å sikre produksjonsevnen. Industridepartementet har ingen innvendinger mot at selskapets søknad imøtekommes.»

Departementets merknader:

Ved kongelig resolusjon av 16. september 1977 fikk Arendal Smelteverk A/S konsesjon på leie av inntil 38 000 kW til drift av Smelteverket i Eydehavn, fordelt slik: 22 900 kW fastkraft og 5 700 kW tilfeldig kraft fra Arendal Fossekompani A/S og 9 400 kW fastkraft fra Aust-Agder kraftverk. Konsesjonen utløper 1. april 1983.

Bedriften har nå inngått ny kraftleiekontrakt med Arendal Fossekompani A/S på 5 MW/20 GWh pr. år fastkraft. Det er her tale om konvertering i vinterhalvåret (15. oktober —15. april) av den tilfeldige kraft på 5 700 kW som bedriften fra før har konsesjon på. I Sommerhalvåret vil kraften fortsatt bli levert som tilfeldig kraft. Formålet med kontrakten er altså ikke å utvide bedriftens produksjonskapasitet, men å få sikrere kraftdekning ved Smelteverket i vinterhalvåret.

Selskapet søker i brev av 12. juli 1978 om konsesjon på denne kraftleiekontrakt.

Kraftmengden skal brukes ved selskapets smelteverk i Eydehavn i Moland kommune til fremstilling av silisiumkarbid, et produkt som anses å være av økende betydning på verdensmarkedet. Smelteverket har i dag en produksjonskapasitet på 34 000 tonn silisiumkarbid pr. år.

I følge kontrakten er prisen på kraften kr. 64 pr. MWh (basispris) + 25 pst. (vintertillegg), og prisen skal reguleres hvert år i samsvar med den offisielle engroprisindeks.

Når det gjelder kraftleveringens virkning på den nasjonale kraftbalanse, viser departementet til uttalelsene fra Elektrisitetsavdelingen i Elektrisitetsdirektoratet. Det fremgår av denne at den omsøkte kraftmengde er medregnet i Elektrisitetsdirektoratets oversikt over sikret fastkraft til kraftintensiv industri.

I brev av 5. desember 1979 opplyser bedriften at den i mange år har lagt vekt på utnyttelse av spillvarmen. Bedriften har således bygget ut et omfattende system for å ta vare på varmt vann fra kjøling av elektrisk utstyr.

Når det gjelder utnyttelse av spillvarme fra selve ovnsprosessen, utviklet bedriften tidlig et system for en mer direkte utnyttelse av CO-gassens brennverdi. Dette system er nå forlatt, dels av økonomiske årsaker, dels på grunn av at gassutnyttelsen skapte visse problemer for det indre miljø. Bedriften meddeler imidlertid at ny teknologi åpner nye muligheter for å utnytte denne gassen, og at

bedriften regner med å kunne ta fatt på installasjon for gjenvinning av energi i løpet av 1-års tid.

Departementet forutsetter at bedriften nærmere redegjør overfor departementet resultatene av disse arbeidene, og at bedriften i samråd med departementet og andre berørte instanser vurderer i hvilken utstrekning det er teknisk/økonomisk mulig å iverksette energiøkonomiseringstiltak.

Departementet vil foreslå at bedriften gis konsesjon på samme vilkår som konsesjon av 16. september 1977, herunder vilkår om salg av bedriftens produkter. Konsesjonen anbefales gitt til 1. april 1983, på vilkår av bl. a. at styrets flertall, herunder formannen er norske statsborgere og om en årlig avgift til Staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Arendal Fossekompani A/S måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. april 1983.

2. *Styre.*

A/S Arendal Smelteverk skal være et selvstendig norsk aksjeselskap med sete i Norge. Selskapets produksjons- og salgsvirksomhet skal ledes fra Norge etter forretningsmessige prinsipper.

Av styrets medlemmer med varamenn skal til enhver tid flertallet, formannen medregnet, være norske statsborgere fast bosatt i Norge.

Selskapet skal ha norsk statsautorisert revisor bosatt i Norge.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av granelovens § 19, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (den forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 5 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til Industridepartementet om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Salg av bedriftens produkter.*

Salg av bedriftens produkter må ikke i noe tilfelle uten samtykke av Industridepartementet finne sted til priser som ligger under de til enhver tid gjeldende og oppnåelige priser på verdensmarkedet.

10. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Arendal Smelteverk A/S konsesjon på leie av inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Arendal Fossekompani A/S.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje -og energidepartementets foredrag av 14. desember 1979.

31. Norton A/S.

(Konsesjon på leie av inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Aust-Agder Kraftverk og inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Arendal Fossekompani A/S.)

Kongelig resolusjon 14. desember 1979.

Norton A/S søker i brev av 30. mai 1979 om konsesjon på leie av tilsammen 5 MW/40 GWh fastkraft pr. år til drift av to nye ovsnsgrupper ved selskapets silisiumkarbidfabrikk i Lillesand. Av kraftmengden skal henholdsvis 5 MW/20 GWh vinterkraft leveres fra Arendal Fossekompani A/S og 5 MW/20 GWh sommerkraft fra Aust-Agder kraftverk.

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling og konsesjonen foreslås gitt på samme vilkår som konsesjonen av 16. august 1977.

Søknaden.
Søknaden lyder slik:

«Vi viser til vårt brev av 3. d. m., som gir en redegjørelse for bakgrunnen for foreliggende formelle konsesjonssøknad.

Presentasjon:
NORTON A/S, Lillesand, er et datterselskap av Norton Company, Worcester, Mass., U.S.A. — som er et multinasjonalt selskap med 120 fabrikker i 28 land. Norton er verdens største produsent av slipematerialer.
NORTON A/S, Lillesand, ble stiftet i 1964 — og er i dag en fabrikk med 170 ansatte.
Styret består av:
H.r.advokat Peter F. Holst — formann (Advokatfirmaet Peter Simonsen, Peter F. Holst, Åsmund Simonsen og Lars Musæus Jr., Haakon VII's gate 1, Oslo 1).
Direktør Ragnar S. Evjen (Dyno Industrier A/S, Tollbugt. 22, Oslo 1).
Adm. direktør Rolf Mogstad (NORTON A/S).

NORTON A/S produserer ca. 16 000 tonn silisiumkarbid i året, — hvorav så godt som alt eksporteres. Omsetningen i 1978 var på over 76 mill. kroner. — NORTON A/S er en meget sikker arbeidsplass, og fabrikken har gått med praktisk talt full produksjon i de siste 10 år.
Silisiumkarbid brukes hovedsakelig i slipeskiver, i slipepapir og slipelerret, i ildfast sten, til polering og skjæring av sten — og som tilsatsmateriale i jern- og stålsmelting.
Silisiumkarbid fremstilles i elektriske motstandsover ved meget høy temperatur (2 400° C). Kraftforbruket er under 8 kWh/kg. Vårt ovshus har i dag 6 ovnsgrupper à 4 ovner — totalt 24 ovner. En ovn pr. ovnsgruppe er i drift til enhver tid.
Råmaterialene er kvartssand som bl. a. utvinnes og foredles av Norfloat A/S & Co. i samme kommune — og petrolkoks som i sin helhet importeres fra U. S. A.
Bedriften har i dag kontraktfestede kraftleveranser på 17,5 MW — tilsvarende 128,6 GWh.
Det er i dag et underskudd på silisiumkarbid i verden. Arendal Smelteverk A/S (kapasitet ca. 36 000 tonn), Orkla Exolon A/S & Co. (kapasitet ca. 12 000 tonn) og NORTON A/S (kapasitet ca. 16 000 tonn) er hovedleverandører til den europeiske industri — og har også betydelige leveranser til U. S. A.
Ca. 65 pst. av vår produksjon går i dag til søsterselskaper over hele verden.
De viktigste kundeland er Frankrike, Tyskland, U. S. A., England og Polen.
NORTON A/S har vært en solid skatteyter med gjennomsnittlige skatteinnbetalinger på ca. 4,3 mill. kroner de siste 3 år — av en gjennomsnittlig årlig skattbar inntekt på ca. 9 mill. kroner.
Det søkes herved om konsesjon for å utvide produksjonen fra ca. 16 000 til ca. 22 000 årstonn, — dvs. en utvidelse fra 6 ovnsgrupper til 8 ovnsgrupper.
Til denne utvidelse trenges det 5 MW eller 40 GWh som kan skaffes innen Aust-Agder fylke.

Tilgang og priser på elektrisk kraft:

a) Hovedkontrakten er fra 1965 og har en løpetid på 50 år. Denne omfatter 93,6 GWh, og vi betaler i dag 4,006 øre/kWh + avgift.
b) Tilleggskontrakten er fra 1976 og har en løpetid på 20 år. Denne omfatter 35 GWh, og vi betaler i dag 7,80 øre/kWh + avgift.

Ved reduksjon i kraftuttak må tilleggskontrakt betales før hovedkontrakten.
Vår gjennomsnittlige kraftpris for fastkraft er derfor 5,04 øre — pluss 1 øre i avgift.
Vi har nå fått tilsagn fra Arendals Fossekompani A/S på 5 MW vinterkraft fra høsten 1981 — og fra Aust-Agder Kraftverk på 5 MW sommerkraft. 1979-prisene er henholdsvis 9,9 øre/kWh og 6,6 øre/kWh begge pluss avgift. Prisøkninger vil skje i takt med engrisprisindeksen.
Arendals Fossekompani A/S har denne kraftmengde til rådighet — og vil gjerne plassere den innen Aust-Agder fylke.
Aust-Agder Kraftverk til levere sommerkraften.
Gjennomsnittsprisen for ny kraft idag blir 8,25 øre/kWh pluss avgift, dvs. en pris som ikke adskiller seg vesentlig fra dagens pris til alminnelig forsyning.
Kontrakt vil bli tegnet med begge selskaper for en 10-års-periode fra høsten 1981. Det forventes at kraftkontraktene vil bli undertegnet innen utgangen av oktober d. å. Det er underforstått at kraftkonsesjon ikke vil bli gitt før kraftkontraktene er undertegnet.

Annet industrielt engasjement:
Under forutsetning av at kraftkonsesjon innvilges, vil NORTON A/S forplikte seg til å bygge et finforedlingsanlegg for silisiumkarbid som kommer istedenfor bestående kapasitet i U. S. A. Tonnprisen for dette høyt foredlede materiale vil ligge på over det tredobbelte av våre gjennomsnittspriser i dag. Eksporten vil i hovedsak gå til U. S. A. Dette anlegg vil i så fall være i drift i 1981/82.

Miljøvern og bygninger:
Vår bedrift er en pioner når det gjelder det indre miljø — og vil i løpet av inneværende år fullføre et ventilasjonsanlegg til 4 mill. kroner etter modell utviklet ved Vassdrags- og Havnelaboratoriet ved NTH. Dette vil bringe CO i ovnshusluften klart under de anbefalte normer — og vil ytterligere forbedre støvforholdene.
Når det gjelder det ytre milø, er vårt utslipp til kloakk forlengst fullsteendig renset og nøytralisert.
Vårt utslipp til luft er sporadisk og skyldes riving av ovner. Vi har målt nedfall på 8 stasjoner spredt rundt bedriftens område og lengre unna i den dominerende vindretning i en årrekke. :Nedfallsmålingene overstiger nå sjelden 8 gr./m²/30 dager og er stort sett under 5 gr./m²/30 dager.
De to nye ovnsgruppene vil være av samme type som de eksisterende bortsett fra at vi vil få 5 ovner pr. gruppe istedenfor 4. Dette vil medføre større nedkjøling og mindre utslipp ved ovnsriving.

Med den teknologi som i dag er tilgjengelig, er det ikke mulig å gjenvinne varme fra silisiumkarbidovner. Så snart denne mulighet foreligger — teknisk og økonomisk — vil NORTON være blant de første som vil investere i gjenvinning av energi.

Ovnshuset er tenkt forlenget nordover med 36 meter i samme bredde og høyde som eksisterende ovsnshus.

Andre bygningsutvidelser vil bli på ca. 300 m².

Det nye finforedlingsanlegget vil bli lagt til et nytt bygg øst for administrasjonsbygget og vil få en grunnflate på ca. 600 m². Det vil ikke bli noen miljøproblemer i forbindelse med denne avdeling.

Investeringens størrelse:

Vår totale investering i ovnshus og finforedlingsanlegg vil ligge på 25—30 mill. kroner, — hvorav ⅓ i det nye foredlingsanlegg.

Utvidelsen vil gi minst 20 nye arbeidsplasser.

Finansieringen forutsettes i hovedsak å skje ved egne midler.»

Kraftkontraktene.

Det er som nevnt inngått to kontrakter om levering av kraften. Den ene er med A/S Arendals Fossekompani om vinterkraft og er datert 24. oktober/7. november 1979. Den andre er med Aust-Agder Kraftverk om sommerkraft og er av 23. oktober/7. november 1979. Samtidig ble det inngått kontrakt mellom NORTON og Aust-Agder Kraftverk om overføring av kraften.

A/S Arendals Fossekompani.

Ifølge denne kontrakten skal A/S Arendals Fossekompani være forpliktet til fra og med 1981 å stille til disposisjon for NORTON 5 MW/20 GWh pr. år vinterkraft i tiden 16. oktober—16. april. Fra samme tid skal NORTON være forpliktet til å betale for hele kontraktskvantumet selv om uttaket i vedkommende driftsår har vært mindre. Kraften skal levers i Bøylefoss kraftstasjon som trefaset vekselstrøm og med en spenning på ca. 60 kV. Kraftleveringen skal måles og avregnes i Bøylefoss og Stea etter nærmere avtale.

For leveringen skal det betales en basispris på 8 øre/kWh. Denne prisen skal være gjenstand for regulering hvert år i henhold til endringer i engrosprisindeksen. Hvert 5. år, første gang 1. juli 1984, skal hver av partene kunne kreve at pris- og indeksreguleringsbestemmelsene tas opp til ny vurdering.

Kontrakten er forutsatt å gjelde i 15 år til 16. april 1994.

Aust-Agder Kraftverk.

Leveringsavtalen:

Kontrakten legger til grunn at Aust-Agder Kraftverk fra 16. april 1982 til 15. oktober 1991 skal stille til disposisjon for NORTON A/S 5 MW/20 GWh pr. år sommerkraft. Fra samme tidspunkt skal NORTON A/S være forpliktet til å betale for hele kraftkvantumet. Kontrakten skal sammen med den tilsvarende kontakt med A/S Arendals Fossekompani danne en helårskontrakt for NORTON. Helårskontrakten skal være en tilleggskontrakt til kontraktene av 1. november 1964 og 7. mai 1976. Kraften skal leveres og måles ved inntaket til NORTON's transformatorstasjon i Lillesandområdet og med en spenning ved normal drift på ca. 60 kV. Til måling av energiforbruk og kontroll med maksimalbelastningen bekoster Aust-Agder Kraftverk nødvendig målerutstyr.

Basispris for leveringen skal være 6,6 øre/kWh. For eventuelt overforbruk skal betales den til enhver tid gjeldende pris på Samkjøringens fastkraft med tillegg av 0,5 øre/kWh, dog ikke under prisen etter kontrakten av 1. november 1964. Prisen skal hvert år kunne reguleres opp eller ned i samme forhold som engrosprisindeksen. Etter 5 år skal hver av partene eventuelt kunne kreve opptatt forhandlinger om endringer av kontraktsbestemmelsene. Det skal da i det vesentlige tas hensyn til statskraftprisen for tilsvarende levering.

Kontraktens varighet skal være 10 år fra leveringens begynnelse 16. april 1982 og til 15. oktober 1991.

Overføringsavtalen.

Fra 16. oktober 1981 skal Aust-Agder Kraftverk være forpliktet til å overføre de 5 MW/20 GWh pr. år fra A/S Arendals Fossekompani til NORTON. Overføringen skal gjelde mellom utvekslingsstedene Bøylefoss kraftverk eller Stea og NORTON's transformatorstasjon i Lillesandområdet.

For overføringen skal det betales en avgift som er 25 pst. av den til enhver tid gjeldende pris på vinterkraft fra Statskraftverkene. Basis skal være kraftprisen fra 1. juli 1978 med kr. 297,12 pr. kW/år. Avgift for overføringen skal betales med kr. 61 900 pr. måned med eventuelle tillegg som nevnt. Kontrakten er forutsatt å gjelde i 10 år fra 16. oktober 1981 til 15. april 1991.

For øvrig kan vises til selve kontraktene.

Avgitte uttalelser.

Lillesand kommunestyre vedtok i møte 25. oktober 1979 følgende innstilling fra kontorsjefen og enstemmige innstilling fra formannskapet:

«Under forutsetning av at bedriften får tillatelse til å utvide virksomheten tilråes at søknaden fra NORTON A/S imøtekommes.»

Fylkesutvalget i Aust-Agder vedtok enstemmig i møte 27. august 1979 følgende innstilling fra fylkesrådmannen:

«Fylkesutvalget viser til Aust-Agder Kraftverks brev av 10. oktober 1979 og har ikke noe å bemerke til at konsesjon blir gitt.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har i brev til NVE av 1. november 1979 meddelt at han for sin del ikke har noen vesentlige merknader til søknaden.

A/S Arendals Fossekompani har i brev til NVE av 26. juni 1979 meddelt:

«Vi har mottatt Deres brev av 22. juni 1979 bilagt ovennevnte konsesjonssøknad med spørsmål om vi har noen bemerkninger til denne.

Hva angår våre leveranser av 5 000 kW vinterkraft, har vi gitt Norton A/S tilsagn om denne leveranse, til 8 øre/kWh levert kraftstasjonen i Bøylefoss, prisnivå 4. kvartal 1978, med rett til indeksregulering hvert år. Kontrakten er ikke ferdig forhandlet, og vårt forbehold om vårt styre- og representantskaps godkjennelse blir gitt og fornyet, står fortsatt ved makt. Den overføring fra Bøylefoss til Nortons anlegg i Lillesand kan vi ikke uttale oss noe om.

For øvrig har vi intet å bemerke til søknaden.»

Aust-Agder Kraftverk har i brev til NVE av 10. august 1979 meddelt:

«Deres brev av 22. juni d. å. er mottatt.

Som det framgår av søknaden, vil NORTON ha behov for en økning på 5 MW, 40 GWh.

Fra A/S Arendals Fossekompani er det gitt tilsagn om levering av 20 GWh vinterkraft. Resten av kraften— sommerkraft 20 GWh — forutsettes levert fra AAK. Prisen på sommerkraften er med forbehold av styrets og representantskapets godkjennelse, satt til 6,6 øre/kWh etter prisnivå 1977. Prisen forutsettes regulert etter engrosprisindeks. Kontrakt er ikke utarbeidet, så nærmere leveringsbetingelser er ikke fastsatt.

AAK leverer nå all kraft til NORTON. Det vil være mest praktisk at det ved økning av kvantumet fortsatt er slik. Det inngås da avtale om levering av 20 GWh fra AF til AAK og 40 GWh fra AAK til Norton.

Vi har intet å bemerke til at konsesjon blir gitt.

De tilsendte dokumenter sendes vedlagt i retur.»

NVE har i brev av 10. desember 1979 avgitt følgende uttalelse:

«NORTON A/S, Lillesand, er et datterselskap av det amerikanske NORTON COMPANY som er et multinasjonalt selskap med 120 fabrikker i 28 land. NORTON A/S ble stiftet i 1964 og har ca. 170 ansatte. Bedriften produserer i dag ca. 16 000 tonn silisiumkarbid i året hvorav så godt som alt eksporteres. Omsetningen i 1978 er oppgitt til å ha vært i overkant av 76 mill. kroner og bedriften skal i de siste 10 år ha gått med praktisk talt full produksjon. Silisiumkarbid brukes hovedsakelig i slipeskiver, i slipepapir og slipelerret, i ildfast sten, til polering og skjæring av sten og som tilsatsmateriale i jern- og stålsmelting.

Søknaden gjelder leie av i alt inntil 5 MW/20 GWh pr. år, fordelt med 5 MW vinterkraft fra A/S Arendals Fossekompani og 5 MW sommerkraft fra Aust-Agder Kraftselskap, i henhold til inngåtte kontrakter.

Det er opplyst at det omsøkte kraftkvantum vil være nødvendig for utvidelse av produksjonen av silisiumkarbid fra ca. 16 000 årstonn til ca. 22 000 årstonn. Dette vil innebære en utvidelse av ovnsgruppene fra 6 til 8. Kraftforbruket er oppgitt til å være under 8 kWh pr. kg.

De nå omsøkte 5 MW/20 GWh pr. år vil komme i tillegg til tidligere konsedert kraft på i alt 17,5 MW/128,6 GWh pr. år fra Aust-Agder Kraftverk. Av dette fikk NORTON konsesjon ved kongelig resolusjon av 30. april 1964 på inntil 13 MW/93,6 GWh pr. år ifølge hovedkontrakt av 1. november 1963. Ved NVE's brev av 16. august 1977 fikk NORTON konsesjon på ytterligere inntil 4 500 kW/35 GWh pr. år ifølge tilleggskontrakt av 7. mai 1976. Søknaden av 20. mars 1975 som lå til grunn for konsesjonen ble oversendt NVE med Industridepartementets brev av 21. juli 1976 som lød:

«Departementet viser til vedlagte kopier av brev av 20. mars 1975 og 27. april 1976 fra Norton A/S angående ovennevnte sak.

Norton A/S søker om kraftleiekonsesjon for

A. Opprettholdelse av nåværende produksjon.

B. Utvidelse av produksjonskapasiteten.

Departementet har ingen ting å bemerke til at selskapet får konsesjon for å opprettholde den nåværende produksjon, og ber NVE foreta det nødvendige i den anledning.

Søknaden om kraftleiekonsesjon for utvidelse av produksjonskapasiteten, må sees i sammenheng med krafttilgangen og den øvrige kraftkrevende industri. Denne del av søknaden kan det derfor ikke tas stilling til på det nåværende tidspunkt.

Norton A/S er underrettet.»

På bakgrunn av NORTON's brev av 3. mai 1979 til departementet og konsesjonssøknad av 30. mai 1979 samt de inngåtte kraftkontrakter og de foreliggende uttalelser finner NVE for sin del ikke å ville motsette seg at NORTON A/S gis tillatelse til å leie ytterligere inntil 5 MW/20 GWh pr. år fordelt med 5 MW vinterkraft på A/S Arendals Fossekompani og 5 MW sommerkraft fra Aust-Agder Kraftverk.

Tillatelsen foreslås gitt for den tid kraftleiekontraktene måtte stå ved makt, dog ikke utover 15. april 1994 som er utløpstiden for kontrakten med A/S Arendals Fossekompani.

For øvrig foreslås tillatelsen gitt med samme vilkår som de tidligere konsesjoner av 30. april 1964 og 16. august 1977, herunder vilkår om salg av bedriftens produkter, om veger, bruer og kaier og om en årlig avgift til staten av kr. 2,— pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Den årlige avgift til staten etter de tidligere konsesjoner er betalt til og med for året 1978. For 1978 var den til sammen kr. 31 606.»

Industridepartementet har i brev av 18. juni 1979 avgitt følgende uttalelser:

«En viser til bedriftens brev av 3. mai 1979 som Industridepartementet har mottatt kopi av, samt senere telefonsamtale mellom byråsjef Gjerløw og byråsjef Heen.

Bedriften søker nå om konsesjon for 5 MW (40 GWh) til utvidelse av kapasiteten fra 16 000 til 22 000 tonn silisiumkarbid pr. år.

Bedriften har fått tilsagn fra Arendals Fossekompani på 5 MW vinterkraft fra høsten 1981 og fra Aust-Agder kraftverk på 5 MW sommerkraft.

I forbindelse med en kraftkonsesjon vil Norton A/S også forplikte seg til å bygge et finforedlingsanlegg som vil erstatte bestående kapasitet i USA. Dette anlegg som sorterer, knuser og sikter produktet for å møte bestemte spesifikasjoner hos kundene, er ikke kraftkrevende, men øker bearbeidingen av produktet betydelig, slik at valutainntektene pr. anvendt kWh vil øke betydelig.

Markedsforholdene for silisiumkarbid oppgis for tiden å være gode. Industridepartementet vil anbefale at det gis konsesjon for dette anlegg, og at det som betingelse i konsesjonen stilles krav om bygging av det nevnte finforedlingsanlegg.»

Departementet skal bemerke:

Norton A/S har i dag to konsesjoner på kraftleie på tilsammen 17,5 MW/128,6 GWh pr. år, begge med Aust-Agder kraftverk som kraftleverandør. Den ene konsesjonen som er på 13 MW, gitt 30. april 1964, utløper 11. juni 2005, mens den andre som er på 4,5 MW, gitt 16. august 1977, utløper 30. juni 1996. Kraftmengden nyttes til produksjon av silisiumskarbid ved selskapet fabrikk i Lillesand, Aust-Agder fylke. Bedriften er den største arbeidsplassen i Lillesand kommune. Norton A/S produserer i dag ca. 16 000 tonn silisiumkarbid, hvorav så godt som alt eksporteres. Markedsforholdene for silisiumkarbid oppgis å vær gode.

Selskapet søker nå om konsesjon på å leie tilsammen 5 MW/40 GWh fastkraft pr. år til drift av to nye ovnsgrupper som nå er planlagt bygd. Dette vil innebære en utvidelse av bedriftens produksjonskapasitet til 22 000 tonn silisiumkarbid pr. år. Kraften skal i følge kraftleieavtaler leveres henholdsvis som vinterkraft fra Arendal Fossekompani A/S og sommerkraft fra Aust-Agder kraftverk. I følge kontraktene er prisen på vinterkraften 8 øre/kWh og på sommerkraften 6,6 øre/kWh. Prisene skal reguleres hvert år i samsvar med den offisielle engrosprisindeks. Selskapet kan forlange kraften levert fra høsten 81.

I brev av 30. november 1979 meddeler selskapet at det i løpet av 1980 vil starte opp med et utviklingsprogram for Sic. Ovnsteknologi. Dette blir gjort dels for å begrense støv-, røyk- og luftforurensingen fra fabrikken, dels for å finne metoder for å begrense varmetapet fra prosessen og eventuelt gjenvinne energi. Departementet forutsetter at selskapet nærmere redegjør overfor departementet for resultatene av dette arbeidet, og at selskapet i samråd med departementet og andre berørte offentlige instanser vil vurdere i hvilken utstrekning det er teknisk/økonomisk mulig å iverksette energiøkonomiseringstiltak.

Det er videre en forutsetning for kraftleiekonsesjonen at Norton A/S bygger et finforedlingsanlegg, slik som selskapet har gitt tilsagn om i sin konsesjonssøknad.

Departementet vil foreslå at selskapet gis konsesjon på samme vilkår som de tidligere konsesjoner, herunder vilkår om salg av bedriftens produkter. Konsesjonen anbefales gitt til 15. april 1994, på vilkår av bl. a. at styrets flertall, herunder formannen er norske statsborgere og om en årlig avgift til staten på kr. 2,— av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Denne konsesjon gis på vilkår av at etableringstillatelse gis.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med A/S Arendals Fossekompani og Aust-Agder Kraftverk måtte bestå, dog ikke lenger enn til 16. april 1994.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1,— — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen med-

fører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — prosent av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Salg av bedriftens produkter.*

Salg av bedriftens produkter må ikke i noe tilfelle uten samtykke av Industridepartementet finne sted til priser som ligger uten de til enhver tid gjeldende og oppnåelige priser på verdensmarkedet.

8. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 2,00 pr. kW, beregnet etter formelen:
kWh/8 760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

9. *Veier, bruer og kaier.*

Konsesjonæren er forpliktet til i den utstrekning som fylkesvegstyret bestemmer, å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet og ved transporten til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren og som forsynes med kraft som leies i henhold til nærværende konsesjon.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal stilles til fri avbenyttelse for almenheten, for så vidt departementet finner at dette kan skje uten vesentlige ulemper for anlegget og de bedrifter som erholder kraft fra dette.

10. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

11. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*
For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000,— — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Kraftuttakene er undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Norton A/S konsesjon på leie av inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Arendal Fossekompani A/S og inntil 5 MW/20 GWh fastkraft pr. år fra Aust-Agder kraftverk.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 14. desember 1979.